

KOD

ΜΕΛΕΤΗ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

ΠΑΡΑ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΚΟΔΡΙΚΑ

Του̃ ἐξ Ἀθηνῶν

Πρώην Μεγάλου Γραμματικοῦ τῆς Αὐθεντίας
Βλαχίας, καὶ Μολδαβίας.

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

Φιλοτίμῳ Δαπάνῃ

ΤΩΝ ΕΥΓΕΝΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΓΕΝΩΝ ΚΥΡΙΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΤΡΙΝΟΥ

ΚΑΙ

ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΟΣΤΟΛΑΚΑ.

Ἐκ θεῶν γὰρ μαχαναὶ πᾶ-
σαι βροτέαις ἀρεταίς,
Καὶ σοφοὶ καὶ χερσὶ βίαι-
ταὶ περίγλωσσοί τ' ἔφυν...
Παυδ. Πυθ. α.

ΤΟΜΟΣ Α.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΩ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Ι. Μ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ.

ΛΟΙΠ.

ΜΕΛΕΤΗ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΕΚΤΟΥ

ΠΑΡΑ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ ΚΑΤΕΛΛΑΔΑΡΙΟΥ ΚΟΔΙΚΑ

Τού τῆς Ἀρχῆς
Πρὸς τὸν Πρωτοδικὸν τῆς Ἀθήνης
Ἐπιπέδου καὶ Μετρώσεως

ΕΚΔΟΘΕΙΣ

Ἐπιπέδου Ἀρχῆς

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑ

ΑΔΕΛΦΑΡΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ

ΚΑΙ

ΑΔΕΛΦΟΥ ΝΟΣΤΟΛΑΚΑ

Ἐν τῇ ἐκτῇ τῆς ἰσχυρῆς τῆς
ἐπιπέδου ἀρχῆς
Καὶ τῆς ἐπιπέδου καὶ μετρώσεως
τῆς ἐπιπέδου καὶ μετρώσεως
τῆς ἐπιπέδου καὶ μετρώσεως

ΤΟΜΟΣ Α.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Ι. Μ. ΕΠΙΣΤΡΟΦΟΥ

ΑΘΗΝΑ

Π Ρ Ο Σ

ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑΣ.

Ἄρ' ἔχει τι τὸ χρειώδες ἢ ἐν χερσὶ φέρεις ἢ βίβλος; εἶπε πρὸς τὸν ἀναγινώσκοντα, μετριοφρονῶν ὁ ἀείμνηστος εὐγένειος, πρὸς φωτισμὸν καὶ κλέος τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐξέδωκε τὸ παντεπιστημονικὸν σύνταγμα τῆς λογικῆς. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ ἀρίδιμος τῆς νεολαίας τῶν Ἑλλήνων κηδεμῶν, ἀπὸ μετριοφροσύνης τὴν κρίσιν τῶν ἀεροατῶν του σεδόμενος, τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας καὶ δι' αὐτῆς τῆς κοσμίου συστολῆς εὐκλεῶς ἐναπέδειξεν. Ἡμεῖς δὲ, Φίλτατε Ἀναγιγνώσκασα, ὄχι μόνον ἀπὸ μετριοφροσύνης, καὶ ἀπὸ κοσμίου συστολῆς οὐ γὰρ φανησιώμεν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἀλλ' ἀνεπιπλάσως, καὶ κατὰ ἀλήθειαν χρεῶς οὔμεν νὰ ἐρωτήσωμεν Ἄρ' ἔχει τι τὸ χρειώδες ἢ ἐν χερσὶ φέρεις ἢ βίβλος;» Ὁμολογούμενου εἶναι ὅτι καθέννας ὅπου ἐπαναλαμβάνει, ἐπὶ ὁποῦ δηπότε σκόπῳ, τὸν κόπον τοῦ νὰ συνδέσῃ ἓνα σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον καὶ τὸ ἐκδέτῃ διὰ τοῦ τύπου εἰς τὴν κρίσιν τῶν ὁμογενῶν του, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἔπεται νὰ ὑποδέτῃ, ὅτι καὶ ἡ ὕλη καὶ ἡ ἐκδέσις τοῦ πονήματός του εἶναι ἀναγκαῖα, ἢ τοῦλάχιστον χρησίμος πρὸς ἐκείνους ὅπου ἀμοιβαίως ἤθελαν λάβῃ τὸν κόπον νὰ τὸ διαβάσουν. Ὅθεν αὐτὴ ἡ τοῦ συγγραφέως, καλῆ πίσει, πεποιθήσις καθυποβάλλει ἀμοιβαίως τὸν κρίνοντα εἰς χρεῶς τοῦ νὰ διαβάσῃ τὸ σύγγραμμα μὲ προσοχὴν,

καὶ νὰ τὸ ἐξετάσῃ μὲ σκέψιν, διὰ νὰ κρίνῃ ἐφεξῆς χωρὶς πρόληψιν. Ἐνδεχόμενον εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ συγγραφέως νὰ εἶναι λανθασμένη, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἡ πρόληψις τοῦ κρίνοντος ἐνδέχεται νὰ εἶναι σφαλῆρα. Ἐνας ἀμαθῆς δὲν λαμβάνει τὸν κόπον νὰ διαβάσῃ ἕνα σύγγραμμα, καθ' ὅτι ἡ ἀδιαφορεῖ, ἡ καταφρονεῖ τὰ γραφόμενα, εἰς τὴν ἰδίαν του ἐξαρκούμενος ἀμάθειαν. Ἐνας ἡμιμαθῆς ὅμως, προκατειλημμένος ἀπὸ τὰς συγκεχυμένας ἰδέας ὅπου ἀκρίτως ἔφθασε νὰ συλλάβῃ, καὶ ἀπὸ φιλαυτίαν εἰς τὰς προλήψεις του ἀμετάθετος, δὲν διαβάζει εἰ μὴ διὰ νὰ κρίνῃ, καὶ πολλάκις ἕνα μόνον κατεδατὸν ὀλοκλήρου συγγράμματος, ἢ καὶ αὐτὸ ἀπλῶς τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἢ ἡ ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου, ἀρκοῦν εἰς τὸ νὰ ἐπισηρίξουν τὴν, ὑπὲρ, ἢ κατὰ, αὐτοδεσποτον διαδικασίαν του. Ὅδ' ἀληθῆς καὶ φιλομαθῆς ἀναγνώστης, εἰ καὶ τοῦ συγγραφέως ἠθέλει ἡσθαι πολυμαθέστερος, οὐχ ἦττον διαβάζει μὲ προσοχὴν πρῶτον διὰ νὰ ὠφελῆθῃ, ἔπειτα διὰ νὰ ἐξετάσῃ, καὶ τελευταῖον διὰ νὰ κρίνῃ. Καὶ τοῦ τοιοῦτου μόνον ἡ κρίσις εἶναι ὑγιής. Ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι ὅχι μόνον ὁ συγγραφεὺς νὰ ἔχῃ τὴν ὀφειλομένην συζολὴν καὶ δισταγμὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πονήματός του, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ὁ ἀναγινώσκων νὰ ἔχῃ προσοχὴν καὶ ἐνδοιασμὸν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς κρίσεως του. Εἰ δ' ἄλλως, ἂν ὁ ἕνας ἀπὸ ὑπεροψίαν γράφῃ αὐτοσχεδῶς, ἢ ὁ ἄλλος ἀπὸ πρόληψιν κρίνῃ αὐτοδεσπότης, μῆτε ὁ γράφων εὐδοκιμεῖ, μῆτε ὁ κρίνων ἐπιτυγχάνει. Καὶ τοῦτο συμβαίνει αἰετοτε εἰς τὰ ἀπερισκέπτως γραφόμενα, ἢ εἰς τὰ αὐθαίρετως ἐκ προλήψεως κρινόμενα.

Ἄλλ' ὅταν ἡ ὑπόθεσις τοῦ γράφοντος, ἢ ἡ κρίσις τοῦ ἀναγι-

νώσκοντος ἀνάγεται εἰς προσωπικὰς καὶ ἰδιαιτέρας σχέσεις, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ζημία, ὡς πρὸς τὸ κοινόν, εἶναι ἀνεπαίσθητος. Ὅταν δὲ πρόκειται περὶ δημοσίων πραγμάτων, περὶ ἔθνικῶν ἰδιωμάτων, ἢ κοινῶν ἐθίμων, τότε ἡ ὑπεροψία τοῦ γράφοντος, ἢ ἡ πρόληψις τοῦ κρίνοντος, εἶναι ὀλέθριος, καθ' ὅτι ἡ ζημία εἶναι δημόσιος. Τί δὲ κοινότερον πρὸς ἓν ἔθνος ἀπὸ τὴν πατριον Γλῶσσαν του; εἰς αὐτῆς τὴν σύστασιν ἔσεται ἡ ἔθνικὴ του ὑπαρξίς, καὶ δι' αὐτῆς ὡς ἔθνος ἐν τῷ πολιτεύματι ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη ὁμογενῶς διακρίνεται.

Τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, μεταξὺ εἰς τὰς πλέον δεινὰς συμφορὰς, ἐφύλαξε τὴν ἔθνικὴν του ἀκεραιότητα, διότι ἐφύλαξε τὴν Γλῶσσαν τῶν προπατόρων του. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ Γλῶσσα εἶναι διεφθαρμένη, καὶ ἀσχημάτιστος! ἡ Ἑθνικὴ ἄρα ὑπαρξίς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εἶναι ἀσύστατος, καὶ προβληματικὴ! Καὶ ἡ πρότασις τῶν ὀσιωτέρων τοῦ Γένους καθάπτεται. Ἡ συζήτησις λοιπὸν περὶ τῆς γνησιότητος τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας, καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς τύπου καὶ χαρακτηῆρος, δὲν εἶναι πλέον συζήτησις ἀπλῶς Φιλολογικῆ, ἢ Γραμματικῆ, ἀλλ' εἶναι συζήτησις ἔθνικῆ, πρόβλημα δημόσιον, καὶ τῶν ἱερωτέρων τοῦ ἔθνους δικαιωμάτων θεώρημα συστατικόν. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς παρούσης πραγματείας.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον, ὡς πρὸς τοὺς φύσει ὁμογενεῖς, καὶ φιλογενεῖς Ἕλληνας, τὸ ὑποκείμενον αὐτὸ δὲν εἶναι οὔτε ἄχρηστον, οὔτε εὐτελές. « Ἄρ' ἔχει τι τὸ χρεῖωδες ἦν » ἐν χερσὶν φέρεις ἢ βίβλος, Φίλτατε Ἀναγνώσα. » Ἡ ἐκθεσις ὅμως αὐτοῦ τοῦ μεγίστου ὑποκειμένου ἀν' ἔγινεν ἀκριβῆς, καὶ

πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν ἀποβλέπουσα, τοῦτο σοὶ ἀπόκειται Φιλε
νά τὸ κρίνης, ἀφ' οὗ μετὰ σκέψεως ἐξετάσης τὸ σύγγραμμα.
Ἐφ' ᾧ Ἰλεον καὶ εὐμενῆ τὴν κρίσιν σου ἐξαιτούμεθα. Ἐρ-

Ἐν Παρισίῳ, αἰτη, Ὀκτωβρ. 18.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

§ α. Η περί τῆς ἀρχῆς, καὶ πρώτης, μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε κατὰ μίμησιν, εἴτε κατὰ συνθήκην, συνθέσεως μιᾶς Διαλέκτου, φιλοσοφικῆ ἀμφισβήτησις εἶναι ἐν ἀπό-
καύψητότερα θεωρήματα τῆς ὑπερτάτης Μεταφυσικῆς, εἰς τοῦ
ὁποίου τὴν ἐξέτασιν ὅσον ἤθελε προχωρήσῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς,
τοσοῦτον μᾶλλον ἤθελεν ἀπαυδήσῃ, μὴν εὐρίσκοντας ἄλλον
ὄρον τοῦ νὰ γήσῃ τὴν θεωρίαν του, εἰμὴ τὸ ἄπειρον τῆς θείας
δυνάμεως τοῦ Δημιουργοῦ, δι' οὗ ἡ φύσει περιορισμένη δύνα-
μις τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ ἐπ' ἄπειρον νοερῶς ἐπεκτείνεται.

§ β. Ὁ ἀνθρωπος συνηθισμένος ἤδη ἐκ γενετῆς εἰς τὸ νὰ
συλλαμβάνῃ, καὶ νὰ μεταδίδῃ τὰς ἰδέας του διὰ μιᾶς ὁποίας
δήποτε Διαλέκτου, δὲν ξυπάζεται, οὔτε ἀπορεῖ εἰς αὐτὸ τὸ
ἐξαισίον φαινόμενον, καθὼς δὲν ἐκπλήττεται, οὔτε ἐκθροεῖται
ἀπὸ τὴν θεῶν τοῦ Ἡλίου, ἢ τῶν τόσων Οὐρανίων σωμάτων ὅπου
τὸν περικυκλώνουν. Τὰ μάτια του, βαθμηδὸν συνηθισμένα εἰς
αὐτὸ τὸ Οὐράνιον θεῶμα, δὲν ἐκθαμβοῦνται, καθὼς καὶ τὰ
αὐτιά του δὲν ἐκβομβοῦνται ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῆς ἐνάρθρου
φωνῆς τῶν περὶ αὐτόν. Ὅταν ὁμως, κατὰ μελέτην, ἢ θεωρίαν,
ἠθέλαμεν ὑψώσῃ τὸν νοῦν μας ἀπὸ τὰ ὑλικά εἰς τὰ αἴυλα, καὶ
ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ ἡμῖν αὐτοῖς ἐνυπάρχοντος
ἐνδιαθέτου λόγου εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ προφορικοῦ, ἠθέλαμεν
ἀναβιβάσῃ τὴν διάνοιάν μας εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, καθ' ἣν ἐσυ-
στήθη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ἡ πρώτη Διάλεκτος, τότε ὄλως
ἐξηγορημένοι καὶ ἐκθαμβοὶ θέλομεν ὁμολογήσῃ ὅτι, ἡ πρωτογε-
νὴς σύνθεσις μιᾶς Διαλέκτου εἶναι μία ἐφεύρεσις ὑπερτέρα κάθε

ύλικῆς δυνάμεως, μία θεία ἔμπνευσις εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔργου τῆς παντοδυναμίας τοῦ Δημιουργοῦ.

§ γ. Ἡ Διάλεκτος πρὸς τὸν ἀνθρώπον εἶναι τὸ ὑλικὸν ὄργανον, δι' οὗ ἡ αὔλος δύναμις τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου ὑπόσασιν, ὡς εἰπεῖν, προσλαμβάνουσα ὑλικὴν, καὶ σχῆμα, καὶ μορφήν ὀργανικὴν, συνδέει τὸν προφορικὸν λόγον, δι' οὗ ὁ ἀνθρώπος, ὄχι μόνον προσλαμβάνει ἐξωθεν τὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐνδιαθέτως ἐξηγεῖ τὰς ἐννοίας του, ἐρμηνεύει τὰς ἐνεργείας, τὰ πάθη, τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς του· συνδέει τοὺς συλλογισμοὺς του, καὶ παραβάλλει τὰ ἄπερ ἐξ αὐτῶν συνάγει πορίσματα. Ὅθεν ἂν ὑποθέσωμεν τὴν πρωτογενῆ σύνθεσιν τῆς διαλέκτου τῶν ἀνθρώπων ὡς μίαν συλλογὴν διαφόρων τόνων καὶ ἤχων φωνῆς, ἐκ' Συνθήκης προσηρμοσμένων, δι' ὧν ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλον μεταδίδει τὰς ἰδέας του, διακρίνομεν μὲν, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸν μηχανικὸν σχηματισμὸν τῶν σημείων, δι' ὧν ἐκφωνοῦμεν τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς μας, ἢ παραστήνομεν τὰς ἐπικτήτους ἰδέας τῆς φαντασίας μας, δὲν ἐξηγοῦμεν ὅμως μῆτε τὸν τρόπον, μῆτε τὴν μέθοδον, καθ' ἣν ὁ ἀνθρώπος, δυνάμει αὐτοῦ τοῦ ὑλικοῦ μηχανισμοῦ τῶν ἐκ Συνθήκης σημείων πολυπλασιάζει αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τὰς αὔλους ἰδέας του, ἐκτείνει τὰς ἀφηρημένας καὶ μεταφυσικὰς ἐννοίας του, καὶ προχωρεῖ ἐπ' ἄπειραν εἰς τὰς ἐπιγνώσεις, καὶ ἐφευρέσεις τῆς διανοίας του.

§ δ. Ὅταν δὲ παραβάλωμεν καὶ αὐτὴν τὴν συναρμογὴν τῶν διαφόρων τόνων καὶ ἤχων τῆς φωνῆς ὡς πρὸς τὰ σημασιώμενα πράγματα, ἢ συγκρίνωμεν τὴν σχέσιν των ὡς πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν προσγιγνώμενα αἰσθήματα, ἢ τὴν ἀναλογίαν των ὡς πρὸς τὰ ἐκ τούτων ἀναφυόμενα νοήματα, ὄχι μόνον θέλομεν γνωρίσῃ, κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα « ὀρθότητα ὀνόματος εἶναι ἐκάσῳ τῶν » ὄντων φύσει πεφυκυῖαν, ἀλλὰ καὶ συμφώνως μὲ τὸν αὐτὸν

» φιλόσοφον θελομεν συνομολογήσῃ ὅτι, ἴσως ἓνια αὐτῶν καὶ
 » ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως, ἢ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐτέθη. Ὡς
 ὁρθῶ τῷ λόγῳ θελομεν συμπεράνῃ ὁμοφώνως μὲ τὸν Σωκρά-
 την (α) « οὐκοῦν διάνοια ἀν εἴη τοῦτο, ἤτοι θεῶν, ἢ ἀνθρώπων,
 » ἢ ἀμφοτέρων. » Τοῦτο ἀνιτιτόμενοι καὶ οἱ ἀρχαιότεροι τῶν
 Ἑλλήνων ἐμυθολογοῦσαν, ὅτι ἡ τοῦ Κρόνου ἀδελφὴ Μνημοσύνη
 πρώτη ἔθετο τὰ τῶν ὄντων ὀνόματα. « Τῶν δὲ Τιτανίδων (λέγει
 » Διόδωρος ὁ Σικελιώτης βιβ. ε'. § ζξ.) Μνημοσύνην, φασί,
 » λογισμοὺς εὔρεῖν, καὶ τὰς τῶν ὀνομάτων θέσεις ἐκάσῳ τῶν
 » ὄντων τάξαι, δι' ὧν καὶ δηλοῦμεν ἕκαστα, καὶ πρὸς ἀλλήλους
 » ὁμιλοῦμεν, ἃ τινες τὸν Ἑρμῆν, φασίν, εἰσηγήσασθαι. » Οὕτω
 καὶ Εὐριπίδης εἰς τοὺς Θεοὺς ἀπονέμων τὴν Σύμβεσιν τῆς πρώ-
 τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαλέκτου τραγωδεῖ (ἰκετ. 5. 240).

Αἰνῶ δ' ὅς ἡμῖν βίσιον ἐκ πεφυρμένου

Καὶ θηριώδους, Θεῶν διεσαθμήσατο.

Πρῶτα μὲν ἐνθεῖς Σύμβεσιν, εἶτα δ' ἄγγελον

Γλῶσσαν λόγων θοῦς, ὥς ἐγιγνώσκειν ὅσα.

§ ε. Ἡμεῖς εἰς τὴν παροῦσαν σοικειωδῆ μελέτην δὲν ἔχομεν
 σκοπὸν, ἀλλ' οὔτε δύναμιν νὰ ἀνέδωμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς ὑπερ-
 βεβηκυίας Μεταφυσικῆς, οὐδὲ νὰ καταβυθισθῶμεν εἰς τὸ χάος
 τῆς ἀπεράντου Φιλοσοφίας. Ἡ πρωτογενὴς Σύμβεσις τῆς Δια-
 λέκτου τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν σκοπούμενον.
 Διάλεκτος ἤδη πρωτογενὴς, ἢ πρωτότυπος, ἄμικτος, ἢ ἀμετα-
 ποίητος δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς τὸ παγκόσμιον σύστημα τῆς
 πολιτικῆς τῶν Ἑθνῶν κοινωνίας. Αἱ Γλῶσσαι ὅλαι ὅπου μεταξὺ
 τῶν Ἑθνῶν λαλοῦνται, καὶ γράφονται, καὶ ἐκεῖναι ὅπου ἔπαυ-
 σαν μὲν τοῦ νὰ ὁμιλοῦνται, διασώζονται ὅμως ἐκ Συγγραφῆς
 γνωρισμένοι, ὅλαι, ἐν γένει, χωρὶς ἐξαίρεσιν, εἶναι μεταπλασ-

(α) Πλzt. Κρατ.

δὲν ἀντιτίθεται τῷ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.
 μέναι καὶ μικταί, καὶ ἢ ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην παρήχθη, ἢ ἐπὶ
 τὸν τύπον τῆς ἄλλης ἐσχηματίσθη, καὶ ἀμοιβαίως μετεμορφώθη.
 Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀνθρώπων· ἡ διαδοχὴ τῶν Γενεῶν· καὶ ἡ
 πρὸς ἄλληλα κοινωμία τῶν Ἐθνῶν, ἐξηλλοίωσαν τὰς πρώτας
 φωνὰς, μετέβαλαν τὰ ὀνόματα, καὶ μετεσχημάτισαν τὰ πρωτό-
 τυπα σημεῖα τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων. Ἰδτε, ὡς εἶπομεν, Γλῶσσα
 πρωτότυπος, ἢ ἀμεταποίητος, μεταξύ τῶν ἐγνωσμένων Ἐθνῶν,
 δὲν εὐρίσκεται. Καὶ αὐτὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ πρώτου σχηματισμοῦ
 τῶν Διαλέκτων, αὐτὴ ἡ ἀμοιβαία ἀλλοίωσις τῆς πρωτοτύπου
 μορφῆς των, δὲν εἶναι μόνον εἰς τὰς νεωτέρας Διαλέκτους ἐπου-
 σιῶδες συμβεβηκός, ἢ εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχαιότερας κατὰ διαφθορὰν
 νεωτερισμός, ἀλλ' εἶναι οὐσιώδης σύγκρασις, ἢ μεταβολή,
 σύγχρονος ὡς πρὸς ἡμᾶς μὲ αὐτὴν τὴν ἐγνωσμένην ἀρχαιότητα,
 ἢ ὅποια κρύπτει εἰς τὰ διορατικὰ μάτια τοῦ φιλοσόφου τὸν
 πρωτογενῆ τύπον τῆς φυσικῆς ἐκάστη δημιουργίας. Δὲν εἶναι
 ἄρα τῶν ἐφ' ἡμῖν νὰ ἐξιχνιάσωμεν τὸν πρωτογενῆ τύπον τῆς
 Διαλέκτου περὶ ἧς πρόκειται ἐν τῷ παρόντι ὁ λόγος. Ἀλλ' ἐπειδὴ
 αἱ στοιχειώδεις ἀρχαί, ἐξ ὧν κάθε Διάλεκτος σύγκεται, φυλάτ-
 τουν οὐχ ἤττον, καὶ μετὰ τὴν ὁποῖανδήποτε μεταβολὴν τῆς
 Γλώσσης, μίαν φυσικὴν ἀναλογίαν ὡς πρὸς τὴν πρωτότυπον
 τοῦ Ἐθνους φωνὴν, καθ' ἣν ὡς ἔθνος ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη δια-
 κρίνεται, εὐλόγως ἠμπορεῖ ἕνας τεχνικὸς νὰ ἐξετάσῃ τὸν θέσει
 σχηματισμὸν μιᾶς Διαλέκτου, καὶ νὰ διακρίνῃ τεχνολογικῶς τὸ
 ὁμογενές ἀπὸ τὸ ἑτερογενές, τὸ γνήσιον ἀπὸ τὸ νόθον, καὶ τὸ
 προσφυές ἀπὸ τὸ ἐπίσακτον, ὡς νὰ ἐξακριβώσῃ, ὡς οἶόν τε,
 τὸν φυσικὸν χαρακτήρα τῆς Διαλέκτου, ἧτις εἶναι τὸ σκοπούμενον.

§ 5. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι, μεταξύ τῆς ὁποίας
 δῆποτε μεταβολῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ Γλῶσσα ἑνὸς Ἐθνους ἤθελε
 δοκιμάσῃ, ἡ μὲν Διάλεκτος τῶν Σπουδαίων ἐξαλλοιοῦται, καὶ
 μετατρέπεται, ὁ δὲ φυσικὸς χαρακτήρ τῆς πρωτογενοῦς τοῦ

Ἔθλους φωνῆς μένει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν τετριμμένην ὀμιλίαν τοῦ πλήθους, ἀναλλοίωτος, καὶ ἀδιάφθορος. Ἀπ' αὐτὴν διακρίνονται προφανέστατα τὰ ὅσα κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σημασίαν μετεβλήθησαν· τὰ ὅσα κατὰ διαδοχὴν ἀμετάτρεπτα διτηρήθησαν· ὅσα κατὰ κοινὴν χρῆσιν ἐσυνηθίσθησαν, ἢ ἀπὸ κατὰχρησιν διεφθάρησαν, καὶ ἀκολούθως γνωρίζεται, ἂν ὄχι ὁ πρωτογενὴς τύπος τῆς Διαλέκτου μὲ ἀκρίθειαν, τοῦλάχιστον ὁμοῦς ἢ προσφυεζέρα παραγωγῇ, καθ' ἣν ἡ Κοινὴ ἔκφρασις μετεσχηματίσθη. Ὅθεν ἀνάγκη εἶναι, ὅταν ἓνας περιέργος ἐξετασῆς θέλη νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν φυσικὸν χαρακτήρα μιᾶς Ἑθνικῆς Διαλέκτου, νὰ μὴν ἐξουθενήσῃ μὲ ὑπεροπτικὴν αὐτάρκειαν τὰς πανδήμους συνηθισμένας ἐκφράσεις τοῦ λαοῦ, ὑποθέτωντας αὐτάς ὡς διεφθαρμένας, καὶ βαρβαρικὰς, ἀλλὰ νὰ παρατηρήσῃ μὲ προσοχὴν καὶ ἔρευναν φιλολογικὴν, τὴν ὀργανικὴν τῶν κατασκευῆν διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀρχαῖκόν τύπον τῆς Διαλέκτου, καθ' ὃν ἀναλόγως ἐσχηματίσθησαν. Καὶ κατ' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν τρόπον ἠμπορεῖ, μετὰ λόγου, νὰ σῆσῃ τὴν θεωρίαν του.

§ ζ. Τὸ ὑποκείμενον λοιπὸν τῆς παρουσίας πραγματείας, ἐφ' ᾗ ὅλη ἡ ἀμφισβήτησις ἀνάγεται, καὶ πρὸς ὃ ὅλη ἡ συζήτησις περιορίζεται, εἶναι ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Ἑλληνικὴ Διάλεκτος, τοιαύτη οἷα παρ' ἡμῖν ἑθνικῶς ἐν χρήσει εἶναι τὴν σήμερον. Ὑποκείμενον πάντῃ περιωρισμένον, καὶ εὐτελές, ὅταν ἤθελε τὸ θεωρήσῃ τινὰς ἀσχέτως ὡς ἐν ἰδίῳ μα χωρικὸν, ἢ χυδαῖον, καὶ ἀκολούθως ὑποθέτωντας αὐτὸ διεφθαρμένον καὶ βαρβαρικὸν, ἤθελε καθυποβάλλῃ αὐτονόμως τὰ τῆς Κοινῆς Συνηθείας καὶ Χρήσεως ἀπαράβαρα δόγματα, εἰς τὰ τῆς φαντασίας του ἀνυπόστατα καὶ ἀδέσποτα πλάσματα. Ὑποκείμενον ὁμοῦς ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντῃ ἐκτεταμένον καὶ μεγαλοπρεπές, ὅταν ὁ ἐξετασῆς, σχετικῶς θεωρῶν αὐτὴν τὴν Διάλεκτον, ἤθελε συμπεριλάβῃ εἰς τὴν τεχνολογικὴν του ἐπεξεργασίαν ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς πολυειδοῦς

τροπολογίας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ παραβάλη τὴν κατὰ καιροὺς μεταβολὴν τῆς μορφῆς τῆς μετὸν νεώτερον σχηματισμὸν, καθ' ὃν παρ' ἡμῖν, ἐξ ἀλληλοδιαδόχου παραδόσεως Ἐθνικῶς συνηθίζεται.

§ η'. Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνον εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀμφισβητήσεως ὄλων σχεδὸν τῶν Σπουδαίων τοῦ Γένους μας. Κακῆ τύχῃ ὁμως, οἱ μὲν μὴ γνωρίζοντες τὴν Γλῶσσαν, εἰμὴ ἀπὸ τὴν Σχολαστικὴν Παιδαγωγίαν ὅπου ἔλαβαν, δὲν ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν ἄλλον ὁδηγὸν ἢ κανόνα, διὰ τὰ τὴν παραβάλλουν, καὶ τὰ τὴν κρίνουν, εἰμὴ τὸ ἐπεξεργασμένον καὶ τεχνικὸν ὕφος τῶν Ἀττικῶν λογογράφων, τὸ ὁποῖον ὡς γενικὴν σάφην, καὶ ὑπογραμμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἐκλαμβάνοντες, ἀγωνίζονται νὰ μεταφέρουν τὸ Δημοτικὸν ὕφος τῆς χωρικῆς τῶν Διαλέκτου εἰς τὴν Ἀττικὴν ὀρθοπέπαιαν. Οἱ δὲ εἰς μόνον τὸ Δημοτικὸν Ἰδίωμα, μιᾶς πόλεως, ἢ μιᾶς ἐπαρχίας περιορίζοντες τὴν θεωρίαν τῶν ὑποθέτου ὡς γενικὸν τύπον καὶ χαρακτήρα τὸ οἰκιακὸν ὕφος τῆς Διαλέκτου, καθ' ὃ τεχνολογικῶς φιλοτιμοῦνται νὰ κανονίσουν τὴν Γλῶσσαν, τὸ ὄλον εἰς τὸ μέρος παραλόγως καθυποβάλλοντες. Ἄλλοι δὲ (καὶ τοῦτοι εἶναι οἱ χειρότεροι) ἄλλο μὴν ἔχοντες Σχολεῖον, εἰμὴ τὸ Μαντεῖον τῆς Φαντασίας τῶν, σκοτισμένοι ἀπὸ προλήψεις συστηματικᾶς, συνηθισμένοι εἰς ἐκφράσεις χυδαϊκᾶς, παραξάλισμένοι ἀπὸ ἔτυμολογίας ξενολογικᾶς, ἐπιχειρίζονται αὐτονόμως, ὄχι νὰ ἐξετάσουν, ἀλλὰ νὰ διορθώσουν τὴν Γλῶσσαν, καὶ ὡς ὁ Γλάυκων ἔλεγε κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (α). « Τὸ ἔθος τῆς » λέξεως ἀθετοῦντες ἀλόγως προὑπολαμβάνουσι, καὶ αὐτοὶ » καταψηφισάμενοι συλλογίζονται, καὶ ὡς εἰρηκότες ὅ,τι δοκεῖ, » ἐπιτιμῶσιν ἂν ὑπεναντίον ἢ τῇ αὐτῶν οἴησει. »

(α) Ἀριστοτελ. ποιητ. κεφ. ιζ.

Καὶ ποῖον ὑποθέτου Γλώσσαν Κοινήν; ἐκείνην ὅπου αὐτοί, ἢ εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των ἰδιωματικῶς ἐσυνήθισαν, ἢ εἰς ξένους τόπους περιφερόμενοι ξενολογικῶς ἐγυμνάσθησαν. Τὸ κυριώτερον ἐλάττωμα ὄλων αὐτῶν τῶν αὐτονόμων τῆς Γλώσσης μας διορθωτῶν εἶναι ὅτι κανένας ἀπ' αὐτούς, ἐξαιρουμένου ἑνὸς καὶ μόνου, ὡς προϊόντος τοῦ λόγου θέλομεν ἐξηγήσῃ, ὅσοι τούλάχιστον ἕως τῶρα περὶ τῆς Κοινῆς Γλώσσης συστηματικῶς συνέγραψαν, κανένας λέγομεν δὲν ἔτυχε νὰ διδαχθῇ, ἢ νὰ γυμνασθῇ αὐτὴν τὴν Κοινήν Γλώσσαν μεταξὺ τῶν Εὐγενῶν, καὶ πεπαιδευμένων τοῦ Γένους μας, ὡς ἐξ ἰδίας πείρας καὶ γυμνάσεως ἐξησηκημένην ἔχων τὴν ἀκοήν του εἰς τὸν φυσικὸν τῆς Γλώσσης ῥυθμὸν νὰ ἠμπορέσῃ ἐπισημονικῶς νὰ γνωρίσῃ, καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν φυσικὸν αὐτῆς τύπον, καὶ χαρακτῆρα. Διὸ καὶ ὅλοι, ὡς ἀπλῶς εἶπεῖν, θεωροῦν τὴν Γλώσσαν, ὅχι τοιαύτην οἷα εἶναι τῶντι, ἀλλὰ τοιαύτην οἷαν φανταζοῦνται ὅτι πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην των. Καὶ ἀκολουθῶς καταγίνονται, ὅχι νὰ ἐξετάσουν τὸν οὐσιώδη σχηματισμὸν τῆς, ἀλλὰ νὰ διατάξουν τὸν κατὰ συμβεβηκὸς χρωματισμὸν τῆς. Ἀποφασίζουσι τὴν ἀναλογίαν τῆς παραγωγῆς τῆς, χωρὶς νὰ διακρίνουν τὸν χαρακτῆρα τῆς μορφῆς τῆς, ὡς διορίζουσι τὸ σχῆμα πρὸ τοῦ νὰ γήσουσι τὸν τύπον, καθ' ὃν σχηματίζεται. Κανένας λοιπὸν ἐξ αὐτῶν δὲν μᾶς παρέσθησε μέχρι τοῦδε τὴν Κοινήν Γλώσσαν τοιαύτην οἷα εἶναι γενικῶς ἐν χρήσει, καθὸ Κοινή, μῆτε τέλος πάντων μᾶς ἀπέδειξε ἂν εἶναι εἰς τὸ Γένος μας Γλώσσα Κοινή, καὶ ποία εἶναι.

§ 5. Αὐτὸ τὸ μέγιστον κενὸν εἰς τὴν θεωρίαν των. Αὐτὴ ἡ ἄλλειψις τῆς πρώτης καὶ στοιχειώδους ἀρχῆς εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν των, ἀποκαταστῆναι φυσικῶ τῷ λόγῳ διάκενον ματαιολογίαν τὴν ἀκατάστατον διδασκαλίαν των. Ποῖον γὰρ θεώρημα ὑφίσταται, ὅταν τὸ ὑποκείμενον, πρὸς ὃ ἀνάγεται, δὲν εἶναι ὠρισμένον;

ποιός λόγος ἔχει ἰσχὺν, ὅταν ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς ἐπιστηρίζεται, δὲν εἶναι ὁμολογουμένη; ἢ τέλος πάντων, ποία διόρθωσις ἐνδέχεται εὐλόγως νὰ γίνῃ, ὅταν ὁ τύπος, καθ' ὃν μέλλει νὰ γίνῃ, δὲν εἶναι θετικῶς τεταγμένος; ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ποικίλη ἐκείνη, καὶ ἀπεριόριστος τερατολογία ὅλων τῶν Ἀυτονόμων Διορθωτῶν, καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἄχαρις, καὶ ἀπῆδης διαφορὰ τῆς αὐθαίρετου Γλωσσονομίας. Καθ' ἕνας ἐξ αὐτῶν ἀνεξαρτήτως ὄντας αὐτόνομος, ἡ Νομοθεσία του δὲν ἔχει, Κοινὴ ὁμολογία, βᾶσιν καθεστηκυῖαν. Τὸ δὲ ἐν πᾶσι τούτοις γελοιωδέστερον εἶναι, ὅτι πολλάκις ὁ αὐτὸς Νομοθέτης κατ' αὐθαίρετον Νόμον συγγράφωντας, ἄλλοτε μὲν ἄλλως, καὶ ἀείποτε ἄλλοίως ἐκφράζεται, « καὶ οἷον αὐτομαθῆς, κατὰ τὸν Ἱερὸν Κλήμεντα, ἀφη- » νιάσας, εἰς σάλον κυμαινόμενον ἐκὼν μεθίσταται, ἄλλοτε ἄλλοια » δοξάζων ». Καὶ τοῦτο ἄς μὴ μᾶς φανῇ παράδοξον. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, συμπεριλαμβανομένης ὅλης τῆς τροπολογίας τῶν Διαλέκτων, εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, ἐξ ὧν σύγκειται, εἶναι ἀπέραντος. Ἡ Κοινὴ Διάλεκτος ἀμοιβαίως θεωρουμένη κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν διαφορῶν Ἰδιωμάτων ἐξ ὧν συναρμολογεῖται, τροπολογεῖται ἐπ' ἀπειρον δύσκολον ἄρα εἶναι, ἢ μάλλον εἰπεῖν ἀδύνατον, τὸ νὰ συμπεριλάβῃ αὐτοσχεδῶς ἕνας αὐτεπάγγελτος Νομοθέτης τὸ ὅλον τοῦ σχεδίασματος τῆς Διαλέκτου, πρὸ τοῦ νὰ προσδιορίσῃ τὸν τύπον, καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τῆς. Ὅθεν τὸν χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου μὴ γνωρίζοντες, καὶ τὸ αὐτοδέσποτον κράτος τῆς Κοινῆς Συνηθείας παρανόμως ἀθετοῦντες, χωρὶς ἕξι, χωρὶς πράξι, χωρὶς γύμνασι, μὲ κακὴν ὄρεξιν, καὶ μὲ συστηματικὴν ἀείποτε πρόληψιν, ἐπιχειροῦνται νὰ διορθώσουν ἐκεῖνο, ὅπου δὲν γνωρίζουν, καὶ κανονίζουν ἐκεῖνο, ὅπου δὲν διορίζουν. Εἰς μίαν Γλῶσσαν πλουσιωτάτην, εὐςροφον, καὶ πολύτροπον, εὐκόλα καθ' ἕνας ἐξυφαίνει ὕψος ἀδέσποτον. Ἡ ποικιλία τῶν λέξεων.

Ἡ τροπολογία τῶν φράσεων, Ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐκφράσεων, ἀποβαίνουν πρὸς ἓνα Νομοθέτην αὐθαίρετον ὄργανον προσφυῆ, κατὰ τὴν φαντασίαν του, εἰς ἀνατροπὴν τῆς φυσικῆς τῆς Διαλέκτου μορφῆς. Πεισμένος λοιπὸν καθ' ἓνας ὅτι τὸ αὐθαίρετον ὕφος του εἶναι τὸ πλεόν ἐξηκριβωμένον καὶ ὀρθόν, τὸ θεωρεῖ καὶ τὸ δοξάζει ὡς Κανονικὸν τῆς Γλώσσης πρωτότυπον. Καὶ τοῦτο, καθ' ὅτι δοξάζει ὅτι ἡ ἐν χρήσει Κοινὴ Διάλεκτος εἶναι διεφθαρμένη, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπενόησε τὴν κατὰ Κανόνας κάθαρσιν αὐτῆς καὶ διόρθωσιν.

§ ι. Ἡ Διάλεκτος ἑνὸς ἔθνους, ὡς ἐκ φύσεως πέφυκεν, ἢ ὡς ἐκ πρώτης συνετέθη Συνθήκης, ἔχει οὐ μόνον ἓνά τι οὐσιωδῶς τὸ προσφυές καὶ κατάλληλον ὡς πρὸς τὸ ἦθος, καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, καθ' ὅτι γνώρισμα τῶν αἰσθημάτων τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν διανοημάτων τοῦ νοῦς εἶναι ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπόκειται εἰς τὰς περιστάσεις καὶ συμφορὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελεν ὑποπέσῃ τὸ ἔθνος. Συμμεταβάλλεται μὲ τὴν τύχην του. Συμμορφοῦται μὲ τὰ πάθη του. Συνδιατίθεται μὲ τὰ ἦθη του, καὶ ἀλλάζει πολλάκις καὶ σχῆμα, καὶ μορφήν, ὅταν ἀμοιβαίως τὸ ἔθνος ἤθελεν ἀλλάξῃ, μαζὴ μὲ τὴν πολιτικὴν του κατάστασιν, καὶ τὴν ἔθνικὴν του ὑπόστασιν. Σπανίως ὁμως συμβαίνει νὰ ἀλλοιωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου, καὶ νὰ ἀφανισθῇ μὲ τελειότητα, καθ' ὅτι δύσκολα ἐν ἔθνους, ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Γῆς, μὲ τὴν ὀλότητα ἀφανίζεται.

§ ια. Τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, ὡς τὸ πρώτιστον εἰς τὴν Εὐρώπην πεπολιτευμένον καὶ ἐξευγενισμένον, φύσει μὲν εὐφυές, ὀξύνοον, καὶ ἐπιχειρηματικόν, θέσει δὲ διηρημένον εἰς διαφόρους φυλάς καὶ τοπικὰς Δημαρχίας, ὑπέσθη κατὰ διαφόρους καιροὺς πολυειδεῖς μεταρρυθμίσεις, καὶ μεταβολὰς, ὥστε τέλος πάντων ἔχασε καὶ τὴν πολιτικὴν του ἐλευθερίαν, καὶ τὴν αὐτοδέσποτον ἔθνικὴν του ἀνεξαρτησίαν. Δὲν ἔχασεν ὁμως ποτὲ τὴν ἐν τῷ

πολιτεύματι ὀλομερῇ του ὑπόσασιν, μήτε τὴν τῆς ὀλοκληρίας του Ἐθνικῆν ὑπαρξίν. Ὑπετάχθη, ἀλλὰ δὲ κατεστράφη. μετεῤ-
 ρυθμίσθη, ἀλλὰ δὲν ἐξῆφανίσθη. Μετεβλήθη, ἀλλὰ δὲν ἐξολο-
 θρεύθη. Ἐφύλαξεν ὑπ' ἄλλην καὶ ἄλλην ἀρχὴν καὶ τὸ ἦθος, καὶ
 τὸν χαρακτῆρα του, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὴν Ἐθνικὴν καὶ
 Πατροπαράδοτον Γλῶσσαν του.

§ ιβ. Αὐτὴ ἡ κατὰ διαδοχὴν Πατρίσις καὶ, ὡς εἰπεῖν, Φυ-
 σικὴ Γλῶσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, τὴν ὁποίαν οἱ παλαιοὶ,
 ἀρχηγὸν τὸν Πλάτωνα ἔχοντες, Ἑλληνικὴν Φωνὴν συμφώνως
 ἐπονομάζουν, ἔπαθε μὲν, ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις τοῦ
 ἔθνους, διαφοροὺς μεταλλαγὰς, καὶ μετατροπὰς, δὲν ἐξέλει-
 ψεν ὁμῶς ποτὲ, οὐδὲ ἐξῆφανίσθη μὲ τελειότητα. Ἄλλαξε μὲν
 σχῆμα, καὶ μορφήν, ἐφύλαξεν ὁμῶς μὲ τὴν ἀρχαίαν φωνὴν,
 καὶ τὸν φυσικὸν τῆς χαρακτῆρα, καὶ τύπον, καὶ ἂν, ὡς Γλῶσσα
 ἔμμετρος, καὶ ποιητικὴ, ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν τεχνικὴν τῆς ἀρμο-
 νίαν, καὶ κομψότητα, δὲν ἔχασεν ὁμῶς, ὡς Γλῶσσα ἀπλῆ
 καὶ Δημοτικὴ, τὴν φυσικὴν τῆς εὐφωνίαν, καὶ γλαφυρότητα.
 Ἡ Γλῶσσα τῶν Σπουδαίων, ὡς Τεχνικὴ, ὑπόκειται, ἡθικῶ τῷ
 λόγῳ, εἰς ἀλλοιώσεις, καὶ μεταβολὰς συνεχεῖς. Ἡ Γλῶσσα
 ὁμῶς τοῦ λαοῦ, ὡς Φυσικὴ, διαρκεῖ πολλάκις ἀδιάφορος
 καὶ μετὰ τὴν ὀλόκληρον καταστροφὴν τοῦ Ἐθνικοῦ πολιτεύμα-
 τος. Τοῦτο μᾶς τὸ βεβαιοῖ ὁ Στράβων (βιβ. ε. π. 233.)
 λέγων « Ἰδιον δὲ τοῖς Ὀσκοῖς, καὶ τῷ τῶν Αὐσονίων ἔθνει
 » συμβέβηκε. Τῶν μὲν γὰρ Ὀσκων ἐκλελοιπότην, ἡ Διάλεκτος
 » μένει παρά Ῥωμαίοις.» Οὕτω καὶ ἡ τῶν Δωριέων, μ' ὄλον
 ὀποῦ τὸ ἔθνος πρὸ τοσοῦτων αἰῶνων ἐξέλειψεν, ἡ Διάλεκ-
 τος σώζεται εἰς τοὺς μέχρι τῆς σήμερον Λάκωνας. Καὶ ἡ
 Διάλεκτος τῶν τωρινῶν Λαζῶν τῶζει εἰσέτι τὸν ἀρχαῖον τύπον
 τῆς Ἰωνικῆς. Ἡ διαρκούσα λοιπὸν εἰς τὸ Γένος μας Κοινὴ
 Ἐθνικὴ Διάλεκτος εἶναι ἡ Γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἡ ὀποία κατὰ πα-

τροπαράδοτον διαδοχὴν διεσώθη ἕως εἰς ἡμᾶς ἀναλλοιώτως. Ἡ ἐξηκριβωμένη ὁμως καὶ ἔντεχνος Γλῶσσα τῶν Συγγραφέων ἐξέλειψε, καὶ μετεδόθη εἰς ἡμᾶς, ὄχι πλέον ὡς Γλῶσσα Συνήθης, καὶ πατροπαράδοτος, ἀλλ' ὡς Γλῶσσα διδακτὴ, ξεχωρισμένη τρόπον τινα ἀπὸ τὴν συνήθως ὀμιλουμένην Ἐθνικὴν μας Διάλεκτον. Καὶ λέγω ξεχωρισμένη, καθ' ὅτι διαφέρει κατὰ σχῆμα, καὶ μορφήν. καὶ ἐκείνην μὲν Ἰδιαζόντως Ἑλληνικὴν ὀνομάζομεν. τὴν δὲ καθ' ἡμᾶς, ἢ Ἀπλὴν, ἢ Ῥωμαϊκὴν λέγομεν. Αὐτὴ ἡ Ἐθνικὴ ἐπωνυμία, ἣτις Νόμῳ πολιτογραφίας ἐδόθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, ἀφ' οὗτοῦ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν Κυριαρχίαν πολιτικῶς συμπεριελήφθη, κατήχησε μίαν ἀδιόριστον ὀμωνυμίαν τοῦ Ῥωμαῖος, καὶ Ἑλλήν, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ δημοτικὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος, δι' αὐτῆς τῆς Ἐθνικῆς ὀμωνυμίας, ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν διεκρίθη. Καὶ συνέβη εἰς τὴν Δημοτικὴν τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτον περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦτ' αὐτὸ ὅπερ ἀμοιβαίως εἶχε συμβῆ εἰς τὴν Γλῶσσαν τῶν Ῥωμαίων κατ' ἀρχὰς τοῦ Λατινισμοῦ. Ἐκείνη γάρ, καθὼς καὶ αὐτὴ οὐσιωδῶς οὔσα Διάλεκτος Ἑλληνικὴ μετωνομάσθη Ἐθνικῶς Λατινικὴ, αὐτὴ δὲ ἐπίσης φύσει οὔσα Ἑλληνικὴ μετωνομάσθη Ῥωμαϊκὴ. ὁθεν καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς διαστολήν τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλην, τὴν μὲν Λατινικὴν, Πάτριον Γλῶσσαν ὠνόμαζε, τὴν δὲ Ἑλληνικὴν, Κοινήν.

Ὁμολογούμενοι εἶναι ὅτι ἡ Ἡθικὴ Συνάφεια αὐτῶν τῶν δύο Ἐθνῶν, καὶ ἡ πολιτικὴ Σύμμιξις εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Ἐθνικὸν Σύστημα, ἔνωσεν, ὡς εἶπεῖν, καὶ τὴν Γλῶσσαν τοῦ λαοῦ ἀμοιβαίως εἰς μίαν, καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἐκάστης μορφήν διὰ τῆς συγκοινωνίας παρήλλαξεν. Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι μετὰ τῶν ξένων καὶ ἀλλοφύλων Ἐθνῶν ἐπιμιξία, Ἡ ἔκτασις τῶν πολιτικῶν σχέσεων, καὶ πρὸ πάντων ἡ μεταβολὴ τῶν ἠθῶν, καὶ Ἐθνικῶν ἐθίμων, ὅλα συνέτρεξαν εἰς τὸ νὰ μεταβάλλουν

τὸν ἐπουσιῶδη τῆς Γλώσσης χρωματισμόν. Διὸ καὶ παρὰ τῶν ξένων, καὶ παρὰ πολλῶν τῶν οἰκείων, ὡς ξένη πάντη, καὶ ἀπηλλοτριωμένη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν θεωρεῖται καὶ κρίνεται. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ διακηρυττομένη διαφορὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μῆτε αὐθήμερον ἀποτέλεσμα μιᾶς αἰφνιδίου μεταβολῆς, μῆτε κακόβουλον κατόρθωμα μιᾶς συστηματικῆς ἀμαθείας, ἀλλὰ βραδύτατον ἔργον μιᾶς πολυχρονίου συνεχείας διαφορῶν περιστάσεων, καὶ ἀποτέλεσμα ἄφευκτον μιᾶς ὀλοκλήρου τοῦ Γένους μεταρρύθμισεως, δὲν ἐξηλλοίωσε τὴν φύσιν, οὐδὲ τὴν οὐσιώδη κατασκευὴν τῆς Γλώσσης ἀνέτρεψεν, ἀλλ' ὡς ἐπουσιῶδες συμβεβηκὸς μετεσχημάτισε τὴν μορφήν, μετέβαλε τὸν χρωματισμόν, χωρὶς ἀλλοίωσιν ὅμως, ἢ διαφορὰν τοῦ ὑποκειμένου.

§ γ. Ἡ τελευταία Ἐποχὴ, καθ' ἣν καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸ ἔθος, καὶ ἡ Κατάστασις τοῦ Γένους ἀνετράπη ἐξ ὀλοκλήρου, καὶ καθ' ἣν ἀναλόγως ἡ Ἐθνικὴ Διάλεκτος ἐδοκίμασε γενικὴν μεταβολὴν, εἶναι ἡ τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας καταστροφή, καὶ ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐσχάτη Αἰχμαλωσία. Εἰς αὐτὴν τὴν θλιβεράν Ἐποχὴν, καὶ τὰ Σχολεῖα κατεδαφίσθησαν, καὶ τὰ Γράμματα κατηργήθησαν, καὶ ἡ Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Παιδαγωγία κατακράτος ἐξηφανίσθη. Ἡ μορφή τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, πρὸ τῆς Ἐποχῆς αὐτῆς, ἦτον, ὡς εἵπομεν, μεταβεβλημένη. Ἐσώζετο ὅμως εἰσέτι ἵχνος τι τῆς ἀρχαιοτέρας τῆς καλλονῆς, καθ' ὅτι, μεταξύ τοῦ ἐκβαρβαρισμένου λαοῦ, ἐσώζοντο εἰσέτι λείψανα λαμπρὰ τῆς παλαιᾶς Εὐγενείας τοῦ ἔθνους. Ἡ Αἰχμαλωσία ὅμως ὅλ' αὐτὰ τὰ κατέσρεψεν. Εὐγενεῖς, καὶ Ἄγενεῖς, Ἄρχοντες, καὶ Ἰδιῶται, Ἄξιωματικοί, καὶ Βάνουσοι, ὅλοι ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Τάξιν τοῦ, εὐ γένει Αἰχμαλώτοι, Δεσποτικῶς κατετάχθησαν, καὶ μία μόνη ὑπελείφθη εἰς τὸ πολίτευμα διαφορὰ ἢ μεταξύ Κρατούντων καὶ Αἰχμαλώτων. Ὅλοι

λοιπὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐν γένει συμπεριλαμβανόμεναι κατηγορίαν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λαμβάνοντες παιδαγωγίαν, ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ ἔχουν τὰς αὐτὰς ἐπίσης ἰδέας, καὶ ἀναλόγως κατ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ ἐκφράζωνται. Ὅθεν ἀμοιβαίως ἔπρεπε νὰ πάθῃ ἡ Ἑθνικὴ Διάλεκτος, κατὼς καὶ τῶντι ἔπαθε, μίαν γενικὴν καταστροφὴν. Ἡ μόνη διαφορὰ, ὅπου ἐνδέχεται νὰ μείνῃ μεταξὺ τῆς χυδαϊκῆς τῶν Αἰχμαλώτων ἐκφράσεως, ἦτον ἡ κατὰ τὰ διάφορα χωρικά ἰδιώματα διαφορετικὴ στροφή τῆς χυδαϊκῆς φράσεως, ἡ ὁποία ἀναλόγως μὲ τὰς ἰδιαίτερας τοπικὰς σχέσεις διαφόρως ἐσχηματίζετο. Μ' ὅλον τοῦτο καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὁλόκληρον τοῦ Γένους καταστροφὴν, ἡ γενικὴ τῆς Γλώσσης μεταβολὴ ἔγινεν εἰς τὸν ἐπουσιώδη τῆς Διαλέκτου χρωματισμὸν, καὶ ὄχι εἰς τὸν φυσικὸν τῆς τύπον, καὶ χαρακτῆρα.

§ ἰδ. Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν παγκόσμιον τρικυμίαν, καὶ γενικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἀθλιότητα, ἡ Ἱερά Ἐκκλησία, τὸ κέντρον τῆς ὁλοκληρίας τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, διέσωσεν ὡς Ἱερά Κιβωτὸς καὶ τὰς πλάκας τῆς Διαθήκης τοῦ Εὐαγγελικοῦ Κηρύγματος, καὶ τὴν λυχνίαν τῆς οὐρανοῦ Γλώσσης τῶν προπατόρων μας. Καὶ μ' ὅλον ὅπου τὸ Ἱερατικὸν Τάγμα ἐδοκίμασεν ἐπίσης τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς Κοινῆς συμφορᾶς, οὐχ ἦττον ὁμως εἰς τὴν Ἱεράν ἐσίαν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος διεσώθησαν μερικοὶ σπινθῆρες ἄσβυστοι σκεπασμένοι ὑπὸ τὴν σάκην τῆς πολιτικῆς τοῦ Γένους ὀλοκαυτώσεως, οἱ ὁποῖοι ἐνθεν κἀκεῖθεν ἀμυδρῶς διαυγάζοντες ἀναψαν μὲ τὸ οὐράνιον πῦρ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τὰ ζωηρὰ φῶτα τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, καὶ διεφύλαξαν μὲ τὴν πίσιν τὴν Γλῶσσαν, καὶ μὲ τὴν Γλῶσσαν τὴν ὁλοκληρίαν τοῦ Γένους μας. Ὡστε, ἂν ἐνδέχεται εἰς μίαν ὀλοτελῆ καταστροφὴν νὰ εὔρεθῇ τι, πρὸς παρηγορίαν τοῦ Γένους μας, ἰδιαίτερον καύχημα,

τοῦτο ἐξάπαντος εἶναι ἡ ἀδιάκοπος ἐκείνη χρυσή σειρά τῆς Φιλοσοφίας, ἡ ὁποία δίκνεϊται κατὰ συνέχειαν ἀπὸ τὸν Ὀμηρον ἕως τὸν Εὐστάθιον, ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον ἕως τὸν Μελέτιον, ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην ἕως τὸν Κορυθαλέα, ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἕως τὸν Εὐγένειον, καὶ ἀπὸ τὸν Δημοσθένην ἕως τὸν Μηνιάτην.

Τὰς πρώτας λοιπὸν ἀρχὰς τῆς ζωοποιήσεως, τὰ πρώτα ζωτικὰ σπέρματα τῆς ἐξ ὑπαρχῆς, ὡς εἶπεῖν, ἀναγεννήσεως, τὰ χρεωσοῦμεν ἐυγνωμόνως εἰς τοὺς ἀθανάτους ἐκείνους πατέρας τοῦ Γένους μας, ἐφ' οἷς ἂς μὴ φθουρήσῃ τινὰς τῶν Ἄλλογενῶν ἂν ἐπικαυχώμεθα « οὐ γὰρ ὡς τινες τῶν ἀρτιπλούτων »
 » καθὼς λέγει ὁ ἀξιμνηστος Εὐγένειος, ἀγροίκως τοῖς παροῦσιν
 » ἡμεῖς ἐπιδεικτιῶμεν, ἀλλ' ὡς ἐκ πλουτούντων ἤδη πενόμενοι
 » τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐπαγαλλόμεθα, ἅμα μὲν τῆς πάλαι ἀφθονίας τὴν μνήμην φέροντες, ἅμα δὲ καὶ τὴν πρώτην ἐπανε-
 » λεύσεσθαι οὐκ ἀπελπίζοντες εὐετηρίαν, εἶποτε τοῖς καθ'
 » ἡμᾶς ἐυμενῶς ἡ Πρόνοια ἐπιβλέψειεν. »

§ 14. Ἐν τούτοις αἱ τὸν Παρνασσὸν δυσήνως καταλιποῦσαι Πιερίδες Μοῦσαι κατέφυγαν ὡς ἐν ἀσύλῳ εἰς τὸ φιλόξενον ἔδαφος τῆς Ἰταλίας, καὶ αἱ πρώται τῶν Ἑλλήνων ἀποικίαι κατήντησαν ἔσχατον καταφύγιον τῶν Αἰχμαλώτων Γραικῶν. Ἐκεῖ οἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διασωθέντες Εὐγενεῖς μετεκόμισαν τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, καὶ τὰ σπέρματα τῆς φιλολογίας μετέδωκαν. Ὡς, καθὼς λέγει ὁ Σοφώτατος Γιβῶν, φρίκη ἐπέρχεται ὅταν συλλογισθῇ τινὰς ὅτι, ἂν ἡ φιλόξενος ἐκείνη Γῆ δὲν ἤθελεν ἤσθαι ἐυφυῶς προετοιμασμένη εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὰ σπέρματα τῆς Μαθήσεως, ὁ ἀφανισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ἦτον ἄφευκτος, καὶ ὁ ὄλεθρος τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῆς Εὐρώπης ἀναπόδραστος.

§ 15. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ μερικὰ ἐλσεινὰ λείψανα τῶν

Εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διεσώθησαν, καταφυγόντες εἰς τὴν Βλαχίαν. Καὶ χρεωσεῖ ἡ Αἰχμάλωτος Ἑλλάς εἰς τὴν πανέκλαμπρον Γενεάν τῶν Πραγκοβάων τὴν περίθαλψιν, καὶ προστασίαν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. (α)

§ ιζ. Ἀλλ' ἡ ἀναγέννησις τῶν πνευμάτων, ἡ Καλλιέργεια τῶν μαθημάτων, καὶ ἡ Ἐλευθέρια τῶν νέων παιδαγωγία ἀπαιτοῦν ἀφεύκτως καὶ μίαν πολιτικὴν κατάστασιν, μίαν οἰκιακὴν ἄνεσιν, μίαν ἔντιμον εὐζωίαν, ὥστε οἱ τρόφιμοι τῶν Μουσῶν νὰ μὴν ἀποθνήσκουσι τῆς πείνας « ἐν γὰρ κενῇ γαστρὶ τῶν καλῶν » ἔρως οὐκ ἔστιν, ἔλεγεν ὁ Ἀχαιοὺς » ἀλλ' ἐντροφῶντες τοὺς καρποὺς τῆς Μαθήσεως νὰ μὴ σύρωνται ἔλεεινῶς εἰς εὐτελεῖς ἐργασίας ὑπὸ τῆς ἰδίας χρείας τῆς φυσικῆς τῶν ὑπάρξεως δαμάζομενοι. « Πολλοὶ δ' ἀγαπῶσιν, ἢν δύνωνται, τὰ ἑαυτοῖς » ἀρκοῦντα πορίζεσθαι. (Ξενοφ. οἶκον. § ια.) » Φύσει γάρπως, » κατὰ τοῦ Σοφῶν Εὐγένειον, ὑπὸ τῆς χρείας ἀγεσθαι φιλεῖ τὸ » ἀνθρώπειον. » Αὐτὴ λοιπὸν ἡ πολιτικὴ κατάστασις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζηθῇ πρὸς ἓν ἔθνος Αἰχμάλωτον, ἂν τὸ ἔθνος, διὰ τῆς Ἡθικῆς του ὑπεροχῆς, δὲν ἤθελε φθάσῃ νὰ ἀνακουφίσῃ πολιτικῶς τὸν Δεσποτικὸν ζυγὸν τῆς Δουλείας, ὥστε ὡς ὑποτελοῦν, καὶ ὄχι πλέον ὡς ὑποχείριον νὰ συμπεριληφθῇ, καθ' ὑπαλληλίαν, εἰς τὸ πολίτευμα, καὶ κατὰ πολιτικὸν σύστημα νὰ συμμετέχῃ τῶν προνομίων τῆς Διοικήσεως. Εἰ δ' ἄλλως, ἡ Φυ-

---

(α) Αὐτοὺς ὅλους εἰς τοὺς ὁποίους, ὄχι μόνον ἡμεῖς οἱ Ἕλληων ἀπόγονοι, ἀλλ' ὅλη ἡ φωτισμένη Εὐρώπη χρεωσοῦμεν τὴν διατήρησιν τῆς Γλώσσης τῶν προπατόρων μας, καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, μετὰ τὸν γενικὸν τῆς Ἑλλάδος κατακλισμὸν, Αὐτοὺς, λέγω, τοὺς Κοινοὺς Εὐεργέτας τοῦ Γένους μας, κατασπαράττει ἀπανθρώπως ὁ τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν αὐτεπάγγελτος Νομοθέτης, καταμολύνων ἀναιδῶς μὲ ἀίσχιστα ἐπίθετα τὰ ἱερά των ὀνόματα. (Ὁρ. Προσφ. Ἑλλ. Βι. καὶ ἐφεξῆς.)

σική του Ὑπαρξίς καταυτᾶ ἀνύπαρκτος. Ἡ Ἡθική του Ἐπίδοσις ἀποβαίνει ἀδιάφορος. Καί ἡ Ἐθνική του Ὀλοκληρία εἶνα πλήρωμα ὑποχειρίων ἀτομικῶν.

§ ιη. Πρώτη λοιπὸν Ἐποχὴ τῆς μεταγενεσέρας ἀνεγέρσεως τοῦ εἰς Δουλείαν ἐκπεπτωκότος Ἑλληνικοῦ Γένους, ἐς ἅτη εὐδαιμόνως περὶ τὰ τέλη τοῦ 15'. αἰῶνος, ὅτε, κρείττονι εὐδοκίᾳ, ἀνεφάνη πρὸς εὐκλειαν τοῦ Γένους μας ὁ ἀοίδιμος Παναγιωτάκης, ὅς τις τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας τῆς Ὀθωμανικῆς Βασιλείας συστήσας πολιτικῶς, πρῶτος εἰς αὐτὸ προεδιβάσθη παρὰ τῆς Βασιλείας ἀξιωματικῶς. Καί τὸ μὲν Βασιλικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα μὲ τὴν περιουσίαν τῆς πολυμαθείας του ἐλάμπρυνε, τὸ δὲ Αἰχμάλωτον ἔθνος εἰς ἀξιώματα Βασιλικὰ ἀνεδίβασε.

§ ιθ. Μετ' ἐκεῖνον δὲ ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος ἀπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Σχολαρχίας τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας διαδεχθεὶς, καὶ τὸν τίτλον τοῦ ἐξ ἀπαρρήτων τῆς Βασιλείας ἀξιωθεὶς, ἐκληρώσατο βραβεῖον ἀκήρατον Ἐθνικῆς δόξης τὴν ἐπὶ τοῦ Ἡγεμονικοῦ θρόνου τῆς Οὐγγροβλαχίας ἀναγόρευσιν τοῦ πανευκλεοῦς Υἱοῦ του, δι' οὗ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἡγεμονείας εἰς τὸ Αἰχμάλωτον ἔθνος μεταδοθὲν, τὴν ἀπογονίαν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν οὐθένειαν τῆς Δουλείας ἀνήγειρε.

§ κ. Δι' αὐτῆς λοιπὸν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Διοικήσεως ἀξιώματα, ἔπαυσε τὸ Ἑλληνικὸν Γένος τοῦ νὰ θεωρῆται ἀπολύτως ὡς Αἰχμάλωτον, καὶ ἐσυστήθη κατὰ τάξιν πολιτικῶς ὡς ὑπήκοον. Ἀπόκτησε δικαιώματα Ἐθνικὰ, καὶ ἀπεκατέστησε τάγματα Ἀρχοντικά, πρὸς παράσασιν τῶν δικαιωμάτων του. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησία, δυνάμει τῶν ἐπιβραβευθέντων Προνομίων εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν, ἐξάπλωσε τὴν Πολιτικὴν τῆς Προσασίαν εἰς ὑπεράσπισιν, τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους. Οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡς Ἀρχηγοὶ τοῦ

λαοῦ ἀνεγνωρίσθησαν παρά τῶν κρατούντων, καὶ οἱ Πρόκριτοι τῶν Πόλεων, ὡς παρισῶντες τὸν δῆμον, κοινῇ ψήφῳ, ἐδιωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως. Ἐσυστήθησαν ὅθεν τάξεις συμπολίτων ἐν τῷ πολιτεύματι, καὶ ἡ ὑπαλληλία τῶν τάξεων διέθεσε μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδαγωγίας τῶν νέων. Ἡ Σπουδὴ, καὶ ἡ Μάθησις δὲν ἐλογίζετο πλέον μία ἀπλῶς ἠθικὴ διαφορὰ μεταξὺ Σπουδαίων καὶ Χυδαίων, ἀλλ' ἀπεκατέστη ἐνταυτῷ καὶ μέσον συστατικὸν τῆς πολιτικῆς ὑπεροχῆς τῶν Εὐπατρίδων.

§ κα. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐν κοινῇ δυσυχίᾳ εὐτυχῇ μεταβῆρῦθμισιν τῆς ἠθικῆς του καταστάσεως, τὸ Γένος ὅλον αἰσθάνθη τὰ κοινωφελῆ ἀποτελέσματα τῆς Μάθησεως, καὶ ὡς φύσει φιλότιμον ἐπροθυμοποιήθη μὲ ζήλον εἰς τὴν ἐπίδοσιν. Ὅθεν καὶ Σχολεῖα Κοινὰ πρὸς παιδαγωγίαν τῶν νέων κατὰ τόπους ἐσυστήθησαν. Καὶ Διδάσκαλοι τῶν Ἐγκυκλίων μαθημάτων κατὰ χώρας ἐδιωρίσθησαν. Καὶ τὸ τάγμα τῶν Σπουδαίων, κατὰ διαφορὰν ἀγωγῆς, ἀπὸ τοὺς χυδαίους ἐξεχωρίσθη. Ὡ! ποῖος τῶν βαρυγνώμων, ὅσον δύσροπος, καὶ δυσάρεστος ἤθελεν ἦσθαι, ἢμπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ ἀπὸ μισόκαλον φιλαυτίαν τὴν ὠφέλειαν ὅπου ἐπροξένησεν εἰς τὸ Γένος μας τὸ Πατριαρχικὸν Σχολεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ Αὐθεντικὸν Σχολεῖον τοῦ Βουκουρεστίου. Τὸ Κοινὸν Σχολεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ἐξ οὗ κατὰ πρῶτον μετὰ τὴν ἄλωσιν τὰ τῆς Ἀριστοτελικῆς Φιλοσοφίας μαθήματα εἰς τὴν κατεξηραμένην γῆν τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Κορυθαλέως ὡς ἐκ νέου ἀνεφύησαν. Τὸ Σχολεῖον ἐπίσης τῶν Ἰωαννίνων. Τοῦ Ἄθωνος. Τῆς Πάτμου. Καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Σμύρνης, γὰ ὅποια κατ' ἐκείνους τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους μας, κατ' ἀλληλουχίαν ἐσυστήθησαν; ποῖος φθονερός, ἢ ἀπάνθρωπος ἢμπορεῖ νὰ μὴν ὁμολογήσῃ τὴν, πρὸς σύστασιν αὐτῶν τῶν Σχολείων, εἰς τὸ

διάσημα ἐκεῖνο, ὅτε οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄνομα ἦτον ἀνεκτὸν εἰς τὸν δεσποτισμὸν τῶν κρατούντων, Προσάσιαν, καὶ Μητρικὴν Ἐηδεμονίαν τῆς Ἐκκλησίας· Τὴν Προσπάθειαν, καὶ Φιλοτιμίαν τῶν Ἡγεμόνων, καὶ Ἀρχόντων· Τὴν Συνδρομὴν, καὶ Προθυμίαν τῶν Φιλογενῶν Πραγματευτῶν, καὶ ἐν γένει τὸν ἐνθερμον ζῆλον ὄλου τοῦ Γένους; τοιαύτη λοιπὸν ἐξάσθη, Θεῖα Εὐδοκία, ἡ πρώτη Ἐποχὴ τῆς μετὰ τὴν Αἰχμαλωσίαν Ἡθικῆς Ἀνεγέρσεως τοῦ Γένους μας.

§ κβ. Ἐκτοτε ὄλοι οἱ Εὐγενεῖς καὶ Σπουδαῖοι ἄρχισαν νὰ ξεκαθαρίζουν τὴν Δημοτικὴν Διάλεκτον ἀπὸ τὸν νόθον καὶ ἐκ περιελάσεως ἐπέισακτον αὐτῆς χρωματισμὸν, καὶ ἐξεχωρίσθη ἡ Εὐγενικὴ φράσις ἀπὸ τὴν χυδαϊκὴν. Ἡ μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν διαφορὰ τῆς τάξεως καὶ ἀνατροφῆς, ἡθικῶς τῷ λόγῳ, ἔπρεπε νὰ σῆσῃ ἀπαραιτήτως μεγάλην διαφορὰν εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι. Ἡ τελεία ὁμῶς ἐπανόρθωσις τῆς Κοινῆς Διαλέκτου δὲν ἦτον πράγμα εὐκόλον, μηδὲ μιᾶς ἡμέρας κατόρθωμα πρόχειρον. Ἡ Γλῶσσα τοῦ Λαοῦ αὐθημερὸν δὲν ἀναπλάττεται. Ἡ μεταβολὴ τοῦ χρωματισμοῦ τῆς ἦτον, ὡς εἴπομεν, μακροχρόνιον τοῦ καιροῦ ἀποτελέσμα. Ἀμοιβαίως ἄρα ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ φυσικοῦ τῆς σχηματισμοῦ ἐχρειάζετο καὶ διέξοδον καιροῦ, καὶ συνεχῆ πρόοδον τῆς Μαθήσεως. Μ' ὄλου τοῦτο βλέπομεν ὀφθαλμοφανῶς τὴν διὰ Κοινῆς Ὁμολογίας γενομένην ἐπανόρθωσιν τῆς Δημοτικῆς ὁμιλίας, καὶ μάλιστα ἂν τὴν παραβάλλωμεν μὲ τὴν Γλῶσσαν ὅπου μᾶς παρασῆνει ὁ Ἐρωτόκριτος, καὶ οἱ τῆς Τουρκογραφίαιας Συγγραφεῖς. Εἶναι ἐξῶ πάσης ἀμφιβολίας ὅτι, ἂν μετρήσωμεν τὰς ξένας, καὶ βαρβαρικὰς λέξεις ὅπου εἰσέτι συνηθίζονται εἰς τὴν Δημοτικὴν ὁμιλίαν, μόνις, ἀπὸ τὰς πέντε χιλιάδας τετρακοσίας Γραικοβαρβαρικὰς λέξεις ὅπου περιέχει ἡ πολύμοχθος συλλογὴ τοῦ Μεουρσίου, σώζονται εἰσέτι ἐν χρήσει κοινῇ ἑκατὸν, ἢ καὶ τι

ἐπέκεινα, καὶ ἐκείναι ὅμως αἱ περισσότεραί πραγματικάι, ἢ ξένων ἐθίμων σημαντικάι. Εἰς δὲ τὸ ἐξευγενισμένον Σπουδαιολογικὸν ὕφος δὲν εὐρίσκεται σχεδὸν οὐδεμία. Καὶ λέγω οὐδεμία, καθ' ὅτι θεωρῶ τὸ μέρος εἰς τὸ ὅλον, καὶ ὄχι τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος ἀνάποδα.

§ κγ. Δευτέρα μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην Ἐποχὴ τῆς μεταγενεστέρας Ἡθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους μας, ἐσάθη ἡ τοῦ ἀειμνήσου Εὐγενείου τοῦ Βουλγάρεως Σχολαρχία εἰς τὸ Κοινὸν Σχολεῖον τοῦ Ἄθωνος, ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχίας τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Σαμουήλ. Ἐποχὴ οὐχ ἦττον τῆς πρώτης εὐτυχεστέρα, καθ' ὅσον ἐκείνη μὲν ἐν γένει τὸ πεπτωκὸς Γένος τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶς ἀνέστησεν. Αὐτὴ δὲ τὸ ἀναζωογονηθὲν πνεῦμα τῶν νέων Ἑλλήνων ἠθικῶς ἐμφύχασεν. Ἐπόμενον τῆς πρώτης εἶναι ἢ δευτέρα. Ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς δευτέρας ἢ τελειότερα ἐνέργεια τῆς πρώτης. Κατ' ἐκείνην Βασιλικά ἀξιώματα εἰς τὸ Γένος ἐβραβεύθησαν, πρὸς ἔγκλειαν τῶν μαθημάτων. Κατ' αὐτὴν δὲ τὰ Φιλοσοφικά μαθήματα διεδόθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸς λαμπρότητα τῶν ἀξιωμάτων. Ὡς ἂν ἢ κακῶς ἀπολλουμένη Σχολαστικὴ ἔρις, τὴν ὁποίαν τὸ καταχθόνιον πνεῦμα ἐνέπνευσε περὶ τῶν Κολύβων (α) δὲν εἶχε κατασρέψη τὸ κοινωφελὲς σύστημα

(α) Εἶναι γνωστὴ εἰς τοὺς εἰδήμονας ἢ ὀλέθριος φιλονεικία ὁποῦ ἀνεφύει μετὰ τῶν διδασκάλων, καὶ μαθητῶν τοῦ Σχολείου τοῦ Ἄθωνος περὶ τοῦ ὅτι τὰ εἰς μνημόστυνον τῶν ἀποθαμμένων προσφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κόλυβα πρέπει νὰ γίνωνται τὸ Σάββατον, ἥτις εἶναι ἡμέρα Νεκρώσιμος, καὶ ὄχι τὴν Κυριακὴν, ἥτις εἶναι ἡμέρα Ἀναστάσιμος. Αὐτὴ ἡ νηπιώδης Σχολαστικὴ φιλονεικία προήχθη εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἔριδος καὶ διχοσασίας, ὥς ὁ βρασμὸς τῶν ἐνθουσιασμένων πνευμάτων κατήνησε τοὺς φατριασὰς εἰς χειρομαχίαν. Ὅθεν ὁ Μουσσηγέτης Εὐγένειος διὰ νὰ ἀποφύγη τὰ ἐνδεχόμενα ἄτοπα, παραιτήθη τῆς Σχολαρχίας, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Καὶ διελύθη

μα τοῦ Κοινοῦ ἐκείνου Σχολείου, τὸ Γένος ἤθελε κερδίῃ ἐξάπαντος εἰς τὸ διάστημα ἐκεῖνο ἓνα αἰῶνα προόδου εἰς τὸ γάδιον τῆς Μαθήσεως. Μ' ὅλον τοῦτο τὰ σπέρματα τῆς Φιλοσοφίας διεσπάρησαν. Ἡ ἔφεσις τοῦ εἰδέναι εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ πολιτεύματος διεδόθη. Καὶ ὁ ἔμφυτος ζήλος τῆς φυσικῆς φιλομαθείας τῶν Ἑλλήνων ἐξεπερμάνθη. Ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ ἀπεκατέστη Κοινὴ Ἑστία τῆς Διδασκαλίας τοῦ Γένους. Οἱ Αὐθένται ἔσησαν τὴν πολιτικὴν των μεγαλειότητα εἰς τὴν γενικὴν τῆς ἠθικῆς παιδαγωγίας τελειότητα. Οἱ Ἄρχιερεῖς ἔνωσαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Κυριαρχίαν τὴν Ποιμεναρχικὴν προσασίαν τῆς ἐπίδοσεως τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Οἱ Ἄρχοντες ἐγνώρισαν ὡς μόνον συσσητικὸν τῆς ἐν τῷ πολιτεύματι ἠθικῆς ὑπεροχῆς τὴν κατ' ἀναλογίαν τῆς Εὐγενοῦς ἀνατροφῆς ἐντελεστέρα Σπουδὴν καὶ ἔκτασιν τῆς Μαθήσεως. Οἱ Φιλογενεῖς Πραγματευταὶ κατεσῆθησαν Φιλότιμοι Συνδρομηταὶ πρὸς σύσασιν τῶν Κοινῶν Σχολείων, καὶ Ἐλευθέριοι Εὐεργέται εἰς προκοπὴν τῶν νέων Ἑλλήνων. Ὅλα λοιπὸν τὰ ἐλατήρια τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἠθικῆς προόδου τοῦ Γένους, κοινῇ ῥοπῇ, ἐξετάνθησαν. Καὶ ὡς Ἐλαφοὶ διψῶσαι, εἰς τὰς πηγὰς τῆς Μαθήσεως οἱ Νέοι Ἕλληνες πανταχόθεν ἐχύθησαν. Τότε Ἡ εὐκλεῶς φωτισμένη Δυτικὴ Εὐρώπη ἄρχισε νὰ πληρώνῃ εἰς τοὺς Νέους Γραικοὺς τὸ αἰώνιον χρέος ὅπου ἔχει πρὸς τοὺς Παλαιοὺς Ἕλληνας.

§ κδ. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἐπο-

δυσυχῶς τὸ σύστημα τοῦ Σχολείου. Φεῦ τῆς κακῆς εἰμαρμένης! Τότε μὲν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παραδόσεως τῶν Φιλοσοφικῶν Μαθημάτων τὸ καταχθόνιον πνεῦμα τῆς Ἐριδος ἐπενόησε τὰ Κόλυβα διὰ νὰ διακόψῃ τὴν συνέχαιαν. Ἢδη δὲ εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους τῆς ἐπίδοσεως τῶν μαθημάτων αὐτὸ τὸ κακόβουλον πνεῦμα ἐφηῦρε τὰ Μακαρούνια (τὸν ἀηδέσατον ἐννοοῦμεν Μακαρολισμὸν) διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Πρόοδον! Ἀλλὰ κήθεται Θεὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὐκ ἀπελπίζομεν.

χῆς μέχρι τοῦδε, Ἡ Κοινὴ τοῦ Ἑθνους Διάλεκτος ἀποτιναζούσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ἐπείσακτον βαρβαρικὸν χρωματισμὸν, καὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκτάσεως τῶν ἰδεῶν τῶν Σπουδαίων ἐκτείνουσα τὴν ποικιλίαν τῶν εὐγενικῶν καὶ γνησίων ἐκφράσεων, ἔφθασε νὰ ἐπαναλάβῃ ἐν γένει τὸν φυσικὸν τῆς σχηματισμὸν, ὥστε πολλοὶ τῶν εὐφροσύνων Γραμματικῶν εὐδοκίμησαν εἰς τὸ νὰ καλλωπίσουν τὴν ἀπλὴν φράσιν μὲ ὄλην τὴν ἐνδεχομένην καλλιπέειαν, καὶ εὐφράδειαν. Ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ, καὶ ὁ εὐφραδέστατος Κριτίας ἐλάμπρυναν τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ὕφος μὲ ὅλας τὰς χάριτας τῆς Ἀττικῆς κομψότητος. Ὁ χρυσοῤῥήμων Μηνιάτης ἐσήσεν ἐπὶ Δημοσίου Ἄμβωνος μὲ εὐρυθυμον γλαφυρότητα τὸ Διδασκαλικόν. Ὁ Σκοῦφος, καὶ ὁ Σοφώτατος Θεοτόκης ἐσόλισαν τὸ Σχολαστικὸν μὲ εὐγλωττίαν Ῥητορικὴν. Ὁ ὑψηπέτης Εὐγένειος ἀνεβίβασε τὸ Φιλολογικὸν εἰς τὴν ἀκριβεστέρα Ὄρθοπέειαν. Καὶ τέλος πάντων ὁ Αὐθέντης Νικόλαος Καρατζᾶς ἔφερε τὸ Πολιτικὸν εἰς τὴν προσφροσύνην καθαρότητα.

Κανένας ὅμως αὐτῶν τῶν εὐκλεεστάτων ἀνδρῶν δὲν ἐφάντασθη νὰ σῆσῃ αἵρεσιν Γλωσσονομίας, οὐδὲ νὰ συστήσῃ σύστημα αὐθαιρέτου Νομοθεσίας, ἐναντίον τῆς Κοινῆς Χρήσεως καὶ Συνηθείας. Πατέρες εὐεργετικοὶ καὶ φιλόσοργοι ἐπρόκριναν νὰ δώσουν εἰς τὸ Γένος παραδείγματα ζωντανὰ γνησίας καλλιπέειας, παρά νὰ συγχίσουν τὰ πνεύματα μὲ σοφίσματα χυδαιολογίας. Τὸ ἄσκατον ὅμως τοῦ χαρακτῆρος τῆς Γλώσσης· Ἡ ποικιλία τῶν χωρικῶν ἐκφράσεων· Καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀνησυχία καὶ φιλαυτία τῶν ἡμιμαθῶν παιδαγωγῶν, δὲν ἔπαυσαν ἔκτοτε τοῦ νὰ διδούν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἀνακινῆται ἀδιακόπως μεταξὺ τῶν Σπουδαίων τὸ παράλογον πρόβλημα τοῦ, ἂν πρέπη νὰ γράφωμεν καθὼς ὀμιλοῦμεν, ἢ νὰ ὀμιλοῦμεν καθὼς γράφομεν. Τοῦτου τοῦ παραλόγου προβλήματος τὴν Σοφιστικὴν ἀτοπίαν, ἐν οἰκείῳ τόπῳ θέλομεν τὴν παρασῆσιν σαφέστερα. Ἦδη δὲ, ὡς ἐν προοιμίῳ,

ἀρκεῖ παροδικῶς νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ τοῦ προβλήματος εἶναι τὸ ὅτι πρέπει, ἢ τὰ Φιλοσοφικὰ μαθήματα νὰ παραδίδονται εἰς φράσιν Δημοτικὴν, ἢ Ἡ Δημοτικὴ φράσις νὰ ἀποκατασταθῇ Φιλοσοφικὴ, ὅπερ ἀναλυόμενον δηλοῖ ὅτι πρέπει ἢ νὰ χυδαιολογοῦμεν φιλοσοφικῶς, ἢ νὰ φιλοσοφοῦμεν χυδαιολογικῶς. Ὅπερ ἀμοιβαίως ἄτοπον. Ὅθεν ὁ καὶ τῷ ἡΐδει, καὶ τῷ τρόπῳ Εὐγενὴς Εὐγένειος εἰς τὴν α'. Προδιατριβὴν τῆς λογικῆς του φιλοσοφικῶς ἀποφαίνεται περὶ τῶν εἰς χυδαϊκὴν φράσιν γραφομένων βιβλιαρίων « Ἐκσυρικτέον, λέγων, τὰ » χυδαῖσι φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλούμενα βιβλιθάρια, τῆς Ἑλλάδος » φωνῆς, ὡς οἶόν τε, ἐπιμελουμένους, ἥς ἄνευ, οὐδὲ τῶν πάλαι » πεφιλοσοφηκότων ἐσιν ἀπόνασθαι. » Ἡ κυριωτέρα παραλογία αὐτοῦ τοῦ Σοφιστικοῦ προβλήματος προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄσχετον Θεωρίαν ὁποῦ, ἀνεπιστρόφῳ λογισμῷ, κάμνουν ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ὀμιλουμένης Κοινῆς Διαλέκτου οἱ ἀπλῶς Θεωρηματικοὶ Φιλόσοφοι, ἢ ἀγύμνασοι παιδαγωγοὶ, οἱ ὁποῖοι τὴν κατ' εἶδος τροπολογίαν τῆς φράσεως μὴ γνωρίζοντες, θεωροῦν τὸ κατ' εἶδος ὕφος τῆς Διαλέκτου ὡς ἐν γένει Κοινὴν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον, καὶ ἀκολούθως παραλογίζονται θεωροῦντες τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος, ἢ τὸ μέρος ὡς ὅλον ἐλαμβάνοντες, ὅπερ ἀμοιβαίως ἄτοπον.

§ κε. Ἡ Γλῶσσα εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ χυδαίου, καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Εὐγενοῦς. Μὲ ἄλλας ὁμοῦ λέξεις, καὶ φράσεις ἐκφράζεται ὁ ἕνας, καὶ μὲ ἄλλας ὁ ἄλλος. Εἰς μίαν φυλὴν ἐνὸς ἀγροίκου καὶ ἀπολιτεύτου λαοῦ, ὅπου μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων δὲν εὐρίσκεται καμμία Ἡθικὴ ἢ πολιτικὴ ὑπεροχὴ, τὸ ἔθνικὸν Ἰδίωμα τῆς Γλώσσης, φυσικῶ τῷ λόγῳ, δὲν ἔχει, οὔτε ἢμπορεῖ νὰ ἔχη καμμίαν διαφορὰν εἰς τὰς δημοτικῶς συνηθισμένας ἐκφράσεις του. Ὅλοι οἱ τῆς αὐτῆς Φυλῆς Ὁμοεθνεῖς καὶ Ὁμόφυλοι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμογενῶς λαμβάνοντες ἀνατροφήν,

μίας καὶ τῆς αὐτῆς ὁμοειδῶς μετέχοντες ἀγωγῆς, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Ἐθνικῶς συμπληροῦντες τάγμα, μίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν αὐτὴν ἔπεται νὰ ἔχουν Συνήθειαν, καὶ ὁμοιβαίως καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀδιαφόρως ἐκφράζονται. Ὅθεν, μεταξύ αὐτῆς τῆς Φυλῆς, ἂν ἓνας τῶν ὁμοφύλων ἤθελε συγγράψῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν του Διάλεκτον, ὁμολογουμένως οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως νὰ γράψῃ, εἰμὴ κατὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁμιλεῖ καὶ αὐτὸς, καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ Ὁμόφυλοί του, χωρὶς ἐξαιρέσεων, ἢ διαφορῶν. Καθ' ὅτι αἱ αὐταὶ Ἰδέαι, αἱ αὐταὶ ἔξεις, τὰς αὐτὰς αἰείποτε ἀπαιτοῦν ἐκφράσεις, καὶ ἀντισρόφως αἱ αὐταὶ ἐκφράσεις τὰς αὐτὰς αἰείποτε παρασῆνουν Ἰδέας, καὶ ἔξεις. Εἰς ἐν ὅμως ἔθνος πολιτευμένον, τὸ ὁποῖον ἔχει μίαν ὁποῖαυδήποτε Ἡθικὴν Εὐταξίαν, καὶ Ἱεραρχίαν πολιτικὴν, Ἡ Ἐθνικὴ Διάλεκτος, καὶ τοι γενικῶς ὁμόφωνος καὶ ὁμογενὴς κατὰ τὸν φυσικόν της σχηματισμὸν, οὐκ ἐνδέχεται, ἠθικῶ τῶ λόγῳ, νὰ εἶναι μονότροπος καὶ μονοειδὴς εἰς τὰς Συνήθεις λέξεις καὶ φράσεις τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ ἔθνους, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὴ ἢ κατ' ἐπιφάνειαν Δημοτικὴ Διάλεκτος ἤθελε τύχη, κατὰ Γενεαλογικὴν Διαδοχὴν, νὰ συνέχεται οὐσιωδῶς μὲ μίαν πολύτερον, ἔυσροφον, καὶ ἐκ τεταμένην παλαιᾶν Γλῶσσαν Εὐγενικὴν. Ἡ ἐν τῷ πολιτεύματι ἀφρευκτος διαφορὰ τῆς ὑπαλλήλου τάξεως τῶν ὁμοειδῶν ἀπαραιτήτως ἐπιφέρει καὶ διαφορὰν εἰς τὴν ἀνατροφὴν, καὶ διαφορὰν εἰς τὴν ἀγωγὴν, καὶ ἀκολούθως διαφορὰν εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀναλόγου ἐκφράσεως. Ἄλλαι ἔξεις· Ἄλλα ἤθη· Ἄλλαι ἰδέαι, ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτοῦν Ἄλλας λέξεις, Ἄλλας φράσεις, καὶ ἀναλόγως ἄλλοίαν τοῦ λόγου μορφήν. Ὁ ἐξ ἀγωγῆς Εὐγενῆς δὲν ὁμιλεῖ τὴν Διάλεκτον τοῦ χυδαίου, καὶ ἀκολούθως ὁ Σπουδαῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγγράψῃ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Βαναύσου. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ Γλῶσσα εἶναι ἢ αὐτὴ. Ὁ χρωματισμὸς ὅμως τῆς Γλῶσσης διαφέρει κατ' ἔθος. Αὐτὴν τὴν διαφορὰν τὴν εὐρίσκει καθ' ἓνας εἰς

όλας ἐν γένει τὰς ζώσας καὶ ὀμιλουμένας Διαλέκτους τῶν πεπολιτευμένων Ἑθνῶν. Καὶ ὅς μὴ ζητοῦν νὰ ἀπατήσουν τοὺς ἀπλουσέρους οἱ ψευδοδιδάσκαλοι αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶντες προληπτικῶς. Ἡ Γαλλικὴ Διάλεκτος εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή. Ἄλλη ὅμως ἡ Διάλεκτος τοῦ Ῥασίν, καὶ ἄλλη ἡ τοῦ Μολιέρ. Ὁ Τάσσοσ δὲν συνέγραψεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν Διάλεκτον τῶν κωπηλάτων τῆς Βενετίας. Καὶ ὁ Ρουσσώ δὲν ἔγραψεν εἰς τὴν φράσιν τῶν ἀχθοφόρων τῆς ἀγορᾶς τοῦ Παρισίου, μ' ὅλον ὁποῦ συνέγραψε κυρίως διὰ τὸν ὄχλον. Πολλῶ δὲ κρείττονι λόγῳ αὐτὴ ἡ διαφορὰ τῆς ἐκφράσεως ἐνυπάρχει θετικῶς εἰς τὴν ἀπεριόριστον καὶ πολύτροπον Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία τροπολογεῖται ἐπ' ἀπειρον. Τὸ νὰ γράφωμεν λοιπὸν καθὼς ὀμιλοῦμεν, ἢ νὰ ὀμιλοῦμεν καθὼς γράφομεν, μοι φαίνεται τόσον παράλογον ὅσον τὸ νὰ εἰπῆ τινὰς ὅτι πρέπει νὰ περιπατοῦμεν καθὼς καθήμεθα, ἢ νὰ καθήμεθα καθὼς περιπατοῦμεν. Ὅπερ ταυτὸν ἐστὶ τοῦ νὰ ἰσάμεθα ὕπτιοι, ἢ νὰ καθήμεθα ὄρθιοι. Τὸ ὁμοειδὲς λοιπὸν καὶ ὁμότροπον τῆς Διαλέκτου θεωρεῖται εἰς τὸ κατ' εἶδος ὕφος τῆς ἀναλόγου ἐκφράσεως, καὶ τούτου τὸ κατ' εἶδος σύμφωνον καὶ καταλλήλων μὲ τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου πρέπει νὰ εἶναι, μετὰ ὀρθοῦ λόγου, τὸ παρά τῶν Σπουδαίων ζητούμενον.

§ κς. Πρῶτος ὁποῦ ἐδοκίμασε νὰ ἐκθέσῃ εἰς φράσιν Δημοτικὴν τὰ Φιλοσοφικὰ Μαθήματα, ἐπὶ καθέδρας Σχολαρχικῆς, ἐχηρημάτισεν Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ, ὅτε ἐσχολάρχησε τῆς ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαυίας Αὐθεντικῆς Σχολῆς, ἐπὶ τῆς ἐσχάτης Ἡγεμονείας τοῦ μακαρίτου Αὐθέντου Γρηγορίου Γκίκα.

Μοι συγχωρεῖται βέβαια τὸ νὰ ὀμιλήσω περὶ τούτου ἀξιωματικῶς, καθ' ὅτι καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐγνώρισα προσωπικῶς, καὶ ὡς πρὸς Διδάσκαλον συνήθως μετ' αὐτοῦ συνωμίλησα, καὶ τε-

λευταῖον ὡς Συγγραφέα, κατὰ χρέος ἐν καιρῷ, ἐπροσάτευσα. Δὲν ὀμιλῶ ὄθεν περὶ αὐτοῦ ἐκ προλήψεως, ἢ ἐξ ἀκοῆς.

Ὁ ἄνθρωπος ἦτον τῶντι πολυμαθῆς. Εἰδήμων πολλῶν ξένων Διαλέκτων, καὶ τὴν Ἐγκύκλιον σειρὰν τῶν Ἐπισημῶν ἄριστα ἐκπαιδεύθεις εἰς τὰς Ἀκαδημίας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ ξένος κατὰ γέννησιν ὡς πρὸς τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἄγευτος ἀκολούθως τοῦ Γάλακτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατροφῆς. Πρὸς αὐτὸν ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἦτον κατὰ Σπουδὴν καὶ Μελέτην Διδακτὴ, καὶ ὄχι καθ' ἑξίν, καὶ χρῆσιν ἐκ νηπιότητος Φυσική. Ἡ ὄρασίς του, καὶ ὁ νοῦς του ἦτον γυμνασμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παλαιῶν Συγγραφέων. Ἡ ἀκοή του ὅμως δὲν ἦτον συνηθισμένη εἰς τὴν ἀρμονίαν τῆς Διαλέκτου τῶν Νέων Ἑλλήνων. Δὲν ἦτον ἄρα εὐκολον πρὸς αὐτὸν μῆτε τὴν ἔντεχνον φράσιν τῶν Συγγραφέων νὰ μιμηθῆ· Μῆτε εἰς τὴν ἀπλήν Δημοτικὴν Διαλέκτου γνησίως νὰ ἐκφρασθῆ. Κατέφυγεν ὄθεν καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τετριμμένον τῶν ἡμιμαθῶν παιδαγωγῶν καταφύγιον, τοῦ ὅτι ἡ Κοινὴ Γλῶσσα τῶν Νέων Ἑλλήνων εἶναι διεφθαρμένη, καὶ χρῆζει διορθώσεως. Καὶ ἐπεχειρήθη ὁ ἴδιος νὰ κάμῃ, κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁδόν, τὴν ἣν ἐφαντάσθη διόρθωσιν. Καὶ οὕτως εἰς αὐθαίρετον Γλῶσσαν συνέγραψεν. Εὐκολώτερον εἶναι βέβαια τὸ νὰ διορθώσῃ τινὰς κατὰ τὴν γνώμην καὶ φαντασίαν του μίαν ζῶσαν καὶ λαλουμένην Διαλέκτου, παρά νὰ τὴν γυμνάσῃ καὶ νὰ τὴν ὀμιλήσῃ κατὰ τὴν Κοινὴν τοῦ ἔθνους Συνήθειαν. Ὑπέθεσεν ἀρχὴν καὶ βάσιν τῆς Γλωσσονομίας του τὸ, ὅτι πρέπει νὰ ὀμιλοῦμεν καθὼς γράφομεν, καὶ ἐξέλαβεν ὡς ἀρχέτυπον παράδειγμα τοῦ πῶς πρέπει νὰ γράφωμεν τὸ, ὕπερ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐξύφανεν αὐθαίρετως, ἀνυπόστατον ὕφος του. Ἀλλὰ τὸ αὐθαίρετον ἐκεῖνο ὕφος, ὡς νόθον, καὶ ἀκατάλληλον πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ἅμα ὀποῦ ἀνεφάνη, Κοινῆ ὁμολογία ἀνεκρηύχθη Παγκάλικον. Καὶ ὁ μὲν αὐτουργὸς ἀπὸ

τὴν Σχολαρχίαν παραιτηθεὶς εὐχαριστήσῃ νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπολογία του εἰς δύο τόμους εἰς ἡ'. Τὸ δὲ δημιούργημά του, ἅμα τῇ γενέσει, κοινῇ γνώμῃ, κατηργήσῃ ὡς ἔκτρωμα.

§ κς. Αὐτοῦ τοῦ ἐφημέρου νεολογικοῦ συστήματος ἐπόμενον φυσικῶς ἦτον ἡ μεταξύ τῶν εἰδημονεσέρων συζητήσεις τοῦ, ποῖον ἄρα ὕφος ἐκφράσεως εἶναι τὸ γνησιώτερον, καὶ ἀκολούθως τὸ ὀρθότερον καὶ ἀρμοδιώτερον πρὸς Κοινὴν ἐν Γένει χρῆσιν τῶν Συγγραφέων. Καθένας τῶν Φιλολόγων, καὶ Γραμματικῶν, ἀπὸ τὴν ἰδίαν του δοξασίαν αὐθεντικῶς ὀδηγούμενος, ἐφώναζεν ὡς ἄλλος Ἀρχιμήδης « Εὐρον, Εὐρον. Καὶ Κανένας δὲν ἐσυλλογιζετο ὅτι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρόβλημα περιέχει τὴν ἀτοπίαν τῆς συζητήσεως. Εἰς ποίαν ζῶσαν καὶ ὀμιλουμένην Διαλέκτου τῶν πεπολιτευμένων Ἐθνῶν συγγράφουν ὅλοι ἐν γένει οἱ Συγγραφεῖς τοῦ ἔθνους καθ' ἑν καὶ τὸ αὐτὸ ὕφος, ὅταν ἡ ὕλη, τὸ εἶδος, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ συγγράμματος εἶναι διαφορετικά; Τί ἤθελεν εἰπεῖ ἡ Ἀκαδημία τῆς Φραντζίας ἂν ἔβλεπε μίαν τραγωδίαν τοῦ Ρασίν γραμμένην εἰς τὸ ὕφος τοῦ Μολιέρ, ἢ τὸν Φλωριὰν νὰ συγγράφῃ μὲ τὸ ὕφος τοῦ Βαδέ; Οἱ καθ' ἡμᾶς ὁμῶς ἀπερίσκεπτοι Γλωσσοποιοὶ διῶσχυρίζοντο καθ' ἕνα κατὰ τὴν γνώμην του ὅτι Οὔτω Πρέπει, καὶ κανένας δὲν ἔλαβε τὸν κόπον νὰ παρασῆσῃ πῶς ἐκ Κοινῆς Συνθήκης πραγματικῶς ὑπάρχει τὸ ζητούμενον. Αὐτὴ ἡ ἀκατάστατος διαφωνία τῶν Γλωσσονόμων, Αὐτὴ ἡ ἐριστικὴ λογομαχία τῶν Γνωμοτύπων, ἔδωκε λαβὴν εἰς τοὺς ἐπιτηδειότερους Γραμματικούς νὰ ἐκλάβουν ὡς κοινὸν τύπον τῆς Διαλέκτου τὸν τρόπον τῆς Κοινῆς ὀμιλίας τῶν συμπολίτων, καθ' ὃν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ μορφώσουν τὸ Κοινὸν ὕφος τῶν Συγγραφέων. Τότε ἀνεφάνη τὸ περὶ Ρωμαϊκῆς Γλωσσας εὐφυέστατον σύστημα τοῦ Καταρτζῆ.

§ κη. Ἐπαναλαμβάνω νὰ συντύχω ἐλευθέρως καὶ περὶ τούτου, καὶ νὰ ἐκτανθῶ περισσότερον ἴσως, ἀπ' ὅσον ἀνήκει εἰς

τοὺς ὄρους τοῦ προοιμίου μία Τεχνολογική ἐξέτασις. Ἀλλὰ τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνυπόστατον, οὐδὲ πλάσμα φαντασίας χιμαίρειον. Εἶναι σύστημα μὲ ὑπόστασιν πραγματικὴν, καὶ θεωρημα ἐν μέρει μὲ ἀρχὴν θετικὴν. Ὅθεν ἀναγκαίως ἀπαιτεῖ μίαν ἀναθεώρησιν ἀναλυτικὴν πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος. Μοί ἐπιτρέπεται ἄρα νὰ ἔμβω ἐπαγγελματικῶς εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάλυσιν, καθ' ὅσον καὶ κατὰ φιλικὴν, καὶ κατὰ πολιτικὴν σχέσιν ἰδιαίτερώς συνανεστράφηκα τὸν αὐτουργόν, καὶ αὐτοπροσώπως ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐδιδάχθηκα τὰς ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τῆς γραμματικῆς θεωρίας του. Πρῶτος ἐγὼ ἐτόλμησα, μὲ σοβαρὰν ἀκριβολογίαν, μὲ τὴν προσήκουσαν ὁμως σεμνότητα, νὰ παραστήσω πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸ λάθος τοῦ συλλογισμοῦ, ἐφ' ᾧ ἐπεσηρίζετο ἡ βίασις ὅλης τῆς τεχνολογικῆς του κατασκευῆς, καὶ ἐξέθεσα ὑπ' ὄψιν (α) τὸ ἐλάττωμα τῆς συστηματικῆς δημιουργίας του. Ἡ παρούσα λοιπὸν ἀναθεώρησις γίνεται μᾶλλον ἀπὸ σέβας διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἀπὸ ὑπεροπτικὴν δυσαρέσκειαν.

§ κθ. Ὁ Ἀρχηγέτης αὐτοῦ τοῦ τῆς Ρωμαίικιας Γλωσσας τεχνολογικοῦ συστήματος Δημητράκης Φωτιάδης ὁ καὶ Καταρτζῆς Συγγενείας λόγῳ ἐπιλεγόμενος, ὅς τις μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου Λογοθέτου εἰς τὸ Ἀρχοντικὸν Τάγμα τῆς Βλαχίας διέπρεψεν, ἦτον ἄνθρωπος φύσει εὐφυῆς, ἀγχίνους, καὶ περιεργος. Ἐξ ἀγωγῆς δὲ φιλόπονος, καὶ φιλομαθῆς, εἰδήμων πολλῶν Ἀσιατικῶν, καὶ Εὐρωπαϊκῶν Διαλέκτων, καὶ πρὸ πάντων ἐγκρατῆς τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ Γαλλικῆς Φιλολογίας. Γέννημα ὦν καὶ θρέμμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔφθασε νὰ γυμνασθῇ ἐκ νεότητος μεταξύ τῶν Εὐγενῶν, εἰς διάφορα πολιτικά ὑπουργήματα, τὸ ἐξευγενισμένον πολιτικὸν ὕφος τῶν ἀξιωματικῶν. Δυσαρεσημένος ὁμως ἀπὸ τὰς Γλωσσηματικὰς διαφωνίας τῶν

(α) Προοίμ. τοῦ περὶ πληθ. Κόσμ. τοῦ Φουτουέλ.

Συγγραφέων, καὶ φιλοτιμούμενος νὰ συστήσῃ, ἐπὶ ὁμολογουμένης ἀρχῆς, ἐν ὕφους γραφῆς ἀπολύτως Κοινόν, ἰδεάσθη ὅτι ὁ Γενικὸς τύπος καὶ κανὼν τῆς κατ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου πρέπει νὰ εἶναι τὸ οἰκιακὸν ὕφος τῶν Εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὄθεν ἐξέλαβεν ὡς ἀρχέτυπον τῆς ὀλικῆς τοῦ λόγου συνθέσεως τὴν τετριμμένην οἰκιακὴν ὁμιλίαν. Ὄδηγόν ἔχοντας εἰς αὐτὴν τὴν τεχνολογικὴν του θεωρίαν τὸ λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἔσκησεν ἀμοιβαίως μὲ τὴν αὐτὴν μέθοδον, ὡς βᾶσιν ἀκράδαντον τῆς ὀλικῆς κατασκευῆς τοῦ συστήματός του, τὴν καθομολογουμένην ἀρχὴν τὸ « οὕτω λέγεται, ἄρα οὕτω » πρέπει νὰ γράφεται. » Καὶ ἀφορμήθη ἐκ τούτου εἰς τὸ νὰ συνθέσῃ ἐν ὕφους Κοινόν σύμφωνον καὶ ὁμοειδῆς μὲ τὴν συνηθισμένην οἰκιακὴν φράσιν τῶν Εὐγενῶν Ῥωμαίων τῆς Μητροπόλεως. Ἀφ' οὗ λοιπὸν παρετήρησε μὲ τὴν πλέον λεπτομερῆ περιέργειαν τὸν σχηματισμὸν τῶν ἐν χρήσει λέξεων, καθ' ὃν ἔσκησε τὸν τύπον τοῦ γενικοῦ σχεδιάσματος, καὶ ἀνεκάλυψε τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν τῆς φωνῆς, δι' οὗ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν συναρμολογεῖται συνήθως ἡ ἐναρμόνιος σύνθεσις τῶν γνησίων φράσεων, κατεσκεύασεν ἐπισημονικῶς τὸ ὅλον τῆς Συνθέσεως τοῦ λόγου κατὰ τὸν ὃν ὑπέθεσε χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου. Διὸ καὶ ὡς ἀξίωμα Γραμματικῆς Θεωρίας ἔλεγε μὲ τὴν φράσιν του, « τὸ ποσὸ, καὶ τὸ ποιὸ εἶν' ἀπ' τ' ἀναγκαῖα τῆ Γραμματικῆς.

§ λ. Ἄλλ' ἀπεπλανήθη τῆς Δημοσίας ὁ Αὐτουργός, καὶ ἐξέπεσεν ἀπὸ τοὺς ὅρους τοῦ ὀρθοῦ συλλογισμοῦ, συρόμενος ἀπὸ τὸν ὃν ἔσκησεν ὅρον τῆς Θεωρίας του. Ἔθεσεν ἀρχὴν θετικὴν τοῦ συστήματός του τὸ, οὕτως ὁμιλοῦμεν. Καὶ ἐκ τούτου συνήγαγε συμπέρασμα γενικὸν τὸ, οὕτως ἄρα πρέπει νὰ γράφωμεν. Ἡ Πρότασις του ὁμολογουμένως εἶναι ὀρθή, κατ' ὅτι εἶναι καταφατικὴ. Εἶναι ὅμως μερικὴ, καὶ ὄχι Γενικὴ. Τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς συναγόμενον συμπέρασμα εἶναι Γενικὸν, καὶ ἀκολού-

Ἐως Ἐλαττωματικόν, καθ' ὅτι ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον συναγόμενον εἶναι ἀτοπον.

§ λα. Πρωτότυπον σχῆμα τοῦ Γενικοῦ χαρακτῆρος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ἐξέλαβε τὸ μερικὸν Ἰδιῶμα τῆς οἰκιακῆς ὁμιλίας τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ πρὸς αὐτὸ ἀνάγωντας ὅλον τὸν σχηματισμὸν τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου, ἐπροσδιώρισε τὸ ὕφος, ὅπου ὡς κοινὸν ἐσύνθεσεν, εἰς τὸν ἀξιωματικὸν ὀρισμὸν τοῦ, οὕτως ὁμιλοῦμεν. Διὰ τὴν ἐπιμείνη ὁμως συστηματικῶς εἰς αὐτὸν τὸν ὀρισμὸν, ἐδιάσθη τὰ φυλάξῃ καὶ εἰς γραφὴν τὰ αὐτὰ πάθη τῶν λέξεων ὅπου εἰς τὴν οἰκιακὴν ὁμιλίαν διὰ τὸ γοργὸν τῆς ἐκφράσεως συνηθίζονται. Καὶ ἔτι μᾶλλον τούτου ἀτοπώτερον, τὰ μεταχειρισθῆ εἰς Σπουδαιολογικὸν ὕφος γραφῆς σοβαρὸν, τὰς τετριμμένας λέξεις, καὶ δημοτικὰς φράσεις, ὅπου εἰς τὴν οἰκιακὴν ὁμιλίαν γλωσσηματικῶς περιέχονται· δὲν ἐσοχάσθη ὁ εὐφυὴς Αὐτουργός, ὡς καὶ τότε αὐτοπροσώπως ἐρρέθη, ὅτι ὁ ὀρισμὸς τοῦ οὕτως ὁμιλοῦμεν, θεωρούμενος κατὰ τὸ ὕφος ὅπου ὁ Αὐτουργός ὀνομάζει Ῥωμαῖκον, παρασῆνει εἰδικῶς τὴν οἰκιακὴν φράσιν ἑνὸς μέρους τῶν κατοίκων Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δὲν ἀληθεύει ὁμως τελείως ἀναγόμενος ἐν γένει πρὸς τὴν φράσιν ὅλων τῶν ἄλλων Γραικῶν. Τί συμφωνίαν ἔχει ὁ τρόπος τῆς ἐγχωρίου ὁμιλίας τῶν Χίων, ἢ τῶν Κρητικῶν, ἢ τῶν Κυπρίων μὲ τὴν οἰκιακὴν φράσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Τί οἰκειότητα ἔχει ἢ Δημοτικὴ Συνήθεια τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Ἡπειρωτῶν, ἢ τῶν Πελοποννησίων μὲ τὴν ὁμιλίαν τῆς Μητροπόλεως; Ἡμεῖς, ὡς καὶ τότε εἶπομεν (α) δὲν ἔχομεν Ἐθνικῶς ἄλλην Μητρόπολιν, εἰμὴ τὴν Πατριαρχικὴν Αὐλὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ βέβαια ἢ οἰκιακὴ ὁμιλία τῶν Ψωμαθῶν δὲν εἶναι

(α) Ὅρα τὸ αὐτὸ Προσίμιον.

ἡ Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν λοιπὸν περὶ Δημοτικῆς ἐκφράσεως πρόκηται, τὸ οἰκιακὸν ὕφος κάθε τόπου ἔχει πρὸς τοὺς ἐντοπίους τὸν αὐτὸν λόγον τῆς προτιμήσεως ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, ὡς ἐκ Κοινῆς Συνηθείας ἐγγώριον. Καθένας φιλοτιμεῖται εἰς τὸ οἰκιακὸν ὕφος τῆς πατρίδος του, καὶ ἡ φυσικὴ ἀντιζηλία, καθ' ἣν οἱ ἐγγώριοι ἐνὸς τόπου περιπαίξουν τὰς χωρικὰς ἐκφράσεις τῶν ἄλλων, εἶναι ἀπόδειξις αὐτῆς τῆς οἰκιακῆς φιλοτιμίας πασιδῆλος. Κανένα ἄρα Ἐθνικὸν Δικαίωμα δὲν ἐπικρατύνει, μετ' Αὐθεντεῖαν λόγου, τὴν προτίμησιν τοῦ ἐνὸς, ἢ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ἄλλου, καὶ ἀκολούθως ἐκ μερικῆς διασολῆς ὕφος γενικὸν δὲν ἀποκαθίσταται. Γενικὸν ὕφος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου Ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Χῖος, καὶ ὁ Κύπριος, καὶ ὁ Κρητικὸς, καὶ ὁ Πελοποννήσιος, καὶ ὁ Θετταλὸς, καὶ ὁ Ἰωαννῆτης, καὶ ὁ Ἀθηναῖος, καὶ ὁ Σμυρναῖος, καὶ ἐν γένει ὅλοι οἱ πρόκριτοι τοῦ Γένους ὡς γνήσιον καὶ ὀλομερὲς θεωροῦν, καὶ ἐνασμενίζονται, καὶ τοιοῦτον εἶναι τὸ ὕφος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τὸ οἰκιακὸν ἄρα ὕφος εἴτε τῆς Μητροπόλεως, ἢ ἄλλης ὁποίας δήποτε πόλεως, παραβαλλόμενον ὡς πρὸς τὴν Ἐθνικὴν ἐν γένει Κοινὴν Διάλεκτον, εἶναι εἰδικὸν μέρος ὡς πρὸς τὸ ὅλον. Ὅθεν κανέας δὲν ἀμφισβᾷλλει ὅτι τὸ ὅλον εἶναι φύσει μείζον τοῦ οἰκειοῦ μέρους.

§ 16. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν καθομιλουμένην Διάλεκτον τῆς Κωνσταντινουπόλεως παραβαλλόμενον αὐτὸ τὸ συστηματικὸν Ρωμαϊκὸν ὕφος παρασῆνει οὐχ ἦττον προφανέστατα τὸ ἐλάττωμα τοῦ συμπεράσματος, καθ' ὅτι, ὡς καὶ τότε ἐρρέθη (α), οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν Μητρόπολιν οἱ κάτοικοι εἰς κάθε Ἐνορίαν κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης τρόπον ἐκφράζονται. Ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέντος, ὅπερ ἠθικῶς ἀδύνατον, πῶς εἶναι τρόπος να

(α) Ὅρα τὸ αὐτὸ προοίμιον.

συντεθῆ σεμνοπρεπῶς ἐν ὕφους Σπουδαιολογικὸν σοβαρὸν μὲ τὰς τετριμμένας λέξεις, καὶ οἰκιακὰς φράσεις, μὲ τὰς ὁποίας καθ' ἕνας ὁμιλεῖ εἰς τὸ σπῆτι του;

Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι εἰς ὅλας τὰς ζώσας, καὶ λαλουμένας Γλώσσας τῶν πεπολιτευμένων Ἑθνῶν, ἡ γραφικὴ τοῦ λόγου μορφή διαφέρει ἀπὸ τὴν προφορικὴν, καὶ γίνονται εἰς τὴν μίαν πάσῃ φωνῆς, τὰ ὁποία δὲν συγχωροῦνται εἰς τὴν ἄλλην. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθ' ὃν εἰς ὅλας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἔντεχον διαφέρει ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν· Τὸ ἐπεξεργασμένον ἀπὸ τὸ ἀφελές· Καὶ τὸ πολυτελές ἀπὸ τὸ ἀπέριττον. Αὕτῃ ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, τῆς ὁποίας τὸ λεξικὸν ἐχρησίμειυσεν ὡς κανὼν καὶ ὑπογραμμὸς εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Συστήματος, αὕτῃ, λέγω, ἡ Ἀκαδημία, οὐ μόνον ὠρισμένως διακρίνει τὰς χυδαϊκὰς λέξεις καὶ φράσεις ἀπὸ τὰς Εὐγενικὰς, καὶ τὰς οἰκιακὰς ἀπὸ τὰς Σπουδαιολογικὰς, ἀλλὰ καὶ ὀριστικῶς ἐρμηνεύει εἰς τὴν λέξιν élision ὅτι γίνονται εἰς τὴν προφορὰν πολλαὶ ἀποκοπαὶ καὶ ἀφαιρέσεις σοιχείων, αἱ ὁποῖαι δὲν συγχωροῦνται εἰς γραφήν, καὶ ἔτι μᾶλλον γίνονται κατὰ προφορὰν πολλαὶ θλίψεις εἰς τὴν οἰκιακὴν ὁμιλίαν, αἱ ὁποῖαι δὲν συνηθίζονται εἰς τὴν σοβαράν. ἂν λοιπὸν εἰς τὴν Γαλλικὴν Διάλεκτον, ἡ ὁποία ἐν γένει εἶναι ὁμοειδῆς, καὶ ὁμότροπος, διακρίνωνται τόσαι διαφοραὶ εἰς τὸ ὕφος ἐκάστου εἶδους, καὶ τὸ οὐσιωδέστερον τόσαι διαφοραὶ μεταξύ τοῦ ὕφους τοῦ ὁμιλεῖν, καὶ τοῦ ὕφους τοῦ γράφειν (α) πόσω μᾶλλον ἔπεται ἀφεύκτως νὰ ἐνυπάρχουν αὐταὶ αἱ διαφοραὶ εἰς μίαν Γλῶσσαν ἀπέραντον, πολύτροπον, καὶ πολυειδῆ, οἷα εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ;

(α) Πρὸς δῆλωσιν τῆς διαφορᾶς τοῦ ὕφους τοῦ γράφειν, ἀπὸ τὸ οἰκιακὸν ὕφος τοῦ ὁμιλεῖν, εἰρωνικῶς λέγουσι οἱ Φραντζέζοι, ὡς ἐν παροιμίᾳ *il parle comme un livre*. Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου *son style est trop familier*.

Ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ὁ ῥόμας τῆς Κερατζία Περμαθούς ἀπὸ τὴν Ξυλόπορτα δὲν προφέρει τὴν Γλῶσσαν τοῦ Κριτία, ἢ τοῦ Σαμουήλ. Καὶ ἀκολούθως ἀνένδεκτον Ἐθνικῶς εἶναι τὸ νὰ γράφη ὁ Κληρικὸς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἢ ὁ Γραμματικὸς τῆς Αὐθεντείας καθὼς ὁ Κυρίτζης τῶν Ψωμαθειῶν 'μιλεῖ ῥ' ἀγρας ἤρι του. Καὶ τοῦτο τὸ λέγω, ὅχι περιγελῶντας τὰς οἰκιακὰς ἐκεῖνας ἐκφράσεις τῶν Δημοτικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι καὶ κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ σχῆμα Ἑλληνικαί, καὶ εἰς τὸ εἶδος τῶν γλαφυρόταται, ἀλλὰ καθ' ὅτι τὸ Ρωμαῖκου ἐκεῖνο ὕφος ἅμα ὁποῦ ἀνεφάνη ὡς Γενικόν, συνθεμένον μὲ τοιαύτας οἰκιακὰς ἐκφράσεις, καὶ σολισμένον μὲ ὅλην τὴν ἔμπροσθεν, ὀπίσθεν, καὶ καταμεσῆς τῶν λέξεων συνοδίαν τῶν Ἀποστροφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλάκις ἓνα Ν ἀπλούσατον ἐπέιχε τόπον ὀλοκλήρου ὑπαρκτικοῦ ῥήματος, ἅμα, λέγω, ὁποῦ ἀνεφάνη, μιᾶ φωνῇ ἀπὸ ὅλους τοὺς τῆς Αὐθεντικῆς Αὐλῆς συμπολίτας Εὐγενεῖς, ἀνεκηρύχθη ὕφος Κερατζίσικον, καὶ ὡς κακόζηλον ἀπεδοκιμάσθη.

§ λγ. Ἐν ᾧ δὲ, ὡς παρεσήσαμεν, ἡ βάσις αὐτοῦ τοῦ Συσηματος, διὰ τὸ παράλογον τοῦ συλλογισμοῦ, καταντᾷ κατὰ Γενικὴν θεωρίαν ἀσήρικτος, ἄλλη μεγίστη, καὶ ἀσυμβίβαστος δυσκολία ἐπίκειται εἰς τὴν κατὰ πράξιν ἔκδοσιν τοῦ συμπεράσματος. Ἡ κατὰ Συνήθειαν τετριμμένη κάθε τύπου Δημοτικὴ Διάλεκτος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἢ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ποικιλωτέρα, καὶ ἀρμονικωτέρα, εἶναι ἀκουσῆ, καὶ ὅχι διδακτῆ, δηλαδὴ μανθάνεται καθ' ἑξὶν ἐξ ἀκοῆς, καὶ ὅχι κατὰ παράδοσιν ἐκ διδασκαλίας καὶ σπουδῆς. Ἐνας ἐξωμερικῆς, ὃς τις ἐκ γενετῆς δὲν ἐσυνήθισε τὴν τοπικὴν ἐκεῖνην Διάλεκτον, ἀδύνατον εἶναι ὅσον καὶ ἂν ἤθελε τὴν σπουδάζῃ, κατὰ μελέτην καὶ θεωρίαν Γραμματικὴν, νὰ μιμηθῇ ἐξ ὀλοκλήρου τὸν φυσικὸν τόνον τῆς φωνῆς, ἢ νὰ διακρίνη τὴν ποικίλιαν τῶν ἐν

χρήσει λέξεων, ἢ νὰ συμπεριλάβῃ μὲ ἐντέλειαν τὸν Ἰδιωτισμὸν, καὶ τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν τῆς εἰδικῆς σροφῆς τῶν φράσεων. Τὸ αὐτὶ εἶναι ἐν ὄργανον ὁποῦ μόνῃ ἢ ἕξιν τὸ ἐξασκεῖ, καὶ ἐκεῖνη μόνῃ τὸ ὀδηγεῖ, καὶ ὁ φυσικὸς ῥυθμὸς μιᾶς Γλώσσης ὑπάγεται εἰς τὴν ἀκοήν, δὲν ἀνάγεται εἰς τὴν διάνοιαν. Ὅθεν ἐπαναλέγω, ὅτι εἶν' ἀδύνατον ἓνας ξένος νὰ μιμηθῇ τεχνολογικῶς ἐντελέσματα τὴν κατ' ἕξιν φράσιν ἑνὸς ἐκ γενετῆς πολίτου. Αὐτὴν τὴν ἀναντιρρήτου ἀλήθειαν τὴν ἐπιστοποιήθη ἐξ ἀνεπιλήπτων αἰσθημάτων ὁ εὐφυῆς Αὐτουργὸς τοῦ Ῥωμαίου ὕφους, ὅταν ἐκ περιστάσεως εἶδε τὸ κατὰ μίμησιν ὕφος τῆς Γεωγραφίας τοῦ Σοφωτάτου Δανιὴλ, ἢ ὁποῖα ἐξεδόθη κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας. Ἐξωμερίτης ὢν ἐκ γεννήσεως ὁ Συγγραφεὺς ἐδοκίμασε νὰ μιμηθῇ ἐκ παραδόσεως τεχνολογικῆς τὸ μητροπαράδοτον ὕφος τοῦ Καταρτζῆ. Ἰδιόχρηστος τῶντι παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰδίου Ἀρχηγέτου λεπτομερῶς ὄλην τὴν Γραμματικὴν Θεωρίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς Γλώσσης Ἀγύμναστος ὁμοίως κατ' ἕξιν εἰς τὴν γνησίαν σροφὴν τῆς φράσεως ἐσύνθεσεν ἀσυνήθως ἐν ἀλλόκοτον ὕφος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀμορφία ἐδίασε τὸν Ἀρχηγέτην νὰ ἐκφωνήσῃ « ὁ μαθητῆς μου χάλασε τὴ Γλωσσα μου (α) ὡς παρρησία ὠμολόγησε τὸ ἐλάττωμα τοῦ

(α) Αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὸν αὐθαίρετον δημιουργὸν τῆς Κορακιστικῆς Γλώσσης, περὶ οὗ κατωτέρω θελομεν ὀμιλήσῃ πλατύτερον. Ἀσυνήθεις οὖσα παντάπασιν ἡ ἀκοή του εἰς τὴν φυσικὴν εὐρυθμίαν τῆς καθομιλουμένης Ἐθνικῆς μας Διαλέκτου, ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ καὶ αὐτὸς κατὰ μέρος τὰς συνήθεις ἀποκοπὰς καὶ ἐλλείψεις τῆς οἰκτικῆς ὀμιλίας, καὶ κατεσκεύασε τέρατα. Μιμηθεὶς ἀπὸ μὲν τὸν Ἀρισοφάνην τὴν ἀποκοπὴν τοῦ τελευταίου φωνήεντος ἐπὶ τοῦ ἀριθμητικοῦ μία, μί' ἀπὸ τὰς δύο, ἐκφέρει τερατωδῶς, μὴν ἰξεύρωντας ὅτι ἡ κοινὴ συνήθεια ἀνέραια ἐκφέρει τὰ ἀριθμητικὰ ὀνόματα, καὶ κανένας δὲν λέγει ξευολογικῶς μί' ἀπὸ τὰς δύο, ὡς οὐδὲ δύο ὄρνιθες, οὐδὲ τρεῖ' ἄλογα. Ἐξ ἰδίας του δὲ ἐπινοίας ἔφτιχσε καὶ τὰς ἐκτραυματικὰς

συλλογισμοῦ του καὶ παραιτήθη τοῦ νὰ γράφῃ εἰς τὸ ἐξῆς Ῥωμαίκα.

§ λδ. Αὐτὸ ὅμως τὸ εὐφρέσατον σύστημα, μετὰ μερικοὺς ὕστερον χρόνους, ἐξ οἰκιακῆς τινος περιστάσεως, εὐφρεσάτου εὐμοίρησε Κανονιστοῦ, τὸν πολυμαθῆ ἔννοῳ Συγγραφέα τῆς Αἰολοδωρικῆς Γραμματικῆς. Τὸ τεχνικὸν αὐτὸ Σύνταγμα τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον μὲ ὅλον τὸ ἐς ἄκρον συνοπτικὸν τῆς ἐκθέσεως, καὶ γοργὸν τῆς φράσεως, παραστῆναι προφανῶς καὶ τὴν πολυμαθειαν, καὶ τὴν οὐκ ἐξουσίαν τοῦ Συγγραφέως, εἶναι, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, τὸ μόνον μεθοδικόν, καὶ μετὰ ὀρθοῦ λόγου Τεχνολογικὸν Σύγγραμμα, ἀπ' ὅσα μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν πρὸς σύστασιν τῆς κατ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου. Συνεπιφέρει ὅμως ἐκ διαδοχῆς τὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς τοῦ συλλογισμοῦ πατρογονικὸν ἀμάρτημα. Ἄλλ' ἐπισημονικώτερος τοῦ Ἀρχηγέτου ὁ Κανονιστὴς προχωρεῖ μεθοδικώτερον εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ σχεδιάσματος. Καὶ πρῶτον μὲν ἀποποιεῖται σπουδαιολογικῶς τὴν κατὰ γλωσσηματικὴν Ἰδιολογίαν νεωτερικὴν προσωυμίαν τῆς Ῥωμαίκιαις Γλῶσσαις, καὶ τὴν μὲν Γλῶσσαν τὴν μετονομάζει κατ' ἀρχαιολογίαν Αἰολοδωρικὴν, τὴν δὲ Γραμματικὴν, κατ' ἡν κανονίζει τὴν Γλῶσσαν, τὴν θεωρεῖ ὡς τῆς τωρινῆς Ἑλλάδος Συνήθειαν πάγκοινην. Ἐπειτα διακρίνει εὐφυῶς τὴν Εὐγενικὴν φράσιν ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν, καὶ ἀποφεύγει εὐλόγως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν, ἄλλως, ἀναπόφευκτον γλωσσηματικὴν χυδαιολογίαν, καὶ οὕτω διορίζει ἐπισημονικῶς τὴν Γλῶσσαν ὅπου κανονίζει συστηματικῶς. « Ἐγὼ δὲν θεωρῶ, » λέγει, τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Γλῶσσα μας εἰς τὸ

ἐκφράσεις οἷον, ὡς ἦτο θαῦμα. Δι' ὄχι ἄλλο. Οὐχ' εὐαγγελίου διδασχῆν. Ἀπ' ἴσως ἀκόμη κανένα. κτ. ὡς κατὰ τὴν δημοτικὴν Παροιμίαν, ἡ Κουροῦνα θέλουσα νὰ μιμηθῆ τὴν περπατησίαν τῆς Πέρδικας ἔχασε καὶ τὴν δικὴν της.

» τοῦ πλήθους γόμα εὐρίσκεται, ἀλλ' αὐτὴν τὴν δύναμιν τῆς
 » καὶ φύσιν, πόσον εἶναι καὶ πλούσια, καὶ εὐσροφη εἰς τὰ τῶν
 » Σπουδαίων γόματα. » Καὶ τοῦτος εἶναι ὁ κοινῆ ὁμολογία
 ὀρθότατος τῆς Ἑθνικῆς μας Διαλέκτου κανών. Συρόμενος ὁμως
 ἀπὸ τὴν ῥύμην τοῦ λόγου ὁ Συγγραφεὺς λαυθάνεται εἰς τὸν
 ὀρισμὸν τῆς Κοινῆς Γλώσσης, Καὶ αὐτὸ τὸ τῆς παραδρομῆς
 λάθος δὲν διςάζομεν καθόλου νὰ τὸ καθυποβάλωμεν εἰς τὴν
 κρίσιν του. Ἡ πολυμάθεια τοῦ ἀνδρός, καὶ ἐνταυτῷ ἡ καλομά-
 θεια, καὶ εὐγενοῦθεια μᾶς παραθαρρύνει νὰ ἐμβωμεν εἰς αὐτὴν
 τὴν ἐξέτασιν μὲ τὸ ὀφειλόμενον σέβας πρὸς τὸν Συγγραφέα. Φίλος
 γὰρ Πλάτων. Φιλτάτη δὲ ἡ Ἀλήθεια.

§ λε. Παρατηρεῖται λοιπὸν ἐν πρώτοις ὅτι ἡ Γραμματικὴ
 αὐτὴ, ἡ ὅποια εἰδικῶς ῥυθμίζεται κατὰ τὸ ὕφος τῆς οἰκιακῆς
 ὁμιλίας τῶν Εὐγενῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν
 ἤμπορεῖ νὰ εἶναι τῆς τωρινῆς Ἑλλάδος Συνήθεια Πάγ-
 κοινη. Τοῦτο μὲν, καθ' ὅτι ὡς Εἰδική, δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι
 Γενική. Τοῦτο δὲ, καθ' ὅτι Πάγκοινη Συνήθεια, ὁμιλου-
 μένης Διαλέκτου, εἰς τὴν τωρινὴν Ἑλλάδα, μήτε πραγ-
 ματικῶς εὐρίσκεται, μήτε λογικῶς ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχη, καθὼς
 ἐξ αὐτῶν τῶν κατὰ χώρας ἐν χρήσει Ἰδιωμάτων ἀναντιρρήτως
 ἀποδεικνύεται. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι μήτε τῆς τωρινῆς Ἑλλά-
 δος, μήτε τῆς τωρινῆς Γλώσσης ἐλάττωμα. Ποτὲ εἰς τὴν
 Ἑλλάδα μία καὶ ἡ αὐτὴ ὁμοειδῆς καὶ ὁμότροπος Διάλεκτος δὲν
 ἀπεκατέστη. Ποτὲ μία καὶ ἡ αὐτὴ Πάγκοινη Συνήθεια
 ὁμιλίας δὲν ἐπεκράτησεν. Ὁ Σοφὸς Γραμματικὸς Ἰξεύρει καλῆ-
 τερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὅτι ἡ ὁμιλία τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ὅχι
 μόνον κατὰ τὰς Γενικὰς Διαλέκτους τῆς Ἑλληνικῆς Φωνῆς κατ'
 ἔθνος διέφερον, ἀλλὰ καὶ κάθε μία τῶν Γενικῶν ἐκείνων Δια-
 λέκτων εἰς διάφορα τοπικὰ Ἰδιώματα ἦτον διηρημένη. Ὁ Ἡρό-
 δοτος μᾶς ἐρμηνεύει (βιβ. α. § 742) ὅτι οἱ Ἴωνες δὲν ὠμιλοῦσαν

ὅλοι ἐπίσης καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν αὐτὴν Διάλεκτον, ἀλλ' ὅτι τέσσερες παρ' αὐτοῖς τρόποι κατὰ διαφοροὺς τόπους διεκρίνοντο. « Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, λέγει, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐσι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ, καὶ τῶν ὀρέων ἐν τῷ καλλίςῳ ἐτύγγανον Ἰδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.... Γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων.... Οὔτοι χαρακτῆρες Γλώσσης τέσσερες γίνονται. »

Ἡ Ἄττικὴ Διάλεκτος ἐπίσης δὲν ἦτον οὔτε ἀείποτε, οὔτε πανταχοῦ ἡ αὐτή. Οὐδὲ καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὠμιλεῖτο ἀπ' ὅλους τοὺς Ἄττικίζοντας. Ὁ Σωκράτης, εἰς τὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος, ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν παλαιὰ Φωνὴ πρὸς τὴν τότε νεωτέραν παραβαλλομένη « μὴδὲν διαφέρει Βαρβαρικῆς. » Καὶ ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηνῶν « διετήρησαν τὴν παλαιὰν Φωνήν. » Ὁ Ξενοφὼν μέμφεται τὴν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διαφθορὰν τῆς Ἄττικῆς Διαλέκτου. « Οἱ Ἀθηναῖοι, λέγει, Φωνὴν τὴν πᾶσαν ἀκούοντες ἐξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τῆς, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες (τοὺς λακεδαιμονίους ἐννοῶν) Ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ Φωνῇ, καὶ Διαιτῇ, καὶ σχήματι χρῶνται. Ἀθηναῖοι δὲ κεκραμένη ἐξ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ Βαρβάρων. » Διονύσιος ὁ Ἄλικαρνασσεύς (τομ. β. φ. 82) διακρίνει τὴν Ἄττικὴν Γλῶσσαν τοῦ Λυσίου ἀπὸ τὴν Γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Θουκυδίδου. « Λυσίας, λέγει, τῆς Ἄττικῆς Γλώττης ἄριστος κανὼν, οὐ τῆς ἀρχαίας, ἣ κέχρηται Πλάτων καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπιχωριαζούσης. » Ὁ Ἀθηναῖος (βιβ. ιδ. § 669) ἀναφέρει, ὅτι πολλοὺς οἶδε τῶν Ἀττικῶν μακεδονίζοντας διὰ τὴν ἐπιμιξίαν. Ὡς καὶ τῆς Ἄττικῆς Διαλέκτου τέσσερες διαφορετικοὶ χαρακτῆρες ἀναγνωρίζονται.

Ἡ δὲ Δωρικὴ Διάλεκτος, ἥτις κατὰ τὴν παρατήρησιν ὅλων

τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν, εἶναι ὁμοία μὲ τὴν Αἰολικὴν, καὶ ἀκολούθως εἶναι ἰδιαζόντως τὸ ἀρχέτυπον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Γραμματικῆς, ἐπίσης ὠμιλεῖτο ἀνεκαθεν κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς διαφόρους τόπους καὶ χώρας, καθὼς μᾶς διδάσκει Γρηγόριος ὁ Κορίνθου εἰς τὸ περὶ Διαλέκτων Σοφώτατον αὐτοῦ Σύγγραμμα. « Εἰδέναι δὲ δεῖ, λέγει, ὅτι τῆς Δωριίδος πολλαὶ » εἰσὶν ὑποδιαίρέσεις τοπικαί. Ἄλλως γὰρ Κρήτες διαλέγονται, » καὶ ἄλλως Ῥόδιοι. Ἄλλως Ἀργεῖοι, καὶ ἄλλως Λακεδαιμό- » νιοι. » Τοῦτ' αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Στράβων (βιβ. η. § 333) διὰ τὴν Αἰολικὴν « σχεδὸν δ' ἔτι καὶ νῦν κατὰ πόλεις ἄλλοι » ἄλλως διαλέγονται. » Τέλος πάντων Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος κατὰ τὰ τοπικὰ θεμάτια τὰς ἐγχωρίους Διαλέκτους διακρίνων σημειοῖ ὅτι « ἀπὸ μὲν τῆς Μιλήτου μέχρι τῆς τῶν » Ἐφεισίων πόλεως, καὶ αὐτῆς Σμύρνης, καὶ Κολοφῶνος, Ἰώ- » νων ἔστι κατοικία, οἵτινες τῇ τῶν Ἰώνων Διαλέκτῳ χρῶνται. » Ἀπὸ δὲ Κολοφῶνος μέχρι Κλαζομενῶν, καὶ τῆς ἀντίπεραν » Χίου, καὶ αὐτῆς τῆς Μιτυλήνης, καὶ τοῦ Περγάμου, Αἰολέων » ἔστι ἀποικία, οἵτινες Διαλέκτῳ χρῶνται τῶν Αἰολέων. Τὰ » δὲ ἐπέκεινα τούτων ἀπὸ τοῦ λεγομένου Σησοῦ, καὶ ἕως » Ἀβύδου, καὶ αὐτῆς Προποντίδος, καὶ μέχρι Κυζίκου, καὶ τοῦ » ποταμοῦ Γρανίκου, πάντες Γραικοὶ ὀνομάζονται, καὶ Κοινή » Διαλέκτῳ χρῶνται, πλὴν Βυζαντίων, ὅτι Δωριέων ἔστιν » ἀποικία. »

§ λξ. Ὑστερον λοιπὸν ἀπ' ὅλας αὐτάς τὰς διαφόρους τροπολογίας τῶν Διαλέκτων, αἱ ὁποῖαι ἀνεκαθεν εἰς τὴν παλαιάν Ἑλλάδα διήρκεσαν, καὶ καθ' ἅς τὰ κατὰ χώραν εἰδικὰ ἰδιώματα τῆς τωρινῆς Ἑλλάδος ἐσχηματίσθησαν, πῶς ἐνδέχεται νὰ ὑποθέσῃ τινάς, ἢ τότε, ἢ τώρα, μίαν Πάγκοινην Συνήθειαν ὁμιλίας; Ἐπειτα τὸν χαρακτῆρα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ὀρίζων ὁ Συγγραφεὺς ἀποφαίνεται. « Ἡ Γλῶσσα μας δὲν ὁμοιάζει τὴν

» Ἄττικὴν. Ἡμεῖς Ἄττικοὶ δὲν εἴμασθεν, ἀλλὰ Δωριεῖς καὶ
 » Αἰολεῖς, καὶ ἐπομένως κ' ἡ Γλῶσσα μας εἶν' Αἰολοδωρικὴ. »
 Καὶ ὁ ὀρισμὸς τοῦτος, ὅστις ἐν μέρει εἶναι ἀληθές, ἀν-
 τιβαίνει εἰς τὸ καθόλου οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὸν φυσικὸν τύπον
 καὶ χαρακτῆρα τῆς Γλώσσης. Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Γλῶσσα ὅτι
 δὲν ὁμοιάζει τὴν Ἄττικὴν, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἰδιαζόντως Αἰολοδω-
 ρικὴ, φαίνεται σοιχειωδῶς ἀντιφατικὸν ὡς πρὸς τὸν φυσικὸν
 τῆς Κοινὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα, καθ' ὅτι ὄχι μόνον οὐσιωδῶς
 σύγκειται καὶ ἀπὸ τὰς τέσσερας Ἑλληνικὰς Διαλέκτους, ἀλλὰ
 καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φυσικῆς τῆς συναρμογῆς, κατὰ τὴν νεωτέραν
 τῆς μορφῆν, ἔχει περισσοτέραν ὁμοιότητα μὲ τὴν Ἄττικὴν, παρά
 μὲ τὴν Δωρικὴν καὶ Αἰολικὴν. Καὶ αὐτὸ τέλος πάντων τὸ το-
 πικὸν Ἰδίωμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει οἰκειότεραν σχέσιν,
 καὶ συγγένειαν μὲ τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ἀριστοφάνους, παρά μὲ
 τὴν Γλῶσσαν τοῦ Πινδάρου. Αὐτὴ ἡ φράσις τοῦ Ἰδίου Συγγρα-
 φέως παρασῆνει πραγματικῶς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, καθ' ὅτι
 ὁσάκις ἡ εὐροια τοῦ λόγου του σενοχωρηθῆ ἀπὸ τὸ σενὸν ὕφος
 τῆς Αἰολοδωρικῆς φράσεως, ἐπιτηδειότατα καταφεύγει εἰς τὴν
 Ἄττικοτέραν σροφῆν, καὶ γνησιώτατα ἐκφράττεται, ὅπερ οὐκ
 ἐνδέχεται ἄλλως γενέσθαι.

§ λζ. Τὸ ὅτι δὲ Ἡμεῖς δὲν εἴμασθεν Ἄττικοὶ, ἀλλὰ Δω-
 ριεῖς καὶ Αἰολεῖς, δὲν εἶναι φανερόν κατὰ τίνων κατηγορεῖται
 εἰδικῶς, εἶναι ὅμως πρόδηλον ὅτι δὲν ἀνάγεται καθόλου εἰς
 ὅλον ὀλοκλήρως τὸ Ἑλληνικὸν Γένος· ἀλλ' οὐδὲ κατ' αὐτῶν
 τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀληθεύει μὲ ἀκρίβειαν,
 καθ' ὅτι οἱ μὲν πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Βυζαντίου ἦσαν ἀλη-
 θεῖς ἄποικοι Μεγαρέων, καὶ ἀκολούθως κατ' Ἐθνικὴν Γενεα-
 λογίαν Δωριεῖς. Οἱ πρῶτοι ὅμως κάτοικοι τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως ἦσαν ἄποικοι Ῥωμαίων, καὶ ὄχι Μεγαρέων. Ὅθεν
 ἦσαν κατὰ πολιτικὴν μὲν ἐπωνυμίαν Ῥωμαῖοι, κατ' Ἐθνικὴν δὲ

Γενεαλογίαν Ἕλληνας, ἢ ἐκ διαφόρων ἄλλων ἔθνων συγκείμενοι, καὶ ὄχι πλέον εἰδικῶς Δωριεῖς, ἢ Αἰολεῖς. Ἐξ αὐτῶν τῶν διαφόρων ἔθνων, ὑπὸ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν προσωυμίαν συμπεριλαμβανομένων γενικῶς, ἐχρημάτισαν κατὰ καιροὺς Καίσαρες, οἱ ὁποῖοι, δικαίωματι πολιτικῷ, Βασιλεῖς καὶ Αὐτοκράτορες Ῥωμαίων ἀνηγορεύθησαν. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν πολιτικὴν προσωυμίαν συμπεριελήφθη ὅλον ἐν γένει τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάτοικοι, ὡς ἄποικοι τῶν Ῥωμαίων. ὄχι καθὼς ἔφθασεν εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους ἓνας τῶν νεωτέρων Δημαγωγῶν νὰ ἐκσυμίσῃ μὲ Κυνικήν ἀθυροσομίαν ὅτι « ἡ διαφθαρεῖσα τῶν « Ἑλλήνων Γλῶσσα ὠνομάσθη Ῥωμαϊκὴ, καὶ οἱ λαλοῦντες « αὐτὴν Γραικοί, Ῥωμαῖοι, ὄχι δι' ἄλλο παρ' ὅτι οἱ Ἦγε- « μόνες τῶν ὠνομάζοντο Αὐτοκράτορες Ῥωμαῖοι (α). » Ὡ τῆς ἀναισχυντίας! Ὅταν ἡ Γλῶσσα τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὠνομάσθη Ῥωμαϊκὴ, ἡ Γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶχε διαφθαρῆ, ἀλλ' ἐσώζετο ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἀκεραιότητι. Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐσχολαρχοῦσεν ἡ Ὑπατία, καὶ συνέγραφαν οἱ Κύριλλοι, οἱ Ἀθανάσιοι, καὶ Συνέσιοι. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐσχολαρχοῦσεν ὁ Λιβάνιος, καὶ συνεσπούδαζαν οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός. Οἱ δὲ λαλοῦντες αὐτὴν τὴν Ῥωμαϊκὴν Γλῶσσαν, μῆτε ἦσαν, μῆτε ὠνομάσθησαν ποτὲ Γραικοί, ἀλλ' ἦσαν, ἢ ἄποικοι Ῥωμαίων, καὶ ἀκολούθως Ῥωμαῖοι, ἢ Ἕλληνες τῷ γένει, καὶ κατὰ πολιτογραφίαν Ῥωμαῖοι. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν κατὰ πολιτογραφίαν Ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν συμπεριελήφθησαν ὅλα τὰ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας ὑποκείμενα ἔθνη, καὶ πρὸ πάντων ἐν γένει οἱ Ἕλληνες, ὡς τῶν αὐτῶν ἐπίσης συμμετέχον-

(α) Ὁρᾶ προσφων. Ἐπις. τῆς εἰς Παρίσι ἐκδοσ. τοῦ Ἡλιοδ.

χοντες πολιτικῶν δικαιωμάτων. Μόνον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ οἱ Ἀθίγγανοι, τὰ δύο δυσυχισμένα ἐκεῖνα Πλήθη, ἦσαν ἐξηρημένοι ἀπ' αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐπωνυμίαν, καθ' ὅτι οὔτε τῶν αὐτῶν συμμετείχαν δικαιωμάτων. Οἱ δὲ Ἡγεμόνες αὐτῶν τῶν κατὰ πολιτογραφίαν ὀνομαζομένων Ῥωμαίων, τοὺς ὁποίους μὲ τόσῃ ὑπεροψίαν ἀναφέρει ὁ Δημαγωγὸς, δὲν ἦσαν μήτε Τοπάρχαι, μήτε Δημογέροντες τῆς χώρας των, ἀλλ' ἦσαν Σεβασοὶ Αὐτοκράτορες ὅλης τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐπικρατείας, καὶ ὀνομάζοντο Αὐτοκράτορες Ῥωμαῖοι, καθ' ὅτι ἦσαν καὶ τῷ κράτει, καὶ τῷ Δικαιώματι, Ἑθνικῶς ἀναγνωρισμένοι τοιοῦτοι. Μὰ διατί τάχα ἡ Ἐπωνυμία Ῥωμαῖοι ἀπαρέσκει τόσον σκληρὰ εἰς τὸν Φιλόσοφον αὐτὸν τοῦ ΙΘ. Αἰῶνος; μήπως ἡ ἐπωνυμία Γραικοὶ, εἰς τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἀρέσκεται, εἶναι προσφυσετέρα εἰς τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ Γένους μας; ἢ μήπως ὁ Γραικὸς ἦτον εὐγενέστερος ἀπὸ τὸν μεγάλον Κωνσταντῖνον; Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§ λη. Οἱ κάτοικοι λοιπὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι Ῥωμαῖοι, καὶ ὄχι Δωριεῖς, ἢ Αἰολεῖς. Καὶ ἂν καλοεξετάσωμεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, Ἡμεῖς ὅλοι, ἐν γένει συμπεριλαμβανομένου τοῦ γένους, ἡμεῖς πρῶτον μὲν Κοινῶς Ἕλληνες· Ἐπειτα κατὰ Γενικὴν Κυριαρχίαν Μακεδόνες· Ὑστερον κατ' Ἑθνικὴν πολιτογραφίαν Ῥωμαῖοι· Καὶ τέλος πάντων διὰ τῆς Ἱεραῆς πίσεως Χριστιανοί. Καὶ τοῦτο ἄς μὴ τὸ ἐκλάβῃ κανένας ἀσεῖος μελαγχολικὸς ὡς ἀφορμὴν εἰρωνείας. Ὅμιλῶ σπουδάζων, καὶ ὄχι παίζων. Ἡ κατὰ Θρησκείαν αὐτὴ Ἱερά ἐπωνυμία, εἰς τὴν ὁποίαν, Θεία Εὐδοκία, καυχᾶται τὸ γένος μας, ἀπεκατέστη καὶ ἠθικῶς, καὶ πολιτικῶς τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν, καὶ ἐνταυτῷ τὸ μόνον συστατικὸν τῆς Ἑθνικῆς Ὀλοκληρίας τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπογονίας. Διὰ τῆς Χριστιανικῆς Πίσεως, ὡς ἐκ Θείας Παλιγγενεσίας, τὸ Ἑλληνικὸν γένος ὀλο-

κλήρως ἀνανεώθη, καὶ ἠθικῶς, καὶ πολιτικῶς μετερρύθμισθη. Ὡς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε, καὶ γέγονε τὰ πάντα καινά. Δι' αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Πίσεως διεσώθη τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἀπὸ τὸν τέλειον ἀφανισμόν, καὶ αὐτὴ ἡ διὰ τῆς Χριστιανικῆς Πίσεως Ἐθνικὴ ἐπαυνομία κατήντησεν ἐς τοσοῦτον οὐσιῶδες γνῶρισμα τοῦ ἔθνους, ὥς, ἕνας Ἕλληνα παύει τοῦ νὰ ἀναγνωρίζεται Ἕλληνα, ἅμα ὁποῦ παύσῃ τοῦ νὰ ὀνομάζεται Χριστιανός. Διὰ τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος διεσώθη, καὶ μετεδόθη εἰς ἡμᾶς ἡ Γλῶσσα τῶν προπατόρων μας. Ἡ Γλῶσσα λοιπὸν τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι πρὸς ἡμᾶς Πάτριος Γλῶσσα, καθ' ὅτι εἶναι Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ Γλῶσσα τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ μὴν τὸ Εὐαγγέλιον ὁμολογουμένως δὲν εἶναι γραμμένον εἰς Γλῶσσαν Αἰολοδωρικὴν. Ἄρα ἡ Κοινὴ Γλῶσσα τοῦ γένους μας δὲν εἶναι εἰδικῶς Αἰολοδωρικὴ, ἀλλ' εἶναι Κοινῶς Ἑλληνικὴ, καθὼς εἶναι ἡ Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας. Τί δ' ἐστὶ Γλῶσσα Κοινὴ Ἑλληνικὴ, ἐν οἰκείῳ τόπῳ σαφέστερον δελεῖ ἐξηγηθῆ.

§ 10. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν Κοινὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν μετεφράσθη ἡ δεῖα γραφή. Εἰς αὐτὴν ἐγράφη τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Μὲ αὐτὴν διεσπάρη τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων. Μὲ αὐτὴν οἱ πρῶτοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐσύνησαν τὰ τῆς Ὁρθοδοξίας δόγματα. Εἰς αὐτὴν τὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων συνεγράφησαν. Μὲ αὐτὴν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὴν Καππαδοκίαν. Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὴν Ναζιανζόν. Ὁ Δαμασκηνός εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ὁ Ἱερόθεος εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐδίδασκον πανδήμως τὸν λαόν, καὶ ὠμιλοῦσαν βέβαια τὴν Γλῶσσαν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ λαὸς ἐνοοῦσε τὴν διδασκαλίαν των. Καὶ Ναὶ μὲν ἀληθινᾶ, κανέναν ἐξ αὐτῶν τῶν Ἱερῶν Πατέρων δὲν ὠμιλοῦσε τὴν Γλῶσ-

σαν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Γλῶσσαν, βεβαιότατα, τοῦ Πινδάρου. Ἄν λοιπὸν ἡ Γλῶσσα των δὲν ἦτον κυρίως Ἀττικὴ, ἐξ ἀποφάσεως δὲν ἦτον οὔτε ἰδιαζόντως Αἰολοδωρικῆ.

§ μ. Ἡ Γλῶσσα τῆς Καισαρικῆς Αὐλῆς, καὶ ὅλης ἐν γένει τῆς Αὐτοκρατορικῆς Διοικήσεως, ἦτον ἡ Ῥωμαϊκὴ, καὶ αὐτὴν ὁ Μέγας Ἰουστινιανὸς ὠνόμαζε Γλῶσσαν Πάτριον. Ἡ Γλῶσσα δὲ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ ἦτον ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ, τὴν ὁποίαν ὡς Δημοτικὴν, Γλῶσσαν Κοινήν, τὴν ἔλεγεν ὁ αὐτὸς Αὐτοκράτωρ. Ὅτε δὲ αὐτὴ ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, τόσον διὰ τὴν φυσικὴν τῆς καλλονῆν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν τῆς ὑπεροχῆν ἐπεκράτησε καὶ αὐτῆς τῆς Βασιλικῆς, τότε ἀπεκατέστη ἐνταυτῷ καὶ Γλῶσσα Αὐλικὴ, καὶ Γλῶσσα Δημοτικὴ. Καὶ ὡς μὲν Αὐλικὴ, σώζουσα τὸν φυσικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, ἐφύλαξε καὶ τὴν Ἑλληνικὴν προσωνυμίαν. Ὡς δὲ Δημοτικὴ συμμιγεῖσα μὲ τὴν τῶν κρατούντων Ἑθνικὴν Διάλεκτον, ἐπωνομάσθη Ῥωμαϊκὴ. Εἰς αὐτὴν τὴν Αὐλικὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν μετεφράσθησαν οἱ Νόμοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἡ μετάφρασις ἐθεωρεῖτο ὡς πρωτότυπον. Εἰς αὐτὴν τὰ χρονικὰ τῆς Βασιλείας ἐγράφθησαν. Αὐτὴν ὠμιλοῦσαν καὶ ἔγραφον οἱ Ἄρχοντες τοῦ Παλατίου, καὶ ὅλοι οἱ τῆς χρυσοῦς σειρᾶς τῶν Κομνηνῶν, καὶ τῶν Παλαιολόγων Αὐτοκράτορες, μέχρις αὐτῆς τῆς ἀλώσεως. Ὁ χυδὴν λαὸς, καὶ τότε, καθὼς καὶ τώρα, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἔθνων, καὶ διὰ τὸ φύσει γοργόν τῆς χυδαϊκῆς ἐκφράσεως, ὠμιλοῦσε διαφόρως κατὰ τόπον μίαν Γλῶσσαν σύμμικτον, καὶ νοθευμένην, τὴν ὁποίαν ἐφεξῆς καὶ Μιξοβάρβαρον Γλῶσσαν τὸ Γένος ὠνόμασεν. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ Χυδαϊκὴ Γλῶσσα δὲν χαρακτηρίζει κυρίως τὴν Κοινήν Γλῶσσαν τοῦ Γένους μας. Ὅθεν ὀρθότατα ἀποφαίνεται ὁ Σοφὸς Γραμματικὸς ὅτι « δὲν θεωρεῖ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ

« Γλῶσσα μας εἰς τὸ τοῦ πλήθους (α) σῶμα εὐρίσκεται, ἀλλ' « αὐτὴν τὴν δύναμίν της καὶ φύσιν, πόσον εἶναι καὶ πλούσια, « καὶ εὐστροφὴ εἰς τὰ τῶν σπουδαίων σῶματα. » Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὀρθότατον θεώρημα τοῦ Σοφοῦ Συγγραφέως, τὸ ὁποῖον ἀδιζάκτως ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς Σπουδαῖοι σέργουν, καὶ ἀποδέχονται, μᾶς ὀδηγεῖ, ὀρθῶ τῷ λόγῳ, νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ φύσις καὶ ἡ δύναμις τῆς Γλῶσσας, κατ' ἣν ἀποκαταστήνεται καὶ πλούσια, καὶ εὐστροφὴ, θεωρεῖται κατὰ τὸ ἄρτιον καὶ ὀλομερές τῆς Γλώσσης, καὶ ὄχι κατὰ τὸ ἀτελές καὶ μερικὸν ἑνὸς εἰδικοῦ ἰδιώματος. Τὸ γὰρ ἄρτιον εἰς τὸ ὅλον, καὶ ὄχι εἰς τὸ μέρος συνίσταται. Ὁ κατὰ μέρος Αἰολοδωρικὸς σχηματισμὸς τῶν λέξεων δὲν κατορθώνει ὀλοτελῶς τὸν φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς ὀλικῆς τῆς Γλώσσης συνθέσεως. Ἡ Γλῶσσα μας, καὶ εἰς τὸ σῶμα τῶν Σπουδαίων, καὶ εἰς τὸ σῶμα τῶν Χυδαίων, περιέχει οὐσιωδῶς τόσους Ἀττικισμοὺς, καὶ Ἰωνισμοὺς, ὅσους περιέχει καὶ Δωρισμοὺς, καὶ Αἰολισμοὺς. Εἰς τὸ σῶμα λοιπὸν τῶν Σπουδαίων εἶναι, καὶ ἀπαραιτήτως ὀφείλεται νὰ εἶναι ἄρτιος, καὶ ὄχι κολοβή. Ἄρα ὡς ἄρτιος δὲν ἐνδέχεται νὰ εἶναι εἰδικῶς Αἰολοδωρικὴ. Καὶ τοῦτο εἶναι ὅπερ ἐχρειάσθη νὰ ἀποδείξωμεν.

§ μα. Αὐτὸ ὁμοῦς τὸ ἀποφατικὸν συμπέρασμα ἄς μὴ τὸ ἐκλάβῃ κανένας οἰηματικὸς δυσάρεστος ὡς ἀναιρετικὸν τῆς ἐν μέρει ὀρθότητος τῆς δόξης τοῦ Συγγραφέως, ἢ ἀνατρεπτικὸν τῶν κανόνων τοῦ συντάγματος τῆς Γραμματικῆς Θεωρίας του. Ἡ δόξα τοῦ Συγγραφέως, ὡς πρὸς τὸ οἰκιακὸν ὕφος τῶν Εὐ-

---

(α) Ἐξ αὐτῆς τῆς φράσεως ἄς μάθῃ ὁ ξενολόγος Κριτὴς τῆς μεταφράσεως τοῦ Φοντενέλ ἐπὶ τίνος σημασίας μεταχειρίζονται οἱ Εὐγενεῖς τὴν λέξιν πλήθος, καὶ ἄς γνωρίσῃ ὁ χυδαιολόγος τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ μεταφραστὴς ἐπέγραψε τὸ Σύγγραμμα περὶ Πληθούς, καὶ ὄχι περὶ Πλήθους Κόσμων.

γενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεωρουμένη, εἶναι ἀνεπίληπτος, καὶ ἡ ὀρθότης τοῦ Γραμματικοῦ του συντάγματος ἀναντίρρητος, καθ' ὅτι ἀμφοτέραι εἶναι σύμφωναι μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐθνικῆς μας Διαλέκτου, καὶ θεμελιωμένα εἰς ὑφιστάμενα πράγματα, καθ' ὁμολογίαν Κοινὴν, καὶ ὄχι εἰς ἀφηρημένα θεωρήματα, κατὰ φαντασίαν αὐτοσχεδῆ. Τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως, καὶ οὐσίας τῆς Γλώσσης συναγόμενον συμπέρασμα παραστήνει μόνον καὶ μόνον ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς Αἰολοδορικῆς Γραμματικῆς εἶναι τὸ οἰκιακὸν ὕφος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, καὶ ὄχι ὅλη ὀλοκλήρως ἡ Κοινὴ Διάλεκτος. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀπ' ἀρχῆς λάθος τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ Σύστημα συλλογισμοῦ, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν, καθ' ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ μέρος ἐκλαμβάνεται ὡς ὅλον, ὅπερ ἄτοπον. Τὸ ὕφος ὅμως ἐκεῖνο, ὅπου κανονίζει ἡ Αἰολοδορικὴ Γραμματικὴ, εἶναι ὕφος ὑπαρκτικὸν, συνηθισμένον, καὶ καθομολογημένον, καὶ ἀκολούθως ἢ κατ' αὐτὸ ρυθμιζομένη Γραμματικὴ εἶναι ὀρθοτάτη, ἄριστος, καὶ ἀναντίρρητος. Ὄρθοτάτη μὲν, καθ' ὅτι εἰς τὴν Κοινὴν χρῆσιν, καὶ Συνήθειαν ἐπισηρίζεται. ἄριστος δὲ, καθ' ὅτι ἀποδεικνύει εὐφυῶς τὴν ἀρχαιότητα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, καὶ διδάσκει τεχνικῶς τοὺς αὐθαιρέτους τῆς Γλώσσης μας διορθωτὰς νὰ μὴ διασρέφουν μὲ ἀνόρθους διορθώσεις τὰ ὅσα κατ' ἀρχαϊκὸν τύπον φωνῆς ἐφύλαξε γνησίως ἡ Δημοτικὴ Συνήθεια. Καὶ τέλος πάντων εἶναι ἀναντίρρητον, καθ' ὅτι παραστήνει πράγματα, καὶ ὄχι ἀνύπαρκτα πλάσματα. Τὸ ὕφος αὐτὸ ὡς οἰκιακὸν, καὶ γοργόν, κανονισμένον τεχνικῶς, καὶ ἐξευγενισμένον σπουδαιολογικῶς, ἀρμόζει προσφύεσθαι εἰς τὴν Δραματικὴν, καὶ Ἀσματικὴν σιχουργίαν, καθὼς πραγματικῶς τὸ βλέπομεν μεταξὺ ἐκεῖνων ὅπου κατὰ τὸ ὕφος αὐτὸ ἀρμονικώτατα σιχουργοῦν, καὶ ἀκολούθως ἢ μπορεῖ ὡς φύσει εὐρυθμον, καὶ ἀρμονικόν, νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν σύνθεσιν μιᾶς νεωτέρας Γλώσσης ποιητικῆς, καθ'

ἦν ἡ κοινοτέρα σιχουργία ἀναβιβαζομένη εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς ποιήσεως νὰ παραγάγῃ εἰς τὴν ἀπογονίαν τῶν Ἑλλήνων, ἀν ὄχι νέους Ὀμήρους (καὶ διατί ὄχι! Τίς οἶδε;) τοῦλάχιστον εὐφυσέρους, καὶ ἀρμονικωτέρους ποιητὰς ἀπὸ τοὺς Κορνάρους, καὶ Μάνθους (α), μὲ τῶν ὁποίων τὰ τερατώδη σιχουργήματα παραδειγματίζουν κακορέκτως τὴν Γλῶσσαν μας οἱ ξενολόγοι διορθωταί.

§ μβ. Ἐν ᾧ δὲ, μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἐμφυλίων φιλολογικῶν ἀμφισδητήσεων, τὸ Γένος κατὰ φυσικὴν ῥοπὴν εὐοδοῦτο εἰς τὴν πρόοδον τῆς μαθήσεως, τὰ κοινὰ Σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος προηγοῦντο κατ' εὐτυχίαν εἰς τὸ μεθοδικώτερον τῆς παιδαγωγίας, καὶ τὸ σπουδαιολογικὸν ὕφος τῶν Συγγραφέων, καὶ Μεταφρασῶν, κατ' ἀμοιβαίαν μίμησιν τοῦ καλοῦ, ἐμορφοῦτο βαθμηδὸν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τύπου τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἀνεπήδησεν ἐξαίφνης, ὡς ἐκ Τροφωνείου, ἕνας δαιμόνιος, καθὼς οἱ φατριασαί του τὸν ὀνομάζουσι, Φιλόσοφος, ὅς τις ὡς ἐκ Πυθείου Τρίποδος χρησιμοδοτῶν, κατετάραξε τὰ πνεύματα τῶν Χυδαίων, καὶ ὄλην πρὸς ἑαυτὸν τὴν προσοχὴν τῶν πρωτοπειρωῶν ἐφέλκυσεν. ἀνεκήρυξε δογματικῶς ὅτι ἡ Γλῶσσα τοῦ Γένους μας εἶναι διεφθαρμένη, καὶ χρειάζεται κάθαρσιν καὶ διόρθωσιν. Δὲν εὐχαριστήθη εἰς τοῦτο ὁ Δαιμόνιος. Ἀλλ' ἀπὸ χαμερπεῖς κολακείας ἐπαρθεῖς ἤρπασε τὸ κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὸ χέρι, καὶ ὑπὸ τὸ τριβῶνειον μιάς Δημαγωγικῆς Φιλοσοφίας, τὴν ἐμφαντικὴν χλαμύδα μιάς ἀθαιρέτου Νομοθεσίας ἀναζώσθεις, ἐψηφίσθη αὐτοχειροτόνητος Κριτῆς, καὶ αὐτεπάγγελτος ἀπεκατέστη Δικαστῆς ὄλων

(α) Κορνάρος ὀνομάζεται ὁ σιχουργὸς τοῦ τερατώδους μίξοβαρβάρου ποιήματος ὅπερ ἐπιγράφεται Ἐρωτόκριτος.

Μάνθος δὲ Ἰωάννου ἐσύνθεσε τὸ περὶ τῆς ἐλεεινῆς ἀλώσεως τοῦ Μωρέως ἐλεεινὸν ποίημα.

τῶν ἐθίμων τοῦ Γένους μας : κατεχείρισε, καθὼς ὁ ἴδιος ἐξηγεῖται Χιώτικα, ὄχι μόνον νὰ διορθώσῃ τὴν πατροπαράδοτον Γλῶσσαν μας, ἀλλὰ νὰ μεταρρυθμίσῃ καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸ ἔθος, καὶ τὴν τάξιν, καὶ ἠθικὴν κατάστασιν ὀλοκλήρου τοῦ Γένους μας. Πολυμαθὴς τῶντι ὁ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τὴν πολυμαθειάν του Σεβάσμιος. Κακῆ ὁμως μοίρα, καὶ εἰς ἔξιν φθονερὸς, καὶ δυσάρεστος, καὶ κακόρεκτος Φιλολόγος. Γεννημένος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ προγόνων Γραικός. Ἀναθρεμμένος ὁμως ἐν ἀλλοδαπῇ ἐκ νεότητος, δὲν ἠμπόρεσε, φυσικῶ τῷ λόγῳ, οὔτε ἰδέαν ἐξηκριβωμένην νὰ συλλάβῃ τοῦ κοινοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου μας, οὔτε εἰς νὰ λάβῃ τῆς ἀρμονικῆς σροφῆς, καὶ φυσικῆς εὐρυθμίας τοῦ ἐξευγενισμένου ὕφους τῆς Γλώσσης μας. Ἀνίδεος πάντῃ τῆς ἠθικῆς τοῦ Γένους μας καταστάσεως, ἰδεάσθη οἰηματικῶς ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἔναγχος προκύπτει ἀπὸ τὸν πυθμένα τῆς ἀπαιδευσίας, καὶ βαρβαρότητος, καὶ ὡς εἰσέτι ἀγροικόν, ἄτακτον, καὶ ἀκατάστατον, δὲν ἔχει οὔτε ὑπαλληλίαν πολιτικὴν, οὔτε σύστασιν ἠθικὴν, οὔτε, τέλος πάντων, Διάλεκτον Ἐθνικὴν. Ὅθεν ὡσάν νὰ ἐδέχθη ἐξ ἀποκαλύψεως τὰς Πλάκας τῆς Διαθήκης, ἐφαντάσθη ὅτι εἰς τὴν αὐθαίρετον Νομοθεσίαν του χρεωστοῦν ὅλοι ἐν γένει οἱ Ἕλληνες, ὡς Βάρβαροι, νὰ κλίνουν τὸν αὐχένα, καὶ νὰ ἐκφωνοῦν μὲ ἄκραν εὐλάβειαν τὸ « αὐτὸς ἔφα. »

§ μγ. Τὸ φάντασμα τῆς αὐτονόμου ἀνεξαρτησίας ἀρέσει φυσικῶ εἰς τὸν ὄχλον, καὶ ἀπατᾷ αἰείποτε τοὺς ἀπλουςέρους. Δυσκόλως ἀνθίσταται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ θελήγητρα τῆς καινοτομίας. Ἐνας Συγγραφεὺς ὁποῦ μὲ νέας, καὶ παραδόξους ἰδέας προσκρούει, καὶ ἀντιλέγει εἰς τὰς κοινῶς παραδεδομένους δόξας, εἶναι πάντοτε βέβαιος ὅτι θέλει κάμῃ μίαν νέαν προσβολὴν εἰς τὰ δημοτικὰ πνεύματα, καὶ μάλιστα ἂν ὁ Συγγραφεὺς αὐτὸς ἤθελε τύχη νὰ εἶναι ἐνταυτῶ καὶ μὲ κανένα

ἠθικὸν προτέρημα σολισμένος. Ἡ ἀνήσυχος φαντασία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία φύσει περιπλανᾶται ζητοῦσα ἀδιακόπως νέας τινὰς ἐπινοίας ἐναντίον τοῦ κοινῶς ὁμολογουμένου ἀληθοῦς, ὑποφέρει μὲ ἄκραν δυσαρέσκειαν τὸν ζυγὸν τῶν κοινῶν παραδόσεων. Ὅθεν ἂν θελῆ τινὰς νὰ πραγματευθῆ πρὸς ἴδιον ὄφελος αὐτὴν τὴν φυσικὴν ῥοπὴν καὶ ἀνησυχίαν τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων, ἀρκεῖ νὰ τὴν κολακεύσῃ μὲ ἐπιτηδειότητα, καὶ βεβαιότατα θέλει εὐδοκιμήσῃ. Κάθε πρᾶγμα ὅμως ἔχει τοὺς ὄρους του. Ὡςτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Δημαγωγίαν εἶναι ἓνας ὄρος, περαιτέρω τοῦ ὁποίου ἡ καινοτομία χάνει ὅλα τῆς τὰ θελήγτρα, καθ' ὅτι κατανατᾷ ἀταξία, καὶ ἀκολούθως τὸ ἄλλας τῆς νεολογίας εἰς πικρίαν διαλύεται. Ὁ Νεολόγος Συγγραφεὺς δὲν ἀρκεῖ νὰ καταταράξῃ μόνον τὴν φαντασίαν τῶν ἀπλοσυτέρων μὲ τὴν ἀγριότητα τῆς Δημαγωγίας του, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ ἔχῃ ἐνταυτῷ καὶ ἀρκετὴν τέχνην, καὶ ἰκανὴν ἐπιτηδειότητα διὰ νὰ σταθῆ εἰς τὸν ἀνυπέρβατον ἐκεῖνον ὄρον τῆς εὐταξίας, χωρὶς νὰ μεταπέσῃ ἀπὸ τὴν ἀνθάδειαν τῶν ἐννοιῶν του εἰς τὴν ἄτοπον κατάχρησιν τῶν συλλογισμῶν του. Καὶ τῶντι πολλὰ ὀλίγον πνεῦμα χρειάζεται νὰ ἔχῃ τινὰς διὰ νὰ ἐπινοήσῃ ἓνα τι παράδοξον. Χρειάζεται ὅμως καὶ πνεῦμα πολὺ, καὶ τέχνη μεγάλη διὰ νὰ τὸ διαυθεντεύσῃ μὲ σταθερότητα.

§ μδ. Εἰς αὐτὴν τὴν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἀταξίαν ὑπέπεσεν ὁ Νεὸς Νομοθέτης τῆς Γλώσσης μας. Τοῦ ὁποίου παραιτοῦμαι νὰ ἀναφέρω ῥητῶς τὸ ὄνομα, ὅχι, ὃ μὴ γένοιτο, ἀπὸ μῖσος, ἢ ἐξουθένησιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ σεμνοπρέπειαν, καὶ σέβας τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι καθηκόντων. καθ' ἓνας μ' ὅλον τοῦτο βλέπει ὅτι ὁμιλῶ χωρὶς ὑπόκρισιν, καὶ συμπεραίνει χωρὶς νὰ αἰσᾷσῃ ὅτι ἐννοῶ τὸν Συγγραφέα τῶν, ἐν διαστήματι δέκα ἀπεράντων χρόνων, κακοσχεδῶς σχεδιασθέντων Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν, μὲ τοὺς ὁποίους κακορέκτως

ἔσῳλισε τὴν σειρὰν τῆς μέχρι τοῦδε ἀτελεστάτης ἐκδόσεως μερικῶν παλαιῶν Συγγραφέων, τὴν ὁποίαν ἐμφαντικῶς Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην ἐπέγραψε. Μετ' αὐτοὺς τοὺς Αὐτοσχεδίου Σοχασμοὺς αὐτοσχεδῶς χρησιμοδοτῶν ὡς αὐτοχειροτόνητος προφήτης, χωρὶς ἐπαγγελίαν, μετὰ Χριστὸν, καὶ αὐτεπάγγελτος τρίτος καὶ δέκατος τῆς Ἐκκλησίας ἀπόστολος, χωρὶς ἀποσολὴν, ἐπιχειρίζεται ὁ λεγόμενος Φιλόσοφος, μὲ τὴν Ἰσόθεον δύναμιν τῆς Φιλοσοφίας του (α), νὰ ἀθετήσῃ ὅλα τὰ κατ' ἡμᾶς Ἐθνικὰ ἔθιμα· Νὰ ἀνατρέψῃ ὅλα τὰ κοινῇ ὁμολογία καθεστώτα· Νὰ μεταβάλλῃ τὴν Κοινὴν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον· Νὰ διαλύσῃ ὅλα τὰ ἐκ προγόνων παραδεδομένα Ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ Καθήκοντα· Καὶ νὰ συστήσῃ, ἐνὶ λόγῳ, ἕν νέον σύστημα Παλιγγενεσίας, θεμελιωμένον, ὡς εἰς ἀκράδαντον βᾶσιν, εἰς τὸν ἀδέσποτον λόγον τοῦ « Οὔτω πρέπει. Κατ' αὐτὸ τὸ Δημογερτικὸν Σύστημα, Ὅλοι οἱ μέχρι τοῦδε παλαιοὶ καὶ νέοι Γραμματικοὶ εἶναι ἀγράμματοι· Ὅλοι οἱ Συγγραφεῖς, ἢ Συγγραφέων Ἐκδόται εἶναι ἀμαθεῖς, καὶ Βάρβαροι· Ἡ Κοινὴ Γλῶσσα τοῦ Γένους μας εἶναι διεφθαρμένη, καὶ χρήζει διορθώσεως καὶ καθάρσεως· Οἱ Ἑλληνίζοντες εἶναι Μακαρονισαί· Οἱ σπουδαιολόγοι ἀπαιδευτοὶ, ἀφιλόσοφοι· Οἱ Ἀρχιερεῖς μας Τρισάθλιοι· Οἱ Ἄρχοντες Ταλαίπωροι· Καὶ ἐν γένει τὸ Γένος ὅλο Βάρβαρος καὶ ἀπαιδευτος ὄχλος. Ὅλα ἐνὶ λόγῳ τὰ ἔθιμα, καὶ ἐγνωσμένα καθήκοντα εἶναι διεσραμμένα, καὶ κάκις, ἐκτὸς μόνης τῆς Νομοθετικῆς Διδασκαλίας τοῦ Ἀρχηγέτου, ἢ ὁποία μέλλει καὶ τὴν Γλῶσσαν νὰ καθαρῆσῃ, καὶ τὴν νέαν παιδαγωγίαν νὰ συστήσῃ, καὶ τὸ Γένος ὅλο νὰ ἀναγεννήσῃ. Εἰς αὐτὴν ὅποιος δὲν πείθεται δὲν εἶναι Γραικὸς, ἀλλὰ Θερίον τῆς

(α) Ορ. Προδρ. Ἐλ. Βιβλ. αὐτοσχ. 59χ. σελ. ρμ.

Ἀφρικῆς ἄγριον (α). Ὅποιος εἰς αὐτὴν ἀντιλέγει εὐρίσκεται ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ἄσχετον μανίαν τῶν ἐνθουσιασμένων Φατριασῶν του.

§ με. Ἡμεῖς (ἐννοοῦμεν οἱ τῆς ὑγιοῦς μοίρας τοῦ Γένους μας Ἕλληνας) μ' ὄλον ὁποῦ εὐγενῶς ἐξουθενοῦμεν τὴν βδελυρὰν γλωσσαλίαν τῶν Γλωσσονόμων αἰρετικῶν, βέβαια δὲν ἠθέλαμεν καταδεχθῆ νὰ ἐγγίσωμεν αὐτὴν τὴν παράφωνον χορδὴν τῆς Χυδαιολογικῆς αἰρέσεως τῶν ἐκ συστήματος Σοφιστικῶν Στοχασμῶν, ἀν ἡ ἀπειρόκαλος Δημαγωγία δὲν ἠθέλεε τολμήσῃ νὰ σολίσῃ μὲ τοιαῦτα ἐφήμερα παραλαλήματα τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν Κλασικῶν Συγγραφέων, ὥσε μὲ πρόσχημα Φιλοσοφίας νὰ διαιωνίσῃ τὰς Κυνικὰς τῆς κακοδοξίας, πρὸς αἰώνιον αἵσχος τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπογονίας. Καὶ βέβαια, ἀν εἰς μίαν ξεχωριστὴν φυλλάδα ἠθέλαμεν ἀπαντήσῃ ὅλας ἐκεῖνας τὰς Δημαγωγικὰς Διδασκαλίας· Τὰς ἐναντίον τοῦ Ἱερατικοῦ κλήρου Δημογεργτικὰς ἀδόλεσχίας· Τὰς ἐναντίον τῶν κοινῶν Καθηγητῶν ὑβριστικὰς βωμολοχίας· Τὰς Κυνικὰς ἐξουθενήσεις κατὰ τῶν εὐγενῶν καὶ πρῶνχόντων τοῦ Γένους μας· Τὰς πρὸς Κάθαρσιν τῆς Κοινῆς Γλώσσης ἀναιδεῖς καὶ ἀναισχύντους χυδαιολογίας· Τὰς πρὸς διόρθωσιν ξενικὰς νεολογίας· Τὰς ἀλλοτῶτους παραγωγὰς, καὶ γελοιώδεις ἐτυμολογίας· Ἐνὶ λόγῳ, ὅλην ἐκείνην τὴν πολυμήχανον πανσπερμίαν τῶν ὀχλαγωγικῶν ἀρχῶν, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Αὐτοσχεδεῖς Στοχασμοὶ τοῦ Αἰρεσιάρχου εἶναι πολυσχεδῶς κακοσυνθεμένοι, μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν ἠθέλαμεν εἰπῆ « Αὐτὸς ἔφα. » Καὶ μὲ τὴν προσή-

---

(α) Πρὸς πιστοποιήσιν ὅλων αὐτῶν τῶν ὀχλαγωγικῶν δογμάτων ὄρα ἐπισ. πρὸς Ἀλ. Βασ. Προδρ. Ἑλ. βιβλ. καὶ ἐφεξῆς τὴν συνέχειαν τῶν αὐτοσχ. Στοχ. ὄρα δὲ καὶ τὴν τοῦ Παπατρέχα Ἰστορίαν Προλεγ. τῆς ἐν Παρ. Βολισ. ἐκδ. τοῦ Α. καὶ Β. τῆς Ἰλ. Ὀμ.

κουσαν συζολήν ἠθέλαμεν φιλοτιμηθῆ νὰ παραστήσωμεν διὰ τῆς σιωπῆς τὴν ἀτοπίαν τοῦ πράγματος. Κακῆ ὁμῶς Τύχῃ, ἀπαντῶμεν ὅλην αὐτὴν τὴν κακοσύνητον κατασκευὴν εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε τόμου τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλουτάρχου, καὶ Ἰσοκράτους· Συγγράμματα τὰ ὅποια διατρέχουν ἀπὸ χέρι εἰς χέρι εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τῶν μαθητῶν, καὶ τῶν πρωτοπείρων νέων, καὶ τῶν ὁποίων μία ἀκριβὴς ἔκδοσις, μὲ τὰς ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις, ἀρκοῦσεν εἰς τὸ νὰ ἀπαθανάτιση τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότου. Πῶς ἄρα εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὴν πρὸς αἴσχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους μανιώδη ὀχλαγωγίαν ἐνὸς Λαοπλάνου; Ὁ Συγγραφεὺς παύει τοῦ νὰ εἶναι ἐκδότης τῶν Κλασικῶν Συγγραφέων, καθὼς ὑπεσχέθη, πρὸς ὠφέλειαν τῶν νέων, καὶ ἀποκαθίσταται ἀντεπάγγελτος Νομοθέτης πρὸς ἀναστάσιν τῶν Κοινῶν ἐθίμων. Σύμφωνος μὲ τοὺς ξένους Δημοκρατηγόρους ἔχει ἴδιον καύχημα τὸ νὰ ἐξευτελίξῃ πανθῆμως τὸ Γένος μας. ἐπαγγέλλεται νὰ διδάξῃ Φιλοσοφίαν, καὶ ὑπαγορεύει εἰς τοὺς μαθητὰς του μανίαν (α). Πῶς λοιπὸν νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὴν πρὸς αἴσχος τοῦ ἀνθρώπινου λογικοῦ μανιακὴν παραλογίαν τοῦ Νομοθέτου; πῶς νὰ παραβλέψωμεν τὴν ἐξ αὐτῆς τῆς Δημαγωγικῆς Διδασκαλίας ἐνδεχομένην πρὸς τοὺς νέους ζημίαν; πλήρης οἰηματικῆς ἐξουθενήσεως ὁ Δημαγωγὸς ὑβρίζει ἀνυποσῶλως ὅλο τὸ Γένος, καὶ πρόσχημα μιᾶς ὀχλαγωγικῆς μεταρρύθμισσεως μεταχειρίζεται τὴν μεταρρύθμισιν τῆς παιδείας καὶ Γλώσσης τῶν νέων Ἑλλήνων. Κηρύττει ἐπὶ δημοσίου θήματος τὴν ἀποτύφλωσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐξουθένησιν πορίζεται τὸν ἔπαινον τῆς νέας φωταγωγίας του. Λέγει πρὸς ἓν ὀλόκληρον ἔθνος, φύσει εὐγενικόν, φιλότιμον, καὶ διαλεκτικόν, ὅτι ἡ Ἑθνικὴ του διά-

---

(α) Ὁρα Ἐλ. βιβ. τομ. 5. σελ. 7η.

λεκτος (δηλαδή τὸ ὄργανον δι' οὗ προσλαμβάνει, καὶ μεταδίδει τὰς ἰδέας του) εἶναι διεφθαρμένη, καὶ ἀκάθαρτος, καὶ προβάλλει πρὸς κάθαρσιν καὶ διόρθωσιν μιᾶς ἀρχαιοτάτης Διαλέκτου τὰς ἀναιδεῖς, καὶ Χυδαϊκὰς νεολογίας του. Πῶς λοιπὸν, ὅλης τῆς Ἑλλάδος, μὲ αὐτὸν τὸν ἀγύρτικὸν τρόπον, ἀσέμνως ὑβριζομένης, νὰ παρατρέξωμεν ἡμεῖς, ἀπὸ παράλογον συσολήν, ἢ ἀπὸ ἀσύγνωστον ἀδιαφορίαν, μίαν αἴρεσιν συστηματικὴν, ἣ ὁποία ἀποτείνεται δρασικῶς, ὅχι μόνον εἰς γενικὴν ἀνατροπὴν καὶ τοῦ σχήματος, καὶ τῆς μορφῆς, καὶ ὅλης διόλου τῆς ὀργανικῆς κατασκευῆς τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τελείαν ἀνασάτωσιν καὶ μεταβολὴν καὶ τοῦ ἥθους, καὶ τοῦ ἔθους, καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους μας; « Αἰσ-
 « χρόν γάρ, καθὼς λέγει ὁ Ἰσακράτης, Αἰσχρὸν Ὅλης Ἑλ-
 « λάδος ὑβριζομένης μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν,
 « ἐξὸν ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπράξασθαι. » Ἡ ἀγνοεῖ τάχα ὁ Δημηγόρος Φιλόσοφος ὅτι μὲ αὐτὴν τὴν Δημοκρατικὴν διακήρυξιν προσκαλεῖ ὅλους καὶ μικροὺς καὶ μεγάλους εἰς τὸν, πρὸς διατήρησιν τῶν Ἑθνικῶν ἐθίμων, περὶ Γλώσσης ἀγῶνα, ἐφέλκει τὴν προσοχὴν ὅλων εἰς αὐτὴν τὴν λογομαχίαν, ἣ ὁποία, ὡς ἀπέραντος, καὶ ἀπεριόριστος, ἔχει νὰ καταπιῇ τῶν νεωτέρων τὸν νοῦν, ἄβυσσος ἄβυσσον ἐπικαλουμένη εἰς φωνὴν τῶν καταρακτῶν τῆς αὐθαιρέτου γλωσσονομίας του; Τί οἰκειότερον εἰς ἓν ἔθνος ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴν του Διαλέκτου; Τί ἐγγύτερον εἰς τὴν φιλαυτίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πατριὸν Γλῶσσαν του; Τὸ πρῶτον αἴσθημα τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ Διάλεκτος, δι' ἧς καθ' ἑαυτὸν ἐξηγεῖ τὰς ἐννοίας του. Καὶ βέβαια ἂν τὸ ἐννοεῖν εἶναι φυσικὴ ἀπόδειξις τοῦ ζῆν, κατὰ τὸν Καρτέσιον, ἀναμφιβόλως, κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ, τὸ διαλέγεσθαι εἶναι φυσικὴ ἀπόδειξις τοῦ ἐννοεῖν. « Ἐννοῶ. Ἄρα ζῶ. Ἐλεγεν, ὀρθῶ τῷ λόγῳ, ὁ Γάλλος

Φιλόσοφος. ΔΙΑΛΛΕΓΟΜΑΙ. ἌΡΑ ἘΝΝΟΩ. ἤμπορεῖ νὰ εἰπῇ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθε λογικὸς ἄνθρωπος. Ὅταν λοιπὸν ἓνας Σοφιστὴς πανδήμως παραλογιζόμενος λέγῃ πρὸς ἓν ὀλόκληρον ἔθνος, ὅτι ἡ πατροπαράδοτος καὶ συνήθης Γλῶσσα του εἶναι διεφθαρμένη, ὁμολογουμένως λέγει ὅτι ὅλος ὁ ἠθικὸς ὄργανισμὸς τοῦ ἔθνους εἶναι διεσραμμένος, καὶ αἱ ἐκφράσεις τῶν ἰδεῶν του ἀνάρμοστοι μὲ τὰ πράγματα. Ὡστε ἡ ἀθέτησις τῶν συνηθισμένων λέξεων κατασφραγίζει, φυσικῶ τῷ λόγῳ, τὰς ἰδέας του ἀνθρώπου, ἀνατρέπει τὰ φυσικὰ του αἰσθήματα, μεταλλάζει τὰς σχέσεις, καὶ διαθέσεις του, Καὶ ὅλον διόλου ἐκ συστήματος μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπον.

§ μς. Ἄς μὴ μᾶς ἀπατήσῃ τὸ πρόσχημα μιᾶς φιλοσοφικῆς Διδασκαλίας ἀποτεينوμένης δῆθεν πρὸς διόρθωσιν τῆς Κοινῆς Γλώσσης. Ὁ σκοπὸς τοῦ Διορθωτοῦ δὲν περιορίζεται εἰς τὸ νὰ μᾶς μάθῃ νὰ λέγωμεν Ἐξεύρω, καὶ ὄχι ἰξεύρω. Ἐμπορῶ, καὶ ὄχι ἤμπορῶ. Ἐντάμα, καὶ ὄχι ἀντάμα· οὐδ' εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ὁ Γαῖδαρος παράγεται ἀπὸ τὸν Κάνθαρον, καὶ ὁ Βακάλης ἀπὸ τὸν Βακαλάου (α). ἀλλὰ διὰ τῆς μεταρρύθμισεως τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ἀποτείνεται εἰς γενικὴν ἀναστάωσιν τῶν καθεσῶτων, καθὼς ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν Αὐτοσχεδίων του Στοχασμῶν προφανῶς ἀποδεικνύεται (β). Πρόκειται ἄρα περὶ τῶν κυριωτέρων ἐθίμων τοῦ Γένους μας, καὶ ὄχι ἀπλῶς περὶ δύο ἢ τριῶν Γραικοβαρβαρικῶν λεξειδίων. Ὁ Καιρὸς, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ Ἐνθουσιασμὸς τῶν μαινομένων φατριᾶσων τῆς Νεολογικῆς αὐτῆς Αἰρέσεως, θέλουσι παρασῆσθαι πραγματικῶς τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς Διδασκαλίας τοῦ Ἀρχηγοῦ των. Ἐν τοσούτῳ, ἂν ἐγὼ προλαμβάνω νὰ σχίσω τὸ

(α) Ὅρ. αὐτοσχ. Στοχ. Ἐλ. βιβλ.

(β) Ὅρ. Ἐλ. βιβ. τομ. 8. αὐτ. στοχ. σελ. 16-17.

προσωπεῖον τῆς ὑποκρίσεως, διὰ νὰ παραστήσω γυμνήν τὴν Ἀλήθειαν εἰς τὸ Γένος μου, κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ μ' ἐγκαλέσῃ προπέτειαν. Διπλὴν ἐφύλαξα τὴν τοῦ Πυθαγορικοῦ Νόμου σιωπὴν, καὶ ὄχι μόνον πέντε, ἀλλὰ δέκα ὄλων ἐτέων ἐλάλησα μηδέν. Ἐπρόσμεινα νὰ ἰδῶ τὸ τέλος τῶν ἀπεράντων Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν. Τὸ εἶδα. Μοὶ ἐπιτρέπεται ἄρα νὰ ἐκσομήσω ἀνευδοιάσως τὴν κρίσιν μου.

§ μζ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀποφεύγω τὸ νὰ προφέρω ῥητῶς τὸ ὄνομα τοῦ Συγγραφέως, ἐπειδὴ, κατὰ τὸ ὄπερ, Ἐθνικῶ ζήλω, ἐπαναλαμβάνω χρέος, εἶμαι βιασμένος, εἰς πολλὰ μέρη τῆς παρούσης πραγματείας, νὰ ἐξετάσω ὅσον ἐνεσι λεπτομερῶς, καὶ ἐνίοτε ἴσως δρασιμῶς, τὰ κοινοβλαβῆ λάθη τοῦ πολυσχεδοῦς ἐκείνου συγγράμματος, ἐπειδὴ περὶ Πατρῶας Γλώσσης, καὶ Ἐθνικῶν Ἐθίμων πρόκειται ὁ ἀγών. Ἐχωρίζω ὅθεν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Συγγραφέα· Τὸν Σεβάσιμον Γέροντα ἀπὸ τὸν Νεολόγον Αἰρεσιάρχην· Καὶ τὸν Ἐκδότην τῶν Παλαιῶν Συγγραφέων ἀπὸ τὸν Νομοθέτην τῶν νέων ἐκφράσεων. Καὶ τὸν μὲν ἄνθρωπον, κατὰ τὸν ἐν τῷ πολιτεύματι Νόμον, καὶ εὐλαβοῦμαι, καὶ σέβομαι. Τὸν δὲ Νομοθέτην, ὡς Δημογέρτην, κατὰ λόγον κοινῶς Ἡθικὸν μέμφομαι, καὶ τὸ Νεολογικὸν σύστημα τῆς Διδασκαλίας του ὡς κοινοβλαβές ἀποσρέφομαι.

§ μη. Ἐνδέχεται μ' ὄλον τοῦτο ἢ παραῦσα ἐξέτασις νὰ φανῇ εἰς πολλοὺς παράκαιρος, διὰ τὸ εἰσέτι πρόσφατον καὶ αὐχμάζον τῆς Νεολογικῆς Αἰρέσεως. Κάθε συστηματικὴ Αἰρεσις ἔχει τοὺς ὀπαδοὺς της, τοὺς ἐνθουσιασὰς, καὶ ἐκθειασὰς της, δι' ὧν πολλάκις συμβαίνει καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Αἰρεσιάρχης νὰ σύρεται πέραν τοῦ ἰδίου του σκοποῦ, ὠθούμενος ἀπὸ τὴν ἄσχετον ὀρμὴν τῶν ἐνθουσιασμένων φατριασῶν του. Ὅθεν κάθε Αἰρεσις, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πράγματα, ἀμείβει εἰς τὴν Ἡθικὴν της περιόδου τὸν τετραμερῆ κύκλον τῆς φύσεως, δηλ. ἔχει ἀρχὴν,

ἀκμήν, παρακμήν, καὶ τέλος. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς εἶναι ἡμερῆ, ἰλαρὰ, καὶ ὑπουλος. Εἰς δὲ τὴν ἀκμήν τῆς θρασεῖα, θρασεϊκὴ, καὶ ἀπότομος. Εἰς δὲ τὴν παρακμήν τῆς πτώμα δυσώδης, καὶ ἔλεεινὸν ἐπιφόρημα. Καὶ τὸ τέλος, μωρία. Ὁ καιρὸς, καὶ ἡ Ἀλήθεια εἶναι οἱ δύο ἀκαταμάχητοι ἐχθροὶ κάθε Αἰρέσεως. Εἶναι ὁμῶς ἀμφοτέρωτεροι κατὰ φύσιν βραδεῖς καὶ ἀργοκίνητοι. Ὅμῶς, κατ' ὀλίγον ὀλίγον, διὰ τῆς συνεχείας τῶν περιστάσεων, καταπραΰνει τὸν βρασμὸν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ· Ψυχραίνει τὴν ζέσιν τοῦ ἀσχέτου ζήλου· Καὶ διαλύει τὰ θέλγητρα τῆς συστηματικῆς γοητείας. Ἡ δὲ Ἀλήθεια, μὲ τὸ λαμπρὸν καὶ ἄσβεστον φῶς τῆς ἀδεκάσου Διδασκαλίας τῆς, ἐκτινάττει ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὁμίχλην τῶν συστηματικῶν προλήψεων· διασκεδάττει τῆς ἀπάτης τὸ σκότος· καὶ παρασῆνει τῆς φαντασίας τὴν πλάνην ὡς ἀνυπόστατον χίμαιραν. Ὁ ἀποδεικτικὸς ὁμῶς ὀρθὸς λόγος ἔχει δύναμιν ὀξυτέραν καὶ θρασεϊκότεραν, καὶ πολλάκις ὡς ξίφος δίσομον κόπτει τὰς καρκινικὰς περιπλοκάς τῶν σοκλιῶν Σοφισμάτων, ὡς προλαμβάνει τὴν φωταυγὴ τῆς Ἀληθείας παράσασιν. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ὀρθὸν λόγον, ὡς ἀκαταμάχητον ὄπλον προβαλλόμενοι, ἂς μὴ δισάσωμεν νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως. Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν. Ἄς παρασῆσωμεν γυμνήν, καὶ κατ' ὅσον ἐνδέχεται, ἐξηκριβωμένην τὴν Ἀλήθειαν. Ἄς δοκιμάσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν ἐκεῖνο ὅπου, κατὰ Κοινὴν Ὁμολογίαν, ἸΠἈΡΧΕΙ, κατ' ὅσον ὑπάρχει, καὶ διὰ ποῖον λόγον οὕτως ὑπάρχει, χωρὶς νὰ γνωμοδοτήσωμεν αὐθαδῶς ὅτι « οὕτω θέλομεν νὰ ὑπάρχη. » Οὐδὲ νὰ δογματίσωμεν νομοθετικῶς ὅτι, « οὕτω πρέπει νὰ ὑπάρχη. » Κατ' ὅσον ἀμφοτέρωτα ἐπίσης εἶναι παράλογα, καὶ μαυριὰ ἀξιώματα. Τὸ παρ' ἡμῶν σκοπούμενον εἶναι ὅχι τὸ νὰ γνωμοδοτήσωμεν πᾶς πρέπει νὰ εἶναι, κατ' αὐθαίρετον Νομοθεσίαν, ἡ Γλῶσσα μας· ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποδείξω-

μεν ποία, καὶ ὅποια εἶναι, κατὰ Κοινὴν τοῦ Γένους ὁμολογίαν, φύσει, καὶ θέσει, νομοθετημένη ἡ Γλῶσσα μας.

§ μθ. Ἄν λοιπὸν τινες τῶν ἐν μεταιχμίῳ ἤθελαν εὖρη τὰς περὶ τῆς νέας Γλωσσονομίας ἐξετάσεις μας σκληράς, ἢ ὑπεροπτικὰς, ἡμεῖς εἰς τοῦτο δὲν ἐνεχόμεθα. Εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ὁ ἀδιάφορος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς πατρίδος του. Μ' ὅλον τοῦτο πανδημῶς μετ' εἰλικρινείας ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἔχομεν σκοπὸν οὔτε νὰ ἐξουθενώσωμεν, ἅπασι, κανένα προσωπικῶς, οὔτε νὰ ἐγγίσωμεν ἐχθροπαθῶς τὴν προσωπικὴν ὑπόληψιν κανενός. Τὰς νομοθετικὰς δόξας τοῦ αὐθαιρέτου Διορθωτοῦ τῆς Κοινῆς Γλώσσης ἔχομεν σκοπὸν νὰ ἐξετάσωμεν ἀπροσωπολήπτως, ἀλλ' ὄχι προσωπικῶς τὸν ἄνθρωπον νὰ καταδικάσωμεν. Ἡ Ἀλήθεια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι σκληρά, καὶ πικρά, καθ' ὅτι εἶναι ἀδόλος, καὶ ἀδέκατος. Πολλάκις ἓνας ἀδιάφορος ὑποκρύπτει διὰ φιλοπροσωπίαν αὐτὴν τὴν Ἀλήθειαν. Ἄλλ' ὅταν πρόκηται περὶ ἔθνικῶν δικαιωμάτων, ἢ φιλοπροσωπία εἶναι ἔγκλημα καθοσιώσεως. Εἰς κάθε ἔθνος εὐρίσκονται διάφοροι τάξεις ὁμοειδῶν. Κάθε τάξις ἔχει σχέσεις, ἡθῆ, καὶ ἔθιμα διαφορετικά. Ὅθεν συμβαίνει πολλάκις νὰ δυσσαρεσῆται ὁ ἓνας εἰς ἐκεῖνο ὅπου ὁ ἄλλος νοσιμεύεται. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἀμοιβαῖον λόγον ἀδικεῖται μὲν οὐδεὶς, κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα, Ἀδικεῖ ὅμως ὅλους ἐκεῖνος ὅπου θέλει νὰ σήσῃ, ὡς Κοινὸν Νόμον, τὴν Ἰδίαν του ὄρεξιν. Διὸ καὶ πειράζεται ἡ φιλαυτία του ὅταν προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀκοήν του καθαρὰ ἢ Ἀλήθεια.

§ ν. Τὸ περὶ Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ Γλώσσης ἀσύστατον Σῦστημα τῶν Αὐτοσχεδίων σοχασμῶν, ὅτι μὲν εἶναι κατὰ Γραμματικὴν θεωρίαν καὶ τέχνην, διόλου παράλογον, καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντιβαῖνον εἰς τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα καὶ τύπον τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, τοῦτο ἐν τῷ διασῆματι τῆς παρουσίας πραγματείας

Θέλει ἀποδειχθῆ μετὴν ἐνδεχομένην ἀκρίβειαν. Ὅτι δὲ αὐτὸ τὸ παράλογον Σύστημα, διὰ τὸ ἀλλόκοτον τῆς νεολογίας, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὸ Δημαγωγικὸν, καὶ ἀπότομον τῆς Διδασκαλίας, κατετάραξε τὰ πνεύματα τῶν ἀπλουσέρων, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς πολλοὺς ἀπειροκάλους νέους μίαν ἄσχετον μανίαν καιροτομίας, ὥστε ἀπεκατέστη τῶντι κοινοβλαβές, καθ' ὅτι ἔδωκε νέας ἀφορμὰς ἔριδος, διχονοίας, καὶ διχοσασίας μεταξὺ τῶν φιλολόγων ὁμογενῶν, τοῦτο ἀφίνομεν νὰ τὸ κρίνη ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποτελεσμάτων κάθε ἀδέκαστος ἐξεταστής, φίλος τοῦ Κοινοῦ Καλοῦ καὶ τῆς Ἀληθείας. Ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὸ νὰ ἐφελκύσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν ὁμογενῶν μας εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν σφάλλει βέβαια τινὰς ἂν εἶπῃ κατὰ τὸν Ἀλικαρνασσέα Διονύσιον ὅτι « τὸ πρᾶγμα ὄχι μόνον δὲν εἶναι » σεμνόν, ἢ καλλιλογεῖσθαι ἐπιτήδειον, ἀλλὰ καὶ ταπεινόν, » καὶ ἐπικίνδυνον, καὶ τοῦ αἰσχροῦ μᾶλλον, ἢ τοῦ καλοῦ ἐγ- » γυτέρω. »

§ να. Τὸ Σύστημα αὐτὸ δὲν εἶναι, καθὼς ὅλα τὰ περὶ Διαλέκτων συστήματα, θεμελιωμένον εἰς τὴν ἀναντιρρήτην ἀρχὴν τῆς Κοινῆς Συνηθείας τοῦ ἔθνους, καθ' ἣν τὸ « οὕτω λέγε- » ται. » ἢ « οὕτω γράφεται, » εἶναι αὐτοδέσποτα ἀξιώματα τῆς Γραμματικῆς. Ἀλλ' εἶναι Σύστημα ἄσχετον, ἀνυπόστατον, καὶ ἰδιωματικόν. Εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι, εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, δὲν εὐρίσκεται οὔτε τόπος, οὔτε χώρα, οὔτε τάγμα συμπολίτων ὁμογενῶν, ὅπου τὸ ὕφος, ἢ ἡ φράσις τοῦ Νέου Νομοθέτου νὰ εἶναι ἢ εἰς γραφὴν, ἢ εἰς ὁμιλίαν συνηθισμένη. Ἡ ἀνυπόστατος βᾶσις τοῦ ἀλλοκότου αὐτοῦ Συστήματος εἶναι τὸ ἄσχετον ἀξίωμα « Οὔτω πρέπει. » Τὸ πρέπον ὁμῶς εἶναι ἔκφρασις ἀναφορικῆ. Πρέπει τι, λέγομεν, σχετικῶς ὡς πρὸς τι. Ἀπολύτως δὲ τὸ πρέπει δὲν ἀνήκει, εἰμὴ εἰς τὰ ἀπολύτως ὁμολογούμενα. Ἀπολύτως δὲ ὁμολογούμενον ὡς πρὸς

μίαν ζῶσαν Ἑθνικὴν Διάλεκτον δὲν εἶναι, εἰμὴ τὸ παρὰ πᾶσι δόκιμον. Δόκιμον δὲ γενικῶς εἶναι τὸ κοινῶς συνηθισμένον. Ἀδόκιμον δὲ τὸ ἀσυνήθιστον. Ἀλλαμὴν ὁ Νέος Νομοθέτης μεταχειρίζεται ὡς δόκιμα τὰ πάντη ἀσυνήθιστα. Ἀποσκυβαλίζει δὲ ὡς ἀδόκιμα τὰ κοινῶς συνηθισμένα. Ἄρα τὸ παρ' αὐτῶ ΠΡΕΠΟΝ, παρὰ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν εἶναι ἌΠΡΕΠΟΝ, καὶ ἀκολουθῶς ἡ βᾶσις τοῦ συστήματός του εἶναι ἄσατος· Ἡ γνώμη του ἄσχετος· Ἡ κρίσις του ἐσφαλμένη· Καὶ ὅλη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ αὐτοσχεδίου αὐτοῦ σχεδιάσματος τάφος κεκονιαμένος, γεμάτος ἀπ' ὅλας τὰς σεσαθρωμένας καὶ νόθους χυδαιολογίας τῆς Τουρκογραφίας, τὰς ὁποίας κακορέκτως προβάλλει ὁ Διορθωτὴς ὡς νέας διορθώσεις τῆς ἀρχαιοτάτης Διαλέκτου μας.

§ υβ. Τὸ μεγαλύτερον κακὸν ὁποῦ ἐπροξένησε, καὶ ὁποῦ εἰσέτι ἐνδέχεται νὰ προξενήσῃ ἡ κακόζηλος αὐτῆ καὶ νόθος Νεολογία εἶναι, ὅτι ἓνα πλῆθος νεηλύδων διορθωτῶν, οἱ ὁποῖοι μόλις αὐτὰς τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τεχνολογικῶς διδαχθέντες, δὲν δισάζουν εἰς οὐδὲν, οὐδ' ἀμφιβάλλουν εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἰδίαν των ἀμάθειαν, ἐπαναλαμβάνουν ἀνευδοιάσως νὰ διορθώσουν, καὶ αὐτοὶ αὐθαιρέτως, τὰ ὅσα ὑποθέτουν ὅτι ὁ μέγας Διορθωτὴς ἄφησεν ἀδιόρθωτα, καὶ κατὰ μίμησιν ἐκείνου, δογματίζουσι ἀναιδῶς, ὡς ἐκ Πυθείου Τρίποδος, τὴν διόρθωσιν τῆς Κοινῆς τῶν Ἑλλήνων Γλώσσης, καθ' ἓνας κατὰ τὴν ἰδίαν του ὄρεξιν. Ὡς εἰ αὐτῆ ἡ Σχολαστικὴ ἀναίδεια δὲν παύσῃ· Ἄν ἡ λύσσα τῆς αὐθαιρέτου Νεολογίας δὲν διαλυθῇ· Ἄν τέλος πάντων ἡ συστηματικὴ ΜΑΝΙΑ τῆς χυδαιολογικῆς Φιλοσοφίας δὲν ἰατρευθῇ, ἐπόμενον ἀναμφιβόλως εἶναι τὸ νὰ ἰδῶμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μίαν σύγχυσιν Γλωσσῶν, ὡς εἰς μίαν νέαν Πυργοποιίαν, πρὸς τελευταίαν δυσυχίαν τοῦ Γένους μας. Ἡ Κοινὴ Διάλεκτος ἐνὸς Ἑθνους, δι' ἧς ἀπὸ τὰ ἄλλα Ἑθνη πολιτικῶς διακρίνεται, εἶναι ὁ φύσει συγγενικὸς δεσμὸς τῆς

πολιτικῆς κοινωνίας τῶν ὁμογενῶν. Τούτου διαλυθέντος τὸ ὅλον τῆς Ἑθνικῆς συγγενείας διαλύεται, καὶ οἱ μὴ ὁμόγλωσσοι, καί-
 ται ὁμοπάτριοι, καὶ ὁμογενεῖς, δὲν γνωρίζονται πλέον ὡς ὁμοε-
 θνεῖς. Ἄς παρατηρήσῃ μὲ περιέργειαν καθε φιλογενῆς τὰς τερα-
 τῶδεις φράσεις, καὶ τὰ ἀλλόκοτα σχήματα τῶν ἐκφράσεων, ὅσα
 μέχρι τοῦδε κατὰ συνέχειαν, πρὸς διόρθωσιν τῆς Κοινῆς Γλώσ-
 σης τῶν Ἑλλήνων ἐκδίδονται, καὶ βέβαια ἐξ αὐτῶν θέλει συμ-
 περάνῃ μὲ θλίψιν τοῦ ὅτι, ἢ τὸ Ἑλληνικὸν Γένος δὲν ἔχει
 Γλῶσσαν ὠρισμένως Ἑθνικὴν, ἢ ἡ Γλῶσσα του εἶναι ἓνα τε-
 ρατῶδες ἔκτρομα Βαρβαρικοῦ Ἰδιώματος.

§ 77. Εἰς μίαν Τεχνολογικὴν Δημιουργίαν, ἡ ὁποία ἀπο-
 τείνεται πρὸς διόρθωσιν μιᾶς ζώσης καὶ ὑφισταμένης Ἑθνικῆς
 Διαλέκτου, ἐπισηριστομένη ἀξιωματικῶς εἰς μόνον τὸ ἄσχετον
 « ΟὔΤΩ ΠΡΕΠΕΙ, ἐν τῶν ἀπολύτως πρεπόντων, μᾶς φαίνε-
 ται, εἶναι τὸ νὰ ἰξεύρῃ πρῶτον ὁ διορθωτῆς μὲ ἐντέλειαν τὴν
 Γλῶσσαν ὅπου ἐπιχειρίζεται νὰ διορθώσῃ, καὶ νὰ τὴν ἰξεύρῃ,
 ὄχι μόνον κατὰ ξηρὰν μελέτην καὶ θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ
 πράξιν, καὶ γύμνασιν, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὰς ἐκ Κοινῆς Συ-
 νηθείας ἀνωμαλίας τῆς, καὶ τοὺς ἐκ Κοινῆς Συνθήκης ἰδιω-
 τισμούς τῆς, χωρὶς τῶν ὁποίων καμμία ζῶσα Γλῶσσα με-
 ταξὺ τῶν ἐγνωσμένων Ἑθνῶν δὲν εὐρίσκεται, καὶ οὕτως,
 ὑσερον ἀπὸ μίαν ἐπανελημμένην σκέψιν, νὰ κοινολογήσῃ τὴν
 πρὸς διόρθωσιν γνώμην του. Καὶ τοῦτο πάλιν, ὄχι δογμα-
 τικῶς, ἀλλὰ σκεπτικῶς, καθ' ὅτι πρὸς ἓν ἔθνος ὁλόκληρον
 « Εἰς, οὐδεὶς.

Ἡμεῖς, ἐκ τοῦ ἐναντίου, παρατηροῦμεν, ὅπερ τῶντι εἶναι
 ἄξιον περιεργείας, ὅτι ὁ αὐτεπάγγελτος τῆς Γλώσσης μας
 Διορθωτῆς ἐπήδησεν ὡς ἀθλητῆς εἰς τὸ γάδιον, χωρὶς νὰ
 εἶναι κατὰ πείραν, ἢ πράξιν προετοιμασμένος εἰς τὸν ἀγῶνα.
 Ἀνέλαβεν αὐτόκλητος τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ νὰ διορθώσῃ μίαν

ἀρχαιοτάτην Γλῶσσαν ἐνὸς Ἑθνους ἀρχαιοτάτου, πρὸ τοῦ νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸν φυσικὸν τῆς σχηματισμὸν. ἀνεζώσθη τὴν χλαμύδα τῆς Νομοθεσίας ἀπὸ μόνην μανίαν καινοτομίας, καὶ κατήντησε νὰ συστήσῃ αἴρεσιν Γλωσσονομικὴν, καὶ ὄχι νὰ κανονίσῃ διόρθωσιν προσφυῆ. Ἡ Γλῶσσα ἐνὸς Ἑθνους, οὐδ' αὐτονόμως, οὐδ' αὐτοσχεδῶς ἀναπλάττεται. Ἡ Κοινὴ Διάλεκτος τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εἶναι πρὸ τοσοῦτων αἰῶνων συστημένη, καὶ κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς μορφήν, πρὸ τοσοῦτων χρόνων πανδήμως συνηθισμένη. Αὐτὴ ἢ κατὰ Κοινὴν Συνθήκην νεωτέρα αὐτῆς μορφή δὲν μεταβάλλεται αὐθιμερὸν μὲ ἀφηρημένας θεωρίας, οὐδὲ μετασχηματίζεται ἀπολύτως μὲ γελοιώδεις Φιλοσοφικὰς ἐτυμολογίας. Ἡ μόνη διόρθωσις, τὴν ὁποίαν μετὰ λόγου προσφυῶς ἤμπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνας ἐγκρατῆς τῆς Γλῶσσης διορθωτῆς εἶναι ἡ ἐκλογή τῶν συνηθισμένων ἐκφράσεων, καὶ ὁ ἐπιτήδειος καλλωπισμὸς τῆς εὐροφῆς τῶν φράσεων, καθὼς ἐν οἰκείῳ τόπῳ λεπτομερέστερα θέλομεν τὸ παραστήσῃ. Διὰ νὰ κάμῃ ὅμως τινὰς, μὲ θάρρος, τὴν τοιαύτην διόρθωσιν, χρειάζεται νὰ ἔχῃ τὴν ἀκοήν του καθ' ἕξιν συνηθισμένην εἰς τὴν φυσικὴν ἀρμονίαν τῆς Γλῶσσης, καὶ τὴν Γλῶσσαν του γυμνασμένην εἰς τὴν εὐρυθμον εὐροφήν τῆς Εὐγενικῆς φράσεως. Ὁ Νομοθέτης μας ὅμως, κακῆ τύχῃ, δὲν ἔμαθε τὴν πατρῶαν Διάλεκτον, εἰμὴ κατὰ τὸ χωρικὸν ἰδίωμα τοῦ τόπου του. Δὲν τὴν ἐγυμνάσθη, εἰ μὴ εἰς ξένους τόπους, μετὰξὺ τῶν πηγαινοερχομένων καρaboκυρῶν, καὶ τῶν παρεπιδήμων πραγματευτῶν. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ξένων Συγγραφέων· Αἱ παρατηρήσεις τῶν ἀλλογενῶν λεξικογράφων· Ἡ ποικιλία τῶν χυδαϊκῶν ἰδιωμάτων· τὸν ἔκαμαν νὰ συλλάβῃ μίαν χιμαιρικὴν ἰδέαν τῆς, ἣν ὑπέθεσε διεφθαρμένην, Κοινῆς Διαλέκτου τοῦ Ἑθνους μας. Ὁμολογουμένως ἄρα δὲν εἶχεν ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ὅταν ἐπεχειρίσθη νὰ τὴν

διορθώση, διὸ καὶ, ὡς ξένος, τὴν ἐξέλαβεν ὡς μίαν Γλῶσσαν ἀσήρικτον, καὶ ἀσύστατον, πάντῃ ἀπηλλοτριωμένην ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν (α), καὶ ἀκολούθως ἐκτεθειμένην εἰς τὴν κατ' ἀρέσκειαν καὶ ὄρεξιν καθενὸς αὐτοδέσποτον μεταρρύθμισιν. Ὡστε κατήντησε νὰ μὲν ἰξεύρῃ εἰς ποίαν Γλῶσσαν γράφει ὁ ἴδιος. Τοῦτο πραγματικῶς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν ἀλλόκοτον τρόπον, καθ' ὃν εἰς κάθε περιοδικόν του σύγγραμμα, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς κάθε ἐνιαύσιον περίοδον τῶν Αὐτοσχεδίων του Στοχασμῶν, διαφορετικᾶ κατ' ἔτος ἐκφράζεται. Ἄς παραβάλλῃ, ὅποιος ἔχει εὐκαιρίαν καὶ περιέργειαν, τὴν φράσιν τοῦ προοιμίου τῆς μεταφράσεως τοῦ Βεκκαρία, μὲ τὴν φράσιν τῆς προσφωνητικῆς Ἐπιστολῆς τῆς ἐν Παρισίῳ ἐκδόσεως τοῦ Ἡλιοδώρου· καὶ αὐτὴν πάλιν μὲ τὴν φράσιν τῶν κατ' ἔτος Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν, καὶ θέλει ὁμολογήσῃ, ἂν διόλου δὲν ἀναισθητῇ, ὅτι ὁ τῆς Κοινῆς Γλώσσης τῶν Ἑλλήνων αὐτεπάγγελτος Διορθωτῆς, ἢ ὅταν ἄρχισεν νὰ τὴν διορθώσῃ δὲν τὴν ἰξευρεν, ἢ ἀφ' οὗ τὴν διώρθωσε τὴν ἐξέχασε.

§ γδ. Αὐτὴν τὴν ἐκθεσιν τῆς ἀληθείας ἄς μὴν τὴν ἐκλάβῃ κανένας ἐνθουσιασμένος ζηλωτῆς τῆς Νέας Νομαθεσίας ὡς προσωπικὴν ὕβριν κατὰ τοῦ Διδασκάλου του. Κανένας δὲν ἀρνείται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατὰ σπουδὴν καὶ μελέτην Σοφός. Κανένας ὅμως, σώας ἔχων τὰς φρένας ἄνθρωπος, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν ὑποθέσῃ ἐνταυτῷ ἐξ ἀποκαλύψεως πάνσοφον, καὶ μόνου ἐπὶ Γῆς ἀλάνθαστον. Τὸ νὰ μὴν ἰξεύρῃ ἐντελῶς μίαν Ζῶσαν Γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν οὔτε ἐγυμνάσθη, οὔτε ἐσυνήθισε, δὲν εἶναι ἐλάττωμα τῆς Σοφίας του. Ἢμπορεῖ νὰ εἶναι κατὰ θεωρίαν κάλλιστος Φιλόσοφος, καὶ ἐνταυτῷ νὰ εἶναι κατὰ πράξιν κάκιστος Γραμματικὸς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθ'

(α) Ὅρα προδρ. Ἐλ βιβ. Αὐτοσχ. 50χ.

ὄν ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἄριστος Ἱατρός, καὶ ἐνταυτῷ ἀδόκιμος Χειρουργός, ἢ εὐφυέστατος Φυσιολόγος, καὶ ἅμα παράφωνος Μουσικός. Καθ' ἓνας ἰξεύρει τὴν τέχνην ὅπου ἐδιδάχθη καὶ ἐγυμνάσθη. Ὁ Ἀπελλῆς, λέγεται, ἰδὼν, εἰς τὴν ἔκθεσιν μιᾶς εἰκόνας, ἓνα σκυτοτόμον νὰ ἐξετάζη, καὶ νὰ ἀνακρίνη τὴν κατασκευὴν τῶν ὑποδημάτων τοῦ ὑποκειμένου ὅπου ἡ εἰκόνα παρέσηεν, ἤκουε μὲ προσοχὴν τὴν κρίσιν τοῦ βαναύσου, ὡς ἀναγομένην ἰδίως εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κρίνοντος. Ὅταν ὁμῶς εἶδεν ὅτι ὁ σκυτοτόμος παραθάρρυνόμενος ἀπὸ τὴν εὐμένειαν τοῦ ζωγράφου ἐδοκίμασε νὰ ἐκτείνῃ τὴν κρίσιν του καὶ εἰς πράγματα ἀνοίκεια τοῦ ἐπαγγέλματός του, ὁ Ἀπελλῆς ἀνεχαίτισε τὴν αὐθάδειαν τοῦ βαναύσου, Σίγα, λέγων, μὴ περαιτέρω τῶν ὑποδημάτων. Τὸ θεωρητικὸν μέρος τῶν τεχνῶν ὑπάγεται εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάλυσιν τῆς Φιλοσοφίας. Τὸ πρακτικὸν ὁμῶς τῆς τεχνικῆς ἐπεξεργασίας εἶναι ἀποτέλεσμα ὀργανικῆς συνηθείας, καὶ ὄχι ἔργον θεωρητικῆς τεχνολογίας. Ἡ Γραμματικὴ, καὶ ἡ Μουσικὴ εἶναι τέχναι, τῶν ὁποίων τὸ εἰδικῶς ὑποκείμενον εἶναι ἡ ἔναρθρος, ἢ ἀρμονικὴ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ὄργανον, δι' οὗ σοιχειωδῶς ρυθμίζεται τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν Τεχνῶν, εἶναι ἡ ἀκοή· καὶ ἡ ἀκοή, ὡς εἵπομεν, ὀδηγεῖται ἀπὸ τὴν ἔξιν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν Ἐπισήμην. Τοῦτο μᾶς τὸ βεβαιοῖ καὶ αὐτὸς ὁ ἐπιστημονικώτερος κριτὴς τῆς Ἑλληνικῆς τοῦ λόγου Συνθέσεως Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς λέγων, ὅτι « καὶ οἱ τὴν Φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ τὰς Διαλεκτικὰς « ἐκφέροντες Τέχναις, οὕτως εἰσὶν ἄθλιοι περὶ τὴν Σύνθεσιν « τῶν ὀνομάτων, ὡς' αἰδεῖσθαι καὶ λέγειν. Καὶ τῶντι πόσους βλέπομεν καθ' ἡμέραν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους τῆς αὐθαιρέτου Γλωσσονομίας, Φιλοσόφους, Ῥήτορας, καὶ Γραμματεῖς, οἱ ὅποιοι ἀσυνήθιστον ἔχοντες τὴν ἀκοήν των εἰς τὴν φυσικὴν ἀρμονίαν τῆς Γλώσσης, σρεβλώνουν τὴν

φράσιν των πρὸς διόρθωσιν δῆθεν τῆς Γλώσσης, ὡς κατα-
 τοῦν οὐ μόνον ἀθλιέσαστοι, ἀλλὰ καὶ ἀηδέσαστοι εἰς τὴν σύν-
 θεσιν τῶν ὀνομάτων. Πόσοι δὲ ἄλλοι τούτων ἐκθειασταί,
 ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα ἀναισθητοῦντες, καθηδύνονται εἰς μίαν
 κακεντρεχῆ καὶ ἀσυνήθιστον φράσιν, ἐκλαμβάνοντες ὡς οὐράνιον
 ἀρμονίαν τὴν τραχείαν, καὶ ἀτερπῆ κακοφωνίαν τοῦ Διδασκάλου
 των. Ἄς μάθουν ὁμως νὰ ὀμιλοῦν, καὶ νὰ γράφουν τὴν Κοινὴν
 Γλῶσσαν, καθὼς τὴν ὀμιλοῦν, καὶ τὴν γράφουν καθ' ἕξιν,
 ἐκείνοι ὅπου μὲ αὐτὴν ἀνετρέψασαν, καὶ ὅταν συνηθίσῃ ἡ ἀκοή
 των εἰς τὸν φυσικὸν τῆς Γλώσσης ῥυθμὸν, τότε θέλουν αἰσ-
 θανθῆ ἂν ὀμιλοῦν ὀρθᾶ, ἢ σραβᾶ, καὶ θέλουν διακρίνη
 τὴν γνησίαν φράσιν ἀπὸ τὴν νόθον καὶ ξενολογικὴν. Εἰδ' ἄλλως,
 οὔτε δύνανται νὰ αἰσθανθοῦν τὸ γλωσσηματικὸν ἐλάττωμα
 τῆς φωνῆς των, οὔτε νὰ διακρίνουν τὸ ἄρρυθμον, καὶ παρά-
 φωνου σφάλμα τῆς ὀμιλίας των.

§ νε. Αὐτὸ τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Νομοθέτην Φιλόσοφον.
 Ἡ ἀκοή του ἀσυνήθιστος εἰς τὴν ἔυρυθμον φράσιν τῶν Εὐγε-
 νῶν. Ἡ ὄρασις του ὁμως, καὶ δι' αὐτῆς ἡ φαντασία του,
 ἐξησκημένη εἰς τὴν μιζοβάρβαρον φράσιν τοῦ Κορνάρου, τοῦ
 Πορκίου, τοῦ Μεουρσίου, καὶ τῶν ἄλλων ἀλλογενῶν λεξικο-
 γράφων τῆς Τουρκογραιίκιας, ἐνόμισεν ὅτι ἡ Γλῶσσα τοῦ Μισέ
 Μπερνῆ εἶναι ἡ Γλῶσσα ὅλου τοῦ Γένους μας, καὶ κατεχει-
 ρησεν, ὡς λέγει, μὲ αὐτὰ τὰ κακοπίχειρα ὄπλα νὰ ἀνασκευά-
 σῃ διόλου τὴν πρὸ τοσοῦτων αἰῶνων καθεστηθεῖαν κατασκευὴν
 τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας. Ἀβέβαιος ὁμως εἰς τὰς ἀρχὰς
 τοῦ συστήματός του Ἄσατος εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ὕφους
 του. Ἀλλάζει ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην περίοδον τὴν μορφήν τῆς
 φράσεως του, καὶ μεταβάλλει τὸ σχῆμα τῶν λέξεων ὅπου
 ἰδιωματικῶς μεταχειρίζεται. Ἄθετεῖ ἐφέτος δογματικῶς, τὰ
 ὅσα πέρυσι ἐδογματίσεν νομοθετικῶς· καὶ συλλέγει ἀκρίτως

τὰ ὅσα κακοβούλως ἀπεσκευάλισεν. Οἰκειοποιεῖται ὡς νέας δι-
 ορθώσεις ὅσας πεπαλαιωμένας συναπαντήσῃ μιξοβαρβάρους
 ἐκφράσεις, καὶ ἀποποιεῖται ὡς διεφθαρμένας, τὰς συνήθεις,
 καὶ γνησίας λέξεις τῆς Γλώσσης μας. Ἀπελεύθερος ἀπὸ τὸν
 ἐνοχλητικὸν δεσμὸν τῆς Κοινῆς τῶν Εὐγενῶν Συνηθείας, τὴν
 ὁποίαν δὲν ἔφθασε νὰ γνωρίσῃ, ἐφαντάσθη μόνος νὰ ἀναιρέσῃ
 τὴν ὑπαρξίν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, καὶ νὰ ξεχωρίσῃ τὴν, ἣν
 ὀνομάζει Κοινὴν Γλῶσσαν, ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ νὰ μὴν
 ἔχῃ καὶ κατὰ τοῦτο εἰς τὴν Νεολογίαν του τὴν παραμικρο-
 τέραν ἐνόχλησιν. Δὲν ἐσοχάσθη ὁμως ὅτι ἡ Κοινὴ Γλῶσσα
 εἶναι φύσει Ἑλληνικὴ, καὶ ἀκολούθως οὐσιωδῶς ἀχώριστος ἀπὸ
 τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἑλλήνων Φωνήν. Μέτρον δὲ ὀριστικὸν αὐτῆς
 τῆς ἀορίστου διαφορᾶς ἐπενόησε ξενολογικῶς τὴν Μακαρονικὴν
 Ποίησιν, καὶ μὲ τὸ τερατώδες αὐτὸ μορμολύκειον κατεξέυπασε
 τὰ νηπιώδη πνεύματα τῶν πατριωτῶν του. Ἀλλὰ βᾶσιν εἰς-
 σιμον μὴν ἔχοντας εἰς τὴν θεωρίαν του μεταφέρεται ἀσάτως
 ἀπὸ ἐν εἰς ἄλλο εἶδος ἐκφράσεως. Καὶ ποτὲ μὲν βαρβαρίζει
 χυδαιολογικῶς, διὰ νὰ μὴν Ἑλληνίσῃ μακαρονικῶς· ἄλλοτε δὲ
 Ἑλληνίζει ξενολογικῶς, διὰ νὰ μὴ μακαρονίσῃ σπουδαιολογικῶς.
 Ἀποχρῶντα λόγον αὐτῆς ὅλης τῆς τερατώδους Γλωσσονομίας
 ἔχει τὴν ἀνεξάρτητον Αὐθεντείαν τῆς Γνώμης του. Ὄθεν ὑβρίζει,
 ἀντὶ νὰ ἀποδείξῃ. Δογματίζει, ἀντὶ νὰ καταπέισῃ· καὶ ἀπὸ τεχ-
 νολογικᾶς ἐτυμολογίας, καταφεύγει εἰς Δημαγωγικὰς Δημηγο-
 ρίας, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ κενηρὸν τοῦ ῥυθμοῦ τῆς νεολογικῆς
 Διδασκαλίας του.

§ 15. Ἄς μὴ νομίσουν οἱ κακόβουλοι ζηλωταὶ αὐτοῦ τοῦ
 Νεολογικοῦ συστήματος, ὅτι ἐκ προλήψεως ἀπολύτως μεμφό-
 μεθα τὴν πρὸς καλλωπισμὸν, ἢ πλουτισμὸν τῆς Κοινῆς Δια-
 λέκτου εὐφυῶς προσγινομένην Νεολογίαν. Ὅλοι οἱ φιλόκαλοι
 Σπουδαιολόγοι, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, ἐξ ἰδίας πείρας, καὶ χρήσεως,

γνωρίζομεν, καὶ ἀποδεχόμεθα τὰς πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων φιλολογικῶς καθ' ἡμέραν γινομένας προσθήκας τῶν προσφυστέρων ἐκφράσεων εἰς τὸ ἐξευγενισμένον ὕφος τῆς Γλώσσης μας. Ἡ πρόοδος τῶν μαθημάτων ὁμολογουμένως προξενεῖ τὴν ἔκτασιν τῶν ἰδεῶν, καὶ ἀμοιβαίῳ τῷ λόγῳ, τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἐκφράσεων. Αὐτὴ ὁμως ἡ φυσικὴ ἀλληλουχία τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μαθήσεως προξενεῖ ἀπαραιτήτως καὶ τὴν ἠθικὴν διαφορὰν τῆς γνησίας ἀπὸ τὴν ξένην φράσιν, καὶ τῆς Εὐγενικῆς ἀπὸ τὴν Χυδαϊκῆν. Ὅθεν Νεολογίαν λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν τὴν εἰς τὸ ἐξευγενισμένον ὕφος προσθήκην, ἢ ἐπανόρθωσιν τῶν γνησίων, καὶ προσηρμοσμένων λέξεων καὶ φράσεων, ὅσαι κατ' ἔλλειψιν ἰδεῶν, ἢ ἐκ περιστάσεως, ἀπὸ τὴν Κοινὴν χρῆσιν ἐξέλειψαν. Ἀλλὰ Νεολογίαν μεμφόμεθα ἐκείνην τὴν ἀηδυστάτην ξενολογίαν, τὴν κακόζηλον ἐπανάλειψιν τῶν κατηργημένων χυδαϊκῶν ἐκφράσεων, καὶ τὴν τερατώδη κατασκευὴν τῶν κακορέκτως καὶ ξενολογικῶς δημιουργημένων λέξεων, αἱ ὁποῖαι μῆτε εἰς τὸν τύπον τῆς παλαιᾶς, μῆτε εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς νέας Διαλέκτου ἀρμόζουσι. Αὐτὴ ἡ Μιξοθάραρος Νεολογία εἶναι πάντῃ ἀνοίκειος καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου μας. Καὶ αὐτὴν κυρίως ὡς μίαν νέαν, ἐκ κακοβούλου συστήματος, διαφορὰν τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ μεμφόμεθα, καὶ Ἐθνικῶ ζήλῳ ὑπὲρ τῶν πατρῶων ἐθίμων, ἀντιπολεμοῦμεν. Τὸ ἄμορφον λοιπὸν καὶ ξενολογικὸν ὕφος τοῦ τερασίου Δημιουργοῦ

θεινόν τε καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι

τοῦτο τέρας

εἰς αὐτὴν ὑπάγεται τὴν κατηγορίαν. Ὅθεν, κατὰ μὲν τὴν χυδαϊκὴν κακολογίαν, ὁμολογουμένως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς φθοροποιὸν καὶ τοῦ ἠθους, καὶ τοῦ ἔθους τῆς ἐξευγενισμένης Ἐθνικῆς

Διαλέκτου μας. Κατὰ δὲ τὴν κακόζηλον ξενολογικὴν φρασεολογίαν του (α) δὲν ἔμπορεῖ νὰ παραβληθῇ μὲ ἄλλο κανένα, εἰμὴ μὲ τὸ Φραγκορωμαϊκὸν ὕφος, τῆς πρὸς τὸν Καρδινάλη Ριχελιὸν προσφωνητικῆς Ἐπιστολῆς Σίμωνος Πορκίου τοῦ Ρωμάνου, δι' ἧς ἀφιερώνει πρὸς τὸν εἰρημένον Καρδινάλη τὴν Γραμματικὴν τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ὁ Δουκαγγίος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Γραικοβαρβαρικοῦ λεξικοῦ του (β). Ἀυτὴ ἡ Ἐπιστολὴ παρασῆνει ὑπ' ὄψιν τὸ ἀρχέτυπον ὕφος, ἐφ' ᾧ ὁ Νέος Νομοθέτης αὐτοσχεδῶς ἐσχεδιάσεν τὴν πρὸς διόρθωσιν τῆς κοινῆς Γλώσσης ἀπαραδειγματίσον Φρασεολογίαν του. Καὶ ἐπι τοιούτου, φεῦ! πρωτοτύπου ἠθέλησεν ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς νὰ μεταρρύθμισῃ τὸ ὕφος τῆς πρὸ τοσοῦτων αἰώνων ὕφισαμένης προπατορικῆς Διαλέκτου μας! (γ).

§ νζ. Μεταξὺ δὲ ὅλης αὐτῆς τῆς Γλωσσονομικῆς Πυργοποιίας, καθ' ἣν συνέχεεν ὁ Θεὸς τὰς Γλώσσας τῶν Δημιουργῶν,

(α) Λέξις λατινοελληνικὴ τοῦ Διορθωτοῦ τῆς Γλώσσης μας.

(β) Ὁρ *Glos. ad Script. mediæ et infimæ Grecitatis. Auct. Car. Du Fresne, Dom. Du Cange. Lugduni 1688.*

(γ) Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἡ Γραμματικὴ καὶ τὸ λεξικόπουλο τοῦ Πορκίου, καὶ τὸ λεξικὸν τοῦ Δουκαγγίου, εἶναι ἡ βάσις καὶ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκτισεν ὁ ἀπαραδειγματίσος δημιουργὸς τὴν Πυργοποιίαν τῆς ξενολογικῆς Γλωσσονομίας του. Αὐτὰ τὰ μίξοθάρβαρα συγγράμματα, τὰ ὁποῖα τῶντι εἶναι περιεργότατα πρὸς διάκρισιν τῆς διαφόρου χωρικῆς, ἢ καιρικῆς μορφῆς τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ὡς ἀγνώριστα, ἢ τοῦλάχιστον δυσεύρετα εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ἐξέλαβεν ὁ Πάνσοφος Δημιουργὸς ὡς μίαν κρυφὴν ἀκένωτον πηγὴν, ἐξ ἧς λάθρα ἀπαντῶν τὰ σεσηπότα νάματα τῆς Γλωσσηματικῆς χυδαιολογίας ἐδοκίμασε κακορέκτως νὰ τὰ ἐκχύσῃ εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα ὡς ρεύματα μιᾶς θείας ἐπιρροίας πρὸς μεταρρύθμισιν τῆς ἐξευγενισμένης Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας. Ἄλλ' εἶναι καιρὸς νὰ φανερωθῇ ἡ ἀλήθεια, διὰ νὰ προλάβωμεν τὰ ἀποτελέσματα ἐνὸς νέου φθοροποιοῦ κατακλυσμοῦ.

καὶ διεμέρισε τὰ πνεύματα τῶν Νομοθέτων, ἀνεφάνησαν καὶ μερικοὶ Σπουδαιολόγοι φιλόπονοι, ἄνθρωποι τῶντι Σεβάσμιοι, καὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ζηλωταί, οἱ ὅποιοι τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς Δημοτικῆς φράσεως κατὰ τέχνην Γραμματικῆς ἐπιζητοῦντες νὰ εἴσουν, ἐδοκίμασαν νὰ περιορίσουν τὸν κοινὸν χαρακτήρα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου εἰς μόνον εἰδικῶς τὸν τύπον τῆς ἀπλούςέρας Ἀττικῆς, ἀφετοῦντες μὲ τοὺς κανόνας τῆς παιδαγωγικῆς Γραμματικῆς τὸν δημοτικὸν νόμον τῆς Κοινῆς Συνηθείας, καὶ χρήσεως. Καὶ βέβαια, δὴ κακῶν προκειμένων τὸ μὴ χειρὸν βέλτισον. Συμπεριώτερον εἶναι ἐξάπαντος, ὡς πρὸς τὴν βελτίωσιν τοῦ Σπουδαιολογικοῦ ὕφους, τὸ νὰ ἀναβιάσῃ ἕνας Συγγραφεὺς τὴν φράσιν του ὀλοκλήρως εἰς τὴν ἀπλούςέραν Ἀττικὴν, παρά νὰ τὴν καταβιάσῃ κακοζήλως εἰς τὴν φράσιν τοῦ Κορνάρου, ἢ τοῦ Πορκίου, καὶ Δουκαγγίου. Καθ' ὅτι ἐκεῖνη μὲν τουλάχισον εἶναι γνησία, καὶ συγγενῆς, ἢ δ' ἄλλη εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου νόσος καὶ ξενική. Τὸ ἐπεξεργασμένου λοιπὸν ὕφους τῶν Σεβασμίων ἐκείνων Αὐτουργῶν εἶναι μὲν ἀσυνήθιστον, καὶ στυφνόν, θεωρούμενον ὡς Κοινόν, εἶναι ὅμως τουλάχισον, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς, τεχνολογικῶς κατασκευασμένου ὡς Διδασκαλικόν. Δὲν ἤμποροῦμεν ἄρα νὰ μεμφθῶμεν τὴν σχολαστικὴν αὐτὴν ἐπανόρθωσιν, οὐδὲ καινοτομίαν νὰ τῆς ἐγκαλέσωμεν. Καθυποβάλλομεν ὅμως εἰς τὴν ἀδέκασον κρίσιν των τὸ ἀπλοῦν θεώρημα τοῦτο, ὅτι ἡ Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διαλέκτος δὲν εἶναι εἰδικῶς Ἀττικὴ, οὔτε Αἰολοδαρικὴ, καὶ ἀκολούθως δὲν ὑπάγεται ὀριστικῶς εἰς τοὺς κανόνας μιᾶς εἰδικῆς Διαλέκτου. Ὅθεν τοὺς παρακαλοῦμεν, μὲ ἄκραν εὐλάβειαν, νὰ εὐλαβοῦνται ἀμοιβαίως τὴν Κοινὴν Συνηθειαν, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκηται λόγος περὶ μιᾶς ζώσης Ἑθνικῆς Διαλέκτου, πρὸ τοσοῦτων αἰῶνων ὑφισταμένης. Καὶ ἂς μὴ νομίσουν ὅτι τοῦτο ἐμποδίζει τὸν καλλωπισμὸν τῆς Γλώσσης. Μὴ γένοιτο! ἄλλος ὅμως εἶναι ὁ καλ-

λωπισμὸς, καὶ ἄλλη ἢ λεγομένη διόρθωσις. Ὄμειν γίνεται διὰ προσθήκης, καὶ προσφυοῦς προσαρμογῆς τοῦ ἐπουσιώδους σολισμοῦ, ὑφισταμένου οὐσιωδῶς τοῦ ὑποκειμένου. Ἡ δὲ γίνεται δι' ἀφαιρέσεως καὶ διαστροφῆς τῶν οὐσιωδῶς χαρακτηριστικῶν ιδιοτήτων τοῦ ὑποκειμένου. Ὅθεν ἄς μὴ χαλάσωμεν τὴν πάτριον Γλῶσσαν μας, ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ τὴν διορθώσωμεν, οὐδ' ἄς μετατρέψωμεν τὸν φυσικόν της χαρακτῆρα, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ τὴν κανονίσωμεν. Καὶ κατὰ τοῦτο ὁ συλλογισμὸς μας εἶναι ἀπλοῦς αὐτός. Ἡ Διάλεκτος, τὴν ὁποίαν ὁ τυχὼν, κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐπαναλαμβάνει νὰ διορθώσῃ εἶναι ζῶσα, καὶ πανδήμως ὀμιλουμένη. ὁμολογουμένως λοιπὸν ἔπεται νὰ εἶναι συνηθισμένη. Ἡ παρά Συνήθειαν ἄρα διόρθωσις εἶναι παράλογος. Εἰδὲ δὲν εἶναι ζῶσα, καὶ ἀκολούθως οὔτε συνηθισμένη, ἢ κατ' ἀρέσκειαν ἐκάστου γινομένη διόρθωσις εἶναι ἄτοπος, καθ' ὅτι ἐπὶ ἀσυνήθους ὑποκειμένου, ἀσυνήθους ἀναντιρρήτως γίνεται ἡ μεταβολή. Ἄν λοιπὸν ὅσοι, διὰ τὴν κοινὴν τοῦ Γένους μας εὐκλειαν, φιλοτιμῶνται νὰ διορθώσουν τὴν πάτριον Γλῶσσαν μας, ἤθελαν ἐπίσης φιλοτιμηθῆναι νὰ ἐξετάσουν μὲ περισσοτέραν ἀκριβείαν τὸν φυσικὸν αὐτῆς τύπον καὶ χαρακτῆρα, ὁδηγὸν ἀλάυθατον ἔχοντες τὴν Κοινὴν τοῦ ἔθνους Συνήθειαν, ἀναμφιδόλως ἤθελαν γνωρίσῃ, ὥστε πλέον νὰ μὴ δισάσουν, ὅτι αἱ δοκοῦσαι ἀνωμαλῖαι, τὰς ὁποίας ἀκρίτως ἐπιχειρίζονται πολλάκις νὰ διορθώσουν, εἶναι τόσαι φυσικαὶ ιδιότητες τῆς ἀρχαϊκῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς, καθ' ἃς καὶ ἢ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος γνησίως λαλουμένη, καὶ γραφομένη εἶναι καὶ ὀρθοτάτη, καὶ γλυκυτάτη, καὶ εὐρυθμος. Διὸ καὶ λέγομεν μετὰ πληροφορίας ὅτι

- » Ἡ Γλῶσσα μας εἶναι ἀπλῆ, εὐςροφη, καὶ πλουσία.
- » Ἡ φράσις της εἶναι γλυκιά, εὐρυθμος, καὶ γνησία.
- » Μόν οἱ σοφοὶ φαντάζονται σφάλματα νὰ τῆς εὐρουν,
- » Καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶναι πτωχὴ, γιατί δὲν τὴν ἰξεύρου.

§ νη Ἡμεῖς καὶ κατὰ χρέος Ἐθνικόν, καὶ κατὰ ζῆλον πατριωτικόν μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ἐκ νέου διαφθορὰν τῆς ἀρχαιοτάτης Διαλέκτου μας, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ἀναλλοιώτου διατήρησιν δικαίως πρέπει νὰ καυχᾶται τὸ Γένος μας, καὶ εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦντες τὴν παῦσιν κάθε λογομαχικῆς διαφωνίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐλπίζοντες τὴν ἀναχαίτισιν τῆς φθοροποιᾶς, καὶ χυδαιολογικῆς νέας Γλωσσονομίας, ἐπαναλαμβάνομεν νὰ ἐξετάσωμεν προσεκτικῶς καὶ νὰ παρασῆσωμεν πρὸς τοὺς ὁμογλώσσους ὁμογενεῖς μας, ὄχι αὐτοσχεδῶς, οὐδὲ χρησμολογικῶς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐνδεχομένην σκέψιν, καὶ ἀκριβολογίαν,

α. Ἄν ὑπάρχη Διάλεκτος Κοινὴ Ἑλληνικὴ.

β. Ποία εἶναι.

γ. Ὅποία εἶναι. ἐφ' ᾧ, φυσικῶ τῷ λόγῳ, συμπεριλαμβάνεται τὸ διατὶ εἶναι τοιαύτη, ὅποία εἶναι.

Ὡς ὅλη ἡ παροῦσα πραγματεία περιορίζεται θετικῶς εἰς αὐτοὺς τοὺς τρεῖς ὅρους τῆς λογικῆς τοῦ, εἴ ἔστι. Τί ἐστὶ. Καὶ ὁποῖόν τι ἐστὶ τὸ ἀμφισβητούμενον ὑποκείμενον.

§ νθ. Τὸ ἔργον εἶναι ἀπλοῦν, ἀπέριττον, καὶ πενιχρόν. Γυμνὸν μὲν τῆς λαμπρότητος τῆς ὑπερβεβηκυίας Μεταφυσικῆς, καὶ ἄπορον ἐμφαντικῆς πολυτελείας Φιλοσοφικῆς. Ὅχι ὅμως ἐς ἐρημέμον τῆς φυσικῆς χάριτος τῆς ἀληθείας, οὐδ' ἀποξενωμένον τῆς εὐκλείας τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Εἶναι γὰρ γέννημα τῆς σεμνῆς Γραμματικῆς, καὶ θρέμμα τῆς ἀδεκάσου λογικῆς.

§ ξ. Ἄς μὴ φθονήσουν τοῦτο οἱ Νομοθέται Φιλόσοφοι, μὴδ' ἄς ἐξουθενήσουν ὑπεροπτικῶς τὴν φυσικὴν τῆς γεννήσεώς του εὐτέλειαν. Ἡ παρ' αὐτοῖς δεσποτικῶς ἐξουθενουμένη Παιδίσκη Γραμματικὴ ἔχει σύντεκνον τὴν ὀξυδερκῆ καὶ ἀδέκασον Λογικὴν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ προσασίαν μιᾶς τοιαύτης συνδούλου πρακτικῆς, δὲν ἐκθροεῖται ἀπὸ φόγους, οὐδὲ φοβεῖται νὰ ἀφίσῃ ἀπὸ ἔνδειαν, ὑπτιον ἐν ὑπαίθρῳ ἐκτεθημένον τὸ ἀπλοῦσατον

βρέφος της. Εἰς μίαν Φιλοσοφικὴν Πυργοποιίαν ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται καὶ ὕλη ὀργανικὴ, καὶ σάθμη μετρικὴ, ἄλλως, ἢ οἰκοδομὴ δὲν κατορθοῦται, ἢ ἀσάθμως, καὶ ἀτέχνως κακογινομένη κρημνίζεται. Ἡ φιλόπονος Γραμματικὴ, συνεργὸν ἔχουσα, ὡς εἶπομεν, τὴν εὐπρεπεσάτην λογικὴν, συμπεριλαμβάνει κατὰ πράξιν, καὶ θεωρίαν, ὅλην τὴν τεχνικὴν τοῦ λόγου κατασκευὴν. Αὐτὴ συνάγει, καὶ συναθροίζει ὅλην τὴν ὕλην. Αὐτὴ ἀναλύει, καὶ ἐτοιμάζει ὅλην τὴν ὕλικὴν συναρμογὴν τῆς δημιουργίας. Αὐτὴ διακρίνει, καὶ ξεχωρίζει τὸ ἀπλοῦν ἀπὸ τὸ σύνθετον, τὸ νόθον ἀπὸ τὸ γνήσιον, τὸ οἰκείον ἀπὸ τὸ ξένον, τὸ κακόεδρον ἀπὸ τὸ προσφνές, καὶ τὸ ἀνάρμοστος ἀπὸ τὸ προσῆκον. Αὐτὴ, ἐνὶ λόγῳ, συνδέτει, καὶ κατασκευάζει ὅλην τὴν σοικειώδη δημιουργίαν τῆς οἰκοδομῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ τέχνη της. Ὀνοματοργὸς ἄρα εἶναι ἐξ ἐπαγγέλματος ὁ καλὸς Γραμματικὸς. « Οὗτος δ' ἐς (καθὼς » λέγει ὁ Σωκράτης εἰς τὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος) ὡς ἔοικεν » ὁ Νομοθέτης, ὃς δὴ τῶν Δημιουργῶν σπανιώτατος ἐν ἀνθρώ- » ποις γίνεται. »

§ ζα. Ἡ φιλόκαλος δὲ καὶ φιλαληθὴς λογικὴ, δηλαδὴ ἡ Τέχνη τοῦ ὀρθῶς ἐννοεῖν καὶ λέγειν, κρίνει, ἀνακρίνει, ἐξετάζει, καὶ ἐξισάζει καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὴν τάξιν τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν ὁ λόγος κατασκευάζεται, καὶ μὲ τὴν σάθμην τοῦ ὀρθοῦ λόγου εἰς τὸ χέρι, ἰσομετροῦσα τὴν ὀλομέρειαν τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν ἡ ἔννοια τῆς δημιουργίας παρίσεται « ἄγε, φω- » νάζει, ἄγε τὰν λίθον ποτὶ τὰν σπάρταν, μὴ τοι πρὸς λί- » θον σπάρταν. » Καὶ οὕτω τὸ ὅλον τῆς οἰκοδομῆς ἀποπερατοῦται μὲ εὐρυθυμίαν, ἰσομετρίαν, καὶ σαθερότητα. Ἐξ ἐπαγγέλματος ἄρα ἐπισατεῖ ἡ Λογικὴ, καὶ διευθετεῖ τὴν ὀρθότητα τῆς τοῦ λόγου κατασκευῆς. « Τίς γάρ, λέγει ὁ Γέρων Σωκράτης » ἐν τῷ αὐτῷ, τίς τῷ τοῦ Νομοθέτου ἔργῳ ἐπισατήσειέ τ' ἂν

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

» κάλλιξα, καὶ εἰργασμένον κρίνειε, καὶ ἐνθάδε, καὶ ἐν τοῖς
» βαρβάροις; ἄρ' οὐχ ὅς περ χρήσεται;

§ ξβ. Ὁ ἀληθῆς Φιλόσοφος, φίλος ὢν πρὸ πάντων τῆς ἀλη-
θείας, καὶ εὐταξίας, σέβεται μὲ εὐμένειαν τὴν τέχνην τῆς Γραμ-
ματικῆς, καὶ εὐλαβεῖται μὲ εὐπέθειαν τὴν μετρικὴν σάθμην τῆς
Λογικῆς. Χαίρει εἰς τὴν καλὴν ἐκλογὴν, καὶ ἐνασμενίζεται τὴν
ὀρθὴν θέσιν καὶ εὐταξίαν τῶν ὀνομάτων. Τὰ μεταχειρίζεται
καθὼς εἶναι ἐκ κοινῆς Συνθήκης συντεθειμένα, ὡς διδασκα-
λικά ὄργανα τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων, κατὰ τὸν
θεῖον Πλάτωνα, καὶ ὑπόκειται μὲ πραότητα εἰς τοὺς Νόμους
τῆς Κοινῆς Συνθεσίας. « Νόμος δ' ἐστίν, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ
» τὸν Ἀριστοτέλην (α) λόγος ὠρισμένος, καθ' ὁμολογίαν κοινὴν
» πόλεως » Δὲν ἐξουθενεῖ ἄρα ὁ ἀληθῆς Φιλόσοφος τὰ κοινῶς
καθομολογημένα, οὐδ' ἀναπλάττει τὰ ἔθνητικῶς νομοθετημένα.
Ὁρέγεται κατὰ πάντα τὴν κοινὴν Εὐταξίαν, καὶ ἐπιζητεῖ ἐν πάσι
μετὰ σεμνότητος τὴν ἀλήθειαν. « Ἡ γὰρ τοῦ ἀληθοῦς ἔφεσις,
κατὰ τὸν ἀείμνησον Εὐγένειον, εἶναι τὸ πρῶτον τῆς ἀληθοῦς
Φιλοσοφίας Ἰδίωμα. Ἀληθὲς δὲ εἶναι ἐκεῖνο, ὃ τοῖς πάσιν ὁμο-
λογεῖται.

§ ξγ. Ὁ λαοπλάνος δὲ Σοφιστῆς, καὶ ἀπαταιῶν ψευδοφιλό-
σοφος, Τροφώνεια μεμνημένος, καὶ βλοσυρῶ ὑποβλέπων τῷ
ὄμματι, ἐπέρχεται ὡς ἐπιβάτης καθ' ὅλης τῆς καθεστηκυίας
τοῦ λόγου οἰκοδομῆς. Εὐρίσκει ὅλα τὰ νομοθετημένα κάκις α
διατεθειμένα. Ἀποδίδει εἰς τὴν ἰδέαν του τόσῃ ἀνεξάρτητον
Αὐθεντείαν, εἰς τόσῃ βαρύτητα τῆς ἐννοίας του ἐναμβρύνεται,
ὥστε ἀνατρέπει δεσποτικῶς ὅλην τὴν τεχνικὴν οἰκονομίαν τῆς
παραδεδογμένης Νομοθεσίας, καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν αὐτεξου-
σίως ψηφίζεται ὀνοματουργός, καὶ αὐτεπάγγελτος ἀνακηρύττεται

(α) Ρητορ. κερ. α.

Νομοθέτης. Αὐτῶν λοιπὸν τῶν ἐπιβάτων τὴν ἀνατρεπτικὴν τῶν καθεστώτων Σοφιστικὴν Φιλοσοφίαν, Ἡμεῖς, ἀδιστάκτῳ τῷ λόγῳ, διακρίνοντας ἀπὸ τὴν ἀληθῆ καὶ Ἱερὰν Φιλοσοφίαν, καὶ ταύτης μὲν τὰ ὀρθὰ δόγματα μετ' εὐλαθείας σεβόμενοι, ἐκείνης δὲ τὰ βδελυρὰ συστήματα μετ' εἰλικρινείας ἀποσρεφόμενοι, ἄς προχωρήσωμεν ἀδεῶς πρὸς τὸ σκοπούμενον.

§ ξδ. Χρεωσῶ ὅμως ἐγὼ νὰ ὁμολογήσω ἰδιαιτέρως (α) πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς μου ὅτι, ὁ κατὰ τοῦτο πατριωτικὸς ζήλος μου ὑπερβαίνει καὶ τὰς σωματικὰς, καὶ τὰς νοητικὰς μου δυνάμεις. Ἡ μεθοδικὴ ἀνάλυσις μιᾶς ἀρχαιοτάτης Δημοτικῆς Διαλέκτου ἀπαιτεῖ βέβαια καὶ φῶτα φιλολογίας πλέον ἐκτεταμένα, καὶ διάθεσιν σωματικὴν πλέον εὐρωσον, καὶ μέσα ἐνταυτῷ συντελεστικὰ εὐχερέστερα ἀπὸ τὰ κατ' ἐμὲ, πρὸς τελείαν ἔκβασιν ἑνὸς τοιούτου πολυμόχθου ἐπιχειρήματος. Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις αὐτῶν ὄλων δὲν μὲ ἐξάτουεῖ. Ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ ἀνοίξω πρῶτος τὸν δρόμον τῆς ἀληθοῦς ἐξετάσεως, σκεπασμένον ὄντα μέχρι τοῦδε ἀπὸ ἀκάνθας καὶ τριβόλους σοφιστικὰς, καὶ νὰ χειραγωγήσω, ὡς εἶπειν, τοὺς νεωτέρους ὁμογενεῖς μου εἰς τὴν ἀκριβεστέραν ἐπίγνωσιν, καὶ διατήρησιν τῆς πατρῴας ἡμῶν Ἑθνικῆς Διαλέκτου, αὐτῆ, λέγω, μόνη ἡ ἐλπίς μὲ ἐμψυχώνει, καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα ἐμβαίνω θάρραλαίως εἰς τὸν ἀγῶνα. Δὲν πτοοῦμαι τὸν ἐνδεχόμενον ψόγον, ἢ τὴν πικρίαν τῶν δυσαρέσων διορθωτῶν. Καυχῶμαι ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἐπερείδομαι εἰς τὴν συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν τῶν εὐμενεσέρων μου ὁμογενῶν. Ἄν ἀπὸ ἀδυναμίας, ἢ ἀπορίας, δὲν ἤθελα φθάσῃ εἰς τὸ πέρασ τοῦ σκοποῦ, θέλω σαθῆ μὲ εἰλικρινείαν, ὅπου δὲν ἤθελα δυναθῆ περαιτέρω νὰ προχωρήσω.

(α) Μεταχειρίζομαι εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ λόγου τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντανυμιῶν καὶ ῥημάτων, ὅχι κατ' ἔμφασιν, ἀλλ' ὡσάκις ἡ ἔννοια ἀνήκει πρὸς ὅλους ἐν γένει τοὺς ἀνοθευτοὺς Ἕλληνας, τὸν δὲ ἐνικὸν, ὡσάκις ἡ ἔννοια ἀνάγεται πρὸς ἐμὲ προσωπικῶς.

Δὲν θέλω ὁμῶς παρεκτραπῆ ποτὲ ἀπὸ τοὺς προσδιωρισμένους ὅρους τοῦ σχεδιάσματος. Εἰς τὴν δίοδον ἑνὸς ἐκτεταμένου σταδίου, ὅταν ὁ ἀθλητὴς προχωρῆ χειραγωγὸν ἔχοντας τὴν Ἀλήθειαν, δὲν φοβεῖται νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τὸν ὠρισμένον σκοπὸν. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι ὡς τὸ φῶς, ὅλη εἰς τὸ ὅλον, καὶ ὅλη εἰς κάθε μέρος. Ἀείποτε μία, ἀπλουσάτη, καὶ ἀμερῆς. Ἄν λοιπὸν ὁ ἀθλητὴς, κατ' ἔλλειψιν δυνάμεως, δὲν ἤθελεν ἀποπερατώσῃ, ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἐκτάσει, ὀλομερῆ τὴν δίοδον, ἡ Ἀλήθεια, ἣτις σημειοῖ τὰ ἴχνη του, καταμετρᾷ, οὐχ ἤττον, κάθε βῆμα ὡς ἓνα βαθμὸν προόδου, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἤττον, ἐγγύτερον τοῦ σκοποῦ, καὶ κατ' ἀναλογίαν διανέμει τὸ βραβεῖον τοῦ κόπου του. « Οὐ γὰρ τὸ ἐλλείπον τῆς ὁδοῦ ἀχρειοῖ κόπον, κατὰ τὸν » θεῖον Χρυσόσομον. »

§ ξε. Μοὶ μένει ἤδη νὰ ἐξηγηθῶ, ὡς ἐν προοιμίῳ, καὶ διὰ τὸ ὕφος τῆς φράσεως ὅπου μεταχειρίζομαι. Τοῦτο ἐνδέχεται οἱ μὲν νεώτεροι Ἀττικισταὶ, ἐξετάζοντες αὐτὸ μὲ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν τῆς παιδαγωγικῆς Τεχνολογίας, νὰ τὸ εὗρουν ἀδιόρθωτον, καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἀσύμφωνον μὲ τοὺς κανόνας τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς φράσεως. Οἱ δὲ ἐμβρόντητοι Διορθωταὶ τῆς Κοινῆς Γλώσσης, μὲ τὴν συνηθισμένην τῶν αὐστηρότητα δογματίζοντες, νὰ τὸ καταδικάσουν ὡς σύμμικτον Ἑλληνικόν, καὶ κατὰ τὴν Γλῶσσαν τῶν Μακαρονικῶν. Καὶ τέλος πάντων οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς τῆς νέας χυδαιολογικῆς Γλωσσονομίας, τὴν Κοινὴν Συνήθειαν ἀπογνωρίζοντες, νὰ τὸ θεωρήσουν ὡς ὕφος αὐθαίρετον ἐδικόν μου, εἰς τὸ ὁποῖον, ὡς ἴδιον πλάσμα, ἀπὸ φιλαυτίαν ἀρέσκομαι, καὶ ἀκολούθως νὰ τὸ κατακρίνουν ὡς πάντῃ ἀνοίκειον καὶ ἀνάρμοσον μὲ τὴν κοινὴν Γλῶσσαν τοῦ χυδαίου λαοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Διδάσκαλός των, μὲ φιλοσοφικὰς ἐτυμολογίας, ἐπιστημονικῶς ἐδιόρθωσεν.

§ ξς. Ἐγὼ πρὸς μὲν τοὺς πρώτους, ὡς οἰκείου καὶ ὁμο-

γλώσσους, μὲ ἄκραν εὐλάβειαν ἀποκρίνομαι, ὅτι τὸ ὕφος αὐτὸ, κοινῇ ὁμολογία τοῦ υἱοῦς μέρους τῆς ὀλοκληρίας τοῦ ἔθνους μας, εἶναι τὸ ἐξευγενισμένον, καὶ κοινῶς συνηθισμένον ὕφος τῆς κατ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου, τῆς ὁποίας ὁ σύμμικτος χαρακτήρ δὲν ὑπάγεται ὠρισμένως εἰς τὸν εἰδικὸν χαρακτήρα τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς Διαλέκτου. Ὁθεν ἂν συγκατανεύσουν νὰ μελετήσουν, μὲ ὅπως οὖν ἐπιμονὴν, τὴν παροῦσαν πραγματείαν, ἢ καὶ νὰ ἐξετάσουν οἴκοθεν μὲ περισσότεραν ἀκρίβειαν τὸν φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτήρα αὐτῆς τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ἐλπίζόμενον εἶναι νὰ πεισθοῦν, ὥςτε πλέον νὰ μὴ διδάσσουν, ὅτι τὸ ὕφος αὐτὸ, κατὰ τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης θεωρούμενον, εἶναι καὶ γνήσιον, καὶ ὀρθόν, ἂν, ἄλλως, δὲν προκρίνουν ἰσχυρογυμνοῦντες νὰ λέγουν « οὐκ ἂν με πείσειας, εἶγε καὶ πείσειας.

§ ξζ. Πρὸς δὲ τοὺς ἐκ συστήματος Γλωσσονόμους, καὶ φθοροποιούς Διορθωτὰς τῆς πατρῶας Διαλέκτου μας, ὡς πρὸς ξενολόγους καὶ ἑτερογλώσσους, λέγω, μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην θρασύτητα, (πρόκειται γὰρ περὶ Ἑθνικῶν δικαιωμάτων) ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γένος πρὸ τοσοῦτων αἰώνων, θεία Εὐδοκία, διαρκεῖ ἀδιάφθορον, καὶ ὡς ἔθνος συνηρμολογημένον ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ ὀλοκληρίᾳ ὑφίσταται ἐν τῷ πολιτεύματι ἀκέραιον. Φύσει Εὐγενὲς, καὶ Φιλότιμον, διατηρεῖ μὲ ἄκραν προσπάθειαν καὶ τὴν Ἐθνικὴν του ἐπωνυμίαν, καὶ τὴν πατροπαράδοτον Γλῶσσαν του. Χαίρει εὐπρεπῶς εἰς τὰ ἴδια ἔθιμα, καὶ ἐναμβρύνεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὴν ἀρχαιότητα τῆς Διαλέκτου του. Εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὁμιλίας του ἔχει ἀπαράβατον Νόμον τὴν Κοινὴν χρῆσιν καὶ Συνήθειαν, ὡς Συνθήκην Ἐθνικὴν. Τὰ ξενολογικὰ μέτρα τοῦ Μακαρονισμοῦ τὰ θεωρεῖ ὡς μιζοβάρβαρα ἐλαττώματα μιᾶς Γλωσσηματικῆς συν-

θέσεως καὶ ἢ ἐν τῷ σέργει ὡς κανόνας τῆς ἐξευγενισμένης του φράσεως. Τὸ ξένον ὡς πρὸς ἡμᾶς εἶναι νόθον, καὶ ἀδόκιμον τὸ ἀσυνήθιστον. Τὸ ὕφος λοιπὸν ὁποῦ ἐγὼ μεταχειρίζομαι, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ λόγου ἀρέσκομαι, δὲν εἶναι ὕφος αὐθαίρετον ἐδικόν μου, οὔτε πλάσμα τῆς φαντασίας μου. Εἶναι ὕφος γενικὸν καὶ κοινὸν τῆς ἐξευγενισμένης Ἐθνικῆς Διαλέκτου μας. Τοῦτο ὅλοι οἱ εὐγενεῖς, ὅσοι ἐξ ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἐγυμνάσθησαν τὴν πάτριον Γλῶσσαν των, συνήθως τὸ μεταχειρίζονται. Ἐγὼ δὲν τὸ ἐξύφανα αὐτοσχεδῶς ἐν γωνία που, ἢ ἐν παραδύστῳ, οὐδὲ μετὰ χυδαίων, ἢ ξένων, καὶ ἀλλογενῶν αὐτονόμως τὸ ἐσύνθεσα. Ἄλλ' ἐκ νεότητος τὸ ἐδιδάχθηκα μετὰ τῶν Εὐγενῶν, καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τὸ ἐγυμνάσθηκα πανδήμως μετὰ τῶν Ἐγκρίτων τοῦ Γένους μας. Αὐτοὶ ὅλοι, οἱ τὴν ὑγιῆ μοίραν συγκροτοῦντες τοῦ Γένους, κοινῇ ὁμολογία, αὐτὸ τὸ ὕφος ὡς οἰκῆιον ἐνασμενίζονται, καὶ αὐτὸ ὡς γνήσιον καὶ κοινὸν ὁμοφώνως ἀποδέχονται. Πατριάρχαι· Ἀρχιερεῖς· Ἡγεμόνες· Ἄρχοντες· Κληρικοί· Γραμματικοί· καὶ αὐτοὶ οἱ μετὰ ὁμογενῶν ἐλευθερίου εὐμοιρήσαντες ἀγωγῆς Ἐμπορικοί· Ὀλον, ἐνὶ λόγῳ, τὸ σύστημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, καὶ πολιτικῆς Ἱεραρχίας τοῦ ἔθνους μας, αὐτὸ τὸ ὕφος ἀναγνωρίζουν ὡς οἰκῆιον καὶ γνήσιον. Ἄν, κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν γνωμοτύπων διορθωτῶν, τὸ ὕφος αὐτὸ εἶναι Μακαρονικόν, εὐκλεέστερον εἶναι βέβαια πρὸς ἡμᾶς νὰ μακαρονίζωμεν Ἐθνικῶς μὲ ὅλους τοὺς Ἐγκρίτους τοῦ Γένους μας, ἢ νὰ χυδαίζωμεν ξενολογικῶς μὲ τοὺς αὐθαίρετους Νομοθέτας τῆς Γλώσσης μας. Τὸ ὕφος λοιπὸν αὐτὸ, ὡς πρὸς τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ ἔθνους μας εἶναι δεκτόν. Ἄρα εἶναι δόκιμον. Ἄρα ὀρθόν.

§ ξη. Ἄν λοιπὸν οἱ Φιλόσοφοι Δημαγωγοὶ ὀρέγωνται νὰ συνομιλήσουσιν μαζὴ μας, τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ μάθουν τὴν Γλῶσσαν μας, πρὸ τοῦ νὰ ἐπιχειρισθῶσιν νὰ τὴν διορθώσουν,

καθ' ὅτι εὐπρεπέστερον, τοῦλάχιστον, εἶναι νὰ μάθουν ἐκεῖνοι μίαν Ἑθνικὴν Διάλεκτον, πρὸ τοσοῦτων αἰῶνων ὑφισταμένην, καὶ πανδήμως συνηθισμένην, παρά νὰ καταδικασθῶμεν ἡμεῖς ὅλοι ἐν γένει νὰ μάθωμεν μίαν ἀλλόκοτον ξενικὴν Γλῶσσαν, αὐθαιρέτως κατασκευασμένην, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ἀπαρδειγματίστον φράσιν οὐτ' αὐτοὶ οἱ Δημιουργοὶ ὁμοφωνοῦν.

§ ξθ. Περὶ δὲ τοῦ ὅτι τὸ ὕφος αὐτὸ εἶναι πάντῃ Ἑλληνικόν, καὶ ἀκολούθως ἀνοίκειον καὶ ἀνάρμοστον ὡς πρὸς τὴν Δημοτικὴν φράσιν τοῦ χυδῆν λαοῦ, ἀπολογοῦμαι πρὸς αὐτοὺς τοὺς Δημαγωγούς, ὅτι ἡ Γλῶσσα μας εἶναι φύσει Ἑλληνικὴ, καὶ ὁ ἐξευγενισμὸς τῶν ἡθῶν τοῦ Γένους δὲν ἐπιτρέπει τὴν εἰς συγγραφὴν χυδαιολογίαν. Ἄλλη βέβαια ἡ Γλῶσσα τῶν καπῆλων, καὶ ἄλλη ἡ τῶν Εὐγενῶν. Ἄλλη ἡ τῶν Σπουδαίων, καὶ ἄλλη ἡ τῶν χυδαίων. Ὅθεν μετ' εἰλικρινείας ὁμολογῶ ὅτι δὲν νοστιμεύομαι τελείως τὴν Δημαγωγικὴν Φιλοσοφίαν. Δὲν γράφω μῆτε διὰ Γεωργούς, μῆτε διὰ Πακκαλίδες. γράφω ἀπλῶς διὰ Εὐγενεῖς, καὶ πεπαιδευμένους. Διὸ καὶ προσέχω νὰ ἐκφρασθῶ, ὅσον τὸ δυνατόν ἐξηκριδωμένως, εἰς τὴν συνηθισμένην φράσιν των. ἐπιθυμῶ οἱ Γεωργοὶ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν γεηπονίαν. Οἱ πακκαλίδες εἰς τὴν ὄψοπωλίαν, καὶ νὰ μὴν ἐννοιάζωνται, μῆτε οἱ πρῶτοι ἂν ὁ Γαῖδαρός των κατάγεται ἀπὸ τὸν Κάνθαρον, μῆτε οἱ δεῦτεροι ἂν ὁ Βακαλῆς παράγεται ἀπὸ τὸν Βακαλάον. Οἱ δὲ Εὐγενεῖς, καὶ κατὰ τάξιν, καὶ κατ' ἀγωγὴν, νὰ ἐνασχολοῦνται, ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος, εἰς τὴν Σπουδῆν, καὶ Φιλολογίαν, συντελοῦντες μὲ τὰ φῶτα τῆς μαθήσεως εἰς τὴν Κοινὴν τοῦ Γένους μας εὐκλειαν, καὶ εὐδαιμονίαν. Ζητῶ κατὰ τοῦτο συγγνώμην ἀπὸ τοὺς Δημαγωγούς. Γνωρίζω ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνισοτιμία ἀντιβαίνει εἰς τὸ σύστημα τῶν Γυμνοσοφιστῶν. Καθ' ἕνας ὅμως, εἰς αὐτὸν τὸν

κόσμον, ἔχει τὰς προλήψεις του. Ἐγὼ κ' ἐγὼ τὰς ἐδικὰς μου.
Δοξάζω λοιπὸν ὅτι τότε εὐδαιμονεῖ ἐν Ἐθνικὸν πολίτευμα,
ὄταν, κατὰ τὸν Θεῖον Πλάτωνα, οἱ Ἄρχοντες φιλοσοφοῦ-
σιν, ἢ οἱ Φιλόσοφοι ἄρχουσι. Θεωρῶ ὁμως ὡς τελείαν
δυστυχίαν ἐνὸς ἔθνους τὸ νὰ χυδαῖζουσι οἱ Φιλόσοφοι,
ἢ νὰ φιλοσοφοῦν οἱ χυδαῖοι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

ΤΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

Ἡ ἔκθεσις τοῦ παρόντος Συγγράμματος, διὰ τὴν συμπεριλάβει μεθοδικῶς ὅλα τὰ μέρη, εἰς τὰ ὅποια ἐκτείνεται ἡ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Γραμματικὴ Μελέτη, καὶ Θεωρία, δὲν ἔπρεπε, νομιζομεν, νὰ γίνῃ, κατὰ πρώτην δοκιμὴν, συνοπτικὴ, καὶ ἀξιωματικὴ, ὥστε νὰ φανῇ μία Συστηματικὴ Πραγματεία. Ἀλλ' οὔτε πάλιν, ἐκ τούναντίον, ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐς ἄκρον ἐκτεταμένη, καὶ ἀναλυτικὴ, ὥστε νὰ καταστήσῃ μία Φιλολογικὴ Ἱστορία, καὶ ὄχι πλέον Γραμματικὴ Τεχνολογία· καθ' ὅτι, κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον, ἤθελεν ἀφεύκτως φανῇ ἀτελής καὶ ἀβέβαιος, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον, ἤθελεν ἀποβῆ ἀλυσιτελής, καὶ ἀνάρμοστος.

Ἀδύνατον βέβαια ἤθελεν ἦσθαι, μία συνοπτικὴ Συστηματικὴ Πραγματεία, ὑποκείμενον ἔχουσα τὴν ἀμφισθητουμένην ὑπόστασιν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, νὰ συμπεριλάβῃ, κατὰ πρώτην δοκιμὴν, ὅλην τὴν τροπολογίαν τῆς Γλώσσης, ὥστε ἐπὶ ὁμολογουμένων ἀρχῶν, νὰ διαθέσῃ ἐπισημονικῶς τὸ ὅλον τοῦ σχεδιασματος, καὶ νὰ συνθέσῃ συστηματικῶς κανονικὰ ἀξιώματα, χωρὶς νὰ προῦποθέσῃ ὡς ὁμολογούμενα τὰ ἀμφιβαλλόμενα, καὶ νὰ ἐκλάβῃ ὡς ἀναντίρρητα τὰ διαφιλονεικούμενα. Ἐπρεπε λοιπὸν, χωρὶς βεβαίωσιν ἀποδεικτικὴν, χωρὶς πίσωσιν προκαταρκτικὴν, ὁ Συγγραφεὺς νὰ δογματίσῃ, χωρὶς νὰ ἀποδείξῃ, καὶ νὰ κανονίσῃ, χωρὶς νὰ πιστοποιήσῃ, ὅπερ, κατ' οὐδένα λόγον, δὲν ἀρμόζει εἰς τὸ παρ' ἡμῶν σκοπούμενον. Ἐπίσης δὲ καὶ μία ἐκτεταμένη Φιλολογικὴ ἀνάλυσις ἤθελεν ἐξ ἀνάγκης παρεκτραπῆ τοῦ κυρίως σκο-

πουμένου, ἀπεριορίσως μεταβαίνουσα ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο τῆς συζητήσεως ὑποκείμενον.

Διὰ τὰ ἀποφύγωμεν λοιπὸν καὶ τὴν ἀξιωματικὴν ἔμφασιν μιᾶς Συσηματικῆς Πραγματείας, καὶ τὴν Σχολαστικὴν ἔκτασιν μιᾶς Φιλολογικῆς Ἱστορίας, ἐσοχάσθημεν ἀνάλογον καὶ μὲ τὸν σκοπὸν μας, καὶ μὲ τὰς δυνάμεις μας, καὶ ἔτι μᾶλλον, τολμοῦμεν εἰπεῖν, μὲ τὸ εἰς Σπουδὴν κοινὸν συμφέρον τοῦ Γένους μας, τὰ περιορίσωμεν τὴν ἐκθεσιν εἰς τὰ ὅρια μιᾶς Φιλολογικῆς, καὶ ἐνταυτῷ Τεχνολογικῆς Μελέτης, ἀποτεينوμένης κυρίως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς οὐσιώδους Συνθέσεως τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου. Διὸ καὶ ἀπλῶς ΜΕΛΕΤΗΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝῆΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ τὸ ὄλον τοῦ Συγγράμματος ἐπιγράφομεν.

Τούτου ὅμως, τὸ μὲν Α'. μέρος διαιροῦμεν εἰς Α'. Β'. καὶ Γ'. Μελέτην, ὧν ἐκάστην, κατὰ τὰ ἐν αὐτῇ μελετώμενα, εἰς ἀνάλογα μέρη ὑποδιαιροῦμεν. Τὸ δὲ Β'. μέρος ἐκ τῶν προμελετηθέντων ἐπισημονικῶς συναρμολογοῦντες εἰς τὴν Γραμματικὴν Τεχνολογίαν ἀνάγομεν, καὶ εἰς τὰ τῆς Συνθέσεως τοῦ λόγου μέρη ὑποδιαιροῦμεν. Καὶ οὕτω τὸ ὄλον τῆς Ἐκθέσεως ἀπαρτίζεται.

Περὶ τὸν εἶναι βέβαια τὰ ἐκθέσωμεν ἐμφαντικῶς τοὺς κόπους, τὰς ἀγρυπνίας, τὰ ἐξοδα, ὅπου ἀφειδῶς κατεβάλαμεν εἰς τὴν σύνθεσιν, καὶ, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐξηκριβωμένην, ἐκθεσιν τοῦ παρόντος πονήματος. Καθ' ἓνας ἰξεύρει ὅτι χωρὶς κόπου κανένα πρᾶγμα δὲν κατορθοῦται, καὶ μάλιστα ὅταν, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς, ἐν πρωτοτύπῳ γίνεται. Ἐχρειάσθη βέβαια πρὸ τοῦ τὰ ἐπιχειρισθῶμεν τὴν ἐκθεσιν τοῦ Συγγράμματος, τὰ συνάξωμεν πρῶτον τὴν ὕλην, τὰ διαθέσωμεν τὰ μέρη τοῦ ὄλου σχεδιάσματος, τὰ ἐξετάσωμεν μὲ ἄκραν προσοχὴν, καὶ ἐπιμονὴν, καθ' ὅσον ἦτον παρ' ἡμῖν ἐφικτὸν, τὰ λεπτομερέστερα τῶν ἀμφισβητουμένων τῆς Κοινῆς Γλώσσης ἰδιωμάτων, καὶ τὰ λάθωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ πρῶτον, ὄχι συσηματικὴν, ἢ ἀξιωματικὴν, ἀλλ' ἀποδεικτικὴν,

ἢ τοῦλάχισον πιθανὴν πληροφορίαν· τούτου ἕνεκα καὶ τὴν πολὺ-
μοχθον, καὶ πολυέξοδον περιήγησιν εἰς Ἰταλίαν ἐνάμαμεν,
ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξετάσωμεν, εἰς τὰς ἐκεῖ πλουσίας βιβλιοθή-
κας, καὶ μάλιστα τῆς ἐν Φλωρεντία Λαυρεντιανῆς, τὰ πολύτιμα
χειρόγραφα, ὥς με αὐτὸν τὸν τρόπον διαλύοντες, ὅσον ἔνεστιν,
ἐξηκριθωμένως τὰς ἀμφιβολίας μας, καὶ μὴ αὐτοὶ ἑαυτοὺς πα-
ραλόγως ἑξαπατῶντες νὰ ἀποφύγωμεν τὸ νὰ ἐφελκῆσωμεν εἰς
ἀπάτην τοὺς ἄλλους. Ἐπρεπε λοιπὸν μὲ ἐπανειλημμένην σκέψιν
νὰ προμελετήσωμεν ὅλα τὰ μέρη τοῦ Συντάγματος, καὶ οὕτω,
καλῇ πίσει, πεπεισμένοι νὰ τὰ ἐκθέσωμεν.

Ἐξαιτούμεθα οὖν Ἰεων τὴν συμπάθειαν τῶν εὐμενῶν ὁμογε-
νῶν μας διὰ τὰς ἐνδεχομένας ἐλλείψεις, ἢ παραδρομάς, ἢ διὰ τὰ,
ἄλλως δυσἀπόφευκτα, λάθη εἰς μίαν τοιαύτην, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς,
δοκιμῆν. Εἰς τὸ κατὰ πάντα τέλειον τοῦ ἔργου δὲν ἐπειρόμεθα,
οὐδ' ἀφρόνως ἐπικαυχόμεθα. Ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς τὸ νὰ ἀξιωθῶμεν
νὰ παραστήσωμεν πραγματικῶς, ὅτι τὸ πρὸ τοσούτων αἰῶνων,
Θεῖα εὐδοκία, διαρκοῦν Ἑλληνικὸν Γένος δὲν εἶναι ἄγλωσσον,
οὔτε ἡ Ἐθνικὴ του Διάλεκτος εἶναι ἄμορφος, καὶ ἀσηματίστος,
ἢ νόθος, καὶ ἀποχωρισμένη ἀπὸ τὴν Γλῶσσαν τῶν Προπατόρων
του, ἀλλ' ὅτι εἶναι γνησία, καὶ φύσει ἀχώριστος Ἑλληνικὴ.

Αὕτη, ἢ πρὸς σύσασιν τῆς ὁμοφωνίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους
ἀποβλέπουσα, πρώτη Ἀλήθεια, ὅταν φθάσῃ ἅπαξ νὰ γνωρισθῇ,
εὐκόλα ἄλλοι ἡμῶν κρείττονες, καθημαξευμένην εὐρίσκοντες τὴν
ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς Ἀληθείας, θέλουσιν τὴν
παραστήσῃ μεγαλοπρεπέστερον μὲ ὄλην τὴν πολυτέλειαν, καὶ λαμ-
πρότητα τῆς πολυμαθείας των, ὁμογλώσσωσ, ὁμοφώνως, καὶ
ὁμογενῶς, ὡς φύσει Ἕλληνες ψάλλοντες

Ἄμμις δὲ γ' εἰμέε. Αἱ δὲ λῆς, πείραν λάβε.

Οἱ δὲ μεθ' ἡμᾶς, εἶγε τοῖς καθ' ἡμᾶς εὐμενῶς ἡ Πρόνοια ἐπι-
 βλέψει, μὲ ἐν κοινὸν Ἐθνικὸν πνεῦμα ἀναθρεμμένοι, μὲ μίαν
 ὁμόφωνον Ἐθνικὴν Γλῶσσαν συνδεδεμένοι, μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον
 ὁμογενῶς ἐμψυχωμένοι, μιᾶ φωνῇ, ὡς ἐν γένει Ἕλληνας, σκιρτῶν-
 τες θέλουσιν συνάδῃ

Ἄμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες.

ΓΕΝΟΙΤΟ !

ΜΕΛΕΤΗ

ΤΗΣ

ΚΟΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ.

ΜΕΛΕΤΗ Α΄.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης.

§ α. ΠΡὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εἰς ἓν Ἐθνικὸν Πολίτευμα, ἢ Ἑλλάς, καθὼς ἐξιτορεῖ ὁ Θουκυδίδης, (Συγ. α. § β.) φαίνεται ὅτι ἦτον κατοικημένη ἀπὸ διάφορα πλήθη ἀνθρώπων ἀπολίτευτα, ἀνεξάρτητα, καὶ πολεμικά, τὰ ὅποια τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἄλλου συνεχῶς ἐπερχόμενα διεμάχοντο μεταξύ των τὴν τοῦ τρόπου κατοίκησιν. « Φαίνεται γὰρ, λέγει ὁ Ἱστορικός, » ἢ νῦν Ἑλλάς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ » μετανασάσεις τε οὔσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥαδίως ἕκαστοι τὴν » ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπότινων ἀεὶ πλειόνων. » Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶχε κοινῶς ἢ Ἑλλάς, καθὼς ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς (αὐτόθι) μᾶς ἐρμηνεύει, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὅχι μόνον δὲν φαίνεται νὰ ἔκαμεν κανένα τι κίνημα

ἐκ κοινῆς Συνθήκης ἢ Ἑλλάς, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἢ ἐπωνυμία ὑπῆρχεν εἰς κανένα τόπον πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἑλλήνος, υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος. Κατὰ δὲ τὴν προσωυμίαν τῶν διαφόρων Ἑθῶν ὁποῦ κατοικοῦσαν τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ μάλις α τοῦ Πελασγικοῦ, ἐδίδετο καὶ ἢ ἐπωνυμία τοῦ τόπου. Ὄφειν ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς Ἴσορικός, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, καὶ τοὶ πολλῶ ὕστερος γενόμενος τῶν Τρωϊκῶν, δὲν ὠνόμασεν ἐν γένει κοινῶς ὄλους Ἑλληνας, οὐδ' ἄλλους, εἰμὴ ἐκεῖνους ὁποῦ ἐπῆγαν μὲ τὸν Ἀχιλλέα ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἱ ὁποῖοι καὶ πρῶτοι ἦσαν Ἑλληνες. Δαναοὺς δὲ, καὶ Ἀργεῖους, καὶ Ἀχαιοὺς ἀναφέρει εἰς τοὺς σίχους του. ὅθεν μὲ τὴν φυσικὴν του εὐφυίαν παρατηρεῖ ὁ Συγγραφεὺς, ὅτι οὐδὲ Βαρβάρους εἶπεν ὁ Ποιητὴς, καθ' ὅτι μὴδὲ τὸ ὄνομα Ἑλληνες εἶχεν εἰσέτι διακριθῆ ὡς ἀντίπαλον.

§ 6. Εἰς αὐτὴν τὴν γνώμην τοῦ Θουκυδίδου ἀντιλέγει ὁ Σπράδων (βιβ. η. 370) σημειῶν ὅτι ὁ Ἡσίοδος, καὶ Ἀρχιλοχος (α) ἀναγνωρίζουν τὴν γενικὴν τῶν Ἑλλήνων ἐπωνυμίαν. « Ἡσίοδον μέντοι, λέγει, καὶ Ἀρχιλοχὸν ἤδη εἰδέναι καὶ Ἑλληνας » λεγομένους τοὺς σύμπαντας, καὶ Πανέλληνας, τὸν μὲν περὶ » τῶν Προιτίδων λέγοντα ὡς Πανέλληνες ἐμνήσειον αὐτάς. » Τὸν δὲ ὡς Πανελλήνων Ὀϊζὺς ἐς Θάσον συνέδραμεν. » Ἐπιφέρει δὲ, αὐτ. « Ἄλλοι δὲ ἀντιθέασιν ὅτι καὶ Βαρβάρους » ὁ Ποιητὴς εἶρηκεν εἰπὼν γε βαρβαροφώνους τοὺς Κᾶρας (6)

Νάσης αὐ Καρῶν ἠγήσατο βαρβαροφώνων.

καὶ Ἑλληνας τοὺς πάντας ὀνομάζει λέγων (γ).

Ἄνδρὸς τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.

(α) Ὁ Ἀρχιλοχος ὑπῆρξε μετὰξὺ τῆς ις'. καὶ κ'. Ὀλυμπ. ἤτοι περίπου 700 χρόνους πρὸ Χριστοῦ.

(6) ἰλ. β. σ. 867.

(γ) Ὀδ. α. 344.

Ἄλλ' ὅπως ποτε καὶ ἂν ἔχοι ἢ περὶ τούτου ἀμφισβήτησις, οὐχ ἦττον εἶναι ἔξω πάσης ἀμφιβολίας ὅτι, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Θουκυδίδου, ἢ ὅποια εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου, ἢ Ἑλλάς οὔτε αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶχε κοινῶς πρὸ τοῦ Ἑλλήνος τοῦ Δευκαλίωνος, οὔτε τὰ ἐν αὐτῇ περιπλανώμενα ἔθνη, διὰ μιᾶς γενικῆς ἐπωνυμίας, ὠνομάζοντο Ἕλληνες. Πελασγία γὰρ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. 6. § 56) ἐκαλεῖτο ἢ νῦν καλουμένη Ἑλλάς. Καὶ ἀκολούθως οὐδ' ἀπὸ τῶν Βαρβάρων διεκρίνοντο τὰ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντα ἔθνη, ὡς μήπω εἰς πολίτευμα ἔθνικὸν συγκροτημένα, οὐδὲ κατὰ πολιτικὴν εὐνομίαν ἐξευγενισμένα. Ἦσαν ἄρα τὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀσάτως περιφερόμενα ἀρχαῖα ἐκεῖνα ἔθνη ἀπολίτευτα, καὶ βάρβαρα, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων τὸ ὁμολογεῖ (βιβ. ζ. 321). « Ἐκαταῖος μὲν οὖν, λέγει, ὁ Μιλήσιος περὶ » τῆς Πελοποννήσου φησὶν ὅτι πρὸ τῶν Ἑλλήνων ὤκησαν αὐτὴν » Βάρβαροι· σχεδὸν δέ τι καὶ ἡ σύμπασα Ἑλλάς κατοικία Βαρ- » βάρων ὑπῆρξε τὸ παλαιὸν ἀπ' αὐτῶν λογιζομένοις τῶν μνη- » μονευομένων. Πέλοπος μὲν ἐκ τῆς Φρυγίας ἐπαγομένου λαὸν » εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Πελοπόννησον. Δαναοῦ δὲ ἐξ » Αἰγύπτου. Δρυόπων τε, καὶ Καυκῶνων, καὶ Πελασγῶν, καὶ » Δελέγων, καὶ ἄλλων τοιούτων κατανευμαμένων τὰ ἐντὸς Ἰσθμοῦ, » καὶ τὰ ἐκτὸς δε. Τὴν μὲν γὰρ Ἄττικὴν, οἱ μετὰ Εὐμόλπου » Θραῖκες ἔσχον. Τῆς δὲ Φωκίδος τὴν Δαυλίδα, Τηρεύς. Τὴν » δὲ Καδμείαν οἱ μετὰ Κάδμου Φοῖνικες. Αὐτὴν δὲ τὴν Βοιωτίαν » Ἄονες, καὶ Τέμβηκες, καὶ Ἰαντες.

§ γ. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν τῶν ἀγερώχων καὶ ἀγροίκων λαῶν, τὸ ἀρχαιότερον, καὶ ἐπικρατέστερον ἔθνος, ὅπου κατοίκησε τὴν Ἑλλάδα, ἱστοροῦνται οἱ Πελασγοί. ἔθνος πολυάνθρωπον καὶ πολεμικόν, ἀπὸ Πελασγοῦ, υἱοῦ Διὸς καὶ Νιόβης, τὴν προσωνομίαν ταύτην λαβόν. Περὶ οὗ ὁ Ἀπολλόδωρος (βιβλ. β. κεφ. α.) λέγει· « Νιόβης δὲ καὶ Διὸς, ἡ πρώτη γυναικί

» Ζεὺς Θνητῇ ἐμίγη, παῖς Ἄργος ἐγένετο, ὡς δὲ Ἀκουσίλαός
 » φησι, καὶ Πελασγός, ἀφ' οὗ κληθῆναι τοὺς τὴν Πελοπόννη-
 » σον οἰκοῦντας Πελασγούς. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἄλι-
 » καρνασσεὺς (βιβλ. α. κεφ. ιζ.) ἀναφέρει λέγων ἦν δὲ ὁ
 » Πελασγός ἐκ Διός, ὡς λέγεται, καὶ Νιόβης τοῦ Φορωνέως,
 » ἢ πρώτη γυναικὶ Θνητῇ μίσγεται ὁ Ζεὺς, ὡς ὁ μῦθος ἔχει.
 » Ἡσίοδος δὲ τὸν Πελασγὸν αὐτόχθονά φησιν εἶναι (α). τοῦτ' αὐτὸ
 » ἐπαναλέγει ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς, βιβλ. γ. κεφ. η, ἐν ᾧ καὶ
 » τὰ ὀνόματα καταγράφει τῶν πεντήκοντα υἱῶν τοῦ Λυκάωνος
 » υἱοῦ τοῦ Πελασγοῦ.

§ δ. Περί τοῦ ἔθνους τούτου ἀναφέρει ὁ Στράβων (βιβ. ε.
 220 καὶ 221.) λέγων « τοὺς δὲ Πελασγούς ὅτι μὲν ἀρχαῖον
 » τι φύλον κατὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπεπόλασε, καὶ μάλιστα
 » παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι τοῖς κατὰ Θετταλίαν, ὁμολογοῦσιν ἅπαν-
 » τες σχεδόν τι. Νομίζειν δὲ φησιν Ἐφορος τὸ ἀνέκαθε
 » Ἀρκάδας ὄντας ἐλέσθαι στρατιωτικὸν βίον, εἰς δὲ τὴν αὐτὴν
 » ἀγωγὴν προτρέποντας πολλούς, ἅπασι τοῦ ὀνόματος μετα-
 » δοῦναι καὶ πολλὴν ἐπιφάνειαν κτήσασθαι καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι
 » καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, παρ' ὅσους ποτὲ ἀφιγμένοι τετυχί-
 » κησι. Καὶ γὰρ τῆς Κρήτης ἀποικοὶ γεγόνασιν ὡς φησιν
 » Ὅμηρος.

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη. Ἐν μὲν Ἀχαιοί.

Ἐν δ' Ἐπεόκρητες μεγαλήτορες. Ἐν δὲ Κυθῶνες.

Δωριεὲς τε τριχᾶϊκες. Διοὶ τε Πελασγοί.

» Καὶ Πελασγικὸν Ἄργος τὴν Θετταλίαν λέγει

Νῦν δ' αὖ τοὺς ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον.

» Τὸν τε Δῖα τὸν Δωδωναῖον Πελασγικὸν ὀνομάζει ὁ Ποιητής.

Ζεῦ Ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ.

(α) Τοῦτο εἰς τὰ σωζόμενα τοῦ Ἡσίοδου οὐχ εὔρηται.

» Πολλοὶ δὲ καὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἔθνη Πελασγικά εἰρήκασι...
 » Καὶ γὰρ καὶ τὴν Λέσβου Πελασγίαν λέγουσι (Ἡρόδοτος
 » ἐν Τερψιχόρῃ). Καὶ τοῖς ἐν τῇ Τρωάδι Κύλιξιν Ὅμηρος
 » εἶρηκε τοὺς ὁμόρους Πελασγούς.

» Ἰππόδοος δ' ἄγε φύλα Πελασγῶν ἐγγεσιμῶρων,

» Τῶν, οἱ Λάρισσαν ἐριβώλακα ναιετάεσκον.

» Καὶ τὴν Πελοπόννησον Πελασγίαν φησὶν Ἐφορος κληθῆναι.

» Καὶ Εὐριπίδης δ' ἐν Ἀρχελάῳ φησὶν ὅτι

Δαναὸς ὁ Πεντήκοντα θυγατέρων Πατὴρ

Ἐλθὼν εἰς Ἄργος, ᾤκισεν Ἰνάχου πόλιν.

Πελασγιώτας δ' ὠνομασμένους τὸ πρῶν

Δαναοὺς καλεῖσθαι νόμον ἔθηκε.

» Καὶ οἱ τὴν Ἀτθίδα συγγράψαντες ἰσοροῦσι περὶ τῶν Πε-
 » λασγῶν, ὡς καὶ Ἀθήνησι γενομένων. Διὰ δὲ τὸ πλάνητας
 » εἶναι, καὶ δίκην ὀρνέων ἐπιφοιτᾶν ἐφ' οὓς ἔτυχε τόπους,
 » Πελαργούς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κληθῆναι (α).

Ὁμολογεῖται λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ὄλων ἱστορικῶς ὅτι οἱ Πε-
 λασγοὶ ἦσαν ἔθνος ἰσχυρὸν, ἐξαπλωμένον εἰς ὅλα τὰ μέρη
 τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς αὐτάς τὰς νήσους, καὶ κατ' ἐξοχὴν
 εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ Πελοπόννησον. Ὅτι δὲ τὸ ἔθνος αὐτὸ
 ἦτον ἀρχαιότατον, πάλιν ὁ αὐτὸς Γεωγράφος, μάρτυρα ἔχων-
 τας τὸν ἀλάθηστον Ὅμηρον, τὸ βεβαιοῖ, βιβ. ζ. 327. λέγων,
 » Οἱ Πελασγοὶ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων ἀρχαιό-
 » τατοι λέγονται καὶ ὁ Ποιητὴς φησι.

Ζεῦ Ἄνα Δωδωναίε Πελασγικὴ τηλόθει ναίων

Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου. Ἀμφὶ δὲ Σελλοῖ

Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι.

(α) Ἐς παρατήρησιν κάθε περίεργος φυσιολόγος τὴν συγγένειαν ὁποῦ
 φυλάττει τὸ ἔθνος τῶν τωρινῶν ἠπειρωτικῶν Ἐθνῶν, δηλ. τῶν καθ' ἡμᾶς
 Ἀρβανιτῶν, μετὰ τὴν ἠθικὴν διαγωγὴν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Πελασγῶν.

Ὁ δὲ Ἡσίοδος

Δωδώνην, Φηγόν τε, Πελασγῶν ἔθρανον ἦεν.

Ὁ δὲ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος. βιβ. α. § 56. Οὕτω περὶ τῶν Πελασγῶν ἀποφαίνεται « Ἱστορέων δὲ (ὁ Κροίσος) « εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς « μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους, τοὺς δὲ τοῦ Ἴωνικοῦ. Ταῦτα « γὰρ ἦν τὰ προκεκριμμένα ἔοντα τὸ ἀρχαῖον. Τὸ μὲν Πε- « λασγικόν. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Καὶ τὸ μὲν οὐδαμῆ » κω ἐξεχώρησε. Τὸ δὲ πουλυπλόγητον κάρτα. Ἐπὶ μὲν γὰρ « Δευκαλίωνος Βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιώτιν. Ἐπὶ δὲ « Δώρου τοῦ Ἑλλήνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐ- « λυμπον χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν. Ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαί- « ώτιδος, ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεεν ἐν Πίνδῳ, Μα- « κεδὸν καλεόμενον. Ἐντεῦθεν δὲ αὐτίς εἰς τὴν Δανωπίδα « μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δανωπίδος οὕτως εἰς Πελοπόννησον « ἔλθον Δωρικὸν ἐκλήθη. »

Ἐξιστορεῖ δὲ ὅτι καὶ εἰς Ἀθήνας κατοίκησαν οἱ Πελασγοί, λέγων βιβλ. β΄. § 51. « Ἀθήνησι γὰρ ἤδη τνηκαῦτα εἰς « Ἑλληνας τελέουσι, Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ. « Ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἠρέξαντο νομισθῆναι. Ὅστις δὲ τὰ « Καβαίρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι « παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὠνήρ οἶδε τὸ λέγω. « Τὴν γὰρ Σαμοθρήϊκην οἴκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, « τοί περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων « Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. »

Τελευταῖον δὲ ὅλην τὴν Ἑλλάδα Πελασγίαν καλουμένην ἀποφαίνεται. Αὐτ. § 56. λέγων « τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον « Πελασγίης καλεομένης αὐτῆς ταύτης. » Ὅπερ καὶ ὁ Θου- κυδίδης ὁμολογεῖ, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη. Καὶ ἴσως αὐτὸ

τοῦτο αἰνιττόμενος ὁ Σωκράτης εἰς τὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος λέγει « Εἰσὶ δ' ἡμῶν ἀρχαιότεροι Βάρβαροι. »

§ ε. Εἶναι λοιπὸν ἐπίσης ἱστορικῶς ὁμολογούμενον ὅτι τὸ ἀρχαιότερον ἔθνος ὁποῦ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτον οἱ Πελασγοί. Ὅτι δὲ ἦτον ἀγροῖκον, καὶ βάρβαρον, ἄλλως μὲν, καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα δὲ, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ὁ Ποιητής, ἐπὶ τῶν περιοικούντων τὸ τῆς Δωδώνης μαντεῖον, εὐφρέσατα τὸ παρατηρεῖ ὁ Στράβων λέγων (αὐτ.) « περὶ δὲ Δωδώνης τοὺς
 « μὲν περιοικούντας τὸ Ἱερὸν, διότι βάρβαροι, διασαφεῖ καὶ
 « Ὀμηρος ἐκ τῆς διαίτης, ἀνιπτόποδας, χαμαιεῦνας, λέγων. »
 Καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ, βιβ. α. § 58. βάρβαρον ἀποκαλεῖ τὸ
 • Πελασγικὸν ἔθνος λέγων « πρὸς δὴ ὧν, ἐμοί τε δοκέει, οὐδὲ
 • « τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμᾶ μεγάλως ἀν-
 • « ξηθῆναι. » Μ' ὅλον τοῦτο οὐχ ἦττον πρέπει νὰ παρατη-
 ρήσωμεν ὅτι ὡσάκις ὁ Ποιητής ἀναφέρει τοὺς Πελασγοὺς, Δίους
 Πελασγοὺς τοὺς ὀνομάζει, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ, Δῖος,
 ἐπίθετον ὁ ποιητής τὸ μεταχειρίζεται συνήθως ἐπὶ τῶν εὐ-
 κλεεστέρων, καθὼς σημειοῖ ὁ Εὐστάθιος. Εἶχε δὲ τὸ ἔθνος
 αὐτὸ καὶ μαντεῖα, καὶ ὑποφήτας, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν.
 Καὶ τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον ἦτον τὸ ἀρχαιότατον εἰς τοὺς Ἑλ-
 ληνας, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος βιβ. β. § 52. λέγων,
 « ἔθνον δὲ πάντα (α) πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσιν ἐπευχό-
 « μνοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας. Ἐπωνυμὴν δ' οὐδ'
 « οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτέων. Οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. »

Ἀναμφίβολον ἄρα εἶναι ὅτι τὸ ἔθνος αὐτὸ, μ' ὅλον ὁποῦ
 δὲν εἶχεν ἀκούσῃ εἰσέτι τὰς μετὰ ταῦτα Ἑλληνικὰς ἐπωνυμίας
 τῶν μυθολογουμένων θεῶν, οὐχ ἦττον ὡς ἔθνος εἶχεν ἰδίαν

(α) Σημειῶσαι τὸ πάντα ἀντὶ τοῦ πάντοτε, ὅπερ καὶ παρ' ἡμῶν
 ἐν κοινῇ χρήσει σώζεται.

Ἐθνικὴν Διάλεκτον. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν σκοπούμενον.

§ 5. Περὶ τῆς Διαλέκτου ὁμῶς αὐτοῦ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἔθνους καμμία παράδοσις, οὔτε ἱστορικὴ, οὔτε γραμματικὴ, ἔφθασε νὰ μᾶς δώσῃ ἀμυδρὰν κἀν ἰδέαν. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνιδεότης δὲν εἶναι μῆτε πρόσφατος, μῆτε ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας τῶν μεταγενεστέρων Γραμματικῶν. Αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἡγεμὼν τῆς Ἱστορίας, ὁ Ὀμηρικὸς Ἡρόδοτος, μὲ τὴν φυσικὴν του ἀπλότητα, ὁμολογεῖ (βιβ. α. § 56.) ὅτι δὲν γνωρίζει ὁποίαν Γλῶσσαν ὠμιλοῦσαν οἱ Πελασγοί. « Ἦν τινα δὲ Γλῶσσαν » ἔεσαν, λέγει, οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Εἰ » δὲ χρεῶν ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἐοῦσι Πε- » λασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, » οἱ ὄμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι. Οἴ- » κεν δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην, καὶ » τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην, Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν » Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα » ἄλλα Πελασγικά ἐόντα πολίσματα τὸ οὔνομα μετέβαλε. Εἰ » τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοί » βάρβαρον Γλῶσσαν ἰέντες. » Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ ὅτι δὲν ἐνδέχεται νὰ κρίνωμεν, μῆτε ἀπὸ τὴν Γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων, μῆτε ἀπὸ τὴν Γλῶσσαν τῶν Δωριέων περὶ τῆς Γλῶσσης τῶν Πελασγῶν, ἐπιφέρει ὁ Ἱστορικὸς « εἰ τοίνυν » ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτον τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικόν ἔθνος ἐόν » Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλληνας, καὶ τὴν » Γλῶσσαν μετέμαθε (1) καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρησωνιῆται » οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικεόντων εἰσὶν ὁμόγλωσσοι, » οὔτε οἱ Πλακιηνοί. Σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι. Δηλοῦσι τε ὅτι » τὸν ἐνείκαντο γλῶσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα » τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσιν ἐν φυλακῇ. »

Περὶ δὲ τῆς Γλώσσης τῶν ἐν Δωδώνῃ ὑποφητῶν, οἵτινες Πελασγοὶ ἦσαν τῷ ἔθνει, ἐξηγούμενος ὁ Ἱστορικός (βιβ. β. § 52.) λέγει « Πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων » ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν. Ἐδόκεον δὲ » σφι ὅμοια ὄρνισι φθέγγεσθαι. Μετὰ δὲ χρόνον τὴν Πελειάδα » ἀνθρωπινήν φωνὴν αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπεὶ τε τὰ συνετὰ » σφι ἦυδα ἢ γυνή. Ἔως δὲ ἐδαρβάριζε ἐδόκέε σφι ὄρνιθος » τρόπον φθέγγεσθαι. » Ὅπερ ἀναμφιβόλως τὸ ἄρρῦθμον, καί » ὡς εἶπεῖν, ἀναρῥρον τῆς φωνῆς αἰνίττεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν » τρόπον καὶ ἐν ἄλλοις περιγράφει τὴν τῶν Τρωγλοδυτῶν φωνήν λέγων, βιβ. δ΄. § 183. « Γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ » παρομοίῃν νεομιάσει, ἀλλὰ τετρίγασι κατάπερ αἱ νυκτερί- » δες. τὸ ἀναρῥρον, καὶ ἄσημον τῆς φωνῆς ἐκ τούτου αἰ- » νιττόμενος. »

Διόδωρος δὲ ὁ Σικελιώτης (βιβ. γ. § 67.) λέγει, ὅτι ὁ Ὀρφεύς, ὁ Λῆνος, καὶ ὁ τοῦ Ὀμήρου διδάσκαλος Προναπίδας, « Πελασγικαῖς γράμμασιν ἔγραψαν. » Δὲν ἐρμηνεύει ὅμως τίποτε περὶ τῆς φωνῆς τῶν Πελασγικῶν αὐτῶν γραμμάτων, μήτε ἐξηγεῖ πόθεν τοῦτο παρέλαθεν. Αὐτὴν δὲ ἴσως τὴν ἀρχαίαν τῶν Πελασγῶν φωνὴν αἰνιττόμενος ὁ Φεῖος Πλάτων εἰς τὸν Κρατύλον λέγει « διὰ τὸ πανταχοῦ σρέφεσθαι τὰ ὀνόματα » οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἰ ἢ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν » νυνὶ βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει. » Ἄθλος ἄρα ὡς πρὸς ἡμᾶς ἢ ἀρχαία Διάλεκτος τῶν Πελασγῶν.

§ ζ. Σύγχρονοι μὲ τοὺς Πελασγοὺς, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔθνῶν τῶν τὴν Ἑλλάδα περιοικούντων, ἦσαν καὶ αἱ φυλαὶ τῶν Δαναῶν, καὶ τῶν Θεσσαλῶν. Οἱ μὲν ἀπὸ Δαναοῦ, οἱ δὲ ἀπὸ Θεσσαλοῦ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν λαβόντες προσωνυμίαν. Ἐκ τῶν δευτέρων τούτων ἓνα πλῆθος λαοῦ, Γραῖοι ἐπιλεγόμενοι, ἀπὸ μιᾶς χώρας τῆς Θεσσαλίας, Γραΐας καλουμένης, τὴν ἐθνικὴν

αὐτῶν λαβόντες ἐπωνυμίαν, ὡς τινες ἰσοροῦσιν, ἢ κατ' ἄλλους, Γραικοὶ ὀνομαζόμενοι, ἀπὸ Γραικοῦ υἱοῦ τοῦ Θεσσαλοῦ, οὕτως ἐπικληθέντες, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν αὐτοῦ ἐπέρασαν, κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους, εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ κατοίκησαν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀδριατικοῦ Κόλπου. Καὶ ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι τῆς Ἑλλάδος ἀποικοὶ ὀνομάζοντο Γραικοί, οἱ τῆς Ἰταλίας κάτοικοι, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ῥώμης, ἐπονόμασαν ἐν γένει Γραικοὺς ὅλα τὰ ἔθνη ὁποῦ κατοικοῦσαν τὴν μετὰ ταῦτα μετονομασθεῖσαν Ἑλλάδα. Αὕτῃ ἡ ἐπωνυμία ἐπεκράτησεν ἔκτοτε, καὶ ἐπικρατεῖ μέχρι τῆς σήμερον, μεταξύ ὄλων τῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, διὰ ὅλους ἐν γένει τοὺς Ἕλληνας. Εἶναι ὅμως ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι, οὔτε ὁ Ὅμηρος, οὔτε ὁ Ἡσίοδος, οὔτε αὐτὸς ὁ Ἡγεμὼν τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος, οὔτε ὁ μετ' ἐκεῖνον ἀκριβέστατος Συγγραφεὺς Θουκυδίδης, οὔτε ὁ Θεῖος Πλάτων, ἀναφέρουν παντελῶς τὸ ὄνομα Γραικός, ὡς ἐπώνυμον τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων. Μόνος μεταξύ τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων ὁ Ἀριστοτέλης (μετεωρ. βιβ. α. 14.) ἀναφέρει τὸ ὄνομα Γραικός, ὡς ἐθνικὸν ἐπώνυμον, λέγων « Καὶ οἱ « καλούμενοι τότε μὲν Γραικοί, νῦν δὲ Ἕλληνες. » Μεταξὺ δὲ τῶν παλαιῶν Ποιητῶν μόνος ὁ Καλλιμάχος ἀναφέρει αὐτὸ τὸ ὄνομα

Γραικοὶ καὶ γῆς ἡμετέρας ἀδαεῖς.

μεταξὺ δὲ τῶν μεταγενεστέρων Ποιητῶν ὁ Λυκόφρων λέγει « Γραικῶν ἄριστος. ὅπερ ἐξηγῶν ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ὅτι « Γραικοὶ πρότερον οἱ τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι ἐκαλοῦντο. Ὑστερον δὲ ἀφ' Ἑλλήνος ἐκλήθησαν Ἕλληνες.

Ἀπολλόδωρος δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Βιβλιοθήκῃ. βιβ. α. κεφ. ζ. Τὰ περὶ Ἑλλήνος ἐξιστορῶν λέγει « αὐτὸς

« μὲν οὖν (ὁ Ἕλληνας) ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς καλουμένους Γραικοὺς
« προσηγόρευσεν Ἕλληνας. »

Μεταξὺ δὲ τῶν μεταγενεστέρων ὁ μὲν Ἡσύχιος ὁ λεξικογράφος ἐξηγεῖ τὴν λέξιν Γραικός, Ἕλλην. Ἐπίσης δὲ καὶ τὴν λέξιν Ραῖκος, τὴν ὁποίαν παραξυτόνως ἐκφέρει, Ἕλληνας ἐξηγεῖ, σημειῶν ὅτι « Ῥωμαῖοι τὸ Γ προστιθέντες Γραικὸν φασί.

Ὁ δὲ Εὐστάθιος Ἰλ. μ. σελ. 890. σημειοῖ ὅτι « ἡ μὲν
« Συνήθεια, καὶ ὁ Σοφοκλῆς δέπου κατὰ τοὺς παλαιούς, καὶ
« ὁ Λυκόφρων δὲ, Γραικοὺς, διὰ τοῦ ἐν ἀρχῇ Γ προφέρου-
« σιν ἐπὶ Ἑλλήνων. Οἱ Βάρβαροι δὲ Ραϊκοὺς φασὶ δίχα τοῦ Γ,
« ὡς ἐν παλαιῶ εὔρηται ῥητορικῶ λεξικῶ.

Τὸ ἀρχαιότερον δὲ ὑπόμνημα ὁποῦ σώζεται δι' αὐτὴν τὴν ἔθνην ἐπωνυμίαν εἶναι τὸ εἰς τὰς ἐκ Πάρου Πλάκας (α) ἀναφερόμενον, ἐν αἷς εὐρίσκεται σημειωμένον ὅτι, « Ἕλληνας ὁ
« Δευκαλίωνος Φθιώτιδος ἐβασίλευσε, καὶ Ἕλληνες ὠνομάσ-
« θησαν οἱ τὸ πρότερον Γραικοὶ καλούμενοι. »

Ἐκ τούτων ἄρα ἀναντιρρήτως συνάγεται, ὅτι τὸ ὄνομα Γραικός, ὡς ἔθνην ἐπωνυμίαν, μετεδόθη, ἀπὸ τοὺς εἰς Ἰταλίαν μετοικήσαντας Γραικοὺς, εἰς τοὺς κατοικοὺς μόνου τῆς Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας, οἱ ὁποῖοι καὶ πρῶτοι ἀπὸ Ἑλλήνων τοῦ Δευκαλίωνος Ἕλληνες μετεκλήθησαν. Οἱ κάτοικοι ὁμῶς τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ οἱ τῆς Πελοποννήσου, καὶ Ἀττικῆς, οἱ μετὰ ταῦτα Ἕλληνες ἐν γένει ἐπονομασθέντες, δὲν φαίνεται νὰ ἐδέχθησαν ποτὲ τὸ ὄνομα Γραικός ὡς ἔθνην ἐπωνυμίαν.

(α) Αἱ Πλάκες τῆς Πάρου, αἱ ὁποῖαι εἶναι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχαιολογίαν τὸ ἐπισημότερον ὑπόμνημα, ἐπονομασθησαν Πλάκες τοῦ Ἄρου-δέλου, κατὰ μετωνυμίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Περιγητοῦ, ὅστις τὰς μετεκόμισεν ἀπὸ τὸ νησί τῆς Πάρου εἰς τὴν Ἀγγλιτῆραν.

§ η. Ἀυτὰ δὲ τὰ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Γραικὸς διακρι-
 νόμενα ἀρχαῖα ἔθνη, τὰ ὁποῖα κατοικοῦσαν τοὺς τόπους τῆς
 Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας, ἤτοι τῆς ὕστερον Ἑλλάδος ὀνομασ-
 θείσης, δὲν ἦσαν βέβαια οὔτε ἄφωνα ὡς Ἰχθύες, οὔτε ἄγλωσ-
 σα ὡς Τρωγλοῦται. Ἐπεταί ἄρα νὰ εἶχαν καὶ Γλῶσσαν,
 καὶ Διάλεκτον ἑθνικὴν. Καμμία ὅμως ἱστορικὴ ἀναφορά,
 καμμία νύξις ποιητικὴ, ἢ γραμματικὴ, δὲν εὐρίσκεται, ἐξ ἧς
 νὰ συμπεράνωμεν τὴν ὑπαρξίν, ἢ τὸ ὄνομα μιᾶς Γραικικῆς
 Διαλέκτου. Ὡς ἀνευδοκίως ἤμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι
 Γλῶσσα Γραικικὴ οὔτε ἠκούσθη, οὔτε ὠνομάσθη ποτὲ καμμία
 τῆς Ἑλλάδος Διάλεκτος. Ἐνδέχεται λοιπὸν ἢ Γλῶσσα αὐτῶν
 τῶν Ἀρχαίων ἔθνῶν νὰ ἦτον διηρημένη εἰς τόσα δημοτικὰ
 ἰδιώματα, ὅσαι καὶ φυλαί, καὶ δῆμοι νομάδες μεταξύ των
 διεκρίνοντο, καὶ ἀκολούθως κανένα ἐξ αὐτῶν τῶν κατὰ φυλὴν
 ἰδιωμάτων δὲν ἐγνωρίζετο ὡς Κοινὴ τοῦ ἔθνους Διάλεκτος.
 Αὐτὸ τὸ ἐξ ὑποθέσεως συμπέρασμα ἤμποροῦμεν, ὡς ἔγγιστα
 βεβαίον, νὰ τὸ πιθανολογήσωμεν ἀπ' ὅσα ἐξιστορεῖ Διόδωρος
 ὁ Σικελιώτης περὶ τῆς συνθέσεως τῶν διαλέκτων τῶν ἀρχαίων
 ἔθνῶν. « Τῆς φωνῆς δ' ἀσήμευ καὶ συγκεχυμένης οὔσης (λέ-
 » γει βιβ. α. § η.) καὶ τοῦ κατ' ὀλίγον διασπῶν τὰς
 » λέξεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους τιθέντας σύμβολα περὶ ἐκάστου
 » τῶν ὑποκειμένων γνώριμον σφίσιν αὐτοῖς ποιῆσαι τὴν περὶ
 » πάντων ἐρμηνείαν. Τοιούτων δὲ συσημάτων γινομένων καθ'
 » ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, οὐχ ὁμόφωνον πάντας ἔχειν τὴν
 » διάλεκτον, ἐκάστων ὡς ἔτυχε συνταξάντων τὰς λέξεις. Διὸ
 » καὶ παντοίους ὑπάρξαι χαρακτῆρας διαλέκτων, καὶ τὰ
 » πρῶτα γενόμενα συσημάτα τῶν ἀπάντων ἔθνῶν ἀρχέγονα
 » γενέσθαι »

Αὐτὴ ἡ πιθανολογία ἀς μὴ φανῆ παράδοξος εἰς τοὺς δυσαρ-
 ρέτους ἐφεκτικούς. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι, ὅσον ἐν ἔθνος

εἶναι ἀπολίτευτον, ἀγροῖκον, καὶ εἰς νομάς καὶ φυλάς διηρημένον, τόσον μᾶλλον ἢ Γλῶσσα του εἶναι διηρημένη εἰς δημοτικά, καὶ χωρικά Ἰδιώματα, ἀπὸ τὰ ὅποια κανένα δὲν γνωρίζεται κατ' ἔξοχὴν ὡς Ἐθνικὴ Διάλεκτος, καθ' ὅτι τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο δὲν συνέχεται. Ὅσον δὲ τὸ ἔθνος, δι' ἑνὸς γενικοῦ πολιτεύματος, προχωρεῖ εἰς τὴν ὀλόκληρον συναρμογὴν τῆς Ἐθνικῆς ὀλομελείας του, καὶ πλησιάζει εἰς τὸν ἔξευγενισμόν τῶν ἠθικῶν σχέσεων, δι' ὧν συνδέεται ἡ πολιτικὴ κοινωνία, τοσοῦτον τὰ κατὰ φυλὴν καὶ δήμον Ἰδιωτικά Ἰδιώματα συμμίγνυνται τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο, καὶ ὅλα ὡς εἰπεῖν, συγγέονται εἰς ἓν ἐπικρατέστερον ἔθνικὸν Ἰδιώμα, τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς κοινῆς χρήσεως τῶν ἐγκριτοτέρων τοῦ ἔθνους, ἀποκαθίσταται μία Ἐθνικὴ Κοινὴ Διάλεκτος. Ὁ Στράβων περιγράφων τὰς διαφόρους φυλάς, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἔθνος τῶν Ἀλβανῶν, λέγει, βιβ. ια. 503. « Νυνὶ μὲν οὖν εἰς ἀπάντων » ἄρχει. Πρῶτερον δὲ καὶ καθ' ἑκάστην γλῶτταν ἰδίᾳ ἐβου- » λένοντο ἕκαστοι. Γλῶτται δ' εἰσὶν ἕξ καὶ εἴκοσι αὐτοῖς, διὰ » τὸ μὴ εὐεπίμικτον πρὸς ἀλλήλους. » Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τῶν σπουδαιοτέρων, καὶ εὐτυχεςέρων περιηγητῶν συνάγεται ὅτι εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ δὲν εἶναι εἰσέτι ὀλοκλήρως εἰς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς γνωστὴ, εὐρίσκονται μέχρι τοῦδε ἐγνωσμένοι ἑκατὸν σαράντα Ἐθνικαὶ Διάλεκτοι, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν χρήσει δημοτικῶν Ἰδιωμάτων μεταξὺ τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι πολὺ ἀπ' αὐτὸν περισσότερος, ἐν ᾧ εἰς τὴν πεπολιτευμένην καὶ ἔξευγενισμένην Εὐρώπην ἐπαριθμοῦνται μόνον τριαντατέσσερες Ἐθνικαὶ Διάλεκτοι. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν Δημοτικῶν Ἰδιωμάτων γίνεται κατ' ἀναλογίαν τῆς ἀγροικίας καὶ ἀπολιτεύτου ἀγωγῆς ἑνὸς ἔθνους μᾶλλον, ἢ κατ' ἀναλογίαν τῆς πολυανθρωπίας του. Πιθανὸν ἄρα φαίνεται μετὰ λόγου, ὅτι καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Γραικῶν Γλῶσσα διηρημένη οὕσα εἰς πολλὰ δημοτικά Ἰδιώματα, δὲν

ἀπεκατέστη Γλῶσσα Κοινή τοῦ ἔθνους, εἰμὴ ὅτε τὸ ἔθνος μετέβαλε καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸ ἔθος τῆς Γλώσσης, καὶ εἰς ἓν γενικὸν πολίτευμα ἀποκαταστάθην, τὸ μὲν ἔθνος Ἕλληνας, ἡ δὲ Γλῶσσα του Ἑλληνική μετωνομάσθη.

§ 9. Εἶναι δὲ ἔξω πάσης ἀμφιβολίας ὅτι αὐτὴ ἡ τῶν πρώτων Ἑλλήνων Κοινή Γλῶσσα, ἡ καὶ Ἑλληνική ἐπονομασθεῖσα, ἦτον ἐκ Συνθήκης συνθεμένη ἀπὸ διαφόρους Ἐθνικὰς Διαλέκτους, κατὰ τὰς ἀποικίας, καὶ μεταναστάσεις διαφόρων Ἐθνῶν, ὁποῦ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος συνέβησαν. Ὅθεν, δὲν εἶναι βέβαια ἔξω τοῦ προκειμένου τὸ νὰ ἀναφέρωμεν, ὡς οἶόν τε ἐξηκριβωμένως, τὰς ἐπισημοτέρας καὶ γενικωτέρας αὐτῶν τῶν πρώτων ἀποικιῶν, πρὸς ὁδηγίαν εἰς τὸ σκοπούμενον. Ἐν τοσοῦτῳ πρὸ τοῦ νὰ ἔμβωμεν εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ἔξωθεν ἐπελθόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἐθνῶν, τῶν ὁποίων ἡ Ἐθνικὴ Διάλεκτος ἐξ ἀνάγκης ἔπεται νὰ συνεμίχθῃ μὲ τὴν Ἑλληνικὴν, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Κάρονας, καὶ Καύκωνας, καὶ Λέλεγας, ἔθνη τῆς Ἑλλάδος αὐτόχθονα, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Στράβων (βιβ. ιγ. 611. Ὡς καὶ βιβ. ζ. 321) ὅτι « τοὺς Λέλεγας οἱ μὲν » Κᾶρας ἀποφαίνουσιν Ὅμηρος δὲ χωρίζει, λέγων

Πρὸς μὲν ἀλὸς Κᾶρες, καὶ Παίονες ἀγνυλότοξοι

Καὶ Λέλεγες, καὶ Καύκωκες, Δῖοι τε Πελασγοί (α).

Καὶ πάλιν ὁ Γεωγράφος (αὐτ. 322) περὶ τῶν αὐτῶν λέγει « μάλισα δ' ἄντις Ἡσιόδῳ πιστεύσειεν οὕτω περὶ αὐτῶν εἰπόντι

» Ἦτοι γὰρ Λοκρὸς Λελέγων ἠγήσατο λαῶν

» Τοὺς ρά ποτε Κρονίδης Ζεὺς ἄφθιτα μῆδεα εἰδῶς

» Λεκτοὺς ἐκ Γαίης ἀλέους πόρε Δευκαλίωνος.

Ὅθεν καὶ παρατηρεῖ ὁ Γεωγράφος ὅτι μὲ τὴν λέξιν λεκτοὺς ὁ Ποιητὴς φαίνεται νὰ αἰνίττεται τὸ, « συλλέκτους ἐκ παλαιοῦ

» καὶ μιγάδας γεγονέναι. Καλοῦνται γὰρ Λέλεγες, ὡς ἐτυμο-
 » λογοῦσιν οἱ Γραμματικοί, ἀπὸ τοῦ λέγω τὸ συνάγω ὡς ἐκ
 » πολλῶν συλλεγέντες ἔθνων. Τοῖς γὰρ ἀνεσίοις καὶ μιγάσι,
 » καὶ μηδεμίαν Γῆν βεβαίως ὡς πατρίδα κατοικοῦσι, ταύτην
 » ἐπετίθεντο τὴν ὀνομασίαν ὡς τὰ πολλά. » Περί δὲ τῶν Καυ-
 κῶνων λέγει, βιβ. η. 345. « Πλείους δ' εἰσὶ λόγοι περὶ τῶν
 » Καυκῶνων· καὶ γὰρ Ἀρκαδικὸν ἔθνος φασί, καθάπερ καὶ τὸ
 » Πελασγικὸν, καὶ πλανητικὸν ἄλλως, ὡσπερ ἐκεῖνο. Ἴσορειῖ
 » γοῦν ὁ Ποιητὴς καὶ τοῖς Τρωσὶν ἀφιγμένους συμμάχους.
 (Ἰλ. υ. 329)

» Ἐνθα δὲ Καύκωνες πόλεμον μεταθωρήσσαντο.

Εἶπε δὲ ὁ Συγγραφεὺς καὶ ἀλλαχοῦ ὡς ἀνωτέρω § 6. ἐση-
 μειώθη, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτον τὸ πάλαι κατοικημένη ἀπ' αὐτὰ τὰ
 βάρβαρα ἔθνη « Δρυόπων τε, καὶ Καυκῶνων, καὶ Πελασγῶν,
 » καὶ Δελέγων, καὶ ἄλλων τοιούτων κατανειμαμένων τὰ ἐντὸς
 » Ἴσθμοῦ, καὶ τὰ ἐκτός δε. » Συμπεραίνεται λοιπὸν ὅτι τὸ ἔθνος
 τῶν Καυκῶνων, ὃν ἐν ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα ἔθνη ὅπου κατοίκη-
 σαν τὴν Πελοπόννησον, ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ Καύ-
 κωνος ἑνὸς τῶν πευτήκοντα υἱῶν τοῦ Λυκάωνος Βασιλέως τῶν
 Ἀρκάδων, υἱοῦ τοῦ Πελασγοῦ, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ἀπολλό-
 δωρος. Σημειοῖ δὲ τελευταῖον ὁ Γεωγράφος (βιβ. ιβ. 544) ὅτι,
 « τὸ τῶν Καυκῶνων γένος ἐξέφθαρται τελείως πάντοθεν. »

§ 1. Οἱ δὲ Κᾶρες, λέγει, « Νησιῶται πρότερον ὄντες
 » Ἠπειρώται γεγόνασι προσλαβόντων Κρητῶν, οἳ καὶ τὴν Μι-
 » λητον ἔκτισαν. » Τοῦτο τὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. α.
 § 171) λέγων « εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι εἰς τὴν
 » Ἠπειρον ἐκ τῶν νήσων. Τὸ γὰρ παλαιὸν ἔοντες Μίνω τε κα-
 » τήκοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους. » Ἐπιφέρει
 δὲ (αὐτ.) ὁ Ἴσορικός ὅτι « Τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον

» τῶν ἔθνεων ἀπάντων, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον μακρῶ μά-
 » λιστα.... Μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας, χρόνῳ ὕστερον πολλῶ, Δωριεῖες
 » τε καὶ Ἴωνες ἐξάνεστησαν ἐκ τῶν νήσων, καὶ οὕτω ἐς τὴν Ἑπει-
 » ρον ἀπίκοντο. Κατὰ μὲν Κᾶρας οὕτω Κρηῆτες λέγουσι γενέσθαι,
 » οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ
 » νομίζουσι αὐτοὶ ἐαυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας Ἑπειρώτας, καὶ
 » τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷ περ νῦν, ἀπο-
 » δεικνῦσι δ' ἐν Μιλιάσσοισι Διὸς Καρίου Ἴρον ἀρχαῖον....
 » Ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσί
 » ἐγένοντο. Τούτοισι δὲ οὐ μέτα. » Ὁ Στράβων ὁμοῦς ἀποπε-
 » ρατῶν τὸν λόγον (βιβ. ιδ. 661) ἐπιφέρει « Πολλῶν δὲ λόγων
 » εἰρημένων περὶ Καρῶν, ὁ μάλιστα ὁμολογούμενος ἐστὶν οὗτος,
 » ὅτι οἱ Κᾶρες ὑπὸ Μίνῳ ἐτάττοντο τότε, Λέλεγες καλούμε-
 » νοι, καὶ τὰς νήσους ὤκουν. Εἴτ' Ἑπειρώται γενόμενοι πολλὴν
 » τῆς Παραλίας, καὶ τῆς Μεσογαίας κατέσχον, τοὺς προκατέ-
 » χοντας ἀφελόμενοι. Καὶ οὗτοι δ' ἦσαν οἱ πλείους Λέλεγες,
 » καὶ Πελασγοί. » Ἐναντίον δὲ τῆς γνώμης τοῦ Ἡροδότου τοὺς
 ἀποκαλεῖ βαρβάρους, συμφώνως μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ὀμήρου,
 ὃς τις, ὡς ἀνωτέρω § 6. ἐσημειώθη, τοὺς ὀνομάζει βαρβαρο-
 φώνους

Νάσης δ' αὖ Καρῶν ἠγήσατο βαρβαροφώνων.

Ὁθεν τὰ περὶ Λελέγων περιγράφων, βιβ. ζ. 321. συμπεραίνει
 « ὅτι μὲν οὖν Βάρβαροι ἦσαν οὗτοι (οἱ λελεγες) καὶ αὐτὸ τὸ
 » κοινωνῆσαι τοῖς Καρσί νομίζοιτ' ἂν σημειῶν, ὅτι δὲ πλάνητες
 » καὶ μετ' ἐκείνων, καὶ χωρὶς, καὶ ἐκ παλαιοῦ, καὶ αἱ Ἀριστο-
 » τέλους πολιτεῖαι δηλοῦσι.

Ἡ Γλῶσσα λοιπὸν τῶν Καρῶν, περὶ ἧς προϊόντος τοῦ λόγου
 πλατύτερον θέλομεν ὀμιλήσῃ, κατὰ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις,
 καὶ τὰς τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν παρατηρήσεις, καίτοι βαρ-

βαρόφωνος, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ Ὀμηρος, εἶναι ὁμῶς τούλα-
 χισον, ὡς πρὸς ἡμᾶς, γνωστὴ ὅτι ὑπῆρξεν, ὑπ' αὐτὴν τὴν
 Ἐθνικὴν προσωνομίαν, δι' ἧς εἰδικῶς Καρικὴ Διάλεκτος ὀνο-
 μάζεται.

§ ια. Ἐν τούτοις ἀς προσθέσωμεν καὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἔθνη,
 περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει ὁ Στράβων (βιβ. ζ'. 324) ὅτι « Τῶν
 » μὲν οὖν Ἡπειρωτῶν ἔθνη, φησὶν εἶναι Θεόπομπος τετταρεσ-
 » καίδεκα. Τούτων δ' ἐνδοξότατα Χάονες, καὶ Μολοττοί, διὰ
 » τὸ ἄρξαι ποτὲ πάσης τῆς Ἡπειρώτιδος, πρότερον μὲν Χάονας,
 » ὕστερον δὲ Μολοττούς, οἱ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν τῶν Βασι-
 » λέων ἐπιπλέον ἠύξινθησαν. Τῶν γὰρ Αἰακιδῶν ἦσαν. Καὶ
 » διὰ τὸ παρὰ τούτοις εἶναι τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον παλαιόν
 » τε καὶ ὀνομαστόν. » Ἡ Διάλεκτος ὁμῶς αὐτῶν τῶν Ἡπειρω-
 τικῶν ἔθνῶν, ὑπ' οὐδεμιᾶς Ἐθνικῆς προσωνομίας, ὡς εἰδικὴ
 ἀναφέρεται. Ὄθεν δὲν ἔχομεν, εἰ μὴ νὰ συμπεράνωμεν περὶ
 αὐτῆς, ἀπ' ὅσα περὶ τοῦ ἐν Δωδώνῃ μαντείου ἰσορεῖ ὁ Ἡρόδο-
 τος, ὅτι ἦτον καὶ αὐτὴ, ὡς ἡ τῶν Πελασγῶν, Βάρβαρος.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἀποικιῶν, καὶ τῆς Ἐφεξῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

§ 16. ΔΙΑ νὰ ἐξετάσωμεν, μὲ ὀπωσοῦν ἀκριβεστέραν μελέτην τὰς ἐπισημοτέρας μετοικήσεις, καὶ μεταναστάσεις ὁποῦ συνέβησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰ ἔξωθεν ἐπελθόντα ἀλλόφυλα ἔθνη, καθ' ἃς καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸ ἔθος, καὶ ἡ Διάλεκτος τῶν πρώτων αὐτοχθόνων κατοίκων διαφόρως μετεῤ-ῤυθμίσθησαν, δὲν ἔχομεν ἄλλον ὁδηγόν, εἰ μὴ τὴν Μυθολογίαν τῶν Ἑλλήνων, τῆς ὁποίας χρειάζεται νὰ ξεχωρίσωμεν τὸ ἱστορικὸν μέρος ἀπὸ τὸ μυθῶδες καὶ πλασματικόν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν, δυνάμει τῆς μετὰ λόγου ὀρθοῦ πιθανολογίας, νὰ ἐξιχνιάσωμεν τὴν, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἥττον, ἱστορικὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης νὰ διακρίνωμεν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀχανές πέλαγος τῆς Ἀρχαιολογίας, ἀνάγκη εἶναι πρὸ πάντων νὰ παρατηρήσωμεν, συμφώνως κατὰ τὴν θεῖαν γραφὴν, ὡς ἐξηγεῖ σαφέστατα ὁ Ἱερός Κλήμης Ἀλεξανδρείας, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον Γένος κατὰ φυσικὴν ῥοπὴν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον μεταφερόμενον ἐκάνθη, πρῶτον μὲν ἀπὸ τὰ Μεσημβρινὰ μέρη τῆς Γῆς εἰς τὰ Βόρεια, καὶ ἀπὸ τὰ Ἀνατολικά εἰς τὰ Δυτικά· Ἀκολούθως δὲ κατ' ἀντιρροφὴν, ἀπὸ τὰ Βόρεια εἰς τὰ Μεσημβρινὰ, καὶ ἀπὸ τὰ Δυτικά εἰς τὰ Ἀνατολικά. Ὡς αὐτὴν τὴν ἀγχίρροφον ἐπιδημίαν τῶν Ἐθνῶν δὲν σφάλλει τινὰς ἀν' ἧθελε τὴν ὀνομάσῃ μίαν χρονικὴν τῶν ἀνθρώπων παλίρροϊαν.

ἈΠΟΙΚΙΑ Εἰς Κρήτην.

§ 19. Φαίνεται λοιπὸν, κατὰ τὴν Μυθολογίαν τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, Λιβύαν, καὶ Φοινίκην, ἐβγήκαν οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ, οἱ ὁποῖοι κατοίκησαν εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου, ἐφεξῆς, καὶ οἱ ἀπὸ τὰ Βόρεια μέρη τῆς Ἑλλάδος μετοικήσαντες Πελασγοὶ ἐπίσης συνέβρυσαν. Ἐκεῖ μυθολογεῖται ἡ γέννησις τῶν προσαγορευθέντων Τιτάνων, ὡς σημειοῖ ὁ Ἀπολλόδωρος (βιβ. α. κεφ. α.) τῶν ὁποίων τὰ, κατὰ τὴν Μυθολογίαν, ὀνόματα παρασῆνουν αἰνιγματωδῶς τοὺς ἀρχηγέτας τῆς πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως τῶν τῆς Ἑλλάδος ἀγρίων λαῶν. Ἦσαν δὲ κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ταῦτα. Ὠκεανός. Κοῖος. Ὑπερίων. Κριός. Ἰαπετός. Καὶ ὁ νεώτερος αὐτῶν Κρόνος. Οὗτος πρῶτος ἐβασίλευσεν εἰς Κρήτην, καὶ « τοὺς καθ' ἑαυτὸν « ἀνθρώπους ἐξ ἀγρίου διαίτης εἰς βίον ἡμερον μετέστησε, καθὼς ἰσορεῖ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (βιβ. ε. § 55.) Αὐτόχθονες δὲ κάτοικοι τῆς Κρήτης ἰσοροῦνται οἱ λεγόμενοι Ἐτεοκρητες, καθὼς λέγει ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς (αὐτ. § 56.)

» οἱ μὲν γὰρ τὴν Κρήτην κατοικοῦντες φασὶν ἀρχαιοτάτους
 » παρ' αὐτοῖς γενέσθαι τοὺς ὀνομαζομένους Ἐτεοκρητας αὐ-
 » τόχθονας. » Ἐπιφέρει δὲ αὐτόθι ὁ αὐτὸς ὅτι « πρῶτοι τῶν
 » εἰς μνήμην παραδιδόμενων ὤκησαν τῆς Κρήτης περὶ τὴν
 » Ἰδην οἱ προσαγορευθέντες Ἰθαῖοι Δάκτυλοι . . . ἐνιοὶ δὲ,
 » λέγει, ἰσοροῦσιν, ὧν ἔστι καὶ Ἐφορος, τοὺς Ἰθαῖους Δακ-
 » τύλους γενέσθαι μὲν κατὰ τὴν Ἰδην τὴν ἐν Φρυγίᾳ, διαβῆναι
 » δὲ μετὰ Μίνωος εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὑπάρξαντας δὲ γόητας
 » ἐπιτηθεῦσαι τὰς τε ἐπωδάς, καὶ τελετάς, καὶ μυσῆρια, καὶ
 » περὶ Σαμοθράκην διατρίψαντας οὐ μετρίως ἐν τούτοις ἐκ-
 » πλῆττειν τοὺς ἐγχωρίους. Καὶ ἰδοὺ ἄλλη μετοικεσία ἀπὸ

τὰ Μεσημβρινὰ πρὸς τὰ Βόρεια μέρη, καὶ ἀρχὴ μυσηρίων, καὶ τελετῶν, δι' ὧν τὰ ἤθη τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἔθνων ἄρχισαν νὰ ἡμερώνωνται. Ἐξακολουθεῖ δὲ ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς λέγων, « Καθ' ὃν δὴ τὸν χρόνον καὶ τὸν Ὀρφέα, φύσει διαφόρῳ » κεχορηγημένον πρὸς ποίησιν καὶ μελωδίαν, μαθητὴν γενέσθαι τούτων, καὶ πρῶτον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξευεγκεῖν » τελετάς καὶ μυσήρια. » Καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπὸ τὰ Βόρεια πρὸς τὰ Μεσημβρινὰ μέρη παλινδρομία τῶν ἔθνων, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀρχὴ τῆς Μουσικῆς καὶ Ποιήσεως. Τοῦτο τὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ Στράβων βιβ. ι. 470. λέγων, « ἀπὸ δὲ τοῦ » μέλους, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, καὶ τῶν ὀργάνων, καὶ ἡ Μουσικὴ » πᾶσα θρακία, καὶ Ἀσιατικὴ νενόμισται. Δῆλον δ' ἔκ τε τῶν » τόπων, ἐν οἷς αἱ Μοῦσαι τετίμηται. Πιερίαι γὰρ καὶ » Ὀλυμπος, καὶ Πίμπλα, καὶ Λεῖβηθρον, τὸ παλαιὸν ἦν » Θρακία χωρία καὶ ὄρη· νῦν δὲ ἔχουσι Μακεδόνες. Τόν τε » Ἐλικῶνα καθιέρωσαν ταῖς Μούσαις Θρακίαι οἱ τὴν Βοιωτίαν » ἐποιήσαντες. . . . Οἱ τε ἐπιμεληθέντες τῆς ἀρχαίας Μου- » σικῆς Θρακίαι λέγονται Ὀρφεὺς τε, καὶ Μουσαῖος, καὶ » Θάμυρις. » Μετὰ δὲ τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους, ἐπιφέρει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (αὐτ. § ξε.) « γενέσθαι Κούρητας, » καὶ κατὰ τὴν τῶν Κουρήτων ἡλικίαν γενέσθαι τοὺς καλου- » μένους Τιτᾶνας, ὡς οἱ Κρήτες μυθολογοῦσιν. . . ὡς δέ- » τινες φασίν, ἔκτινος τῶν Κουρήτων, καὶ μητρὸς Τιταίας, » ἀφ' ἧς αὐτῆς ταύτης τετευχέναι τῆς προσηγορίας. Ἄρσενες » μὲν οὖν γενέσθαι τόν τε Κρόνον καὶ Ἰπερίωνα, καὶ Κοῖον, » ἔτι δὲ Ἰαπετόν, καὶ Κριόν, καὶ τὸ τελευταῖον Ὠκεανόν. » Ἀδελφὰς δὲ τούτων τὴν τε Ρέα, καὶ Θέμιν, καὶ Μνημοσύ- » νην, ἔτι δὲ Φοῖβην, καὶ Τηθύ. »

§ ιδ. Τὸ παρ' ἡμῖν σκοπούμενον δὲν εἶναι τὸ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν μυθολογικὴν γενεαλογίαν αὐτῶν τῶν μυθολογου-

μένων ὑποκειμένων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεώς των νὰ ἐξιχνιάσωμεν. Οὐ γὰρ περὶ Μυθολογίας, οὐδὲ μυθολογικῆς Θεογονίας ὁ λόγος. Ἀλλὰ βλέπομεν ὅτι τὰ αὐτὰ ὀνόματα ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὑποκειμένων ἀναφέρονται, καὶ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἀποδίδονται. Λαμβάνομεν ἄρα ἐκ τούτων ἀφορμὴν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ σκότος τῆς Μυθολογίας περιέχεται καὶ τις, κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἱστορικὴ ἀλήθεια. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν Μυθολογίαν ὁ Κρόνος ἐβασίλευσε πρῶτος εἰς τὴν Κρήτην, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν λαοὺς εἰς πολίτευμα ἀπεκατέστησε. Καὶ ἰδοὺ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἐθνικὸν Πολίτευμα. Ὁ δὲ Ὑπερίων, ὡς μυθολογεῖται, πρῶτος ἔδειξεν εἰς τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους τὴν κίνησιν τοῦ Ἡλίου, καὶ τῆς Σελήνης, καὶ τῶν ἄλλων Ἀσέρων. Ἐπι δὲ καὶ τὰς ὥρας τὰς συντελουμένας ὑπὸ τούτων, τὰς ὁποίας ἢ ἐξ ἰδίας ἐπιμελείας καὶ παρατηρήσεως κατενόησε, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη πατήρ, καθὼς σημειοῖ ὁ Διόδωρος, ἢ ἴσως καὶ ἐξ ἀρχαιοτέρας ἐδιδάχθη αὐτὰς παραδόσεως. Καὶ ἰδοὺ μία ἀρχὴ ἐπιστήμης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ δὲ Μνημοσύνη ἀδελφὴ τῶν Τιτανίδων, μυθολογεῖται ὅτι, πρώτη ἤυρε τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰς θέσεις τῶν ὀνομάτων ἐκάστῳ τῶν ὄντων διέταξε, δι' ὧν καὶ δηλοῦμεν ἕκαστα, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλοῦμεν. Καὶ ἰδοὺ μία ἀρχὴ συνθέσεως Ἐθνικῆς Διαλέκτου. Ὅθεν καὶ μητέρα τῶν Μουσῶν τὴν ὀνομάζει ὁ Ἡσίοδος εἰς τὴν Θεογονίαν του.

- » Μοῦσαι Ὀλυμπιάδες, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
- » Τὰς ἐν Πιερίῃ Κρονίδῃ τέκε Πατρὶ μιγείσα
- » Μνημοσύνη.

Καὶ Τριπτόλεμος δὲ, ὅστις, κατὰ τὸν Φερεκύδην, Ὠκεανοῦ καὶ Γῆς μυθολογεῖται υἱός, καθὼς ἰσορεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος (βιβ.α.

κεφ. ε.) πρώτος τὸν σπόρον τοῦ σίτου παρὰ τῆς Δήμητρος εἰς Ἐλευσίνα διαδεξάμενος, εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην Εὐρώπην μετέδωκε. Καὶ νόμους εἰσηγήσατο, καθὼς ἴσσορεῖ ὁ Διόδωρος (βιβ. ε. § ξη.) καθ' οὓς ἀλλήλοις τὸ δίκαιον διδόναι συνειδίδοθῃσαν ἄνθρωποι. Καὶ ἰδοὺ ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς Γεωργίας, καὶ τῆς νομοθεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ γὰρ Γεωργία ἐξ ἀνάγκης ἐπιφέρει τὴν ἰδιοκτησίαν, καὶ ἀπαιτεῖ διὰ νόμων κοινῶν τὴν διανομήν, καὶ ἀσφάλειαν τοῦ δικαίου ἐκάστω. Ἐφεξῆς δὲ ἡ τοῦ Μίνως Νομοθεσία ἐσύσθη τὴν τελειότεραν εὐνομίαν μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Κρήτης κατοίκων, καὶ οὕτω τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐσυστήθη πολίτευμα, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων (βιβ. ι. 77.) λέγων « περὶ δὲ τῆς Κρήτης ὁμο-
 » λογεῖται, ὅτι κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐτύγχανεν εὐνο-
 » μουμένη, καὶ ζηλωτὰς ἑαυτῆς τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων
 » ἀπέφηνεν. Ἐν δὲ τοῖς πρώτοις Λακεδαιμονίους, καθάπερ
 » Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις δηλοῖ, καὶ Ἐφορος ἐν τῇ Εὐρώπῃς
 » πολιτεία ἀναγέγραφεν. »

Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα πολίτευμα. Ἡ πρώτη μεταξὺ τῶν κατοίκων ἐκείνων εὐνομία. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμερότητας τῶν ἀγροίκων ἐκείνων λαῶν. Ἡ σύστασις μιᾶς πολιτικῆς κοινω- νίας. Καὶ ἀκολούθως ἡ ἐκ κοινῆς Συνθήκης σύνθεσις μιᾶς Ἐθνικῆς Διαλέκτου.

ἈΠΟΙΚΙΑΙ Εἰς ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ.

§ ιε. Δευτέρα δὲ, τῆς πρώτης ἰσόχροнос, ἐπιδημία τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἀποίκων χρονολογεῖται ἡ τοῦ Ἰνάχου εἰς τὸ Πελο- ποννησιακὸν Ἄργος μετοίκησις. Τοῦτος Ὠκεανοῦ καὶ Τιθύος μυθολογεῖται υἱὸς, γενεαλογούμενος ἀπὸ τοὺς ἐξ Αἰγύπτου, καὶ Φοινίκης εἰς Κρήτην μετοικήσαντας ἀρχαίους ἐκείνους Τιτάνας,

ὅστις πρῶτος ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τούτου τὴν Ἡγεμονείαν διεδέχθη πρῶτον μὲν ὁ υἱὸς του Αἰγιάλευς, ὅστις καὶ τὸν τόπον Αἰγιάλειαν ἐπωνόμασε. Μετ' αὐτὸν δὲ ἐβασίλευσεν ὁ ἀδελφὸς του Φορωνεὺς ὀνομαζόμενος, ὃς τις κυριεύσας ὅλην τὴν ὕπερον Πελοπόννησον ἐπικληθεῖσαν, κατέλιπε τὴν Βασιλείαν του εἰς τὸν υἱὸν του Ἄπιον, ἀφ' οὗ καὶ ὅλη ἡ Πελοπόννησος Ἄπια ὠνομάσθη.

Βλέπομεν λοιπὸν ἐκ τούτων μίαν συνέχειαν διαδοχῆς τῆς ἡγεμονείας, ἡ ὁποία μᾶς παρασῆνει μίαν σύστασιν ἔθνικοῦ πολιτεύματος, καθ' ἣν ἐξ ἀνάγκης ἔπεται νὰ συμπεράνωμεν τὴν ἐν τῷ πολιτεύματι αὐτῷ ὑπαρξίν μιᾶς Κοινῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου.

§ 15. Μετωνομάσθη δὲ ὁ τόπος ὕπερον Πελοπόννησος ἀπὸ Πέλοπος υἱοῦ τοῦ Ταντάλου, ὃς τις, μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Νιόβης, συµμεταφέρων λαὸν ἀπὸ Φρυγίας, ἐπεδήμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ κατοίκησεν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Πελοπόννησον, ὡς, καὶ Σοφοκλῆς ἐν Αἴαντι (ς. 1292.) ἀποφαίνεται

» Ἀρχαῖον ὄντα Πέλοπα βάρβαρον Φρύγα.

Τοῦτο καὶ ὁ Στράβων τὸ ὁμολογεῖ (βιβ. ζ. 321.) λέγων « Πέλοπος ἐκ τῆς Φρυγίας ἐπαγομένου λαὸν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Πελοπόννησον. » Κατ' ἄλλους ὅμως λέγεται ὅτι ἦτον υἱὸς Ταντάλου Βασιλέως τῆς Λυδίας, καὶ ὅτι καταλιπὼν τὴν πατρῶαν γῆν κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ διέβη ἕως τὴν Φθιώτιδα, ὅπου συνάξας τοὺς Φθιώτας Ἀχαιοὺς, κατέβη μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καθ' ἣ καὶ αὐτὸς ὁ Γεωγράφος συμφωνεῖ (βιβ. η. 365.) λέγων « Ἀχαιοὺς γὰρ τοὺς Φθιώτας φασὶ συγκατελθόντας Πέλοπι εἰς τὴν Πελοπόννησον οἰκῆσαι τὴν Λακωνικὴν. Τοσοῦτον δ' ἀρετῇ διενεγ-

» κείν, ὡς ἐ τὴν Πελοπόννησον ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων Ἄργος
 » λεγομένην, τότε Ἀχαιικὸν Ἄργος λεχθῆναι· καὶ οὐ μόνον γὰρ
 » τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ ἰδίως τὴν Λακωνικὴν οὕτω προ-
 » σαγορευθῆναι. » Μετέφερε δὲ καὶ ἀπὸ Βοιωτίας μετοίκους
 τινὰς εἰς τὴν Πελοπόννησον, καθὼς πάλιν ὁ αὐτὸς Γεωγράφος
 σεμειοῖ (αὐτ. 360.) « οἰκίσαι δὲ λέγεται Πέλοψ τό, τε Λεῦ-
 » κτρον, καὶ Χαράνδραν, καὶ Θαλάμας τοὺς νῦν Βοιωτοὺς
 » καλουμένους, τὴν ἀδελφὴν Νιόβην ἐκδοὺς Ἀμφίονι, καὶ ἐκ
 » Βοιωτίας ἀγαγόμενός τινας. »

Αὕτῃ λοιπὸν ἡ σύμμιξις, καὶ συνοίκισις τῶν διαφόρων αὐ-
 τῶν ἔθνῶν ὑφ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Ἡγεμόνα δὲν παρασῆνει
 τάχα προφανῶς τὴν σύμμιξιν, καὶ σύγκρασιν τῶν κατὰ φυλὴν
 εἰδικῶν ἰδιωμάτων εἰς μίαν ἐκ Συνθήκης Κοινὴν τοῦ ἔθνους
 Διάλεκτον; πῶς γὰρ ἄλλως συνυπακούοντο, καὶ συνδιελέγοντο;
 Τοῦτο μᾶς φαίνεται, ἂν ὄχι γεωμετρικῶς, τοῦλάχιστον ὁμῶς
 λογικῶς ἀναντιρρήτου.

§ ιζ. Δύω δὲ γενεαῖς πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Δευ-
 καλίωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνέβη ἢ ἀπὸ Λιβύης εἰς τὴν Πελο-
 πόννησον μετοικεσία τοῦ Δαναοῦ. Τοῦτος ἦτον υἱὸς Βήλου
 τοῦ υἱοῦ Λιβύης καὶ Ποσειδῶνος, καὶ Ἀγχινόης θυγατρὸς
 Νείλου, ἀδελφὸς δὲ δίδυμος Αἰγύπτου, ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπω-
 νυμίαν ἔλαβεν ἢ Αἴγυπτος, καθὼς ἴσορει ὁ Ἀπολλόδωρος (βιβ. β.
 κεφ. α.) ἦτον δὲ Χεμμίτης τὸ ἔθνος, ὅπερ ἦν ἔθνος Αἰγυπ-
 τιακόν, καθὼς ἴσορει ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. β. § 91.) « Τὸν
 » γὰρ Δαναόν, λέγει, καὶ τὸν Λυγκέα εόντα Χέμμιτας ἐκ-
 » πλεῦσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. » Αὐτὸς λοιπὸν, μὲ τὰς πεντή-
 κοντα θυγατέρας του, ἐλθὼν κατοίκησεν τὸ Πελοποννησιακόν
 Ἄργος, ὅπου ὁ τότε βασιλεύων Γελάνωρ παρέδωκεν εἰς αὐτὸν
 τὴν Βασιλείαν, ἢ ὡς ἄλλοι ἴσοροῦν, διεδέχθη τὴν Βασιλείαν
 ἀμέσως μετὰ τὸν Μένεσθλον, ὡς ἀπόγονος, κατὰ γενεαλογίαν,

τοῦ Ἰνάχου, καὶ κυριεύσας τὴν χώραν, τοὺς ἐνοικοῦντας Πελασγοὺς, ἀφ' ἑαυτοῦ Δαναοὺς ἐπωνόμασε. Μαρτυρεῖ τὸν λόγον ὁ Στράβων (βιβ. η. 371.) διασώσας κατ' εὐτυχίαν τὸ ἐν Ἀρχελάῳ τοῦ Εὐριπίδου τετράστιχον.

- » Δαναὸς ὁ πενήκοντα θυγατέρων πατήρ
- » Ἐλθὼν εἰς Ἄργος, ᾤκησεν Ἰνάχου πόλιν.
- » Πελασγώτας δ' ὠνομασμένους τὸ πρὶν
- » Δαναοὺς καλεῖσθαι νόμον ἔθηκε. (α)

§ ιη. Ἡ Πελοπόννησος λοιπὸν ἀπὸ μὲν Αἰγιαλέως υἱοῦ Ἰνάχου καὶ Μελίας τῆς Ὠκεανοῦ Αἰγιαλεία ἐκλήθη. Ἀπὸ δὲ Ἄπιος υἱοῦ Φορωνέως ἀδελφοῦ τοῦ Αἰγιαλέως καὶ Λαοδίκης Νύμφης, Ἄπια ὠνομάσθη. Ἀπὸ δὲ Πελασγοῦ υἱοῦ Νιόβης καὶ Διὸς, Πελασγία, καὶ οἱ ἐνοικοῦντες Πελασγοί. Αὐτοὶ δὲ ἀπὸ Δαναοῦ, Δαναοὶ ἐπεκλήθησαν, καὶ ἀπὸ Ἀχαιοῦ, Ἀχαιοί, καὶ ἀπὸ Ἴωνος Ἴωνες, καὶ ἀπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν ἐφεξῆς Δωριεῖς. Ἀπὸ δὲ Λακεδαίμονος, υἱοῦ Ταυγέτης καὶ Διὸς, Λακεδαίμων ἡ χώρα ἐκλήθη. Καὶ ἀπὸ Πέλοπος Πελοπόννησος. Πιθανῶς ἄρα ἐνδέχεται καὶ ἡ Γλῶσσα τοῦ ἔθνους αὐτοῦ κατὰ τὰς διαφοροὺς αὐτὰς μετανασάσεις καὶ μεταρρύθμισεις νὰ μετερρύθμισθῃ ἀναλόγως καὶ νὰ παρήλλαξῃ.

ἈΠΟΙΚΙΑΙ Εἰς τὴν ἈΤΤΙΚΗΝ.

§ ιθ. Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν παρακτίων τόπων τῆς Μεσημβρινῆς Ἑλλάδος, ἥτις, ἢ ἀπὸ Ἄτθιδος τῆς θυγατρὸς Κραναοῦ, ἢ διὰ τὴν θέσιν τοῦ τόπου, καθότι παράκτιος, Ἀττικὴ τὸ πρῶτον ἐπωνομάσθη, ὡς ἂν εἴποι τις Ἀκτικὴ, ἦσαν ἔθνος ξεχωριστὸν ἐναμβρουό-

(α) Οἱ τὴν ὑπαρξίν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ἀρνούμενοι, ἅς μᾶς Ἐρμηνεύσουν εἰς ποίαν ἐκ τῶν τεσσάρων ἰδίως εἶναι συνθεμένον αὐτὸ τὸ τετράστιχον τοῦ Εὐριπίδου; ὅπερ καὶ § δ. ἀνεφέραμεν.

μενοι εἰς τὸ νᾶ λέγονται ΑΥΤΟΧΘΟΝΕΣ, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. ζ. § 434.) ἀναφέρων τὴν πρὸς Γέλωνα δημηγορίαν τοῦ πρέσβεως τῶν Ἀθηναίων λέγοντος » ἐόντες Ἀθηναῖοι..
 » Ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες οὐ
 » μετανάσαι Ἑλλήνων. » Ἐφ' ᾧ καὶ Πλούταρχος τὸ τοῦ Εὐριπίδου περὶ τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἀναφέρει ἐγκώμιον

Ἡ πρῶτα μὲν λεῶς, οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν
 Αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν. Αἱ δ' ἄλλαι πόλεις
 Πεσσῶν ὁμοίως διαφορηθεῖσαι βολαῖς,
 Ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσιν ἐξαγώγιμοι.

βεβαιοὶ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Θουκυδίδης (Συγ. α. § 2.) λέγων « Τὴν
 » γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖσον διὰ τὸ λεπτόγευν, καὶ
 » ἀσασιάστον οὔσαν, ἀνδρωποὶ ὄκουν οἱ αὐτοὶ αἰεί. »

§ κ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἀν ἦσαν Αὐτόχθονες ἡ ἀμφισβήτησις εἶναι ἔξω τοῦ προκειμένου. Ἄλλως δὲ καὶ οἱ τῆς Κρήτης, καὶ οἱ τῆς Πελοποννήσου ἀρχαῖοι κάτοικοι τὸ αὐτὸ περὶ αὐτῶν ἠξίουσαν προνόμιον. Καὶ καθὼς μαρτυρεῖ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (βιβ. α. § θ.) οὐ μόνον οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ γένους ἀμφισθητοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν
 » Βαρβάρων ἑαυτοὺς Αὐτόχθονας λέγοντες. » Τὸ δὲ παρ' ἡμῖν σκοπούμενον εἶναι νᾶ παραστήσωμεν ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ τῆς μετοικήσεως τῶν Πελασγῶν εἰς Ἀθήνας, οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἦτον ἔθνος ἀρχαιότατον, καὶ ξεχωριστὸν, τὸ ὁποῖον πρῶτον τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ τῆς Ἑλλάδος ἄλλων ἐθνῶν, ἀφ' ἑαυτοῦ ἐσυστήθη εἰς ἔθνικὸν πολίτευμα, καὶ μὲ νόμους πολιτικούς τὴν ἔθνικὴν του εὐταξίαν ἀπεκατέστησεν. Ὅπερ καθ' ὅλας τὰς μυθολογικὰς ἀλληγορίας, καὶ ἱστορικὰς παραδόσεις ἀναντιρρήτως ὁμολογεῖται. Συνάγεται ἄρα ὁμολογουμένως, ὅτι ἡ ἔθνικὴ Διάλεκτος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς ἦτον ἡ ἀρχαιότερα, καὶ γνησιωτέρα ἀπ'

ἄλλας τὰς ἄλλας Διαλέκτους τῶν κατὰ μέρος τῆς Ἑλλάδος κατοίκων.

§ κα. Μὲ ὅλον τοῦτο, οὐχ ἤττον βεβαιούται ἱστορικῶς μὲ ἱκανὴν πιθανότητα, ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν συνέβησαν, εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους, ἀποικίαι ἀπὸ τὴν Φοινίκην, καὶ Αἴγυπτον, αἱ ὁποῖαι, ἔπεται ἡθικῶ τῷ λόγῳ, νὰ μετέβαλαν καὶ τὸ ἔθνος, καὶ τὴν Γλῶσσαν τοῦ ἔθνους. Ἄς διεξέλθωμεν λοιπὸν συνοπτικῶς τὰς κυριωτέρας μεταρρυθμίσεις ὁποῦ ἐδοκίμασε τὸ πολιτικὸν σύστημα τοῦ ἔθνους αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐν γένει ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, διὰ νὰ φθάσωμεν ὅπως οὖν μεθοδικώτερον πρὸς τὸ σκοπούμενον.

§ κβ. Πρὸ τῆς Βασιλείας τοῦ Κέρροπος, τοῦ ὁποίου ἡ διοίκησις γίνετο τὴν πρώτην ἐποχὴν τοῦ ἔθνικοῦ συστήματος τῶν Ἀθηναίων, ἀριθμοῦνται πολλοὶ ἄλλοι Βασιλεῖς τῆς Ἀττικῆς, τῶν ὁποίων οὐδ' ἔχομεν πῶς νὰ ἀνιχνεύσωμεν τὴν ἀρχὴν, ἐν οἷς συγκαταλέγεται καὶ ὁ Πορφυρίων, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Πausanias (Ἀττικῶν κεφ. ιδ.) λέγων « Δῆμος δὲ ἐς τὴν » Ἀθηναίους Ἀθμονέων, οἱ Πορφυρίωνα, ἔτι πρότερον Ἀκταίου » βασιλεύσαντα, τῆς Οὐρανίας, φασί, τὸ παρά σφίσις Ἱερὸν » ἰδρύσασθαι. » Ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι, καὶ πρὸ τοῦ Κέρροπος, καὶ πρὸ τοῦ Ἀκταίου, ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τέχνη, καὶ Ναοί, καὶ λατρεία δημόσιος. Μετὰ δὲ τὸν Πορφυρίωνα, λέγεται ὅτι, ἐβασίλευσεν ὁ Ἀκταῖος, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τόπος Ἀττικὴ ἐπωνομάσθη, ὡς ἀναφέρει ὁ Στράβων (βιβ. θ. § 397.) Τούτου τὴν θυγατέρα ἔλαβεν εἰς γυναῖκα ὁ Κέρροψ, ὅς τις Αὐτόχθων ὢν, πρῶτος ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὴν χώραν ἀφ' ἑαυτοῦ Κερροπίαν ὠνόμασεν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἀπολλοδώρος (βιβ. γ. κεφ. ιδ.) « Κέρροψ Αὐτόχθων ὢν, συμφυὲς » ἔχων σῶμα ἀνδρὸς, καὶ δράκοντος, τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε » πρῶτος, καὶ τὴν Γῆν, πρότερον λεγομένην Ἄκτην, ἀφ'

» ἐαυτοῦ Κεκροπίαν ὠνόμασεν. » Αὐτὴν τὴν διφυΐαν τοῦ Κέ-
 κροπος Διόδωρος ὁ Σικελιώτης τὴν ἀποδίδει εἰς Πέτην τὸν
 πατέρα τοῦ Μενεσθέως, ὅς τις ἦτον ἓνας τῶν ἐπὶ μνηστῆρα
 τῆς Ἑλένης παραγενομένων εἰς Σπάρτην. Ὁθεν λέγει περὶ
 αὐτοῦ (βιβ. α. § κη.) « γεγονέναι δὲ καὶ τῶν Ἠγεμόνων
 » τινὰς Αἰγυπτίους παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις. Τὸν γὰρ Πέτην τὸν
 » πατέρα τοῦ Μενεσθέως τοῦ στρατεύσαντος εἰς Τροίαν φανε-
 » ρῶς Αἰγύπτιον ὑπάρξαντα, τυχεῖν ὑσερον Ἀθήνησι πολιτείας
 » τε καὶ βασιλείας. Διφυοῦς δ' αὐτοῦ γεγονότος τοὺς μὲν
 » Ἀθηναίους μὴ δύνασθαι, κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν, ἀπο-
 » δοῦναι περὶ τῆς φύσεως ταύτης τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἐν μέσῳ
 » κειμένου πᾶσιν ὅτι δυοῖν πολιτειῶν μετασχὼν Ἑλληνικῆς καὶ
 » βαρβάρου διφυῆς ὠνομάσθη, τὸ μὲν ἔχον μέρος θηρίου, τὸ
 » δὲ ἀνθρώπου. »

Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τοῦ πρώτου μεταγενέστερον. Ὁθεν ὁπῶς
 ποτε καὶ ἂν ἔχοι ἢ τοῦ Κέκροπος, ἢ ἢ τοῦ Πέτου μυθολογικὴ
 διφυΐα, ὀλίγον μᾶς μέλλει. Τὸ μόνον εἰς τὸν σκοπὸν μας
 ἀνήκον εἶναι τὸ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ
 Διόδωρου, αὐτὴ ἢ ἀλληγορικὴ διφυΐα ἐσήμαινε τὴν διαφορὰν
 τῆς Ἑλληνικῆς, ἀπὸ τὴν βαρβαρικὴν πολιτείαν, ὣν ἢ μὲν
 ἀνθρώπινος, ἢ δὲ θηριώδης παρεδειγματίζετο. Ὡς συμπε-
 ραίνεται ἐξ αὐτῆς τῆς μυθολογικῆς ἀλληγορίας, ὅτι ἔκτοτε ἢ
 πολιτικὴ εὐνομία τῶν Ἀθηναίων ἐθνικῶς διεκρίνετο ἀπὸ τὴν
 ἠθικὴν ἀγριότητα τῶν Βαρβάρων.

§ κγ. Συνάγεται δὲ ἐνταυτῷ ἱστορικῶς ὅτι, καὶ εἰς τὴν Ἄττι-
 κὴν ἐχρημάτισαν Ἠγεμόνες μέτοικοι ἐξ Αἰγύπτου. Καὶ εἰς τοῦτο,
 φαίνεται, ἐπερειδόμενος ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους σημειοῖ
 (ἐν πλούτ. σ. 773) ὅτι « ὁ Κέκροψ Αἰγύπτιος ὦν τὸ γένος,
 » ὤκησε τὰς Ἀθήνας. Ὁθεν οἱ Ἀθηναῖοι Κεκροπίδαι. Τινὲς δὲ
 » φασὶ τοῦτου καὶ διφυῆ γενέσθαι. Οἱ μὲν ὅτι τὰ ἄνω ἀνδρὸς

» εἶχε, τὰ δὲ κάτω θηρίου. Ἐτεροι δὲ ὅτι νόμους πολλοὺς ἐφεῦρε
 » τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀπὸ ἀγριότητα εἰς ἡμερότητα ἤγαγεν. »
 ὁ Κέκροψ λοιπὸν Ἰσορεῖται, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Στράβωνος,
 ὅτι πρῶτος τοὺς διεσπαρμένους λαοὺς τῆς Ἀττικῆς συνοίκησεν
 εἰς δώδεκα πόλεις, καὶ τὴν χώραν Κεκροπίαν ὠνόμασε. Κατὰ
 δὲ τὴν Μυθολογίαν ἄδεται ὅτι ἐπὶ τῆς Βασιλείας αὐτοῦ συνέβη
 ἡ μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηναῶς ἔρις περὶ τῆς κυριαρχίας
 τῆς Πόλεως, κατ' ἣν ἡ Ἀθηναῖα νίκησασα, Ἀθηναίαι ἀπ' αὐτῆς ἡ
 τοῦ Κέκροπος πόλις ἐπωνομάσθη (2).

§ κδ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Κέκροπος ἐβασίλευσεν εἰς
 τὰς Ἀθήνας ὁ Κραναὸς, καὶ τοῦτος αὐτόχθων. Ἐπὶ τῆς Βασι-
 λείας τούτου λέγεται ὅτι συνέβη ὁ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Δευκαλίωνος
 κατακλυσμὸς, καθὼς ἴσορεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος. Ἐξ οὗ προφανῶς
 ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων ἦτον συζημένον
 πολλοὺς χρόνους προτύτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολιτικοῦ συ-
 ζήματος τοῦ Δευκαλίωνος. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Κραναὸς ἐπωνό-
 μασεν Ἀτθίδα τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς θυγατρὸς του
 Ἀτθίδας παρθένου ἀποθανούσης, ἐξ ἧς καὶ ἡ τῶν ἐγχωρίων
 διάλεκτος Ἀτθίς ἐπεκλήθη. Καὶ ἰδοὺ μία Ἑθνικὴ τῶν Ἀθηναίων
 Διάλεκτος, εἰδικῶς διακεκριμένη, καὶ κατ' ἐπωνυμίαν Ἑθνικὴν
 πανδήμως ὁμολογουμένη. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν κυρίως
 σκοπούμενον.

§ κε. Τὸν δὲ Κραναὸν ἐκβαλὼν ὁ Ἀμφικτύων ἐβασίλευσεν
 εἰς τὴν Ἀττικὴν. Τοῦτον, οἱ μὲν λέγουν υἱὸν τοῦ Δευκαλίωνος.
 Οἱ δὲ καὶ τοῦτον αὐτόχθονα, καθὼς σημειοῖ ὁ Ἀπολλόδωρος.
 Ἐξώσας δὲ αὐτὸν τῆς Βασιλείας ὁ Ἐριχθόνιος ἐβασίλευσεν εἰς
 τὰς Ἀθήνας, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηναῶς ἔστησεν εἰς τὴν Ἀκρό-
 πολιν, καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ἐσύστησε. Καὶ ἰδοὺ πρὸ
 τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ τέχναι, καὶ ἑορταί, καὶ μυσῆρια, εἰς
 Ἀθήνας, σημεῖα ἠθικοῦ ἐξευγενισμοῦ. Αὐτὴν δὲ τὴν κατ' ἀρχαίω-

τητα ὑπεροχὴν τοῦ πολιτεύματος, καὶ σοφίας τῶν Ἀθηναίων τὴν ὁμολογεῖ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. α. § 60) λέγων « ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη » ἐκ παλαιτέρου τοῦ Βαρβαρικοῦ ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ » δεξιώτερον, καὶ εὐηθίης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μάλλον, εἰ » καὶ τότε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγο- » μένοισιν εἶναι Ἑλλήνων σοφίην. » κτ'. Καὶ κατωτέρω περὶ τοῦ Ἰωνικοῦ ἔθνεος διηγούμενος (αὐτ. § 143) λέγει, « ὅτι » γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. »

ἈΠΟΙΚΙΑ Εἰς ΒΟΙΩΤΙΑΝ.

§ κς. Ὀλίγον δὲ καιρὸν ὕστερον ἀπὸ τὴν εἰς Ἄργος ἐπιδημίαν τοῦ Δαναοῦ συνέβη καὶ ἄλλη ἀποικία ἀπὸ Φοινίκης εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ τοῦ Κάδμου, τοῦ μετακομίσαντος τὰ γράμματα, ἢ ὁποία ἀναμφιβόλως ἔπρεπε νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ἐκείνου μίαν ἡθικὴν, καὶ πολιτικὴν μεταρρύθμισιν. « Κάδμος ὁ Ἀγήνορος, ἴσоруεῖ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. δ. § 147) » Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε εἰς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην... » Καταλείπει δὲ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων, » καὶ δὴ τῶν ἐωῦτοῦ συγγενέων Μεμβλιάριον. » Τοῦτο συμ- φώνως ὁμολογῶν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (βιβ. ε. § νη.) λέγει « Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἀπεσαλμένος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως κατὰ » ζήτησίν τῆς Εὐρώπης κατέπλευσεν εἰς τὴν Ροδίαν. » Συνά- γεται λοιπὸν ὁμολογουμένως ὅτι ὁ Κάδμος ἀπεσαλὴ ἀπὸ τὸν Βασιλέα τῆς Φοινίκης διὰ τὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς εἰσέτι τότε ἀγνω- ρίτους τύπους τῆς Μεσημβρινῆς Εὐρώπης, καὶ νὰ συστήσῃ εἰς τὸν ἀρμοδιώτερον μίαν ἀποικίαν Φοινίκων. Διὸ καὶ συντροφευ- μένος μὲ πλῆθος μετοίκων ἔκαμεν αὐτὴν τὴν περιήγησιν, καθὼς καὶ οἱ δύο εἰρημένοι Συγγραφεῖς μαρτυροῦν, καὶ σὺν αὐτοῖς

ὁ Στράβων, ὅς τις (βιβ. ι. 446.) Ἄραβας ὀνομάζει τοὺς μετὰ Κάδμου συνδιαδάντας.

§ κζ. Φαίνεται δὲ, καθὼς ἰσορεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος (βιβ. γ. κεφ. α.) ὅτι ἔφθασε μέχρι Θράκης συντροφευμένος μὲ τὴν συνοδοιπόρον του Τηλέφασσαν, ὅπου καὶ κατοίκησαν ἀμφότεροι. Ἐπιφέρει δὲ ὁ αὐτὸς (κεφ. δ.) ὅτι ὁ Κάδμος, ἀφ' οὗ ἔθαψε τὴν Τελέφασσαν ἀποθανοῦσαν, ξενισθεὶς ὑπὸ Θρακῶν ἦλθεν εἰς Δελφοὺς διὰ τὴν ἐρωτήσῃ τὸ χρησῆριον περὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν ὅπου ἔλαβεν ἐξηκολούθησε τὴν ἦν ἀπήνησε βοῦν, ἣ ὁποία διαβάσα τὴν Βοιωτίαν ἐσάθη εἰς τὸν τόπον, ὅπου εὐρίσκεται ἡ μετὰ ταῦτα κτισθεῖσα πόλις Θῆβαι ἐπιλεγόμενη. Προφανὲς εἶναι ἄρα, ὅτι ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς τῆς περιηγήσεως τοῦ Κάδμου ἀπέβλεπεν εἰς τὸ τὰ ἐκλέξῃ τὸν ἀρμοδιώτερον τόπον εἰς κατοικίαν. Ὅθεν ἡ Βοιωτία ὡς εὐκράης, καὶ εὐκαρπος τόπος, καὶ πρὸς Γεωργίαν ἀρμοδιώτατος, ἔπρεπε, φυσικῶ τῷ λόγῳ, τὰ τῷ ἀρέσῃ, καὶ διὰ τὴν φυσικὴν τῆς εὐφορίαν, τὴν ὁποίαν σημαίνει ἡ ἐκεῖ σάσις τῆς βοῆς, καὶ διὰ τὴν τοπικὴν τῆς θέσειν, καθ' ὅτι ἐπέχει τὸ μέσον μεταξὺ τῶν Βορείων καὶ τῶν Μεσημβρινῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὡν τὰ μὲν πρῶτα ἦτον εἰσέτι ἄγρια, καὶ ἀσάτως κατοικημένα, καὶ ἀκολούθως ἀβέβαια. Τὰ δὲ δεύτερα ὑπὸ μαχίμων ἐθνῶν κατοικημένα, καὶ αὐτονόμως διοικούμενα, καὶ ἀκολούθως δυσνίκητα. Κατοίκησε λοιπὸν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Φοινίκων εἰς Βοιωτίαν, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν χώραν Καδμείαν ὠνόμασε, καθὼς ἀναφέρει ὁ Στράβων (βιβ. η. 401) « Ἡ δὲ Βοιωτία πρότερον μὲν ὑπὸ Βαρβάρων ὠκειτο Ἀόνων τε » καὶ Τεμμίων, ἐκ τοῦ Σουνίου πεπλανημένων, καὶ Λελέγων, » καὶ Ἰάντων. Εἶτα Φοίνικες ἔσχον οἱ μετὰ Κάδμου, ὅς τὴν » τε Καδμείαν εἰτείχισε, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῖς ἐγγόνιοις ἀπέλιπεν. » Ἐπιφέρει δὲ ὁ Γεωγράφος (βιβ. θ'. 410) « εἴρηται δ' ὅτι τὴν

» Βοιωτίαν ταύτην ἐπέκισάν ποτε Θραῖκες, βιασάμενοι τοὺς
 » Βοιωτοὺς, καὶ Πελασγοί, καὶ ἄλλοι βάρβαροι. »

§ κη. Ὁ Κάδμος δὲ, ὡς ἐξισορεῖται, ἔφερε πρῶτος τὰ Γράμματα ἀπὸ Φοινίκης εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὅποια, ὡς λέγει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, πρῶτοι οἱ Πελασγοὶ ἐξ αὐτοῦ παρέλαβον. Ὁ δὲ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος ἰσορεῖ (βιβ. ε. § 58.) Ὅτι πρῶτοι οἱ Ἴωνες, ἦτοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρέλαβον ἐκ τῶν Φοινίκων τὰ Γράμματα. « Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἔσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλατε πολλὰ οἰκίσαντες ταύτην
 » τὴν χώραν, ἐσήγαγον διδασκαλεῖα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ δὴ
 » Γράμματα οὐκ ἔοντα πρὶν Ἑλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν. Πρῶτα
 » μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες. Μετὰ δὲ, χρόνου
 » προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν
 » Γραμμάτων. » Συμπεραίνεται ἄρα ἐκ τούτου ἀναμφιβόλως ὅτι προὔπηρχεν εἰς τοὺς Ἕλληνας Γλῶσσα Ἐθνικὴ συσημένη, κατ' ἣν καὶ τὴν φωνὴν, καὶ τὸν ῥυθμὸν μετέβαλον τῶν Γραμμάτων. Εἰ δ' ἄλλως διατί, καὶ εἰς τί μετέβαλον τὴν ἀρχαίαν φωνὴν, καὶ τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν τῶν Φοινικίων Γραμμάτων; Ἐπιφέρει δὲ ὁ Συγγραφεὺς « Περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ
 » τῶν χώρων τούτου τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες. Οἱ παραλαβόντες διδασχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ Γράμματα, μεταρρύθμισαντες σφῶν ὀλίγα ἐχρέωντο. Χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν,
 » ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν
 » Ἑλλάδα, Φοινικήϊα κεκλήσθαι. Καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βίβλων
 » ἐχρέωντο διφθέρησι αἰγέησί τε καὶ οἰέησι. Ἔτι δὲ καὶ τὸ
 » κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν Βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι. » Μετ' ὀλίγα ὅμως κατωτέρω ὁ αὐτὸς Ἱστορικὸς (§ 59) Καδμηῖα ὀνομάζει τὰ πρῶτα γράμματα λέγων, « Ἴδον δὲ καὶ
 » αὐτὸς Καδμηῖα γράμματα ἐν τῷ Ἰρῶ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ

» Ἰσμηνίου ἐν Θήβησι τῆσι Βοιωτῶν ἐπὶ Τρίποσί τισι ἐγκεκο-
 » λαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἔοντα τοῖσι Ἴωνικοῖσι. » Καὶ ἰδοὺ
 τὰ ἄπερ σημειοῖ ἐπιγράμματα. « Ὁ μὲν δὴ εἰς τῶν τριπόδων
 » (λέγει αὐτ.) ἐπίγραμμα ἔχει

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοῶων.

» ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει

Σκαιὸς Πυγμαχέων με ἔκηβόλω Ἀπόλλωνι

Νικήσας ἀνέθηκε τέϊν περικαλλῆς ἄγαλμα.

» Τρίτος δὲ Τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν εὐσκόπων Ἀπόλλωνι

• Μουναρχέων ἀνέθηκε τέϊν περικαλλῆς ἄγαλμα.

§ κθ. Ἄξιον λοιπὸν παρατηρήσεως εἶναι, ὅχι μόνον ὅτι ὁ Συγγραφεὺς διασέλλει τὰ Φοινίκια γράμματα ἀπὸ τὰ Κάδμια, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ Κάδμια ἀπὸ τὰ Ἴωνικά, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ἡ μεταβολὴ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ ῥυθμοῦ ὅπου ἔκαμαν πρῶτοι οἱ Φοίνικες, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, ὅτε ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμαμάτων, καὶ ἐφεξῆς οἱ Ἴωνες, ὅτε παρ' αὐτῶν διδαχῇ παραλαβόντες τὰ γράμματα μεταρῥυθμίσαντες σφέων ὀλίγα ἐχρέωντο. Ἄλλ' ἐνταυτῷ περιεργότατον εἶναι ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν Τριπόδων τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπιγραφαί, τὰς ὁποίας ὁ Συγγραφεὺς ὡς αὐτόπτης ἀναφέρει, εἶναι γεγραμμέναι εἰς ἀρχαίαν Ἴωνικὴν Διάλεκτον, ἐξ οὗ πραγματικῶς ἀποδεικνύεται πόσον ἀκρίτως συλλογίζονται ὅσοι ὑποθέτουν ὅτι ἡ πρωτογενὴς Διάλεκτος ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων ἦτον ἡ Αἰολικὴ, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ, ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἴωνικὴν, ἦτοι Ἀττικὴν, καὶ Δωρικὴν, μεταγενεστέρα καὶ μερικωτέρα, ἦτον ἡ ἀρχαία Ἐθνικὴ τῶν Πελασγῶν Διάλεκτος (3) Ὡς

ἐξ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας τοῦ Συγγραφέως δυοῖν ἑτέρον ἔπεται ἀφεύκτως νὰ συμπεράνωμεν, ἢ ὅτι ὁ Ἱστορικός, καίτοι ῥητῶς καὶ θετικῶς ὁμολογῶν ὅτι ἰδίους ὄμμασιν ἀνέγνωσε τὰς ἐπιγραφὰς ἐκεῖνας, μετέβαλε μ' ὅλον τοῦτο αὐθαιρέτως τὸν ἀρχαῖκόν τύπον τῆς Διαλέκτου, καθ' ἣν ἦσαν συσθεμένοι, εἰς τὸν μεταγενέστερον τύπον τῆς Ἰωνικῆς, καθ' ἣν αὐτὸς περιγραφικῶς τὰς ἐξέθεσεν, ὅπερ μοι φαίνεται ἄτοπον, καὶ ἀκολούθως ἀνένδεκτον, ἢ ὅτι ἡ Ἰωνικὴ Διάλεκτος ἦτον ἐξ ὑπαρχῆς τοιαύτη, οἷα μετὰ τὴν, κατὰ σχῆμα, διαίρεσιν τῶν πρωτογενῶν Ἑλληνικῶν Διαλέκτων ἐγνωρίσθη ἀπὸ τοὺς Συγγραφεῖς, ὅπερ μοι φαίνεται καὶ πιθανότατον, καὶ περιεργότατον. Πιθανότατον μὲν, καθ' ὅτι ὁμολογουμένως ἔπεται ὁ Συγγραφεὺς ὡς αὐτόπτης νὰ ἀντέγραψε τὰς ἐπιγραφὰς ἐκεῖνας ἀπαράλλάκτως καθὼς τὰς ἀνέγνωσε, διὸ καὶ τὰς ἀναφέρει πρὸς πίσωσιν τοῦ λόγου του. Περιεργότατον δὲ, καθ' ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη πραγματικὴ ἀπόδειξις ὅπου μὰς ὑπολείπεται πρὸς γνωρισμὸν τοῦ ἀρχαίου τύπου τῆς Ἰωνικῆς Διαλέκτου πρὸ τῆς ἀθανάτου ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου.

§ λ. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (βιβλ. γ. § ξς.) ἐξισορεῖ ὅτι τὰ γράμματα ἅπερ ὁ Κάδμος μετέφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὠνομάσθησαν μὲν κατὰ πρῶτον Φοινίκια, καθ' ὅτι οἱ Φοίνικες τὰ μετεκόμισαν, ἀκολούθως δὲ ὠνομάσθησαν Πελασγικά, καθ' ὅτι πρῶτοι οἱ Πελασοὶ τὰ μεταχειρίσθησαν ἀφ' οὗ μετέβαλον τὸν χαρακτῆρα των. Ἴδου πῶς αὐτολεξεί ἐξηγεῖται ὁ Συγγραφεὺς.

« Φησὶ τοίνυν παρ' Ἑλλῆσι πρῶτον εὑρετὴν γενέσθαι Λῆνον
 » Ῥυθμῶν καὶ Μέλους. Ἔτι δὲ Κάδμου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης
 » τὰ καλούμενα γράμματα, πρῶτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι
 » Διάλεκτον, καὶ τὰς προσηγορίας ἐκάσῳ τάξαι, καὶ τοὺς
 » χαρακτῆρας διατυπῶσαι. Κοινῇ μὲν οὖν τὰ Γράμματα Φοι-
 » νίκια κληθῆναι, διὰ τὸ παρά τοὺς Ἑλληνας ἐκ Φοινίκης
 » μετενεχθῆναι. Ἰδίᾳ δὲ τῶν Πελασγῶν πρῶτων χρησαμένων

» τοῖς μετατεθειῖσι χαρακτηῖρσι, Πελασγικά προσαγορευθῆναι. » Ὁμολογούμενον ἔθεν εἶναι ὅτι Πελασγούς λέγων ἐνταῦθα ὁ Συγγραφεὺς ἐννοεῖ τοὺς Ἴωνας, ἧτοι τοὺς Ἀθηναίους, συμφώνως μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου, καθ' ἣν οἱ Πελασγοὶ σύνοικοι ἦσαν τότε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ Ἴωνες σὺν αὐτοῖς ἐπεκλήθησαν. Τούτοις συμφώνως ἐφεξῆς καὶ ὁ Πausanίας Ἄττικὰ Γράμματα ὀνομάζει (Ἄττ. § 13.) « Γέγραπται δὲ ἐπὶ τῷ τοίχῳ γράμμασιν » Ἄττικοῖς. » Βλέπομεν λοιπὸν ἐκ τούτων, ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ παρατρέξωμεν οὐδὲ μίαν κεραιάν ὅταν πρόκηται περὶ Ἀρχαιολογίας, ὡς πολλὰ ὀλίγας ἔχοντες τὰς ἐκ τῶν προτέρων ἀποδείξεις, ὅτι καὶ τοῦτος ὁ Συγγραφεὺς, καίτοι πολὺ τοῦ Ἡροδότου μεταγενέστερος, οὐχ ἥττον συνομολογεῖ τὴν πρώτην μεταβολὴν καὶ μεταρρύθμισιν τῶν Φοινικίων γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Φωνὴν, καθ' ἣν οἱ Πελασγοὶ πρῶτοι τὰ μεταχειρίσθησαν. Καὶ ἂς προσέξωμεν ὅτι ὁ Συγγραφεὺς δὲν λέγει εἰς Πελασγικὴν Διάλεκτον, ἀλλ' εἰς Ἑλληνικὴν, ἣτις συμπεριλαμβάνει ὅλα τὰ ὑπ' αὐτὴν τὴν γενικὴν ἐπωνυμίαν κατ'υπαγόμενα ἔθνη, ὅπερ εἶναι κατὰ πάντα σύμφωνον μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου, ὅς τις, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, μᾶς Ἐρμηνεύει ὅτι οἱ Πελασγοὶ κατοικήσαντες εἰς τὴν Ἄττικὴν, ἅμα τῇ ἐς Ἑλλήνας μεταβολῇ καὶ τὴν Γλῶσσαν μετέμαθον (4). Ὡς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ῥήσεων ἀριθλῶς συνάγεται ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μία Ἐθνικὴ Ἑλληνικὴ Διάλεκτος, καθ' ἣν καὶ κατὰ φωνὴν, καὶ κατὰ ῥυθμὸν μετερρύθμισθησαν τὰ Φοινίγια Γράμματα. Καὶ αὕτη ἡ προκαταρκτικὴ ὑπαρξίς μιᾶς Ἐθνικῆς Διαλέκτου εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν ζητούμενον. Αὐτὸ τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐξ ὧν ἐπιφέρει ὁ Συγγραφεὺς, ἐν τῷ αὐτῷ, λέγων « Τὸν δ' οὖν Λῆνον φασὶ τοῖς Πελασγικοῖς Γράμμασι συνταξάμενον τὰς τοῦ Πρώτου Διονύσου πράξεις, καὶ τὰς » ἄλλας μυθολογίας ἀπολιπεῖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν. Ὁμοίως

» δὲ τούτοις χρήσασθαι τοῖς Πελασγικοῖς Γράμμασι τὸν Ὅρφέα,
 » καὶ Προναπίδην τὸν Ὀμήρου διδάσκαλον εὐφυῆ γεγονότα με-
 » λοποιόν. »

§ λα. Ὁ δὲ Ἡσίοδος εἰς τὴν Θεογονίαν του (ς. 936) συνοι-
 κον τοῦ Κάδμου ἀποδίδει τὴν Ἄρμονίαν.

Ἄρμονίν τ' ἦν Κάδμος ὑπέρθυμος θετ' ἄκοιτιν.

Καὶ Ἰσως διὰ τῆς Ἄρμονίας ὁ Ποιητὴς ἐννοεῖ, οὐ μόνον τὴν
 Μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ῥυθμὸν τῆς ἐνάρθου φωνῆς, δι'
 οὗ συναρμολογεῖται ἡ ὁμαλὴ φράσις μιᾶς ἐκ Συνηθῆκης Διαλέκτου.
 Συμφώνως δὲ μὲ αὐτὸν τραγωδεῖ καὶ ὁ Εὐριπίδης (Φοιν. 5).

Κάδμος ἦνικ' ἤλθε γῆν

Τὴν δε, ἐκλιπὼν Φοίνισσαν ἐναλίαν χθόνα·

Ὅς παῖδα γήμας Κύπριδος Ἄρμονίαν ποτέ

Πολύδωρον ἐξέφυσε.

§ λβ. Χάριν δὲ περιεργείας δὲν μᾶς φαίνεται περιττὸν τὸ νὰ
 σημειώσωμεν, ἐν παρόδῳ, καὶ τὰς παρατηρήσεις ὅπου κάμνει
 ὁ περιεργὸς αὐτὸς Ἱστορικὸς Διοδώρος περὶ τῆς πρώτης εἰς τοὺς
 Ἕλληνας ἐφευρέσεως τῶν Γραμμάτων. Αὐτὸς δὲν φαίνεται νὰ
 εἰσέρῃ τὴν δόξαν τῶν ἄλλων Ἱστορικῶν, οἱ ὅποιοι ὑποθέτουν ὅτι
 ἡ ἐφεύρεσις τῶν Γραμμάτων ἦτον ἀρχαιοτάτη εἰς τοὺς Αἰγυπ-
 τίους. « Ἀδύνατον γὰρ (λέγει βιβ. α. § 9.) τὴν εὔρεσιν τῶν
 » Γραμμάτων οὕτως εἶναι παλαιάν, ὥστε τοῖς πρώτοις Βασιλεῦσι
 » συνηλικιωτίδα εἶναι. » Ἀλλὰ δοξάζει ὅτι πρῶτος ὁ Ἑρμῆς
 διήρθρωσε μίαν Κοινὴν Διάλεκτον μεταξὺ τῶν πρώτων κατοίκων
 τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐπενόησε τὰ γράμματα,
 καὶ τὰ παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας. « Ὑπὸ γὰρ τούτου (τοῦ
 » Ἑρμοῦ, λέγει, βιβ. α. § 15.) πρῶτον μὲν τὴν τε Κοινὴν
 » Διάλεκτον (α) διαρθρωθῆναι, καὶ πολλὰ τῶν ἀνωγύμων

(α) Σημειῶσαι τὸ Κοινὴ Διάλεκτος τοῦ Διοδώρου, ὅπερ κατὰ
 τὴν Κοραϊκὴν διδασκαλίαν εἶναι πρώτη πλάνη τῶν Γραμματικῶν (ὄρα

» τυχεῖν προσηγορίας. Τὴν τὲ εὔρεσιν τῶν γραμμάτων γενέσθαι,
 » καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν Θεῶν τιμὰς καὶ Φυσίας διαταχθῆναι...
 » Καὶ τοὺς Ἕλληνας διδάξει τοῦτον τὰ περὶ τὴν Ἑρμηνείαν,
 » ὑπὲρ ὧν Ἑρμῆν αὐτὸν ὠνομάσθαι. » Κατωτέρω ὁμοῦς (βιβ. ε.
 § οδ.) τὴν μὲν πρώτην εὔρεσιν τῶν Γραμμάτων τὴν ἀποδίδει
 εἰς τοὺς Θεοὺς λέγων « Ταῖς δὲ Μούσαις δοθῆναι παρὰ τοῦ
 » πατρὸς τὴν τῶν Γραμμάτων εὔρεσιν, καὶ τὴν τῶν ἐπῶν σύν-
 » Θεσιν, τὴν προσαγορευομένην Ποιητικὴν. Πρὸς δὲ τοὺς λέ-
 » γοντας ὅτι Σύροι μὲν εὔρεται γραμμάτων εἰσὶ, παρὰ δὲ τούτων
 » Φοίνικες μαθόντες τοῖς Ἕλλησι παραδεδώκασιν· Οὗτοι δ' εἰσιν
 » οἱ μετὰ Κάδμου πλεύσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ διὰ τοῦτο
 » τοὺς Ἕλληνας τὰ γράμματα Φοινίκια προσαγορεύειν· φασί,
 » τοὺς Φοίνικας οὐκ ἐξ ἀρχῆς εὔρεῖν, ἀλλὰ τοὺς τύπους τῶν
 » γραμμάτων μεταθεῖναι μόνον, καὶ τῇ γραφῇ ταύτῃ τοὺς πλεί-
 » ζους τῶν ἀνθρώπων χρῆσασθαι καὶ διὰ τοῦτο τυχεῖν τῆς
 » προειρημένης προσηγορίας. » Περί δὲ τοῦ Ἑρμοῦ (ἐν τῷ αὐτῷ
 § οε.) λέγει, ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἔλαβεν αὐτὴν τὴν προσηγορίαν « διὰ
 » τὸ σαφῶς αὐτὸν ἕκαστα τῶν εἰς ἐντολὴν δοθέντων ἐρμηνεύειν...
 » Οὐχ εὔρετὴν τῶν ὀνομάτων καὶ λέξεων γενόμενον, ὡς τινες
 » φασίν, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀπαγγελίας ἄρτιον καὶ σαφὲς ἐκπεπονη-
 » κότα περισσότερον τῶν ἄλλων. » Αὐτὴ δὲ ἡ περὶ τοῦ Ἑρμοῦ
 μυθολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ Διοδώρου συμφωνεῖ, ὡς πρὸς τὸ ἰσο-
 ρικὸν μέρος, μὲ τὴν ἰστορικὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, ὃς τις
 ἐρμηνεύει (βιβ. β. § 51.) ὅτι τὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἀγάλματα οἱ Ἕλ-
 ληνες δὲν τὰ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς
 Πελασγοὺς, ἐξ ὧν πρῶτοι οἱ Ἀθηναῖοι τὰ παρέλαβαν. « Ταῦτα
 » μὲν νυν (λέγει) καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι τὰ ἐγὼ φράσω, Ἐλ-

Προδρ. Ἐλ. βιβλ. αὐτοσχ. 50χ. σελ. ηε.) καὶ ἀκολούθως μακαρο-
 νισμός. Μακαρονίζει ἄρα καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης.

» ληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι. Τοῦ δὲ Ἐρμῆος τὰ ἀγάλμα-
 » τα. . . οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν,
 » πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ
 » δὲ τούτων ὄλλοι. Ἀθηναῖοισι γὰρ ἤδη τηνικαῦτα ἐς Ἑλληνας
 » τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ. Ὄφεν περ
 » καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι. » Τὰ δὲ Γράμματα, καὶ
 τὰ τῶν ἄλλων Θεῶν ὀνόματα, καὶ τὰς τελετάς, καὶ τὰ μυστήρια,
 ὁ Ἡρόδοτος δοξάζει ὅτι ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων τὰ παρέλαβαν οἱ
 Ἕλληνες, πλὴν τοῦ Διόνυσου καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, ὧν τὰ μὲν
 περὶ τοῦ πρώτου παρὰ τοῦ Κάδμου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν
 Ἑλλάδα ἐλθόντων Φοινίκων. Τὰ δὲ τοῦ δευτέρου, παρὰ τῶν Λι-
 βύων δοξάζει ὅτι τὰ ἐδιδάχθησαν οἱ Ἕλληνες. Ἰδοὺ πῶς ἐκθέτει
 τὴν δόξαν τοῦ ὁ Συγγραφεύς (βιβ. 6. § 49-50.) « Ἐγὼ μὲν
 » νυν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφόν, Μαντικὴν τε
 » ἐωῦτῷ συζηῆσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου ἄλλα τε πολλὰ
 » ἐσηγήσασθαι Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον ὀλίγα αὐτῶν
 » παραλλάξαστα. . . Οὐμὴν οὐδὲ φήσω ὅπως Αἰγύπτιοι παρ'
 » Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο, ἢ ἄλλο κου τι νόμαιον. Πυθέσθαι
 » δέ μοι δοκεῖ μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ
 » Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπι-
 » κομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίνην καλεομένην χώραν. . . Σχεδὸν
 » δὲ καὶ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν Θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς
 » τὴν Ἑλλάδα. Διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν Βαρβάρων ἦκει, πυνθανό-
 » μενος οὕτω εὐρίσκω εἶν. Δοκέω δ' ὧν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου
 » ἀπῆχθαι. . . Τῶν δὲ οὐ φασὶ (Αἰγύπτιοι) Θεῶν γινώσκειν
 » τὰ ὀνόματα, οὗτοι μοι δοκεῖσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι,
 » πλὴν Ποσειδέωνος. Τοῦτον δὲ τὸν Θεὸν παρὰ Λιβύων ἐπύ-
 » θοντο. Οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὐνομα ἐκτιηται,
 » εἰμὴ Λίβυες. » Ὁ Διόδωρος ὁμοῦς πιθανολογεῖ τὴν δόξαν τοῦ
 ὑποδέτωντας ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβάντος κα-

τακλυσμοῦ (ἐννοῶν ἴσως τὸν ἐπὶ Ὠγύγου) ἐξηφανίσθησαν τὰ γράμματα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ πολὺν ὕσερον καιρὸν ἐνομίσθη ὅτι ὁ Κάδμος πρῶτος τὰ μετεκόμισεν ἀπὸ Φοινίκης. Ἰδοὺ αὐτολεξεί τὸ περιεργον αὐτὸ παράγραφον τοῦ Συγγραφέως.

« Ὑσερον δὲ παρά τοῖς Ἕλλησι γενομένου κατακλυσμοῦ, καὶ
 » διὰ τὴν ἐπομβρίαν τῶν πλείων ἀνθρώπων ἀπολομένων, ὁμοίως
 » τούτοις καὶ τὰ διὰ γραμμάτων ὑπομνήματα συνέβη φθαρῆναι.
 » Δι' ἣν αἰτίαν οἱ Αἰγύπτιοι καιρὸν ἔυθετον λαβόντες ἐξειδιοποιή-
 » σαντο τὰ περὶ τὴν Ἄσρολογία. Καὶ τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὴν
 » ἄγνοίαν, μηκέτι τῶν γραμμάτων ἀντιποιουμένων, ἐνίσχυσεν
 » ὡς αὐτοὶ πρῶτοι τὴν τῶν Ἄσρων εὔρεσιν ἐποίησαντο. Ὅμοίως
 » δὲ Ἀθηναῖοι κτίσαντες ἐν Αἰγύπτῳ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην
 » Σαῖν, τῆς ὁμοίας ἔτυχον ἀγνοίας διὰ τὸν κατακλυσμόν. Δι'
 » ἧς αἰτίας, πολλαῖς ὕσερον γενεαῖς, Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἐκ
 » τῆς Φοινίκης πρῶτος ὑπελήφθη κομίσαι Γράμματα εἰς τὴν
 » Ἑλλάδα, καὶ ἀπ' ἐκείνου τοιοπὸν οἱ Ἕλληνες ἔδοξαν αἰεὶ τι
 » προσευρίσκειν περὶ τῶν γραμμάτων, κοινῆς τινος ἀγνοίας
 » κατεχούσης τοὺς Ἕλληνας. »

§ λγ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς εἶπομεν, χάριν περιεργείας. Ὅπως ποτε δὲ καὶ ἂν ἔχοι ἢ περὶ τῆς πρώτης ἐφευρέσεως τῶν Γραμμάτων ἀκριβῆς ἀρχαιολογία, οὐχ ἦττον εἶναι ἔξω πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἢ παρά τοῦ Κάδμου μετακόμισις αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπρεπε νὰ προξενήσῃ μίαν γενικὴν μεταβολὴν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ εἰς τὰς ἰδέας, καὶ εἰς τὰ ἥδη τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐφευρέσις τῶν Γραμμάτων, ἢ ὁποία εἶναι ἢ πλέον ἐξαισίος ἐπίνοια τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἢ πλέον θαυμαστὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπεροχῆς τοῦ νοός του, μεταξὺ εἰς ὅλα τὰ ἐπὶ Γῆς κτίσματα, εἶναι βέβαια ἀποτέλεσμα μιᾶς ὑπερτέρας ἐπιπνοίας, καὶ ἔργον μιᾶς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως. Αὐτὴ παρασῆνει ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι

ἀπλῶς μία ὑλικὴ μηχανή, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ καὶ κινεῖται δυνάμει τῶν μηχανικῶν ἐλατηρίων τοῦ φυσικοῦ της ὀργανισμοῦ, ἀλλ' ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄνθρωπος καὶ τι, κατὰ θεῖαν ἔμπνευσιν, αὔλον, ἀθάνατον, ὑπέρτερον τῶν φυσικῶν δυνάμεων, καὶ ἀπερίοριστον εἰς τὰς νοητικὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας του, τὸ ὁποῖον ὑψώνει τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω τῶν ὄρων εἰς τοὺς ὁποίους φυσικᾶ περιορίζεται ἓνας ἀπλοῦς μηχανικὸς ὀργανισμὸς ἐνὸς σώματος ὑλικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. Αὐτὴν τὴν μυστηριώδη ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν διὰ τῆς περιούσης ἐν ἡμῖν φυσικῆς δυνάμεως νὰ αἰσθανθῶμεν, χωρὶς νὰ ἠμπορέσωμεν ποτὲ νὰ τὴν ἐξηγήσωμεν, μόνη ἢ τῶν ἀπ' αἰῶνος μυστηρίων θεῖα ἀποκάλυψις μᾶς τὴν ἐρμηνεύει δογματικῶς, καὶ αὐτὸς ὁ ἐν ἡμῖν ἐνδιάθετος λόγος μᾶς τὴν πιστοποιεῖ θετικῶς. Συνηθισμένοι ὅμως κατὰ διαδοχὴν γενεῶν εἰς τὰ ἐκ Συνθήκης σημεῖα τῶν Γραμμάτων, δυνάμει τῶν ὁποίων ὁ προφορικὸς λόγος παρίσταται σωματωμένος εἰς τὰ μάτια μας, δὲν φρίττομεν βλέποντες τὸ τεράσιον αὐτὸ φαινόμενον. Ἄν ὅμως ἠθέλαμεν ἐπεκτείνειν τὴν διάνοιάν μας ἕως εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην ἐφεύρεσιν τῶν Γραμμάτων, καὶ σοχασθῶμεν ὅτι, δυνάμει αὐτῶν τῶν ὑλικῶν σημείων, ἡ αὔλος καὶ ἀπερίοριστος ἔννοια, προσλαμβάνουσα σῶμα ὑλικὸν καὶ ὑπόστασιν, παρίσταται εἰς σχῆμα εἰδικὸν περιορισμένην εἰς τὴν ὄρασίν μας, ἀδύνατον εἶναι, ὅλως ἐκθαμβοὶ καὶ ἐξηπορημένοι ἀπ' αὐτὸ τὸ μυστήριον, νὰ μὴν ὁμολογήσωμεν, Ναί! ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἡ ἄπειρος δύναμις τοῦ πρώτου καὶ ὑψίστου νοῦς ἔνωσε τὰ ὑλικά μὲ τὰ αὔλα, καὶ συνέδεσε τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν.

Ἐς ἰδεασθῶμεν λοιπὸν ὁποῖον αἴσθημα ἔπεται νὰ ἐδοκίμασαν οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ὅταν κατὰ πρώτην φοράν εἶδαν ἐξαίφνης τοὺς χαρακτῆρας τῶν Γραμμάτων, καὶ ἐδιδάχθησαν τὴν μυστηριώδη ἐκείνην, καὶ τῶντι μαγικὴν τέχνην τοῦ, διὰ τῶν ὑλικῶν

ἐκείνων σημείων, νὰ διαβάξη μηχανικῶς ὁ ἕνας τὰς αὐλοὺς ἰδέας τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ ἐκθέτῃ ὑπ' ὄψιν τῶν ὁμοίων του σωματωμένας τὰς αὐλοὺς ἐννοίας του. Ὡ! πόσον τὸ τεράστιον αὐτὸ θέαμα ἔπρεπε νὰ ἐκπλήξῃ καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶδαν διὰ πρώτην φοράν αὐτὸ τὸ ἐξάίσιον θέαμα! Δὲν ἰξεύρω ἂν ἡ ἀσθένεια τοῦ λόγου εἶναι ἰκανὴ νὰ παρασῆσῃ τὴν δύναμιν ἐνὸς τοιούτου αἰσθήματος, αἰσθάνομαι ὁμῶς, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ὅτι εὐκολώτερον εἶναι νὰ τὸ ἰδεασθῶ, παρά νὰ τὸ ἐκφράσω.

§ λδ. Μία τοιαύτη ἀσύγκριτος προσβολὴ γενομένη εἰς τὰ πνεύματα τῶν πρώτων ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος κατοίκων, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἔπρεπε νὰ μεταβάλλῃ καὶ τὰ ἥθη, καὶ τὰς διαθέσεις, καὶ ἀκολούθως τὰς κοινωνικὰς ἐξεις καὶ σχέσεις των. Δὲν εἶναι παντελῶς δύσκολον νὰ συμπεράνῃ καθ' ἕνα ὅτι μόνη ἡ σοικειώδης μάθησις τῶν Γραμμάτων εἶναι ἰκανὴ νὰ ἡμερώσῃ τὰ ἥθη ἐνὸς ἀγρίου καὶ ἀπολιτεύτου ἀνθρώπου καὶ νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ ἡμερον, εὐτακτον, καὶ κοινωνικόν, δεκτικόν μαθήσεως, καὶ ἐξευγενισμένης διαγωγῆς. Καὶ τὸ παράδειγμα εἶναι εὐκολον. πάρε, ἀπ' οἷον δῆποτε θέλοις ἔθνος, ἕνα βουήσιον ἄγριον ἀνθρώπον· λοῦσαι τον. ἐνδουσαί τον. περίθαλφαί τον. ὀλίγόν τι θέλεις καταρθώσῃ πρὸς ἡμερότητα τῶν ἡθῶν του, ἂν δὲν τὸν μάθῃς γράμματα. μάθε τον ἀπλῶς νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του, καὶ εὐθὺς θέλεις ἰδῆ τὸν ἄνθρωπον πῶς ἡμεροῦται, καὶ προηγουμένης τῆς μαθήσεώς του πῶς ἐξ ὀλοκλήρου ἐξευγενίζει τὰ ἥθη του. Ἄν λοιπὸν θεωρήσωμεν αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τῆς μετακομίσεως τῶν Γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς πρώτην ἀρχὴν τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν ἡθῶν, καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων, σοχάζομαι ὅτι δὲν σφάλλομεν.

§ λε. Συζητεῖται δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις μεταξὺ τῶν ἀρχαιο-

λόγων, και πότερον, τὰ παρὰ Κάδμου μετακομισθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα Γράμματα ἦσαν τῶντι ἐκ πρώτης ἐφευρέσεως Φοινίκια, ἢ οἱ Φοίνικες τὰ παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς Αἰθίοπας, καθὼς γενεαλογεῖ τὴν εὐρεσιν αὐτῶν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης. Ἐξω τοῦ προκειμένου εἶναι βέβαια τὸ νὰ ἔμβωμεν εἰς ἀμφισβήτησιν περὶ τούτου λεπτομερῆ, μ' ὅλον τοῦτο ἄξιον μελέτης, μοι φαίνεται, τὸ νὰ σημειώσωμεν παροδικῶς, ὅπερ ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ὅτι « Οἱ » Αἰγύπτιοι λέγουσι παρ' αὐτοῖς γενέσθαι τὴν τε τῶν Γραμμάτων εὐρεσιν, καὶ τὴν τῶν Ἄσρων παρατήρησιν. » Τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ καὶ μὲ τὰ παρ' Ἡροδότου ἰσορούμενα. Εἶναι δὲ σχεδὸν, ὡς ἔγγιστα βεβαίου, ἀναμφίβολον, ὅτι τὰ Γράμματα ὁποῦ προστετέθησαν εἰς τὸ Καδμεῖον Ἀλφάβητον εἶναι Αἰγυπτιακὰ, καὶ ὄχι Φοινίκα, καθὼς εὐκόλα ἤμποροῦν νὰ κρίνουν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδημονέστεροι (5).

§ 15. Ἄς παρατηρήσωμεν δὲ ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν ὅτι ἅμα μὲ τὴν μάθησιν τῶν γραμμάτων ἔμαθον ἐνταυτῷ οἱ Ἕλληνες καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Θεῶν, τὸ ὁποῖον παρασχένηι τὴν πρώτην ἀποκατάστασιν μιᾶς Κοινῆς Ἐθνικῆς Θρησκείας, καὶ ἀκολούθως τὴν σύστασιν ἐνὸς Κοινοῦ Ἐθνικοῦ πολιτεύματος. Τοῦτο μᾶς τὸ ἐρμηνεύει αὐτὸς ὁ τῆς Ἱστορίας πατὴρ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. β. § 52.) λέγων « ἔθρου δὲ πάντα πρό- » τερον οἱ Πελασγοὶ Θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ » οἶδα ἀκούσας. Ἐπωνυμὴν δὲ οὐδ' οὐνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ » αὐτέων. Οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω . . . Ἐπειταν δὲ χρόνου » πολλοῦ διεξελθόντος ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπικόμενα » τὰ οὐνόματα τῶν Θεῶν τῶν ἄλλων. Διούσου δὲ ὕστερον » πολλῶ ἐπύθοντο . . . ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθρου » τοῖσι οὐνόμασι τῶν Θεῶν χρεώμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν » Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. » Εἶπε δὲ, ὡς ἀνωτέρω εἶρη-

μειώσαμεν, ὅτι καὶ τὰ Γράμματα πρῶτοι οἱ Πελασγοὶ παραλαβόντες ἀπὸ τοῦ Φοίνικας, τὰ παρέδωκαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. παρατηρεῖ δὲ ἐν τούτοις ὁ Ἱστορικὸς (§ 53.) ὅτι μέχρις Ὀμήρου, καὶ Ἡσιόδου οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν σύστημα Θεογονίας, ὅπερ τῶντι εἶναι ἄξιον περιεργείας, καὶ ἰδοῦ πῶς μὲ τὴν συνηθισμένην του ἀπλότητα ἐκφράττεται. « Ἐνθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν Θεῶν, εἴτε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοι τέ τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπίσατο μέχρι οὗ πρῶτην τε καὶ χθρῆς, ὡς εἰπεῖν λόγῳ, Ἡσιόδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἠλικίην τετρακοσίοισι ἔτσει δοκέω μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι. Οὗτοι δ' εἰσι οἱ ποιήσαντες Θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι Θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες. Οἱ δὲ πρότερον Ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον ἐμοίγε δοκεῖν ἐγένοντο τούτων. » Καὶ ἄξια τῶντι παρατηρήσεως μοι φαίνεται αὐτὴ ἡ μαρτυρία τοῦ Συγγραφέως, καθ' ἣν ἡ ποιήσις τῶν πρὸ τοῦ Ὀμήρου θρηλλουμένων Ποιητῶν, δηλαδὴ τοῦ Ὀρφέως, τοῦ Λίνου, καὶ τοῦ Μουσαίου, οὐδαμῶς ἀναφέρεται. Ὅθεν ἐπιφέρει ὁ Συγγραφεὺς « Καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες Ἱρήϊαι λέγουσι. Τὰ δὲ ὕστερα τὰ ἐς Ἡσιόδον καὶ Ὀμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω. » Περί δὲ τῶν ἐν Δωδώνῃ Ἱερίδων ἀναφέρει (αὐτ. § 54.) ὅσα παρὰ τῶν Αἰγυπτίων Ἱερέων τοῦ Θηβαίου Διὸς ἤκουσε περὶ αὐτῶν διηγούμενα, ἐφ' οἷς ἀπλούστατα ἐπιφέρει. « Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τὴν δε. » Εἰ ἀληθῆώς οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς Ἰράς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκεῖ ἐμοί, ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλυμμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοῦς. Ἐπειτα δουλεύουσα αὐτόθι, ἰδρῦσασθαι ὑπὸ Φηγῶ πεφυκυῖῃ Διὸς Ἰρόν. Ὡσπερ ἦν οἶκος, ἀμφιπολεύουσαν

» ἐν Θήβησιν Ἴρὸν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο, ἐνθαῦτα μνήμην
 » αὐτοῦ ἔχειν. Ἐκ δὲ τούτου, χρησῆριον κατηγήσατο, ἐπεὶ τε
 » συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, φάναι δὲ οἱ ἀδελφεὴν
 » ἐν Λιβύῃ πεπερῆσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων, ὑπ' ὧν
 » καὶ αὐτὴ ἐπρήθη. Πελειάδες δὲ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς
 » Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἰ γυναιῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν.
 » Ἐδόκεον δὲ σφι ὅμοια ὄρνισι φθέγγεσθαι. Μετὰ δὲ χρόνον
 » τὴν πελειάδα ἀνδρωπητῆ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπεὶ
 » τε τὰ συνετά σφι ἦνθα ἢ γυνή. Ἔως δὲ ἐβαρβάριζε, ἐδό-
 » κεέ σφι ὄρνιθος τρόπον φθέγγεσθαι. Ἐπεὶ τέφ τρόπῳ ἀν-
 » πελειάς γε ἀνδρωπητῆ φωνῇ φθέγγετο; μέλαιναν δὲ λέγοντες
 » εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη ἢ γυνή ἦν. »
 Ἐκ τούτων λοιπὸν ἀπάντων ἐναργῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ μὲν
 χρησῆρια, καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων Θεογονία ἐσυστήθησαν μετὰ
 τὴν παράδοσιν τῶν γραμμάτων, ἢ δὲ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ
 πρὸ τῶν γραμμάτων ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καθεστηκυῖα.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, Καὶ τῆς Κοινῆς
Ἑλληνικῆς Γλώσσης.

§ λζ. ΜΕΤΑΕῩ τῶν διαφόρων ἀποικιῶν, καὶ πολιτικῶν συσ-
σημάτων ὁποῦ ἀπεκαταστήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν τῷ διαστή-
ματι τῶν ἀγνωρίστων ἐκείνων καιρῶν καὶ χρόνων, ἡ Μυθολογία
σκιωδῶς μὲν, ἀλλ' οὐχ ἤττον βεβαίως, καθ' ὅσον πρὸς ἰσο-
ρίαν ἐνδέχεται, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπισημοτέρας
μετοικεσίας, ἡ ὁποία ἔμελε νὰ μεταρρυθμίσῃ καὶ τὸ ἦθος, καὶ
τὸ ἔθος, καὶ τὸ πολίτευμα, καὶ αὐτὴν τὴν Γλῶσσαν, καὶ
Ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν τῶν διαφόρων ἐκείνων Ἐθνῶν, καὶ ὑπὸ
μίαν Γενικὴν ἐπωνυμίαν, εἰς ἓν γενικὸν σύστημα Ἐθνικοῦ πο-
λιτεύματος νὰ συστήσῃ ἓν ὁλόκληρον Γένος, τοῦ ὁποίου ἡ
ἀνερμήνευτος εἰμαρμένη, ποτὲ μὲν λαμπρά, εὐτυχῆς, καὶ
περίδλεπτος, ποτὲ δὲ θλιβερά, δυστυχῆς, καὶ ἐπώδυνος, ἀεί-
ποτε ὅμως σταθερά, καὶ ἀήττητος, ἔμελε νὰ διαιωίσῃ, ἕως εἰς
ἡμᾶς, τὴν εὐκλείαν τῆς ἀπογονίας του. Αὐτὴ ἡ Μυθολογία
ἱστορικῶς μᾶς ἐρμηνεύει ὅτι ὁ Ζεὺς παραλαβὼν τὴν Βασιλείαν
τοῦ πατρός του Κρόνου, τοὺς μὲν κατ' αὐτοῦ πόλεμον ἐνστή-
σαντας Τιτάνας ἀπέκτεινε, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ Κλυ-
μένης τῆς θυγατρὸς Ὠκεανοῦ, Προμηθεῖα ὀνομαζόμενον, ἐξώ-
ρισεν εἰς τὰ Καυκάσια ὄρη τῆς Σκυθίας, ὅπου ἀπελθὼν ὁ
Προμηθεὺς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐπιμηθέως, τοῦ ὁποίου τὴν
θυγατέρα ἔλαβεν εἰς γυναῖκα, ἐγέννησεν υἱὸν τὸν Δευκαλίωνα.
Μυθολογεῖται δὲ ὁ Προμηθεὺς ἄνθρωπος πολύπειρος, καὶ

πολυμήχανος, καθὼς τὸν περιγράφει ὁ Ἡσίοδος εἰς τὴν Θεογονίαν του,

Κούρην δ' Ἰαπετὸς καλλίσφυρον ὠκεανίνην
 Ἠγάγετο Κλυμένην, καὶ ὄμῶν λέχος εἰσανέβαινεν.
 Ἡ δὲ οἱ Ἄτλαντα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα.
 Τίττε δ' ὑπερκύδαντα Μενοίτιον. Ἡ δὲ Προμηθεά,
 Ποικίλον, αἰολόμητιν, ἀμαρτίνοοόν τ' Ἐπιμηθεά,
 ὧς κακὸν ἐξ ἀρχῆς γένητ' ἀνδράσιν ἀλφειῆσι.

Διὸ καὶ μυθολογεῖται ὅτι ἔκλεψε τὸ πῦρ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν, καὶ τὸ μετέδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅπερ ἄριστα ἐξηγεῖ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἐρμηνεύων, ὅτι ὁ Προμηθεὺς ἐφεῦρε πρῶτος τὸν τρόπον τοῦ νὰ ἀνάψῃ φωτιᾶν ἐπιτυχῶν τὴν πυροδόλον πέτραν. Τίς οἶδε δὲ, ἂν δὲν ἐπενόησε πρῶτος διὰ τοῦ κεραυνοῦ, ἢ κατ' Ἠλεκρισμὸν νὰ ἀνάψῃ φωτιᾶν; ὅπερ προσφύεστερα ἀρμόζει μὲ τὴν Μυθολογίαν, καθ' ἣν ἀλληγορεῖται τὸ ὅτι ἔκλεψε τὸ πῦρ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν (6).

§ λη. Μετὰ πολλοὺς δ' ὕπερον χρόνους, καὶ κατὰ τὴν πιθανωτέραν χρονολογίαν, περὶ τοὺς 1540 χρόνους πρὸ Χριστοῦ, Δευκαλίων ὁ υἱὸς τοῦ Προμηθεῶς, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, καταλιπὼν τὴν Σκυθίαν μετοίκησεν εἰς Θεσσαλίαν, ὅπου ἔγημε τὴν Πύρραν θυγατέρα τοῦ πατρῶθεν Θείου τοῦ Ἐπιμηθεῶς καὶ Πανδώρας, ἣν ἔπλασαν οἱ Θεοὶ πρώτην γυναῖκα, ὡς μυθολογεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος βιβ. α. κεφ. ζ. § 2. (7). Καὶ πρῶτος τὰς περὶ τὸν Παρνασσὸν διεσπαρμένας φυλάς εἰς ἓν ὁμογενὲς συστήσας πολίτευμα ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡγεμονείαν, ἓν ὁμόφυλον ἔθνος ἀπεκατέστησεν. Αὕτη θεωρεῖται ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους συστάσεως.

§ λθ. Τούτου ὁ υἱὸς Ἕλλην ὀνομαζόμενος, τὴν πατρικὴν διαδεχθεὶς ἡγεμονείαν ἀπόκτησε τόσῃν ὑπεροχῇν μεταξύ εἰς τὰς διαφόρους φυλάς τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλίας, ὥστε τὰς

περισσότερας αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν του ἐνώσας ἐπικράτειαν, ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς Ἐθνικῆς προσωυμίας, ἀπὸ τοῦ ἰδίου του ὀνόματος, Ἕλληνας ἐπωνόμασε. Περὶ οὗ ἐξιςορῶν ὁ Ἀπολλόδωρος (βιβ. α. κεφ. ζ.), ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, λέγει
 » Αὐτός μὲν οὖν ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς καλουμένους Γραικοὺς
 » προσηγόρευσεν Ἕλληνας. » Ἐπιφέρει δὲ ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς, ὡς καὶ ὁ Στράβων ὁμολογεῖ, ὅτι μόνοι οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ λαοὶ ὠνομάσθησαν κατὰ πρῶτον Ἕλληνες, ὅπερ καὶ ὁ Θουκυδίδης διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ὀμήρου βεβαιοῖ λέγων, ὅτι ὁ Ποιητὴς
 « οὐδ' ἄλλους, ἢ τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος
 » (ὠνόμασεν Ἕλληνας), οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν. »
 Ὁ λέγει δὲ ὁ Ὅμηρος Ἰλ. Β'. 683

- Οἷτ' εἶχον Φθίην, ἠδ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα
 Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο, καὶ Ἕλληνες, καὶ Ἀχαιοί.

Ἡ προσωυμία λοιπὸν τῶν Γραικῶν, καὶ μ' ὅλον ὅπου, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, δὲν ἐσάθη ποτὲ ἐπωνυμία γενικὴ ὅλου τοῦ ἔθνους, ἐξέλειψε διόλου καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν κατὰ μέρος φυλὴν, ἥτις συμπεριελήθη εἰς τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ Γένους, ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς Ἐθνικῆς προσωυμίας τοῦ Ἕλληνες, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριελήθησαν ἐφεξῆς καὶ οἱ τῆς Ἀττικῆς, καὶ τῆς Πελοποννήσου κάτοικοι, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς (Συγ. α. § γ.) λέγων « Δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ τοῦνομα τοῦτο ξύμπασά
 » πω εἶχεν (ἢ Ἑλλάς). Ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνας τοῦ Δευ-
 » καλίωνος, καὶ πάνυ εὐδὲ εἶναι ἢ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ
 » ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπιπλεῖσον ἀφ' ἑαυτῶν
 » τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι. Ἕλληνας δὲ καὶ τῶν παίδων
 » αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς
 » ἐπ' ὠφελείᾳ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη
 » τῇ ὀμιλίᾳ μάλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας. »

§ μ. Αὐτὴ λοιπὸν ἐσάθη ἡ πρώτη τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἀποκατάσασις, καθ' ἣν τὰ διάφορα ἐκεῖνα ἔθνη, ὡς συνόμορα, καὶ ὁμοδαίτα, εἰς ἓν γενικὸν πολίτευμα ἔθνους συνταχθέντα, ὑπὸ μίαν Ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν Ἕλληνας ἀνηγορεύθησαν. Ὁμολογουμένως ἄρα τὰ εἰδικὰ ἰδιώματα τῆς Γλώσσης τῶν διαφόρων ἐκείνων ἔθνῶν, καθ' ὅσον φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔπεται νὰ ἦσαν ὁμόφωνα, καὶ ὁμογενῆ, εἰς μίαν Κοινὴν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον συνεφύρθησαν, καὶ μίαν γενικὴν φωνὴν τοῦ Γένους ἐσύνθεσαν, ἣτις, καὶ κατὰ τὴν Ἐθνικὴν τοῦ Γένους ἐπωνυμίαν, Γλῶσσα κοινῶς Ἑλληνικὴ ὠνομάσθη. Ἀπ' ὅσα ὁμῶς ἀνωτέρω περὶ τῶν κατὰ μέρος εἰς τὴν Ἑλλάδα γενομένων μετανασάσεων, καὶ ἀποικιῶν ἐσημειώσαμεν, καὶ ἀπ' ὅσα περὶ τῶν γενικωτέρων, καὶ κυριωτέρων μεταρρύθμισεων ὡς μελέτης ἀξία ἀνεφέραμεν, ἀδιδάκτως συναίγεται, ὅτι πολλὰ ξένα ὀνόματα, καὶ ἑτερογενεῖς λέξεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν μετηνέχθησαν, καὶ δι' αὐτῶν ὅλων, ὡς ἐκ Κοινῆς Συνθήκης, διὰ τῆς κοινοτέρας χρήσεως τοῦ ἔθνους συνετέθη ἡ πρώτη Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ἡ ὁποία ὅτι μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἦτον σύμμικτος καὶ συγκεκραμένη ἀπὸ διάφορα Ἐθνικὰ ἰδιώματα, μᾶς τὸ ἐρμηνεύει ὁ Θεόπνευστος Ὀμηρος λέγων (Ὀδ. τ.) περὶ τῶν Ἀρχαίων κατοίκων τῆς Κρήτης

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη....

Ὅτι δὲ ἐπὶ ἐνὸς ὁμογενοῦς Ἀρχαϊκοῦ τύπου φωνῆς ἐν γένει ἐσχηματίσθη, καθ' ὃν ὡς μία καὶ ἡ αὐτὴ αἰείποτε φυσικὴ Κοινὴ Γλῶσσα τῶν ἀπ' ἀρχῆς Ἑλλήνων ἀνεγνωρίσθη, τοῦτο τὸ μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, βιβ. α. § 58. λέγων « Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν (ἔθνος) γλῶσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο, αἰείποτε τῇ » αὐτῇ διαχρᾶται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι. Ἀποσχισθὲν » μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ

» τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεώμενον αὐξήται ἐς πλῆθος, τῶν ἐθνέων
 » πολλῶν μάλισα προσκεχωρητότων αὐτῶ, καὶ ἄλλων ἐθνέων
 » Βαρβάρων συχνῶν. » Καὶ βιβ. η. § 144, λέγει « Αὐτίς
 » τε τὸ Ἑλληνικὸν ἔον ὄμαιμόν τε καὶ ὀμόγλωσσον, καὶ
 » θεῶν ἰδρύματα τε κοινὰ, καὶ θυσίαι, ἤθεα τε ὀμότροπα. »
 Τοῦτο τὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ Θουκυδίδης, ἐξ ὧν πρὸ μικροῦ ἀνω-
 τέρω ἐσημειώσαμεν, τὴν ὀμοφωνίαν τῆς Γλώσσης σύμβολον
 τῆς Ἑθνικῆς ὀμωνυμίας τῶν Ἑλλήνων προβαλλόμενος. καθ'
 ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὀμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἑλλη-
 νας, ὅπερ καὶ σαφέστερον ἐπιβεβαιοῖ ἐπιφέρων (αὐτ.) « Οἱ δ'
 » οὖν ὡς ἕκαστοι Ἑλληνες κατὰ πόλεις τε, ὅσοι ἀλλήλων
 » ξυνίεσαν, καὶ σύμπαντες ὕπερον κληθέντες κτ. » Καὶ
 ἄς παρατηρηθῇ μετὰ προσοχῆς τοῦ μὲν Ἡροδότου τὸ, ἐπείτε
 ἐγένετο, τοῦ δὲ Θουκυδίδου τὸ, ἤδη τῇ ὀμιλίᾳ, ἐξ ὧν
 προφανέστατα διαδηλοῦται, ὅτι ἀμφοτέροι οἱ Συγγραφεῖς θεω-
 ροῦν τὴν ὀμοφωνίαν τῆς Γλώσσης τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ὅτου τὸ
 Ἑλληνικὸν Γένος συνεσῆθη εἰς ἓν Ἑθνικὸν πολίτευμα, καὶ ἡ
 Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἐσχηματίσθη ἐφ' ἐνὸς γενικοῦ σχεδιάσματος.
 Κατ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἀρχέτυπον σχεδιάσμα δὲν μένει πλέον
 καμμία ἀμφιβολία ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἦτον ἐκ πρώτης ἀρ-
 χῆς ὀμόφωνον καὶ ὀμόγλωσσον, ἡ δὲ Ἑθνικὴ του Διαλέκτος
 ἐκ πρώτης συναρμογῆς σύμμικτος καὶ συγκεκριμένη ἀπὸ τὰς
 ἐπιχωριαζούσας Διαλέκτους τῶν συνελθόντων διαφόρων Ἑθνῶν,

§ μα. Μετ' οὐ πολὺ δ' ὕπερον οἱ τοῦ Ἑλλήνος υἱοί, διαμοι-
 ράσαντες τὴν πατρικὴν τῶν ἐπικράτεια, ἐπωνόμασεν ἕκαστος ἀπὸ
 τοῦ ἰδίου του ὀνόματος τὸν ὑπὸ τὴν ἰδίαν του ἡγεμονείαν λαόν.
 Ὅθεν ἀπὸ μὲν Αἰόλου τοῦ ἀ. υἱοῦ τοῦ Ἑλλήνος, ἡ μὲν ἐπαρχία,
 ἦν ἐκληρώσατο, Αἰολία ἐπωνομάσθη, οἱ δὲ κάτοικοι, Αἰολεῖς
 προσηγορεύθησαν, Καὶ ἀκολούθως ἡ Διάλεκτος αὐτῶν Αἰο-
 λικὴ. Ἀπὸ δὲ Δῶρου τοῦ β'. υἱοῦ τοῦ Ἑλλήνος, ὅς τὴν Δω-

ρίων ἐσύστησεν ἡγεμονείαν, οἱ μὲν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ εἰδικῶς ὑπαγόμενοι λαοὶ, Δωριεῖς ἐκλήθησαν, ἡ δὲ Διάλεκτος αὐτῶν, Δωρικὴ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει Κοινὴ Γλῶσσα, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ἦτον ἀπ' ἀρχῆς συνθε-
 μένη ἀπὸ τὰ κατὰ μέρος τῶν διαφορῶν φυλῶν εἰδικὰ ἰδιώ-
 ματα, ὁμολογουμένως ἡ διαφορὰ τῶν Διαλέκτων, εἰς τὰς ὁποίας τοπικῶς διηρέθη, δὲν ἤμποροῦσε νὰ εἶναι, εἰ μὴ κατὰ τὸν ἐπουσιώδη ἐκάστης διαλέκτου χρωματισμὸν, δηλαδή, ἡ κατὰ προφορὰν ἐν μέρει τινῶν στοιχείων, ἡ κατὰ μορφήν ἰδιαιτέρων τινῶν λέξεων, ἡ κατὰ εἰρηφὴν ἰδιαίτουσαν μερικῶν τινῶν φράσεων. οὐσιωδῶς δὲ ὁ ῥυθμὸς τῆς φωνῆς, καὶ ὁ τύπος τῆς συνθέσεως τῆς Γλώσσης ἦτον ἐν γένει ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς, ὁμοειδῆς, καὶ ὁμότροπος. Διὸ καὶ ἡ τῶν Αἰολέων Διάλεκτος, ὡς ἡ αὐτὴ οὔσα τῇ Δωρικῇ, κατὰ τὸ ὁμοειδὲς τοῦ κοινοῦ χαρακτῆρος τῆς Γλώσσης, γνωρίζεται.

§ μβ. Ἀμφικτύων δὲ ὁ ἀ. υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἑλλήνος, εἰς τὰ μεσημβρινώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος διαβάς ἐκυρίευσεν τοὺς παρακτίους τόπους, καὶ Κραναὸν τὸν ἔσχατον αὐτόχθονα Βασιλέα τῆς Ἀττικῆς ἐξώσας, ἀντ' ἐκείνου αὐτὸς εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐβασίλευσε. Τούτου τὴν ἡγεμονείαν διεδέχθη Εὐϋθός ὁ γ'. τοῦ υἱός, μετὰ τὸν ὁποῖον ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἴων, ἐξ οὗ καὶ Ἴωνες οἱ Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν, καθὼς ἐν τοῖς προῤῥηθεῖσι διεδηλώθη. Τότε λοιπὸν καὶ οἱ κατοικοὶ τῆς Ἀττικῆς συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ γενικὸν σύστημα τῶν Ἑλλήνων, καὶ Ἕλληνες ἐπωνομάσθησαν, κατὰ τὴν κοινήν τοῦ Γένους προσωνομίαν. Ἡ δὲ ἀρχαία ἐθνικὴ τῶν Διαλέκτος, ὡς φύσει ὁμογενῆς, καὶ ὁμόφωνος μὲ τὴν κοινήν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἅμα τῇ εἰς Ἕλληνας μεταβολῇ τοῦ ἔθνους, ὡς ἰσραεῖ ὁ Ἡρόδοτος, μετεῤῥυθμίσθη κατὰ τὸν γενικὸν τύπον τῆς Ἑλληνικῆς, φυλάξασα ὅμως, κατὰ σχῆμα καὶ μορφήν, τὸν

εἰδικὸν χαρακτῆρα τῆς, καθὼς ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἰδιοτροπίαν τῆς γνωρίζεται. Μετωνομάσθη δὲ Ἐθνικῶς ἡ εἰδικὴ αὐτῆ τῶν Ἀθηναίων Διάλεκτος, Ἰωνικὴ, κατὰ τὴν ἣν προσέλαβε πολιτικῶς ἐπωνυμίαν τὸ ἔθνος ἀπὸ τοῦ Ἴωνος. Ὅθεν δύο αἱ πρώτισαι καὶ κυριώτεραι Διάλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἀναγνωρίζονται, ἡ Δωρικὴ, ἥτις ὁμοία ἦν τῇ Αἰολικῇ, καὶ ἡ Ἰωνικὴ, ἥτις ἦν ἡ ἀρχαία Ἀττικὴ.

§ μγ. Μετὰ ταῦτα δὲ τοῦ Ἴωνος ἐξαγαγόντος λαὸν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀπὸ τὰς πέριξ χώρας τῆς Ἀττικῆς, καὶ Πελοποννήσου, καὶ εἰς τὰς χαριεσάτας ἀκτὰς τῆς μικρᾶς Ἀσίας μετοικήσαντος, συνεστήθη ἐκεῖ ἡ δωδεκάπολις τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας, ἥτις διὰ τῆς αὐτῆς Ἐθνικῆς προσωνυμίας εἰς ἓν πολιτικὸν συμπεριληφθεῖσα σύστημα, Ἰωνία ἐπωνομάσθη, ὡς ἴσσορεῖ ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις ὁ Στράβων. Ἡ Διάλεκτος δὲ τῶν πρώτων ἐκείνων ἀποικίων τῆς Ἰωνίας, συμμιγεῖσα μὲ τὴν Διάλεκτον τῶν Αἰολέων, τῶν ὁποίων πολλὰ πλήθη συμμετοικήσαντα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐνώθησαν μὲ τοὺς ἀποίκους τῆς Ἀττικῆς Ἴωνας, μετέβαλεν ἐν μέρει τὸν πρῶτον τῆς χαρακτῆρα, ὡς εἰδικῶς ἀνεφάνη κατὰ νεωτέραν μορφήν τῆς Ἀττικῆς διαφέρουσα, καὶ ἰδιαζόντως Ἰωνικὴ ἐπεκλήθη. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς ἴσσορεῖ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. α. § 143.) καὶ οἱ ἄλλοι Ἴωνες μὴ φέλοντες τουλοιποῦ νὰ λέγονται Ἴωνες, ἐπανέλαβον τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν Ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν. Διὸ καὶ ἡ εἰδικὴ τῶν Διάλεκτος διακριθεῖσα ἀπὸ τὴν Ἰωνικὴν, Ἀττικὴ, ὡς καὶ ἔκπαλαι, ἐπωνομάσθη, καὶ ἔθνικῶς ἐπεκράτησε.

§ μδ. Τοιαύτη λοιπὸν εἶναι ἡ τῶν τεσσάρων ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ὡς οἶόν τε, ἀκριβῆς γενεαλογία, ἡ ὁποία καὶ ἱστορικῶς καὶ φιλολογικῶς ἀποδεικνύεται. Αὐτὴν καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἐξ ὅσων ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν ἱστορικῶς τὴν καθομολογεῖ, καὶ ὁ Στράβων (βιβ. η. 333.) σαφέστατα

τὴν ἐρμηνεύει. « Ἐπί τούτοις μὲν οὖν (λέγει) πολλὰ ἔθνη
 » γεγένηται. Τὰ δ' ἀνωτάτω τσαυῖτα, ὅσας καὶ Διαλέκτους
 » παρειλήφαμεν τὰς Ἑλληνίδας. Τούτων δ' αὐτῶν τεσσάρων
 » οὐσῶν, τὴν μὲν Ἰάδα τῇ παλαιᾷ Ἀθίδι τὴν αὐτὴν φαρμέν,
 » καὶ γὰρ Ἴωνες ἐκαλοῦντο οἱ τότε Ἀττικοί, καὶ ἐκεῖθεν εἰ-
 » σὶν οἱ τὴν Ἀσίαν ἐποικίσαντες Ἴωνες, καὶ χρῆσάμενοι τῇ
 » νῦν λεγομένη γλώττῃ Ἰάδι. Τὴν δὲ Δωρίδα τῇ Αἰολίδι. Πάντες
 » γὰρ οἱ ἐκτὸς Ἰσθμοῦ, πλὴν Ἀθηναίων, καὶ Μεγαρέων, καὶ
 » τῶν περὶ τὸν Παρνασσὸν Δωριέων, καὶ νῦν ἔτι Αἰολεῖς
 » καλοῦνται. » Καὶ ὅτι μὲν ἡ τῶν Δωριέων, καὶ ἡ τῶν Ἀθη-
 » ναίων ἀρχαία Διάλεκτος ἦτον ἀμιγῆς καὶ ἄμικτος μὲ τὰς δια-
 » λέκτους τῶν ἄλλων ἔθνων, καὶ ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλην δια-
 » φορετικὴ, τοῦτο αὐτὸς πάλιν ὁ Συγγραφεὺς μᾶς τὸ ἐρμη-
 » νεύει (αὐτ.) ἐπιφέρων « τοὺς Δωριέας δὲ ὀλίγους ὄντας, καὶ
 » τραχυτάτην οἰκοῦντας χώραν, εἰκὸς ἔστι τῷ ἀνεπιμίκτῳ
 » παρατρέψαι τὴν γλῶτταν καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη, πρὸς τὸ μὴ
 » ὁμογενῆς, ὁμογενεῖς πρότερον ὄντας. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῖς
 » Ἀθηναίοις συνέβη, λεπτόγεων τε καὶ τραχεῖαν οἰκοῦντας
 » χώραν, ἀπορθητοὺς μὲν εἶναι, καὶ αὐτόχθονας νομισθῆναι
 » διὰ τοῦτο, φησὶν ὁ Θουκυδίδης, κατέχοντας τὴν αὐτὴν
 » ἄει. . . Τοῦτο τοίνυν αὐτὸ καὶ τοῦ ἑτερογλώττου, καὶ
 » τοῦ ἑτεροεθνοῦς αἴτιον, ὡς εἰκὸς, ὑπῆρξε, καὶ περ ὀλί-
 » γοις οὔσιν. » Ὅτι δὲ ἡ ἐφεξῆς τῶν Ἰώνων Διάλεκτος συνε-
 » μίχθη μὲ τὴν Αἰολικὴν, καὶ αὕτη πάλιν μὲ τὴν Δωρικὴν,
 » καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συγκράσεως τῶν πρωτογενῶν Διαλέκτων
 » πολλοὶ καὶ διάφοροι τρόποι ὁμιλίας ἀνεφύησαν, καὶ τοῦτο ὁ
 » αὐτὸς (αὐτ.) Συγγραφεὺς τὸ ἐξηγεῖ λέγων « Τοῦ Αἰολικοῦ
 » πλῆθους ἐπικρατοῦντος ἐν τοῖς ἐκτὸς Ἰσθμοῦ, καὶ οἱ ἐντὸς
 » Αἰολεῖς πρότερον ἦσαν, εἴτ' ἐμίχθησαν, Ἰώνων μὲν ἐκ τῆς
 » Ἀττικῆς τὸν Αἰγιαλὸν κατασχόντων, τῶν δ' Ἡρακλειδῶν

» τούς Δωριέας καταγαγόντων, ὑφ' ὧν τὰ τε Μέγαρα ὠκίσθη,
 » καὶ πολλαὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων. Οἱ μὲν οὖν Ἴωνες
 » ἐξέπεσον πάλιν ταχέως ὑπὸ Ἀχαιῶν Αἰολικοῦ ἔθνους.
 » Ἐλείφθη δ' ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὰ δύο ἔθνη, τό τε Αἰολί-
 » κόν, καὶ τὸ Δωρικόν. Ὅσοι μὲν οὖν ἤττον τοῖς Δωριεῦσιν
 » ἐπεπλέκοντο, κατὰ πῶς συνέβη τοῖς Ἀρκάσι καὶ τοῖς Ἡλεί-
 » οῖς . . . οὔτοι Αἰολισί διελέχθησαν. Οἱ δ' ἄλλοι μικτῇ τιμῇ
 » ἐχρήσαντο ἐξ ἀμφοῖν, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δ' ἤττον Αἰολί-
 » ζοντες. Σχεδὸν δέ τι καὶ νῦν κατὰ πόλεις, ἄλλοι ἄλλως
 » διαλέγονται.

§ με. Αὐτὴν δὲ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν διαφόρων ἔθνων μὲ τούς
 εἰς Ἀσίαν μετοικήσαντας Ἴωνας, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Εὐριπίδης
 τραγωδῶν παρενεῖρει ἐν Βάκχαις (σ. 17.)

Ἀσίαν τε πᾶσαν, ἢ παρ' ἁλμυρὰν ἄλλα
 Κεῖται, μιγάσιν Ἕλλησι, Βαρβάροις θ' ὁμοῦ
 Πλήρεις ἔχουσα καλλιπυργώτους πόλεις,

Τὴν περιγράφει ἱστορικῶς ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. α. § 146.) λέγων
 « Ἐπεὶ ὡς γέ τι μᾶλλον οὔτοι Ἴωνες εἰσὶ τῶν ἄλλων Ἴωνων, ἢ
 » κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρὴ πολλὴ λέγειν. Τῶν Ἄβαντες μὲν
 » ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἴωνίης μετὰ οὐδὲ
 » τοῦ οὐνόματος οὐδέν. Μινύαι δὲ Ὀρχομενίοισι ἀναμεμίσχονται.
 » Καὶ Καδμείοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες Ἀποδάσμιτοι, καὶ
 » Μολοσσοί, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοί, καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι.
 » Ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίσχονται. Οἱ δὲ αὐτέων ἀπὸ τοῦ
 » Πρυτανείου τῶν Ἀθηναίων ὀρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γε-
 » ναιότατοι εἶναι Ἴωνων, οὔτοι δὲ οὐδὲ γυναῖκας ἠγάγοντο
 » ἐς τὴν ἀποικίαν . . .

Τὴν δὲ τῶν Ἑλληνικῶν Διαλέκτων κατὰ τόπους σύμμειξιν μᾶς
 τὴν ἐρμηνεύει ὁ Θεῖος Ὅμηρος, ὡς καὶ ἐν τοῖς προρρήθεισι

πολλαχοῦ ἀνεφέραμεν, περιγράφων τὴν ἐπιμιξίαν τῶν διαφόρων ἔθνων κατοίκων τῆς Κρήτης. Ὁδ. τ.

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη. Ἐν μὲν Ἀχαιοί.

Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες. Ἐν δὲ Κύδωνες.

Δωριέες τε Τριχᾶϊκες. Δῖοι τε Πελασγοί.

§ μς. Ἀπὸ τὴν τετραπλῆν λοιπὸν φυσικὴν συγγένειαν τῶν πρωτίτων καὶ κυριωτέρων Διαλέκτων, καὶ ἀπὸ τὴν ἐφεξῆς σύμμιξιν τῶν κατὰ τόπους χωρικῶν τῆς Γλώσσης Ἰδιωμάτων, ὁμολογουμένως συνάγεται μία Κοινὴ Ἐθνικὴ Γλῶσσα, καθ' ἣν τὰ συνιστῶντα τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους διάφορα ἔθνη, ὡς ὁμογενῆ καὶ ὁμόγλωσσα μεταξύ των ἐγνωρίζοντο. Τὸ γὰρ κυρίως χαρακτηριστικὸν τῆς ὁμογενείας τῶν ἔθνων εἶναι τὸ ὁμόγλωσσον. Ὅτι δὲ οἱ Ἕλληνες ἐν γένει ἦσαν ὁμόγλωσσοι, τὸ μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. ζ. § 2) λέγων « Οἱ Ἕλληνες ἐθάσασιν » ἀβουλότατα πολέμους ἴσασθαι ἀλλήλοισι ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαϊότητος.... Τοὺς χρῆν ἔοντας ὁμογλώσσους, » κήρυξι τε διαχρεωμένους, καὶ ἀγγέλοισι, καταλαμβάνειν τὰς » διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχησι... Καὶ βιβ. η. § 144. » Ἐπαναλέγει, Αὐτίς τε τὸ Ἑλληνικὸν ἐὸν ὁμαιμὸν τε καὶ » ὁμόγλωσσον, καὶ Θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ, καὶ θυσίαι, » ἡθεᾶ τε ὁμότροπα. »

Αὕτῃ λοιπὸν ἢ ἐκ πρώτης ἀρχῆς Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Γλῶσσα εἶναι ὁ πρῶτος καὶ γενικὸς τύπος τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς, ἐφ' ὃν ἐκάστη τῶν εἰδικῶν Διαλέκτων ἐν γένει ἀναγομένη διαγνωρίζεται, ὡς φύσει μὲν ὁμογενῆς, θέσει δὲ, κατ' ἰδιοτροπίαν ἐν μέρει, ἑτεροειδῆς. Ὅθεν καὶ ὀρθῶ τῷ λόγῳ Κοινὴν τὴν ὀνόμασαν οἱ παλαιοὶ Γραμματικοί, καθ' ὅτι, « ἐξ αὐτῆς ἄρχονται πᾶσαι αἱ » κατ' εἶδος, ὡς ταύτης οὐσαι Διᾶλεκτοι, καὶ πρὸς ταύτην μὲν

» τὰς ἄλλας ὡς πρὸς κανόνα ἀναπεμπτέον, τὰς δὲ λοιπὰς πρὸς
» Ἰδιότητα (α). »

§ μζ. Δύσκολον εἶναι, μοί φαίνεται, ἢ μάλλον εἰπεῖν ἀδύνατον, τὸ νὰ ἐξακριβώσῃ τινὰς, ὠρισμένως, καὶ θετικῶς, τὰς διαφόρους Ἐθνικὰς Διαλέκτους, ἐξ ὧν ἐκ πρώτης ἀρχῆς συνετέθη ἢ κατ' Ἐθνικὴν δημόσιον χρῆσιν Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Γλῶσσα, ἢ νὰ ἐπαριθμήσῃ ἀκριβῶς εἰς πόσας ἐφεξῆς διηρέθη χωρικὰς Διαλέκτους, τὰς ὁποίας, συμφώνως μὲ τοὺς Τεχνικοὺς, Δημοτικά ἀν, ἢ Βάρβαρα, ἠθέλαμεν τὰς ὀνομάσῃ Ἰδιώματα. Τούτων, τὰ μὲν φιλῶ τῷ ὀνόματι, ὡς ὑπάρξαντα, φιλολογικῶς ἀκούομεν. Μερικὰ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ κατὰ τι τοῦ σχήματος, καὶ τῆς φωνῆς ἀπὸ τεχνολογικὰς τῶν Γραμματικῶν παρατηρήσεις ἐκ παραδόσεως διακρίνομεν. Τὰ δὲ πλείω, οὐδὲ κατ' ὄνομα, οὐδὲ κατὰ σχῆμα γνωρίζομεν. Μ' ὅλον τοῦτο ἄς μὴ παρατρέξωμεν ὅσα ἐξ αὐτῶν τῶν σωζομένων σημείων ἠμποροῦμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τοὺς Συγγραφεῖς, τὰ ὁποία ὅπωςδήποτε χρησιμεύουν πρὸς εὐκρίνειαν τοῦ ζητουμένου. Πολλάκις γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ ἄρνησις ἐνὸς Παλαιοῦ Συγγραφέως συντελεῖ πρὸς θετικὴν πίσωσιν τοῦ ἀγνοουμένου. Τὰς πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως λοιπὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Ἐθνικὰς Διαλέκτους τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένων Ἐθνῶν ἐρευνῶντες εὐρίσκομεν πρὸ πάντων γενικωτέραν καὶ Κυριωτέραν τὴν Γλῶσσαν τῶν Πελασγῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τὸ ἐπικρατέστερον ἔθνος, καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος διεσπαρμένον, καθὼς ἱστορικῶς μᾶς βεβαιοῖ ὁ τῆς Ἱστορίας πατὴρ Ἡρόδοτος· ὁποία ὅμως ἦτον ἡ Γλῶσσα τῶν Πελασγῶν, αὐτὸς ὁ ἴδιος Συγγραφεὺς μὲ τὴν φυσικὴν του ἀπλότητα ὁμολογεῖ ρητῶς ὅτι τὸ ἀγνοεῖ. « Ἦν τινα δὲ Γλῶσσαν (λέγει βιβ. α. § 56)

(α) Ὅρα τὰ περὶ Διαλέκτων τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν ἐν τῷ Κέρασ Ἀμαλθεΐκῃς, ἐπιγραφομένῳ λεξικῷ. ἔκδ. Ἄλθου.

» Ἰεσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Εἶδ' ἔτι χρεῶν
 » ἔστι τεκμαιρόμενον λέγειν.... Ἦσαν οἱ Πελασγοί βάρβαρον
 » Γλῶσσαν ἰέντες (7). » Ὅταν λοιπὸν ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας,
 ὅς τις τοὺς τότε ἔτι σωζομένους Πελασγοὺς αὐτοπροσώπως
 ἐγνώρισε, καὶ τὰ ἐν Δωδώνῃ χρησθήρια αὐτήκοος ἤκουσεν, ὅς τις
 τετρακοσίους μόνον χρόνους μετὰ τὸν Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον
 συνέγραψε, καὶ τὰς ἀρχαίκας Διαλέκτους τῶν συγχρόνων καὶ
 ὁμογενῶν τοῦ Ἐθνῶν ὡς Ἕλληνα ἐγνώριζε, καὶ τὴν Ἐθνικὴν αὐ-
 τῶν γενεαλογίαν διέκρινεν, ὅταν, λέγω, αὐτὸς ὁ ἀρχαιότερος Ἱστο-
 ρικὸς, τοῦ ὁποῖοῦ σύγχρονον ἄλλον δὲν ἔχομεν, ὁμολογῆ ῥητῶς
 ὅτι ἀγνοεῖ ὁποῖαν Γλῶσσαν ὠμιλοῦσαν, ποῖος τῶν μεταγενεσέρων
 ἠμπορεῖ, δυνάμει μιᾶς παραλόγου Φιλοσοφικῆς Κριτικῆς, νὰ
 παραβάλλῃ ἀκρίτως τὰς εἰκασίας τοῦ ἐναντίου τῆς Θετικῆς ἀρνή-
 σεως τοῦ Ἡροδότου; Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἡ Γλῶσσα τῶν
 Πελασγῶν συνεσέφερε ταμέγιστα εἰς τὴν πρώτην σύνθεσιν καὶ
 συναρμογὴν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ ὅσον ἀναντιρρήτως
 συνάγεται ἀπ' ὅσα φιλοσοφικῶς ἐξηγεῖ ὁ Θεῖος Πλάτων εἰς τὸν
 Κρατύλον περὶ τῆς πρώτης συνθέσεως τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων
 ἐξ αὐτῆς ὅμως τῆς ἐρμηνείας τοῦ Πλάτωνος δὲν ἠμποροῦμεν
 νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ Γλῶσσα τῶν Πελασγῶν ἦτον ἡ Αἰολικὴ,
 οὔτε ἡ ἀρχαία Ἀττικὴ ὅτι ἦτον ἀπολύτως Πελασγικὴ. Ὡς καὶ
 αὐθαιρέτως ἀν' ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀρχαία Γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων
 ἦτον Πελασγικὴ, οὐχ ἦττον ὁμολογεῖται ὅτι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν
 τοῦ Πλάτωνος, ἡ εἰκασία τοῦ Ἡροδότου εἶναι ἀληθής, καὶ ἦν
 οἱ Πελασγοὶ ὠμιλοῦσαν Γλῶσσαν ἀορίστως Βάρβαρον, καὶ ὄχι
 ὀρισμένως Αἰολικὴν, ἥτις ὁμοία οὔσα τῇ Δωρικῇ εἶναι ἡ πρώτη
 τῶν Ἑλλήνων ἐκ Συνθέτικῆς Διάλεκτος. Τὴν δὲ σημασίαν τῆς
 Βαρβάρου φωνῆς τὴν ἐξηγεῖ σαφέστατα ὁ Στράβων, βιβ. ιδ. 662.
 ἐρμηνεύων ὅτι, ὁ Ὀμηρος ἀποκαλεῖ βαρβαροφώνους τοὺς
 Κᾶρας, καὶ ὄχι Βαρβάρους, ὄχι διὰ τὸ μέτρον τῆς ποιήσεως,

ὡς λέγουσι τινές, καὶ ὅτι εὐκολώτατα ἤμποροῦσε νὰ εἰπῇ ἐν τοῖς αὐτοῖς μέτροις Βάρβαροι, καὶ ὡς εἶπε καὶ Δάρδανοι Ἰλ. ε. 222

Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι.

οὐδὲ καὶ ὅτι ἡ Γλῶσσα τῶν Καρῶν ἦτον βραχυτάτη « οὐ γάρ »
 « ἔστιν (λέγει ὁ Συγγραφεὺς). ἀλλὰ καὶ πλεῖστα Ἑλληνικὰ ὀνό- »
 « ματα ἔχει καταμεμιγμένα, ὡς φησι Φίλιππος ὁ τὰ Καρικὰ »
 « συγγράψας. » Ἄλλ' ἰδοὺ πῶς ἐξηγεῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ποιητοῦ »
 ὁ Συγγραφεὺς. « Οἶμαι δὲ, (λέγει αὐτ.) τὸ βάρβαρον κατ' ἀρχὰς »
 « ἐκπεφωνεῖσθαι οὕτω κατ' ὀνοματοποιίαν ἐπὶ τῶν δυσεκφό- »
 « ρως, καὶ σκληρῶς, καὶ τραχέως λαλούντων, ὡς τὸ βατταρίζειν, »
 « καὶ τραυλίζειν, καὶ ψελλίζειν. Εὐφυέσατοι γὰρ ἔσμεν τὰς »
 « φωνὰς ταῖς ὁμοίαις φωναῖς κατονομάζειν, διὰ τὸ ὁμογενές »
 « ἦδη. Καὶ πλεονάζουσι μὲν ἐνταῦθα αἱ ὀνοματοποιίαι, οἷον »
 « τὸ κελαρύζειν. Καὶ κλάγγη δὲ, καὶ ψόφος, καὶ βοή, καὶ κρό- »
 « τος, ὧν τὰ πλεῖστα ἦδη καὶ κυρίως ἐκφέρεται. Πάντων δὲ »
 « τῶν παχυσομούντων οὕτω βαρβάρων λεγομένων, ἐφάνη τὰ »
 « τῶν ἀλλοεθνῶν σόματα τοιαῦτα. Λέγω δὲ τὰ τῶν μὴ »
 « Ἑλλήνων. . . . Ἐκείνους οὖν ἰδίως ἐκάλεσαν Βαρβάρους »
 « ἐν ἀρχαῖς μὲν, κατὰ τὸ λοῖδορον, ὡς ἂν παχυσόμους, ἢ τρα- »
 « χυσόμους. Εἶτα κατεχρησάμεθα ὡς ἐθνικῷ κοινῷ ὀνόματι »
 « ἀντιδιαρροῦντες πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ γὰρ δὴ, τῇ πολλῇ »
 « συνηθείᾳ, καὶ ἐπιπλοκῇ τῶν Βαρβάρων, οὐκέτι »
 « ἐφαίνετο κατὰ παχυσομίαν, καὶ ἀφύταν τινα τῶν φωνητηρίων »
 « ὀργάνων τοῦτο συμβαῖνον, ἀλλὰ κατὰ τὰς Διαλέκτων »
 « ἰδιότητας. »

Ἐπιφέρει δὲ (αὐτ.) ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς περὶ τῆς βαρβαροφώνου Γλώσσης τῶν Καρῶν, καὶ ἄλλο τι ἱστορικῶς περιεργότατον. Ἄλλη δὲ τις, λέγει, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Διαλέκτῳ ἀνεφάνη κακο-

» σομία, καὶ οἷον βαρβαροσομία, εἴτις ἑλληνίζων μὴ κατορθοίη,
 » ἀλλ' οὕτω λέγει τὰ ὀνόματα, ὡς οἱ Βάρβαροι οἱ εἰσαγόμενοι
 » εἰς τὸν ἑλληνισμόν, οὐκ ἰσχύοντες ἀρτισομεῖν, ὡς οὐδ' ἡμεῖς
 » ἐν ταῖς τῶν ἐκείνων Διαλέκτοις. Τοῦτο δὲ μάλις συνέβη
 » τοῖς Κασί. Τῶν γὰρ ἄλλων οὐκ ἐπιπλερομένων σφόδρα τοῖς
 » Ἕλλησιν, οὐδ' ἐπιχειρούντων Ἑλληνικῶς ζῆν, ἢ μανθάνειν
 » τὴν ἡμετέραν Διάλεκτον, πλὴν εἴτινες σπάνιοι, καὶ κατὰ
 » τύχην ἐπεμίχθησαν, καὶ κατ' ἄνδρα ὀλίγοι τῶν Ἑλλήνων
 » τισίν. Οὗτοι δὲ κατ' ὄλην ἐπλανήθησαν τὴν Ἑλλάδα, μισθοῦ
 » στρατεύοντες.

« Ἦδη οὖν τὸ βαρβαρόφωνον ἐπ' ἐκείνων πυκνὸν ἦν, ἀπὸ
 » τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτῶν στρατείας, καὶ μετὰ ταῦ-
 » τα ἐπεπόλασε πολὺ μᾶλλον, ἀφ' οὗ τὰς τε νήσους μετὰ
 » τῶν Ἑλλήνων ὄκησαν, κακῆθεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκπεσόν-
 » τες, οὐδ' ἐνταῦθα χωρὶς Ἑλλήνων οἰκεῖν ἠδύνατο, ἐπι-
 » διαβάντων τῶν Ἰώνων, καὶ τῶν Δωριέων. Ἀπὸ δὲ
 » τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τὸ βαρβαρίζειν λέγεται. Καὶ γὰρ τοῦτο
 » ἐπὶ τῶν κακῶς ἑλληνιζόντων εἰώθαμεν λέγειν, οὐκ ἐπὶ τῶν
 » Κασί λαλούντων. Οὕτως οὖν καὶ τὸ βαρβαροφωνεῖν, καὶ
 » τοὺς βαρβαροφώνους δεκτέον, τοὺς κακῶς ἑλληνίζοντας. Ἀπὸ
 » δὲ τοῦ καρίζειν, καὶ τὸ βαρβαρίζειν μετήνεγκεν εἰς τὰς
 » περὶ ἑλληνισμοῦ τέχνας. Καὶ τὸ σολοικίζειν, εἴτ' ἀπὸ
 » Σόλων, εἴτ' ἄλλως τοῦ ὀνόματος τούτου πεπλασμένου. »

Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἐρμηνείας τοῦ Στράβωνος μανθάνομεν,
 κατ' ὅσον ἐνδέχεται μὲ ἀκρίβειαν, ὅτι τὸ τραχὺ τῆς φωνῆς, τὸ
 μὴ ἄρτιον τῆς ἐκφράσεως, καὶ τὸ μὴ εὐρυθμον, μηδ' ἐναρμόνιον
 τῆς φράσεως, εἶναι τὰ κυρίως χαρακτηριστικὰ μιᾶς βαρβαροφώνου
 Διαλέκτου. Καὶ ἐνταυτῷ ἐπιβεβαιούμεθα ὅτι, ὄχι μόνον οἱ Πε-
 λασγοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ Κᾶρες ἦσαν ἐξαπλωμένοι εἰς ὅλα τὰ μέρη
 τῆς Ἑλλάδος καὶ συμμεμιγμένοι μὲ τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ἀναμ-

φιλόλως ἔπεται καὶ πολλαὶ λέξεις καὶ ἰδιωτισμοὶ τῆς Ἐθνικῆς αὐτῶν Διαλέκτου νὰ ἐνώθησαν εἰς τὴν πρώτην Ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτον, τὴν ὁποίαν κατ' οὐδένα λόγον δὲν ἤμποροῦμεν πιθανῶς νὰ ὑποθέσωμεν διόλου Πελασγικὴν, ὡς οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ Πελασγικὴ Διάλεκτος ἦτον ἡ τῶν πρώτων Ἑλλήνων Αἰολικὴ. Ἐν τούτοις δὲ, ἔτι μᾶλλον, πληροφοροῦμεθα καὶ τὴν τῶν Ἰώνων μετὰ τῶν Δωριέων ἔνωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ τὴν ἐκ τούτου σύμμειξιν τῶν Διαλέκτων τῶν δύο ἐκείνων ἔθνῶν, περὶ ἧς ἀνωτέρω ὠμιλήσαμεν, ἐφ' οἷς ἂς σημειώσωμεν τὴν μετὰ τῶν δύο αὐτῶν ἔθνῶν ἐπιμείξιν τῶν Καρῶν, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Γεωγράφος, κατ' ὅτι ἡ Ἱστορικὴ αὐτῆ παρατήρησις χρησιμεύει ταμέγιστα πρὸς ὁδηγίαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ μικτοῦ χαρακτῆρος τῆς Δημοτικῆς Διαλέκτου.

§ μη. Περιεργότερον δέ τι τούτου διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν μᾶς ἐρμηνεύει μυσηριωδῶς ὁ Ἡρόδοτος (βιβ. η. § 135.) περὶ τῶν Βαρβαρικῶν Διαλέκτων, αἱ ὁποῖαι εἰσῆχθησαν εἰς τὰ πρῶτα χρησθήρια τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ βιβ. β. § 57, περὶ τῆς Γλώσσης τῶν ἐν Δωδώνῃ Πελειάδων περιέγραψεν. Ἐξ οὗ ἡ σύμμειξις τῆς Καρικῆς Γλώσσης μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐναργέστερον ὑπεμφαίνεται. Ἰδοὺ αὐτολεξεί τὸ τοῦ Συγγραφέως παράγραφον. « Καὶ » Πρόκα τε τὴν Πρόμαντιν βαρβάρῃ γλώσση χρᾶν. Καὶ τοὺς » μὲν ἐπομένους τῶν Θεβαίων ἐν Σωῦματι ἔχουσιν ἀκούοντας » βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος. Οὐ δὲ ἔχειν, ὅτι χρήσονται τῷ παρεόντι πρήγματι. Τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν ἐξαρπᾶσαντα παρ' αὐτέων τὴν ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ » Προφήτεω γράφειν ἐς αὐτὴν. Φάναι δὲ Καρὶ ἡ μὲν γλώσση » χρᾶν. Συγγραψάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπίοντα ἐς Θεσσαλίην. »

Εἰς δὲ τὸ α' βιβ. § 172. ἀναφέρει τὴν Γλώσσαν τῶν Καυνίων ὡς ὁμόφωνον, καὶ ὁμότροπον οὔσαν μετὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Καρῶν, ὁμολογεῖ ὅμως καὶ εἰς τοῦτο μετὰ τὴν φυσικὴν του

ἀπλότητα ὅτι ἀγνοεῖ πότερον, οἱ Καύνιοι ἔμιξαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν τῶν Διάλεκτων τὴν Γλῶσσαν τῶν Καρῶν, ἢ οἱ Κᾶρες οἰκειοποιήθησαν τὴν Γλῶσσαν τῶν Καυνίων « Οἱ δὲ Καύνιοι » (λέγει) αὐτόχθονες δοκέειν ἐμοί εἶσι. Αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρή-
 » τῆς φασὶ εἶναι. Προσκεχωρήκασιν δὲ Γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ
 » Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν. Τοῦτο γὰρ
 » οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι. » Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ
 τούτων ὅτι οὐ μόνον ἡ Πελασγικὴ Γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ ἡ Κα-
 ρικὴ, καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Καυνίων, ἐμίχθη μὲ τὴν Ἑλληνικὴν.

§ μθ. Δὲν ἐκτείνουμεν ἐν τῷ παρόντι τὴν ἐκ τῶν προτέρων
 συνοπτικὴν θεωρίαν τῆς συμμίξεως τῶν διαφόρων ὁμογενῶν
 Διαλέκτων εἰς τὴν μετ' αὐτῶν ἔνωσιν τῶν ἀλλογενῶν, οἷον τῆς
 Αἰγυπτιακῆς, Συριακῆς, καὶ Χαλδαϊκῆς, καὶ τῶν ἄλλων Ἀσια-
 τικῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὰς πρώτας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποικίας
 συνεμίχθησαν, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἥττον, εἰς τὴν πρώτην
 σύνθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καθὼς σαφέστατα μᾶς ἐρ-
 μηνεύει ὁ Θεῖος Πλάτων εἰς τὸν Κρατύλον λέγων « Ἐννοῶ
 » γὰρ ὅτι πολλὰ οἱ Ἕλληνες ὀνόματα, ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ
 » τοῖς Βαρβάροις οἰκοῦντες, παρὰ τῶν Βαρβάρων εἰλήφασιν.—
 » Εἴτις ζητεῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Φωνὴν ὡς εἰοκότως
 » κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν,
 » οἶσθα ὅτι ἀποροῖ ἄν. Διὸ καὶ πρὸς ἀπόδειξιν πραγματικωτέ-
 » ραν τοῦ λόγου ἐπιφέρει. Ὅρα τοίνυν καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ
 » πῦρ, μῆτι βαρβαρικὸν ἦν. Τοῦτο γὰρ οὔτε ῥάδιον προσάψαι
 » ἐστὶν Ἑλληνικῆ Φωνῆ, φανεροί τ' εἰσιν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες
 » Φρύγες, σμικρόν τι παρακλίνοντες, καὶ τότε ὕδωρ, καὶ τὰς
 » κύνας, καὶ ἄλλα πολλὰ.—Ὡς . . φάναι, ὃ ἐὰν μὴ γιννώ-
 » σκωμεν, βαρβαρικὸν τι τοῦτ' εἶναι. Εἴη μὲν οὖν ἴσως ἄν τι
 » τῆ ἀληθείᾳ καὶ τοιοῦτον αὐτῶν . . . Εἰσὶ γὰρ ἡμῶν ἀρχαί-
 » τεροι Βάρβαροι. » Ἡ περὶ τούτου ἰδιαιτέρα θεωρία, καὶ

ἐξέτασις δὲν ἀνήκει εἰς τὴν παροῦσαν ῥοιχειώδη πραγματείαν, τῆς ὁποίας εἰδικὸν ὑποκείμενον εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Φωνὴ τοιαύτη, οἷα πρὸς ἡμᾶς ἐγνώσθη ἔξ αὐτῆς τῆς πρώτης ὁμογενοῦς καὶ ὁμοφώνου τῶν ὀνομάτων συνθέσεως. Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ σημειώσωμεν, ὡς προκαταρκτικὴν ῥοιχειώδη ἰδέαν, ὅτι εἰς τὴν πρώτην σύνθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινῆς Γλώσσης ὁμολογουμένως συμπεριελήφθησαν, οὐ μόνον αἱ Διάλεκτοι τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένων ὁμογενῶν φυλῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἐξ Αἰγύπτου, Φοινίκης, καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα μετοικησάντων ἑτερογενῶν Ἐθνῶν. Ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς γενικῆς θεωρίας νὰ συλλάβωμεν μίαν γενικὴν ἰδέαν τῆς ἐκ Συνθέκης πρώτης συνθέσεως τῆς Κοινῆς Διαλέκτου.

§ ν. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐκ τῶν προτέρων περὶ τῆς πρώτης ἐκ Συνθέκης συνθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Τὴν δὲ ἐφεξῆς εἰς εἰδικὰς Διαλέκτους διαίρεσιν αὐτῆς ἐξετάζοντες, οὐχ ἤττω εὐρίσκομεν κατὰ πάντα τρόπον ἀμήχανον τὸ νὰ ἐπαριθμήσωμεν ἐπ' ἀκριβῆς τὰ κατὰ τύπους καὶ χώρας διάφορα ἰδιώματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ δημοτικὴν χρῆσιν εἰδικῶς ὑποδιηρέθη, ἕως οὗ νὰ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς. Περιορίζοντες ὅμως τὴν θεωρίαν μας εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην διαίρεσιν τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων, καὶ τὴν κεφαλαιωδῆς ὑποδιαίρεσιν ἐκάστης ἐξετάζοντες, θελομεν γνωρίσῃ εὐκρινῶς τὰς διαφόρους μεταβολὰς ὁποῦ κατὰ μορφήν ὑπέστη, καθ' ἃς τὸ σύμμικτον καὶ συγκεκραμένον τοῦ χαρακτῆρος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου διακρίνεται.

§ να. Ἐσημειώθη λοιπὸν ἀνωτέρω ὅτι αἱ κυριώτεραι Πρωτογενεῖς Διάλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς Φωνῆς ἦσαν δύο, ἡ Δωρικὴ, καὶ ἡ ἀρχαία Ἀττικὴ, εἰς τὰς ὁποίας ἐκ πρώτης, ὡς εἶπεῖν, διαιρέσεως ἀνάγεται, εἰς μὲν τὴν Δωρικὴν ἢ Αἰολικὴν, εἰς δὲ τὴν Ἀττικὴν ἢ νεωτέρα Ἰωνικὴν, ὡς ἀμφότεραι φύσει ὁμογενεῖς, καὶ ὁμόφωνοι. Αὐτῶν δὲ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν Διαλέκ-

των διάφοροι γνωρίζονται αἱ κατ' εἶδος μεταβολαὶ καὶ ὑπο-
 διαιρέσεις, τὰς ὁποίας ἀνάγκη εἶναι προσεκτικῶς νὰ μελετή-
 σωμεν. Τῆς μὲν οὖν Ἰωνικῆς Διαλέκτου τὰ κεφαλαιωδέσγερα
 κατὰ μέρος ἰδιώματα μᾶς τὰ ἐρμηνεύει ὁ Ἡρόδοτος, βιβ. α.
 § 142, ὡς καὶ ἐν τοῖς προλεγομένοις ἐσημειώσαμεν. Καὶ
 ἰδοὺ αὖθις τὸ αὐτὸ τοῦ Συγγραφέως παράγραφον. « Οἱ δὲ
 » Ἴωνες οὗτοι... Γλῶσσαν οὐ τὴν αὐτὴν νενομίκασι, ἀλλὰ
 » τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη
 » κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην. Μετὰ δὲ, Μυοῦς τε, καὶ
 » Πριήνη. αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, κατὰ ταυτὰ
 » διαλεγόμεναί σφι. (Καὶ ἰδοὺ μία εἰδικὴ τῶν πόλεων αὐτῶν
 » Διάλεκτος) Αἱ δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἐφεσος, Κολοφῶν, Λέ-
 » βεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. Αὗται δὲ αἱ πόλιες,
 » τῆσι πρότερον λεχθεῖσσι, ὁμολογέουσι κατὰ Γλῶσσαν οὐ-
 » δὲν, σφι δὲ ὁμοφωνέουσι. » Καὶ ἰδοὺ δευτέρα εἰδικὴ Διά-
 λεκτος τῶν πόλεων αὐτῶν, τῆς ὁποίας τὸ μὲν, ὡς πρὸς
 τὴν Κοινὴν Γλῶσσαν ὁμογενὲς καὶ ὁμόφωνον εὐφυέστατα τὸ
 ἐρμηνεύει ὁ Συγγραφεὺς διὰ τοῦ πρὸς ἀλλήλας ὁμοφωνέουσι.
 Τὸ δὲ παρηλλαγμένον καὶ διαφορετικὸν τῆς χωρικῆς ὁμιλίας,
 σαφέστατα τὸ ἐξηγεῖ, διὰ τοῦ μηδόλως κατὰ γλῶσσαν ὁμο-
 λογέουσι, ἥτοι δὲν ὁμιλοῦν ὁμοίως μὲ τοὺς ἄλλους. Ὅπερ
 ἔστιν ἢ κυρίως διαφορὰ μιᾶς εἰδικῆς Διαλέκτου. Αὐτὴν ταύτην
 τὴν διαφορὰν τὴν βλέπομεν διαρκοῦσαν μέχρι τῆς σήμερον εἰς
 τὰ κατὰ τόπους καὶ χώρας τῆς Ἑλλάδος ἐν χρήσει ὄντα δη-
 μοτικὰ ἰδιώματα. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Συγγραφεὺς « Ἔτι δὲ τρεῖς
 » ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰεῖαται
 » Σάμον τε, καὶ Χίον. Ἡ δὲ μία ἐν τῇ Ἠπειρῷ ἵδρυται,
 » Ἐρυθραῖ. Χῖοι μὲν νυν, καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τωῦτό δια-
 » λέγονται· Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μούνοι. » Καὶ ἰδοὺ δύο
 ἄλλαι τῆς Ἰωνικῆς μερικώτεραι Διάλεκτοι. Ὅθεν συμπεραίνει

ὁ Συγγραφεὺς «Οὔτοι χαρακτηῖρες γλώσσης τέσσερες γίνονται.» Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἑρμηνεῖαν ἀνακεφαλαιοῦντες τὴν διαίρεσιν τῶν χωρικῶν ἰδιωμάτων τῆς Ἰωνικῆς Διαλέκτου, ἤμποροῦμεν νὰ τὰς διακρίνωμεν ἀπὸ τὰ γενικά τῶν τόπων ὀνόματα παρωνύμως λέγοντες, τὴν μὲν ἀπὸ Καρίας, Καρικὴν. Τὴν δὲ ἀπὸ Λυδίας, Λυδικὴν. Τὴν δὲ, Χίων. Τὴν δὲ, Σαμίων.

§ νβ. Ἀλλὰ καὶ γενικωτέραν ὑπέστη διαίρεσιν ἡ Ἰωνικὴ, ὅτε συνεμίγη μὲ τὴν Αἰολικὴν καὶ Δωρικὴν, καὶ ἀπεσπάσθη διόλου κατὰ σχῆμα καὶ μορφήν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἀττικὴν, ἐφ' ἧς ἐρρύθμισθη κατ' ἀρχάς. Ὅθεν καὶ Ἀσιανὴ φωνή, καὶ τῶν ἐν Κιλικίᾳ ἐλληνιζούτων Διάλεκτος, ἐν τῷ Κέρας Ἀμαλθείας ἐπιγραφομένῳ παλαιῷ λεξικῷ ἀναφέρεται, πρὸς δὲ καὶ Διάλεκτος Ἰακὴ, ἡ ὁποία καίτοι ὁμοία οὔσα, καθ' ὅσον ἐν μέρει διαγνωρίζεται, μὲ τὴν σύμμικτον Ἰωνικὴν, διακρίνεται ὁμως κατ' ἐπωνυμίαν Ἐθνικὴν, καθ' ὅτι καὶ τὸ ἔθνος διαφορετικὸν γνωρίζεται. Ἄλλοι γὰρ οἱ Ἴωνες, καὶ ἄλλοι οἱ Ἰῶνες, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Ἡρόδοτος.

§ γγ. Ἡ δὲ ἀρχαία Ἀττικὴ, ἡ ὁποία, ἅμα τῇ εἰς Ἑλλήνας τοῦ ἔθνους μεταβολῇ, μετέβαλε καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς μορφήν, καὶ Ἰωνικὴ ὀνομάσθη, διαχωρισθεῖσα ἐφεξῆς ἀπὸ τὴν νεωτέραν Ἰωνικὴν, καὶ ὑπὸ μιᾶς νεωτέρας μορφῆς τὴν ἀρχαίαν ἐπαναλαβοῦσα Ἐθνικὴν προσωνυμίαν, ὡς νέα Ἀττικὴ ἀνεφάνη Διάλεκτος, καθὼς μᾶς ἐρμηνεύει ὁ Θεῖος Πλάτων εἰς τὸν Κρατύλον. Καὶ ἰδοὺ δύο κατὰ πρῶτον χαρακτηῖρες τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς Διαλέκτου, τῆς ὁποίας τὰς ἐφεξῆς μεταβολάς, ὡς μεταγενεσέρας, ἐν οἰκείῳ τόπῳ θελομεν σημειώσῃ.

§ νδ. Ἡ δὲ ἀρχαία Δωρικὴ πρώτην ὑπέστη μεταρρύθμισιν ἐνωθεῖσα ὁμοειδῶς μὲ τὴν Αἰολικὴν κατὰ δὲ τὴν ἐφεξῆς αὐτῆς ἔκτασιν, ἔπαθε πολλάς ὑποδιαίρέσεις εἰς τοπικά καὶ χωρικά

ιδιώματα. Καὶ πρῶται μὲν ἐξ αὐτῆς παρείχθησαν εἰδικαὶ Διάλεκτοι, ἢ τῶν Μακεδόνων, ἢ τῶν Θετταλῶν, ἢ τῶν Ἠπειρωτῶν, ἢ τῶν Βοιωτῶν, ἢ τῶν Κρητῶν, ἢ τῶν Χαλκιδέων, καὶ ἢ τῶν Σικελῶν. Ἐφεξῆς δὲ, καὶ ἄλλαι ἐξ αὐτῶν ἀνεφύησαν μερικιώτεροι, καθὼς Γρηγόριος ὁ Κορίνθου, εἰς τὸ περὶ Διαλέκτων σοφώτατον αὐτοῦ σύγγραμμα, τεχνικῶς ἐρμηνεύει λέγων « Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι τῆς Δωρίδος πολλαὶ εἰσιν ὑπο- » διαιρέσεις τοπικαί. Ἄλλως γὰρ Κρήτες διαλέγονται, καὶ » ἄλλως Ρόδιοι, καὶ ἄλλως Ἀργεῖοι, καὶ ἄλλως Λακεδαιμό- » νιοι· ἐτέρως δὲ Συρακούσιοι, καὶ Σικελοί. » Ἐπιφέρει δὲ τελευταῖον ὁ Συγγραφεὺς « Διαφέρει δὲ ἢ τῶν Κρητῶν διά- » λεκτος, ἥπερ Κυψέλας ἐχρήσατο, καὶ ἢ Λακόνων, ἥπερ » Ἀλκμάν, καὶ Σώφρων. Ἡ μέντοι Πινδάρου, καὶ Σιμωνίδου, » καὶ Βακχυλίδου παντελῶς ἀγνοεῖται, διὰ τὸ μὴ Δωριεῖς » εἶναι φύσει τοὺς Ποιητὰς, ἔχειν δὲ μόνην αὐτῶν τὴν διά- » λεξιν. » Ἄλλὰ καὶ Λεσβίων εἰδικὴ Διάλεκτος, καὶ Συρακου- » σίων, καὶ Ταραντίνων, καὶ Ῥηγίνων διακρίνεται παρὰ Γραμ- » ματικοῖς, καὶ ἢ ἐκ τῆς Χαλκιδέων τῶν ἐξ Εὐβοίας καὶ Δω- » ρίδος σύμμικτος τῶν Μεσσήνης καὶ Ἰμέρας ἐν Σικελίᾳ κα- » τοίκων, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης (Συγ. 5. § ε.) λέγων « Καὶ φωνὴ μὲν μεταξύ τῆς τε Χαλκιδέων καὶ Δωρίδος » ἐκράθη. Καὶ βέβαια ἡ μαρτυρία τοῦ Θουκίδου ἀρκεῖ νὰ πι- » στοποιήσῃ κάθε δὺσπιστον ἐφεκτικὸν περὶ τῆς συγκράσεως, καὶ ὑποδιαίρεσεως τῶν κατὰ χώρας εἰδικῶν ιδιωμάτων. Ὡστε ἐξ αὐτῆς τῆς συνοπτικῆς ἐπαριθμήσεως, δεκαπέντε εὐρίσκομεν τὰς πρὸς ἡμᾶς ἐγνωσμένας εἰδικὰς διαφορὰς τῆς Δωρικῆς Διαλέκτου· Πόσαι δὲ ἄλλαι ἔμειναν πρὸς ἡμᾶς παντελῶς ἀγνώ- » ρισται, τῶν ὁποίων τὰ κατ' ἰδιοτροπίαν πάθη τῆς φωνῆς, εἰς τὴν κατ' ἡμᾶς κοινὴν δημοτικὴν διάλεκτον ἀπαντῶντες, ἀδύνα- » τον εἶναι νὰ διακρίνωμεν!

§ νε. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ καὶ περὶ τῆς Αἰολικῆς πρωτογενοῦς Διαλέκτου ἀναγνωρίζεται. Καὶ γὰρ καὶ αὕτη πρώτην γενικὴν ἔπαθε μεταρρύθμισιν ἐνωθεῖσα μὲ τὴν Δωρικὴν. Δευτέραν δὲ μερικωτέραν μὲν, οὐχ ἦττον ὅμως οὐσιώδη, καὶ χαρακτηριστικὴν, συμμιγεῖσα μὲ τὴν Ἰωνικὴν. Ὑποδιρέθη δὲ καὶ αὕτη εἰς πολλὰ καὶ διαφορετικὰ τοπικὰ ἰδιώματα, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων (βιβ. η. 333.) λέγων « Ὅσοι μὲν οὖν ἦττον τοῖς » Δωριεῦσιν ἐπεπλέκοντο, καθάπερ συνέβη τοῖς τε Ἀρκάσι » καὶ τοῖς Ἠλείοις. . . οὗτοι Αἰολιστὶ διελέχθησαν· Οἱ δ' ἄλλοι » μικτῇ τινὶ ἐχρήσαντο ἐξ ἀμφοῖν, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δ' ἦττον » αἰολίζοντες· Σχεδὸν δὲ τι καὶ νῦν κατὰ πόλεις, ἄλλοι ἄλλως » διαλέγονται· δοκοῦσι δὲ θωρίζειν ἅπαντες διὰ τὴν συμβα- » σαν ἐπικράτειαν. »

§ νς. Ὅλοι λοιπὸν αὐταὶ αἱ εἰδικαὶ Διάλεκτοι, ὡς ἐν γένει ὁμόφωνοι καὶ ὁμογενεῖς, εἰς τὴν Κοινὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν ἀνάγονται, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος κατάγονται. οὐσιωδῶς ἄρα ἡ κοινὴ δημοτικὴ Διάλεκτος, καθὸ Κοινὴ, φύσει συμμετέχει τῆς ἐν μέρει τῶν ἄλλων ιδιότητος, καὶ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος, ἐν γένει σύγκειται. Ὅθεν ὀρθῶ τῷ λόγῳ οἱ Γραμματικοὶ κανονικῶς αὐτὴν ὀρίζοντες ἀποφαίνονται, ὅτι « Ἰδίου χαρακτῆρα » οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τοῖς κοινοῖς τῶν πασῶν χαρακτῆρσι χρῆται, » καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων καθέστηκε. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον » μελέτημα τοῦ ὁποίου ἢ ἀπόδειξις ἦτον τὸ παρ' ἡμῖν κυρίως » σκοπούμενον. »

ΜΕΡΟΣ Δ΄.

Περὶ τῶν κατὰ χρονικὰς περιόδους μεταβολῶν τῆς Ἑλληνικῆς
Γλώσσης.

§ νζ. **ΚΑΤÀ** τὴν ἐκτεθεῖσαν πρώτην διαίρεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς ἔθνικὰς καὶ εἰδικὰς Διαλέκτους, ἡ Κοινὴ τοῦ ἔθνους φωνῆ, ἐξ ἀνάγκης, ἔπρεπε νὰ πάσῃ διαφόρῳ μεταρρυθμίσει καὶ μεταβολᾷ, ἀναλόγῳ μὲ τὰς περιστάσεις καὶ συμφορὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐν γένει, ἢ ἐν μέρει τὸ Γένος ὑπέπεσεν. Αὐτὰς τὰς ἐν γένει, ἢ κατὰ μέρος μεταβολὰς, οἱ μὲν παλαιοὶ Γραμματικοὶ, κατὰ τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα ἐκάστης Διαλέκτου ἐκανόνισαν, οἱ δὲ νεώτεροι Φιλολόγοι, εἰς περιόδους χρονικὰς τῆς Γλώσσης ἐδιώρισαν. Ἐξ αὐτῆς ὅμως τῆς συστηματικῆς διαιρέσεως διπλῆ, μοὶ φαίνεται, συμβαίνει ἡ σύγχυσις τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τοῦ πράγματος. Ἄν γάρ, κατὰ τὸν πρῶτον ὀρισμὸν, ὑποθέσῃ τινας τὴν Κοινὴν Γλῶσσαν εἰς Διαλέκτους εἰδικὰς διηρημένην, καὶ τούτων κάθε μίαν ἐκλάβῃ ξεχωρισμένην ἀπὸ τὰς ἄλλας, καὶ διόλου ἄμικτον, καὶ κατὰ συνέχειαν ἀμετάβλητον, λανθάνεται μεγάλῳ καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς γραμματικῆς θεωρίας του. Εἰ δὲ πάλιν, κατὰ τὴν δευτέραν διαίρεσιν, ἤθελεν ἐκλάβῃ ὅλας τὰς Διαλέκτους ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀδιαίρετως συνισώσας Γλῶσσαν, καὶ ὑποθέσῃ κοινὴν τὴν κατὰ μέρος εἰδικὴν μεταβολὴν, λανθάνεται ἐπίσης καὶ κατὰ θεωρίαν, καὶ κατὰ πράξιν εἰς τὸ Φιλολογικὸν του συμπέρασμα. Μεθοδικώτερον λοιπὸν, καὶ ἐνταυτῷ ὀρθότερον νομίζομεν τὸ νὰ δεχθῶμεν τὸν πρῶτον ὀρισμὸν τῶν Διαλέκτων, ὡς κανόνα τοῦ εἰδικοῦ χαρακτῆρος καὶ τύπου ἐκάστης καδ', ὃν ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην κατὰ γραμ-

ματικὴν θεωρίαν πραγματικῶς, καὶ ὄχι κατ' ἐπίνοιαν συστηματικῶς διακρίνεται, νὰ ἀνάξωμεν δὲ τὰς ἐν εἴδει μιᾶς ἐκάστης μεταβολὰς εἰς τὰς χρονικὰς περιόδους, καθ' ἃς, ἢ ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην συνεμίχθη, καὶ μετεβλήθη, ἢ ἐκάστη κατ' εἶδος μετεῤῥυθμίσθη, καὶ μετεμορφώθη, ἐκ κοινῆς Συνηθείας, καὶ Χρήσεως.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ. Α.

§ νη. Ἡ πρώτη περίσδος τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καθ' Ἴσορίαν Φιλολογικὴν, ἀναμετρεῖται ἀπὸ τοὺς Μυθολογικοὺς αἰῶνας, μέχρι τοῦ Τρωαδικοῦ πολέμου, ἢτοι ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ Δευκαλίωνος, 1540 — ἕως τοὺς 1184 χρόνους πρὸ Χριστοῦ.

§ νθ. Ἀνακεφαλαιοῦντες λοιπὸν ὅσα εἰς τὰ προμελετηθέντα ἐσημειώσαμεν, βλέπομεν ὅτι, εἰς αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα, τὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα νομαδὴν διεσπαρμένα πλήθη, εἰς ἐν Ἐθνικὸν συνηθέντα πολίτευμα, ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν καταταχθέντα, Ἕλληνες ἐν γένει ἐπωνομάσθησαν, καὶ ἀκολούθως καὶ ἡ Ἐθνικὴ Κοινὴ αὐτῶν Γλῶσσα, καίτοι ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐθνικῶν Διαλέκτων συθεμένη, Ἑλληνικὴ ἐν γένει ἐπωνομάσθη.

§ ξ. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν πρώτην τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἀποκατάσσειν ἴδομεν, ὅτι σύγχρονος εὐρίσκεται ἡ Ἄττικὴ ἀρχαία Διάλεκτος. Ὡς εὖ δύο ἐξ ἀρχῆς ἀναγνωρίζονται αἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους κεφαλαιώδεις, καὶ ὡς εἶπεῖν, πρωτογενεῖς Διάλεκτοι, ἢτοι ἡ Ἄττικὴ, καὶ ἡ Δωρικὴ, ἣτις καὶ κυρίως Ἑλληνικὴ ὠνομάσθη. Ἐκ τούτων τῶν δύο πρωτογενῶν Διαλέκτων παρήχθησαν ἐφεξῆς δύο ἄλλαι εἰδικαί, ἢ μὲν Ἴωνικὴ ἐκ τῆς Ἄττικῆς, ἢ δὲ Αἰολικὴ ἐκ τῆς Δωρικῆς, εἰδικὴν μὲν ἔχουσα σχέσιν ἐκάστη πρὸς τὴν συγγενῆ τῆς προγενεσέραν, συνεχόμεναι

δὲ κοινῶς πρὸς ἀλλήλας ἐν γένει κατὰ τὴν ὁμογενῆ τῆς Γλώσσης ὁμοφωνίαν.

§ ξα. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ αἱ ἐξ Αἰγύπτου καὶ Φοινίκης ἀποικίαι μετεκόμεσαν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰς πρώτας ιδέας τῶν τεχνῶν, καὶ ἐπισημῶν, καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ ἐξευγενισμοῦ, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὰ Γράμματα. Ὁμολογουμένως ἄρα μετέδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ λέξεις, καὶ φράσεις, καὶ ποικίλην ἑροφήν τῶν ἐκφράσεων. Ἡ ἔκπλευσις, κατὰ πρῶτον, τῶν Ἀργοναυτῶν· Ἡ κατὰ τῆς Τρωάδος ἔπειτα συμμαχικὴ ἐκστρατεία, τὰ δύο αὐτὰ πρῶτα καθ' ὁμογενῆ Συνθήκην γενικῶς τῶν Ἑλλήνων ἐπιχειρήματα, ἐσύσθησαν μετὰξὺ αὐτοῦ τοῦ, παλαι, εἰς διαφόρους φυλάς διηρημένου Γένους, κοινοτέρους καὶ ἐν ταυτῷ οἰκειότερους ὁμογενείας δεσμούς.

§ ξβ. Ἡ θέσις τοῦ τόπου ὅπου κατοικοῦσαν οἱ Ἕλληνες· Ἡ φυσικὴ εὐκρασία, καὶ ἡμερότης τοῦ κλίματος· Ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, καὶ ἰδιωτικὴ ἀσφάλεια, τὴν ὁποίαν κοινῶς ἐντροφοῦσαν ὑπὸ μιᾶς πατρικῆς καὶ γλυκείας διοικήσεως, ὅλα εὐτυχῶς συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ζωογονήσουν καὶ νὰ ἐκτείνουσι μὲ ἄκραν ὀξύτητα τὰς νοητικὰς δυνάμεις τῶν πρώτων ἐκείνων Ἑλλήνων, νὰ ἐξάψουσι τὴν εὐκίνητον φαντασίαν των· καὶ ἡ πρώτη ἐλευθερίως τέχνη, ἡ Ποιητικὴ, ἀφ' ἧς ἡ Σπουδασιολογία κάθε ἔθνους ἀρχίζει, ἀνεφύει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τότε ἔπαθεν ἡ τῶν Ἑλλήνων Κοινὴ Γλῶσσα τὴν ἀναπόφευκτον ἐκείνην ἠθικὴν διαίρεσιν, τὴν ὁποίαν παθαίνει ἀφέντως ἡ Δημοτικὴ Γλῶσσα κάθε ἔθνους, ὅταν τὸ ἔθνος φθάσῃ, διὰ τῆς εὐταξίας τοῦ πολιτεύματος, εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν τοῦ ἠθικοῦ ἐξευγενισμοῦ.

§ ξγ. Ἡ Γλῶσσα κάθε ἔθνους, εἴτε ἀπὸ φυσικὰς καὶ ἀπλᾶς φωνὰς, εἴτε ἀπὸ λέξεις κατὰ μίμησιν, καὶ ἐκ Συνθήκης μεταπεποιημένας, ὑποτεθῆ συνθεμένη, μία κατ' ἀρχὰς ἀπλή, ἀπεριττος, καὶ ἀδιαίρετος ἀποκαθίσταται. Αὐξανομένου ὁμῶς τοῦ

ἔθνους, καὶ εἰς ἔθνικὸν πολίτευμα κατὰ τάξιν συνισαμένου, ἐξ ἀνάγκης, οἱ ἐν τῷ αὐτῷ πολιτεύματι ὁμοεθνεῖς, εἰς διαφόρους τάξεις συμπολιτῶν κατατάσσονται, καὶ ἡ κατ' ἀναλογίαν τῆς πολιτικῆς διαφορᾶς τῶν τάξεων, ἠθικὴ διαφορὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀγωγῆς τῶν ἀνθρώπων, παράγει, φυσικῶς τῷ λόγῳ, μίαν μεγάλην διαφορὰν εἰς τὰς ἰδέας, καὶ ἐννοίας των, ἡ ὁποία ἀφευκτως ἀπαιτεῖ μίαν ἠθικὴν διαφορὰν εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς ἔθνικῆς Διαλέκτου των. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατὰ σχέσιν ἠθικὴν διαφορὰν τῶν ἐκφράσεων ἀπαραιτήτως συμβαίνει, ἠθικῶς τῷ λόγῳ, εἰς τὴν Κοινὴν Γλῶσσαν τοῦ ἔθνους, μία γενικὴ διαίρεσις εἰς δύο γενικοὺς τρόπους εἰδικῆς διαλέκτου, ὧν ὁ μὲν Εὐγενικὸς, ὁ δὲ Χυδαϊκὸς, κατ' ὁμολογίαν Κοινὴν τῆς ὑγιοῦς μοίρας τοῦ ἔθνους, πανδήμως ἀναγνωρίζεται. Τοῦτων τῶν δύο τρόπων τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου κατ' ἕνα εἶχει, ἐξ ἰδιαιτέρας Συνθήκης, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Κοινὴν Γλῶσσαν, ὅχι μόνον ἰδίας λέξεις, καὶ φράσεις, ἀλλὰ καὶ σχῆμα λέξεων, καὶ σροφὴν φράσεων, καὶ ῥυθμὸν φωνῆς ἰδιαιτέρον, ὡς Διαλέκτος εἰδικὴ καθόλου ἀποκαθίσταται, τοσοῦτον μᾶλλον ξεχωρισμένη ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, κατ' ὅσον, ὅχι μόνον κατὰ λέξιν ὑλικῶς, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐννοίαν καὶ ἐκδοχὴν λέξεων ἠθικῶς, ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην διακρίνεται.

§ ἔδ. Αὐτὴν τὴν ἠθικὴν διαίρεσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καμμία ἀπ' αἰῶνος ἐγνωσμένη γλῶσσα ἔθνους τινὸς πεπολιτευμένου δὲν εὐρίσκεται ἐξηρημένη, ἔπαθε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, ἀμα ὅπου τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἔλαβεν, εἰς ἔθνικὸν πολίτευμα, γενικὴν ἀποκατάστασιν. Διηρέθη καὶ αὐτὴ ἐν ταυτῷ εἰς Διάλεκτον Εὐγενικὴν, καὶ εἰς Διάλεκτον Χυδαϊκὴν, ὧν ἡ μὲν, ὡς ἐξηκριβωμένη καὶ εὐρυθμος, ἀπεκατέστη Ποιητικὴ. Ἡ δὲ, ὡς ἀπλουστέρα καὶ ἀφελῆς, ἀπεφάνθη Δημοτικὴ.

§ ἔε. Ποιητικὴν δὲ Διάλεκτον ἐναυῖθα λέγοντες ἐννοοῦμεν,

οὐ μόνον τὴν κατὰ τέχνην ἔμμετρον, καὶ ἀρμονικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ' ἐκλογὴν λέξεων, καὶ εὐρυθυμίαν φράσεων ἐπεξηργασμένην, τὴν ὁποίαν, διὰ περισσοτέρου τοῦ λόγου εὐκρίνειαν, ἀξιούμεν νὰ τὴν ὀνομάσωμεν Διάλεκτον Εὐγενικὴν, καὶ ἅς μᾶς ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ὀνοματοθεσία. Οὐ γὰρ Ἀρκαδίαν ζητοῦμεν, οὐ δὲ τοὺς ὄρους τοῦ πολιτεύματος δι' αὐτῆς ἀνατρέπομεν. ἔχομεν εἰς αὐτὴν τὴν ὀνοματοθεσίαν προστάτην καὶ συνήγορον τὸν Θεόπνευστον Ὅμηρον. Αὐτὸς πρῶτος, εἰς πολλὰ μέρη τῶν ἀθανάτων ποιημάτων του, μᾶς ἐρμηνεύει αὐτὴν τὴν οὐσιώδη τῆς διαλέκτου διαφορὰν ὡς πραγματικῶς ὑφιστάμενην εἰς τὴν Κοινὴν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἐκ πρώτης τοῦ Γένους ἀποκαταστάσεως. Αὐτὸς πρῶτος ἐξεχώρισε τὰ κοινὰ τῆς Γλώσσης ὀνόματα, ὧν τὰ μὲν κρείττονα, εἰς τὴν Διάλεκτον τῶν Θεῶν, τὰ δὲ κοινότερα, εἰς τὴν Διάλεκτον τῶν ἀνθρώπων, ἀπέδωκεν. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἡθικὴν τῆς Γλώσσης διαίρεσιν ἐρμηνεύων ὁ Θεῖος Πλάτων, εἰς τὸν Κρατύλον, φέρει εἰς μαρτυρίαν τὸν σίχον τοῦ Ποιητοῦ, ὅπου λέγει περὶ τοῦ ἐν Τροίᾳ ποταμοῦ ὃς ἐμονομάχησε τῷ Ἡφαίστῳ

Ὅν Ἐάνθον καλέουσι θεοί, ἀνέρες δὲ Σκάμανδρον.

Καὶ περὶ τῆς Ὀριδος

Ἦν Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἀνδρες δὲ Κύμινδην.

Καὶ περὶ τοῦ Ἔρωτος ἐξηγούμενος ἐν τῷ Φαίδρῳ, λέγει σαφέστατα « Τοῦτο δὲ τὸ πάθος ἀνθρώποι μὲν Ἔρωτα ὀνομάζουσι. Θεοὶ δὲ ὁ καλοῦσιν ἀκούσας, εἰκότως διὰ νεότητα » γελάσειας. Λέγουσι δὲ οἶμαι, τινὲς Ὀμηρίδων, ἐκ τῶν ἀπο » θέτων ἐπῶν (8), δύο ἔπη εἰς τὸν Ἔρωτα, ὧν τὸ ἕτερον, » πάνυ ὑβριστικόν, καὶ οὐ σφόδρα τοι ἔμμετρον. Ἕμνουσι δὲ ὧδε,

Τὸν δ' ἦτοι θνητοὶ μὲν Ἔρωτα καλοῦσι ποτηνόν.

Ἀθάνατοι δὲ Πτέρωτα διὰ πτερόφοιτον ἀνάγκην.

Ὄθεν περί τῆς ὀρθότητος τῶν ὀνομάτων ἐρωτούμενος ὁ Σωκράτης παρὰ τοῦ Ἑρμογένους ἐν τῷ Κρατύλῳ, τί λέγει Ὀμηρος περί ὀνομάτων; καί ποῦ; ἀποκρίνεται «Πολλαχοῦ. Μέγιστα» δὲ καὶ κάλλιστα, ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὐτῆς ἅτε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι, καὶ οἱ Θεοί. Ἡ οὐκ οἶει αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν ἐν τούτοις περί ὀνομάτων ὀρθότητος; δῆλον γάρ ὅτι οἱ γε Θεοὶ αὐτὰ καλοῦσι πρὸς ὀρθότητα, ἅπερ ἐστὶ φύσει ὀνόματα. » Καὶ παρ' ἄλλων Ποιητῶν, λέγει αὐτ., ὁ αὐτὸς Φιλόσοφος ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν αὐτὴν τὴν, πρὸς ὀρθότητα ὀνομάτων, διαφορὰν τῆς Διαλέκτου τῶν Θεῶν ἀπὸ τὴν Διαλέκτου τῶν ἀνθρώπων. Εὐρίσκομεν δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίῳ εἰς τὰ τοῦ Δειπνοσοφιστοῦ (βιβ. γ. κεφ. η.) σωζομένους στίχους τοῦ Ἐπιχάρμου, ἐν οἷς ἡ αὐτὴ τῶν ὀνομάτων διαφορὰ διορίζεται. Ἐξηγούμενος γὰρ ὁ Δειπνοσοφιστὴς περί Κόγχων λέγει « παρ' Ἐπιχάρμῳ ἐν Ἡΐθης γάμῳ εὐρίσκω» διὰ τούτων

Τὰς Ἀνδροφυκτίδας πάντες ἄνθρωποι καλέοντι

Ἄμμες δὲ Δεύκας τοὶ Θεοί.

» ἐν δὲ Μούσαις γράφεται,

Ἐντὶ Κόγχος, ἂν Τέλλην κάλεομες.

§ ξς. Αὐτὴν τὴν παρὰ τοῦ Ὀμήρου, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων Ποιητῶν, αἰνιττομένην διαφορὰν τῆς Διαλέκτου τῶν Θεῶν ἀπὸ τὴν διάλεκτον τῶν ἀνθρώπων, ἐξηγῶν σαφέστατα Δίων ὁ χρυσόσομος (ὁμιλ. ι.) λέγει « Τί δὲ νομίζεις τὸν Ἀπόλλωνα Ἄττικίζειν, ἢ Δωρίζειν; ἢ τὴν αὐτὴν εἶναι Διαλέκτου ἀνθρώπων, καὶ Θεῶν; ἀλλὰ τοσοῦτον διαφέρει, ὥστε τὸν ποταμὸν τὸν ἐν Τροίᾳ Σκάμανδρον, Ξάνθον παρ' ἐκείνοις καλεῖσθαι, καὶ τὴν Κύμινδιν ὄρνειον, Χαλκίδα, καὶ τόπον τινα πρὸ τῆς

» πόλεως, ὃν οἱ Τρῶες ἐκάλουν Βατίειαν, τοὺς Θεοὺς Σῆμα
 » Μυρίνης ὀνομάζειν. » Ὅθεν λέγει περὶ τοῦ Ποιητοῦ (ὀμιλ. ια.)
 « ὡς ἐξὸν αὐτῷ μὴ μόνον τὰς τῶν Ἑλλήνων φωνὰς μιγνύειν,
 » μηδὲ τοῖς σφόδρα ἀρχαίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς δαιμονίοις χρῆσ-
 » θαι ὀνόμασι· Καὶ ποτὲ μὲν Αἰολίζοντα, ποτὲ δὲ Δωρίζον-
 » τα, πάλιν δὲ Ἰάζοντα, ἀλλὰ καὶ Διασί διαλέγεσθαι. » Ὁ
 Πορφύριος εἰς τὸν βίον τοῦ Πυθαγόρου Διασί διαλέγεσθαι
 λέγει, ἤτοι τὴν Διάλεκτον τοῦ Διὸς ὀμιλεῖν. Ὁδὲ πολυμαθέ-
 σατος ἐξηγητὴς τοῦ Ὀμήρου ὁ κλεινὸς Εὐστάθιος, μετὰ τὴν εὐ-
 κρίνειαν τῆς σφωτάτης ἐρμηνείας του, διορίζει τὴν διαφορὰν
 τῆς Εὐγενικῆς Διαλέκτου ἀπὸ τῆς Δημοτικῆς, ἐξηγῶν τὸν
 σίχον τοῦ Ποιητοῦ (Ἰλιάδος α. σελ. 124)

Ὅν Βριάρεων καλέουσι Θεοί, ἄνδρες δὲ τε πάντες

Αἰγίωνα.

» πολλὰ εἰσί (λέγει) διώνυμα παρὰ τῷ Ποιητῇ, τουτέστι δυ-
 » σὶν ὀνόμασι καλούμενα, καὶ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, τὸ
 » μὲν, ὃ Ποιητὴς εἰς Θεοὺς ἀναφέρει, τὸ δὲ, ἀνθρώποις
 » ἀπονέμει, δηλῶν ὅτι Μουσοτραφῆς ὦν οἶδε καὶ τὰ Θεῶν,
 » καὶ τῆς τῶν Θεῶν ἐπαίει Διαλέκτου. Παρασημειοῦνται δὲ
 » οἱ παλαιοὶ ὅτι, τὸ μὲν ὅλως κρεῖττον τῶν ὀνομάτων,
 » Θεοῖς δίδωσιν ἢ Ποίησις, ὡς Θεϊότερον, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον,
 » ἀνθρώποις, ὡσπερ ἐνταῦθα τὸ, Βριάρεως, εὐγενέστερον
 » τοῦ Αἰγαίων ἐσί, καὶ σεμνότερον, ἔτι δὲ καὶ ὀγκηρό-
 » τερον εἰς φωνὴν, Διὸ καὶ εἰς Θεοὺς ὡς Θεῖόν τι ἀνά-
 » γεται. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς, Ξάνθον μὲν τινα ποταμὸν
 » καλοῦσι Θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον· καὶ ὄρνιν τινα, Θεοί
 » μὲν, Χάλκίδα κικλήσκουσιν, ἄνδρες δὲ, Κύμινδιν. Ἐν δὲ
 » Ὀδυσσεΐα τὸ Μῶλυ (α), Θεοί μόνον οὕτω καλοῦσιν, ἀν-

(α) Εἶδος χόρτου, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ Παλαιοὶ ἀπέδιδαν πολλὰς
 Θεραπείας δυνάμεις, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς γενικὸν ἀλεξιφάρμακον. Ὅπερ

» Φρώποις δὲ οὔτε ἔγνωσαι, οὔτε ὠνόμασαι. » Ὅθεν καὶ τὸ Μῶλυ ἀλληγορικῶς ἐρμηνεύων ὁ ἐξηγητής, εἰς τὰς εἰς Ὀδύσειαν παρεκβολὰς (Ὀδύσ. κ. σελ. 1658), τὴν παιδείαν ἐξηγεῖ ὅτι σημαίνει παρά τῷ Ποιητῇ. Εἶπε γὰρ ὁ Ποιητής,

Ὡς ἄρα φωνήσας, πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης,
 Ἐκ γαίης ἐρύσας, καὶ μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν.
 Ῥίζη μὲν μέλαν ἔσκει, γάλακτι δὲ ἵκελον ἄνθος.
 Μῶλυ δὲ μιν καλέουσι Θεοί. Χαλεπόν δὲ τ' ὀρύσσειν
 Ἄνδρασι γὰρ θνητοῖσι. Θεοὶ δὲ τε πάντα δύνανται.

» Ἡδὲ ἀλληγορία ἐν τούτοις (λέγει ὁ ἐξηγητής) Ἑρμῆν μὲν
 » οἶδε συνήθως τὸν λόγον. Μῶλυ δὲ τὴν παιδείαν, ὡς ἐκ
 » μῶλου, ἧ ἐστὶν κακοπαθείας περιγινομένην. οὗ Μώλυος, ἡ
 » μὲν ρίζα, μέλαινα, διὰ τὸ οἶου σκοτεινὸν καὶ δυσόρατον
 » τοῦ τέλους τῶν ἐναρχομένων τῆς παιδείας, καὶ διὰ τοῦτο
 » δυσέντευκτον, καὶ οὐδὲ ἠδύ. Διὸ καὶ Ἰσοκράτης, πικρὰν
 » ἔφη τὴν ρίζαν αὐτῆς. Τὸ δὲ γὰρ Μώλυος ἄνθος, λευκὸν κατὰ
 » γάλα, διὰ τὴν τοῦ τέλους φαιδρότητα καὶ λαμπρότητα, ἤδη
 » δὲ καὶ τὸ ἠδύ καὶ τρώφιμον . . . Τοῦτο τὸ Μῶλυ, ὅπερ
 » Ἑρμῆς ἐκφαίνει λογικαῖς μεθόδοις, οὐκ ἔγνωσαι μὲν ἀπλῶς
 » ἀνθρώποις, ἔστι γὰρ θεόσδοτον ἀγαθόν. »

§ ἔξ. Ὑστερον λοιπὸν ἀπὸ μίαν τοιαύτην εὐκρινῆ ἐρμηνείαν, καθ' ἣν καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις τοῦ ἐξηγητοῦ, σύμφωνα μὲ τὰ πράγματα, παρασηνουν φανερά, ὅτι ὁ Ποιητής, ὡς Μουσοτραφῆς, ἦτοι ὡς πεπαιδευμένος καὶ ἠθικῶς ἐξευγενισμένος, διέκρινε τὴν Εὐγενικὴν Διάλεκτον ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν, καὶ

ἀναφέρει Διοσκ. βιβλ. γ. κεφ. 54. καὶ Πλίν. βιβλ. κε. κεφ. 4. ἐφύλαξε δὲ καὶ παρά Λατίνοις, καὶ παρά τοῖς νεωτέροις βοτανικοῖς τὸ αὐτὸ ὄνομα *Moly* λεγόμενον.

πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἀποδίδει τὸ ὅλως κρεῖττον, ὅπερ ἔστιν, ὡς ἐρμηνεύει ὁ ἐξηγητὴς, τὸ εὐγενέστερον, καὶ σεμνότερον τῶν ὀνομάτων, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀπονέμει τὸ μὴ τοιοῦτον, δηλαδὴ τὸ τετριμμένον, καὶ χυδαῖκόν, ποία ὑπολείπεται ἀμφιβολία εἰς αὐτὴν τὴν ἐκ πρώτης ἀρχῆς ἡθικὴν διαίρεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης; ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι εἰς τοὺς μυθολογικοὺς ἐκείνους αἰῶνας τῆς ἀρχαιότητος, οἱ Ἥρωες, οἱ Ἡγεμόνες, οἱ Νομοθέται ἐνὸς ἔθους, Θεοὶ προσηγορεύοντο. Ὅθεν καὶ ὁ Ποιητὴς μὲ τὸ Δίος ἐπίθετον, ὃ ἔστι Θεῖος, τοὺς διακρίνει συνήθως ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Ἄνδρας δὲ ἀπλῶς ὀνομάζει τὸν δῆμον, τὸ πλῆθος, τὸν χυδὴν λαόν. Ὑποφῆται δὲ καὶ Μάντις τῶν χρησθηρίων ἐλέγοντο οἱ Ποιηταί, καὶ τῶν χρησμῶν Διερμηνευταί. Ἀνατιθρόρητως ἄρα συνάγεται, ὅτι ὁ Μουσοτραφὴς Ὅμηρος, τοῦ ὁποίου καμμία σχεδὸν λέξεις δεν εὐρίσκεται ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐρρίμμενη ἐξ ἀπροόπτου, μὲ τὴν διαφορὰν αὐτὴν τῶν ὀνομάτων, ὧν τὰ μὲν εἰς τὴν Διάλεκτον τῶν Θεῶν, τὰ δὲ εἰς τὴν Διάλεκτον τῶν ἀνθρώπων ἀποδίδει, ἐρμηνεύει ἐπισημονικῶς τὴν διαφορὰν τῆς Εὐγενικῆς Διαλέκτου ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν. Τὴν ἀποδίδει δὲ ποιητικῶς εἰς τοὺς Θεοὺς, διὰ τὴν παρασῆση ἀλληγορικῶς τὴν ἀρχαιότητα αὐτῆς τῆς ἡθικῆς διαιρέσεως τῆς Γλώσσης. Ὁ δ' εὐφυέστατος αὐτοῦ Διερμηνευτὴς, πρὸς περισσοτέραν τοῦ λόγου σαφήνειαν, ἐπιφέρει (ἐν τοῖς ἀνωτέρω σελ. 124) ὅτι « ἐξ ἀνθρώπων » δὲ τῷ Μύθῳ καὶ ἡ ῥηθεῖσα πολυωνυμία παρείλκυσαι, » παρ' οἷς ἄλλο μὲν ὄνομα οἰκειακόν, ἄλλο δὲ ἐν τοῖς » ἐκτός, ὡς καὶ ἡ Ἀλκινόη δηλοῖ, καὶ ἡ Μάρπησσα. » Ἐξ οὗ οὐ μόνον τὴν κατὰ λέξιν τῆς Διαλέκτου διαφορὰν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ' ἔθος τοῦ ὕφους τῆς Διαλέκτου ὑποδιαίρεσιν, ἄριστα μᾶς διδάσκει, διακρίνων τὰ οἰκειακὰ ἀπὸ τὰ ἐν τοῖς ἐκτός ὀνόματα, καὶ διαδηλοῦν, κατ' αὐτὸν τὸν λόγον, διὰ μὲν

τῶν οἰκειακῶν, τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀφελές ὕφος τῆς ὁμιλίας, διὰ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἐκτὸς τὸ σοβαρὸν καὶ σεμνὸν τῆς φράσεως. Ὅτι δὲ ἡ Διάλεκτος τῶν Εὐγενῶν διέφερεν ἀπ' ἀρχῆς ἀπὸ τὴν Γλώσσαν τῶν χυδαίων, οὐ μόνον κατὰ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν καὶ σημασίαν τῶν αὐτῶν ὀνομάτων, αὐτὸς ὁ Θεῖος Πλάτων τὸ μαρτυρεῖ, εἰς τὸν Κρατύλον, ἐξηγῶν ἐκ προσώπου τοῦ Σωκράτους τὴν λέξιν λυσιτελοῦν, ὃς πρὸς τὸν Ἑρμογένην ἐρωτῶντα » λυσιτελοῦν δὲ τί δῆ; ἀποκρίνεται « ἔοικεν ὦ Ἑρμόγενης, οὐχὶ καθάπερ οἱ κάπηλοι αὐτῶν » χρῶνται ἐὰν τὸ ἀνάλωμα ἀπολύη, οὐ ταύτῃ λέγειν μοι δοκῶν καὶ τὸ λυσιτελοῦν. Ἀλλ' ὅτι τάχιστον ὄν τοῦ ὄντος, ἐστὶν ὁ σθαι οὐκ ἔσθαι τὰ πράγματα, οὐδὲ τέλος λαβοῦσαν τὴν φορὰν τοῦ φέρεσθαι, σῆναί τε καὶ παύσασθαι. Ἀλλ' αἰεὶ λύει αὐτῆς, ἂν τι ἐπιχειρῆ τέλος ἐγγίεσθαι, καὶ παρέχει ἄκαυστον καὶ ἀθάνατον αὐτήν. Ταύτῃ μοι δοκεῖ ἐπιφημίσαι τὸ ἀγαθόν, λυσιτελοῦν. Τὸ γὰρ τῆς φορᾶς λύνει τὸ τέλος, λυσιτελοῦν καλέσαι. » Βλέπομεν λοιπὸν, δι' αὐτῆς τῆς ἐρμηνείας σαφέστατα, ὅτι ἐπ' ἄλλης σημασίας οἱ κάπηλοι, καὶ ἐπ' ἄλλης οἱ Φιλόσοφοι ἐμεταχειρίζοντο τὰ αὐτὰ ὀνόματα, ὅπερ καὶ μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κοινὴν Διάλεκτον διαγνωρίζεται. Ὑστερον λοιπὸν ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλάτωνος, τὸ νῦν διδάσκει τινὰς περὶ τῆς ὁμολογουμένης αὐτῆς διαφορᾶς τῆς Εὐγενικῆς Διαλέκτου ἀπὸ τὴν Δημοτικῆν, μάς φαίνεται τελεία ἐφεκτικὴ ἀναισθησία. Ἄς προσθέσωμεν δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ λεξικογράφος Ἡσύχιος ἐξηγῶν τὴν λέξιν προήροσια, ἥτις παρ' Ἀθηναίοις ἐδηλοῦσε τὴν πρὸ τῆς σπορᾶς τοῦ αἵτου γινομένην θυσίαν, σημειοῖ « προήροσια, τὰ πρὸ τοῦ ἀρότου θυμάτα, καὶ ὁ δῆμος δὲ αὐτὰ προακτούρια καλεῖ. » Ὡς καὶ ἐκ τούτου μανθάνομεν τὴν διαφορὰν τῆς Δημοτικῆς Διαλέκτου ἀπὸ τὴν Διάλεκτον τῶν Εὐγενῶν.

§ ξη. Αὐτὴν τὴν διαφορὰν τῆς Διαλέκτου τὴν εὐρίσκομεν ἔτι μᾶλλον ἐπισημοτέραυ εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον εἶχαν Γλῶσσαν Ἰεράυ, διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν, ἀλλὰ καὶ γράμματα ξεχωριστά, τὰ ὅποια κοινότερον μὲν Ἱερογλυφικὰ ὠνομάσθησαν, ὁ δὲ Ἡρόδοτος (βιβλ. β. § 126.) γράμματα Ἰερά Αἰγύπτια ἀποκαλεῖ, διατέλλον αὐτὰ ἀπὸ τὰ Δημοτικά. « Διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται, λέγει, καὶ τὰ » μὲν αὐτῶν Ἰερά, τὰ δὲ Δημοτικά καλέσται. » Διόδωρος δὲ ὁ Σικελιώτης πλατύτερον περὶ τῶν αὐτῶν ἐξηγούμενος, λέγει (βιβ. α. § πα.) « παιδεύουσι δὲ τοὺς υἱούς, οἱ μὲν » Ἰερεῖς γράμματα διττά, τὰ τε Ἰερά καλούμενα, καὶ τὰ » κοινότεραυ ἔχοντα τὴν μάθησιν. » Καὶ (βιβ. β. § γ.) ἐπιφέρει « Ἰδίωυ γάρ Αἰγυπτίοισι τῶντων γραμμάτων, τὰ μὲν » Δημόδη προσαγορευόμενα πάντας μαυδάνειν καὶ τὰ δὲ Ἰερά » καλούμενα, παρὰ μὲν τοῖς Αἰγυπτιοῖς μόνους γινώσκειν » τοὺς Ἰερεῖς, παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν ἀπαρήταις μαυδάνου- » τες. Παρὰ δὲ τοῖς Αἰθίοψιν, ἅπαντας τούτοις χρῆσθαι τοῖς » τύποις. » Καὶ ἂς παρατηρήσωμεν ἐν τούτοις ὅτι, παρὰ μὲν τοῖς Αἰγυπτιοῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε νομικῶς διατεταγμένη πολιτικὴ Ἱεραρχία, συνυπῆρχε καὶ διαίρεσις Γλώσσης Ἰεραῆς καὶ Δημοτικῆς, καὶ διαφορὰ εἰς τὴν κατὰ πολιτικὴν τάξιν ἀγωγὴν τῶν παιδίων. Παρὰ δὲ τοῖς Αἰθίοψιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχε σύστημα Ἱεραρχίας πολιτικῆς, τὰ αὐτὰ γράμματα, ἢ αὐτὴ Διάλεκτος, ἢ αὐτὴ ἀνατροφή τῶν παιδίων ἦσαν εἰς ὅλους κοινά. Αὐτὴ ἢ παρατήρησις μᾶς ὀδηγεῖ, ἐξ ἀνάγκης, εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωμεν, εἰ καὶ παραδοκῶς, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὅπως οὖν ἐξηκριθωμένως, τὰς ἀρχαιοτέρας ἐποχάς, καθ' ἂς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐσυστήθη ἢ ἐν τῷ πολιτεύματι κατὰ τάξιν πολιτικὴ Ἱεραρχία.

§ ξθ. Αὐτὴν τὴν ἐν τῷ πολιτεύματι Ἐθνικὴν Ἱεραρχίαν

τὴν εὐρίσκομεν μεταξύ τῶν Ἑλλήνων συστημένην ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους Ἡγεμόνας τῶν παλαιῶν ἐθνῶν. Ἡ εἰς φυλάς πολιτικὴ διανομὴ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, εἰ καὶ ἀρχαιοτάτη, ῥητῶς ὅμως ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἴωνα υἱὸν τοῦ Ξούθου, ὅστις πρῶτος τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μετέστησε σύστημα. Ἐξ ὧν λοιπὸν ὁ Εὐριπίδης ποιητικῶς τραγωδεῖ εἰς τὸν Ἴωνα, καὶ ἐξ ὧν ὁ Ἡρόδοτος ἱστορικῶς ἀναφέρει, βιβ. ε. § 66. σαφέςατα ὁμολογεῖται, ὅτι ἐπὶ τῆς Ἡγεμονείας τοῦ Ἴωνος, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἦτον διηρημένος εἰς τέσσαρας φυλάς, ἤτοι τέσσαρα τάγματα ἀπὸ τὰ ὅποια συνίσταται κάθε ἔθνος πολίτευμα. Ἦσαν δὲ τὸ μὲν, Τελέοντες. Τὸ δὲ, Ὀπλητες. Τὸ γ'. Ἀργάδεις. Τὸ δὲ δ'. Αἰγικορεῖς. Ἀπὸ τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι ἔλαβαν τὰ ὀνόματά των οἱ υἱοὶ τοῦ Ἴωνος. (9)

Ὁ Ἡρόδοτος (αὐτ. ἀνωτ.) τὰ περὶ Κλεισθένης ἐξιστορῶν λέγει « Ἐσσοῦμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. Μετὰ δὲ, τετραφύλους ἔοντας Ἀθηναίους, δεκαφύλους » ἐποίησε τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος, καὶ Αἰγικόρεος, καὶ » Ἀργάδεω, καὶ Ὀπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας. »

Ὁ Στράβων (βιβ. η. 383.) ἐξηγῶν αὐτὴν τὴν εἰς φυλάς τοῦ δήμου διαίρεσιν ῥητῶς τὴν ἀποδίδει εἰς τὸν Ἴωνα λέγων, » Ἴων δὲ τοὺς μετ' Εὐμόλπου νικήσας Θρακὰς οὕτως ἠνθοκίμησεν, ὥς' ἐπέτρεψαν αὐτῷ τὴν πολιτείαν Ἀθηναῖοι. Ὅδὲ » πρῶτος μὲν εἰς τέσσαρας φυλάς διεῖλε τὸ πλῆθος. Εἶτα δὲ » εἰς τέσσαρας βίους, καὶ τοὺς μὲν Γεωργοὺς ἀπέδειξε, τοὺς » δὲ Δημιουργοὺς, τοὺς δὲ Ἱεροποιούς, τεττάρτους δὲ τοὺς Φύλακας » ἐξ ὧν συμπεραίνεται ὅτι ὁ Στράβων Γεωργοὺς μὲν ἐξηγεῖ τοὺς Τελέοντας, Δημιουργοὺς δὲ τοὺς Ἀργάδεις, Ἱεροποιούς δὲ τοὺς Αἰγικορεῖς, καὶ Φύλακας τοὺς Ὀπλητας (α).

(α) Ὅρα τὰς περὶ τούτων σημειώσεις εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τόμου.

Καὶ ὁ Πλούταρχος δὲ εἰς τὸν βίον τοῦ Σόλωνος τὴν διανομὴν αὐτὴν μαρτυρῶν λέγει « Καὶ τὰς φυλάς εἰσιν οἱ λέγοντες οὐκ ἀπὸ τῶν Ἴωνος υἱῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Γενῶν, εἰς ἃ διηρέθησαν οἱ βίοι, τὸ πρῶτον ὠνομάσθαι, τὸ μὲν μάχιμον Ὀπλίτας, τὸ δ' ἐργατικὸν Ἐργάδεις· δευεῖν δὲ τῶν λοιπῶν Τελέοντας μὲν τοὺς Γεωργοὺς, Αἰγικαρεῖς δὲ τοὺς ἐπὶ νομαῖς καὶ προβατείαις διατρίβοντας (α). » Τὴν ἐφεξῆς δὲ παρὰ τοῦ Σόλωνος γενομένην διάταξιν ἐξισορῶν ὁ αὐτὸς Συγγραφεὺς ἐπιφέρει « Δεύτερον δὲ Σόλων, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀπάσας, ὡσπερ ἦσαν τοῖς εὐπόροις ἀπολιπεῖν βουλόμενος, τὴν δ' ἄλλην μίξαι πολιτείαν, ἧς ὁ δῆμος οὐ μετεῖχεν, ἔλαβε τὰ τιμήματα τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μὲν ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακόσια ποιοῦντας, πρῶτους ἔταξε, καὶ πεντακοσιομεδίμνους προσηγόρευσε. Δευτέρους δὲ τοὺς ἵππον τρέφειν δυναμένους, ἢ μέτρα ποιεῖν τριακόσια, καὶ τούτους Ἰππάδα τελοῦντας ἐκάλου. Ζευγῖται δ' οἱ τοῦ τρίτου τιμήματος ὠνομάσθησαν, οἷς μέτρον ἦν συναμφοτέρων διακοσίων. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐκαλοῦντο Θῆτες, οἷς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔδωκεν ἄρχειν, ἀλλὰ τῷ συνεκκλησιάζειν καὶ δικάζειν μόνον μετεῖχον τῆς πολιτείας. Ὁ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδὲν, ὕστερον δὲ παμμεγέθεις ἐφάνη. »

Ἐπισημαίνεται δ' αὐτὸς αὐτῷ τὴν ἐξίσωσιν οὕτω.

Δῆμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα τόσον κράτος ὅσον ἐπαρκεῖ

Τιμῆς οὔτ' ἀφελῶν, οὔτ' ἐπορεξάμενος.

Οἱ δ' εἶχον δύναμιν, καὶ χρήμασιν ἦσαν ἀγητοὶ

Καὶ τοῖς ἐφρασάμην μηδὲν ἀεικὲς ἔχειν.

Ἐστὴν δ' ἀμφιβαλῶν κρατερὸν σάκος ἀμφοτέροισι.

Νικᾶν δ' οὐκ εἶασ' οὐδετέρους ἀδίκως.

(α) Ὅρα τὰς αὐτ. σημ.

Ἰούλιος δὲ ὁ Πολυδεύκης εἰς τὸ ὀνομαστικόν του (βιβ. η.
 κεφ. θ.) περὶ Τριττῶν ἀρχῶν ἐξηγούμενος ἐρμηνεύει « Ὁ μὲν τῆς
 » Τριττῶν Ἄρχων, Τριττῶν ἀρχὸς ἐκαλεῖτο. Τριττῶν δ' ἐκάστης
 » γένη τρία. Καὶ αἱ Φυλαὶ τέως μὲν ἐπὶ Κέκροπος ἦσαν τέσ-
 » σαραι . . . Ἀπὸ δὲ τῶν Ἴωνος παίδων, ἐπὶ Ἐρεχθίδος,
 » Τελέοντες, Ὀπλήτες, Αἰγικόρειαι, Ἀργαδαίαι . . . Οἱ Φυλο-
 » βασιλεῖς δὲ, (ἦτοι οἱ ἐκ τῆς Φυλῆς τῶν Βασιλέων)
 » ἐξ Εὐπατριδῶν ὄντες, (ἦτοι ἐξ Εὐγενῶν) μάλιστα τῶν
 » ἱερῶν ἐπεμελοῦντο, συνεδρεύοντες ἐν τῷ Βασιλείῳ τῷ παρὰ
 » τὸ Βουκολεῖον. Ὅτε μὲντοι τέσσαραις ἦσαν αἱ Φυλαί, εἰς τρία
 » μέρη ἐκάστη διήρητο. Καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο Τριττῶν,
 » καὶ Ἔθνος, καὶ Φατρία. Ἐκάστου δὲ ἔθνος γένη τρία
 » κοντα, ἐξ ἀνδρῶν τοσούτων, ἃ ἐκαλεῖτο Τριακάδες. Καὶ
 » οἱ μετέχοντες τοῦ Γένους, Γενῆται, καὶ ὀμογάλακτες,
 » γένει μὲν οὐ προσήκοντες, ἐκ δὲ τῆς Συνόδου οὕτω προσα-
 » γορευόμενοι. Τρία δὲ ἦν τὰ ἔθνη πάλαι, Εὐπατρίδαι,
 » Γεωμόροι, Δημιουργοί. »

Καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ἐν λέξει Αἰγικορέως, ἐξηγεῖ
 « οὐκ ἐστὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὡς τινες, ἀλλὰ Φυλὴ παλαιά,
 » μία τῶν τεσσάρων τῶν ἀπὸ Ἴωνος. Τέσσαραις δ' ἐξ αὐτῶν,
 » Αἰγικορέαι, Ἀργαδαίαι, Τελέοντες, Ὀπλήται. »

§ ο. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἐν τῷ πολιτεύματι κατὰ τάξιν εἰς
 Φυλὰς τοῦ δήμου διαίρεσιν τὴν εὐρίσκομεν καὶ μεταξὺ τῶν
 Δωριέων ἀρχαιοτάτην. Αὐτὸς γὰρ ὁ Κλεισθένης ὡς ἱστορεῖ ὁ
 Ἡρόδοτος (βιβ. αὐτ. § 310) « Φυλὰς τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ
 » μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικωνίοισι, καὶ τοῖσι Ἀργείοισι,
 » μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. Ἐνθα καὶ πλεῖστον κατεγέλασε
 » Σικωνίων. Ἐπὶ γὰρ ὑός τε, καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετα-
 » τιθεῖς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἐωυτοῦ Φυλῆς.
 » Ταύτη δὲ τοῦνομα ἀπὸ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. Οὗτοι μὲν

» δὴ Ἀρχέλοιοι ἐκαλοῦντο. Ἐτεροὶ δὲ Ὑᾶται. Ἄλλοι δὲ Ὀνεᾶ-
 » ται. Ἐτεροὶ δὲ Χοιρεᾶται. » Ἐξ ὧν προφανέστατα, ἀπὸ τῆν
 ἐτυμολογίαν τῆς ἐπωνυμίας γνωρίζεται, ὅτι Ἀρχέλοιοι μὲν ὀνο-
 μάζοντο οἱ ἀπὸ τῆς Φυλῆς τῶν Βασιλέων, ἦτοι οἱ Εὐγενεῖς
 καὶ τοῦ λαοῦ ἄρχοντες. Ὑᾶται δὲ ὁ χύδην λαός. Ὀνεᾶται δὲ
 ἴσως οἱ Γεωργοί, ἢ ἀπλῶς οἱ Ἐργάται, καὶ Χοιρεᾶται οἱ
 Ποιμένες (10).

Καὶ ὁ Πλούταρχος δὲ εἰς τὸν βίον τοῦ Λυκούργου, ὡς
 προῦφισαμένην αὐτὴν τὴν κατὰ τάξιν διαίρεσιν εἰς τὴν πο-
 λιτείαν τῶν Λακεδαιμονίων ἐρμηνεύων, καθιστορεῖ ὅτι « πλειό-
 » νων καινοτομουμένων ὑπὸ τοῦ Λυκούργου, πρῶτον ἦν καὶ
 » μέγιστον ἢ κατάστασις τῶν Γερόντων. » Γέροντας δὲ ἐννοεῖ
 τοὺς προὔχοντας, καὶ προεσῶτας τοῦ λαοῦ, ἐξ οὗ καὶ Γερουσία
 τὸ τῶν Εὐγενῶν Συνέδριον, ὅπερ Σενάτο γνησίως μετεφφράσθη
 παρὰ Ῥωμαίοις. Τοῦτο ἐρμηνεύων ὁ Πλούταρχος ἐπιφέρει·
 » Οὕτω δὲ περὶ ταύτην ἐσπούδασε τὴν ἀρχὴν ὁ Λυκούργος,
 » ὥστε μαντείαν ἐκ Δελφῶν κομίσει περὶ αὐτῆς, ἣν Ῥήτραν
 » καλοῦσιν. ἔχει δὲ οὕτως » Διὸς Ἑλλανίου, καὶ Ἀθηναῖς Ἑλ-
 » λανείας ἱερὸν ἰδρυσάμενον, Φυλᾶς φυλάξαντα, καὶ Ὠβάς
 » ὠβάξαντα, τριάκοντα, Γερουσίαν σὺν Ἀρχαγέταις, κατα-
 » σήσαντα, ὥρας ἐξ ὥρας ἀπελλάζειν . . . . Δάμω δ' ἀγορὰν
 » εἶμεν καὶ κράτος. » Αὐτὴν τὸν χρησμὸν ἐξηγῶν ὁ Πλούταρ-
 χος λέγει « Ἐν Τούτοις τὸ Φυλᾶς φυλάξαι, καὶ Ὠβάς ὠβάξαι,
 » διελεῖν ἐσι καὶ κατανεῖμαι τὸ πλῆθος (α) εἰς μερίδας, ὧν
 » τὰς μὲν Φυλᾶς, τὰς δὲ Ὠβάς προσηγόρευκεν. Ἀρχηγέται
 » δὲ οἱ Βασιλεῖς λέγονται. (καὶ κατωτέρω) » Τοῦ δὲ πλήθους

(α) Σημειῶσαι ὅτι καὶ παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀρχαιοτέροις Ἕλλησιν
 ἡ λέξις πλῆθος ἐπὶ τοῦ χύδην λαοῦ λέγεται, καὶ ὄχι εἰς πραγμάτων
 περισσεϊαν.

» ἄθροισθέντος, εἶπειν μὲν οὐδενὶ γνώμην τῶν ἄλλων ἐφεῖτο,
 » τὴν δ' ὑπὸ τῶν Γερόντων, καὶ τῶν βασιλέων προτεθεῖσαν,
 » ἐπικρίναι κύριος ἦν ὁ δῆμος. Ὑστερον μέντοι . . οἱ βασιλεῖς
 » τάδε τῇ Ρήτρᾳ παρενέγραψαν. Αἱ δὲ σκολιὰν ὁ δάμος ἔλοιτο,
 » τοὺς Πρεσβυγενέας, καὶ Ἀρχαγέτας ἀποσατήρας εἶμεν. Ἐπει-
 » σαν δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν πόλιν, ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτα προσάσου-
 » τος. » Ὄθεν φέρει εἰς μαρτυρίαν τὸ τοῦ Τυρταίου ᾄσμα.

Φοίβου ἀκούσχυτες Πυθωνόθεν οἴκαδ' ἔνεικαν

Μαντοίας τε Θεοῦ καὶ τελέεντ' ἔπεα.

Ἄρχειν μὲν βουλῆς Θεοτιμήτους βασιλῆας

Οἷσι μέλει Σπάρτας ἡμερόεσσα πόλις

Πρεσβύτας τε Γέροντας, ἔπειτα δὲ Δημότας ἄνδρας

Εὐθείαις Ρήτραις ἀνταπαμειβομένους.

Εἶπε δ' ὁ Συγγραφεὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνωτέρω ὅτι « Αἰγύπτιοι
 » δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι τὸν Λυκοῦργον οἴονται, καὶ
 » τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν τοῦ μαχίμου διάκρισιν μάλιστα
 » θαυμάσαντα μετενεγκεῖν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ χωρίσαντα
 » τοὺς βαναύσους, καὶ χειροτέχνας, ἀσεῖον ὡς ἀληθῶς τὸ
 » πολίτευμα, καὶ καθαρὸν ἀποδείξαι. »

Ἄς παρατηρηθῆ λοιπὸν τὸ τοῦ χρησμοῦ, Φυλάς φυλάξαι,
 καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων Γενῶν, ὃ ἐστὶ τῶν ἄλλων ταγμάτων,
 τοῦ μαχίμου διάκρισιν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χωρισμὸν τῶν βα-
 ναύσων καὶ χειροτεχνῶν, ἐξ ὧν ὁμολογουμένως συνάγεται ἢ
 ἀπ' ἀρχῆς, μεταξὺ τῶν πεπολιτευμένων ἔθνῶν, διαίρεσις τοῦ
 λαοῦ εἰς Φυλάς καὶ Τάγματα.

Καὶ εἰς τὸν βίον δὲ τοῦ Θησέως ὁ Πλούταρχος ἐρμηνεύει
 τὴν ἐν τῷ πολιτεύματι κατὰ τάξιν ὑπεροχὴν τῶν Εὐγενῶν λέ-
 γων, ὅτι αὐτὸς ὁ μέγιστος Διοικητὴς « ἔτι μᾶλλον αὐξῆσαι τὴν
 » πόλιν βουλόμενος ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις, καὶ τὸ δεῦρ'
 » ἴτε πάντες λεῶ, κήρυγμα Θησέως γενέσθαι φασι πανδη-

» μίαν τινά κατ'ἑξῆς. Οὐ μὴν ἄτακτον, οὐδὲ μεμιγμένην
 » περιεῖδεν ὑπὸ πλήθους ἐπιχυθέντος ἀκρίτου γενομένην τὴν
 » Δημοκρατίαν, ἀλλὰ πρῶτος ἀποκρίνας χωρὶς, Εὐπατρίδας,
 » καὶ Γεωμόρους, καὶ Δημιουργούς· Εὐπατρίδαις γινώσκειν τὰ
 » θεῖα, καὶ παρέχειν ἄρχοντας ἀποδοῦς, καὶ νόμων διδασκά-
 » λους εἶναι, καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς, τοῖς ἄλλοις πολί-
 » ταις ὡς περ εἰς Ἴσον κατέστησε, δόξῃ μὲν Εὐπατριδῶν, χρεῖα
 » δὲ Γεωμόρων, πλήθει δὲ τῶν Δημιουργῶν ὑπερέχειν δο-
 » κούντων. »

Δῆλον λοιπὸν ἀναντιρρήτως ἐκ τούτων γίνεται, ὅτι ἡ κατὰ
 τάξιν ἐν τῷ πολιτεύματι ὑπεροχὴ τῶν Εὐγενῶν ὑπῆρχε, μεταξὺ
 τῶν Ἑλλήνων, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς ἐν πολιτεύ-
 ματι τοῦ ἔθνους ἀποκαταστάσεως. Εἰς αὐτοὺς ἄρα τοὺς Εὐγε-
 νεῖς ἦτον κατὰ τάξιν ἰδίως διωρισμένοι τὸ νὰ γινώσκουν τὰ
 θεῖα, νὰ εἶναι τῶν Νόμων διδάσκαλοι, καὶ τῶν ὁσίων, καὶ
 ἱερῶν ἐξηγηταί. ἐξ οὗ προφανῶς γνωρίζεται, ὅτι τὸ κυρίως
 χαρακτηριστικὸν τῆς ἐν τῷ πολιτεύματι ἠθικῆς ὑπεροχῆς τῶν
 Εὐπατριδῶν ἦτον ἡ παιδεία, καὶ μάθησις, καὶ ἀκολουθῶς εἰς
 αὐτοὺς δέδοται τὸ νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ ὀμιλοῦν τὴν Διάλεκτον
 τῶν θεῶν, τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος διακρίνει ἀπὸ τὴν Διάλεκτον τῶν
 ἀνθρώπων, καὶ ἡ ὁποία ὁμολογουμένως ἦτον ἡ Διάλεκτος τῶν
 Ποιητῶν, ἦτοι τῶν ἐκ παιδείας καὶ μαθήσεως Εὐγενῶν, οἱ
 ὁποῖοι ἦσαν, ὡς εἴρηται, οἱ τῶν θεῶν ἐξηγηταί, καὶ τῶν χρησ-
 μῶν Διατάκτορες, καὶ ἐρμηνευταί. Ὅτι δὲ οἱ Ποιηταί ἦσαν Δια-
 τάκτορες τῶν χρησμῶν τὸ ἐρμηνεύει ὁ Στράβων (βιβ. θ. 419.)
 περιγράφων τὸ τοῦ Πυθείου χρησῆριον. « ὑπερκείσθαι δὲ
 » (λέγει) τοῦ ξομίου Τρίποδα ὑψηλὸν, ἐφ' ὃν τὴν Πυθίαν
 » ἀναβαίνουσαν, δεχομένην τὸ πνεῦμα ἀποθεσπίζειν ἔμμετραί
 » τε καὶ ἄμμετρα. Ἐντείνειν δὲ καὶ ταῦτα εἰς μέτρον Ποιητάς
 » τινὰς ὑπουργοῦντας τῷ ἱερῷ. » Ἐφ' οἷς καὶ ὁ Πλούταρχος

συμφωνεῖ λέγων περὶ τῶν τῆς Πυθίας λόγων, « πολλῶν δὲ ἦν »
 » ἀκούειν ὅτι Ποιητικοὶ τινες ἄνδρες, ἐνδεχόμενοι τὰς φωνάς,
 » καὶ ὑπολαμβάνοντες ἔτι κάθηνται περὶ τὸ χρηστήριον, ἔπη,
 » καὶ μέτρα, καὶ ῥυθμούς, οἷον ἀγγεῖα τοῖς χρησμοῖς ἐκ τοῦ
 » προστυχόντος περιπλέκοντες. »

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ Διάλεκτος τῶν Θεῶν. Διὸ καὶ αὐτὰ τὰ μέτρα τῆς Ποιήσεως ἴδια λογίζονται τῆς Διαλέκτου τῶν Θεῶν. Ὅθεν καὶ λέγεται, ὅτι ἡ Πρόμαντις Φημονόη πρώτη ἔψαλε τὸ ἐξάμετρον.

§ οα. Αὕτη ἡ καθομολογουμένη, καὶ ἀνατιρρήτος ἠθικὴ διαίρεσις τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς Διάλεκτον Εὐγενικὴν, καὶ εἰς Διάλεκτον Δημοτικὴν· Διαίρεσις οὐσιώδης καὶ ἀφευκτος, ἡ ὁποία, δὲν ἰξεύρομεν πῶς, διέφυγε μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν καὶ αὐτῶν τῶν, καλῆ πίσει, ἀνυποκρίτων ἐξετασῶν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἐκτεθημένη ἤδη τὸ πρῶτον παρασατικῶς εἰς τὸ φῶς, διαλύει τὸ σκότος τῶν τόσων παραβολικῶν συζητήσεων, καὶ ἐτυμολογικῶν διορθώσεων, ὅπου παραλόγως γίνονται ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Γλώσσης, ἀκρίτως συγχεομένου τοῦ εἶδους τῆς Δημοτικῆς Διαλέκτου. Αὕτη ἐπιχέει τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς Ἀληθείας, ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς γραμματικὰς δυσκολίας, καὶ διαφοράς, τὰς ὁποίας ἀπαντοῦν οἱ Φιλολόγοι εἰς τὰς διαφόρους ἐκφράσεις τῶν ἀρχαιοτέρων Συγγραφέων, καὶ Ποιητῶν. Αὕτη ἐξηγεῖ διατί ἡ φράσις τοῦ λαοῦ, διαφέρει ἀπὸ τὴν φράσιν τῶν Συγγραφέων, καὶ διατί ἡ μία παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἄλλην φαίνεται πάντῃ ἀλλοία, καὶ διαφορετικὴ. Ἀπ' αὐτὴν λοιπὸν μανθάνομεν, ὅτι, ἀπ' ἀρχῆς, ἄλλη ἦτο ἡ Γλῶσσα τῶν Εὐγενῶν, καὶ ἄλλη ἡ Γλῶσσα τῶν χυδαίων. Δι' αὐτῆς, ὡς διὰ μιᾶς ἀλλαγῆς τοῦ γένους, διακρίνομεν τὸ ἔντεχνον, καὶ ἐπεξηργασμένον τῆς Εὐγενικῆς Διαλέκτου τῶν Συγγραφέων, ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν, καὶ ἀφελὲς τῆς Δημοτικῆς Γλώσσης τοῦ πλήθους. Αὐτὴν λοι-

πὸν τὴν οὐσιώδη τῆς Διαλέκτου διαφορὰν, ὡς φωτοπάροχον ἤδη ἔχοντες ὁδηγὸν, ἤμποροῦμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον, καὶ νὰ γνωρίσωμεν εὐκρινέστερον τὰς διαφόρους μεταβολὰς ὁποῦ κατὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις ἔπαθεν ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἕως οὗ νὰ φθάσῃ κατὰ διαδοχὴν εἰς ἡμᾶς.

§ οβ. Ἰξεύρομεν λοιπὸν, κατὰ Φιλολογικὴν Ἱστορίαν, ὅτι εἰς τὴν Α΄. αὐτὴν χρονικὴν περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἠκμασεν ὁ Λίνος· ὁ Εὐμόλπος· ὁ Ὀρφεὺς· καὶ ὁ Μουσαῖος· οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ὑποφῆται Ποιηταί, Σεμελιωταί μιᾶς μυστηριώδους λατρείας, τῆς ὁποίας τὸ κυρίως σκοπούμενον ἦτον τὸ νὰ ἡμερώσῃ τὰ ἤθη ἐνὸς ἀγροίκου καὶ βαρβάρου λαοῦ, καὶ νὰ ἐξευγενίσῃ τὰ ἔθιμα τοῦ πρώτου τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικοῦ πολιτεύματος. Κανένα ὅμως γνήσιον, καὶ ἀνόθευτον Σύγγραμμα τῶν Ποιητῶν αὐτῶν δὲν μᾶς ὑπολείπεται (13), ὥστε οὐδ' αὐτοῦ νὰ κρίνωμεν μὲ ἐπισημονικὴν βεβαιότητα τὸ εἶδος, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου εἰς τὴν ὁποίαν συνέγραψαν. Ἐξ εἰκασίας ὅμως πιθανολογοῦντες ἤμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἔπεται νὰ ἐσιχούργησαν εἰς τὴν μικτὴν ἐκείνην ἀρχαίαν Αἰολοδωρικὴν, ἢ ὁποία ἦτον ἢ κατ' ἐκεῖνο τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ Κοινὴ τῶν πρώτων Ἑλλήνων Διάλεκτος.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄.

§ ογ. Ἡ β΄. περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης διορίζεται ἀπὸ τὴν ἀλωσιν τῆς Τρωάδος μέχρι τῆς Νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς 1184, ἕως τοὺς 594 χρόνους πρὸ Χριστοῦ.

§ οδ. Εἰς αὐτὴν τὴν χρονικὴν Περίοδον οἱ Δωριεῖς ἐκτάθησαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν Πελοπόννησον ἐκυρίευσαν. Οἱ Ἀχαιοί, Φυλὴ ἐπίσης Δωρικὴ,

ένωμένοι με τοὺς Πελασγοὺς, εἰς τὰ βορειότερα μέρη τῆς αὐτῆς Χερσονήσου ἐσυστήθησαν, καὶ τὸ Πελοποννησιακὸν κατοίκησαν Ἄργος. Οἱ Ἴωνες ἐπεκράτησαν τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς χαριεστάτας ἀκτὰς τῆς μικρᾶς Ἀσίας μετοίκησαν. Με αὐτοὺς οἱ εἰς τὴν Ἀσίαν διαβάντες Αἰολεῖς κατὰ μέρος ἐνώθησαν. Διάφοραι Ἑλληνικαὶ φυλαὶ ἐπέρασαν εἰς τὴν Κρήτην, καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους διεσπάρησαν. Ἡ Σικελία, καὶ τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ ἀποικίας Ἑλλήνων ἐγένωσαν, ὥστε καὶ μεγάλη Ἑλλάς οἱ παράλιοι ἐκεῖνοι τόποι μετωνομάσθησαν. Ἡ πολιτικὴ ἄρα καὶ ἠθικὴ μεταρρύθμισις τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἐθνῶν συνέβη γενικὴ, καὶ ὅλον τὸ Γένος αἰσθάνθη τὰ ἀποτελέσματα τῆς γενικῆς ἐκείνης μεταβολῆς. Ἡ κατ' Ἐθνικὴν συμμαχίαν γενικὴ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Τρωάδος, τὸ πρῶτον ἐκεῖνο, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἐκ κοινῆς Συυθήκης γενικὸν κατόρθωμα, συνέδεσεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ τοπικῶς διηρημένα ἔθνη με ἓνα γενικὸν ὁμογενείας δεσμὸν, καὶ τὰ εἰδικὰ ιδιώματα τῆς Γλώσσης εἰς μίαν Κοινὴν Διάλεκτον ἐξ ἀνάγκης συνέμιξεν. Ἡ Κοινὴ λοιπὸν Γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ἀμοιβαίως ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ μίαν γενικὴν μεταρρύθμισιν, κατ' ἣν ἢ κατὰ τὸν κοινὸν χαρακτῆρα Ποιητικὴ, ἥτοι Εὐγενικὴ, διεκρίθη ἀπὸ τὴν κατ' εἶδος χυδαϊκὴν ἔκφρασιν.

§ οε. Ἡ Ἀττικὴ ἀρχαία Διάλεκτος, ἐνωθεῖσα μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν, παρήγαγε τὴν Ἴωνικὴν, καὶ ἡ Ἴωνία ἐστάθη ἡ πρώτη ἐξία τῆς ὑψηλοτέρας τῶν Ἑλλήνων Ποιητικῆς. Τότε οἱ Ποιηταί, οἱ ὁποῖοι τὸ πάλαι ἀοιδοί, ἥτοι τραγουδισταί, ἀπλῶς ὀνομάζοντο, ὡς ἀπλῶς δημοτικῶν ἀσμάτων σιχουργοί, ἐπωνομάσθησαν Ῥαψωδοί, ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος διωρισμένοι εἰς τὸ νὰ συνθέτουν, ἥτοι νὰ συρράπτουν τὰς ᾠδὰς καὶ ὕμνους, ὅπου πανθῆμως εἰς τὰς ἱεράς, ἢ Ἐθνικὰς Τελετὰς ἔψαλαν. Τὰ τεράστια τῶν Ἡμιθέων· τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν Ἡρώων· αἱ

μετοικεσῖαι τῶν Ἐθνῶν· καὶ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν Ἠγεμόνων, ἐπεδαφίλειον εἰς αὐτοὺς τοὺς Δημοσίους Ραψωδοὺς ἀνεξάντλητον ὕλην ἱστορικῆς ποιήσεως, ἥτις καὶ Ἐποποιία ἐπωνομάσθη. Τότε ἀνεφάνησαν τὰ δύο Οὐράνια τοῦ Ὀμήρου Ποιήματα, τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ὑπομνήματα τῆς ὑψηλοτέρας εὐφυΐας τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, πρωτότυπα δείγματα τοῦ πρώτου ἐξευγενισμοῦ τῆς Κοινῆς Γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, τὰ ὁποῖα πρὸς εὐκλειαν τοῦ Γένους μας διασώζονται μέχρι τῆς σήμερον. Πολλοὶ ἐξ ἀρχῆς Ζωῖλοι, καὶ ἐφεξῆς Ἐφεκτικοὶ Φιλόσοφοι, οἱ μὲν τὴν Ποίησιν ἀθετοῦντες, οἱ δὲ τὸν νοῦν τοῦ Ποιητοῦ μὴ γνωρίζοντες, ἐτόλμησαν κατὰ καιροὺς νὰ ἀντι-παραβάλλουν τὰς Σοφιστικὰς εἰκασίας τῆς νωθρᾶς φαντασίας των κατὰ τῆς Αὐθεντικῆς γνησιότητος τῶν ἀκηράτων αὐτῶν Ποιημάτων. Ἄλλ' ἢ Ἀλήθεια εἶναι ἀκαταμάχητος. Ὡς πρὸς ἡμᾶς ἡ ἰσχυροτέρα ἀπόδειξις τῆς ἀνοθεύτου γνησιότητος τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν Ποιημάτων εἶναι ἡ ἀναντιρρήτος μαρτυρία τῶν προπατόρων μας. Καὶ βέβαια ὁ Λυκοῦργος, ὅστις πρῶτος τὰ ἐσύναξε, καὶ τὰ διέταξεν, ὁ Σόλων, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, καὶ οἱ λοιποὶ, ὅπου ὡς Θεο-πνεύστους χρησμούς, εἰς αὐθεντεῖαν λόγου, ἀξιωματικῶς τὰ ἀναφέρουν, εἶχαν προσεχέστερα μέσα, καὶ ἐπικρατέστερον λόγου τοῦ νὰ κρίνουν, καὶ νὰ διακρίνουν τὸ γνήσιον, ἢ νόθον τῆς Ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου, παρὰ ὁ Οὐόλφιος, ὁ Ἴλγεν, καὶ οἱ ὀπαδοὶ των, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ποιητοῦ, καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς Ποιήσεως εἶναι ξένος, καὶ ἐκ μόνης Σπουδῆς καὶ μελέτης, κατὰ Θεωρίαν γνωστός. Ἡμεῖς δὲ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ γνησιότης τῶν ἀθανάτων ἐκεῖνων Ποιημάτων εἶναι κατὰ διαδο-χὴν πατροπαράδοτος, εὐρίσκομεν εἰς αὐτὰ, οὐ μόνον διηνεκῆ δείγματα τῆς ἀκηράτου δόξης τῶν προπατόρων μας, ἀλλὰ

καὶ ζῶντα καὶ ὑφιστάμενον πρωτογενῆ τύπον τῆς πατρῴας Κοινῆς Γλώσσης τοῦ Γένους μας.

§ ος. Δεύτερον πρωτότυπον Ποίημα τῆς Κοινῆς Γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, ἔχομεν τὰ τοῦ Ἡσιόδου, ὅστις ἐγεννήθη μὲν εἰς Κώμην τῆς Αἰολίδος, ἐπωνομάσθη δὲ Ἀσκραῖος, καθ' ὅτι διέτριψε τὸν περισσότερον καιρὸν τῆς ζωῆς του εἰς Ἀσκραίαν πόλιν τῆς Βοιωτίας. Τοῦ δὲ Ἐπιμενίδους τὰ Συγγράμματα, τὰ ὁποῖα πολλοὶ τῶν παλαιῶν Συγγραφέων ἀναφέρουσι, δὲν διεσώθησαν ἀκέραια. Εὐρίσκονται ὁμῶς μερικοὶ στίχοι ἐνθεν κακειῶθεν σποράδην ἀπὸ Συγγραφεῖς ἀναφερόμενοι, ἐξ ὧν εἶναι καὶ ὁ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν τῇ α΄ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ

Κρητες ἀεὶ ψεύσαι, κακὰ θηρία, Γαστέρες ἀργαί.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτος μόνος ὁ στίχος ἀρκεῖ νὰ μᾶς δείξῃ τὸν τύπον τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ μάλιστα εἰς μίαν χρονικὴν περίοδον, ὅτε, ὡς εἶπομεν, θύω μόναι ἐγνωρίζοντο αἱ ἐπικρατέστεραι τῆς Ἑλλάδος Διάλεκτοι.

§ ος. Εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον ἀνεφάνη καὶ ἡ Λυρική Ποίησις. Μεταξὺ τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν ἀναφέρονται καὶ τρεῖς Ἑρωτικοὶ Τραγουδισταί, ὁ Ἀλκμαίων ἐκ Σάρδεων τῆς Λυδίας, ὁ Ἀλκαῖος ἐκ Μιτυλήνης, καὶ ἡ Σαπφὼ ἐκ Λέσβου.

§ οη. Εἰς τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἡ τέχνη τῆς γραφικῆς τοῦ λόγου συνθέσεως ἔλαβε γενικωτέραν ἔκτασιν, καὶ ἡ τέχνη τῆς Διαλεκτικῆς ἀνεφύει. Ὁ ἐκ Σκύρου Φερεκύδης, καὶ ὁ ἐκ Μηλυτοῦ Ἴσορικὸς Κάδμος, καθομολογοῦνται ὡς πρῶτοι Συγγραφεῖς, ὁποῦ ἐδοκίμασαν νὰ συνθέσουν εἰς πεζὸν λόγον. Ἀλλ' ὁ παρ' αὐτοῖς πεζὸς λόγος, ἐλεύθερος μὲν τῶν κανόνων καὶ ὄρων τῆς σιχουργίας, ἐδωρεῖτο, οὐχ ἤττον, ὡς ἐν εἶδος

Ποιήσεως ἔμμετρον, ῥυθμιζομένης κατὰ τὸ ποιὸν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς.

§ 10. Οἱ τὴν Γραμματικὴν σοιχίσαντες τέχνην μᾶς ἐρμηνεύουν, ὅτι Ἰωνικὰ ἔγραψεν ὁ Ὀμηρος, Αἰολικὰ δὲ ὁ Ἄλκαιο. Εἶναι ὅμως πρόχειρον εἰς κάθε Φιλολόγον νὰ πληροφορηθῆ, ὅτι οἱ Γραμματικοὶ διέκριναν, κατ' αὐτὸν τὸν λόγον, τὴν φράσιν ἐν γένει τοῦ Ποιητοῦ, διορίζοντες ὡς κανόνα τὸν ἐπικρατέστερον χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου. Τῷ πράγματι ὅμως διαγνωρίζεται, ὅτι κάθε ποίημα, καίτοι εἰδικῶς διακρινόμενον, κατὰ τὸν ἐπικρατέστερον χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου, εἰς τὴν ὁποίαν ἰδίως ἀναφέρεται, οὐχ ἦττον εἶναι ἐν γένει συνδεμένον εἰς ἓνα κοινὸν τύπον ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν Διαλέκτων συγκείμενον, δι' οὗ συναρμολογεῖται ὁ φυσικὸς χαρακτῆρ τῆς Κοινῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς. Ἀπὸ τὰ σωζόμενα λοιπὸν τεμμάχια τῶν ποιημάτων τοῦ Ἄλκαίου κρίνοντες τὴν φράσιν τοῦ Ποιητοῦ, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐπικρατέστερος μὲν εἰς τὰς ἐκφράσεις του εἶναι ὁ τύπος τῆς Αἰολοδωρικῆς Διαλέκτου, ἡ φράσις του ὅμως, κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἶδους τῆς Ποιήσεως, ὡς Δημοτικὴ, εἶναι μικτὴ ἀπὸ Ἰωνισμῶν, καὶ Ἀττικισμῶν, οἱ ὁποῖοι, φαίνεται, ὅτι ἦσαν συνηθισμένοι εἰς τὴν Κοινὴν τοῦ λαοῦ Διάλεκτον. Εἰς δὲ τὰ ἀθάνατα ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ὁ μὲν ἐπικρατέστερος χαρακτῆρ τῆς Διαλέκτου εἶναι ὁ Ἰωνικὸς, ὡς ὑψηλοτέρας καὶ εὐγενικωτέρας οὔσης τῆς Ποιήσεως, εἰς τὴν φράσιν ὅμως τοῦ Ποιητοῦ ὅλη ἐν γένει ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εὐρίσκεται καθ' ὅλην τὴν ποικίλην αὐτῆς ἰδιοτροπίαν συνηρμοσμένη. Ὡς ἐμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν συμφώνως μὲ τούς Γραμματικούς ὅτι ὁ Ἄλκαιο ἔγραψεν Αἰολικὰ, καὶ ὁ Ὀμηρος Ἰωνικὰ, εἶναι ὅμως πραγματικῶς ἀναντίρρητον, ὅτι αὐτὸς ὁ πατὴρ τῆς Ποιήσεως, ὁ Θεόπνευστος Ὀμηρος, μὲ τὴν Θαυμασίαν τέχνην τῆς ἐναρμονίου συγκράσεως τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων, τὴν μὲν Κοινὴν τῶν Ἑλλήνων Γλῶσ-

σαν ἐξευγένισε, τὴν δ' ἀκήρατον δόξαν τῶν Ἡρώων του εἰς ἀθανασίαν παρέδωκε. Τοιαύτη λοιπὸν ἦτον ἡ Ἑλληνικὴ Κοινὴ Γλῶσσα εἰς τὴν β'. αὐτὴν Χρονικὴν Περίοδον.

§ π. Ἐν τούτοις πᾶσι, περὶ τὰ τέλη τῆς Χρονικῆς αὐτῆς Περιόδου, οἱ Πυθαγόρειοι μέτεφερον εἰς Ῥώμην τὴν Αἰολοδορικὴν Διάλεκτον (α) ἢ ὁποῖα κατὰ τὸ τραχὺ καὶ ἀφελές τοῦ χαρακτῆρος της σύμφωνος μὲ τὸ τραχὺ καὶ ἀγροικὸν ἦθος τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Ῥωμαίων, παρήγαγε τὴν Ῥωμαϊκὴν. Μαρτυρεῖ τὸν λόγον καὶ Διονύσιος ὁ Ἄλικαρνασσεύς (περὶ Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 76.) λέγων « Ῥωμαῖοι δὲ φωνὴν μὲν οὐτ' ἄκραν βάρβαρον, οὐδ' ἀπηρτισμένως Ἑλλάδα φθέγγονται, μικτὴν δὲ τινα » ἐξ ἀμφοῖν, ἧς ἐστὶν ἡ πλείω Αἰολίς. » Αὐτὴ δὲ ἡ μιξοθάραβρος Αἰολορωμαϊκὴ Διάλεκτος, διὰ τῆς ἐφεξῆς προόδου τοῦ ἔθνους εἰς τὸν ἐξευγενισμόν τοῦ ἔθνικοῦ πολιτεύματος, ἔπαθεν ἀναλόγως τὴν ἠθικὴν ἐκείνην διαίρεσιν, καὶ διεκρίθη εἰς Γλῶσσαν Εὐγενικὴν, καὶ Γλῶσσαν Δημοτικὴν, ὧν ἡ μὲν Λατινικὴ ὠνομάσθη, ἡ δὲ Ῥωμαϊκὴ χυδαῖα (Romana Rustica) διεγνωρίσθη. Αὐτῆς ταύτης τῆς ἄλλοεθνουῶς μὲν, κατ' ἔθνικὴν διαφορὰν, ὁμογενοῦς δὲ, κατὰ γενεαλογικὴν συγγένειαν, Διαλέκτου, τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινῆς Γλώσσης ἐπίρροισαν, κατὰ τὴν συνέχειαν τῶν ἐφεξῆς περιστάσεων, προϊόντος τοῦ λόγου ἀκριβέστερα θελούμεν παραστήσῃ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'.

§ πα. Ἡ τρίτη περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἡ ὁποῖα εἶναι ἡ πλέον λαμπρὰ, καὶ εὐτυχῆς ἐποχὴ τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τῶν Ἑλλήνων εὐκλείας, διορίζεται χρονολογικῶς ἀπὸ

(α) Ὅρα τὸ περὶ Διαλέκτων Θανμάσιον Σύγγραμμα τοῦ Μαιτταίρου.

τὴν Νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος, μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, δηλ. ἀπὸ τοὺς 594, ἕως τοὺς 336, χρόνους πρὸ Χριστοῦ.

§ πβ. Εἰς αὐτὴν τὴν χρονικὴν περίοδον, οἱ Ἕλληες, διηρημένοι μὲν πολιτικῶς εἰς πολυαρίθμους τοπικὰς, καὶ χωρικὰς διοικήσεις, καὶ εἰς πολιτείας αὐτονόμους, καὶ ἀνεξαρτήτους ξεχωρισμένοι, ἐνωμένοι ὅμως ἔθνικῶς διὰ μιᾶς ὁμογενοῦς γενεαλογίας καὶ Κοινῆς Ὀρησκείας· διὰ τῶν κοινῶν Ἐορτῶν καὶ Ἀγώνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐν γένει συμμετείχεν ὅλον τὸ Γένος· διὰ τῆς βουλῆς τῶν Ἀμφικτυόνων, ἡ ὁποία ἐσύστηεν ἓνα κοινὸν πολιτικὸν δεσμὸν μεταξὺ ὅλου τοῦ Γένους· καὶ πρὸ πάντων συνδεδεμένοι μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν, καὶ διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὁμοφώνου Γλώσσης ὁμογενεῖς κοινῶς γνωριζόμενοι, ἔτρεφε καθ' ἑνας ὑπὸ τὴν ἐγχώριον εἰδικὴν του προσωνυμίαν τὴν κοινὴν Ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν, διὰ τὴν κοινὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εὐκλειαν. Ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ ὁ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμος τῶν Περσῶν, ἡ πρώτη ἐκείνη ἔφοδος τῶν Ἀσιατικῶν Βαρβάρων κατὰ τῶν τῆς Εὐρώπης ἐλευθέρων ἔθνων, διὰ τὸν γενικὸν κίνδυνον ὅπου ἐπαπειλοῦσεν ἐν γένει εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, συνέσφιγγεν ἔτι μᾶλλον, διὰ μιᾶς κοινῆς συμμαχίας, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, τοὺς δεσμοὺς τῆς ὁμογενείας, καὶ ἔθνικῆς οἰκειότητος. Ἡ εὐτυχὴς ἔκβασις τοῦ μεγίστου ἐκείνου ἀγῶνος ἔφερε καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ πολίτευμα τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ὑπερτάτην ὑπεροχὴν τῆς ἠθικῆς, καὶ πολιτικῆς του λαμπρότητος.

§ πγ. Αἱ Ἀθῆναι, ὑπὸ μὲν τὴν διοίκησιν τοῦ δικαίου Ἀριστίδου, καὶ ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ταλμηροῦ Θεμιστοκλέους, ἀποκατεστηθήσαν Μητρόπολις τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς Συμμαχίας. Ὑπὸ δὲ τὴν περιφανῆ διοίκησιν τοῦ Περικλέους, ἡ Μητρόπολις αὐτὴ, ἡ ὁποία διίσχυριζετο, ὅλαις δυνάμεσι, τὴν

ἐπὶ τῆς ὀλοκληρίας τῆς Ἑλλάδος ὑπερτάτην Ἡγεμονίαν, ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπέρτερον βαθμὸν τῆς πολιτικῆς εὐκλείας καὶ δόξης. Ἡ φυσικὴ ὀξύνοια, καὶ εὐφυΐα τῶν Ἀθηναίων. Ἡ γλυκύτης, καὶ ἰαρότης τοῦ ἥθους. Ἡ εὐγένεια, καὶ εὐνομία τῆς πολιτικῆς τῶν κοινωνίας· καὶ τέλος πάντων, τὰ πλούτη, ὅπου τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον τοῖς ἐπεδαψίλευσεν, ἔφεραν καὶ τὰς τέχνας, καὶ τὰς ἐπισήμας, καὶ τὰ Γράμματα, εἰς τὴν λαμπρότεραν τῆς εὐγλωττίας ἐντέλειαν. Ὡς ἐδικαίως ἤθελεν ὀνομάσθαι τινὰς τὰς Ἀθήνας, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, Κοινὴν Ἑστίαν τῶν μαθημάτων, καὶ κέντρον γενικὸν ὄλου τοῦ ἐξευγενισμένου παγκοσμίου πληρώματος. Καὶ τῶντι, ἐν ᾧ ὄλαι αἱ ἄλλαι πόλεις τῶν Ἑλλήνων εἶχαν περιορισμένην τὴν φιλοτιμίαν τῶν συμπολιτῶν εἰς μόνον τὰ τῆς σωματικῆς ἀνδρίας καὶ ἐπιτηδειότητος γυμνάσματα, οἱ Ἀθηναῖοι μόνον ἐγνώρισαν ἐν εἶδος ἀγῶνος εὐγενικώτερον, τὴν γύμνασιν τοῦ νοῦς· καὶ οὕτως ἄλλα τῶν μαθημάτων πανδήμως διετάχθησαν. Οἱ Ἀθηναῖοι πρῶτοι ἔστησαν ἀγῶνας Μουσικοῦς, καὶ βραβεῖα Δραματικὰ ἐδιδώρισαν. Ἡ Εὐγλωττία προεβιδάξε τὸν ἀθλητὴν εἰς τοὺς ἀνωτέρω βαθμοὺς τοῦ Δημοσίου κράτους. Ἡ Γλῶσσα λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων, φυσικῶ τῷ λόγῳ, αἰσθάνθη τὴν ἄμεσον ἐπίρροιαν τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τοῦ Γένους ἀκμῆς. Ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος, ἦτις, ὡς εἶπομεν, εἰς τὴν πρὸ ταύτης περίοδον, ἦτον ἐνωμένη μὲ τὴν Ἰωνικὴν, ὡς φύσει γλυκεία, εὐρυθμος, καὶ ἀρμονικὴ, τεχνευθεῖσα ἔτι μᾶλλον καὶ ἐξακριβωθεῖσα ἀπὸ τοὺς εὐγενεστέρους συγγραφεῖς, καὶ ἐνδοξότερους Ῥήτορας, ἔφθασεν, ἐκ τῷ διασηματικῆς εὐκλεοῦς αὐτῆς περιόδου, εἰς τὴν τελειότεραν καλλιπέειαν, καὶ γλαφυροτέραν εὐφράδειαν. Ἄλλ' οἱ ἀθάνατοι ἐκεῖνοι Συγγραφεῖς, ὅπου ἔφεραν τὴν Ἀττικὴν Διάλεκτον εἰς ὀρθοεπείας ἐντέλειαν, ἢ, ὡς ὁμολογοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι Ἑλληνισταί, ὅπου ἐκαθάρισαν τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, τὴν ἐκαθάρισαν τάχα ἀπὸ τὰς

ἐν χρήσει ξένας, ἢ παρηλλαγμένους λέξεις, καὶ φράσεις; ὅχι βέβαια· μάρτυς αὐτὸς ὁ Σωκράτης εἰς τὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος, καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν του. Ἄλλ' ἐκαθάρισαν τὴν τεχνικὴν καὶ ἐξηκριθωμένην φράσιν των ἀπὸ τὸ εὐτελές, καὶ καθέδρον τῶν χυδαϊκῶν λέξεων καὶ φράσεων, γάμψην καὶ ὑπογραμμὸν τῆς εὐρύθμου αὐτῶν φράσεως ἔχοντες τὴν τῶν Εὐγενῶν συμπολιτῶν τους Κοινήν χρῆσιν καὶ Συνήθειαν. Αὐτὴν τὴν ἐπεξηργασμένην γλαφυρότητα, καὶ κομψότητα τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου μᾶς τὴν ἐρμηνεύει Διονύσιος ὁ Ἄλικαρνασεὺς λέγων, ὅτι ὁ Δημοσθένης « πολλὴν ἔχει ἀμφοῦν » τούτων πρόνοιαν, τῆς τ' ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας, καὶ » τῆς εὐμορφίας τῆς περὶ τὰ ὀνόματα. » Ὅθεν καὶ τεχνικῶς ἐν τῷ περὶ Συνθέσεως ὀνομάτων ὀρίζων τὸν πεζὸν λόγον ὁ Συγγραφεὺς λέγει (τμημ. ια.) « Μουσικὴ γὰρ τις ἦν καὶ ἡ » τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπισήμη τῷ ποσῷ διαλλάττουσα ταῖς » ἐν ᾧδαῖς καὶ ὀργάνοις, οὐχὶ τῷ ποιῷ. Καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ » καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις, καὶ ῥυθμὸν, καὶ μεταβολὴν, » καὶ πρέπον. »

§ πδ. Οὕτω λοιπὸν ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος, καίτοι γεμάτη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Ξενοφῶντος, ἀπὸ ξένας καὶ βαρβαρικὰς λέξεις, διακριθεῖσα ὅμως ἀπὸ τὴν χυδαϊκὴν χρῆσιν τῶν λέξεων, καὶ σροφὴν τῶν φράσεων, ἀπεκατέστη ἡ μόνη Σπουδαιολογικὴ, ἡ μόνη Εὐγενικὴ, ἢ, καθὼς τὴν ὀνομάζουσιν αἱ ξένοι, ἡ μόνη Κλασικὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος. Ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται προφανέστατα ὅτι τὸ σχῆμα τῆς φωνῆς, καὶ ἡ εὐρυθμία τῆς φράσεως συστήνει καὶ διακρίνει τὸν χαρακτῆρα μᾶς Διαλέκτου, καὶ ὅχι αἱ λέξεις, οὐδὲ τὰ ὀνόματα.

§ πε. Ἡ δὲ Αἰολοδοωρικὴ Διάλεκτος, καὶ μ' ὅλον ὅπου δὲν ἦτον διόλου ἄμικτος μὲ τὴν Ἀττικὴν, καθ' ὅτι, ὡς ἀνωτέρω

εἴπομεν, αἱ πρωτογενεῖς τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτοι, καὶ καθ' ὁμογένειαν, καὶ ὁμοφωνίαν, καὶ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἔθνων, εἰς μίαν κοινὴν συνεμίχθησαν Διάλεκτον· διὰ τὸ τραχὺ ὁμως καὶ ἀφελές τῶν ἐκφράσεων τῆς, ἀπέβη κοινῶς δημοτικὴ, ὡς ἀνάλογος μὲ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀπαίδευτον πνεῦμα τοῦ χυδαίου λαοῦ. Διὸ καὶ μεταξὺ τῶν παλαιῶν λογογράφων ἂν ἐξαιρέσῃ μόνον οἱ Πυθαγόρειοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ Δωρικὴ Διάλεκτος ἐκ συστήματος ἦτον διδασκαλική, κανένας ὠνομασμένος συγγραφεὺς, δὲν εἶναι ἐγνωσμένον ὅτι συνέγραψεν εἰς Αἰολικὴν, ἢ Δωρικὴν ἰδιαζόντως Διάλεκτον.

§ πς. Ἐξεχωρίσθη λοιπὸν ἡ Ποιητικὴ Γλῶσσα ἀπὸ τὴν Λογογραφικὴν, ἢ πεζὴν φράσιν. Καὶ ἡ μὲν Ποιητικὴ μόνη ἐφύλαξε τὴν ἐκ τῶν τεσσάρων ἀρχαϊκῶν διαλέκτων κοινῶς μεμιγμένην φωνήν, ἕως οὗ τὸ Ἰαμβικὸν μέτρον τῆς σιχουργίας ἐπινοηθὲν καθυπέβαλε καὶ αὐτὴν τὴν Ποίησιν εἰς τὸν τύπον τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου. Ἀπ' αὐτὴν ὁμως τὴν ἐξαιρέσιν, ἡ Ἐποποιία, τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς Ποιητικῆς, ἔχασεν, ἐν τῷ διαστήματι ἐκείνῳ, πολὺ τῆς προτέρας τῆς λαμπρότητος. Τὰ ποιήματα τοῦ Πισάνδρου, καὶ τοῦ Ἀντιμάχου, τὰ ὁποῖα πολλοὶ συγκρίνουν μὲ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, θαυμάζονται μὲν διὰ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν, καὶ διὰ τὴν δύναμιν τῶν λέξεων, δὲν ἔχουν ὁμως τὴν φυσικὴν ἐκείνην χάριν καὶ τερπνότητα τῆς Ποιήσεως. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἡ Συγγραφὴ τῆς ἱστορίας, καὶ ἡ Διαλεκτικὴ ἔφθασαν εἰς τὸν τελειότερον βαθμὸν τῆς κομψότητος, καὶ εὐφραδείας. Ἡ πεζὴ φράσις ἐλεύθερος μὲν ἀπὸ τὰ κατὰ τὸ ποσὸν μέτρα τῆς Ποιήσεως, περιορισμένη δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν γλαφυρότητα, καὶ ὑποκειμένη εἰς τὸ μέτρον τοῦ ῥυθμοῦ κατὰ τὸ Ποιὸν τῆς φωνῆς, καθ' ὃ ὁ πολιτικὸς λόγος ἐν τέχνῳς ῥυθμίζεται, ἀπεκατέστη ἐν εἶδος Μουσικῆς, καθὼς ἐρμηνεύει ἐν τῷ περὶ Συνθέσεως λόγου Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασ-

σεύς, τμημ. ιά. Ὅπερ ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν, καθὼς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς μαρτυρεῖ, ὅτι σαρανταπέντε ὀλοκλήρους χρόνους ὁ Πλάτων δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ κτενίξῃ, καὶ νὰ πολυπραγμονῇ τὸ ὕφος τῶν διαλόγων του, καὶ ὁ Ἰσοκράτης κατεδαπάνησε δέκα ὀλοκλήρους χρόνους εἰς τὸ νὰ συνθέσῃ τὸν Πανηγυρικὸν λόγον του. Ὁμολογουμένως ἄρα ἡ ἐξηκριθωμένη καὶ εὐρυθμος Ἀττικὴ Διάλεκτος ἦτον ἡ γλῶσσα τῶν Συγγραφέων καὶ τῶν Ῥητόρων. Ἡ δὲ Διάλεκτος τῶν Ποιητῶν ἦτον ἡ μεμιγμένη Κοινὴ Ἑλληνικὴ, τῆς ὁποίας τὸ δημοτικώτερον ὕφος ἦτον ἡ σύμμικτος Αἰολοδωρικὴ. Καὶ τοῦτο κατὰ φυσικὸν λόγον, καθ' ὅ,τι ἀνάλογος μὲ τὴν ὕλην, καὶ μὲ τὸ σκοπούμενον τοῦ συγγράμματος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ φράσις τοῦ συγγραφέως. Πρὸς τὸ ἔλλογιμώτερον, καὶ ἐγκριτώτερον μέρος τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀποβλέπει ὁ Ἱστορικός. Πρὸς τὸ ὑγιέστερον, καὶ ἀκολούθως ἐπικρατέστερον τάγμα τοῦ πολιτεύματος ἀποτείνεται ὁ Ῥήτωρ. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἡ φράσις τοῦ ἐνός, καὶ τὸ ὕφος τῆς ὀμιλίας τοῦ ἄλλου πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν εὐγενικωτέραν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον. Πρὸς τὸν κοινὸν λαόν, πρὸς ὅλον ἐν γένει τὸν δῆμον ἀφορᾷ ὁ Ποιητής, εἴτε Δραματικός εἶναι, εἴτε Λυρικός. Δημοτικὸν ἄρα πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὕφος του, καὶ Κοινὴ ἡ γλῶσσα, καθ' ἣν σιχουργεῖ. ἀπόδειξις πραγματικὴ αὐτῆς τῆς ἀναντιρρήτου ἀληθείας εἶναι ἡ φράσις τοῦ Ἡροδότου, ὅστις Δωριεὺς ὢν τῷ γένει ἔγραψεν, ὄχι εἰς διάλεκτον Δωρικὴν, ἢ Αἰολικὴν, ἀλλ' εἰς τὴν καθ' ἑαυτὴν καὶ ποικίλην Ἴωνικὴν, ὥστε καὶ Ὀμηρικὴν τὴν διάλεκτόν του ὁ Ἐρμογένης. Ὁ δὲ Πίνδαρος, καίτοι μὴ ὢν τῷ γένει Δωριεὺς, οὐδ' Αἰολεὺς, εἰς Αἰολοδωρικὴν συνέγραψε διάλεκτον.

§ πζ. Τοῦτο διὰ νὰ τὸ πληροφορηθῶμεν δὲν ἔχομεν χρειάν ὑψηλοτέρας φιλοσοφικῆς θεωρίας. Ἡ ἀπλουστέρα παρατήρησις

τοῦ ὕφους τῶν Δραματικῶν Ποιητῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Ἄριστοφάνους, ἀρκεῖ νὰ μᾶς πιστοποιήσῃ πραγματικῶς. Ὁ ἀστεῖος αὐτὸς Κωμικὸς, ὑποκρινόμενος καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸ ἔθος, καὶ τὴν ὁμιλίαν κάθε προσώπου τοῦ δράματος, μᾶς παραστήνει ὅτι κατ' ἄλλον τρόπον ὁ ἐκ Πρυτανείου Ἀθηναῖος, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον μία Λάκαινα, ἢ μία δημοτικὴ Ἀθηναῖα ἐκφράττονται. Ἄλλη ἢ γλῶσσα τοῦ Πλούτωνος, ἄλλη ἢ τοῦ Ἐρμού, καὶ ἄλλη ἢ τοῦ ἐλληνίζοντος Σκύθου. Καὶ βέβαια ἐπὶ δημοσίου θεάτρου παίζων ὁ Κωμικὸς δὲν ἤμποροῦσεν αὐθαίρετως νὰ ἀναπλάσῃ κατὰ τὴν φαντασίαν του διάλεκτον τῶν προσώπων ἀσυνήθιστον. Ἄλλη ἐπίσης ἀναντιρρήτως ἀπόδειξις αὐτῆς τῆς διαφορᾶς εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν Λυρικῶν Ποιητῶν. Αἰὺλοδωρικῶς ἐκφράττεται ὁ Πίνδαρος, ἥτοι εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ σιχουργεῖ, κατ' ὅτι δημοσίων ἀνδραγαθημάτων νικητήρια ψάλλει ᾄσματα. Ἡδονικοὺς καὶ γλυκεῖς ἔρωτας τραγωδεῖ ὁ Ἀνακρέων· ἰωνίζει ὄθεν καὶ Ἀττικίζει μᾶλλον, ἢ Αἰολοδωρίζει. Μ' ὅλον τοῦτο, μήτε ὁ ἓνας εἶναι ἀμέτοχος Ἀττικισμῶν καὶ Ἰωνισμῶν, μήτε ὁ ἄλλος παντάπασι ἀπηλλοτριωμένος Αἰολισμῶν καὶ Δωρισμῶν. Τὰ Προσῶδια, τὰ Παρθένια, τὰ Ἐπορχήματα, καὶ οἱ Θρήνοι τοῦ Λυρικοῦ ἐκείνου Ποιητοῦ, κακῆ τύχῃ, δὲν ἔφθασαν ἕως εἰς ἡμᾶς. Μόνα σαρανταπέντε ἐπινίκια ᾄσματα διεσώθησαν. Καὶ ἐξ αὐτῶν βλέπομεν καὶ κρίνομεν τὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς δημοτικῆς ἐκείνης Αἰολοδωρικῆς Διαλέκτου, τὴν ὁποίαν ὡς μικτὴν, ὀρθῶ τῷ λόγῳ, οἱ Γραμματικοὶ Κοινὴν ἐπωνόμασαν. Ὅτι δὲ εἰς Κοινὴν Διαλέκτον ἐσιχούργησεν ὁ Πίνδαρος, αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ὁμολογεῖ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ᾠδῇ Ὀλυμπ. α. σιχ. 26. λέγων

» Δωρίαν ἀπὸ φόρμιγγα πασσάλου λάμβανε.

καὶ σιχ. 164.

» Ἐμὲ δὲ σεφανῶσαι κεῖνον Ἰππικῶ νόμῳ

» Αἰοληΐδι μολπᾶ χρή.

§ πη. Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν παρατήρησιν δὲν πρέπει νὰ παραβλέψωμεν, ὅτι ἐκτὸς τῆς ὕλης τοῦ ποιήματος, πολλάκις ἢ φράσις τοῦ Ποιητοῦ συμμορφοῦται μὲ τὸ ἦθος, καὶ μὲ τὸ ἔθος τοῦ λαοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν διάλεκτον σιχουργεῖ, ἢ καὶ πολλάκις μὲ τὴν ἰδίαν τοῦ Ποιητοῦ χωρικὴν διάλεκτον. Αὐταὶ ὅμως αἱ κατὰ μέρος ιδιότητες δὲν παραλλάττουσι τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου. Ὅθεν ἐκ Δωριδος καὶ Αἰολιδος μικτὴ ἢ τοῦ Πινδάρου καὶ Θεοκρίτου φράσις. Ἐξ Ἰωνικῆς δὲ καὶ Ἀττικῆς ἢ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ Ξενοφάνους. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν λόγον λέγομεν, ὅτι Ἰωνικὰ ἔγραψεν ὁ ἀμίμητος Ὅμηρος, καθ' ὅτι κατὰ τὸν ἐπικρατέστερον χαρακτῆρα τῆς φράσεως διαγνωρίζομεν τὴν εἰδικὴν διάλεκτον τοῦ Ποιητοῦ.

§ πθ. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον διακρίνοντας τὴν φράσιν τῶν Ποιητῶν, χωρὶς νὰ ἀφετήσωμεν τοὺς τεχνικοὺς κανόνας τῶν Γραμματικῶν νεολογικῶς παραλογοῦντες, οὔτε νὰ παραβῶμεν τοὺς ὅρους τῶν χρονικῶν περιόδων ἀπεριορίσως φιλολογοῦντες, λέγομεν, ὅτι Ἀττικῶς ἔγραψεν ὁ σοφὸς Μένανδρος, καὶ ὁ ἀσεῖος Ἀρισοφάνης, καθὼς καὶ ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, καὶ ὁ Εὐριπίδης. Ἰωνικῶς δὲ ὁ Ἀνακρέων, καθὼς ὁ Σοῦιδας σημειοῖ λέγων « Ἀνακρέων ἔγραψεν ἰάδι πάντα » διαλέκτῳ. » Καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος (τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος) καὶ ἄλλοι Ἐποιοὶ, ὡς σημειοῖ ἐν τῷ περὶ Διαλέκτων ὁ σοφὸς Μαιτταῖρος, τῶν ὁποίων δὲν σώζονται τὰ ποιήματα. Δωρικῶς δὲ καὶ Αἰολικῶς ὁ Ἀλκαῖος Μιτυληναῖος, περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀθήναιος φ. 670. καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ἐν τῷ περὶ συντάξεως ὅτι « Αἰολίζεται τὰ τοῦ Ἀλκαίου ποιήματα.

Καὶ Ἄλκμάν ὁ Λακεδαιμόνιος, περὶ οὗ ἐν τῷ αὐτῷ λέγει ὁ Ἀπολλώνιος ὅτι « Δωρίζεται τὰ τοῦ Ἄλκμανος. » Καὶ Σουίδας ἐν λέξει Ἄλκμάν ὅτι « Δωρίδι κέχρηται διαλέκτῳ καθάπερ Λακεδαιμόνιοι. Τὴν διαφορὰν ἐκ τούτου τῆς χωρικῆς διαλέκτου ἐρμηνεύων ὁ Γραμματικὸς. καὶ Ἀρίφρων Σικυώνιος Ποιητῆς, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος. καὶ Βακχυλίδης Κῆος, τοῦ ὁποίου σώζονται τεμμάχια ἐν τοῖς Λυρικοῖς. Καὶ Βίων Συμυρναῖος, ὃς καὶ Δώριος ἐπεκλήθη Ὀρφεύς· καὶ Καλλίμαχος Κυρηναῖος· καὶ Ἐπίχαρμος Κῶος, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος· καὶ ἐν πᾶσι τούτοις, Πίνδαρος ὁ Θηβαῖος, περὶ οὗ ἄς παρατηρήσῃ κάθε περίεργος φιλόλογος ὅσα σημειῖ ὁ Εὐστάθιος. Πρὸς δὲ καὶ Στησίχορος Ποιητῆς Λυρικὸς, τοῦ ὁποίου τὰ σωζόμενα συλλέξας ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὁ Γερμανὸς Ἑλληניστῆς Σουχφόρτ. Καὶ Σιμνίας ὁ Ρόδιος, οὗ τὰ σωζόμενα ἐσχολίασεν ὁ Σαλμάσιος· καὶ Θεόκριτος ὁ Συρακούσιος, περὶ οὗ σημειῖ ὁ Σουίδας ὅτι, Δωρίδι διαλέκτῳ ἔγραψε τὰ βουκολικὰ ἔπη. Καὶ τελευταῖον Μόσχος Συρακούσιος ὁ μετὰ Θεόκριτον δεύτερος τῶν βουκολικῶν Ποιητῆς, ὡς σημειῖ ὁ αὐτὸς λεξικογράφος. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ γυναῖκες Ποιήτριαι εἰς Αἰολοδωρικὴν ἐσιχούργησαν διάλεκτον, ὧν πρώτη Κορίννα Θέσπια, ἢ Θηδαία, ἢ Κορινθία Ποιήτρια, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Σουίδας, ἐν τῇ λέξει Ἑλληניστῆς, καὶ Ἡφαισίω ὁ γραμματικὸς. Πρὸς δὲ καὶ Εἰρήνα Λεσβία Ποιήτρια, τῆς ὁποίας σώζονται λείψανα παρὰ Στοβαίῳ. Καὶ Σαπφὼ Μιτυληναία Ποιήτρια, περὶ ἧς λέγει Ἰωάννης ὁ γραμματικὸς ὅτι, Αἰολίδι κέχρηται διαλέκτῳ. Αὐτῆς δὴ καὶ μερικὰ ἄλλα τεμμάχια σώζονται ἐν τοῖς Λυρικοῖς. Καὶ Τελεσίλλα Ἀργεῖα Ποιήτρια, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Σουίδας, καὶ ὁ Ἡφαισίω. Κανένας ὅμως δὲν ἀγνοεῖ ὅτι εἰς τὰ πρωτότυπα ποιήματα αὐτῶν τῶν ἀρχαίων Ποιητῶν εὐρίσκονται, κατὰ τὴν τοῦ ἔθνους κοινὴν χρῆσιν, μεμιγμέναι ὅλαι αἱ Διᾶλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ πρὸς ἀναπλή-

ρωσιν τοῦ μέτρου, καὶ ῥυθμοῦ τῆς ποιήσεως μελωδικῶς συνηρμοσμένοι ὑφ' ἓνα τύπον ἐκφράσεως κοινόν, ὅστις κυρίως χαρακτηρίζει τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον. Μὲ αὐτὴν τὴν παναρχμόνιον σύγκρασιν τῶν διαφόρων Διαλέκτων μελωδικῶς στιχουργῶν ὁ Θεόπνευστος Ὀμηρὸς ἔστησε τὴν ἀθανάσιαν τῆς δόξης τῶν Ἡρώων του μὲ τὴν οὐράμιον ἁρμονίαν τῆς Γλώσσης τῶν ποιημάτων του.

§ 4. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀκμὴν φθάσασα ἡ ἔντεχνος καὶ ἐπεξεργασμένη Εὐγενικὴ διάλεκτος τῶν Ἑλλήνων, ἀνάγκη ἦτον, φυσικῶ τῷ λόγῳ, νὰ συναισθανθῇ καὶ ἡ Δημοτικὴ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἦττον, εὐρυθμον καλλιπέειαν τῆς κοινῆς φράσεως. Ὄθει, καίτοι φυλάττουσα τὸ φύσει ἀπλοῦν, καὶ ἀφελὲς τοῦ μικτοῦ χαρακτήρος τῆς, κατήντησεν οὐχ ἦττον καὶ πλουσία, καὶ ἁρμονικὴ εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς. Πλουσία μὲν διὰ τὸ κοινῶς εὐχρηστον τῆς μικτῆς φράσεως. Ἅρμονικὴ δὲ διὰ τὸ εὐρυθμον τῶν κατὰ διάλεκτον εἰς τὴν κοινὴν φράσιν προσηρμοσμένων λέξεων. Ἀποτέλεσμα ἀφευκτοῦ τοῦ τελείου ἐξευγενισμοῦ τῆς κοινῆς Διαλέκτου, δι' ἧς αἱ ἰδέαι τῶν εὐγενῶν, κατὰ λόγον πολιτικῆς κοινωνίας, μεταδιδόμεναι εἰς τὸν λαόν, ἀποτελοῦν συνήθεις τὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις, δι' ὧν αἱ ἰδέαι ἐκ συνθήκης παρίστανται. Τοῦτ' αὐτὸ βλέπομεν πραγματικῶς ὅτι συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς ζώσας καὶ ὀμιλουμένας διαλέκτους τῶν πεπολιτευμένων ἔθνων. Ἐχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ζωντανὸν παράδειγμα, ὅχι μόνον τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν διάλεκτον, καθ' ἃς αἱ λέξεις τῶν σπουδαίων καὶ εὐγενῶν κατήντησαν συνήθεις καὶ εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ χυδῆν λαοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν καθ' ἡμᾶς νεωτέραν κοινὴν δημοτικὴν διάλεκτον, καθ' ἣν ὁ Κανδῆλιανᾶπτης τοῦ Πατριαρχείου ἐκφράττεται μὲ περισσοτέραν εὐρυθμίαν λέξεων, καὶ εὐγενικωτέραν εὐφράδειαν φράσεων ἀπὸ τὸν Πρωτόπαπαν ἑνὸς χωρίου, ὁ ὁποῖος δὲν ἤκουσε ποτὲ εὐγενικωτέραν ὀμιλίαν

ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν γερόντων τῆς χώρας του. Εἰς τοιαύτην εὐτυχῇ κατάστασιν τῆς Δημοτικῆς Διαλέκτου ἡ μόνη ἀνυπέρβατος διαφορὰ ὅπου τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν διάλεκτον τῶν σπουδαίων εἶναι αἱ ἐπισημονικαὶ λέξεις, καὶ ἡ τεχνικὴ σροφὴ τῶν ἀφηρημένων ἐκφράσεων, ἀμφοτέρω ἴδια τῆς σπουδαιολογικῆς διαλέκτου, τῶν ὁποίων εἶναι φύσει ἀνεπίδεκτος ἡ δημοτικὴ. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν κατάστασιν ἦτον ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἰς τὸ διάστημα αὐτῆς τῆς εὐτυχοῦς περιόδου, καὶ οὕτως ἔχουσα μετέβη εἰς τὴν ἐφεξῆς.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ'.

§ 4α. Εἰς δὲ τὴν τετάρτην περίοδον, ἥτις ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, ἕως τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου χρονολογικῶς ἐκτείνεται, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς 336. ἕως τοὺς 144 χρόνους πρὸ Χριστοῦ, ἄρχισεν ἡ παρακμὴ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, καὶ ἡ κατ' ἀναλογίαν βαθμηδὸν πτώσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

§ 4β. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου ἐκείνου νικητοῦ, ἡ γιγαντιαία ἔκτασις τῆς ἐπικρατείας του διαμοιρασθεῖσα μεταξὺ τῶν στρατηγῶν διαδόχων του, διηρέθη εἰς μικρὰ τμήματα, ἢ κοινότερον εἰπεῖν ἔγινε θρύμματα, τὰ ὅποια δὲν ἐσύστηναν πλέον μίαν γενικὴν ἐπικράτειαν. Ἡ ἐπικράτεια τῶν ἐφεξῆς βασιλέων τῆς Μακεδονίας, περιορισμένη εἰς μόνην τὴν ἔκτασιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ δεσποτεία των δαμασμένη ἀπὸ τὸ βάρος τῆς διοικήσεως, ἀπεκατέστησε τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο ἔδαφος τῶν μαθημάτων καὶ τεχνῶν, θέατρον ἑλεεινὸν μιᾶς ἐκτεταμένης συνεχείας δημοτικῶν θορύβων, καὶ πολιτικῶν συγχύσεων, ὥστε τέλος πάντων, οἱ Ἕλληνες ἀπερισκέπτως ἐπικαλεσθέντες, κατὰ τῶν ἰδίων τυράννων, τὴν προσασίαν τῶν Ῥωμαίων, ἔχασαν μαζῇ

μέ την πολιτικὴν των ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἠθικὴν των εὐκλειαν καὶ λαμπρότητα.

§ 4γ. Αἱ Ἀθῆναι ἔπαυσαν τοῦ νὰ εἶναι, ὡς ἐν τῇ προλαβούσῃ περιόδῳ ἐσημειώσαμεν, ἡ κοινὴ ἐστία, ἡ παντοκρατορικὴ καθέδρα τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Εἰς τὸ διάστημα αὐτῆς τῆς περιόδου ἡ ἐν Αἰγύπτῳ νεοκτισθεῖσα πόλις τῆς Ἀλεξανδρείας, δυνάμει τῆς εὐτυχοῦς της τοποθεσίας, συνεφέλησεν εἰς τὸν κόλπον της, μαζὴ μὲ τὰ πλούτη τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, καὶ τὰς τέχνας, καὶ τὰ μαθήματα. Ὑπὸ τῆς εὐνόμου διοικήσεως τῶν Πτολεμαίων συνεστήθη ἡ περίφημος βιβλιοθήκη, καὶ τὸ περικλεῆς Μουσεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπεκατέστη τὸ κέντρον καὶ γενικὸν συνέδριον ὄλων τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου. Τὰ τῶν Ἑλλήνων μαθήματα μετοίκησαν λοιπὸν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἄλλ' ἡ καλλιέργεια, καὶ γύμνασις αὐτῶν, ἡ ὁποία εἰς τὰς Ἀθήνας προήρχετο ἀπὸ φυσικὴν ὄρεξιν καὶ ἔξιν τοῦ λαοῦ, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπεκατέστη σπουδὴ τεχνικὴ, καὶ συστηματικῶς ὠρισμένη παιδεία. Τότε κατὰ πρώτην φοράν ἐχρηιάσθη νὰ διαγραφῇ, ὡς ἐκ συστήματος, ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐχρεωσοῦσε νὰ προγυμνασθῇ ἐκεῖνος ὁποῦ ἐφιλοτιμεῖτο νὰ κληρωθῇ τὸν τίτλον τοῦ πεπαιδευμένου. Τότε συνετέθη ὁ κανὼν, καθ' ὃν οἱ παλαιοὶ Συγγραφεῖς κατὰ κλάσιν διετάχθησαν. Διὸ καὶ Κλασικοὺς οἱ ξένοι τοὺς ἐπωνόμασαν. Τότε αἱ ἐλευθέραι τέχναι, ὑπὸ μιᾷ γενικῇ προσωνομίᾳ συμπεριλαμβανόμεναι, Ἐγκύκλια μαθήματα ὠνομάσθησαν. Εἰς αὐτὴν τὴν Ἐγκύκλιον παιδείαν, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἱερὸς Κλήμης Ἀλεξανδρείας, συμπεριλαμβάνοντο ἡ Γραμματικὴ· ἡ Ῥητορικὴ· καὶ Διαλεκτικὴ· ἡ Ἀριθμητικὴ· ἡ Γεωμετρία· ἡ Ἀστρονομία· καὶ ἡ Μουσικὴ.

§ 4δ. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῇ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς νέας μεταρρυθμίσεως. Ἡ Εὐγενικὴ

προφορά, καὶ ἀρμονικὴ προσωδία τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου διεφθάρη. Ἡ διαφορὰ τῆς πεζῆς φράσεως ἀπὸ τὴν ποιητικὴν δὲν ἦτον πλέον γλώσσης ὁμιλουμένης πάνδημος συνήθεια, ἀλλὰ γλώσσης διδακτικῆς, καὶ σπουδαιολογικῆς γραμματικὸν μάθημα. Ἐχρειάσθη ἄρα ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ τύπος μιᾶς ἐκάστης τῶν ἀρχαίων διαλέκτων μεθοδικῶς νὰ κανονισθῇ, καὶ ἡ προσωδία τῆς φωνῆς διὰ σημείων νὰ προσδιορισθῇ. Ὄφειν εἰς αὐτὸ τὸ Μουσεῖον, ὃ καὶ συνήθως Σχολεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας ὀνομάζομεν, χρεωσθεῖ ἡ τῶν Ἑλλήνων ἀπογονία τὴν, μὲ ἄπειρον φιλοπονίαν, τεχνολογικὴν διαγνώρισιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων, τὴν μέθοδον τῆς συντάξεως, τοὺς κανόνας τῆς ὀρθογραφίας, καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν εὐφυεστάτην ἐφεύρεσιν τῶν τόνων, δὲ ὧν τὸ ποσὸν τῆς φωνῆς τεχνικῶς ρυθμίζεται. Ἐνὶ λόγῳ, τὴν συστηματικὴν Γραμματικὴν, δι' ἧς ἡ τέχνη ἀναπληροῦσα τὴν ἔξιν διετήρησε καὶ μετέδωκεν ἕως εἰς ἡμᾶς τὴν ἐναρμόνιον γλώσσαν τῶν προπατόρων μας. Τότε λοιπὸν, ὡς ἐκ συστήματος, κατὰ τοὺς ἐν γένει διορισθέντας κανόνας τῆς Γραμματικῆς, διεκρίθη τεχνικῶς ὁ εἰδικὸς τύπος μιᾶς ἐκάστης τῶν πρωτογενῶν διαλέκτων, ἐφ' αἷς καὶ πέμπτη ἀνεγνωρίσθη Διάλεκτος ἡ ἐκ τῶν τεσσάρων συγκεϊμένη Κοινή.

§ 4ε. Αὐτὴ ὅμως ἡ Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος δὲν ἦτον πλέον ἡ ἀρχαία ἐκείνη, καθ' ἣν ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος, μήτε ἐκείνη, καθ' ἣν ἐσιχούργησεν ὁ Πίνδαρος. Ἡ ἡγεμονεῖα τῶν Μακεδόνων, εἰς τὸ διάστημα τῆς μοναρχίας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ διάστημα τῆς πολυαρχίας τῶν διαδόχων του, διέδωκεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς αὐτάς τὰς Ἀθήνας, τὴν Μακεδονικὴν διάλεκτον, ἡ ὁποία, κατὰ μὲν τὴν ἀρχαίαν φωνὴν θεωρουμένη, ἦτον ἡ πρώτη διάλεκτος, ὅπου ὀνομάσθη Ἑλληνικὴ, καθ' ὅτι καὶ πρώτη χώρα, ὅπου ὀνομάσθη Ἑλλάς, ἦτον ἡ Μακεδονία, οὕτως ἐπικληθεῖσα ἀπὸ Μακεδόνας τοῦ

Διός, καὶ Θείας τῆς Δευκαλίωνος, καθὼς σημειοὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογένητος (Φερμ. β.) ὅστις καὶ τοὺς κατωτέρω τρεῖς εἰχους τοῦ Ἡσιόδου εὐτυχῶς διέσωσεν ἐν οἷς λέγει ὁ Ποιητής.

- » Ἡδ' ὑποκυσσαμένη Διὶ γείνατο τερπικεράνῳ
 » Ὑῖε δύο, Μάγνητα, Μακεδόνα δ' Ἴππιοχάρμην,
 » Οἱ περὶ Πιερίην, καὶ Ὀλυμπον δώματ' ἔναιον.

Ἡ ὡς ἄλλοι λέγουν ἀπὸ Μακεδόνας τοῦ Αἰόλου Μακεδονία ὠνομάσθη, καθὼς εὐρίσκεται εἰς τὰ σωζόμενα τεμμάχια τοῦ Ἑλλανίκου, τὰ ὅποια φιλοπόνως συλλέξας ὁ πολυμαθὴς Γερμανὸς Ἑλληνιστῆς Στούρτζ πρὸ ὀλίγου ἐξέδωκε. Τοῦτο σημειοῖ καὶ ὁ Εὐστάθιος λέγων « Ἑλλάδα δὲ οὐ τὴν συνήθως παρ' ἡμῶν
 » φησὶ χώραν, ἣτις ἐπισυνάπτει τῇ ἀρχῇ τῆς Πελοποννήσου,
 » ἣν δὴ Πελοπόννησον καὶ Ἀκρόπολιν τῆς τοιαύτης Ἑλλάδος
 » φασίν· ἀλλὰ πόλις ἐστὶν αὕτη Θετταλίας, οὕτω κληθεῖσα διὰ
 » τὸν ἐκεῖ βρασιλεύσαντα Ἕλληνα, ἐξ οὗ τοῖς ὅλοις Ἕλλησιν
 » ὕπερον τὸ ὄνομα ἐνεκάθισε. » Κατὰ δὲ τὴν νεωτέραν μορφήν, καθ' ἣν εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἡγεμονείας τῶν Μακεδόνων ἐξαπλώθη, ἡ Μακεδονικὴ Διάλεκτος ἦτον, φύσει μὲν, γνησίᾳ Ἑλληνικῇ, φέσει δὲ, μεμιγμένη, οὐ μόνον μὲ ὅλας τὰς χωρικὰς διαλέκτους τῆς Ἑλληνικῆς Φωνῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ λέξεις καὶ φράσεις ξένας, καὶ ἑτερογενεῖς, τὰς ὁποίας κατὰ δημοτικὴν χρῆσιν οἰκειοποιήθη ἀπὸ τὴν Περσικὴν, Συριακὴν, Ἑβραϊκὴν, καὶ Αἰγυπτιακὴν Γλῶσσαν.

§ 45. Μακεδονικὴν λοιπὸν Διάλεκτον ἐννοητέον ἐνταῦθα, ὅχι τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην τῶν Ἑλλήνων Φωνῆν, καὶ μητέρα τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων, ἀλλὰ τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν Διαλέκτων σύμμικτον καὶ Δημοτικὴν, τὴν ὁποίαν οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες, κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα, συνήθως ὁμιλοῦσαν, καὶ κοινῶς ἐμεταχειρίζοντο. Αὐτῆς ὁ γενικὸς χαρακτήρ ὡς σύμμικτος, καὶ

ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν συγκείμενος, κοινὸς ὀρίζεται. Καί τοιαύτη ἦτον, κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἡ τῶν Ἑλλήνων Κοινὴ Διάλεκτος.

§ 45. Ἡ δὲ Ἄττικὴ, ἡ ὁποία, ὡς εἶπομεν, εἶχεν ἀποκατασταθῆ, ἐν τῷ διαστήματι τῆς προλαβούσης χρονικῆς περιόδου, παγκόσμιος Διάλεκτος τῶν Σπουδαίων, δι' αὐτὴν ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ ὅτι ἀπεκατέστη παγκόσμιος, ἐξαπλώθη εἰς ἔθνη καὶ τόπους βαρβάρους, συνεμίχθη μὲ τὰ φυσικὰ ἰδιώματα τῶν διαφόρων ἐκείνων ἐθνῶν, καὶ οἰκειοποιήθη λέξεις καὶ φράσεις ξένας, καὶ δημοτικὰς, ὥστε διὰ τῆς ἐπιμιξίας αὐτῆς μετέβαλε τὸ ἐξηκριβωμένον, καὶ εὐρυθμον τοῦ εἰδικοῦ χαρακτήρος τῆς εἰς τὸ χαλαρὸν καὶ ἔκλυτον τῆς ἀπλουτέρας ἐκφράσεως. Μὲ ὄρθην λριπὸν κρίσιν ἤμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ ὅτι, εἰς μὲν τὴν προλαβούσαν περίοδον, ἡ Δημοτικὴ Διάλεκτος ἀνεβιδάσθη τρόπον τινα πρὸς τὴν Ἄττικὴν καλλιπέειαν, εἰς δὲ τὸ διάστημα τῆς παρούσης περιόδου, ἡ Ἄττικὴ Διάλεκτος κατεβιδάσθη εἰς τὴν ἀπλουτέραν δημοτικὴν ἀφέλειαν. Τοῦτο μᾶς τὸ πληροφορεῖ ὁ Ἀθηναῖος (βιβ. γ. σελ. 122 καὶ ιδ. 662) ἀναφέρων Δωρόθεον τὸν Ἀσκαλωνίτην λέγοντα ὅτι « πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων οἶδα μακεδονίζοντας » διὰ τὴν ἐπιμιξίαν. » Καὶ Ἰούλιος ὁ Πολυδεύκης ἐν τῇ λέξει ματύλλη, λέγει « ἐπιχωριάσαι κἂν ταῖς Ἀθήναις τὴν Μακεδονικὴν Διάλεκτον, κατὰ τὴν τῶν Μακεδόνων ἐπικρατείαν. »

Ἡ συγκοινωνία τῶν διαφόρων ἐθνῶν ἢ ἔκτασις τῶν πολιτικῶν, καὶ ἠθικῶν σχέσεων καὶ τέλος πάντων, ἡ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος συμμαχικὴ τῶν Ῥωμαίων ἔφοδος, ἐξ ἀνάγκης μετερρύθμισαν τὴν ἀρμονικὴν Γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὴν ἐξηκριβωμένην αὐτῆς μετέβαλαν καθαρότητα. Ἐνοθεύθη ἄρα ὁ ἀκίβδηλος χαρακτήρας τῆς.

§ 4η. Ἄς προσθέσωμεν ἐν τούτοις, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, καὶ πρὸ τῆς ἡγεμονείας τῶν Μακεδόνων, ἦτον συνήθης εἰς τὴν

Αἴγυπτον, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀθήναιος, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ ἱερὸς Κλήμης Ἀλεξανδρείας. Φυσικῶ οὖν τῷ λόγῳ, καὶ λέξεις, καὶ φράσεις τῆς Αἴγυπτιακῆς Γλώσσης εἰσχώρησαν εἰς τὴν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολλαὶ ἐφεξῆς ἐκφράσεις, καὶ ἰδιωτισμοὶ τῆς Συριακῆς, καὶ Χαλδαϊκῆς ἐνώθησαν μὲ τὰς συνήθεις ἐκφράσεις τοῦ λαοῦ, καὶ κατὰ κοινοτέραν χρῆσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν μετηνέχθησαν φράσιν. Ὅλη λοιπὸν ἡ μορφή, καὶ τὸ σχῆμα τῆς ἐξηκριδωμένης Ἀττικῆς Διαλέκτου ὁμολογουμένως μετεβλήθη, καὶ παρηλλάγη, καὶ μὲ τὸ εἶδος τῆς κοινοτέρας Δημοτικῆς ἐξωμοιώθη.

§ 49. Ἀπ' αὐτὴν τὴν σύγκρασιν τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς φράσεως μὲ τὴν Μακεδονικὴν, καθ' ἣν ὁ Ἀττικὸς ρυθμὸς τῆς φωνῆς, ὡς γλυκύτερος, ἐφάνη ἐπικρατέστερος, ἀνεφύη ἡ μεταγενεστέρα ἐκείνη Ἀττικὴ Διάλεκτος, ἣτις καὶ Ἀλεξανδρινὴ ἐπιλέγεται, σύμμικτος, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἀπὸ τὰς διαφόρους Δημοτικῆς Διαλέκτους, καθὼς ἀναλυτικῶς περὶ αὐτῆς ἐρμηνεύουσι Φρύνιχος, Θωμᾶς ὁ Μαγίστρος, Ἑλλάδιος ὁ Βυζάντιος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἄλλοι, ὡς πρὸς ἡμᾶς, ἀρχαῖοι Γραμματικοί (α). Τὸ εἰδικῶς χαρακτηριστικὸν αὐτῆς τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς Διαλέκτου εἶναι, τὸ ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου, σύμμικτον καὶ συγκεκριμένον τοῦ εἰδικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, καθ' ὃν, σχῆμα ἔχουσα ἐν γένει Ἀττικὸν, συμμετέχει ἐν μέρει τοῦ εἰδικοῦ χαρακτῆρος ἐκάστης τῶν παλαιῶν Διαλέκτων. Ὅθεν καὶ ἄριστα Κοινὴ ἐπωνομάσθη ἀπὸ τοὺς Γραμματικούς, κατὰ διττὸν λόγον, ἢ καθ' ὅτι, κατὰ κοινὴν σύγκρασιν τῶν Διαλέκτων, ἐκ τῶν τεσσάρων σύγκειται, καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐκάστης μετέχει ἢ καθ' ὅτι,

---

(α) Ὅρα περὶ τῆς Διαλέκτου αὐτῆς τὸ πολυμαθέστατον πονημάτιον τοῦ σφωτάτου Ἑλληνιστοῦ Στούρτζ, ἐπιγραφόμενον, de Dialecto Macedonia et Alexandrina. Lipsiæ. 1808.

κατὰ κοινὴν χρῆσιν, οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες, ἐν τῷ διαστήματι ἐκείνῳ, συνήθως αὐτὴν ἐμεταχειρίζοντο. Ἐκείνη γὰρ λέγεται Κοινὴ διάλεκτος ἐνὸς ἔθνους, τὴν ὁποίαν ἢ ὅλοι, ἢ τοῦλάχιστον οἱ περισσότεροι μεταχειρίζονται.

§ ρ. Εἰς αὐτὴν τὴν διάλεκτον μετεφράσθη ἡ Θεία Γραφή. Δι' αὐτῆς, ἐφεξῆς, τὸ οὐράνιον φῶς τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος διεδόθη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη. Εἰς αὐτὴν οἱ πρῶτοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συνέγραψαν. Εἰς αὐτὴν οἱ ἐμπειρότεροι Γραμματικοὶ ἀποδίδουν τὰς μεταγενεστέρας ἀσυνήθεις ἐκφράσεις, καὶ μεταβολὰς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φωνῆς. Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι, καὶ λέγεται ἢ κατὰ τὴν χρονικὴν αὐτὴν περίοδον, Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος. Ἡ φράσις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Θείας Γραφῆς παρασῆνει σαφέστατα τὸ ὕφος αὐτῆς τῆς νεωτέρας Κοινῆς Διαλέκτου. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ Σπουδαιολογικὴ γλῶσσα οὐχ ἦττον διεκρίνετο ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν, διηρημένη οὔσα εἰς ποιητικὴν, καὶ λογογραφικὴν φράσιν, ἧς ἡ μὲν ἔμμετρος καὶ μελωδική, ἡ δὲ ἄμετρος καὶ πεζή, πρὸς τὸ Ἀττικώτερον ῥέπουσα, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς διεσώζοντο. Οἱ λογογράφοι μιμούμενοι, ὡς οἶον τε κατὰ τέχνην, τὸ εὐρυθμον καὶ ἐναρμόνιον ὕφος τῶν προγενεστέρων ἐξηκολούθησαν νὰ συγγράφουν εἰς τὴν καθαροτέραν Ἀττικὴν. Δυσκόλως ὁμως ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν ἐντέλειαν τῆς φύσεως. Πολύβιος ὁ ἀξιολογώτερος Ἱστορικὸς, ὅστις πρῶτος ἀποδεικτικὴν συγγραφὴν τῆς Ἱστορίας ἐξέθεσε, συνέγραψε μὲν εἰς Ἀττικὴν διάλεκτον, ὄχι ὁμως εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκείνην τὴν ἐξηκριθωμένην καὶ ἄμικτον, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Θουκυδίδης, καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἀλλ' εἰς τὴν νεωτέραν αὐτὴν Ἀττικὴν, ἡ ὁποία εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐσχηματίσθη, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πανδημῶς ἐσυνηθίσθη. Τὸ ὕφος τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ γέμει ἀπὸ ξένας λέξεις, ἀπὸ Λατινικᾶς, καὶ Ἀλεξανδρινᾶς φρά-

σεις. Εἶναι ὁμως κατὰ πάντα εὐγενικόν. Καί τοῦτο χαρακτηρίζει τὴν ἠθικὴν διαφορὰν τῆς εὐγενικῆς φράσεως ἀπὸ τὴν δημοτικὴν.

§ ρα. Οἱ Ποιηταὶ ἐν γένει μετεχειρίζοντο εἰς τὰ ποιήματα των τὴν Ἴωνικὴν, ἐξαιρουμένων ἐκεινῶν ὁποῦ ἐσύνθεταν εἰδύλια, ἢ μικρὰ ἄλλα ποιήματα, οἱ ὁποῖοι ἐσιχουργοῦσαν κατὰ τὸ χωρικόν ἰδίωμα τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως των, ἢ τοῦ λαοῦ, πρὸς ὃν ἀνέφεραν τὰς Ποιήσεις των. Αἱ Μοῦσαι ὁμως μαζῇ μετὰ τὴν ἔλευθερίαν, ἐγκατέλιπον τὸ λαμπρὸν ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸ διάστημα τῆς παρούσης περιόδου δὲν εὐρίσκουμε πλεόν κανένα κατ' ἐξοχὴν ἐπίσημον Ποιητὴν. Ἐν νέον εἶδος Κωμωδίας, κατ' ἀντίθετον λόγον τῆς παλαιᾶς, ἐπενοήθη, καθ' ὃ τριανταδύω δραματικοὶ ἐπαριθμοῦνται Ποιηταί· τὰ ποιήματα ὁμως αὐτῶν, κακῆ τύχῃ, δὲν διεσώθησαν, ἐξαιρουμένων μερικῶν τεμμαχίων Ἀπολλοδώρου τινος Ποιητοῦ, τὰ ὁποῖα εἰς τοὺς συγχρόνους συγγραφεῖς σποράδην εὐρίσκονται. Οἱ Ποιηταὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἦσαν μὲν πολυμαθεῖς καὶ σοφοί, ἀγευσοὶ ὁμως τοῦ φύσει καλοῦ, καὶ ἄμοιροι οἴστρου ποιητικοῦ. Ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἀποσκεπάσουν τὰ ἐλαττώματα τῆς ἐπινοίας των ἐκθέτοντες μὲ νέας καὶ γιγαντιαίας ἐκφράσεις τὰς τερατώδεις ἰδέας τῆς φαντασίας των. Εἰς τὸ διάστημα τῆς περιόδου αὐτῆς, διάφορα εἶδη ποιήσεως, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παίγνια φαντασίας, ἐπενοήθησαν. Τότε ἀνεφάνησαν τὰ κατὰ σχῆμα γραφῆς διαγνωριζόμενα σιχουργήματα, δηλαδὴ τὸ Ὠδόν, αἱ Πτέρυγες, ὁ Πέλεκυς τοῦ ποιητοῦ Σιμῖα, ὁ βωμὸς παρὰ τοῦ Δωσιάρχου, κτ. εὐρίσκονται μ' ὄλον τοῦτο μερικοὶ Ποιηταί, οἱ ὁποῖοι πιεσθῶς ἐξακολουθοῦντες τὰ ἴχνη τῶν παλαιῶν, ἂν δὲν ἠμπόρουν νὰ φθάσουν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῆς ποιήσεως, συνέγραψαν ὁμως, οὐχ ἤττον, μὲ ὄλην τὴν ἐνδεχομένην κοθαρότητα τῆς παλαιᾶς γλώσσης, προτέρημα μέγιστον εἰς ἓνα διάστημα παρακμῆς, τὸ

ὁποῖον τὸ χρεωστοῦν εἰς τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς, καὶ πολιτικῆς συναναστροφῆς ὅπου μεταξὺ τῶν εὐκλεεστέρων τοῦ γένους των ἔλαβον. Καὶ τοῦτο εἶναι μία πραγματικωτέρα ἀπόδειξις τῆς ἠθικῆς διαφορᾶς ὅπου ἔχει εἰς κάθε ἔθνος ἢ γλῶσσα τῶν Εὐγενῶν ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν χυδαίων.

§ ρβ. Εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον ἀνεφύη καὶ ἡ Βουκολικὴ Ποίησις. Τὰ ἀγροικὰ τραγούδια τῶν ποιμένων τῆς Σικελίας φαίνεται νὰ ἐνέπνευσαν τὴν πρώτην ιδέαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς ποιήσεως, τὸ ὁποῖον Θεόκριτος ὁ Συρακούσιος εὐτυχεστέρας καὶ εὐκλεεστέρας τυχὼν ἀγωγῆς τὸ ἔφερεν εἰς τελειοτέραν ἔκδοσιν. Εἰς Δωρικὴν διάλεκτον ἐσύνησε τὰ εἰδιυλία του ὁ Ποιητὴς αὐτὸς, ὡς πλέον ἀνάλογον, διὰ τὸ ἀφελές καὶ ἀγροικὸν τῆς φράσεως, μὲ τὴν ὕλην τοῦ ποιήματος. Ἡ Δωρικὴ ὁμοίως διάλεκτος τοῦ Θεοκρίτου δὲν εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκείνη ὅπου ἐμεταχειρίσθη ὁ Ὀρφεὺς ὁ τῶν Ποιητῶν ἀρχαιότατος, περὶ ἧς Ἰάμβλιχος ἐν τῷ Πυθαγόρου βίῳ § 243. λέγει ὅτι « ἀρχαιο- » τάτη τῶν ἄλλων πασῶν ἦν. » Ἄλλ' ἡ νεωτέρα ἢ μεμιγμένη μὲ τὴν Αἰολικὴν καὶ Ἰωνικὴν, καθὼς ἀκριβέστατα παρατηρεῖ Ζαχαρίας ὁ Καλλιέργης εἰς τὴν δι' ἐπιστάσις του, ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοκρίτου (εἰς Ῥώμην 1516) « Θεόκριτος, » λέγει, κέχρηται Ἰάδι διαλέκτῳ καὶ Δωρίδι τῇ νέᾳ. Δύω » γὰρ εἰσὶ παλαιὰ καὶ νέα. Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ, τραχεῖα τις » ἐστὶ καὶ ὑπέρογκος, καὶ οὐκ εὐνόητος· ἡ δὲ νέα, ἧ καὶ » Θεόκριτος χρῆται, μαλθακωτέρα τῆς παρὰ τοῦ Ἐπιχάρμου » καὶ Σώφρονος, οὐ μὴν ἀπολιμπάνεται καὶ Αἰολίδος. Ὅρα » καὶ Γρηγόριον Κορίνθου ἐν τῷ περὶ διαλέκτων. »

Ὁμολογοῦμενον ἄρα εἶναι ὅτι αἱ τῆς ἀρχαίας φωνῆς τῶν Ἑλλήνων διαλέκτοι, ὡς φύσει ὁμογενεῖς καὶ ὁμόφωνοι, κατὰ τὰς ἀγχιστρόφους τοῦ καιροῦ παλιρροίας, καὶ μεταβολὰς ποιητικῶς μεταρρυθμιζόμενοι, ποτὲ μὲν κατ' εἶδος καὶ σχῆμα διε-

χωρίσθησαν, ἄλλοτε δὲ κατὰ γένος, καὶ φωνὴν συνεμίχθησαν, καὶ τέλος πάντων, ὡς ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς παραγόμεναι, εἰς μίαν πάλιν Κοινὴν, ἀλλὰ νεωτέραν κατὰ μορφήν Διάλεκτον συνεφύρθησαν, ὅπερ καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς λεπτομερέστερον ἔτι μᾶλλον θέλομεν τὸ πληροφορηθῆ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Ε΄.

§ ργ. Ἡ περίοδος αὐτὴ χρονολογικῶς διορίζεται ἀπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κορίνθου, μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἧτοι ἀπὸ τοὺς 146 χρόνους πρὸ Χριστοῦ, ἕως τοὺς 306 μετὰ Χριστόν.

§ ρδ. Εἰς αὐτὴν τὴν χρονικὴν περίοδον ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, μεμιγμένη, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν εἶπομεν, μὲ ὅλας τὰς Χωρικὰς, καὶ Δημοτικὰς Διαλέκτους, καὶ μὲ πολλάς ξένας, καὶ ἑτερογενεῖς, ἐδοκίμασεν ἔτι μᾶλλον αἰσθητικωτέραν, καὶ γενικωτέραν τὴν ἄμεσον ἐπίρροιαν τῆς Ῥωμαϊκῆς, καθ' ὅσον καὶ τὸ ὅλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων συνεφύρθη πολιτικῶς μὲ τὸ Ῥωμαϊκόν. Ἡ Ἑλλάς ἀπεκατέστη μίᾳ ὑποτελοῦσα ἐπαρχία τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας. Ἡ Ῥώμη ἀπέβη ἡ μητρόπολις ὅλου τοῦ κόσμου, τὸ γενικὸν κέντρον τοῦ πολιτικοῦ κράτους, καὶ ἡ μοναδικὴ ἐξίς ὅλων τῶν μαθημάτων, καὶ ἐπιστημῶν. Οἱ κάτοικοι ὅμως αὐτῆς τῆς παντοκρατορικῆς Μητροπόλεως, ἀμειλικτοὶ εἰσέτι, διὰ τὴν τῶν ἠθῶν τους ἀγριότητα, ἐξεωροῦσαν τὴν Σπουδὴν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, ὡς μίαν χαριεντιστικὴν παιδιάν, ἀνάξιον ἐνὸς ἀνδρικοῦ ἐλευθέρου πολίτου, καὶ ἐξουθενοῦσαν τὰ μαθήματα ἐνὸς ἔθνους ὑποχειρίου, τοῦ ὁποίου ὁ ἡμερος ἠθικὸς χαρακτήρ ἦτον ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενος μὲ τὸν ἀγέρωχον χαρακτήρα ἐνὸς ἔθνους, κατὰ σύστημα πολεμικοῦ.

§ ρδ. Αὐτὴ ἡ πρόληψις διήρκεσεν εἰς ὅλο τὸ διάστημα τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατείας. Ὅθεν κατὰ τὴν πρώτην ἑκατονταετηρίδα τῆς περιόδου αὐτῆς, τὸ Σχολεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι κατὰ συνέχειαν ἡ μόνη καθεδρὰ τῆς Ἐγκυκλίου Ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τῆς βασιλείας τῆς Αἰγύπτου, ἡ Ἑλληνικὴ Φιλολογία ἔμεινε χωρὶς ἄσυλον καταφύγιον. Ἐπὶ τῆς Μοναρχίας τοῦ Αὐγούστου, ἡ Καισαρικὴ Αὐλὴ ἄρχησε νὰ δείχνῃ τρόπον τινα προστασίαν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ μαθήματα, καὶ αἱ ἐλευθέραι τέχναι ἔλαβαν δημοσίαν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν. Ἡ Ῥωμαϊκὴ Γλῶσσα, παραφυάς οὕσα τῆς Αἰολοδωρικῆς Διαλέκτου, κατ' ἔθνηκὴν προφορὰν, τῆς Ἑλληνικῆς ἐν μέρει πως διαφέρουσα, ἀφ' οὗ, διὰ τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν ἡθῶν, ἐπλουτίσθη καὶ καλλιεργήθη ἐπὶ τῆς κοινωτέρας Ἀττικῆς, ἔπαθε καὶ αὐτὴ, ἠθικῶ τῷ λόγῳ, τὴν ἀναπόφευκτον ἐκείνην διαίρεσιν, ἣν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐδηλοποιήσαμεν, καὶ εἰς Εὐγενικὴν, καὶ Δημοτικὴν διεχωρίσθη, ὧν ἡ μὲν ἀπεκατέστη Γλῶσσα τῶν Σπουδαίων, καὶ Εὐγενῶν, ἐπωνομασθεῖσα Λατινικὴ, ἡ δὲ τοῦ χυδῆν λαοῦ ἐπεκλήθη χυδαία Ῥωμαϊκὴ (Romana Rustica). Ἡ τῆς Λατινικῆς λοιπὸν Διαλέκτου Φιλολογία, συθεμένη οὕσα κατὰ μίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς, ἦτον, ἐθνικῶ τῷ λόγῳ, προτιμωτέρα εἰς τοὺς Λατίνους ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν. Ὅθεν οἱ ἄριστοι Συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνέγραφον εἰς διάλεκτον Λατινικὴν.

§ ρε. Εἰς τὸ διάστημα δὲ τοῦ λαμπροῦ αἰῶνος τῶν Ἀντωνίων, ἀνηγέρθη, τρόπον τινα, ἡ Ἑλληνικὴ Φιλολογία. Ἄλλ' ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, ἥτις ἦτον ἡ εὐτυχεστέρα ἐποχὴ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀρχῆς, καὶ ἡ εὐκλεεστέρα τῆς πολιτικῆς Ἱστορίας τῶν ἔθνῶν, διήρκεσεν ὀλίγον καιρὸν. Ὁ δεσποτισμὸς ἀνέβη εἰς τὸν Ἀυτοκρατορικὸν θρόνον, καὶ προετοίμασε τὴν βαρβαρότητα, εἰς τὴν ὁποίαν κατεδυθίσθησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους κυρι-

ευθένητα ἔστιν, καθὼς ἐν τῇ ἐφεξῆς περιόδῳ θελομεν πληροφορηθῆ σαφέστερα.

§ ρς. Ἐν τῷ διαστήματι λοιπὸν τῆς παρούσης περιόδου, ἡ Ποιητικὴ κατήντησεν εἰς τελείαν παρακμὴν, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, εἰς τελείαν πτώσιν. Τὸ Ἐπιγραμματικὸν εἶδος τῆς Ποιήσεως εἶναι τὸ μόνον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ Ποιηταὶ τῆς περιόδου αὐτῆς εὐδοκίμησαν. Οὐδόλως πλέον Ἐποποιία, οὔτε ᾠδαὶ Λυρικαὶ οὐδόλως Θέατρα, οὐδ' Ἐλεγεία, εἰς τὸν αἰῶνα αὐτὸν τῆς πτώσεως ἀνεφάνησαν. Ἡ χωρογραφία, τὰ Κυνηγετικά, καὶ αἱ τῶν Ἄσρων ἐπιρροαί, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, περιωρισμένης Σπουδῆς χαμερπῆ ὑποκείμενα, ἐγύμναζαν τὸν ἄψυχον οἴστρον τοῖς ἐκχαννομένης φαντασίας τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Ποιητῶν. Ὄθεν μαζῇ μὲ τὰ διάφορα ἐπιγράμματα, μᾶς ἄφησαν καὶ μερικὰ διδακτικὰ σιχουργήματα.

§ ρζ. Οἱ χρόνοι ὁμῶς τῆς περιόδου αὐτῆς ὁποῦ διερχόμεθα, παρήγαγον μέγαν ἀριθμὸν ἱστορικῶν, πλῆθος Ἀρχαιολόγων, πολλοὺς Γραμματικούς, ἀρίστους μαθηματικούς, καὶ ἀξιολόγους Γεωγράφους, καὶ μερικοὺς Ἰατρούς. Ἐνταυτῷ δὲ καὶ διάφοροι αἱρέσεις Φιλοσοφίας ἀνεβλάστησαν, μεταξύ τῶν ὁποίων εὐρίσκομεν καὶ ἐν νέον τάγμα Διαλεκτικῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ κοινῇ προσηγορίᾳ Σοφισταὶ ὠνομάσθησαν. Μεταξὺ αὐτῶν πολλοὶ συνέγραψαν εἰς πεζὴν Ἑλληνικὴν φράσιν, ὀλίγοι ὁμῶς, καὶ αὐτοὶ ὄχι ἐπίσης περικλεεῖς, ἠγωνίσθησαν νὰ φυλάξουν τὴν καθαρότητα τῆς Γλώσσης, καὶ τὸ ἐξηκριβωμένον ὕφος τοῦ παλαιοῦ Ἀττικισμοῦ, σπάνιοι ὁμῶς εὐδοκίμησαν. Τοιοῦτος εἶναι, παραδείγματος χάριν, ὁ ἐκ Χαιρωνείας τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Πλούταρχος. Τοῦ ὁποίου τὸ ὕφος εἶναι μὲν Ἀττικόν, εἶναι ὁμῶς τραχὺ, καὶ σφυρνόν, ὥς δὲν ἔχει μῆτε τὴν εὐρυθεμον κομψότητα τοῦ Ἀττικισμοῦ, μῆτε τὴν φυσικὴν ἀπλότητα τοῦ Αἰολοδωρισμοῦ. Τὸ ὕφος τοῦ Ἡρωδιανοῦ εἶναι νοσιμώτερον, ὡς γλα-

φυρότερον, καὶ σαφέστερον. Τὸ δὲ ὕφος τοῦ Ἀρρίανου μᾶς παραστήνει πραγματικῶς τὴν μεταγενεστέραν Κοινὴν Διάλεκτον. Ὁ Συγγραφεὺς φιλοτιμούμενος, νὰ μιμηθῆ τοὺς ἀρχαιοτέρους, καὶ παράδειγμα ἔχωντας τὴν περὶ ἀναβάσεως Κύρου Ἱσορίαν τοῦ Ξενοφῶντος, μεταχειρίζεται εἰς τὰ Ἰνδικάτου Ἰωνισμούς ἀντὶ Ἀττικισμῶν, ἐν ᾧ εἰς τὸ διάστημα ἐκεῖνο, καθ' ὃ Ἀρρίανος συνέγραψεν, ἡ Ἰωνικὴ Διάλεκτος εἶχε παύσῃ τοῦ νὰ ὀμιλῆται, καὶ ἀκολούθως δὲν ἦτον πλέον ἐν χρήσει εἰς πεζὸν λόγον ἀπὸ τοὺς Συγγραφεῖς. Ἡ Κοινὴ ὁμῶς Διάλεκτος ἐφύλαξε πολλοὺς Ἰωνισμούς καθὼς καὶ πολλοὺς Δωρισμούς καὶ Αἰολισμούς, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ σύμμικτον τῆς Διαλέκτου εἰς ἣν συνέγραψεν ὁ Ἀρρίανος.

Πρῶτος μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων Γεωγράφων, ὅστις μεθοδικώτερον ἐνώσας τὴν Ἱσορίαν τῶν ἔθνῶν εἰς τὴν ἀκριβεστέραν περιγραφὴν τῶν τόπων, ἀνεβίβασε τὴν Γεωγραφίαν εἰς τὴν ἐντέλειαν μιᾶς μεθοδικῆς ἐπιστήμης, θεωρεῖται ὁ ἐξ Ἀμασειᾶς τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Στράβων ὁ Γεωγράφος. Τοῦτος διὰ μὲν τὴν ἔκθεσιν τῆς Γεωγραφίας ἐμιμήθη τὸ Σύγγραμμα τοῦ Ἐρατοσθένους, τὸ ὁποῖον εἰς πολλὰ μέρη εὐφυῶς ἐπιδιορθώσας, τὸ ἔνωσε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ ἐδικόν του, κατὰ δὲ τὸ ὕφος τῆς συγγραφῆς, πλήρης τῆς Ὀμηρικῆς Ποιήσεως, ἐφιλοτιμήθη νὰ μιμηθῆ τοὺς ἀκριβεστέρους Ἀττικούς. Ὅθεν παραβαλλόμενον τὸ ὕφος του μὲ τὸ ὕφος τοῦ Πλουτάρχου, καὶ Ἀρρίανου, εἶναι μὲν ὀμαλότερον καὶ σαφέστερον, ἀπολείπεται μ' ὅλον τοῦτο εἰς πολλὰ τῆς παλαιᾶς Ἀττικῆς κομψότητος.

Μεταξὺ δὲ ὄλων τῶν σωζομένων παλαιῶν Περιηγητῶν, ὁ ἐπισημότερος, καὶ ἐνταυτῷ ἀξιολογώτερος Περιηγητῆς ἐχρημάτισεν ὁ Πausanias, ὅστις, κατὰ μὲν τὴν κοινὴν γνώμην, κατάγεται ἀπὸ τὴν Καισάρειαν, κατὰ τινὰς δ' ἄλλους βιογράφους γενεαλογεῖται ἀπὸ Φρυγίας. Τὸ περιεργότατον, καὶ ἅμα πολυμαθέ-

ζατον αὐτοῦ σύγγραμμα, εἰς δέκα βιβλία διηρημένον, εἶναι τὸ πλουσιώτερον θησαυροφυλάκιον τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ὕφος ὁμῶς τοῦ Συγγραφέως, καίτοι κατὰ πάντα εἰς τύπον Ἀττικὸν ἐκτεθειμένον, εἶναι ἐς ἄκρον σφυγνὸν καὶ δύσληπτον, συνυφασμένον, φαίνεται, μὲ πολλὰς Δημοτικὰς, καὶ χωρικὰς ἐκφράσεις, τῶν ὁποίων τὸ κατὰ Γραμματικὴν Θεωρίαν ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀγνώρισον, ἔδωκεν λαβὴν εἰς τοὺς νεωτέρους τολμηροὺς διορθωτὰς τῶν παλαιῶν Συγγραφέων νὰ τὰς ἐκλάβουν ὡς λάβη ἀντιγραφῆς, ἢ ἐκδόσεως μᾶλλον, παρά νὰ γνωρίσουν ἐπισημό-
ως τὴν ἰδίαν των ἄγνοιαν.

§ ρη. Οἱ Σοφισταί, τῶν ὁποίων ἡ ἐπωνυμία εἶχε κατακτήσῃ, μετὰ τὸν Σωκράτην ἐν ὑβριστικὸν ἐπίθετον εἰς τοὺς Σχολαστικούς Ῥήτορας, κατεγίνοντο μᾶλλον εἰς τὴν λεπτολογίαν τῆς Διαλεκτικῆς, παρά εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐπεξεργασίαν τῆς Ῥητορικῆς, καὶ ἐπροτιμοῦσαν αὐτὴν τὴν προσπεποιημένην εὐφράδειαν, ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς ἀληθοῦς εὐγλωττίας. Ἡ Διαλεκτικὴ, μὴ ἔχουσα πλέον ἰκανὰς ἀφορμὰς λόγων διὰ νὰ ἐκταυθῇ ἐπὶ δημοσίου βήματος, περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ φαντάξῃ ἐπὶ σχολαρχικῆς κα-
θόδρας. Καὶ τοῦτο ἐσάθη ἐν ἀπὸ τὰ πρῶτα αἷτια, διὰ τὰ ὁποῖα πλῆθος λέξεων δικανικῶν, καὶ πολιτικῶν ἐξέλειψαν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν τοῦ λαοῦ, καθ' ὅτι ἔπαυσαν τοῦ νὰ συνηθίζωνται δημοσίως. Ὑποκείμενα κατ' ἰδέαν ἀπλῶς ἀνυπόστατα ἐπεῖχον τὸν τόπον τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ἀγώνων, οἱ ὅποιοι ἐξῆπτον τὴν φαντασίαν, καὶ ἐξεθέρμενον τὴν καρδίαν τῶν μεγάλων Ῥητόρων τῶν Ἀθηῶν. Ὡσε ἀντὶ ἐνδόξων δημηγοριῶν, τὸ πνεῦμα τῶν νέων Ῥητόρων ἐξασκεῖτο εἰς ἐκφωνήσεις εὐτελεῖς καὶ ψυχράς.

§ ρθ. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν Σχολαστικῶν Δημηγόρων εὐρίσκομεν Δίωνα τὸν ἐκ Προύσης τῆς ἐν Βιθυνίᾳ, ὅστις καὶ Χρυσόστομος ἐπωνομάσθη, διὰ τὸ λαμπρὸν ὕφος τῆς ὁμιλίας του.

Τὸ ὕφος αὐτοῦ τοῦ νεωτέρου Ῥήτορος εὐφυῶς ἐπεξεργασμένον ἐπὶ τοῦ ὕφους τοῦ Θουκυδίδου, καὶ Δημοσθένους, εἶναι κατ' ἐξάίρεσιν γλαφυρὸν καὶ κομψόν, ἀπολείπεται ὁμως ἐνίοτε ἀπὸ τὴν σαφήνειαν ἐκείνην, καὶ φυσικὴν ἀπλότητα τῆς παλαιᾶς Ἀττικῆς φράσεως.

Αἴλιος Ἀριστείδης, ὁ ἐξ Ἀθριανοῦ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ, ἐκληρώσατο ὑπερτάτην φήμην εὐγλωττίας, ὥστε καὶ πρῶτος τῶν μετὰ τὸν Δημοσθένην ἐλογίσθη Ῥητόρων. Ἡ εὐκλεία ὁμως ὅλη τοῦ ὕφους τῶν λόγων του συνίσταται εἰς τὴν ἐκλογὴν, καὶ ἐναρμόνιον σύνταξιν τῶν λέξεων μᾶλλον, ἢ εἰς τὴν σοβαρότητα τῶν σχημάτων, καὶ ἰσχὺν τῶν ἐπιχειρημάτων. Χρεωσούμεν εἰς αὐτὸν τὴν περὶ πολιτικοῦ καὶ ἀφελοῦς λόγου Ῥητορικὴν πραγματείαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐτι μᾶλλον εὐκρινῶς πληροφορούμεθα, ὅχι μόνου τὴν ἠθικὴν ἐξάίρεσιν τῆς Εὐγενικῆς φράσεως ἀπὸ τὴν χυδαίικην, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τέχνην διαφορὰν τοῦ πολιτικοῦ λόγου ἀπὸ τὸν ἀφελῆ καὶ οἰκειακόν.

§ ρι. Ὁ πλέον περίφημος, καὶ ἐνταυτῶ ἀξιολογώτερος Συγγραφεὺς τῆς περιόδου αὐτῆς ἐχρημάτισεν ὁ ἐκ Σαμοσάτης τῆς ἐν Συρίᾳ εὐφραδέστατος Λουκιανὸς, ὅστις ἐδιδάχθη τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ Φιλολογίαν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τοῦτος, ὡς μὲν Φιλόσοφος, δὲν ὑπετάχθη συστηματικῶς εἰς καμμίαν αἵρεσιν Φιλοσοφικὴν, ἀλλ' αὐτὸς κατ' ἑαυτὸν ἐσύνθεσεν ἴδιον σύστημα τὴν πρακτικὴν μᾶλλον, ἢ θεωρητικὴν, προκρίνας Φιλοσοφίαν. Φαίνεται μ' ὅλον τοῦτο ὅτι εἶχεν ἰδιάζουσαν κλίσιν εἰς τὸ σύστημα τοῦ Ἐπικούρου. Ὡς δὲ λογογράφος, ἔχει κατ' ἐξοχὴν πνεῦμα ἀνθηρόν, καὶ ἰδιάζουσαν χάριν μιᾶς τερπνοτάτης ἐκφράσεως, ὅπερ ὁ Σωκράτης ἐν τῷ Κρατύλῳ τοῦ Πλάτωνος ἦθος λόγου ὀνομάζει, καὶ αὐτὸ τὸ ἰδιαιτέρον ἦθος τοῦ λόγου ξεχωρίζει τὸν Λουκιανὸν ἀπ' ὅλους τοὺς πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοὺς συγχρόνους του Συγγραφεῖς. Τὸ ὕφος αὐτοῦ τοῦ

εὐφροσύνης λογογράφου, σχεδιασμένον, μὲ τὸν ἰδιάζοντα ἐκείνου χαριετισμὸν, ἐπὶ τοῦ ὕφους τοῦ Ἀριστοφάνους, εἶναι μὲ τόσην καθαρότητα καὶ κομψότητα συνθεμένον, ὥστε δὲν ἀπολείπεται διόλου ἀπὸ τὴν καθαρότητα καὶ κομψότητα τῶν εὐκλεεστέρων παλαιῶν Συγγραφέων.

Ὁ σύγχρονος τοῦ Λουκιανοῦ Συγγραφεὺς Μάξιμος ὁ Τύριος, τοῦ ὁποίου σώζονται σαρανταένιας λόγοι ἐπὶ διαφόρων ὑποθέσεων Φιλοσοφίας, ἠθικῆς, καὶ Φιλολογίας, δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς Ἀττικῆς γλαφυρότητος, κατὰ τὸ ὕφος τῆς συγγραφῆς, ὑπερεῖται ὅμως λαμπρότητος ἰδεῶν εἰς τὴν ἔκθεσιν.

§ ρια. Ἐν τῷ διαστήματι τῆς περιόδου αὐτῆς ἀνεφάνησαν καὶ τὰ πρῶτα λογογραφικὰ δράματα, τὰ ὁποῖα ἐν γένει ὠνομάσθησαν Μῦθοι Ἑρωτικοί. Διακρίνονται ὅμως εἰς διαφορα εἶδη, οἷον εἰς Μιλησίου Μύθους, ἢ Μαγικά· εἰς περιηγήσεις Μυθολογικὰς, ἢ Πλασματικὰς· εἰς κυρίως Πλάσματα, ἢ Διηγῆσεις, καὶ ἐπιστολὰς Ἑρωτικὰς (14).

Ὁ μεταξὺ τῶν δραματουργῶν αὐτῶν πρῶτος πρὸς ἡμᾶς ἐγνωσμένος εἶναι Ἀντώνιος ὁ Διογένης, ὅστις τὰ ὑπὲρ Θούλην ἄπισα ἐπιγραφόμενα συνέγραψε.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων πλασματογράφων, τῶν ὁποίων τὰ ἑρωτικὰ δράματα σώζονται, ὁ παλαιότερος εἶναι Ἰάμβλιχος ὁ Σύριος, ὅστις καίτοι Σύριος ὢν αὐτόχθων, καὶ ὄχι ἐξ ἀποίκων Ἑλλήνων καταγόμενος, ἐγγυμνάσθη τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε τὸ, Ἱστορίαι Βαβυλωνικαί, ἐπιγεγραμμένον πλασματικόν του Σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Φώτιος, παρασῆνει τὴν ἔξιν, καθ' ἣν ἐλευθέρως ἐξέσταν ὁ Συγγραφεὺς εἰς Ἑλληνικὴν Διάλεκτον τὰς ἐννοίας του.

Ἐν τούτοις συγκαταλέγεται καὶ Ἀχιλλεὺς ὁ Τάτιος, ὃς τὰ Κατὰ Κλητοφῶντα καὶ Λευκίππην ἑρωτικὰ συνέγραψε. Καὶ Ξενοφῶν ὁ Ἐφέσιος, τοῦ ὁποίου τὰ Κατ' Ἀβροκόμην

καὶ Ἀνθίαν, χαριέστατα Ἐρωτικά σώζονται. Καὶ ἐφεξῆς οἱ τῶν Ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν Συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων ὁ ἀξιολογώτερος καὶ διὰ τὴν φράσιν, καὶ διὰ τὴν γλαφυρότητα, κρίνεται ὁ Ἀλκίφρων.

§ ριβ. Ἐκ τούτων ἀπάντων ἀποδεικνύεται ὅτι, εἰς τὸ διάστημα τῆς περιόδου αὐτῆς, ἡ Ἄττικὴ Διάλεκτος, οὔσα γενικῶς εἰς τελείαν παρακμὴν, οἱ διάφοροι Συγγραφεῖς ἠγωνίζοντο, ὅλαις δυνάμεσι, νὰ ἀνυψώσουν τὴν φράσιν τῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Διαλέκτου καθαρότητα. Τὸ κυριεῦον ὅμως πνεῦμα τοῦ αἰῶνος δὲν ἐσυντελοῦσε πλέον εἰς τὸ νὰ φέρουν τὰς ἐνισχύσεις τῶν εἰς τελείαν ἔκβασιν. Ὅθεν τῶν περισσοτέρων ἡ εὐκλεία περιορίζεται εἰς τὴν, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἦττον, διατήρησιν, καὶ ἀκρίβειαν τῶν κανόνων τῆς τεχνικῆς τοῦ πεζοῦ λόγου συνθέσεως.

§ ριγ. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ μεθοδικὸς ἀγὼν παρήγαγε τοὺς ἀθανάτου μνήμης ἀξιόους Διδασκάλους ἐκείνους τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ὧν οἱ μὲν τὴν ῥητορικὴν, οἱ δὲ τὴν Γραμματικὴν τέχνην μὲ ἀκαμάτους κόπους ἐσύστησαν, καὶ τὴν παρακμάσασαν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, διὰ κανόνων μεθοδικῶν, τεχνικῶς ἐστήριξαν. δι' αὐτῶν διεσώθη, καὶ μετεδόθη ἕως εἰς ἡμᾶς ἡ δαιωνιζούσα Γλῶσσα τῶν προπατόρων μας, τὸ λαμπρότερον γνώρισμα τῆς παλαιᾶς εὐκλείας τοῦ Γένους μας.

Μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀειμνήστων Διδασκάλων, πρῶτον κατὰ χρονολογίαν ἠμποροῦμεν νὰ κατατάξωμεν εἰς τὴν Φιλολογίαν, Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεῖα, πρὸς ὃν χρεωσθοῦμεν ὅλοι οἱ Ἕλληνων ἀπόγονοι τὸ περὶ τέχνης ῥητορικῆς, καὶ τὸ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων, ἀξιολογώτατον Σύγγραμμα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ τῶν Ἄττικῶν Ῥητόρων ὑπομνήματα, καὶ τὰς ἀναλυτικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐξετάσεις τῆς φράσεως τοῦ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους, καὶ τῶν λοιπῶν παλαιῶν Συγγραφέων,

καὶ σὺν αὐτοῖς τρεῖς περὶ Γραμματικῶν θεωρημάτων ἐπι-
 σολάς.

§ ριδ. Εἰς δὲ τὴν Ῥητορικὴν ὁ περιφημότερος Ῥήτωρ, τὸν
 ὁποῖον, κατὰ τὴν τέχνην, καὶ διδασκαλίαν, ἤμποροῦμεν ἀδι-
 σάκτως νὰ συγκρίνωμεν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην, ἐξάθη
 ὁ ἐκ Ταρσοῦ τῆς ἐν Κιλικίᾳ Ἐρμογένης. Αὐτὸς ὁ ὑπερφυσικὸς
 νοῦς, τοῦ ὁποίου τὴν ἄωρον ὠριμότητα, ὡς εἰπεῖν, ἡ φύσις
 φθονήσασα, τὸν ἐσέρησε παρά καιρὸν ὀλοκλήρως τὴν δύναμιν
 τοῦ μνημονικοῦ, αὐτὸς, λέγομεν, ἐσύνθεσεν, εἰς τὸν εἰκοσιεσὸν
 πέμπτον χρόνον τῆς ἡλικίας του, τὸ περὶ Ῥητορικῆς τέχνης
 ἀθάνατον ἐκεῖνο Σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον εὐδαιμόνως σώζεται,
 διηρημένον εἰς πέντε Τμήματα, ὧν τὸ μὲν α΄. Τέχνη Ῥητο-
 ρικὴ διαιρητικὴ περὶ Στατάσεων· τὸ β΄. περὶ Εὐρέσεων· Τὸ γ΄.
 περὶ Ἰδεῶν· Τὸ δ΄. περὶ Μεθόδου δεινότητος· Τὸ δὲ ε΄. Ῥη-
 τορικῆς Προγυμνάσματα, ἐπιγράφονται (α).

Σώζονται δὲ Προγυμνάσματα Ῥητορικῆς καὶ τὰ τοῦ Ἀφθο-
 νίου τοῦ ἐξ Ἀντιοχείας, καὶ Αἰλίου Θέωνος τοῦ ἐξ Ἀλεξαν-
 δρείας, καὶ Ἀλεξάνδρου Νουμηνίου τὸ περὶ Σχημάτων Διανοίας,
 καὶ περὶ Σχημάτων λέξεως, Ῥητορικώτατον Σύγγραμμα. Καὶ
 Μενάνδρου τοῦ ἐκ Λαοδικείας τὸ περὶ Ἐπιδεικτικῶν.

Ἄλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἐγκρίνεται τὸ περὶ Ὑψους Θαυμασίου
 Σύγγραμμα Διονυσίου Κασίου τοῦ Λογγίνου, τὸ ὁποῖον καὶ
 κατὰ τὴν ὕλην, καὶ κατὰ τὸ ὕφος τῆς συνθέσεως, εἶναι ἄξιον
 νὰ παραβληθῇ μὲ τὰ Συγγράμματα τοῦ Ἐρμογένους, καὶ νὰ
 συγκριθῇ μὲ τὰ λαμπρότερα Συγγράμματα τῶν παλαιῶν. Ἐν
 τούτοις δὲ ἅς συναριθμήσωμεν καὶ τὸ περὶ Ἐπιχειρημάτων Νι-
 καγόρα τοῦ Ἀθηναίου, καὶ τὴν Ῥητορικὴν Τέχνην, καὶ τῶν

(α) Τὸ τελευταῖον τοῦτο Θαυμασίον Σύγγραμμα ἐξεδόθη διὰ πρώτην
 φοράν εἰς τοὺς 1791, παρά τοῦ φιλοκάλου Τυχσέν.

κατὰ ὄχλημα προβλημάτων Ἀψίνου τοῦ ἐκ Φοινίκης, καὶ τὸ περὶ τῶν παρὰ Δημοσθένει σχημάτων Τιβερίου τινὸς Ῥήτορος, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Σουΐδας (α).

§ ριε. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἡ τέχνη τῆς Γραμματικῆς συμπεριλαμβάνανε τὴν διδασκαλίαν τῆς Γλώσσης, τῆς Μυθολογίας, τῆς Ἀρχαιολογίας, καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν τεχνολογικὴν Φιλολογίαν, καθ' ἣν ἀπαρτίζονται τὰ λεγόμενα Γραμματικὰ μαθήματα (β). Ἡ παρακμὴ ὁμῶς τῆς Γλώσσης, ἡ δυσκολία τῆς ἀντιγραφῆς τῶν παλαιῶν Συγγραφέων, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προξενηθεῖσα ἐπιβλαβὴς συνήθεια τοῦ νὰ συντέμνουσι τὰ Συγγράμματα τῶν ἀξιολογωτέρων παλαιῶν Συγγραφέων, καὶ νὰ συρράπτουσι συνοπτικὰς ἐκλογὰς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακορρέκτως συνθεμένας, ἐμπόδισαν τὴν ἐπίδοσιν τῶν Φιλολογικῶν μαθημάτων. Ἡ παλαιὰ Γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ἄρχησε νὰ σε-νεύῃ εἰς τὸ σόμα τοῦ λαοῦ, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, καὶ νὰ ἀποξενουῖται τρόπον τινα ἢ φράσις τῆς ἀπὸ τὴν κοινῆν χρῆσιν. Ὄθεν τὸ Ποιητικὸν καὶ Σπουδαιολογικὸν αὐτῆς μέρος, σύνθετον ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἐξέλειψε, ἀπεκατέστη Γλῶσσα διδακτὴ, καὶ ὄχι πλέον ἀκουσῆ, ἦτοι τεχνικὴ, καὶ ὄχι πλέον φυσικὴ, καὶ ἀκολούθως ἐχρειάσθη νὰ

(α) Περί τούτων ἀπάντων, καὶ τῶν ἐφεξῆς, ὄρα Ἑλλην. Βιβλιοθ. Φαβρικίου. Μυριόβιβλον Φωτίου. καὶ Ἴσορ. Ἑλλην. Φιλολογίας Schœll, τῆς ὁποίας, κατὰ μὲν τὸν χρόνον τῆς Συγγραφῆς, προηγείται ἡ παρούσα ἔκθεσις, κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τῆς ἐκδόσεως ἐφέπεται.

(β) Αὐτὸν τὸν ὀρισμὸν τῆς λέξεως ἀγνοοῦντες οἱ καθ' ἡμᾶς αὐθαίρετοι διορθῶνται τῆς Κοινῆς Γλώσσης ἐδημιούργησαν λέξιν Νοολογικὴν Γραμματεία, μεταφράζοντες αὐτὴν ἀπὸ τὴν λέξιν Littérature χωρὶς νὰ σοχασθοῦν ὅτι αὐτὴ ἡ λέξις Littérature εἶναι σοιχειωδῶς μετάφρασις τῆς λέξεως Γραμματικά, καὶ ὅτι παρ' ἡμῖν Γραμματεία σημαίνει τὸν τόπον τοῦ γράφειν, ὃ ἐστὶ Bureau d'écriture, καὶ ὄχι τὰ Γραμματικά, ἢ Φιλολογικά μαθήματα.

συσηθῆ καὶ νὰ ἐρμηνευθῆ διὰ γραφῆς ἡ παλαιὰ σημαδία τῶν λέξεων διὰ νὰ μὴν ἐξαλειφθῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἡ ἰδέα ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν μεταγενεσέρων. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν, εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἐπενοήθη ἡ ἐξηγηματικὴ συλλογὴ τῶν λέξεων, ἥτοι ἡ μεθοδικὴ σύνταξις τῶν λεξικῶν, δυνάμει τῶν ὁποίων πολλαὶ ἀναγκαϊόταται λέξεις, καὶ εὐφραδέσταται φράσεις, μὲ παρατηρήσεις Γραμματικὰς, καὶ Φιλολογικὰς ἐξετάσεις, διεσώθησαν ἀπὸ τὸν τέλειον ἀφανισμόν, καὶ εἰς ἡμᾶς εὐτυχῶς διεδόθησαν. Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς πρώτους Τεχνικοὺς Γραμματικοὺς χρεωσοῦμεν ὅλοι οἱ Ἕλλήνων ἀπόγονοι τὴν σοικειῶδη διατήρησιν τῆς Οὐρανίου Γλώσσης τῶν προπατόρων μας.

§ ρις. Ὁ ἀρχαιότερος, ὡς πρὸς ἡμᾶς, Λεξικογράφος ἐχρημάτισεν Ἀπολλώνιος ὁ Σοφιστῆς, ὅστις ἐσημείωσε μερικὰς λέξεις Ὀμηρικὰς κατὰ σοικειῶδη σειράν.

Μετὰ τοῦτον, Ἐρωτιανὸς, ἡ ὡς ἄλλοι τὸν ὀνομάζουν, Ἡρωδιανὸς ὁ Γραμματικὸς ἐξέθεσε μίαν συλλογὴν λέξεων τοῦ Ἰπποκράτους, μετὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἄλλου τινὸς Ἡροδότου ἐντελέσερον Λεξικὸν ἀνεφάνη ἐξηγηματικὸν τοῦ αὐτοῦ Συγγραφέως.

Καὶ Τίμαιος ὁ Σοφιστῆς ἐξηγηματικὴν ἐσύνθεσε συλλογὴν τῶν παρὰ Πάλτωνι λέξεων, τῆς ὁποίας μέρη τινὰ σώζονται, ἐκδεδομένα.

Καὶ Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὅστις, διὰ τὸ ἐς ἄκρον φιλόπονον καὶ καρτερόν, χαλκέντερος ἐπωνομάσθη, συνέγραψεν ἐπεξηγηματικὰ σχόλια εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, καὶ πολλῶν ἄλλων Ποιητῶν. Ἄλλ' ἀπὸ τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ Συγγράμματα, τὰ ὁποῖα, ἴσως καθ' ὑπερβολὴν, εἰς τέσσερας χιλιάδας ἐπαριθμοῦνται, κακῆ τύχῃ, κανένα δὲν διεσώθη ἕως εἰς ἡμᾶς. Τὰ εἰς τὸν Ὀμηρον σωζόμενα σχόλια, τὰ ὁποῖα πρὸς αὐτὸν τὸν Δίδυμον ἀποδίδονται, ἢ εἶναι ψευδεπίγραφα, καθὼς

πολλοί τῶν νεωτέρων φιλολόγων δοξάζουν, ἢ ἴσως εἶναι μία κακοσύνθετος ἐπιτομή τοῦ ὅλου πονήματος αὐτοῦ τοῦ ἀρίστου Γραμματικοῦ, ὅπερ πιθανώτερον.

Μεταξὺ τῶν ἀκριβεσέρων Λεξικῶν συγκαταλέγεται τὸ ὀνομαστικὸν Ἰουλίου τοῦ Πολυδεύκου, καὶ ἡ περὶ Ἀττικῶν ῥημάτων, καὶ ὀνομάτων ἐκλογή Φρυνίχου τοῦ Ἄραβος. Σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸ, περὶ Ἀττικῶν καὶ Ἑλληνικῶν λέξεων, Λεξικὸν Αἰλίου Μοίριδος τοῦ ἐπιλεγομένου Ἀττικισοῦ.

§ ριζ. Γραμματικῆς δὲ τέχνης πραγματεία μεθοδικῆ σώζεται ἡ Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, ὅς καὶ Δύσκολος ἐκωνομάσθη. Αὐτὸς πρῶτος ἐρμήνευσε συστηματικῶς τὴν Γραμματικὴν τέχνην. Τούτου τὸ περὶ Συντάξεως ἐκδοδομένον μέρος τὸ ἐξήγησε Θεόδωρος ὁ Γαζῆς, μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Καινσακτινῆς πόλεως, καὶ τελείαν καταστροφὴν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, τοῦ ὁποίου καὶ λεπτομερέστερος διερμηνευτὴς ἀνεφάνη εἰς τοὺς κατ' ἡμᾶς χρόνους Νεόφυτος Ἰεροδιάκονος ὁ ἐκ Πελοποννήσου, ἐξ Ἑβραίων ἐπιγραφόμενος, συνοπτικώτερος δὲ τούτου ἐξηγητὴς Δανιὴλ ὁ τῆς ἐν Πάτρῳ κοινῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς σχολαρχήσας περὶ τοὺς 1780. Σώζεται δὲ εὐτυχῶς καὶ τὸ περὶ Ἀντωνυμίας, καὶ τὸ περὶ Συνδέσμων, καὶ Ἐπιρρήμάτων μέρος τῆς Γραμματικῆς αὐτῆς πραγματείας τοῦ Ἀπολλωνίου, ὧν τὸ μὲν περὶ Ἀντωνυμίας, περιεργότατον τῶνόντι σύγγραμμα ἐξεδόθη ἐσχάτως (κατὰ τοὺς 1811) ὀλόκληρον, παρὰ Οὐολφίου καὶ Βουτμάνου τῶν Ἑλληνιστῶν (α) τὰ δὲ δύο ἕτερα μέρη, δηλαδὴ τὸ περὶ Συνδέσμων, καὶ τὸ περὶ Ἐπιρρήμάτων, εὐρίσκονται χειρόγραφα εἰς τὴν ἐν Παρισίῳ Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην, καὶ ἀπεκδέχονται φιλόκαλόν τινα, καὶ φιλογενῆ ἐκδότην (15).

(α) Τὸ ἀξιολογώτατον αὐτὸ Σύγγραμμα περιέχεται ὀλόκληρον εἰς τὸν ἀτόμον. μέρ. 16. τῆς ἐν Βερολίῳ τῆς Πρωσίας Ἐκδοδομένης Φιλολογικῆς ἐφημερίδος 1811.

Αὐτοῦ τοῦ δεινοῦ γραμματικοῦ ὁ υἱὸς Αἴλιος Ἡρωδιανὸς, ὅστις καὶ τῆς εὐνοίας Μάρκου τοῦ Αὐρηλίου ἠξιώθη εἰς Ῥώμην, συνέγραψε πολλὰ καὶ διάφορα θεωρήματα περὶ Προσωπίας, καὶ γραμματικῆς Τεχνολογίας, ἐξ ὧν μέρη τινὰ σώζονται ἐν τῷ Κέρας Ἀμαλθείας, ἢ Κῆπος Ἀδώνιδος ἐπιγραφομένῳ λεξικῷ, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη παρὰ τῶν Ἄλδων ἐν Βενετία.

Μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτέρων γραμματικῶν συναριθμοῦνται καὶ Ἡφαισιῶν ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὅστις τὸ περὶ μέτρων, πολῦτιμον ἐγχειρίδιον ἐσύνησε. Καὶ Ἑλλάδιος ὁ Γραμματικὸς, ὅστις τὴν εἰς τέσσαρα βιβλία διηρημένην χρησομάθειαν συνέγραψε, τῆς ὁποίας σώζονται μερικὰ λείψανα εἰς τὴν Μυριόβιβλον τοῦ Φωτίου. Καὶ Λεσβώναξ ὁ γραμματικὸς, ὅστις τὸ περίσχημάτων ἐξέθεσε· καὶ Δοσίθεος Μαγίστρος, τοῦ ὁποίου ἡ περισπούδαστος γραμματικὴ εἰσέτι ἀνέκδοτος σώζεται.

§ ριη. Εἰς αὐτὴν τὴν χρονικὴν περίοδον τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἐξάπλωσεν ἔτι μᾶλλον εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τὴν νεωτέραν Ἀττικὴν, ἣτις καὶ Ἀλεξανδρινὴ καλεῖται Διάλεκτος, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐκθέσαμεν. Πολλοὶ τῶν πρώτων πατέρων τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἔγραψαν, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἦττον, εὐφραδέστερα εἰς τὴν καθαροτέραν Ἀττικὴν, καὶ μὲ τὸ θεῖον φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας μετέδωκαν εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν οὐράνιον Γλῶσσαν τῶν προπατόρων μας.

§ ριθ. Ἐξ ὧν λοιπὸν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν πλατύτερον ἐξεθέσαμεν, βλέπομεν προφανῶς ὅτι ἡ ἐξηκριβωμένη καὶ εὐρυθμος Ἀττικὴ Διάλεκτος παρήκμασεν. Ἡ σύμμικτος καὶ Κοινὴ, ὑπὸ μιᾶς νεωτέρας μορφῆς, ἐξαπλώθη. Πολλαὶ λέξεις καὶ φράσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν ἐξέλειψαν, καὶ ὅλος, ὡς εἶπεῖν, ὁ σχηματισμὸς τῆς γλώσσης μετεῤῥυθμίσθη. Ἡ παρακμὴ αὐτὴ παρήγαγεν ἐξ ἀνάγκης κατὰ τέχνην συσῆματα, πρὸς μεθοδικὴν ἐρμηνείαν καὶ

διαγνώρισιν τοῦ εἰδικοῦ χαρακτήρος ἐκάστης τῶν παλαιῶν διαλέκτων, ὡς ἡ τέχνη ἀνεπλήρωσε τὸ ἐλλεῖπον τῆς συνηθείας. Ἀπ' αὐτὰ καὶ μόνον τὰ τεχνικὰ τῶν παλαιῶν γραμματικῶν παρατηρήματα ἤμποροῦμεν κανονικῶς νὰ διακρίνωμεν τὸ πρωτότυπον σχῆμα, καὶ τὴν διαφορὰν ἐκάστης διαλέκτου ὡς πρὸς τὴν κοινὴν, καὶ τὴν σχέσιν ἐπίσης ταύτης καὶ συγγένειαν ὡς πρὸς τὰς ἄλλας. Εἰ δ' ἄλλως, πῶς ἤμποροῦμεν αὐτοδεσπότης νὰ κρίνωμεν περὶ μιᾶς ὁποίας δῆποτε ἀρχαϊκῆς διαλέκτου, τὴν ὁποίαν ποτὲ ὀμιλοῦμένην δὲν ἠκούσαμεν;

Ἐκ τούτων λοιπὸν ἀποδεικνύεται προφανέστατα ὅτι ἡ μεταγενεστέρα Κοινὴ Διάλεκτος, ὑπ' αὐτὴν τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν, συνέχεται οὐσιωδῶς καὶ ἀχωρίστως μὲ τὴν ἀρχαίαν Κοινὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν μετεδόθη κατ' ἑθνικὴν διαδοχὴν εἰς ἡμᾶς.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 5'.

§ ρκ. Ἡ χρονικὴ αὐτὴ περίοδος, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἤτοι ἀπὸ τοὺς 306, ἕως τοὺς 1453, χρόνους μετὰ Χριστὸν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσάθη λαμπρὰ καὶ περικλεῆς, διὰ τὸν παγκόσμιον θρίαμβον τῆς Ἱερᾶς Χριστιανικῆς Πίσεως, περὶ δὲ τὰ μέσα δυσυχῆς, καὶ ὀλέθριος, διὰ τὰς ἐφόδους, καὶ προσβολὰς τῶν Βαρβάρων, καὶ ἔτι μᾶλλον, διὰ τὸ ὀλέθριον Ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα, τὸ ὁποῖον διήρσε τὴν ἐνότητα τῆς τοῦ Χριστοῦ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ διέλυσε τὴν ἔνωσιν τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τῆς Ῥωμαϊκῆς Μοναρχίας. Εἰς δὲ τὸ τέλος κατήντησεν ὅλη δύσσηνος καὶ ἐλεεινὴ, διὰ τὴν τελείαν καταστροφὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας, καὶ διὰ τὴν θλιβεράν αἰχμαλωσίαν τοῦ Εὐγενεοῦς Γένους τῶν Ἑλλήνων,

εἰς τὸ ὁποῖον χρεωσθεῖ ὅλη ἡ ἐξευγενισθεῖσα Εὐρώπη· καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς εὐνομίας, καὶ τὰς πρώτας ἰδέας τῆς Ἐθνικῆς Ἐλευθερίας.

Εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν καταστροφὴν, τὰ Γράμματα, τὰ μαθηματα, αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι, καὶ πρὸ πάντων ἡ Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ πάθουν ἀνάλογον μεταβολὴν, κατάλληλον μεταρρύθμισιν, καὶ ἀκολούθως τελείαν πτώσιν.

§ ρκα. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετάθεσις τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Βασιλείας ἀνύψωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁμολογουμένως ἔπρεπε νὰ προξενήσῃ μίαν γενικὴν μεταρρύθμισιν εἰς τὰ πράγματα, καὶ ἡθικὴν μεταβολὴν εἰς τὰ πνεύματα, τὴν ὁποίαν ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῇ καὶ ἡ Κοινὴ τοῦ ἔθνους Διάλεκτος. Τὰ Φιλοσοφικὰ συστήματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἡ Μυθολογία, ἔπρεπεν, ἐπικρατεσέρω τῷ λόγῳ, νὰ παραχωρήσουν τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογίαν, καὶ εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Διδασκαλίαν, ὥστε νὰ μεταμορφωθοῦν διόλου ὅλα τὰ εἶδη τῶν μαθημάτων, καὶ τὰ μὲν ὁλοκλήρως νὰ καταργηθοῦν, ἄλλα δὲ ἀντ' αὐτῶν νὰ ἀναφῶν, καὶ νὰ καλλιεργηθοῦν. Ἡ Λατινικὴ Διάλεκτος ἦτον ἡ Γλῶσσα τῆς Ἀυτοκρατορικῆς Αὐλῆς, ἡ Γλῶσσα τῶν Δικαστηρίων, καὶ ἀκολούθως ἡ ἐπικρατοῦσα Γλῶσσα τῆς Διοικήσεως. Ἐπρεπεν ἄρα ἀφεύκτως ἡ Κοινὴ Διάλεκτος τοῦ λαοῦ νὰ αἰστανθῇ τὴν ἄμεσον αὐτὴν κυριαρχικὴν ἐπίρροιαν τῆς Λατινικῆς Γλώσσης. Ὅθεν συνεμίχθη ἀμοιβαίως μὲ τὴν Δημοτικὴν Ῥωμὰνα Διάλεκτον (Romana Rustica), καὶ κατὰ σχῆμα συμμορφωθεῖσα, Ῥωμαϊκὴ Γλῶσσα ἐπωνομάσθη, ἢ καὶ κοινότερον, πρὸς διασολὴν τῆς κυρίως Ῥωμαϊκῆς, Ῥωμαϊτικὴ Δημοτικῶς μετεκλήθη.

§ ρκβ. Μ' ὄλον τοῦτο, κατ' ἀρχὰς αὐτοῦ τοῦ χρονικοῦ

διασήματος, αἱ πόλεις εἰς τὰς ὁποίας ὑφίσταντο αἱ πρωτεύουσαι καθέδραι τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, δὲν ἦσαν ἀκόμη ἀμέσως ἐκτεθημέναι εἰς τὰς ἐξόλοθρευτικὰς ἐφόδους καὶ προσβολὰς τῶν Βαρβάρων. Ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος, καίτοι ὑπὸ τὴν νεωτέραν Ἀλεξανδρινὴν τῆς μορφῆν, δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ καλλιεργῆται ἀπὸ τοὺς Φιλολόγους, ὡς Γλῶσσα ἰδιαζόντως Σπουδαιολογικὴ, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Αὐτοκρατορικὸν Θρόνον ἀνεβίβασεν ὁ Ἰουλιανός. Τὰ σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἐσώζοντο μέχρι τῆς Βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ εὐρίσκοντο εἰσέτι, εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκαδημίας, καὶ εἰς τὴν ἀλωὴν τοῦ Λυκείου, Φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι παρέδιδαν δημοσίως μαθήματα, καὶ ἐξηγοῦσαν τὰ Συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Αὐτὴ ἡ παλαιὰ ἐσχία τῶν μαθημάτων περιεῖχεν ἀκόμη διδασκάλους Ῥητορικῆς, καὶ Γραμματικῆς, οἱ ὁποῖοι διερμήνευαν τεχνικῶς τὴν φυσικὴν εὐγλωττίαν τῶν προπατόρων τους. Τὸ σχολεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ ὁποῖον κατέστρεψεν ὁ διώκτης Διοκλητιανός, ἀνηγέρθη ἀμέσως, καὶ ἀπεκατέστη πάλιν ἡ πόλις αὐτὴ κοινὸν Συνέδριον τῶν Γραμμάτων, καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ Κωνσταντινούπολις, οὐχ ἦττον, περιεῖχε κοινὰ Διδασκαλεῖα διὰ τὰ Εγκύκλια μαθήματα, ἐν οἷς ἐχρειάσθη νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ νομικά, τῶν ὁποίων ἡ Σπουδὴ εἶχεν ἀποκατασταθῆ ἀπαραίτητος εἰς τὸ νέον τῶν Ἑλλήνων πολίτευμα. Αἱ ἐπισημότεραι πόλεις τῆς Ἀσίας, ἤτοι ἡ Ἔδεσσα, ἡ Βηρυτῶν, καὶ ἡ Ἀντιόχεια, εἶχαν κοινὰ Σχολεῖα Ῥητορικῆς, Γραμματικῆς, Φιλοσοφίας, καὶ Ἰατρικῆς. Ἡ Σπουδαιολογικὴ ἄρα Γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, καίτοι αἰσθανομένη τὴν ἐν γένει παρακμὴν τῆς, εὐρίσκετο εἰσέτι ἐν μέρει καλλιεργημένη ἀπὸ διδασκάλους καὶ Συγγραφεῖς ἱκανοὺς νὰ μὴ τὴν ἀφίσουν διόλου νὰ ἀποξηρανθῆ καὶ νὰ ἐξηφανισθῆ. Ὅθεν καὶ Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κυρίως Γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος παγκοσμίως ἀναγνωρι-

σθεισα, δι' αὐτὴν τὴν ἠθικὴν τῆς ὑπεροχῆς, καὶ αὐτῆς τῆς Βασιλίδος Λατινικῆς ἐπεκράτησε. Διὸ καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς τὴν μὲν Λατινικὴν, ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν Αὐλικῶν, Πάτριου Γλῶσσαν ὀνόμαζε, τὴν δὲ Ἑλληνικὴν, ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως, Γλῶσσαν Κοινὴν καὶ κυριωτάτην ἐγνώριζεν. Εἰς αὐτὴν συνεγράφησαν τὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμεικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς αὐτὴν τὰ Νομικὰ τῆς Βασιλείας μετεφράσθησαν, καὶ ἡ μετάφρασις ἀπεκατέστη, κοινὴ ὁμολογία, πρωτότυπον κείμενον τῶν Νόμων εἰς ὅλα τὰ Δικαστήρια.

§ ργ. Αἱ συγχύσεις καὶ ταραχαὶ ὅπου ἐπροξένησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ αἵρετικὸς φανησιασμὸς τοῦ Πατριάρχου Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, διὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἔφεραν τὴν καταστροφὴν τοῦ σχολείου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ Σεβασμία Ὑπατία Δηριωδῶς ἐφονεύθη ἀπὸ ἓν πληθὸς ἐνθουσιασμένων κακούργων, καὶ ἡ πολυτελής Βιβλιοθήκη τῶν Πτολεμαίων διεσκορπίσθη, καὶ ἐληλατίσθη, ἕως οὗ καὶ τελείως ἐφεξῆς ἐξηφανίσθη, ὡς κοινῶς καθομολογεῖται, μετὰ τὴν νέαν θρησκείαν, καὶ ἔφοδον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Αἴγυπτον.

§ ρκδ. Μετὰ τὴν ὀλέθριον αὐτὴν ἔφοδον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅλη ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων κατέφυγεν, ὡς ἐν ἀσύλῳ, εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ περιωρίσθη εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν τάγμα τῶν Μοναχῶν. Εἰς τὰ ἐρείπια τῶν κατεδαφισμένων κοινῶν σχολείων ἀνηγέρθησαν τὰ ὑψηλὰ τείχη τῶν Κοινοβίων, καὶ ἡ Πλατωνικὴ Φιλοσοφία ἐνδύθη τὸ ράσσω τῆς Σχολαστικῆς Θεολογίας. Καὶ ναὶ μὲν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας μετεβλήθησαν εἰς Θεολογικὰ θεωρήματα, ἢ Ἀσκητικὰ παραγγέλματα, οὐχ ἦττον ὁμως χρεωσούμεν ὅλοι μας εἰς αὐτὴν τὴν Ἱεράν ἐστίαν τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος, τὴν κατὰ διαδοχὴν διατήρησιν τῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου τῶν προπα-

τόρων μας, δι' ἧς τὰ πολύτιμα λείψανα τῶν παλαιῶν Ἑλληνικῶν Συγγραμμάτων ἀπὸ τὸ γενικὸν ναυάγιον διεσώθησαν.

§ ρκε. Περί δὲ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος, ἐν λυκαυγές φῶς τῆς ἀνατολῆς τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ἐπέλαμψεν εἰς τὸν σκοτεινὸν ὀρίζοντα τῆς μαυροφόρου Ἑλλάδος. Μία νέα λαμπρὰ σειρὰ ἐξ Ἑλλήνων, Εὐγενῶν Ἡγεμόνων, διεδέχθη τὸν Ῥωμαϊκὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν εὐτυχῶς ἄσβεστον διατηρηθέντα μικρὸν σπινθῆρα τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐξῆψε μὲ εὐκλειαν. Βάρδας ὁ Σεβαστὸς συμβασιλεὺς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ, καὶ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ὃς καὶ ἀρχὴ μιᾶς νέας Αὐτοκρατορικῆς γενεᾶς ἐχρημάτισεν, ἀνεφάνησαν οἱ πρῶτοι ἕκαστοι τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Τοῦτου τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον, καὶ ζῆλον διαδεχθεῖς εὐκλεῶς Λέων ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ καὶ Σοφὸς ἐπονομασθεῖς, τὸν μετέδωκε κατὰ διαδοχὴν εἰς τὸν Σεβαστὸν υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου τὸν Πορφυρογέννητον, ὅστις, μεταξύ τῶν πολιτικῶν φροντίδων, πρῶτην εἶχεν ἀσχολίαν τὴν καλλιέργειαν τῶν Γραμμάτων.

§ ρκς. Εἰς αὐτὴν τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν ἀνεκτίσθησαν κοινὰ Σχολεῖα εἰς διαφόρους τόπους τῆς Βασιλείας, διὰ τὴν παράδοσιν τῶν Ἑγκυκλίων μαθημάτων, καὶ τῆς Φιλοσοφίας. Φώτιος ὁ αἰμίμητος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ πρεσβύτερος τῶν Ψελλῶν, συνετέλεσαν ἀμφότεροι μέγιστα εἰς τὴν ἔκβασιν τοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς μαθήσεως ζήλου τοῦ Αὐτοκράτορος.

Περί τὰ τέλη τοῦ ια'. καὶ ἐν τῷ διαστήματι τοῦ ιβ'. αἰῶνος, μία νέα περιφανὴς γενεὰ, ἡ τῶν Δούκα, καὶ ἡ τῶν Κομνηνῶν, διεδέχθη τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μαζῇ μὲ τὴν Βασιλείαν ἐκληρονόμησε καὶ τὸν ζῆλον τῶν προκατόχων τῆς διὰ τὴν προσασίαν τῶν μαθημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ συνεργῶν ἐπέτυχεν ἄοκνον, ἄλλον Φώτιον, τὸν πολυμαθῆ Μιχαήλ τὸν Ψελλόν.

§ ρκζ. Ἄλλ' ὡ τῆς κακῆς εἰμαρμένης! ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ συνέβη τὸ ὀλέθριον σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐλευσινῶς κατεσπάραξε τὴν Εὐαγγελικὴν ἐνότητα τῆς ὀλοκληρίας τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη πολιτικῶς διαχωρισμένη ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων, εἰς διαφόρους δὲ Βασιλείας, καὶ Τοπαρχίας ἐθνικῶς διηρημένη, καὶ ἀπὸ ἐμφυλίου πολέμου ἀτάκτως καταταραγμένη, εἶχε χρεῖαν, καὶ ἠθικῶς, καὶ πολιτικῶς, μιᾶς ἐξωτερικῆς ἀφορμῆς, διὰ νὰ ἐκχύσῃ τὸ ὑπερβάλον μέρος τῆς ἀνησύχου πολυαυθροπίας τῆς, ὡσεὶ διὰ μιᾶς γενικῆς πρὸς τὰ ἔξω ὠθήσεως νὰ ἐφυσυχάσῃ τὰ ἔνδον, καὶ νὰ παύσῃ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ἡ Δυτικὴ λοιπὸν Ἐκκλησία ἐκήρυξε τὸν κατὰ τῆς Ἀσίας πάνδημον Σταυροφορικὸν πόλεμον, ἐπὶ λόγῳ μὲν τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃ οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν ἀσεβῶν τὴν Ἰερὰν Γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἐπὶ σκοπῷ δὲ κυρίως τοῦ νὰ κατοικήσῃ τὰ ἀγροικὰ πλήθη τῆς Δύσεως τοὺς εὐκραεεσέρους τόπους τῆς Ἀνατολῆς, διὰ νὰ ἡμερώσῃ τὰ ἡθῆ των. Ὅθεν διὰ τοῦ Δημαγωγικοῦ αὐτοῦ κηρύγματος, μία γενικὴ συμμαχία ὄλων τῶν Δυτικῶν ἐθνῶν συνεκροτήθη, καὶ πανταχόθεν συνέρρευσαν, ἄθρόον ὡς χεῖμαρροι, τὰ ἀγέρωχα ἐκεῖνα πλήθη τῶν Σταυροφόρων, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ, μετὰ τὴν β'. ὀλέθριον ἐκστρατείαν, κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Βασιλείας τῶν Ῥωμαίων παρσπονδοῦντες, κατεσπάραξαν ἐχθρικῶς τὴν Αὐτοκρατορικὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν, ὡσεὶ τέλος πάντων καὶ αὐτὴν τὴν Μητρόπολιν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς ἐπιβάται ἐκυρίευσαν. Ἡ Ἀνατολικὴ τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτεια, ἐξ αἰτίας τοῦ σχίσματος τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἐθεωρεῖτο πλέον πρὸς τὰ Δυτικὰ ἔθνη ὡς ἐπικράτεια ὁμογενῆς, καὶ ὁμόπιστος. Οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκράτορες, δὲν ἐλογίζοντο πλέον πρὸς αὐτοὺς Αὐτοκράτορες Ῥωμαίων, ἀλλ' ἐγνωρίζοντο

Βασιλείᾳ Γραικῶν, καθὼς ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, κατὰ μετωνυμίαν τοὺς ἔλεγεν. Αἱ ὑπὸ τὸ κράτος ἄρα αὐτῶν τῶν βασιλέων ὑπαγόμεναι πόλεις καὶ χῶραι ἐνομιζοντο πρὸς τοὺς Σταυροφόρους ὡς κτήματα ἐχθρικά, ἐκτεθημένα νομίμως εἰς τὰς πολεμικὰς τῶν ἐφόδους καὶ λεηλασίας. Ὅλη λοιπὸν ἡ Ἑλλάς, αἱ Ἀθῆναι, αἱ Θῆβαι, ἡ Εὐριππος, ἡ Θεσσαλονίκη, καὶ αὐτὴ, ὡς εἶπομεν, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἀπεκατεγήθησαν πολεμικὰ λάφυρα τῆς παρασπονδίας τῶν Σταυροφόρων. Τὰ Ἑλληνικὰ μαθήματα, ἐν μιᾷ τοιαύτῃ ἀπροσδοκίῳ καταστροφῇ, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ δοκιμάσουν τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα τῆς γενικῆς ἀναστατώσεως καὶ νὰ πέσουν αὐτῆς εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς βαρβαρικῆς ἐξουθενήσεως. Ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἀμοιβαίως ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἡθικὴν ἐπίρροιαν τῆς τοιαύτης πολιτικῆς μεταβολῆς, καὶ διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀνταλλαγῆς τῶν δημοτικῶν ἐκφράσεων, αὐτὴ μὲν, οἰκειοποιουμένη τὰς βαρβαρικὰς λέξεις καὶ φράσεις τῶν ξένων ἔθνων, νὰ χάσῃ πολὺ τῆς φυσικῆς τῆς εὐγενείας καὶ χάριτος, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ αἱ τῶν κρατούντων ἔθνικαὶ Διαλέκτοι, τὰς Ἑλληνικὰς δανειζόμεναι ἐκφράσεις, νὰ καλλιεργηθοῦν ἐξευγενιζόμεναι.

§ ρκη. Αὐτὴ ἡ δυσυχὴς περίστασις ἤθελεν ἀποκατασταθῆναι ἀναπόδραστος αἰτία τῆς τελείας καταστροφῆς, καὶ τοῦ ὀλοκλήρου ἀφανισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, ὡς ὅλη ἡ Εὐρώπη ἤθελε μείνῃ καταβυθισμένη εἰς τὸ ζοφερὸν σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος, ἂν ὁ τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας Ἀυτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, μεταφέροντας εἰς Προύσαν τῆς Βιθυνίας τὴν καθέδραν τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας, δὲν εἶχε, θεῖα νεύσει, περιορίσῃ ὅλην τὴν Βασιλικὴν του προσπάθειαν εἰς τὸ νὰ διασώσῃ ἀπὸ τὸ γενικὸν ναυάγιον τὰ Ἑλληνικὰ μαθήματα, δυνάμει τῶν ὁποίων, διατηρουμένης τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ Γλώσσης, συνετηρήθη τὸ ὁμογενὲς κράτος τῆς Βασι-

λαίας ἀκέραιον. Εἰς τὴν διατήρησιν λοιπὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης χρεώσεται ὅλη ἡ ἐξευγενισθεῖσα Εὐρώπη καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς εὐνομίας τῆς, καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς τῶν μαθημάτων εὐκλείας τῆς. Ἡ ἡθικὴ ὑπεροχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης συνετέλεσε ταμέγιστα εἰς τὸν ἐξευγενισμόν τῶν ἡθῶν τῶν κατὰ τόπους παρεπιδήμων κρατούντων, καὶ τὸ κατεσπαραγμένον κράτος τῆς ἐθνικῆς Κυριαρχίας, διὰ τῆς ὁμογλώσσου ὀλοκληρίας τοῦ ἔθνους, διτηρήθη ἀλώβητον. Ἡ εἰς τοιαύτας ὁμως περιστάσεις ἐπίδοσις τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ἦτον πρᾶγμα ἀρροκίνητον, καὶ δυσκολοκατόρθωτον. Ἡ Γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ εἰς τὸ σῶμα τῶν Εὐγενῶν καὶ πεπαιδευμένων εἶχε καταστήσῃ ἔκλυτος, χαλαρὰ, καὶ ἀδόκιμος, εἰς δὲ τὸ σῶμα τοῦ λαοῦ, σενή, πενιχρὰ, καὶ ἀπέριττος, εἶχε μεταβάλλῃ τὴν ἀρχαίαν τῆς μορφήν μὲ ἓνα ποικίλον καὶ μικτὸν ξένον χρωματισμόν, ἐφύλαξε μ' ὅλον τοῦτο, μέσα εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπίσασκτον νεολογίαν, ἀναλλοιώωτον τὸν φυσικὸν τῆς σχηματισμόν.

§ ρκθ. Ἡ δὲ τῶν Παλαιολόγων εὐκλεῆς γενεὰ κληρωθεῖσα ἐφεξῆς τὴν Βασιλείαν, ἀνήγειρε καὶ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Θρόνον τῶν Ῥωμαίων, καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἄλλ' ὡς ἐξ εἰμαρμένης, κρίμασι ἀρρήτοις τῆς Θεῖας Προνοίας, ἀπέκειτο εἰς αὐτὴν τὴν πανέκλαμπρον γενεάν τὸ νὰ ἰδῇ καὶ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Βασιλείας, καὶ ἀνάκτησιν τῆς Μητροπόλεως, καὶ τὴν μετέπειτα τελείαν αὐτῆς πτώσιν, καὶ ἄλωσιν. Εἰς τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας Μιχαὴλ τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων, ἐλυτρώθη ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Λατίνων. Εἰς δὲ τοὺς δυστυχεῖς ἐσχάτους χρόνους τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ τελευταίου τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτορος ἀλώθη παρὰ τῶν Ὄθωμανῶν ἡ Βασιλεύουσα αὐτὴ μεγαλόπολις, καὶ τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων ἀπεκατέστη αἰχμάλωτον. Φεῦ τοῦ τοιούτου πεπρωμένου! Ταῦ ὁποῖου τὰ πικρὰ

ἐπιτελέσματα εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον θλιβερά καὶ ὀλέθρια, καθ' ὅσον ἢ κυριώτερα αὐτῶν ἀρχὴ εἶναι Ἰερά, καὶ ἀνιάτος.

§ ρλ. Ἀπὸ τῆς Βασιλείας λοιπὸν Ἀνδρονίκου τοῦ β'. ἦτοι ἀπὸ τοῦς 1282, μέχρι τῆς Βασιλείας τοῦ αἰοιδίμου Κωνσταντίνου ια'. τοῦ τελευταίου τῶν Ῥωμαίων Ἀυτοκράτορος, ὅστις ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἠρωϊκῶς μαχόμενος ἔχυσεν, ὡς ἐσχάτην θυσίαν, τὸ πολῦτιμον αἷμα του εἰς τὰ πολιορκούμενα τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅλοι οἱ κατὰ γενεαλογίαν διάδοχοι τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ θρόνου εὐμοίρησαν εὐγενεοὺς ἀγωγῆς, καὶ προσάται τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ μαθημάτων ἀνεφάνησαν.

• Ὁ ζῆλος τῆς χρυσῆς ἐκείνης σειρᾶς τῶν Παλαιολόγων, μεταξὺ εἰς τὴν πλέον φρικτὴν τρικυμίαν τῶν πολιτικῶν περιστάσεων διέσωσεν ἀπὸ τὸν γενικὸν καταποντισμὸν τὰ πολῦτιμα λείψανα τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, δι' ὧν ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη πλουτισθεῖσα εὐτύχησεν εὐδαιμόνως ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τῆς αἰχμαλώτου Ἑλλάδος. Ὡστε, καθὼς εὐφρέστα λέγει ὁ Σοφὸς Εὐγένειος « γέγονε τῆς παρὰ τῆς Δυτικῆς τῶν μαθημάτων διαστροφῆς ἐπανόρθωσις τε καὶ θεραπεία ἢ τῶν Ἀνατολικῶν » πραγμαμάτων καταστροφή. »

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Ζ'.

§ ρλ. Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ τελεία πτώσις τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἐσάθη ἢ πλέον δύσηνος καὶ θλιβερά ἐποχὴ τῆς ὀλοκλήρου καταστροφῆς τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ μαθημάτων. Εἰς αὐτὴν τὴν πολυόδυνον ἐποχὴν ἢ Πολιτικὴ τοῦ Γένους ἐλευθερία ἐξολοθρεύθη. Ἡ ἀτομικὴ ἀσφάλεια ἀφῆρέθη. Ἡ ἐλευθερίος ἀγωγή τῶν νέων ἐξέλειψε. Τὰ κοινὰ Σχολεῖα κατεδαφίσθησαν. Τὰ μαθήματα ἐξηφανί-

σθησαν. Τὰ ἀρχαῖα γυμνάσματα ἐξουθενήθησαν. Τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, ὅλον ἐξ ὀλοκλήρου αἰχμαλώτων, ἔχασε μαζή μὲ τὴν πολιτικὴν του ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν του ἀνεξαρτησίαν καὶ εὐκλειαν. Ἄλλα ἤθη· Ἄλλοι νόμοι· Ἄλλα ἔθιμα· Ἀλλοίαν ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ παραγάγουν διάθεσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἡ γενικὴ καταστροφή τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ προξενήσῃ γενικὴν μεταβολὴν εἰς τὰ φρονήματα καὶ διανοήματα τῶν ὑποχειρίων. Ὅλα λοιπὸν ἔπρεπε νὰ μεταβληθοῦν, καὶ ὅλα ἔπρεπε νὰ γίνωνται, καὶ νὰ λέγωνται κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν κρατούντων. Ἐδῶ λοιπὸν τελειώνει ὅλη ἡ Πολιτικὴ, καὶ Φιλολογικὴ Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων.

§. ρλα. Ἄλλ' εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προρρήθεϊσι διηγηματικῶς ἐξετέθη, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, διὰ μὲν τῆς Παγκοσμίου Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας συμπεριελήφθη πολιτικῶς εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων· διὰ δὲ τῆς Ἱερᾶς Χριστιανικῆς Πίσεως ἐθνικῶς ἐνώθη μὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔθνος· ὥς, διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τῶν Ῥωμαίων εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ῥωμαῖοι οἱ Ἕλληνες μετωνομάσθησαν, καὶ ὅλοι οἱ Ῥωμαῖοι ἐν γένει Χριστιανοὶ ἀνεκηρύχθησαν. Ἡ Χριστιανικὴ λοιπὸν Πίσις ἦτον ὁ μέγας καὶ γενικὸς δεσμὸς τῆς Ὀλοκληρίας τοῦ Γένους τῶν νέων Ῥωμαίων. Οἱ εἰς αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν συμπεριλαμβανόμενοι Ἕλληνες, ἀν ὡς Ῥωμαῖοι ἔχασαν τὴν Πολιτικὴν βασιλείαν, ὡς Χριστιανοὶ ὅμως ἐφύλαξαν τὴν ἐθνικὴν των ὀλοκληρίαν. Ὅθεν τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, διὰ τῆς Χριστιανικῆς Πίσεως διεσώθη ἀκέραιον. Ἡ πολιτικὴ του κατάστασις ἄλλαξε. Τὰ Τοπικά του προνόμια κατηργήθησαν. Τὰ Δημοτικά του δικαιώματα ἐξηφανίσθησαν. Τὰ Ἐθνικά του ὅμως ἔθιμα διετηρήθησαν, καὶ τὰ Ἱερά σύμβολα τῆς ἐθνικῆς του ὀλοκληρίας δὲν ἀφетήθησαν. Ὡς, εἰς μίαν τελείαν καταστροφήν, εἰς μίαν πολυόδυνον αἰχμαλωσίαν

ἐνὸς Γένους ἐλευθέρου καὶ εὐγενοῦς, ἀν ἐνδέχεται νὰ εὐρεθῇ καμμία ἠθικὴ παρηγορία διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν θλίψιν του, αὐτὴ εἶναι βέβαια ἢ διὰ τῆς Ἱεραῆς Πίστεως εἰς μίαν τοιαύτην συμφορὰν διατήρησις τῆς ἔθνικῆς του ἀκεραιότητος.

§. ρλβ. Μία λοιπὸν νέα γενεὰ Ἑλλήνων Χριστιανῶν ἀρχίζει ἀπ' αὐτὴν τὴν θλιβεράν ἐποχὴν. Μία νέα γενικὴ μεταρρύθμισις ὅλου τοῦ ἔθνους συνίσταται, καὶ ἀκολούθως μία νέα σειρά πολιτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἱστορίας συνάγεται. Αὐτῆς τῆς περιεργοτάτης Ἱστορίας ἢ Συγγραφῆς, ἢ ὁποία λείπει μέχρι τοῦδε ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῶν ἔθνῶν, εἶναι ἔργον ἄξιον δημοσίων σεφάνων· δὲν ἀνήκει ὁμως εἰς ξένον, οὐδ' εἰς ξένους τόπους ἐκ περιστάσεως παροικούντα ὁμογενῆ. Ἡ ἔκβασις μιᾶς τοιαύτης Συγγραφῆς ἀπαιτεῖ, ὄχι μόνον νὰ εἶναι ὁ Συγγραφεὺς ὁμογενῆς, ὁμόγλωσσος, καὶ ὁμόπιστος μὲ τὸ ἔθνος, τοῦ ὁποίου τὴν ἐν αἰχμαλωσίᾳ πολιτικὴν Ἱστορίαν ἐπαναλαμβάνει νὰ συγγράψῃ, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ καὶ φῶτα μαθήσεως ἐκτεταμένα, καὶ πείραν πραγμάτων, καὶ σὺν αὐτοῖς προσεχῆ καὶ ἀρμόδια μέσα εἰς τὸ νὰ ἐξιχνιάσῃ, καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ κάθε περίστασιν, τὰ ὁποῖα ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐπιτύχῃ τινὰς μακρὰν ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ὀλοκληρίας τοῦ ἔθνους ἱσάμενος. Τὸ πολιτικὸν λοιπὸν μέρος τῆς ἔθνικῆς αὐτῆς Ἱστορίας, ὡς ὑπέρτερον κατὰ πάντα λόγον εἰς τὴν ἐκ περιστάσεως τωρινὴν μου κατάστασιν, καὶ πάντῃ ἀνοίκειον εἰς τὴν παροῦσαν Φιλολογικὴν πραγματείαν, τὸ ἀφήνω εἰς τὰ λαμπρὰ φῶτα τῶν κρειττόνων καὶ εὐτυχεσέρων μου ὁμογενῶν. Ἡμεῖς δὲ περιορισμένοι εἰς τοὺς ὅρους τῆς Φιλολογίας, ἃς δοκιμάσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν, ὅσον ἔνεστιν ἐξηκριβωμένως, τὸ Φιλολογικὸν μέρος τῆς ἔθνικῆς αὐτῆς Ἱστορίας, ὁδηγὸν καὶ προσάτην ἔχοντες τὸν φιλογενῆ καὶ Σοφώτατον Εὐγένειον, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν Φιλοσοφικὴν ἐκθεσιν προσθέτοντες ὅσα ἐκ παραδόσεως, ἢ καὶ ἐξ ἰδίας ἐπιγνώσεως ἔχομεν

σημειώματα, δὲν φοβούμεθα νὰ παρεκτραπῶμεν τῆς ἀληθείας.

§. ρλγ. Ἄς προσθέσωμεν λοιπὸν καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης διορίζοντες αὐτὴν χρονολογικῶς ἀπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτοι ἀπὸ τοὺς 1453 χρόνους μετὰ Χριστὸν, μέχρι τῆς σήμερον.

§. ρλδ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ὀδυνηρᾶς αὐτῆς περιόδου, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, περὶ τὰ τέλη τῆς προλαβούσης, ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἐξ ἀνάγκης εἶχεν ἐκπέση ἀπὸ τὴν φυσικὴν τῆς καθαρότητα καὶ λαμπρότητα. Ἡ Λατινικὴ Διάλεκτος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἢ τῶν σρατιωτῶν Ῥωμαίνα Χυδαϊκὴ, ὁμολογουμένως ἔμβασεν εἰς τὴν ὀμιλίαν τοῦ λαοῦ πολυαρίθμους λέξεις καὶ φράσεις, ὥστε ὅλον σχεδὸν τὸν χρωματισμὸν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου παρήλλαξεν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἔφοδοι τῶν βαρβάρων, καὶ ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀγαρηνῶν συνετέλεσαν οὐχ ἥττον εἰς τὸ νὰ μετατρέψουν τὴν μορφήν τῆς κοινῆς ὀμιλίας τοῦ λαοῦ, καὶ τότε ἐσχηματίσθη μία νεωτέρα Δημοτικὴ Διάλεκτος, ἡ ὁποία κατὰ τόπους διαφόρως συνθεμένη, καὶ μὲ ξένας λέξεις καὶ χυδαϊκὰς φράσεις συγκερασμένη, διαφόρως εἰς κάθε τόπον, καὶ ἀπὸ κάθε τάγμα ὠμιλεῖτο, καὶ ἐγράφετο. Αὐτὴν τὴν νεωτέραν Δημοτικὴν Διάλεκτον, ἡμεῖς μὲν ἀπλῆν Ῥωμαϊκὴν τὴν λέγομεν, οἱ δὲ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης Ἑλληνισαὶ grec moderne, ἥτοι μεταγενεσέραν Ἑλληνικὴν, ἢ grec vulgaire, ἥτοι Χυδαίαν Ἑλληνικὴν ἀδιαφόρως ὀνομάζου. Τὸ διττὸν ὅμως αὐτὸ ὄνομα δὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς ἀδιάφορον. Ἄλλη γὰρ εἶναι πρὸς ἡμᾶς ἡ μεταγενεσέρα Ἑλληνικὴ, καὶ ἄλλη ἢ Χυδαία Ἑλληνικὴ, καθὼς καὶ προϊόντος τοῦ λόγου θελεῖ ἀποδειχθῆ.

§. ρλε. Ἡ νεωτέρα αὐτὴ Δημοτικὴ Διάλεκτος δὲν ἐμορφώθη ἅπαξ διὰ μιᾶς, οὐδ' ἐσχηματίσθη ἄθρόον ὡς ἐκ συστήματος. Ἡ μεταβολὴ τοῦ χρωματισμοῦ τῆς, καὶ ἐναλλαγὴ τῆς μορφῆς τῆς εἶναι πολυχρόνιον ἀποτέλεσμα τῶν καιρικῶν καὶ τοπικῶν

περιστάσεων, ὡς ἀμήχανον εἶναι, ὡς πρὸς ἡμᾶς, τὸ νὰ γήσωμεν ὠρισμένως τὴν ἐποχὴν τῆς ἀρχῆς τῆς· εὐρίσκομεν ὅμως τὴν κατὰ μέρος χρῆσιν πολλῶν ξένων λέξεων, ἢ δημοτικῶν ἐκφράσεων εἰς πολλοὺς τῶν Αὐλικῶν Συγγραφέων, καὶ χρονογράφων τῆς Βυζαντιδός, καὶ μάλιστα εἰς τὸ περὶ Ἰνσιτούτων Σύνταγμα τοῦ Θεοφίλου, καὶ εἰς τὰ περὶ βασιλικῶν Ὄφφικίων εὐρεθέντα τοῦ Λυδοῦ (14). Τὰ Τακτικὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ αἱ ἀνέκδοτοι Ἐπιστολαὶ Νικηφόρου τοῦ Δούκα πρὸς τὸν Ἀδελφόν του Μουζάλων, πρὸς δὲ τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου, καὶ τελευταῖον τὸ Χρονικὸν τοῦ Φραντζῆ, παραστήνουν πραγματικῶς αὐτὴν τὴν κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἐκλυσιν τῆς Ἑλληνικῆς τῶν Εὐγενῶν Διαλέκτου, καὶ συμμιξιν αὐτῆς μὲ λέξεις καὶ φράσεις ἐκλελυμένας Δημοτικᾶς. Ἄξιωματικώτερον δὲ παράδειγμα τῆς εἰς ἐκεῖνο τὸ διάστημα συνήθους ὁμιλίας τῶν Εὐγενῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς ἀπλυσέρας, εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου ὁμιλίαι τοῦ Αυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου (α), τὰς ὁποίας ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς Συνόδου ἐσυλλέξαμεν, καὶ ἡ παρὰ Φραντζῆ σωζομένη Ἐπιστολὴ τοῦ Καρδινάλη Βησσαρίωνος πρὸς τὸν παιδαγωγὸν καὶ συνοδὸν τῶν δυσυχῶν υἱῶν τοῦ τελευταίου Αυτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, καταφευγούτων εἰς Ῥώμην μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (15).

§. ρλς. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν ὄλων τῶν σωζομένων παραδειγμάτων ἀναντιρρήτως ἀποδεικνύεται ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀρχαία κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ ἡ μεταγενεστέρα Ἀλεξανδρινὴ εἶχε σενεύση ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ μεταβληθῆ κατὰ μορφήν εἰς τὸ σῶμα τοῦ πλήθους. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἐξ Ἰταλίας πολυμαθῆς

(α) Ὅρα τὰς εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου σημειώσεις.

περιηγητῆς ὁ Φιλέλλην Φιλέλφος, ὅστις κατὰ τοὺς 14^ο. ἤτοι
 τριάντα περίπου χρόνους πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως ἐνδημῶν εἰς αὐτὴν τὴν Μητρόπολιν, μετὰ τῶν εὐγε-
 νεσέρων τῆς Πόλεως, καὶ ἐνδοξοτέρων τῆς Καισαρικῆς Αὐλῆς
 συνανεστράφη, καὶ συνωμίλησε, βεβαιοῖ εἰς μίαν του ἐπιστολῆν,
 τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ φιλαληθῆς Γιδῶν εἰς τὴν περὶ πτώσεως
 τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας Φιλοσοφικὴν Ἱστορίαν του, ὅτι κατ'
 ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα, οἱ Εὐγενεῖς τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως, καὶ μάλιστα αἱ τῶν Εὐγενῶν γυναῖκες ὠμιλοῦσαν κατὰ
 συνήθειαν τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Εὐριπίδου,
 τοῦ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους. Ἰδοὺ αὐτολεξεῖ μεταφρα-
 σμένη ἢ φράσις τοῦ περιηγητοῦ. « Ἡ χυδαῖκή, λέγει, Γλῶσσα
 » διεφθάρη ἀπὸ τὸν λαόν, καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ξένων
 » πραγματευτῶν, οἱ ὅποιοι πηγαινοέρχονται καθημερινῶς εἰς
 » τὴν Κωνσταντινούπολιν, πραγματευόμενοι μὲ τοὺς ἐντοπίους.
 » Ἀπὸ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τοῦ τρισαθλίου χυδαῖκου Σχολείου
 » ἔλαβαν οἱ Λατῖνοι μερικὰς ἀηδεῖς καὶ σκοτεινὰς μεταφρά-
 » σεις τῶν Συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους.
 » Ἡμεῖς ὁμῶς δὲν σήνομεν τὴν προσοχὴν μας, εἰμὴ εἰς τοὺς
 » κυρίως Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ μιμηθῶμεν, καθ'
 » ὅτι ἀπέφυγαν τὸν μολυσμὸν τῆς χυδαιολογίας. Εἰς αὐτῶν
 » τὰς οἰκειακὰς συνομιλίαις εὐρίσκει τινὰς μέχρι τοῦδε τὴν
 » Γλῶσσαν τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Εὐριπίδου, καὶ τῶν Φιλο-
 » σόφων καὶ Ῥητόρων τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ ὕφος τῶν Συγγραμ-
 » μάτων τους εἶναι, ἔτι μᾶλλον, καθαρότερον, καὶ ὀρθότερον
 » ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν των. Ὅσοι μάλιστα, κατ' ἐπάγγελμα, ἢ κατὰ
 » γένος ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν βασιλικὴν Αὐλὴν, ἐκεῖνοι φυ-
 » λάττουσιν ὅλην τὴν γλαφυρότητα, καὶ καθαρότητα τῆς Γλώσ-
 » σης. Ἐτι δὲ μᾶλλον εὐρίσκει τινὰς ὅλας τὰς χάριτας καὶ τὴν
 » φυσικὴν ἀπλότητα τῆς διαλέκτου εἰς τὴν ὁμιλίαν τῶν εὐγενῶν

» ἀρχοντησῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν καμμίαν συγκοινωνίαν μὲ
 » τοὺς ξένους, καὶ σχεδὸν οὐδὲ συναναστροφὴν μὲ τοὺς συμ-
 » πολίτας των. (16). »

§. ρλζ. Ὑστερον ἀπὸ μίαν ταιαύτην μαρτυρίαν ἐνὸς πολυ-
 μαθοῦς περιηγητοῦ, ὅς τις περιγράφει τὰ ὅσα αὐτόπτης καὶ
 αὐτήκοος εἶδε καὶ ἤκουσε, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φιλαλήθεια εἶναι
 ἀνύποπτος, δὲν μένει καμμία ἀμφιβολία ὅτι, καὶ κατ' ἐκείνο
 τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα ἡ Γλῶσσα τῶν εὐγενῶν διέφερεν ἐξ
 ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν Γλῶσσαν τῶν χυδαίων, καὶ ὅτι, μέχρις
 ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, αἱ εὐγενεῖς ἀρχόντησαι τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως, εἰς τὴν ὁμιλίαν των ἐφύλαττον συνήθως τὴν φυσικὴν
 ἐκείνην χάριν, καὶ κομψότητα τῆς Γλώσσης τοῦ Ἀριστοφάνους
 καὶ Εὐριπίδου, ὅπερ καὶ πραγματικῶς τὸ βλέπομεν, ὕστερον
 ἀπὸ τόσας περιστάσεις, διαρκοῦν μέχρι τῆς σήμερον (α). Καὶ
 τοῦτο δὲν εἶναι παντελῶς παράδοξον. Αἱ Εὐγενεῖς Γυναῖκες
 κάθε ἔθνους πεπολιτευμένου, διὰ τὸ κατὰ πολιτικὴν, καὶ ἠθικὴν
 τάξιν ἀνέντευκτον, καὶ ἀνεπίμικτον αὐτῶν μετὰ τῶν βαρβάρων,
 φυλάττουσιν αἰείποτε καθαροτέρων, καὶ ἀνόθευτον τὴν φυσικὴν
 εὐρυθυμίαν τῆς μητροπαραδότου Γλώσσης των. Σκέψεως ὅμως
 χρήζει ἡ μαρτυρία τοῦ Φιλέλληνος αὐτοῦ περιηγητοῦ, καθ' ὅσον
 συμπεριλαμβάνει ἡ θεωρία του, μαζὴ μὲ τὴν Γλῶσσαν τοῦ
 Ἀριστοφάνους καὶ Εὐριπίδου, καὶ τὴν ἐπεξεργασμένην καὶ
 ἔντεχρον Γλῶσσαν τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων καὶ Ῥητόρων.

(α) Ὅς τις εὐτύχησε νὰ ἀκούσῃ μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων Εὐγενῶν
 καὶ λαμπρῶς ἀναφρεμμένων Γυναικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν
 ὁποίων ἐν γένει ἡ οἰκιακὴ ὁμιλία εἶναι χαριεσάτη, τὴν γλυκυτάτην
 ὁμιλίαν τῆς μακαρίτρας Κοκκίνας Τσανίτη Μαριώρας Ρίζου, καὶ τὴν
 φυσικὴν εὐφράδειαν τῆς Δόμνας Ζαφείρας Καρατζᾶ, ἐκεῖνος ἤμπορεῖ
 ἀδιστάτως νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν.

Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἄριστοφάνης, καὶ ὅλοι οἱ Δραματικοὶ ὠμιλοῦσαν ἐπὶ δημοσίου θεάτρου τὴν Δημοτικὴν κοινὴν Γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, καὶ ὄχι τὴν ἐξακριβωμένην Γλῶσσαν τῶν Ῥητόρων καὶ Φιλοσόφων καὶ ἀκολούθως ἀνένδεκτον εἶναι νὰ ὑποθέσῃ τινὰς ὅτι, εἰς τὸν καιρὸν καθ' ὃν συνέγραψεν ὁ Πλάτων τοὺς Διαλόγους του, ἢ ὁ Ἄριστοτέλης τὴν Ῥητορικὴν του, οἱ Εὐπατρίδαι τῶν Ἀθηῶν ὠμιλοῦσαν εἰς τὰς οἰκιακὰς συναναστροφὰς των μὲ τὸ ὕφος, ἐκεῖνο, καθ' ὃ οἱ Φιλόσοφοι αὐτοὶ ἐντέχνως ἔγραφαν τὰ ἀθάνατα Συγγράμματά των. Εἶναι ἔξω πάσης ἀμφιβολίας ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος Πλάτων δὲν ὠμιλοῦσε πρὸς τὸν κηπουρὸν τῆς Ἀκαδημίας μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ φράσεις καθ' ἃς ἐξέθετε τοὺς Φιλοσοφικοὺς Διαλόγους του. Οὐδ' ὁ Ἄριστοτέλης βέβαια ὠμιλοῦσε πρὸς τὸν θυρωρὸν τοῦ Λυκείου μὲ τὴν φράσιν, καθ' ἣν ἔγραφε πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀλέξανδρον. Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξον οἱ τῆς Καισαρικῆς Αὐλῆς ἄρχοντες, καὶ μάλιστα αἱ εὐγενεῖς τῆς Μητροπόλεως ἀρχόντησσαι νὰ ἐφύλαξαν εἰς τὰς οἰκιακὰς ὁμιλίαις των τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ἄριστοφάνους καὶ Εὐριπίδου, ὡς Δημοτικὴν, ἀδύνατον ὅμως ἦτον τὸ νὰ φυλάξουν τὴν Γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἄριστοτέλους, ἢ ὁποία ἦτον τεχνικὴ, καὶ ὄχι Δημοτικὴ. Ὁ Σωκράτης εἰς τὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος ὁμολογεῖ ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηῶν ἐφύλαξαν τὴν ἀρχαίαν φωνὴν, καὶ ὁμολογεῖται ὅτι μία λαχανοπωλήτρια ἐγνώρισεν ἀπὸ τὴν προφορὰν τὸν Θεόφραστον ὅτι ἦτον ξένος, μ' ὅλον τοῦτο οὐχ ἦττον εἶναι ἀναμφίβολου ὅτι ἄλλη ἦτον βέβαια ἢ οἰκιακὴ φράσις αὐτῆς τῆς λαχανοπωλήτριας, καὶ ἄλλη ἢ φράσις τῆς Ἀσπασίας, καὶ κατ' ἀναλογίαν ἄλλη ἢ ὁμιλία τοῦ Περικλέους εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἄλλη ἢ ἐπὶ δημοσίου βήματος. Ὅπερ καὶ πραγματικῶς τὸ πιστοποιούμεθα ἀπ' ὅσα ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ζωντανὰ παραδείγματα, καθ' ὅτι ἡ αὐτὴ διαφορὰ τῆς οἰκιακῆς ὁμιλίας

διαρκεῖ μέχρι τῆς σήμερον. Ἄλλη γὰρ ἡ ὁμιλία τῆς κεράτζας Περμαθοῦς, καὶ ἄλλη ἡ ὁμιλία τῆς Δόμνας Σεβασῆς.

§ ρλη. Ἄς μὴν Ἐκλάβουν ὁμῶς οἱ χαιρέκακοι Δημοκατήγοροι ὡς ψευδῆ, ἢ λανθασμένην τὴν πρὸς ἔπαινον τῆς Γλώσσης τῶν Εὐγενῶν μαρτυρίαν τοῦ Φιλέλληνος Περιηγητοῦ. Ἡ Γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν Γλῶσσαν τοῦ Εὐριπίδου, καὶ Ἀριστοφάνους, εἰμὴ κατὰ σχῆμα λέξεων, καὶ κατὰ γραφὴν φράσεων, ἤτοι κατὰ σχῆμα καὶ μορφήν, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὸν ἐπουσιώδη χρωματισμόν. Κατὰ δὲ τὴν σοικειώδη αὐτῆς συναρμογὴν, καὶ οὐσιώδη κατασκευὴν, εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθ' ὃν καὶ ἡ οἰκιακὴ ὁμιλία τῶν Εὐγενῶν, καὶ τότε, καὶ τώρα, παραβαλλομένη μὲ τὴν Γλῶσσαν τοῦ Εὐριπίδου καὶ Ἀριστοφάνους, οὐσιωδῶς εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, μηδὲν παραλλάττουσα, εἰμὴ κατὰ τὸν ἐπουσιώδη χρωματισμόν, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ πρὸς τὸ σκοπούμενον.

§ ρλθ. Διὰ νὰ παραστήσωμεν ὁμῶς εὐκρινέστερον αὐτὴν τὴν διαφορὰν, ἀνάγκη εἶναι ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ προμελετηθέντα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης διὰ νὰ κατέβωμεν βαθμηδὸν ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἐσχάτην περίοδον, καθ' ἣν ἡ Κοινὴ Διάλεκτος διαφορῶς σχηματισμένη, καὶ ποικίλως μεταμορφωμένη παρίσταται εἰς τὴν θεωρίαν μας, καὶ οὕτως ἐξ ἀνεπιλήπτων αἰσθημάτων νὰ γνωρίσωμεν ὅποια τίς ἐστὶν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπουσιώδης διαφορὰ.

§ ρμ. Ἀπ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν πρώτην ἑναρξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀρχόμενοι, καὶ μέχρι τῆς ἐπικρατείας τῶν Μακεδόνων καταπτῶντες βλέπομεν, ὅτι εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ ἐκείνου, καθ' ὃν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς τελειότητος, ὑπῆρχε μία Γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων κοινὴ, καθ' ἣν αἱ κατὰ μέρος ὁμογενεῖς διάλεκτοι ἢ μία μὲ

τὴν ἄλλην φύσει καὶ θέσει συνείχοντο, καὶ δι' ἧς ἡ ἐλοτέλεια τῆς γλώσσης συνίστατο. Βλέπομεν ἀκολούθως ὅτι καμμία τῶν ἐγνωσμένων ἀρχαϊκῶν διαλέκτων, καίτοι εἰδικῶς μεταξύ των κατὰ σχῆμα διαφέρουσαι, δὲν εὐρίσκεται μ' ὅλον τοῦτο εἰς κανένα σύγγραμμα πάντῃ ἀμιγῆς, καὶ ὀριστικῶς ξεχωρισμένη ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ὅλοι ἐν γένει οἱ Ποιηταί, ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἕως τὸν Ἀριστοφάνην, καίτοι διαφέροντες καθ' ἕνας εἰς τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως, καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς διαλέκτου καθ' ἣν ἐσιχούργησαν, μεταχειρίζονται, οὐχ' ἦττον ἐκ συνηθείας, τὰς εἰδικὰς ἰδιότητας καὶ τροπολογίας ἐκάστης τῶν ὁμογενῶν διαλέκτων, μεμιγμένας εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν γενικὸν τύπον τῆς γλώσσης, ἡ ὁποία ἀδιστακτικῶς φαίνεται ὅτι ἦτον ἡ πανδήμως συνηθισμένη Γλῶσσα τοῦ ἔθνους. Καὶ βέβαια ἕνας Ποιητῆς, τοῦ ὁποίου οἱ σίχοι, ἢ ἐπὶ πανδήμου πανηγύρεως ἐτραγωδοῦντο, ἢ ἐπὶ δημοσίου θεάτρου ἐξεφωνοῦντο, δὲν ἤμποροῦσεν ἀναιρετικῶς νὰ μεταχειρισθῆ, εἰς τὸ ὕφος τῆς σιχουργίας του, σχήματα λέξεων, καὶ ἐκφράσεις ἀσυνηθίους εἰς τὸν λαόν. Συνηθισμένη ἄρα ἦτον ἡ ἐν μιᾷ κοινῇ διαλέκτῳ σύμμικτος καὶ σύγκρασις τῆς ἰδιοτροπίας τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο παρασῆνει ἀναντιρρήτως τὴν ἀπ' ἀρχῆς ὑπόστασιν μιᾶς κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου.

§ ρμα. Αὐτὴ δὲ ἡ Κοινὴ Διάλεκτος ἐκ πρώτης ἐνάρξεως ἦτον διηρημένη εἰς Εὐγενικὴν, καὶ Χυδαϊκὴν, καθὼς ὡς οἶοντε σαφέστατα ἀπεδείξαμεν. Ὡς δὲ δυσκόλως ἤμπορεῖ τινὰς μετὰ λόγου νὰ ἀμφιβάλλῃ εἰς αὐτὴν τὴν διαίρεσιν. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν γενικὴν διαφορὰν τῆς γλώσσης ἴδομεν ὅτι καὶ αἱ πρωτογενεῖς διάλεκτοι εἰδικὴν ὑπέστησαν διαίρεσιν, ὣν ἡ μὲν Δωρικὴ, καὶ ἡ ὁμοειδὴς αὐτῇ Αἰολικὴ, διὰ τὸ τραχὺ τοῦ σχήματος, καὶ ἀγροικὸν τοῦ χαρακτῆρος των Δημοτικαὶ διεκρίθησαν. Ἡ δὲ Ἀττικὴ καὶ ἡ ὁμογενὴς αὐτῇ Ἰωνικὴ, διὰ τὴν γλυκύτητα

τοῦ χαρακτῆρος, καὶ κομψότητα τῆς φράσεως Εὐγενικαὶ ἐγνωρίσθησαν. Ἡ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονεῖα τῶν Ἀθηναίων Ἡ ἀκμὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασαν αἱ τέχναι, τὰ γράμματα, αἱ ἐπιστῆμαι εἰς αὐτὴν τὴν Μητρόπολιν Ἡ ἔκτασις τῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων τῆς Δημοκρατείας, ἀπεκατέστησαν, ὡς εἶπεῖν, παγκόσμιον τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον. Ὡς διὰ τὴν πολλήν τῆς ἔκτασιν ἐξ ἀνάγκης διηρέθη καὶ αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ εἰς Εὐγενικὴν καὶ Δημοτικὴν.

Αὐτὴν τὴν ἀναπόφευκτον διαίρεσιν ἀπεδείξαμεν ὅτι ἀφεύκτως τὴν δοκιμάζει, κατὰ λόγον ἡθικόν, ἡ Διάλεκτος κάθε ἔθνους, ἅμα ὅπου τὸ ἔθνος συνηθῆ εἰς ἓν γενικὸν πολίτευμα. Ἡ ἔκτασις τῆς πολιτικῆς τοῦ κοινωνίας. Ἡ εὐταξία τῆς ἐθνικῆς τοῦ Ἱεραρχίας, ἀναμφιβόλως παράγουν μίαν ἠθικὴν διαφορὰν εἰς τὴν κατὰ τάξιν ἀγωγὴν τῶν ὁμοφύλων, καὶ ἀκολουθῶς ἀνάλογον διαφορὰν εἰς τὰ ἦθη, εἰς τὰ ἔθη, καὶ εἰς τὰς ἐννοίας τῶν συμπολιτῶν. Οἱ κατὰ γένος ὁμόφυλοι διαφέρουν μεταξύ των κατ' ἦθος ἢ διαφορὰ τῶν ἠθῶν προξενεῖ τὴν διαφορὰν τῶν ἰδεῶν, καὶ ὁ ἐξευγενισμὸς τῶν ἰδεῶν διακρίνει ἠΘΙΚῶΣ τὸν εὐγενῆ ἀπὸ τὸν χυδαῖον. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἡ ἐθνικὴ διάλεκτος, ὡς ὄργανον τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, διαιρεῖται εἰς Διάλεκτον εὐγενικὴν, καὶ Διάλεκτον χυδαϊκὴν, κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἠθους καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ διαλεγομένου.

§ ρμβ. Αὐτὴ ἡ φυσικὴ ἀπόδειξις τῆς πρώτης γενικῆς διαιρέσεως κάθε ἐθνικῆς Διαλέκτου ἀπαραιτήτως μᾶς ὀδηγεῖ νὰ γνωρίσωμεν ὅτι ἡ δημοτικὴ Διάλεκτος κάθε ἔθνους, φυσικῶ τῷ λόγῳ εἶναι ἀπλῆ, ἀπέριπτος, ἀφελῆς, καὶ ἀκαλλώπιστος, κατ' ἀναλογίαν τῆς λιτότητος, καὶ εὐτελείας τῶν Ἰδεῶν τοῦ χύδην λαοῦ· ἡ δὲ Εὐγενικὴ, ἀναλόγως μὲ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν, καὶ μὲ τὴν λαμπρότητα τῶν Ἰδεῶν, φαίνεται ποικίλη, ἐπεξεργασμένη, καὶ πολυτελής, τοσοῦτον μᾶλλον ἀφηρημένη, εὐςροφος,

καὶ ὡς εἰπεῖν, μεταφυσικὴ εἰς τὰς φράσεις τῆς, καθ' ὅσον ἡ ἄλλη εἶναι ἀναλυτικὴ, ὑπτιος, καὶ ὡς εἰπεῖν, ὑλικὴ εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς. Ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς ἀναγκαίως ἐπιτεταί ἡ μὲν τῶν Εὐγενῶν καὶ πεπαιδευμένων Διάλεκτος ὡς ἔντεχνος, καὶ ἐμμέτρως ἐπιτηδευμένη νὰ ὑπόκηται εἰς ἀλλοιώσιν, ἢ διαφορᾶν, καὶ πολλάκις εἰς τέλειον ἀφανισμόν, κατὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις· ἡ δὲ τοῦ λαοῦ ὡς φυσικὴ, καὶ ἀκατασκευάστος συµμεταβάλλεται μὲν κατ' εἶδος μὲ τὰ πράγματα, διαμένει ὁμως οὐσιωδῶς ἀναλλοίωτος, διαρκοῦσα κατὰ διαδοχὴν ἀδιάφθορος, ἐν ὅσῳ τὸ ἔθνος διαρκεῖ καὶ ὑφίσταται. παράδειγμα αὐτῆς τῆς ἀναντιρρήτου ἀληθείας ἔχομεν τὴν Ἀραβικὴν, Ἑλληνικὴν, καὶ Λατινικὴν Διάλεκτον, τῶν ὁποίου ἐπίσης καὶ τῶν τριῶν τὸ ἐπεξεργασμένον, καὶ σπουδαιολογικὸν ὕφος τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἐξέλειψε, τὸ δὲ δημοτικὸν καὶ χυδαῖκόν διασώζεται καὶ διαιωνίζει.

§ ρμγ. Ἡ ἐξηκριβωμένη λοιπὸν Ἀττικὴ, ἡ ὁποία ὡς εἵπομεν, ἀπεκατέστη ἡ μόνη Εὐγενικὴ, καὶ Σπουδαιολογικὴ Διάλεκτος τῶν Ἑλλήνων, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ἔχασε τὴν χαρακτηριστικὴν αὐτῆς καθαρότητα καὶ συνεμίχθη μὲ τὴν Μακεδονικὴν, καθ' ἣν συμφώνως μὲ τὴν ἑλλειψιν τῆς ἐλευθέρως ἀγωγῆς καὶ παιδείας τοῦ ἔθνους, κλίνοισα εἰς τὸ ἀφελέστερον καὶ ἀπλούστερον, ἐξωμοιώθη μὲ τὴν Δημοτικὴν· εἶδαμεν ἀκολούθως ὅτι ἀπ' αὐτὴν τὴν σύγκρασιν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου μὲ τὴν Μακεδονικὴν, καὶ σύμμικτον διαφόρων ἄλλων ἔθνικῶν διαλέκτων, παρήχθη ἡ λεγομένη Ἀλεξανδρινὴ, ἡ ὁποία διὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν τοῦ λαοῦ, καὶ ἔτι μάλλον διὰ τὸ σύμμικτον τοῦ χαρακτῆρος τῆς, Κοινῆ, ὀρθῶ τῷ λόγῳ, ἀπὸ τοῦς Γραμματικῶς ὠνομάσθη. Αὐτῆς τὸ ἔκλυτον ὕφος ἂν τὸ ἐξετάσωμεν ἐπ' ἀκριβές, βλέπομεν ὅτι δὲν εἶναι ἕλλο τι, εἰμὴ ἓνας τρόπος ἀναλυτικὸς τῶν συνεπτυγμένων

Ἄττικῶν ἐκφράσεων, συνθεμένος κατὰ τὸν μικτὸν χαρακτῆρα τῆς Μακεδονικῆς Διαλέκτου, ὡς προφανῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἢ μὲν Γλῶσσα τῶν σπουδαίων διεφθάρη καὶ ἠλλοιώθη, ἢ δὲ Κοινὴ Γλῶσσα τοῦ ἔθνους παρήλλαξε μόνον κατὰ συμβεβηκός, χωρὶς οὐσιώδη διαφορὰν ἢ ἀλλοίωσιν.

§ ρμδ. Εἶδαμεν ἐφεξῆς ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ νεωτέρα Ἀλεξανδρινὴ, ἀποκατασταθεῖσα, ὡς εἶπομεν, κατὰ Δημοτικὴν χρῆσιν Κοινὴ, καθυπεβλήθη ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἠδικῶς ἀφευκτον γενικὴν ἐκείνην διαίρεσιν τοῦ Εὐγενικοῦ ὕφους ἀπὸ τὸ χυδαῖκόν, καὶ ἀκολούθως τὸ μὲν ὀπωσοῦν ἐξηκριβωμένον καὶ Σπουδαιολογικὸν ὕφος, καίτοι ἔκλυτον, καὶ ποταπὸν, ἐφύλαξεν, ὡς οἶοντε κατὰ μίμησιν, τὸν Ἄττικὸν χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου, καθ' ὅσον οἱ εὐτυχσεύρας εὐμοιρήσαντες ἀγωγῆς τοῦ καιροῦ ἐκείνου Συγγραφεῖς ἠμπόρεσαν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, εὐφύεσσερα, ἢ εὐφραδέσσερα, νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν παλαιὰν καθαρότητα τῆς Ἄττικῆς φράσεως. Αὐτὸ τὸ ὕφος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν αὐτὴν τὴν σπουδαιολογικὴν Διάλεκτον τὴν εὐρίσκομεν διαρκούσαν ἕως εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐσχάτους χρονογράφους τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας. Αὐτὴ κατὰ τοὺς ὁμοχρόνους Ἱστορικοὺς ἦτον εἰς χρῆσιν μεταξύ τῶν εὐγενῶν τῆς βασιλικῆς Αὐλῆς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐσώζετο μεταξύ τοῦ Ἱερατικοῦ τάγματος, μέχρις αὐτῆς τῆς τελείας αἰχμαλωσίας τοῦ Γένους μας, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μεταγενεστέρα πέμπτη Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος.

§ ρμε. Ἡ δὲ Δημοτικὴ, σύμμικτος, ὡς εἶπομεν, ἀπὸ διαφοροῦς ἔθνικας Διαλέκτους, μεταξύ τῶν ὁποίων ἢ χυδαία Ῥωμαϊκὴ, καὶ ἐφεξῆς ἢ βάρβαρος Ἀσιατικὴ ἔκαμαν ἐπ' αὐτῆς, κατὰ πολιτικὴν τῶν ἐθνῶν κοινωνίαν, ἄμεσον γενικὴν ἐπίρροιαν, μετεσχηματίσθη τρόπον τινα, καὶ μετεμορφώθη, καθ' ὅτι ὁ κατὰ λέξιν καὶ φράσιν ἐπουσιώδης αὐτῆς χρωματισμὸς ἐξ ἀνάγκης παρήλλαξε. Ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ἐκτὸς τῆς πρώτης

μεταβολῆς ὅπου ἔπαθεν ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἐνωθεῖσα μετὴν Χυδαίαν Ῥωμαϊκὴν, ἢ κατὰ μέρος εἰς πολλοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος ἐπικράτεια καὶ διατριβὴ τῶν Φραντζέζων, τῶν Γενοβέζων, καὶ μάλιστα τῶν Βενετῶν, μετέδωκεν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον ξένας λέξεις καὶ φράσεις, ἀλλὰ καὶ χυδαϊκὰς ἑσφράσεις τῶν φράσεων, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὸ διόλου ἀναλυτικὸν καὶ ὑπτίον τῆς ἐκφράσεως. μ' ὅλον τοῦτο ἡ μεταβολὴ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῆς δημοτικῆς Διαλέκτου εἶναι ἐν ἐπισημῶδες συμβεβηκός, μία νέα τροπολογία τῆς φράσεως, χωρὶς οὐσιώδη διαφορὰν, ἢ ἀλλοίωσιν τοῦ ὑποκειμένου. Ἡ Γλῶσσα καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν νόθον χρωματισμὸν τῆς, οὐχ ἦττον διετήρησεν ἀδιάφορον τὸν πρωτότυπον χαρακτήρα τοῦ ἀρχαικοῦ τῆς σχεδιάσματος, φυλάξασα ἐν πᾶσι, κατὰ τὸ ἀπ' ἀρχῆς σύμμικτον τῶν ἔθνικῶν Διαλέκτων, τὸν φυσικὸν τῆς ῥυθμὸν, καθ' ὃν μετερῥύθμισεν ἀναλόγως καὶ αὐτὰς τὰς νεωτέρας λέξεις καὶ φράσεις ὅπου ἐκ περιστάσεως οἰκαιοποιήθη ὥστε ἡ οὐσιώδης αὐτῆς σύνθεσις διακρίνεται μεταξὺ εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπέισακτα χρώματα.

§ ρμς. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν κατάστασιν ἦτον ἡ κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ὅταν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἐπῆλθε φεῦ! ἡ ἐσχάτη αἰχμαλωσία τοῦ Γένους μας! εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν καταστροφὴν τοῦ ἔθνικοῦ πολιτεύματος, οἱ εὐγενέστεροι τοῦ ἔθνους, οἱ μὲν ὡς ἱερά θύματα ἐπὶ τὰ αἵματωμένα θρύμματα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου κατεσφάγησαν. Οἱ δὲ διασωθέντες, λείψανα ἐλεεινὰ τῆς δυστυχῆς εὐκλείας τοῦ Γένους μας κατέφυγον εἰς τὴν εὐδαίμονα Ἰταλίαν, ὅπου καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα φῶτα τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων εὐτυχῶς μετεκόμισαν.

§ ρμζ. Ἡ Ἰταλία πρώτη διὰ τῆς φιλοξενίας τῆς ὑπεδέχθη εὐμενῶς τὰ σπέρματα τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, καὶ διέσωσεν εὐτυχῶς ἄσβεστον τὸν σπινθῆρα τῆς μαθήσεως. Οἱ ἐκεῖ

καταφυγόντες δυσυχεῖς τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι, συμμετακομίσαντες τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, ἀπεκατεσάθησαν πατέρες ὀφειγε-νεῖς μιᾶς νέας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ἡ ὁποία ἐκ νέου ἐπροξέ-νησε τὴν ἔκτασιν τοῦ φωτισμοῦ καὶ ἐξευγενισμοῦ τῆς Εὐρώπης. Καὶ βέβαια ἀδύνατον εἶναι, καθὼς λέγει ὁ εὐφυέστατος Γιββῶν, νὰ μὴ φρίξῃ τινὰς σοχαζόμενος ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτον νὰ κατα-γραφοῦν τὰ σχολεῖα καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι τῆς Ἑλλάδος, πρὸ τοῦ νὰ ἀποτεινάξῃ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη τὴν παλαιάν της βαρβαρότητα, καὶ ἀκολούθως ἐνδέχεται νὰ ἀφανισθοῦν διόλου τὰ σπέρματα τῶν ἐπισημῶν πρὸ τοῦ νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ γῆ της δεκτικῆ τῆς καλλιιεργείας των.

• § ρμη. Οἱ περὶ τὴν ἄλωσιν τῆς βασιλευούσης, καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν γενικὴν κάωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους εἰς Ἰταλίαν καταφυγόντες, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ μαθήματα ἐκεῖσε μετακομίσαντες, ἦσαν οἱ ἐφεξῆς. Μανουὴλ Χρυσολωρᾶς ὁ Βυζάντιος, ὅστις ἐν ἔτει ατλζ. ἐσάλη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου Ἀυτοκράτορος Ῥωμαίων πρέσβυς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας διὰ συμμα-χικὴν βοήθειαν, καὶ ταύτης ἀπευκαίως ἀποτυχὼν ἐπρόκρινε, μετὰ τὴν πρεσβείαν, νὰ μείνῃ εἰς Ἰταλίαν, ὅπου εἰς τὰς ἐπισημοτέρας πόλεις, οἷον εἰς Βενετίαν, Φλωρεντίαν, καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, ἀνοιξεν Ἑλληνικῶν μαθημάτων φροντιστήρια. Μετὰ παρέλευσιν δὲ περίπου ἑκατὸν χρόνων μετὰ τοῦτον, ἤμασε Γεώργιος ὁ Γεμισὸς ὁ καὶ Πλήθων ἐπιλεγόμενος, καὶ τοῦτος Βυζάντιος, ὅστις καὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἦτον εὐνούστατος, καὶ εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον με-ταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας διέπρεψεν, ὕστερον δὲ ὡς λατινοφρονήσας ἐλέγχθη. Ἦν δὲ δεινὸς προασπιστὴς τῶν Πλατωνικῶν δογμάτων κατὰ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους. Τούτου μαθητὴς ἐχρημάτισε Βησσαρίων ὁ Τραπεζούντιος ὁ Νικαίας Μητροπολίτης, ὅστις μέλος ὦν καὶ αὐτὸς τῆς ἐν Φλωρεντία

Συνόδου, τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσας, ἴδιον τῆς ἀποστασίας τὴν Καρδιναλικὴν ἀξίαν ἀπῆλause. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἐκόσμου τὴν Ἰταλίαν, καὶ Θεόδωρος ὁ Γαζῆς, καὶ Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος ὁ Κρής, ὧν ὁ μὲν τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν ἐπρόκρινεν, ὁ δὲ Γεώργιος κατ' ὑπερβολὴν ἦτον ἠχμαλωτισμένος εἰς τὰ τοῦ Πλάτωνος δόγματα, ὥστε καὶ τὰ ἐξ ἀμάξης κατὰ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ ἔγραψεν, ἐφ' οἷς καὶ πικρὸν ὑπέστη ἔλεγχον παρὰ τοῦ Καρδιναλῆ Βησσαρίωνος, φιλοτιμηθέντος τότε νὰ ἀποσβύσῃ τὴν κατὰ τοῦτο ἐξαφθεῖσαν ἔριν μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο σοφῶν. Αὐτοὶ καὶ οἱ δύο μετέφρασαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν εἰς Λατινικὴν Διάλεκτον πολλὰ συγγράμματα τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, δὲν φαίνεται ὅμως νὰ ἔλαβον ἀξιοπρεπεῖς ἀμοιβὰς τῶν κόπων τους. Ἐπὶ τούτοις συναριθμοῦνται καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀργυρόπουλος ὁ διορισθεὶς διδάσκαλος τῶν υἱῶν Κοσμά τοῦ τῶν Μεδίκων Δουκὸς, καὶ Μιχαὴλ ὁ Ἀποστόλης, καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Κάλλις, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Λάσκαρις, ὅλοι Βυζάντιοι. Καὶ Δημήτριος δὲ Χαλκοκονδύλης Ἀθηναῖος, καὶ Γεώργιος Ἐρμώνυμος ὁ Σπαρτιάτης, Ἰάνος τε Λάσκαρις ὁ Ῥυνδακηνὸς, καὶ Μάρκος Μουσοῦρος ὁ Κρής. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐπισημότεροι, οἱ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάσημα, διὰ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὴν Ἰταλίαν καταπλουτίσαντες, καὶ τὴν ἀρχαίαν Γλῶσσαν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, διὰ τῆς Γραμματικῆς καὶ Φιλολογικῆς διδασκαλίας των, πρὸς φωτισμὸν καὶ κλέος τῶν αἰχμαλώτων ὁμογενῶν τους, ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ γενικοῦ καταποντισμοῦ διασώσαντες. Μεταξὺ αὐτῶν ὄλων, τὸ ὕφος Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λασκάρως θαυμάζεται παρὰ πάντων διὰ τὴν Ἄττικὴν του καθαρότητα, καὶ κομψότητα, εἶναι ὅμως διόλου ἔντεχνον καὶ ἐπεξεργασμένον, ὡς διδασκαλικόν.

§ ρμθ. Εἰς δὲ τὴν δυσυχισμένην Ἑλλάδα μία νέα, καὶ

πολεμικὴ Δυναστεία ἐπισηριγμένη εἰς τὴν ἄσχετον δύναμιν ἐνὸς ἀγερῶχου καὶ ἐνθουσιασμένου ἔθνους, καὶ ἐπεκτείνουσα τὴν δραστηριότητά της μὲ τὴν οὐζύτητα τοῦ κεραυνοῦ, κατέσρεψε τὸ πᾶν. Τὰ γράμματα, τὰ μαθήματα, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι ὅλα ἐξωρίσθησαν ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατατρομασμένοι αἱ Μοῦσαι ἔφυγαν διωκόμεναι ἀπὸ τοὺς νικητὰς τοῦ Παρνασσοῦ. Εἰς αὐτὸν ὅμως τὸν γενικὸν κατακλυσμὸν, ἢ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος Κοινῆ Μήτηρ, ἢ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καθ' ἧς οὐδὲ πῦλαι ἄθου ποτὲ κατισχύσουσι, διεσώθη ἀλώβητος ὡς ἄλλη Κιβωτὸς, καὶ ἀπεκατέστη κοινὸν καταφύγιον τῶν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων, καὶ γενικὸν κέντρον τοῦ ἔθνικοῦ κύκλου τῆς ὀλοκληρίας τοῦ Γένους μας. Αὐτὴ ἡ Ἱερὰ Κιβωτὸς, ἐν ἧ καὶ αἱ Πλάκες τῆς Διαθήκης ἀκέραιαι διεφυλάχθησαν, καὶ τὸ οὐράνιον πῦρ τῆς Θείας διδασκαλίας ἄσβεστον διετηρήθη, διέσωσε μὲ τὴν Ὄρθόδοξον Πίσιν τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν, καὶ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διετήρησε τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ Γένους μας.

§ ρν. Τὸ Ἱερατικὸν τάγμα, καίτοι εἰς τὸν γενικὸν καταποντισμὸν τοῦ Πολιτεύματος ἔθνικῶς συμπεριλαμβανόμενον, κατέφυγε, δυνάμει τῶν βραβευθέντων παρὰ τῶν κρατούντων προνομίων τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰς τὸ ἄσυλον τῶν μοναστηρίων, ὅπου ὑπὸ τὴν σάκτην τῶν ὑψηλῶν μαθημάτων περιέθαλψε τὸν ἀμυδρὸν σπινθῆρα τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐξ οὔ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐξῆψε τὸ ἄσβεστον πῦρ τῆς μαθήσεως. Ὁ ἐν τῇ ἀλώσει πρῶτος τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναδεχθεὶς Γεννάδιος, ὁ πρῶν Γεώργιος Σχολάριος ὀνομαζόμενος, μετεῖχε μαθήσεως καὶ παιδείας Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Ἀριστοτελικῆς Φιλοσοφίας ἦτον ἐνθερμος ζηλωτῆς, πλήρης δὲ πίσεως καὶ πνεύματος ὑπὲρ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἀπὸ τῆν μετὰ τοῦ Σουλτάνου ὁμιλίαν του

φαινεται, τὴν ὁποίαν αὐτολεξεί κατέγραψεν ὁ Φραντζῆς εἰς τὸ χρονικόν του. Ἄς ἀναφέρωμεν δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸν παρὰ πᾶσιν ἀδίκως ἀμνημονηθέντα, Μάρκον τὸν Ἐφέσου, τὸν εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία Σύνοδον ὑπέρμαχον ἀναφανέντα προαπιστῆν τῶν ἱερῶν δογμάτων τῆς Ανατολικῆς Ἐκκλησίας, ὅστις κατ' ἐκεῖνο τοῦ περὶ τὴν ἄλωσιν καιροῦ τὸ διάστημα, δι' ἀρετῆς καὶ σοφίας τὸν Ἱερὸν κλῆρον τῆς Ἐκκλησίας ἐσόλιζε, (α). Τὰ ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτων τῶν δεινῶν ἀπὸ Ἰσοχρόνου Ἱστορικοῦ, καὶ τοὺς μετέπειτα ξένους λεξικογράφους σωζόμενα χυδαῖκα συντάγματα μᾶς παραστήνουν πραγματικῶς τὴν καθόλου ἔκλυσιν τοῦ κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους ὕφους τῆς Κοινῆς Διαλέκτου. Ἀποδείξιν παραστατικὴν τῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσῃ ἡ Κοινὴ Γλῶσσα, εἰς ἐκεῖνο τὸ διάστημα, ἔχομεν, διὰ μὲν τὸ Εὐγενικὸν ὕφος, τὸ χρονικόν τοῦ Φραντζῆ, ὅστις μέγας Λογοθέτης ὦν τῆς Βασιλείας, αὐτόπτης τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχηρημάτισε, καὶ τοὺς φιλόλογους του δύο υἱοὺς εἶδεν ὑπ' ὀφθαλμῶν του σφαγέντας, ὡς θύματα πανευκλεῆ τῆς Πίσεως καὶ ἠθικῆς εὐγενείας τῶν προγόνων τους. Καταφυγὼν δὲ εἰς τὰς Ἰωνίας νήσους, καὶ τὸ μοναδικὸν ὑπενδυσάμενος σχῆμα ἔγραψε τὴν θλιβερὰν ἱστορίαν τῶν ἡμερῶν του. Ὅθεν τὸ ὕφος τῆς Συγγραφῆς αὐτοῦ, παραβαλλόμενον μὲ τὸ ὕφος τῶν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου σωζομένων αὐτολεξεί ὁμιλιῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἀποδεικνύει τὴν τότε συνήθη φράσιν τῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου τῶν Αὐλικῶν. Διὰ δὲ τὸ δημοτικὸν ὕφος, ἔχομεν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καρδινάλιου Βησσαρίωνος πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν δυσυχῶν υἱῶν τοῦ ἐσχάτου τῶν Ρωμαίων Αὐτοκράτορος, οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Νέας Ρώμης κατέφυγον

(α) Ὅρα τὰς ἐν τῷ τέλει τοῦ τόμου σημειώσεις.

εἰς τὴν παλαιάν, χάριν ζητοῦντες τῆς πατρικῆς βασιλείας τὴν φιλοξενίαν τοῦ Πάπα. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ, ἡ ὁποία αὐτολεξεῖ σώζεται εἰς τὸ χρονικὸν τοῦ Φραντζῆ (α), εἶναι τῶντι περίεργος καὶ διὰ τὸ ὕφος τῆς φράσεως, καὶ διὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου.

§ ρνα. Ἐν τῷ διασῆματι αὐτῆς τῆς πολυοδύνου καταστροφῆς ἢ μάθησις διόλου ἐξέλειψεν· ἢ ἐλευθέριος ἀγωγή τῶν εὐγενῶν ἀπημαυρώθη· καὶ ὅλη ἢ μελέτη τῶν ὀπωσοῦν ἄκρω δακτύλῳ Ἑλληνικῆς σπουδῆς γευσαμένων περιωρίσθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων. Ἄλλ' ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτὴ νὰ καταβιβασθῆ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ὑπερτάτης Θεολογίας, καὶ ὡς εἶπεῖν, νὰ ἐκχυδαίσθῃ, κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀπλουσέρων Ἰδεῶν καὶ χυδαϊκῶν φρονημάτων τοῦ λαοῦ. Ἐκ τούτου προήλθον οἱ πρὸς διδασκαλίαν ἐκκλησιαστικὴν δημοτικοὶ ἐκεῖνοι λόγοι, ὅχι πλεον διὰ νὰ ὑψώσουν τὸν νοῦν, ἢ νὰ ἐπεκτείνουν τὸ πνεῦμα εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων, ἢ ἐξήγησιν τῶν Ἱερῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐφελκῆσουν τὸν νοῦν τῶν αἰχμαλώτων Χριστιανῶν ἀπὸ τὰ ἐν αἰσθήσει θειά εἰς τὰ ἐλπιζόμενα ἀγαθὰ, καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος μιᾶς οὐρανοῦ ἀμοιβῆς, νὰ προξενήσουν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ μίαν αἰσθητὴν παρηγορίαν εἰς τὴν ἐπίγειον συμφοράν.

§ ρνβ. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἐκ περιστάσεως περιορισμὸς τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ σενεύσῃ, ἔτι μᾶλλον, τοὺς ὅρους τῆς μαθήσεως, καὶ εἰς παντελεῖ ἀμάθειαν νὰ καταβυθίσῃ τὸ Γένος. Ἄλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐκ περιστάσεως ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα τῆς κοινῆς συμφορᾶς, ἃς παύσουν οἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, κατ' ἐχθρικὴν δυσμένειαν, ἐχθιστοὶ κατήγοροι νὰ τὸ ἐπιφέρουν ὡς ἀποδεικτικὸν ἐπιχείρημα πρὸς κατασχύνην τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπογοίας. Εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ

(α) Ὅρα τὰς σημειώσεις εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου.

αἰσχος τῆς παντελοῦς ἀμαθείας, εἰς τὴν ὁποίαν κατεπίοντίσθη τὸ Γένος τῶν νέων Ἑλλήνων, εὐρίσκει κάθε φιλαλήθης φιλογενῆς σοιχεῖα λαμπρὰ καυχήσεως. Ὁ ἄνθρωπος φύσει ἔχει χρεῖαν ἐνὸς ὄρου πρὸς ὃν νὰ γήσῃ τὸν νοῦν του, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς του αἰσθήματα. Ὄταν τὰ πολιτικὰ μέσα λείψουν εἰς τὸ νὰ ἐξάπτουν τὴν φαντασίαν του, καὶ νὰ ἐκτείνουν τὴν διάνοιάν του, ὁ νοῦς του περιορίζεται ὅλος εἰς τὰ αἰσθητὰ τῆς ψυχῆς παθήματα, καὶ ἡ φαντασία του ἀναπλάττει δυνάμεις ἀναλόγους μὲ τὰς ἰδέας του, πρὸς ἀντίληψιν τῶν παθημάτων του. Εἰς αὐτὴν τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου διάθεσιν, ὅταν ἐπέλθῃ ἡ οὐράνιος δύναμις τῆς Ἱεραῆς Πίσεως ἐπισηρίζουσα τὸν κλονούμενον νοῦν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἄψευστον ἐλπίδα μιᾶς ἀθανάτου ζωῆς, ἐφέλκει, ἰσχυρῶ τῷ λόγῳ, ὅλην του τὴν διάνοιαν εἰς τὰ ὑπερφυσικὰ καὶ ἄῦλα μέσα, δι' ὧν εὐρίσκει ὁ ἄνθρωπος μίαν οὐράνιον παρηγορίαν εἰς τὰ κοσμικὰ του δυσυχήματα.

§ ρηγ. Τοιαύτη ἦτον ἡ περίστασις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθη τὸ Ἑλληνικὸν Γένος. Μόνη ἡ Ἱερά Χριστιανικὴ Πίσις ἦτον τὸ μόνον συντηρητικὸν μέσον τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς του ὑπάρξεως. Εἰς αὐτὴν ἄρα ἔπρεπε νὰ περιορίσῃ ὅλον του τὸν νοῦν, ὅλην του τὴν διάνοιαν, καθ' ὅτι εἰς αὐτὴν καὶ μόνην εὐρίσκει μίαν ὑπερτέραν δύναμιν ἱκανὴν νὰ μετριάσῃ τὰ δεινὰ τῆς ψυχῆς του αἰσθήματα· καὶ δι' αὐτῆς διεσώθη ἀλόβητον. Ἐν ἄλλο ἔθνος, βάρβαρον, δυσφυές, δυσκίνητον, καὶ παχύρουν, δὲν ἤθελεν ἠμπορέσῃ ἴσως νὰ αἰσθανθῇ, οὔτε νὰ ἐπινοήσῃ ἄλλο τι μέσον προσφυές πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν του, εἰ μὴ τὸ νὰ συμφυρῇ καὶ ἐθνικῶς καὶ ἠθικῶς μὲ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθνος, καὶ νὰ παύσῃ τοῦ νὰ εἶναι ἔθνος ξεχωριστὸν, διὰ νὰ παύσῃ τοῦ νὰ εἶναι αἰχμάλωτον. Τὸ Ἑλληνικὸν ὅμως Γένος φύσει εὐφυές, δξύρουν, καὶ ἠθικῶς ἐξευγενισμένον,

ἔπενόηθεν ἄλλην καταφυγὴν, ἄλλο μέσον σωτηρίας ἀσφαλέςτερον πρὸς Θεραπείαν τῶν μαθημάτων του, καὶ τὸ ἤυρεν εἰς τὴν αὐτὸν προσασίαν τῆς Πίσεως. Εἰς τὴν μελέτην λοιπὸν καὶ πρᾶξιν αὐτῆς ἔπρεπε νὰ περιορίσῃ, καθὼς καὶ περιώρισεν, ὅλην του τὴν προσοχὴν, καὶ ὅλας του τὰς ἐλπίδας, καὶ ἡ μελέτη τῶν ἀπλουσέρων Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἀπεκατέστη τὸ μόνον ὑποκείμενον τῆς σπουδῆς του. Ἀλλ' ἡ Ἱερά Χριστιανικὴ Πίσις εἶναι ὅπως Θεία, ὑπερφυσικὴ, καὶ οὐράνιος· ὁ εἰς αὐτὴν περιορισμὸς τῆς σπουδῆς δὲν ἐξευτελίζει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, οὐδ' ἐκχαυνώνει τὰς νοητικὰς του δυνάμεις· ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου μάλις αὐψώνει τὸν νοῦν, ἐκτείνει τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν ὁδηγεῖ, ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν ὑλικωτέρων, εἰς τὴν Θεωρίαν τῶν ὑπερτέρων· ὥστε ἡ ἀσκησις τῆς μαθήσεως εἶναι τῆς Ἱεραῦς ἡμῶν Πίσεως ἀποτέλεσμα ἀφευκτον. Τὸ Ἑλληνικὸν λοιπὸν Γένος, γυμνὸν καὶ τετραχληλισμένον ἐκ γενικοῦ ναυαγίου διασωθὲν, εἰς αὐτὸν τὸν ἐκ περιστάσεως ἀφανισμὸν τῆς μαθήσεως, περιεκάλυψε τὴν τελείαν του γύμνωσιν μὲ τὴν σκέπην τῆς περιορισμένης μελέτης τῶν ἀπλουσέρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων· προηγουμένου δὲ τοῦ καιροῦ, καὶ τῆς πολιτικῆς τρικυμίας καταπραῦνομένης, ἄρχησε, δυνάμει αὐτῆς τῆς Ἱεραῦς διδασκαλίας τῆς Πίσεως, νὰ ἐνδύεται ἐκ νέου τὴν χρυσοῦφαντον σολὴν τῆς προπατορικῆς του μαθήσεως. Εἰς αὐτὴν ἄρα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μελέτην χρεωσθεῖ τὸ Γένος μας τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς μαθήσεως, καὶ τὴν ὡς ἐξ ὑπαρχῆς ἀναγέννησιν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων.

§ ρυδ. Τὰ κατ' ἀρχὰς αὐτῆς τῆς ὀδυνηρᾶς περιόδου ἠθικά, καὶ πολιτικὰ πράγματα ὁμολογουμένως εἶναι, καθὼς καὶ ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ εἶναι, ᾄτινες ἄνδρῳ καὶ θηριώδεις, καθὼς περιγράφει ὁ σοφὸς Εὐγένειος, τοῦ ὁποίου τὰς φράσεις διὰ

τὸ εὐληπτότερον αὐτολεξεί παραφράζομεν (α), ὥςτε κανένας τῶν εὖ φρονούντων δὲν ἤμπορεῖ εἰς τοιαύτην ἐλεεινὴν τῶν πραγμάτων κατάστασιν νὰ ἀπαιτήσῃ, ὅχι μόνου εὐφορίαν καρπῶν κατὰ τοὺς λόγους, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἐλπίσῃ τὴν τυχοῦσαν βλάβην τῶν μαθημάτων. « Φύσει γὰρ πῶς ὑπὸ τῆς χρείας ἄγεσθαι » φιλεῖ τὸ ἀνθρώπειον. » Ὅταν ὑσερηῆται τῶν ἀναγκαιοτέρων, μόλις σρέφει τὸ ὄμματου εἰς τὰ περιττά. Ὅθεν ἂν μεταξὺ τῶν τόσων κακῶν εὐρέθησαν καὶ τινες, ὑπὸ θειοτέρας εὐνοίας ἀγόμενοι, ὥςτε νὰ μὴν ἀμελήσουν τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων, αὐτοὺς πρέπει νὰ τοὺς θεωρήσωμεν, ὡς τὰ κατὰ τέχνην κατηπειγμένα ἐκεῖνα πωρικὰ, τὰ ὁποῖα εἰς ἀήθη κλίματα, καὶ εἰς καιροὺς μηδὲλως ἀρμοδίους, ἡ τέχνη τὴν φύσιν παραβιαζομένη προβάλλει εἰς τοὺς ἐντροφῶντας. Τοιοῦτους αἴωρος καρποὺς φιλοσοφίας, καίτοι ἀθλίως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐκδαρβαρωθεῖσα ἡ Ἑλλάς, ἐφάνη, καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν τοῦ Γένους κάκωσιν φέρουσα, εἰς τοὺς ὁποίους ἂν δικαίως ἐπικαυχώμεθα, ἂς μὴ φθονήσῃ κανένας τῶν ἀλλογενῶν, καθ' ὅτι ὅχι ὡς τινες τῶν ἀρτιπλούτων ἐπιδεικτιῶμεν ἀγροίκως εἰς τὰ παρόντα, ἀλλ' ὡς ἐκ πλουτούντων ἤδη πενόμενοι εἰς τὰ ἐναπολειφθέντα ἐπαγαλλόμεθα, ἅμα μὲν τῆς παλαι ἀφθονίας τὴν μνήμην φέροντες, ἅμα δὲ καὶ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πρώτην εὐστηρίαν ἐλπίζοντες, εἶποτε τοῖς καθ' ἡμᾶς εὐμενῶς ἡ Πρόνοια ἐπιβλέψει!

§ ρνε. Περί δὲ τὰ τέλη τῆς ις'. ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀρχησαν νὰ ἀναφαίνωνται εἰς τὴν δυσυχοῦσαν Ἑλλάδα ἀνθρώποι ὑπέρτεροι τῶν περιστάσεων, οἱ ὁποῖοι τὴν τοῦ λόγου

(α) Εἰς ὅλην τὴν ἐκθεσιν τῆς χρονικῆς αὐτῆς περιόδου ὁ μόνος διὰ τὴν σειρὰν τῆς φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας ἀλάσθατος ὁδηγὸς εἶναι ὁ ἀείμνηστος Εὐγένειος, τούτου τὴν χρονογραφικὴν ἐκθεσιν ἐξακολουθοῦμεν ἀκριβῶς μέχρι τοῦ καιροῦ του, μετατρέποντες ἀπλοῦς φερα τὴν φράσιν διὰ περισσοτέραν τῆς ἐννοίας ἀνάπτυξιν.

δύναμιν διὰ τῆς Φιλοσοφίας ἐξασκούμενοι ἀνήγειραν, μικρὸν, κατὰ μικρὸν, τὰ πέπτωκότα τῆς Φιλοσοφίας μαθήματα, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ἀρίστως ἐπιτηδευσάμενοι ἀνεθύμισαν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους Ἕλληνας τὴν οὐράνιον γλῶσσαν τῶν ἑλευθέρων προγόνων τους. Κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα ἤκμασε Γαβριήλ ὁ Σεβήρος ὁ τὴν ποιμαντορίαν ἐμπιστευθεὶς τῆς εἰς Βενετιανὴν παροικούσης τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησίας· ἀνὴρ ἄριστος λόγῳ καὶ μαθήσει πεπαιδευμένος, καθὼς ἐμφαίνουσι τὰ παρ' αὐτοῦ συνταγμάτια. Καὶ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ὁ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας κοσμήσας, τοῦ ὁποίου τὸ εἰς ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐξωτερικὴν μάθησιν κλέος, οὐ μόνον τὰ κατ' ἡμᾶς ἐλάμπρυνεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πορρόωτά τω τῶν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν διαδοθὲν ἔγινε πασιδῆλον. Καὶ Μάξιμος ὁ Μαργουίνιος Κυθέρων ἐπίσκοπος, ὅστις τὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα εἰς ἄκρον ἐκπαιδευθεὶς ἐπιτηδεύθη ἀρίστως τὴν Ἑλληνικὴν φράσιν, ὥστε τὸ ὕφος τῶν λόγων του ὀλίγον τι ὑπερεῖται τοῦ ὕφους τῶν παλαιῶν.

§ ρνς. Κατὰ δὲ τὴν ιζ. σωτήριον ἑκατονταετηρίδα αὔρα ὄρωσε ἀναφύξεως, πρὸς ἀνάξωγογόνησιν τοῦ αἰχμαλώτου Γένους τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν κατεξηραμένην Ἑλλάδα ἐνέπνευσεν. Ἡ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων παιδεία καὶ ἄσκησις ἀρχησε νὰ ἐξαπλοῦται. Διάφοροι σεβάσμιοι Πατέρες τῶν μαθημάτων εἰς διαφόρους τόπους ἀνεφάνησαν. Ἡ Κοινὴ Μήτηρ ἢ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καίτοι ὑπὸ τῆς ὀδυνηρᾶς θλίψεως σερφεύουσα γάλακτος παχυτάτου πρὸς ζωοτροφίαν τῶν τέκνων τῆς, δὲν ἔπαυσεν ὅμως περιθάλλουσα αὐτὰ εἰς τὸ σῆθος τῆς νὰ ἐκθερμαίνῃ μὲ τὴν μητρικὴν τῆς πνοὴν τὰ ναρκωμένα μέλη των, ἐπιχέουσα αὐτοῖς φιλοσόφως τὰ ἄπερ ἐν γωνίᾳ που περὶ αὐτὴν κηδεμονικῶς διεφύλαξε ζωοπάροχα πνεύματα πρὸς ἀνάρρωση. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπ' ὀνόματι παν-

δήμου προσκυνηταρίου τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικὸν Κοινὸν Σχολεῖον ἐσύστησεν· ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ κατὰ τόπους τῆδε κακέϊσε ἀνεγερθέντα κοινὰ Σπουδασήρια ἀπλῆτω ζήλω ἐπροσάτευσεν, ὧν τὰ ἐπισημότερα καὶ σχολαρχούντων ἀξιολόγων εὐμοίρησαν. Ἐν τούτοις τὸ τῆς Οὐγγροβλαχίας Ἑλληνικὸν Μουσεῖον, τοῦ ὁποίου τὴν πρώτην σύστασιν τὴν χρεωσθεῖ τὸ Γένος μας εἰς τὴν ἔκλαμπρον γενεάν τῶν Πραγκοβάνων, οὐχ ἦπτον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναζωοποίησιν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἄρχησε λοιπὸν τὸ Γένος νὰ ἀνακύπτῃ ἀπὸ τὸν πυθμένα τῆς ἀμαθείας, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ζάλη τῆς αἰχμαλωσίας τὸ εἶχε καταβυθίσῃ.

§ ρυζ. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ Λούκαρις, ὅς τις δὲν ἦτον ἄγευστος παιδείας Ἑλληνικῆς, ἔδωκεν ὁμῶς καθ' ἑαυτοῦ Αἰρετικῆς φρενοβλαβίας ὑπόνοιαν. Καὶ Μελέτιος ὁ Συρίγου ἐκ Κρήτης, ὅς τις εἰς τὰ θρυλλούμενα Διδασκαλεῖα τοῦ Παταβίου ἐξασκηθεῖς, εἰς τὰς τότε γάσεις τῆς Ἐκκλησίας κατηγωνίσθη οὐκ ἀγενῶς. Ἐν τούτοις Θεόφιλος Κορυθαλεὺς ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, ὅς τις τὰ μὲν ἐγκύκλια μαθήματα ἐδιδάχθη εἰς Ρώμην, τὰ δὲ φιλοσοφικὰ ἐν Παταβίῳ ὑπὸ Κρεμονίνου παραλαβὼν, λαμπρὸν ἄστρον Φιλοσοφίας εἰς τὸν σκοτεινὸν ὀρίζοντα τῆς εἰς ἀμάθειαν καταβυθισμένης Ἑλλάδος ἀπέστειλε, καὶ τὸν φωταυγῆ Ἥλιον τῆς μαθήσεως ἀνατέλλοντα προεμήνυε. Τούτου τὴν μὲν εἰς τοὺς λόγους ἀρετὴν καὶ δύναμιν τὴν ἀποδεικνύουν τὰ ἀπανταχοῦ περιφερόμενα ἀξιάγασά του συγγράμματα, τὴν δὲ εἰς τὸ Γένος τῶν Νέων Ἑλλήνων κοινὴν ὠφέλειαν τῆς διδασκαλίας του, τὴν μαρτυροῦν ὅσοι εἰς αὐτὸν ἐμαθήτευσαν, μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων συγκαταλέγονται καὶ Διονύσιος ὁ Μητροπολίτης χρηματίσας Ναυπλίου, καὶ ὁ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων κοσμήσας Νεκτά-

ριος ὁ ἐκ Πελοποννήσου, ὁ καὶ πολὺς εἰς τὰ κατὰ τῶν παπιζόντων ἀναφανείς ἀγωνίσματα· ὅ,τε Ἰωάννης Καρυοφύλλης ὁ Βυζάντιος, καὶ Γερμανὸς ὁ Αἰτωλὸς ὁ ὕπερον Νύσσης Ἐπίσκοπος, οἱ ὁποῖοι ὅλοι εἰς ἀκρότητα παιδείας ἀπέβλεπον. Κατ' ἐκεῖνο δὲ τοῦ χρόνου τὸ διάστημα, καὶ Γεώργιος ἤνθει ὁ Κορέσσιος Χίος τὴν πατρίδα, ἄριστα ἐκπεπαιδευμένος εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἰατρικῆς, τῆς Φιλοσοφίας, καὶ Θεολογίας· καὶ ὁ τὸν Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐκλεῶς δι' ἑξῆς Ἀθανάσιος ὁ Πατελάριος. Καὶ ὁ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας Πατριαρχικὸν Θρόνον μετὰ τὸν Λούκαριν ἀναδεχθεὶς Γεράσιμος, ἐκ Κρήτης ἀμφοτέροι, οἱ ὁποῖοι πρὸς τοῖς Ἱεροῖς δόγμασι δὲν ἠμέλησαν τὰ τῆς Φιλοσοφίας μαθήματα. Ἐπὶ τούτοις ἡ Κρήτη καὶ Γεράσιμον ἄλλον ἔδωκε τὸν Βλάχον, ἄνδρα περὶ Φιλοσοφίαν καὶ Θεολογίαν εἰς πολλὰ διαπρέψαντα (α) καὶ Καλούδην τὸν μαθητὴν του, οἱ ὁποῖοι τὸ εἰς Βενετίαν παροικοῦν γένος τῶν Νέων Ἑλλήνων εὐτυχῶς διεκόσμησαν. Παρήγαγε δὲ ὁ αὐτὸς χρόνος καὶ τοὺς ἐκ Χίου εὐδοκιμήσαντας εἰς Φιλοσοφίαν, Παΐσιον τὸν Λειγαρίδην τὸν ἐν Γλασιῷ τῆς Μολδαβίας σχολαρχήσαντα, καὶ Ἀντώνιον Κοραῆν τὸν Ἰατροφιλόσοφον. (β) καὶ Ἰωάννην πρὸς τούτοις τὸν ἐκ Βερόροιας τοῦπίπλην Κοττούνιον, ὅς τις περὶ τὰ μέσα αὐτῆς τῆς ἑκατοσύος τὴν καθέδραν τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὴν ἐν Παταβίῳ Ἀκαδημίαν μετὰ κλέους ἀναπληρῶν, ἐσύστησεν ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν Φροντιστήριον. Καὶ Ἰλαρίωνα Κιγαλαν τὸν ἐκ Κύπρου, τὸν ὕπερον καὶ Ἀρχιεπίσκοπον ταύτης προχειρισθέντα. Καὶ Σεβαστὸν δὲ τὸν Τραπεζούντιον τὸν ἐν Κωνσταν-

(α) Τούτου τὸ μιζοβάρβαρον λεξικὸν μᾶς παρασῆνει τὸν κατὰ λέξιν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς δημοτικῆς ἐγγωρίου διαλέκτου χρωματισμόν.

(β) Ἐν τούτοις ἅς συναριθμήσωμεν καὶ Ἀργέντην τὸν ἐνθερμον τῆς Ἐκκλησίας ὑπασπιστήν.

τινουπόλει μὲν τὸ πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ καὶ ἐν Βουκορεσίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας διδάξαντα, καὶ Εὐγένιον τὸν ἐξ Ἀκαρνανίας, παρ' ᾧ ἐμαθήτευσεν ὁ Γόρδιος. Καὶ Χρῦσανθον τὸν Ἡπειρώτην τὸν τῆς ἐν Μοσχοπόλει πρῶτον, ἔπειτα δὲ τῆς ἐν Ἄρτῃ σχολῆς σχολαρχήσαντα, τοῦ ὁποίου μαθητῆς, καὶ ἐπομένως διάδοχος ἐχηρημάτισεν ὁ ἐξ Ἄρτης Ἀθανάσιος. Καὶ Γεράσιμον τὸν Ἀκαρνανᾶ, ὅστις καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολαρχίας ἠξίωται.

§ ρνζ. Περὶ δὲ τὰ τέλη αὐτοῦ τοῦ ἐν κοινῇ δυσυχία εὐτυχοῦς αἰῶνος, ἀνεφάνη ἐνδόξως νέος ἀρχηγὸς τῆς ἀρχαίας εὐκλείας τοῦ Γένους μας ὁ αἰμίμητος Παναγιωτάκης, ὅστις πρῶτος παρὰ τῇ Ὄθωμανικῇ βασιλείᾳ τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας εὐτυχῶς προσκτησάμενος ἐκληρώσατο ἀκήρατον δόξαν τὴν πολιτικὴν τοῦ Γένους τῶν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων ἀνέγερσιν. Τούτου τὸ ὑψηλὸν φιλόσοφον φρόνημα ἀπεδείχθη ἴσον μὲ τὴν πολιτικὴν του βαθυνοῖαν εἰς τὴν διαλέξιν ὅπου ἔκαμε μετὰ τινος Βαυλῆ Ἐφένδη, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ τότε ὑπατεύοντος τὸν δὲ περιόντα αὐτῷ πλοῦτου τῆς ἐπισήμης καὶ πολυμαθείας τὸν παρασηνεὶ σαφέστατα ἢ περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὀθελίσκου πρὸς Ἀθανάσιον Κιρκέρον ἐπισολή του.

§ ρνη. Μετὰ τούτου δὲ διεδέχθη τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας ὁ ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ περιδότης Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις, οὐχ ἦττον τοῦ προκατόχου του φιλογενῆς καὶ φιλόσοφος, διὰ μὲν τὸ ὕψος τῆς γνώσεως καὶ μαθήσεως τὴν Φιλοσοφικὴν καθέδραν τοῦ Κοινοῦ Σχολείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλάμπρυνε, διὰ δὲ τὸ βᾶθος τῆς πολιτικῆς του φρονήσεως εἰς τὸ βασιλικὸν αὐτὸ προεδριάσθη ἀξίωμα, καὶ τὴν τάξιν τοῦ ἐξ ἀπορρήτων παρὰ τῆς Βασιλείας εὐκλεῶς ἐπισεύθη ὥστε, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς Εὐγένειος, δύσκολον εἶναι νὰ κρίνη τινὰς, ποῖον τάχα πρέπει νὰ προτιμῆσθαι

ἐπ' αὐτῶν, τὸν ἐν τοῖς φιλοσοφοῦσιν οὕτω πολιτευσάμενον, ἢ τὸν ἐν τοῖς πολιτευομένοις οὕτω φιλοσοφήσαντα. Οὗτος τὴν πολιτικὴν ἀνέγερσιν τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων κηθεμονικῶς ἐπρομήθευσε προσκτησάμενος τὸ Τοπαρχικὸν Ἄξιωμα τῆς Ἡγεμονείας Οὐγγροβλαχίας, ἐφ' ᾧ ἀνηγορεύθη εὐκλεῶς παρὰ τῆς Βασιλείας ὁ κατ' ἀρετὴν καὶ σοφίαν ἰσότημος πανευκλεῆς υἱὸς τοῦ Νικόλαος, ὃς ἐπὶ τοῦ Ἡγεμονικοῦ Θρόνου εἶχε διὰ βίου τὴν Φιλοσοφίαν συμπάρεδρον. Ἀνέκυψε λοιπὸν διὰ τῶν Βασιλικῶν αὐτῶν ἀξιωματῶν τὸ αἰχμαλῶτον Γένος τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν τελείαν πτώσιν τῆς πολιτικῆς του ὑπάρξεως, καὶ Ἡγεμόνες, καὶ Ἄρχοντες, οἱ ἕως τότε ἀπολύτως αἰχμαλῶτοι, παρὰ τῶν κρατούντων ἀνεγνωρίσθησαν.

§ ρυθ. Αὕτῃ ἐσάθη ἢ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν πρώτη ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους μας, καθὼς καὶ ἐν προοιμίῳ ἐκθέσαμεν. Τὰ πολιτικὰ τῶν βασιλικῶν ἀξιωματῶν προνόμια ἀπεκατεστήθησαν ἔθνικὰ τοῦ Γένους μας δικαιώματα. Τὸ ὑφ' ἐνὶ καὶ μόνῳ γενικῷ συστήματι τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύτως, ἕως τότε, κατατρυχώμενον ἔθνος ἔλαχε διὰ μιᾶς κατὰ τάξιν ὑπαλληλίας μιᾶς πολιτικῆς συστάσεως, καὶ ἀντὶ ὑποχειρίου, ὑπήκοον ἀπεκατέστη ἐν τῷ πολιτεύματι. Αὕτῃ λοιπὸν ἢ κατὰ τάξιν ὑπαλληλία, ἢ ὅποια εἶναι τὸ κυρίως συστατικὸν τῆς πολιτικῆς εὐδαιμονίας κάθε ἔθνους, ἐξ ἀνάγκης ἐπέφερε καὶ τὴν κατὰ τάξιν ἠθικὴν διαφορὰν τῆς ἀγωγῆς καὶ μαθήσεως, καὶ διεκρίθη ἄρα ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς τὸ τάγμα τῶν Εὐγενῶν καὶ πεπαιδευμένων, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν χυδαίων καὶ ἀγγραμμάτων. Ὅθεν ἢ Σπουδῆ, καὶ ἢ Μάθησις ἀπεκατέστη ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος εἰς τὸ ἐκ νέου συζηθὲν πολιτικὸν σύστημα τοῦ Γένους μας· καὶ ἢ ἀνάγκη ἀπεκατέστη φιλοτιμία μεταξὺ τῶν Εὐγενῶν. « Φύσει γάρ πως (ὡς καὶ ἀνωτέρω κατὰ τὸν σοφὸν Εὐγένειον εἴπομεν) ὑπὸ τῆς χρείας ἄγεσθαι φιλεῖ τὸ ἀνθρώπειον. »

Ἐν ὅσῳ τὸ Γένος, ὑπὸ πεινιχρὰν δουλείαν ἐξευτελισμένον, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπολύτως αἰχμαλωτον, καὶ τῶν πρὸς ὑπαρξίν ἐσερεῖτο, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν σύσασιν, ἢ ἀσφάλειαν πολιτικὴν, ἢ Σπουδὴ τῶν Γραμμάτων, καὶ ἢ ὄρεξις τῶν μαθημάτων, ὡς μηδένα φέρουσα καρπὸν πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιοτέρων, κοινῶ τῷ λόγῳ ἐλογίζετο ἀνωφελὴς καὶ μάταιος. ἐν κενῇ γαστρὶ τῶν καλῶν Ἔρωσ οὐκ ἔσι. σοφώτατα εἶπεν ὁ Ἀχαιοῦς.

Αὐτὴν τὴν ἐκ πενίας πικρὰν ἀλήθειαν τὴν ὁμολογεῖ καὶ Γεώργιος ὁ Ζηγαθινὸς (20) διὰ σίχων ἀμέτρων πολιτικῶν, τοὺς ὁποίους, ἴσως, δὲν εἶναι περιττὸν νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, ὅχι μόνον πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπόδειξιν πραγματικωτέραν τοῦ ὕφους, καθ' ὃ εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα ἐσιχουργοῦσαν οἱ δυσυχεῖς Ποιηταί, ὑπὸ τῆς πείνας δαμαζόμενοι. Ἴδου οἱ σίχοι του.

Φίλε ἀρκεῖ σοι ἐνταυθοῖ τὸ ὕφος τῶν πνευμάτων.

Ἀμίσθωτος καὶ νῆσις τε τοῦ γράφειν οὐκ ἰσχύω.

Οὔτε ψωμὸν μοὶ ἔφερεις, οὔτ' οἶνον τὸν εὐώδη,

Οὔτε τυρὸν, ἢ ὄψον τι, οὔτε ὠὰ ὀρνίθων,

Ἄ καὶ οἱ οἴκοι πλήθουσιν ἀεὶ μὲν καὶ τῶν Ἴρων (α)

(α) Ὁ Ἴρος εἶναι λέξις Ὀμηρικὴ, ἐξ οὗ καὶ κατὰ μετωνυμίαν Ἴροι οἱ ἐπαιτοῦντες πτωχοὶ, ἤτοι οἱ Ζητιάνοι λέγονται, ὡς ἐξηγεῖ ὁ Εὐστάθιος (Ὀδ. Σ. σίχω 3) ὅθεν καὶ τὸ, οἴκοι Ἴρων, *miserrimorum aedes* μεταφράζει ὁ Φαβρίκιος Ἐλ. βιβλ. τομ. X. σελ. 680. ἐκδ. Ἀμβούργου. « Ἰσέον δὲ, λέγει ὁ Εὐστάθιος, ὅτι τὸ τοῦ Ἴρου ὄνομα φέρεται μέχρι » καὶ νῦν παρὰ τοῖς ὑπερθεῖν Σινώπης, οἱ τὸν λίαν πτωχὸν ὑποβαρ- » βαρίζοντες, πτωχὸν ἄϊρον λέγουσι ». Δὲ σημειώσωμεν δὲ ὅτι ἡ λέξις Ἴρος σώζεται εἰς τὰς Ἀθήνας ἐν δημοτικῇ χρήσει ἀμεταποίητος, τὴν ὁποίαν τὴν μεταχειρίζονται τὰ παιδιὰ χλευαστικῶς ἐπὶ ψόγῳ, κήρυγμα ἀσχημοσύνης τὸ, Ἴρος! Ἴρος! ἐκφέροντα, ὅταν ἰδοῦν κανένα ἀσχημο-

Ἄλλ' οὐτ' ὀλίγα κήπια, ἢ καὶ τινὰς ὀπώρας,
 Ἴνα ἐσθίων πρὸς μικρὸν ἰσχύω γράφειν ταῦτα.
 Ἄλλ' ἀληθῶς καὶ φανερῶς λέγω σοι τοῦτο πάτερ,
 Τὴν χθὲς καὶ πρώην νητρεκῶς οὐκ ἐζύμωσαν οἱ οἴκοι (α)
 Διότι μῆδ' ἀλεύριον, οἶδε θεὸς, οὐκ ἦν μοι.
 Νόμισμά τι, μοὶ πίστευσον, οὐκ εἶχον ἀγοράσαι.
 Καὶ (β) ἠρξάμην ὀλιγοθυμεῖν, καὶ συνεσκοτιζόμην.
 Πολλὰ τῆς εἶπα, πῆνα μου, δίφθογγον νὰ σὲ γράψω,
 Καὶ μόνον ἕασον μικρὸν, μὴ σκοτισθῆ τὸ φῶς μου.
 Καὶ πρὸς με ἀπεκρίνατο, μετὰ θυμοῦ μεγάλου,

οὐνῶντα, ἢ ἀπρεπές τι, ἢ ποταπὸν, ποιοῦντα, ἢ λέγοντα. Καὶ αὐτὴ εἶναι
 ἡ παρ' Ὀμήρῳ κυρίως σημασία τοῦ ὀνόματος.

(α) Ὁ εἶχος ἐκπίπτει τοῦ ῥυθμοῦ διὰ μιᾶς συλλαβῆς τοῦ ἀρισμένου
 ποσοῦ περιττεύων. Ἐνδέχεται λοιπὸν ὁ Ποιητὴς, ἢ κατὰ τὸ μικτὸν
 τῆς Διαλέκτου κοινῶς Ἰωνίζων, νὰ ἔγραψεν, οὐ ζύμωσαν, ἢ τὸ πιθανώ-
 τερον, νὰ ἔγραψεν, οἴκοι, ἦτοι οἴκοι, εἰς σπῆτι. Οἱ δὲ ξένοι ἀντι-
 γραφεῖς τὸν κατὰ τὸ ποσοῦν ῥυθμὸν τοῦ ὕφους ἀγνοοῦντες, καὶ εἰς τὸ
 κατὰ κανόνας ὀρθὸν τῆς ἐκφράσεως ἀποβλέποντες, ἀνέτρεψαν τὸν
 εἶχον, προσθέσαντες, κατὰ διεσραμμένην διόρθωσιν, ἢ τὴν αὔξησιν
 τοῦ παρωχημένου εἰς τὸ, ζύμωσαν, καὶ ἔγραψαν, οὐκ ἐζύμωσαν, ἢ
 τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον εἰς τὸ ἐπιρρήμα οἴκοι, καὶ ἔγραψαν, οἱ οἴκοι.
 Τοιοῦτους κακοῦ ῥυθμοῦ διορθωτὰς τῶν κοινῶν ἐκφράσεων ἔχομεν,
 κακῆ τύχῃ, πολλοὺς, καὶ τώρα, καὶ μάλιστα ὅχι ξένους, ἀλλ' οἰκίους
 κατ' ὄνομα. Ὁ δὲ εἶχος φαίνεται ὅτι ἦτον

Τὴν χθὲς καὶ πρώην νητρεκῶς οὐκ ἐζύμωσαν οἴκοι

ὅπερ κατὰ τὴν μεταγενεστέραν Δημοτικὴν φράσιν παραφραζόμενον
 γίνεται

Χθὲς καὶ προχθὲς ἀληθινὰ δὲν ζύμωσαν εἰς σπῆτι.

(β) Ἐπίσης καὶ τοῦτο τὸ, καὶ ἠρξάμην, ὡς τοῦ ῥυθμοῦ κατὰ τὸ
 ποσοῦν ἐκπίπτων, ἔπεται νὰ εἶναι γραφικὴ διεσραμμένη διόρθωσις τοῦ
 ἀντιγραφεύς, ὁ δὲ Ποιητὴς ὡς φαίνεται ἔγραψε, Κ' ἠρξάμην, ὅπερ
 συμφωνεῖ εἰς τὸν ῥυθμὸν.

Καὶ τρίφογγον εἰ γράφεις με, ἤκιστά μοι ἀρκέσεις,
 Πληροφορήθητι καλῶς, γοργὸν νὰ (α) σὲ ὠλέσω
 Ῥίψω δὲ γέ σε κατὰ γῆν, καὶ χάσεις τὴν ζωὴν σου.
 Καὶ οὕτως οὐχ ὑπήκουσεν, εἰ μὴ νὰ τὴν χορτάσω.

§ ρξ. Ὅτε δὲ, θεῖα νεύσει, ἡ μάθησις, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς, ἀνεβίβασεν τοὺς αἰχμαλώτους εἰς πολιτικά ἀξιώματα, τότε ἡ Σπουδὴ τῶν Γραμμάτων, καὶ ἡ ἀσκησις τῶν μαθημάτων ἀπεκατέστη, ὄχι μόνον χρήσιμος καὶ ἐπωφελῆς, ἀλλὰ καὶ μέσον τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἀναγκαιότατον εἰς τὸν κατὰ τάξιν πολιτικὸν προβιβασμὸν τῶν ἐγκριτωτέρων. Ἡ μάθησις λοιπὸν καὶ παιδεία ἐσύσθησεν ἐν τῷ πολιτεύματι τὰς τάξεις τῶν ὁμοειδῶν, καὶ διέκρινε τοὺς Εὐγενεῖς ἀπὸ τοὺς Χυδαίους. Αὐτὴ ἡ κατὰ τάξιν ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ διαφορὰ, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ φέρῃ διαφορὰν εἰς τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἀγωγὴν τῶν νέων, καὶ ἀκολούθως εἰς τὰ ἥθη, εἰς τὰς ἰδέας, καὶ εἰς τὰς πράξεις τῶν Εὐγενῶν. Ἀμοιβαίως ἄρα ἡ Κοινὴ Γλῶσσα, διὰ τῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθημάτων, καὶ κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν ἠθῶν, ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῆ βαθμηδὸν τὴν κατ' ἥθος καὶ κατ' ἔθος διαφορὰν τῆς εὐγενεσέρας ἐκφράσεως. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἔπρεπε νὰ ἀποτεινάξῃ, ὀλίγον, κατ' ὀλίγον, τὸν ἐκ περιεσάσεως βαρβαρικὸν τῆς χρωματισμὸν, καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν φυσικὴν τῆς μορφῆν, ἐπαναστρέφουσα βαθμηδὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καθαρότητα.

§ ρξα. Ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, καθὼς ἐκ τῶν προειρημένων ἐγνωρίσθη σαφέστατα, χωρὶς νὰ πάθῃ οὐσιώδη διαφορὰν, ἢ ἀλλοίωσιν, μετεβλήθη, εἰς διαφόρους καιροὺς, κατὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις, ὥστε τέλος πάντων ὑπὸ μίαν νεωτέραν μορφὴν, δι' ἐνὸς ξένου χρωματισμοῦ, παρήλλαξε διόλου εἰς

(α) Ἐς παρατηρηθῆ δὲ τὸ νὰ ἀντὶ τοῦ Ἰνα, τὸ ὁποῖον καὶ εἰς προγενεσέρους τοῦ Συγγραφέως τούτου Στιχοουργοὺς εὐρίσκεται.

τὸ σὸμα τοῦ πλήθους, καὶ ὡς πάντῃ νόθος καὶ ἀποξενωμένη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, εἰς τὴν ἀκοὴν τῶν ξένων ἐφαίνετο. Διάφορα τοπικά καὶ χωρικά χυδαῖκά ἰδιώματα, κατὰ ποικίλην σύγκρασιν, καὶ σύμμειξιν τῶν ἐνδημούντων ξένων ἔθνων ἀνεφύησαν. Τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Αἱ Ἑλληνικαὶ λέξεις τῶν πραγμάτων κατηργήθησαν. Αἱ ἰδέαι τῶν ἀνθρώπων παρήλλαξαν. Αἱ ἐκφράσεις ἄρα ἐξ ἀνάγκης μετετέραθησαν. Ἡ νεωτέρα ἀπλὴ Ἄττικὴ, ἡ ὁποία, ὡς εἶπομεν ἦτον ἡ τῶν Εὐγενῶν Διάλεκτος, μέχρις αὐτῆς τῆς ἀλώσεως, εἶχε μεταβάλῃ ἐπίσης τὴν φυσικὴν τῆς μορφῆς συμμιχθεῖσα μὲ τὰς Λατινικὰς ἐκφράσεις τῆς Ῥωμαϊκῆς Διοικήσεως, μεταβληθεῖσης ὁμως τῆς Διοικήσεως, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ οἰκειοποιηθῇ τὰς Ἑθνικὰς τῶν κρατούντων φράσεις, ὡσε μετὰ τὴν ἀλωσιν, συνεμίχθη διόλου μὲ τὴν κοινοτέραν Δημοτικὴν, καὶ κατὰ κοινὴν χρῆσιν παρήλλαξε. Μόνη ἡ Ἱερὰ Ἐκκλησία ἐφύλαξε τὸ ὕφος τῆς ἀπλουδέρας Ἄττικῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἦττον, καθαρὸν εἰς τὴν ἐκφρασιν. Ἐχρειάσθη λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν μεταγενεστέρα ἐποχὴν τῆς ἐκ νέου ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, οἱ ἐγκριτώτεροι τοῦ Γένους, κατ' ἀναλογίαν τῆς προόδου τῶν μαθημάτων, νὰ ἀναβιβάσουν τὸ ὕφος τῆς συγγραφῆς, ὡς οἶον τε ἐξηκριθωμένως, εἰς τὸ καθαρώτερον τῆς Ἄττικῆς φράσεως, ὡσε ἀναλόγως νὰ καθαρίσουν τὸ ὕφος τῆς ὁμιλίας ἀπὸ τὸν νόθον χρωματισμὸν τῆς χυδαϊκῆς ἐκφράσεως, καθὼς καὶ προϊόντος τοῦ λόγου πραγματικῶς θέλομεν τὸ πληροφορηθῇ.

§ ρξβ. Περί τὰς ἀρχὰς λοιπὸν τῆς ἡ' σωτηρίου ἑκατοσῦος (1709) ὁ μὲν αἰδίδημος Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος τὸν φθαρτὸν βίον μεταλλάξας, εἰς τὰς οὐρανίους σκηνάς τῆς ἀθανάτου μετέβη μακαριότητος. Τὸν δὲ Ἡγεμονικὸν θρόνον τῆς Οὐγγροβλαχίας ἐκόσμηε ὁ ἐπὶ σοφία καὶ ἀρετῇ ἴσον τῷ πατρὶ διαπρέφας πανευκλεῆς υἱὸς του, μεθ' ὃν καὶ ὁ ἕτερος αὐτοῦ

υιὸς διεδέχθη τὴν Αὐθεντείαν. Ἐν τούτοις μετὰ τὸ σοφὸν Νεκτάριον, Δοσίθεος ὁ ἀδάμαστος προασπιστῆς τῶν Ἱερῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διεδέχθη τὸν Ἀποστολικὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ τὴν παμμεγέθη δωδεκάβιβλον εἰς ἀπλῆν πεζὴν φράσιν συνέγραψε. Μετὰ τοῦτον δὲ Χρῦσανθος ὁ Νοταρᾶς, ὁ πᾶσαν ἰδέαν λόγων, καὶ ἐπισημῶν ἄριστα διελθὼν, καὶ τὸ Μαθηματικὸν εἶδος ἐξόχως εἰς Γαλλίαν σπουδάσας, μὲ τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς σοφίας καὶ πολυμαθείας του τόν τε Πατριαρχικὸν αὐτὸν Θρόνον ἐσόλισε, καὶ τὸ Γένος τῶν νέων Ἑλλήνων παγκοσμίως ἐλάμπρυνε. Τούτου ἢ εἰς τὰ Γεωγραφικὰ, καὶ Σφαιρικὰ Εἰσαγωγή, εἰς τὴν κατ' ἡμᾶς ἀπλῆν φράσιν συνθεμένη, εὐρίσκεται τύποις ἐκδοδομένη ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1716 ἔτος, ἐφ' ἧ καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παρά πᾶσι θαυμαζομένης μεγαλονοίας τοῦ ἀνδρᾶς προσετέθη τὸ Ἑλληνικὸν ἐπίγραμμα τοῦτο

ὦ, πόσων Ἄνδρῶν ἴδες Ἄστρα, καὶ νόον ἔγνωσ
 Ὄλιε, παντοδαπῆς τευξόμενος σοφίης!
 Ἀργείων, Θρηκῶν, Δάκων, Βαταβῶν, Ἰταλῶν τε,
 Καὶ Ἀντηνοριδῶν μάρτυρες εἰσὶ Πόλεις.
 Μᾶλλον Παρισίων μάρτυς μεγαλῶνυμον Ἄστρ,
 Ἐνθα Σε Κασσίνος θαύμασεν ὑψίνοος·
 Θέσκελον ἰδοσύνην, καὶ Γλῶσσαν θαύμασεν, ὡς μιν
 Οἶεσθ' Εὐκλείδην συλλαλέοντα κλύειν.
 Οὐλ' οὔν, καὶ μέγα χαῖρε ΧΡΥΣΑΝΘΕ, τὸ Χρῦσεον Ἄνθος,
 Ἡδὲ μάλα πνεύων τηλεφανῶν Χαρίτων.
 Δῶν ἀτὰρ δένδρον Σε κικλήσκω Χρῦσεον· ὡς γὰρ
 Γράμμασιν, ἠδὲ λόγοις Καρποτόμος τελείθεις!

Οὗτος ὁ Σεβασμιώτατος τοῦ Γένους μας Πατὴρ, ἐπὶ τῆς πανευφήμου Πατριαρχίας του, τὸ ἐν Βουκορεσίῳ Κοινὸν Ἑλληνικὸν Μουσεῖον ἐκ νέου ἀνήγειρε, καὶ εἰς τὸ ἐκεῖ μοναστήριον τοῦ ἀγίου Σάββα, ἀφιερωμένον ὄν εἰς τὸν Θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων

Πατριαρχικῶς ἐσύστησεν (21). Εἰς δὲ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετόχειον τοῦ Ἁγίου Τάφου, πλουσίαν καὶ πολύγλωσσον συλλέξας Βιβλιοθήκην, ὡς κοινὸν φροντιστήριον τῶν φιλομαθῶν, κηδεμονικῶς ἐδώρισεν. Αὕτη δὲ ἡ κατὰ διαδοχὴν Πατριαρχικὴ Τριεραρχία ἐκ Πελοποννήσου κατήγετο.

§ ρεγ. Ἀπὸ δὲ τὰς ἀφθόρους πηγὰς τοῦ αἰοιδίμου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου πολλοὶ ἀπήντησαν ζωοπάροχα νάματα ἐπίσημῶν, καὶ τὴν καταξηραμένην γῆν τῆς Ἑλλάδος ἐπότισαν, ἐν οἷς καὶ Βησσαρίων ὁ Μακρῆς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, καὶ Ἰακωβὸς Μάνος ὁ Ἀργεῖος, ὁ τῶν Φιλοσόφων ὑπατος ὀνομασθεὶς ἐπὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολαρχίας του, ἄμα δὲ καὶ Ἱερόθεος ὁ Βυζάντιος, ὁ Δρύσρας Μητροπολίτης, καὶ Διονύσιος Μαντούκας ὁ Κασορίας, καὶ Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, τοῦ ὁποῦ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος χωρογραφία παρὰ πᾶσι θαυμάζεται· καὶ ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος ὁ ἐκ Νήσου Ναξίας, τὴν Ἀρχιερωσύνην διὰ τῆς Φιλοσοφίας εὐπρεπεσέραν καὶ σεμνοτέραν εἰς τὸν κόσμον ἐδείκνυον. Καὶ ἐν Ἱερεῦσι δὲ Ἱερεμίας ὁ Κακαβέλας, καὶ Ἀβράμιος, οἱ ἐκ Κρήτης· καὶ Μηριάτης (ὁ ἐπισκοπήσας ὕστερον) ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ τὴν ἀπλουσέραν Δημοτικὴν Διάλεκτον εἰς τὴν Δημοσθενεϊκὴν ἀνυψώσας εὐφράθειαν· καὶ Ἀναστάσιος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῇ διανομῇ τοῦ λόγου ἐπὶ δημοσίου διέπρεπον ἄμβωνος, οὐχ ἦττον ἐνταυτῷ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Φιλοσοφίας πλοῦτον κομῶντες ἀμφιλαφῶς. Ἐφ' οἷς συγκαταλέγεται καὶ ὁ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Πρωτοσύγκελλος Καισάριος ὁ Πελοποννήσιος, ὅστις εἰς τὸ Μαθηματικὸν εἶδος ἠσκήθη κατ' ἐξοχὴν.

§ ρεδ. Περὶ δὲ τὰ μέσα τῆς αὐτῆς σωτηρίου ἑκατοσῦος, ἐν ᾧ τὸ λυκαυγὲς φῶς τῆς ἀπὸ τῆς Δύσεως Ἀνατολῆς τῶν μαθημάτων τὸν ὀρίζοντα τῆς παλινδρομούσης Ἑλλάδος ἀπήγαξεν, Ἄστρον λαμπρὸν Φιλοσοφίας, κρείττονι εὐδοκίᾳ, ἀνέ-

τειλεν ὁ φωταγωγὸς Εὐγένειος ὁ Βούλγαρις, ὅστις πρῶτον μὲν εἰς τὸ εἰς Ἰωάννινα νεοσυστηθὲν τότε Φιλοσοφικὸν Σχολεῖον τῶν Μαρούτζιδων, ἔπειτα δὲ εἰς τὸ ἐν Κοζάνῃ τῆς Μακεδονίας κοινὸν φροντιστήριον, καὶ τελευταῖον εἰς τὴν σχολαρχικὴν καθέδραν τοῦ εἰς τὸν Ἄθωνα συστηθέντος παντεπιστημονικοῦ Μουσείου ἐνδόξως μετεκαλέσθη. Ἡ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ Μουσείου Φιλοσοφικὴ Σχολαρχία τοῦ ἀειμνήστου Εὐγενείου, προδιατεθειμένον εὐροῦσα τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς, καὶ τὴν ὄρεξιν τοῦ καλῶς εἶδέναι, κατὰ μίμησιν τοῦ καλοῦ, εἰς ὅλον τὸ Γένος ἐπεκτείνασα, ἐξῆψε διὰ τῶν μαθημάτων τῆς νεωτέρας Φιλοσοφίας τὸν διαδοθέντα ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα τῆς μαθήσεως, καὶ παρέσθησεν εἰς τὰ ἔκθαμβὰ μάτια τῶν νεοφωτισμένων Ἑλλήνων, τὴν διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης, ἠθικὴν ὑπεροχὴν ἐνὸς ἔθνους ὑποτελοῦντος ἐν τῷ πόλιτεύματι. Τότε ὅλον τὸ σύστημα τῶν Φιλοσοφικῶν μαθημάτων μετερρύθμισθη, καὶ ἡ μεθοδικωτέρα καλλιέργεια τῶν Γραμμάτων ἀπεκατέστη τὸ γενικὸν ὑποκείμενον τῆς φιλοτιμίας τοῦ Γένους μας. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν μεταρρύθμισιν τῶν μαθημάτων θεωροῦμεν ὡς δευτέραν ἐποχὴν τῆς μεταγενεσέρας ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Τότε ἡ Ἀριστοτελικὴ Φιλοσοφία, εἰς τὴν ὁποίαν χρεωσούμεν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἐν αἶχμαλυσίᾳ ἀναζωογονήσεως τῶν μαθημάτων, ἔπρεπεν ὀρθῶ τῷ λόγῳ, νὰ παραχωρήσῃ τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστημονικὴν διδασκαλίαν, καὶ τὰ φῶτα τῆς ἀκριβεσέρας μαθήσεως διεδόθησαν εἰς τὸ Γένος μας. Τότε ἡ ἀπλουστέρα τεχνολογία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἐχρειάσθη νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀκριβεσέραν ἐπεξεργασίαν τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου συνθέσεως, καὶ ἡ Τέχνη τῆς Γραμματικῆς ἀπεκατέστη ἐξηκριβωμένη μέθοδος ἐπιστημονικὴ. Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐποχῆς ταύτης, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τὸ ὀνομάσωμεν νέου χρυσοῦν αἰῶνα τῆς ἠθικῆς τοῦ

Γένους μας ἀναγεννήσεως, ὅλα τὰ μέσα, θεῖα νεύσει, συνέρ-
 ρευσαν εἰς τὸ νὰ ἀναστήσουν τὴν, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς, μεταγενεστέρα
 του εὐκλείαν.

§ ρξε. Μικρὸν δὴ ἐπανελθόντες εὐρίσκομεν, μετὰ τὸν
 σοφώτατον Χρῦσανθον τὸν Νοταρᾶν, Παρθένιον τὸν ἐξ Ἀθηνῶν,
 ὅστις μὲ τὴν περὶ τὰ θεῖα καὶ περὶ τὰ πολιτικά πολυμαθεῖάν
 του καὶ βαδύνοίαν, τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων
 φαιδρῶς ἐσόλιζε, καὶ τῶν ἔξω μηδόλως παραμελῶν, τὴν ἐν τῷ
 πολιτεύματι ἔθνικην σύσασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, κηδεμο-
 νικῶς παντοίοις τρόποις, ἐπρομηθεύετο. Ἐφθασεν ὅθεν, δι' οὗ
 ἀνεκάλυψεν Ἱεροῦ παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ὀρισμοῦ, νὰ παραστήσῃ
 παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Βασιλείᾳ τὰ ἔθνικὰ δικαιώματα, καὶ
 πολιτικά προνόμια τῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Χριστιανῶν,
 ὡς ἐ τὴν τότε τῶν Δυτικῶν κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν, διὰ τὰ Ἱερά
 τῆς Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα, ἐγερθεῖσαν σάσιν, γενναίως
 διέλυσε, καὶ τὸ Γένος τῶν ὑπηκόων Ἑλλήνων, ἔθνικῶς ἐν τῷ
 πολιτεύματι συσημένου ἐννόμως ἀπέδειξε (β).

§ ρξς. Τούτου εὐκλεῶς ἀνεφάνη διάδοχος ὁ ἐπὶ σοφία καὶ
 ἀρετῇ περιβόητος Ἐφραὶμ, καὶ τούτος ἐξ Ἀθηνῶν, οὗ ὁ ἄωρος
 θάνατος καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ Γένος τῶν Ἑλλή-
 νων, πρωίμως ἐσέρησει. Ἐν τούτοις δὲ ὁ τῆς κοινῆς τοῦ Ἑλλη-
 νικοῦ Γένους ἀνεγέρσεως προσάτης, ὁ μεγαλόνοστος Σαμουήλ, μὲ
 ὄλην τὴν φυσικὴν του δραστηριότητα, καὶ τὴν περὶ τοὺς λόγους
 δεινότητα, τὸν Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον τῆς Κωνσταν-
 τινουπόλεως λαμπρῶς ἐκάλλυε. Τούτου τὸ παντοδαπὸς τῆς
 μαθήσεως μόνη ἢ περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων πολυπειρία
 καὶ ἔνσασις ἐδύνατο νὰ ἀντιζυγίσῃ, τὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς

(β) Ἐς δεχθῆ ἡ μακαρία αὐτοῦ ψυχὴ τὴν μικρὰν ταύτην τῆς
 αἰωνίου του μνήμης προσφοράν, ὡς ἀπαραίτητον ἀπότισιν χρέους
 τοῦ μητρόθεν εὐτελοῦς του ἀνεψιδίδου.

ὠφελείας ἀκάματον ζῆλον του ἐξισάζουσα. Εἰς τὰς εὐκλειεῖς ἡμέρας τῆς πρώτης Πατριαρχίας τοῦ ἀοιδίου αὐτοῦ Πατριάρχου ἢ Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἢ τὸν σπινθῆρα τῆς κοινῆς τοῦ Γένους φωταγωγίας ἄσβεστον ἐξ ἀρχῆς περιθάλψασα, ἀπέβη λαμπρὰ ἐσία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ Φιλοσοφικῶν φῶτων τῆς μαθήσεως. Ἡ Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας ἐπανέλαβε τὴν παλαιάν της καθαρότητα καὶ φαιδρότητα. Τὰ τῆς Ἐκκλησίας Βασιλικὰ προνόμια ἐπεκτάθησαν. Τὰ τῶν Κοινοβίων καὶ Μοναστηρίων ἄριστα διετάχθησαν. Καὶ τὰ νεωσὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος συστηθέντα Κοινὰ Σχολεῖα κηδεμονικῶς ἐπροσατέυθησαν.

§ ρξξ. Ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἀξιομάτων μία πανέκλαμπρος σειρὰ εὐκλεῶς διέπρεπε. Καὶ ὁ μὲν ἀοιδίμος Ἀλέξανδρος Γκίκας, ὁ τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας μὲ τὸ ὑπερβάλλον τῆς πολυμαθείας του ἐνδόξως λαμπρύνας, καὶ τὴν τάξιν τοῦ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Βασιλείας δεύτερος μετὰ τὸν ὁμώνυμόν του Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον ἀξιοπρεπῶς κληρωσάμενος, πικρῶ τῷ θανάτῳ πρὸ μικροῦ τὸν βίον μετήλλαξεν. Ὁ δὲ πανευκλεῆς τούτου υἱός, ὁ φιλόμουσος καὶ φιλογενῆς Ἀυθέντης Γρηγόριος Γκίκας, ἐπὶ τὸν Ἡγεμονικὸν θρόνον τῆς Ὀυγγροβλαχίας ἐκλάμπρως διέπρεπε. Τὸν δὲ Ἡγεμονικὸν θρόνον τῆς Μολδαυίας εὐκλεῶς ἐσόλιζεν ὁ τῆς ἐκλάμπρου γενεᾶς τοῦ πρώτου ἀνεγέρτου τοῦ Γένους μας ἀπόγονος Ἀυθέντης Κωνσταντῖνος ὁ Μαυροκορδάτος, σύνοδρον ἔχων κατὰ κληρονομίαν τὸν πατροπαράδοτον ζῆλον τῆς σπουδῆς καὶ μαθήσεως.

§ ρξη. Ἀφίνοντες δὲ κατὰ μέρος τοὺς ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ ἰδιαζόντως τῇ μαθήσει διαπρέψαντας, ἅς ἀναφέρωμεν μόνου ἐκείνους, ὅπου πρὸ τῆς Σχολαρχίας τοῦ κλεινοῦ Ἐυγενείου, ἐπὶ σχολαρχικῆς καθέδρας, ὡς κοινοὶ φωστῆρες τοῦ Γένους

μας ἔλαμψαν. Ἀναγράφοντες λοιπὸν αὐτὸν τὸν παρ' ἐκείνου τοῦ ἀειμνήστου ἐκτεθέντα κατάλογον, ἀπαντῶμεν, εἰς μὲν τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικὸν Σχολεῖον, Ἀντώνιον τε καὶ Χουρμούζιον τοὺς ἀνταδελφούς Βυζαντίους, καὶ Σπανδωνῆν καὶ αὐτὸν Βυζάντιον, καὶ τὸν ἐκ Μιτυλήνης Δωρόθεον, καὶ Ἀνανίαν τὸν Γραμματικόν. Εἰς δὲ τὴν ἐν τῷ Παταβίῳ Ἀκαδημίᾳ Νικόλαόν τε Καλλιᾶκην, καὶ Θωμᾶν Κατάνην, καὶ Νικόλαον Κορνηνὸν τὸν Παπαδόπουλον τοὺς ἐκ Κρήτης, καὶ Ἀντώνιον Στρατηγὸν τὸν Κερκυραῖον. Εἰς δὲ τὸ ἐν Βενετίᾳ Φλαγγινιανὸν λεγόμενον Φροντιστήριον, τὸν τε Μοσχοπολίτην Χαλκέα, καὶ τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν Πατούσας, ἐν οἷς ἄς προσθέσωμεν καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Καγκελλάριον, καὶ Ἰωάννην Κολλέτην, καὶ τούτους ἐξ Ἀθηνῶν. Ἰωάννην τε, καὶ Γεώργιον, καὶ Ἀντώνιον Κατήφορον τὸν ἐκ Ζακύνθου, τὸν ἐπὶ πᾶσαν ἰδέαν λόγων καὶ μαθημάτων εὐκλεῶς θαυμαζόμενον. Εἰς δὲ τὸ ἐν Πάτρῳ τῇ Νήσῳ Κοινὸν Διδασκαλεῖον, Μακάριόν τε τὸν ἀοίδιμον, καὶ Γεράσιμον τὸν ἐκείνου μαθητὴν καὶ διάδοχον, ὧν τὰ ζωηρὰ νόματα τῆς διδασκαλίας τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ Γλῶσσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἀνεδλάσθησαν. Εἰς δὲ τὸ τῶν Ἰωαννίνων περικλεῆς Σχολεῖον, τὸ ὁποῖον πρῶτον, εἰς τὴν ἔτι τροφῆς σφρεύουσαν Ἑλλάδα, φιλογενῶς ἐσυστήθη, Σουγδουρῆν τε καὶ Μεθόδιον τὸν Ἀνθρακίτην, τὸν πρῶτον τὰς Μαθηματικὰς ἐπιστήμας ἐπὶ σχολαρχικῆς καθέδρας εἰς τὴν σφρεύουσαν νέαν Ἑλλάδα παραδόντα, καὶ Μπαλάνου τὸν μαθηματικόν, μαθητὴν αὐτοῦ καὶ διάδοχον ἀποκαταστάτα, ὅστις πρῶτος σύστημα Μαθηματικῶν εἰς τὴν ἐκ νέου καρποφοροῦσαν Ἑλλάδα ἐξέδωκεν. Ἄς μὴ παρατρέξωμεν δὲ καὶ τοὺς εἰς τὸ Κοινὸν Σχολεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ σχολαρχήσαντας, καὶ τὸν σπινθηρὰ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἰς τὴν παλαιὰν αὐτὴν ἐσίαν τῶν μαθημάτων ἄσβεστον διατηρήσαντας, Κοσμάν τὸν εἰς Πάτρῳ

μαθητεύσαντα, καὶ Βησσαρίωνα τὸν τὴν νέαν Σχολὴν τοῦ Δέκα συστήσαντα. Εἰς δὲ τὸ ἐν Βουκορεσίῳ Ἑλληνικὸν Μουσεῖον, Μάρκον τὸν Κύπριον, καὶ Γεώργιον τὸν Τραπεζούντιον, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν ἐκ Τυρνάβου, ἐν οἷς ἄς προσθέσωμεν καὶ Νικόλαον τὸν Ζαρζούλην, τοῦ πᾶν εἶδος μαθήσεως καὶ ἐπισήμης ἄριστα διελθόντα Διδάσκαλον.

§ ρξθ. Τῆς δὲ κατ' ἡμᾶς νέας ἐποχῆς τῆς μεταγενεστέρας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναγεννήσεως τῶν μαθημάτων ἤδη εὐτυχῶς ἀρχομένης, Αὐτὸς ὁ Κλεινὸς Εὐγένειος, πλήρης ἀρετῆς καὶ σοφίας, ὡς φωτοπάροχος Ἄσῆρ, ἐπὶ τῆς Σχολαρχικῆς καθέδρας τοῦ Ἄθωνος φαιδρῶς ἀπήνυαζεν, ἐκχένυ ὡς ἄλλος Φαέδρων τὰς ἠλιακὰς ἀκτίνας τῆς Φιλοσοφίας, καὶ τὰ φῶτα μεταδίδων εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐντελεστέρας μαθήσεως. Τοῦτου τὴν ζῆνοπάροχον Διδασκαλίαν μετὰ πενταετῆ Σχολαρχίαν (22) ὁ μισόκαλος φθόνος διέκοψε, καὶ ἐν ὥρᾳ θερισμοῦ τῆς εὐφορίας τῶν καρπῶν, παρὰ καιρὸν τὴν Ἑλλάδα ἐσέρησεν, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἀπλετοῦν ζῆλον τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ Προσάτου, οὐδὲν ἔμειψεν. Εἰς γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ εὐνομούμενα Βόρεια κλίματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέφυγεν, Αὐτοκρατορικῆς ἐπιτυχῶν Ἐκλάμπρου κηδεμονίας, καὶ τῷ τῆς Ἀρχιερωσύνης Ἐκκλησιαστικῷ ἀξιώματι τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον τῆς Χερσονήσου μετὰ κλέους κοσμήσας, δὲν ἔπαυσεν μέχρι τέλους ζωῆς του τὴν Ἑλλάδα εὐεργετῶν, νὰ περιθάλη τὰς Μούσας, καὶ νὰ σολίξῃ τὸ νεοφῶτισον Γένος τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ ἀθάνατά του Συγγραμμάτα. Ἡ ἀναλυτικὴ ἐκθεσις τοῦ καταλόγου τῶν πολυειδῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ τοῦ εὐκλεοῦς Μουσηγέτου ἀρκεῖ μόνη ὡς ὕλη, εἰς τὸ νὰ συνθέσῃ ἓνα βιβλίον ὀλόκληρον, ὠφελιμώτερον βέβαια, καὶ ἐν ταυτῷ πολυτελέστερον καὶ ὀγκωδέστερον, ἀπ' ὅσον ἐνδέχεται νὰ συνθέσουν, ἂν συναχθοῦν εἰς ἓν, ὅλα τὰ ὅσα ἐπὶ ζωῆς των συνέγραψαν μερικοὶ τινες μυσαγαγοί, οἱ ὁποῖοι, εἰς τοὺς ἐσχάτους

τούτους χρόνους, τὴν λεοντὴν τῆς Φιλοσοφίας ἀφυῶς ἐνδύθεντες ἐπιδεικτιῶν ἀναισχύντως εἰς τὰ ἑξαμβλώματα τῆς φαντασίας τῶν ἀγυρτικῶς ἐπαιρόμενοι. Τὰ Συγγράμματα τοῦ ἀοιδίμου Εὐγενείου συμπεριλαμβάνουν ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐπισημῶν, ἐν οἷς πρὸ πάντων τὸ παντεπιστημονικὸν Σύνταγμα τῆς Λογικῆς του παρὰ πᾶσι θαυμάζεται. Καὶ Μεταφυσικῆς δὲ στοιχεῖα ἐξέθεσε καὶ Ἐκκλησιαστικὰ, καὶ Πολιτικὰ; καὶ Φιλολογικὰ πονήματα συνέγραψε, καὶ τὴν Αἰνείδα τοῦ Οὐίργιλιου διὰ στίχων Ἡρωϊκῶν ἀπὸ τὴν Λατινικὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετέφερε Ποίησιν, τοὺς στίχους τοῦ Οὐίργιλιου εἰς τοὺς στίχους τοῦ Ὀμήρου μὲ ἀκριβεστάτην κρίσιν παραβάλλοντας· καὶ μέχρι παιγνίων καὶ μύθων συγκαταβαίνουσιν τὴν σοβαρὰν Μοῦσαν τῆς πολυμαθείας του χαριεστάτην ἀπέδειξεν. Ἐνὶ λόγῳ, εἰς πᾶν εἶδος Φιλοσοφίας, καὶ Φιλολογίας, μὲ ὑπερφυσικὴν τινα εὐφυΐαν, καὶ λόγου λαμπρότητα, συνέγραψε.

§ρο. Τούτου ζηλωτῆς, καὶ εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον τῆς Χέρσωνος διάδοχος, οὐχ ἦττον ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ περικλεῆς, ἀνεφάνη Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης, ὃς τις μὲ τὰ ζῶηρά νάματα τῆς ἐπ' Ἐκκλησίας Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τὴν διψῶσαν γῆν τῆς Ἑλλάδος ἀφθόνην ἐπότισεν, αὐτὴν δὲ τὴν πατρίαν Γῆν καταλιπὼν δὲν ἔλειψε τοῦ νὰ προικίσῃ φιλοσόφως τὴν νεοφώτιστον νεολαίαν τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ τῆς νεωτέρας Φιλοσοφίας ἐπισημονικὰ του συγγράμματα. Στοιχεῖα γὰρ τῶν Μαθηματικῶν ἐπισημῶν, καὶ τῆς πειραματικῆς Φυσικῆς, πρῶτος εἰς Ἑλληνικὴν φράσιν συντάξας ἐξέδωκε.

§ροα. Ἐν τούτοις Νεόφυτος ὁ Πελοποννήσιος, εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος τὰς μονὰς τὸ πρῶτον ποιούμενος, ἐφεξῆς δὲ εἰς τὸ ἐν Βουκορεσίῳ σχολαρχήσας Σχολεῖον, καὶ Δανιὴλ ὁ εἰς Πάτριον σχολαρχῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, τὴν Γλῶσσαν τῶν προπατόρων μας ἀπὸ τοὺς καταδαφισμένους τάφους τοῦ

Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος ἀφθαρτον ἀνορύξαντες, μὲ ὄλην τὴν φυσικὴν τῆς ὠραιότητά, εἰς τοὺς ὑπὸ δουλείαν Ἕλληνας νυμφολισμενὴν ἐκ νέου παρέδιδαν. Τούτων δὲ ὁπαδὸς, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὕστερον τῆς ἐν Βουκορεςίῳ Σχολαρχικῆς καθέδρας διάδοχος ἀνεφάνη περιφανῶς ὁ Θουκυδίδειος Λάμπρος Φωτιάδης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, ὅστις τὸν κύκλον τὸν Εἰρηκλίων μαθημάτων διὰ τῆς Φιλοσοφίας ἐκτείνας, καὶ τὴν Γραμματικὴν μέθοδον μὲ τὴν Φιλοσοφικὴν ἀνυψώσας Θεωρίαν καὶ πράξιν, ἴσον τῇ ἐννοίᾳ τὸν Ἕλληνα λόγον ἐλάμπρυνε. Καὶ ἦτον εἰς τὰς λαμπρὰς ἡμέρας τῆς τούτου Διδασκαλίας τὸ τοῦ Βουκορεςίου Σχολεῖον νέα Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος. Μάρτυρες ἀψευδεῖς αὐτὰ τὰ τῶν μαθητῶν του συγγράμματα. Ἄλλ' ὁ πικρὸς θάνατος ἀώρως αὐτὸν ἀπὸ τὸν Κόσμον ἀφῆρπασε, καὶ ἡ παράκαιρος αὐτῆ συμφορὰ, ἴσον τῇ προλαβούσῃ εὐτυχίᾳ, εἰς τὸ γένος τῶν νέων Ἑλλήνων ἔγινεν αἰσθητὴ (α).

§ ροβ. Μεταξὺ δὲ τῶν κατὰ μέρος, ἢ καὶ κατ' οἶκον, τὰ Φιλοσοφικὰ, καὶ Γραμματικὰ ἐξασκούντων μαθήματα, τοὺς ὁποίους ἀμήχανον εἶναι νὰ ἐπαριθμήσωμεν ἐν τῷ παρόντι ὀνομασί, δὲν πρέπει νὰ παρατρέξωμεν τὸν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ νεωτέρας Φιλοσοφίας ἐγκρατὴν, Μανασῆν τὸν Ἰατροφιλόσοφον, τὸν πρὸς καιρὸν τὴν Σχολαρχικὴν καθέδραν τῶν Φιλοσοφικῶν μαθημάτων εἰς τὸ ἐν Βουκορεςίῳ Μουσεῖον σολίσαντα, ὃς καὶ τὸν Ἕλληνα λόγον ἴσον μὲ τὰς Φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας τεχνικῶς ἐγυμνάσθη. Καὶ Ἰώσηπον τὸν Μοισιόδακα, τὸν πρὸς καιρὸν εἰς τὸ ἐν Γιασιῷ τῆς Μολδαβίας Φιλοσοφικὸν Σχολεῖον σχολαρχήσαντα, ὅστις πρῶτος, ἐπὶ Σχολαρχικῆς καθέδρας, ἐδοκίμασε

(α) Δέξαι ὦ μακαρία τοῦ διδασκάλου ψυχὴ τὸν ἐκ ψυχῆς ἄδολον τούτου θρήνον, ὡς μικρὸν σημεῖον εὐγνωμοσύνης τοῦ εὐτελοῦς μαθητοῦ καὶ φίλου σου!

νά ἐκδέσῃ τὰ Φιλοσοφικὰ μαθήματα εἰς φράσιν ἀπλουτέραν δημοτικὴν, ἣν αὐτὸς αὐθαίρετως ἐξέφανε, καθὼς ἐν προομιῶσι ἀνεφέραμεν. Αὐτὸς ὁ πολλῶν Εὐρωπαϊκῶν διαλέκτων ἐγκρατὴς, καὶ πᾶσαν νεωτέραν ἐπιστήμην ἄριστα ἐκπαιδεύσεις, ἐκτὸς τοῦ πολυμαθοῦς ἐγχειριδίου τῆς Γεωγραφίας, ὅπερ ἐξέδωκεν, ἐπανελάβε διὰ προσασίας καὶ συνδρομῆς Αὐθεντικῆς καὶ συγγραφή καὶ σύγγραμμα ὀλομερὲς καὶ ὀλόκληρον τῶν Φυσικῶν, καὶ Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ἐπὶ τῆς εἰς Βλαχίαν Ἡγεμονείας τοῦ μακαρίτου Αὐθέντου καὶ εὐεργέτου μου Μιχαὴλ Σούτζου, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπὲρ τῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθημάτων προσπάθειαν, τὴν εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς Πάτμου κηδεμονίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας τοῦ Γένους ἐνδιέφετον ζῆλον, ἐγὼ ὁ ἑωρακὼς, καὶ τῶν προσαγμάτων αὐτοῦ ὑπουργὸς, πανδήμως μαρτύρομαι. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ Καραϊωάννην τὸν Διδάσκαλον, καὶ Καρακάσιον τὸν Ὀμηρικώτατον Ἰατροφιλόσοφον, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ εἰς πᾶν εἶδος Ἑλληνικῆς Ποιήσεως ἀρίστως γεγυμνασμένος Δάμπος ὁ Φωτιάδης ἐθαύμαζε, διὰ τὴν εἰς τὴν Ὀμηρικὴν σιχουργίαν παραδειγματικὴν του εὐφυΐαν καὶ μίμησιν. Καὶ Ἰωάννην δὲ τῶν ἐξ Ἰωαννίνων τὸν εἰς Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν μεταφράσαντα τὸν παρ' Ἐυρίκου τοῦ Στεφάνου εἰς Λατινικὴν Γλῶσσαν συνταγμένον ἀπέραντον Θησαυρὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσης, τὸ ἐντελέστερον λεξικὸν, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε, κακῇ τύχῃ, μένει ἀνέκδοτον. Καὶ Ἀμβρόσιον τὸν Ἱεροκέρυκα, τὸν ὀρθοῖς μὲν τοῖς φρονήμασιν εὐσεβῶς φιλοσοφήσαντα, καρκινικοῖς δὲ τοῖς μέτροις ἀρίστως σιχουργήσαντα, καὶ τὴν εἰς Ἑλληνικὴν Ποίησιν εὐφυΐαν του ἀπαράμιλλον ἐπιδείξαντα.

§ ρογ. Πρὸς δὲ τοὺς εἰς πολιτικὰ ἀξιώματα εὐκλεῶς διαπρέψαντας τὸν λόγον ἐπαναστρέφοντες, εὐρίσκομεν Νικόλαον τὸν Σούτζου, καὶ Σκαρλάτον τὸν Καρατζᾶν, καὶ Γεώργιον Καρατζᾶν τὸν πατέρα τοῦ ἤδη πανευκλεῶς τὸν Ἡγεμονικὸν θρόνον τῆς

Βλαχίας λαμπρύνοντος φιλογενοῦς Ἡγεμόνος, οἵτινες εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας εὐκλεῶς διαπρέψαντες, ἅμα μὲν τὴν πολυειδῆ παιδείαν καὶ μάθησιν, διὰ τῆς εἰς τὰ πολιτικὰ πολυπειρίας καὶ μεγαλοουίας των, τὸ Γένος τῶν νέων Ἑλλήνων ἐν τῷ πολιτεύματι ἐνδόξως ἐτίμησαν. Καὶ μετ' αὐτοὺς τὸν πολυμάθεστον καὶ ἀκάματον Αὐθέντην Νικόλαον τὸν Καρατζᾶν, ὅστις καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας, εἰς τὸ ὁποῖον πολυχρονίως διέπρεψε, καὶ εἰς τὸ διάστημα τῆς εἰς Βλαχίαν Ἡγεμονείας του, καὶ μέχρι τέλους ζωῆς του, τὴν καλλιέργειαν τῶν Γραμμάτων ποτέ του δὲν παρημέλησεν. Εγκρατῆς τῶν ἐπισημοτέρων Εὐρωπαϊκῶν Διαλέκτων, καὶ πρὸ πάντων τῆς Γαλλικῆς, καὶ τῶν Ἀσιατικῶν Γλωσσῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς Περσικῆς, πολυειδῆ καὶ περίεργα ἐξ αὐτῶν ὅλων συνελέξατο σημειώματα. Συνέγραψε ἐν πρωτοτύπῳ γενικὴν Ἱστορίαν τῆς Περσίας, σύγγραμμα ἀξιοθαύμαστον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Φιλολογίαν, ἀλλ' εἰς ὅλην τὴν Ἱστορίαν τῶν ἔθνῶν ἔλλειπει μέχρι τῆς σήμερον. Μετέφρασε δὲ ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινὴν Διάλεκτον τὰ τε πολιτικὰ τοῦ Ρεᾶλ, καὶ τὸ παρά τοῦ Βολταῖρ τῆς Ἱστορίας δοκίμιον. Καὶ Γραμματικὴν τῆς Γαλλικῆς Διαλέκτου πρὸς διδασκαλίαν τῶν νέων Ἑλλήνων ἐσύνηθεσεν, ἥτις μόνον ἐξεδόθη ἐσχάτως· τὰ δὲ λοιπὰ του συγγράμματα, κακῆ τύχῃ, ἀνέκδοτα διεσπάρησαν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων Φιλολογικῶν, Ἱστορικῶν, καὶ Πολιτικῶν σημειωμάτων τοῦ φιλομούσου αὐτοῦ Αὐθέντου, τὸ περιεργότερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν εἰς τὰς ἡμέρας του γενομένων Διπλωματικῶν ἐμφανίσεων, καὶ Πολιτικῶν Πραγματειῶν, μεταφρασμένων εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινὴν Διάλεκτον, καθ' ἣν αἱ ἀνθηρότεραι πολιτικαὶ λέξεις, καὶ ῥητορικαὶ ἐκφράσεις τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, εὐρίσκονται, κατὰ πρώτην φοράν, εὐφυέστατα προσηρμοσμένοι εἰς τὸ μεταφρασμένον Διπλωματικὸν ὕφος τῶν νεωτέρων Εὐρωπαϊῶν.

Εἰς αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ φιλογενοῦς Ἡγεμόνος τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν, καὶ ἀπέραντον πολυμαθείαν, χρεωσθεῖ τὸ Γένος μας τὴν γησιῖαν ἐπανόρθωσιν, καὶ τὸν τέλειον ἐξευγενισμόν τοῦ ὑπὸ τὴν νεωτέραν δημοτικὴν φράσιν Πολιτικοῦ ὕφους τῆς Κοινῆς Διαλέκτου. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν ἀείμνησον Μουσηγέτην, ποῖος δύναται νὰ μὴν χύσῃ πικρὰ δάκρυα αἰωνίου μνήμης καὶ λύπης εἰς τὸν Ἐλευθερὸν τάφον τοῦ ἐκλάμπρου αὐθεντικοῦ βλαστοῦ τοῦ Γεωργάκη Μουρούζη, ὃν ἡ φύσις ἀώρως ὠρίμασε, καὶ ὁ ἀπάνθρωπος φόνος παράκαιρα τὸ Γένος ἐσέρησεν; Ὁ τρυφερὸς αὐτὸς κλάδος τῆς εὐκλεεσέρας πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς πολυμαθείας, σολισμένος μὲ ὄλας τὰς χάριτας τῆς φυσικῆς εὐφυΐας, καὶ εὐγενοῦς ἀγωγῆς, ἤκμασεν εἰς τὸν εἰκοστὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἡλικίας του, τὸ ἐπίσημον ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δραγομανίας παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Βασιλείας ἐνδόξως ἐμπιστευθεὶς, καὶ Σαῦμα ἦν, παρὰ πᾶσι τοῖς Εὐρωπαϊαῖς Διπλωματικοῖς, ἢ εἰς τὴν ἑνθηνᾶν αὐτὴν ἡλικίαν ὠριμος αὐτοῦ μεγαλοφυΐα καὶ πολυμαθεία. Κατὰ δὲ τὸν εἰκοστὸν τέταρτον χρόνον τῆς ἡλικίας του, ἀπεκατέστη, φεῦ! φονέων κακούργων Ἐλευθερὸν παρανάλωμα. Τούτου ὁ μὲν πρωτότοκος πανευκλεὴς ἀδελφὸς ὁ εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν ἐκλάμπρως ἡγεμονεύσας Ἀλέξανδρος, οὐχ ἤττον εἰς πᾶν εἶδος πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς μαθήσεως ἀποσιβῶν, Φερμὸς τῶν Μουσῶν ἀνεφάνη προσάτης καὶ κηδεμῶν. Ὁ δὲ δευτερότοκος Δημητράκης τὸ τῆς εὐκλείας τοῦ Γένους μας ἀξιοθρήνητον σφάγιον, πρῶτος μεταξὺ τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι νέων Ἑλλήνων, δι' Ἱεροῦ Βασιλικοῦ ὀρισμοῦ, γενικὸς προσάτης καὶ ἐπισάτης τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἀξίωματικῶς ἀνεκηρύχθη, δεῖγμα σήσας τοῦτο τῆς ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῶν ἔθνικῶν δικαιομάτων εἰς τὰ πολιτικὰ δραστηκῆς πολυπειρίας του.

§ ροδ. Τοὺς δὲ εἰς τὸ Ἀρχοντικὸν τάγμα καὶ εἰς τὸν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς κληρὸν, μὲ τὴν τῶν λόγων δεινότητα, καὶ

ἐμβριθεῖ ἄσκησιν τῶν μαθημάτων, κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, μεταξύ τῶν ὁμογενῶν διαλάμπαντας (τῶν γὰρ πρὸς εὐκλειαν τοῦ Γένους μας ζώντων Αὐθεντῶν, Ἀρχιερέων, Ἀρχόντων, Κληρικῶν, καὶ Διδασκάλων, τὸν προσήκοντα ἔπαινον, κατὰ χρέος εἰς τοὺς μετ' ἡμᾶς ἐγκαταλείπομεν) ἀδύνατον ὄν νὰ ἀναγράψωμεν κατ' ὄνομα, ἀνάγκη εἶναι νὰ περιορίσωμεν τὸν λόγον εἰς μόνους τοὺς εἰς κοινὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ ὕφους τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ἄριστα συντελέσαντας· ἐν οἷς εἰς μὲν τὸν Πατριαρχικὸν Κλῆρον εὐρίσκομεν Κριτίαν τὸν εὐφραδέστατον καὶ ῥητορικώτατον, καὶ Σέργιον τὸν τῶν Γραμματικῶν καὶ Ἀριστοτελικῶν μαθημάτων τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς Διδάσκαλον, καὶ Φώτιον τὸν Γραμματικόν, καὶ Γιακουμάκην τὸν Πρωτοψάλτην, τὸν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν εὐρυθμον σιχουργίαν ἀρίστως εὐδοκιμήσαντα, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀλέξανδρον τὸν Ῥήτορα, τὸν Πατριαρχικὸν Γραμματικόν, καὶ ἐφεξῆς μέγαλον Γραμματικόν καὶ Ποσειδωνικὸν τῆς Αὐθεντείας Οὐγγροβλαχίας χρηματίσαντα. Εἰς δὲ τὸ Ἀρχοντικὸν τάγμα, ὅπου ἡ Φιλολογία, ἡ τῶν γραμμάτων καλλιέργεια, καὶ ἡ τῶν ξένων διαλέκτων σπουδὴ καὶ μάθησις, ἀπεκατέστη κοινὴ, ἀπαραιτήτως χρεωσούμεν νὰ προκατατάξωμεν τὸν εἰς τὸ Ἀρχοντικὸν τάγμα τῆς Βλαχίας μετὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου Λογοθέτου διαπρέψαντα Δημητράκην Φωτιάδην, τὸν καὶ Καταρτζῆν, συγγενείας λόγῳ, ἐπιλεγόμενον. Οὗτος ὁ πᾶσαν ἰδέαν λόγου ἄριστα ἐκπαιδευθεὶς, καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Φιλολογίας μετ' ἐντέλειαν ἐγκρατής, πρῶτος ἐπὶ τοῦ Οἰκιακοῦ ὕφους τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου εὐφυῶς ἐρρύθμισε κανόνας Γραμματικῆς, καθὼς καὶ ἐν προσιμίῳ ἀνεφέραμεν, καὶ τὸν φυσικὸν τῆς Γλώσσης ῥυθμὸν κατὰ τέχνην ἐσύσθησε. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τοὺς εἰς περιγραφικὴν καὶ ἄσματικὴν Ποίησιν ἐξόχως εὐδοκιμήσαντας, τὸν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος τὸ μοναδικὸν ἐνδυσάμενον σχῆμα Δαπόντε τὸν μελωδικώτατον, καὶ Πέτρον τὸν τῆς μεγάλης

Ἐκκλησίας Λαμπαδαρίου τὸν ἐκ Πελοποννήσου, ὃν φύσις καὶ τέχνη συνελθοῦσαι τῶν Μουσῶν τρόφιμον καὶ Μουσικὸν κατ' ἐξοχὴν ἀπετέλεσαν· καὶ Γιακουμάκην τὸν Πρωτοψάλτην τὸν τὴν ποιητικὴν ἀρμονίαν τῇ μουσικῇ συναρμόσαντα· καὶ τὸν Σλουτζιάρην Καλφογλου τὸν εὐφύεσατον· καὶ Γεωργάκην μεγάλου Σπαθάρην τὸν Σουτζου τὸν ἀγγινοῦσατον ἀσματικόν· καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὸν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης πατρώζοντα Ἰωάννην τὸν Καρατζᾶν, τὸν ἐκλαμπρον τῆς Αὐθεντικῆς αὐτῆς γενεᾶς βλασόν, ὃς τῷ τῆς μεγάλης Δραγομανίας ἀξιώματι ἐν αὐτῇ τῇ νεαρᾷ του ἡλικίᾳ εὐκλεῶς διαπρέπων, ἀώρως τὸν βίον μετέλλαξεν.

§ ροε. Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ διάστημα, διὰ τῆς πρὸς ἀμίλλαν κοινῆς καλλιιεργείας καὶ εὐγενοῦς ἐπεξεργασίας τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ μαθημάτων, ἡ Κοινὴ Διάλεκτος, ὑπὸ τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν, τὸν ἐκ περιστάσεως ἐπέισακτον ῥύπον τῆς ξενικῆς χυδαιολογίας ἀποτεινάξασα, ἐπανέλαβε, κατ' ὅσον ὁ ἰδιαιτερός τῆς σχηματισμὸς εἶναι ἐπιδεικτικὸς, ὅλον τὸν φυσικὸν καὶ γνήσιόν τῆς καλλωπισμόν. Τὸ Ἐὐγενικὸν ὕφος ἐξεχωρίσθη διόλου ἀπὸ τὸ Χυδαϊκόν. Μυρίαὶ λέξεις καὶ φράσεις ἀρχαῖαι Ἑλληνικαί, αἱ ὁποῖαι ἢ ἐξ ἀμαθείας εἶχαν καταργηθῆ, ἢ διὰ βαρβαρικῶν ἐκφράσεων ξενολογικῶς εἶχαν ἀνταλλαχθῆ, εἰσῆχθησαν ἐκ νέου εἰς τὸ πρῶτον, κατὰ κοινὴν χρῆσιν τῶν Εὐγενῶν. Μυρίαὶ ἄλλαι ἀπλούσεραι Ἑλληνικαί, ἀντὶ τῶν ξένων καὶ βαρβαρικῶν, εἰς τὴν Δημοτικὴν φράσιν ἐσηνηθίσθησαν. Τὸ σχῆμα τῶν εἰς χρῆσιν Ἑλληνικῶν λέξεων, κατὰ τὸν σύμμικτον χαρακτήρα τῆς Γλώσσης ἐφυλάχθη ἀμεταποίητον, καὶ τὸ πρωτότυπον σχεδιάσμα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης διετηρήθη ἀνόθευτον. Τὸ εἶδος ἐκάστου ὕφους, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τῆς Διαλέκτου, διεκρίθη γνησιώτατα. Ὁ χρυσοῤῥήμων Μηνιάτης ἐσησεν ἐπὶ δημοσίου ἄμβωνος τὸ Διδακτικὸν ὕφος τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴν εὐφρά-

δειαν τῆς ῥητορικῆς ἀπαγγελίας του. Τοῦτο ὁ σοφώτατος Θεοτόκης μὲ τὴν εὐροίαν τῶν λόγων του λαμπροτέρως ἐσόλισεν. Ὁ ῥητορικώτατος Πατριάρχης Σαμουήλ, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ὁδηγίαν ὁ εὐφραδέστατος Κριτίας, μετέφεραν τὸ Πατριαρχικὸν ὕφος τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρχαίαν του καθαρότητα, καὶ λαμπρότητα. Ὁ τῆς Ῥητορικῆς διδάσκαλος Σκουῦφος τὸ Διδασκαλικὸν ὕφος ἀντάξιον τῆς Ἑρμογένους εὐφραδείας ἀπεκατέστησε. Καὶ ὁ ὑψηπέτης Εὐγένειος, μὲ τὴν ποικίλην φράσιν τῶν ὑψηλῶν νοημάτων του, τὸ Σπουδαιολογικὸν ὕφος τῆς Φιλολογίας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς νεωτέρας καλλιπεείας ἀνύψωσεν. Ἐν πάσι δὲ τούτοις ὁ φιλόμουσος Αὐθέντης Νικόλαος ὁ Καρατζᾶς, τὸ Πολιτικὸν ὕφος τῆς Δημοτικῆς Διαλέκτου, ἀπὸ ξένας καὶ χυδαίνας ἐκφράσεις διόλου ἐκκαθαρίσας, καὶ μὲ ἀνθηρὰς καὶ πραγματικὰς λέξεις καὶ φράσεις Ἑλληνικὰς ἐκ νέου κατασολίσας, εἰς τὴν ἀπλουσέραν Ἑλληνικὴν φράσιν γνησίως προσήρμοσε, καὶ προσφύεσάτα ἐξευγένισε. Τοῦτο τὸ προσφυῶς ἐξευγενισμένον ὕφος, καθαρὸν ἀπὸ κάθε ξένου χρωματισμὸν, καὶ ἄμικτον ἀπὸ κάθε εἶδος μιξοβαρβάρου χυδαϊσμοῦ, ἔκτοτε μέχρι τοῦδε, ὡς φύσει γνήσιον καὶ ὁμοειδές, ὅλοι οἱ προὔχοντες καὶ πεπαιδευμένοι Εὐγενεῖς συνήθως μεταχειρίζονται, καὶ αὐτὸ ὡς Κοινὸν ὕφος τῆς Ἑθνικῆς μας Διαλέκτου παρά πάντων γνωρίζεται. Τὸ δὲ Οἰκιακὸν ὕφος τῆς ὁμιλίας τῶν Εὐγενῶν, ὅπερ καὶ Ποιητικὸν ἠμποροῦμεν εὐλόγως νὰ ὀνομάσωμεν, ὡς τὸ μόνον προσφυές, καὶ συνηθισμένον εἰς τὴν ἄσματικὴν σιχουργίαν, διεκρίθη προσφύεσάτα ἀπὸ τὸ Χυδαϊκὸν, καὶ γνησιώτατα ἐπλουτίσθη ἀπὸ τὸν πολυμαθέστατον μεγάλον Λογοθέτην Δημητράκη τὸν Καταρτζῆν, ὅπερ καὶ εὐφύεστατον μετὰ ταῦτα ἐπέτυχε κανονιστὴν τὸν τὴν Αἰολοδωρικὴν ρυθμίσαντα Γραμματικὴν, ὅστις εὐτυχῶς μέχρι τοῦδε εἰς τὸ Ἀρχοντικὸν τάγμα διαπρέπει.

§ ρος. Τοιαύτη λοιπὸν ὡς ἐκ νέου, ὑπὸ τὴν νεωτέραν τῆς

μορφῆν, ἀπεκατέστη ἡ ἀρχαία τῶν Ἑλλήνων Κοινὴ Διάλεκτος, ἐπαναλαβοῦσα μὲ νεοφανῆ λαμπρότητα τὸν φυσικὸν χαρακτήρα της. Αὐτῆς τῆς κατ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου τὴν ἀρχαιότητα κανέννας τῶν εἰδημόνων οὐκ ἔμπορεῖ νὰ τὴν ἀρνηθῆ, οὔτε νὰ τὴν ἀπογνωρίσῃ. Αὐτῆ, ὡς πραγματικῶς ἀπεδείχθη ἀπ' ὅσα μέχρι τοῦδε Ἱστορικῶς καὶ Φιλολογικῶς ἐμελετήσαμεν, δίκνυεῖται κατ' ἀδιάκοπον συνέχειαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἕως εἰς ἡμᾶς, φυλάτιττα τὴν φυσικὴν ἀρμονίαν τοῦ ἀρχαικοῦ μικτοῦ χαρακτήρος της, ὑπ' ἄλλοι μὲν καὶ ἄλλον κατὰ καιροὺς χρωματισμὸν, χωρὶς ὅμως οὐσιώδη τοῦ πρωτοτύπου διαφορὰν, ἢ ἀλλοίωσιν. Ἡ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων κοινὴ καλλιέργεια· Ἡ κοινὴ χρῆσις τῶν εὐγενικῶν καὶ προσφυσεσέρων ἐκφράσεων, ἐκαθάρισεν ἐπίσης βαθυμῆδόν τὴν ὀμιλουμένην Δημοτικὴν Διάλεκτον ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς λέξεις, ὅπου εἶχαν εἰσχωρήσῃ εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν περιστάσεων. Ὡς ἀπὸ τὰς πέντε χιλιάδας τετρακοσίας Γραικοβαρβαρικὰς λέξεις, ὅπου περιέχει ἡ πολύμοχθος συλλογὴ τοῦ Μεουρσίου, καὶ αἱ ὅποια ἦσαν εἰς χρῆσιν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἐν τῷ διαστήματι τῶν πρώτων χρόνων τῆς αἰχμαλωσίας, μόλις ἀπέμειναν ἤδη εἰς Δημοτικὴν χρῆσιν πενήντα, ἢ καὶ ἑκατὸν, ἴσως, λέξεις, καὶ ἐκεῖναι, ὅχι ὅλαι κοινῶς, ἀλλ' αἱ πλείω, ἢ ξένων καὶ νεοφανῶν πραγμάτων σημαντικαί, ἢ κατὰ τόπους καὶ χώρας εἰς τετριμμένην ὀμιλίαν χυδαίικῶς συνηθισμένα.

§ ροζ. Ἄν εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους τῆς ἤδη ἀρχομένης ιθ'. σωτηρίου ἑκατοσῦτος, ὕπερον ἀπὸ τὴν εὐτυχητῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἀνέγερσιν, καὶ τὴν τῶν μαθημάτων ἐπίδοσιν, ἀνεφάνησαν, κακῆ τύχῃ, καὶ τινες κακόρεκτοι ξενολόγοι, Τελχῖνες βίβλων, οἱ ὅποιοι, ὑπὸ τὸ ἐμφαντικὸν ὄνομα μιᾶς ἀορίστου Φιλοσοφίας, τὰ Ἱερά τῆς ἀληθοῦς Φιλοσοφίας δόγματα ἀθετοῦντες, ἐδοκίμασαν διὰ ἴδια τέλη νὰ συζητήσουν, ὡς αἴρεσιν δογματικὴν, τὴν παραδειγματικὴν αὐτῶν κακομάθειαν,

προβάλλοντες εἰς τὸν 19. αἰῶνα τὰς τοῦ 18. αἰῶνος σεσηλωμέναις
 χυδαιολογίας τῆς Τουρκογραφίας ὡς καινοπρεπεῖς διορθώσεις
 τῆς ἐξευγενισμένης Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας, τούτους πρέπει νὰ
 τοὺς θεωρήσωμεν ὡς τὰ φθοροποιὰ ἐκεῖνα ζιζάνια, τὰ ὁποῖα
 ἀναφύονται αὐτοφυῶς εἰς ἓνα καρποφόρον πεδῖον, καὶ ἀποτεί-
 νονται κακοφυῶς εἰς τὸ νὰ διαφθεύρουν τὴν εὐφορίαν τοῦ σίτου
 μὲ τὴν ἐφήμερον αὐτῶν ἔκτασιν. Τὸ ἐπικρατοῦν ὅμως πνεῦμα
 τοῦ ἔθνους, σαφερὸν εἰς τὰς ἐπιδόσεις του, δὲν εἶναι δεκτικὸν
 αὐτῆς τῆς φθοροποιᾶς λοίμῃς. Πρόθυμον εἰς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω
 ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν πρόοδον, φιλοτιμεῖται εἰς τὸ νὰ προχωρήσῃ,
 καὶ ὄχι νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Ἡ μεταγενεστέρα Κοινὴ Διάλεκτος
 ἐπαναστραφεῖσα εἰς τὸ γνησιώτερον ὕφος τῆς Ἑλληνικῆς φράσεως,
 ἐφύλαξεν ἀναλλοιώτου τὸν ἀρχαῖκὸν χαρακτῆρα της, δι' οὗ
 φύσει καὶ θέσει οὐσιωδῶς καὶ ἀχωρίσως συνέχεται μὲ τὴν ἀρ-
 χαίαν Ἑλληνικὴν Κοινὴν Γλῶσσαν. Ἡ Κοινὴ ἄρα Διάλεκτος,
 Κοινὴ ὁμολογία, ἑθνικῶς εἶναι συστημένη, καὶ διαγνωρισμένη, ὡς
 πᾶν τὸ νόθον καὶ ξένον εἶναι, κατ' ἐξαίρεσιν, πρὸς καιρὸν, μίᾳ
 ἀσύστατος αἵρεσις, ἡ ὁποία ἐπηρεάζει μὲν τὸ μερικόν, δὲν δύναται
 ὅμως νὰ ἀνατρέψῃ καθόλου τὸ γενικὸν καλόν.

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε
 οὐσιωδῶς ἀναλλοιώτου φυσικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσ-
 σης πρῶτον μελέτημα.

ΜΕΛΕΤΗ Β΄.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Περὶ Κοινῆς Διαλέκτου.

§ α. Τὸ φιλοτάραχον τάγμα τῶν λαοπλάνων, μεταξύ εἰς τὰ διάφορα μέσα ὅπου μεταχειρίζεται πρὸς ἔκθασιν τοῦ σκοποῦ του, τὸ πλεον πρόχειρον, καὶ ἐνταυτῷ τὸ πλεον ὀλέθριον εἶναι τὸ γλυκὺ φαρμάκι τοῦ νεωτερισμοῦ, δι' οὗ μαγεύει τὰ πνεύματα τῶν ἀπλουσέρων, πρὸς ἀθέτησιν τῶν νενομισμένων, καὶ τῶν συνηθισμένων κατάργησιν.

§ β. Εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, καθὼς καὶ εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς, καὶ τόπους, καὶ ἀκολουθῶς εἰς ὅλας τὰς τέχνας, καὶ ἐπισήμας, ἀνεφάνησαν ἀπ' ἀρχῆς ἀρχηγοὶ αἰρέσεων, ἐφευρεταὶ συζημάτων, νομοθέται ψευδῶν δογμάτων, καὶ Καθηγηταὶ κακοδόξων ἀποπλανήσεων. Τούτων οἱ μὲν, μὲ προμελετημένην βουλήν, καὶ πρὸς ἴδιον ἀποβλέποντες τέλος, ἀγωνίζονται ἐπισαμένως νὰ ἐφελκῆσουν, εἰ δυνατόν, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκλεκτοὺς εἰς τὴν πλάνην των, διὰ νὰ συστήσουν τὸ σύστημα τῆς κακοδοξίας των. Περὶ τῶν τοιούτων δὲν πρόκειται λόγος ἐν τῷ παρόντι. Ἄισχιστα γεννήματα ψεύδους δὲν θέλουσιν κατισχύση ποτὲ κατὰ τῆς ἱερᾶς Ἀληθείας.

§ γ. Ἄλλοι δὲ, ὑπόκουφοι, καὶ φανητιῶντες προκατειλημμένοι ἀπὸ εἰκασίας ἀκρίτους, καὶ ἀπὸ κολακείας χαμερπεῖς ἐπαρμένοι ἐπαναλαμβάνουν ἐξ ἀπροόπτου νὰ ἀνατρέψουν τὰ καθεστῶτα, ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ διορθώσουν τὰ ἐσφαλμένα, ὥστε αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶντες σύρουν εἰς τὴν πλάνην των τοὺς ἀπλουσέρους· ὕπερ ὀλέθριον.

§ δ. Τοιοῦτοι πεπλανημένοι λαοπλάνοι, καὶ ἀπατημένοι ἀπαταιῶνες ἀνεφάνησαν κατὰ καιροὺς καὶ ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς Φιλοσοφίας, καὶ ἐπὶ τῆς σεμνῆς Γραμματικῆς. Ζώϊλοι, Ἀρίσταρχοι, οἱ μὲν τὴν Ποίησιν ἀθετοῦντες, οἱ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν τῶν Ποιητῶν διασρέφοντες. Ἡ ἐσχάτη περίοδος τοῦ λατινισμοῦ παρήγαγε σμῆνος τοιούτων τελχίνων βίβλων,

» . . . . . Οἷς τὸ ΜΙΝ ἢ ΣΦΙΝ

» Εὐάδε, καὶ ζητεῖν εἰ κύνας εἶχε Κύκλωψ.

ἐφ' οἷς ἡ νεωτέρα Φιλοσοφικὴ, λεγομένη, Κριτικὴ, τῶν τοῦ ΙΗ. αἰῶνος ἐφεκτικῶν, ἔκτισε μὲ τὸν κοινορχτὸν τῶν σεσηπότων βιβλίων πύργους ἐπὶ ἀέρος, ἀνυποσάτους εἰκασίας ὑποθέτουσα ὡς σαφερὰ θεμέλια τῆς Δημιουργίας της.

§ ε. Εἰς αὐτὴν, ἄπαγε! τὴν κατηγορίαν δὲν συμπεριλαμβάνομεν ἀπανθρώπως τοὺς ἀθανάτους ἐκείνους ἐκδότας, καὶ ἐξετασὰς τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων, οἱ ὅποιοι καὶ τὴν φράσιν τῶν Συγγραφέων ἀλώθητον διετήρησαν, καὶ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ λόγου μετ' ἐυφυίας ευκρίνησαν. Κανένας βέβαια, καὶ αὐτῶν τῶν πρωτοπειρῶν, ὅσον ἄγευτος καὶ ἂν ἤθελεν ἦσθαι καλοῦ, δὲν ἠμπορεῖ παραφρονῶν νὰ ἐξουθενήσῃ τὰς μεθ' ὑγιῶς κρίσεως ἐξετάσεις, καὶ παρατηρήσεις αὐτῶν τῶν Σεβασμίων Σοφῶν, οὐδὲ νὰ ἀρνηθῇ τὰ φῶτα τῆς Πολυμαθείας, μὲ τὰ ὅποια ἡ ἀληθῆς Ἐπιστημονικὴ Κριτικὴ ἐλάμπρυνε τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Φιλολογίαν. Εἰς τὰς φιλολογικὰς παρατηρήσεις, καὶ μεθ' ὑγιῶς κρίσεως ἐξετάσεις αὐτῶν τῶν Σεβασμίων Σοφῶν χρεωσούν, ὄχι μόνον οἱ ἑρασαὶ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, καὶ μαθημάτων, ἀλλ' ἐν γένει ὅλη ἡ τῶν Ἑλλήνων ἀπογονία εὐγνωμοσύνην αἰῶνιον.

§ ς. Μεταξὺ ὁμως αὐτῶν τῶν ἀληθῶς Σοφῶν ἀνεφύησαν, εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους, καὶ πολλοὶ οἰηματῖαι Σοφισταί

γεμάτοι ἀπὸ αὐταρέσκειαν, καὶ αὐτάρκειαν, οἱ ὅποιοι τὰς ἰδίας τῶν εἰκασίας ὡς κοινούς νόμους ὑπολαμβάνοντες, ἐτόλμησαν ἀθεῶς καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων νὰ διασρέψουν, καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὀνομάτων νὰ ἀνατρέψουν, ὥστε ἐσύστησαν συστήματα αἰρέσεως Φιλοσοφικῆς, καὶ ὄχι πλέον ἐξηκριθωμένα θεωρήματα Φιλολογικῆς ἐξετάσεως. Εἰς αὐτὸ τὸ συστηματικὸν τεχνουργεῖον τῆς νεωτέρας Φιλοσοφικῆς, λεγομένης, Κριτικῆς, ἐγύμνασαν καὶ τινες τῶν κατ' ἡμᾶς τὴν βραδυκίνητον φαντασίαν των, ὥστε κατὰ μίμησιν τῶν δρασιακῶν ἐκείνων Δημιουργῶν, ἐπεχειρίσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐσχάτως νὰ δημιουργήσουσι σύστημα ξενολογικόν, πρὸς ἀναγέννησιν δῆθεν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὸ ὁποῖον, κακόμορφον τοῦ πρωτοτύπου ἀντίτυπον, οὐδὲν ἦττον, ἢ πρὸς ἀνασάτωσιν, καὶ διαφθορὰν ἀποβλέπει καὶ τοῦ ἡθους, καὶ τοῦ ἔθους τοῦ Γένους μας.

§ ζ. Κατὰ τῆς ἀποπλανήσεως τῶν τοιούτων πρόκειται λόγος ἐν τῷ παρόντι. Εἶναι ὅμως ἐς ἄκρον δύσκολον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀδύνατον, νὰ ἀνακρίνη τινὰς δόξας ζώντων, καὶ συγχρόνων Συγγραφέων, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ, ἐξ αὐτῆς τῆς ρύμης τοῦ λόγου, συρόμενος, εἰς τὴν δυσσάποφευκτον ὑποψίαν τοῦ ὅτι κατὰ μῖσος, ἢ προσωπικὴν ἐχθροπάθειαν ἀντιφέρεται. Ἡμεῖς λοιπὸν διὰ νὰ ἀποφύγωμεν, ὅσον τὸ δυνατόν, ἕνα τοιοῦτον χαμερπὲς, καὶ ἀνδραποδικὸν ἔγκλημα, πάντῃ ἀνοίκειον καὶ μὲ τὸν σκοπὸν μας, καὶ μὲ τὸν προσωπικὸν χαρακτήρα μας, ἀνάγκη εἶναι νὰ ξεχωρίσωμεν τὴν δόξαν τοῦ νέου Νομοθέτου ἀπὸ τὸν κεκρυμμένον σκοπὸν τῆς Νομοθεσίας του, καὶ τὴν μὲν, ὡς διόλου συμπεριλαμβανομένην εἰς Γραμματικὴν ἐπέξεργασίαν, νὰ ἐξετάσωμεν ἀπροσωπολήπτως. Τὸν δὲ σκοπὸν τῆς νέας Νομοθεσίας, ὡς πάντῃ τοῦ προκειμένου ἀπέχοντα, νὰ ἀφίσωμεν πρὸς οὓς ἀνήκει νὰ τὸν κρίνουσι ἀρμοδιώτερα. Πρόκειται λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ὑπάρχῃ Διάλεκτος Κοινὴ Ἑλληνικὴ, ἢ ἂν τῶντι οἱ παλαιοὶ

καὶ νέοι Γραμματικοί, ὡς ἀγράμματοι καὶ ἀφιλόσοφοι, ἐπενόησαν παραλόγως αὐτὴν τὴν ἀνύπαρκτον Διάλεκτον, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶναι φανερά ἀντίφασις, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Νομοθέτου μας.

§ η. Ὅτι ἡ ἀρχαία τῶν Ἑλλήνων φωνή, ἅμα τῆς ἐν πολιτεύματι ἀπικαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ἦτον διηρημένη εἰς δύο πρωτογενεῖς Διαλέκτους, Δωρικὴν, καὶ Ἀττικὴν, ἐξ ὧν ἐφεξῆς δύο ἄλλαι τῷ χρόνῳ μεταγενέστεραι ἀμέσως τότε παρήχθησαν, ἡ Αἰολικὴ, καὶ Ἰωνικὴ· καὶ ὅτι, κατὰ συγγένειαν καὶ ὁμοφωνίαν, αἱ τέσσαρες αὐταὶ ἀρχαῖκαὶ Διάλεκτοι πρὸς ἀλλήλας συνείχοντο, τοῦτο πρὸς ὅλους τοὺς εἰδήμονας τῆς Φιλολογικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἶναι γνωστὸν, καθὼς καὶ ἐν τῇ πρὸ ταύτης Μελέτῃ ἀπεδείχθη σαφέστατα.

§ θ. Ὅτι δὲ ἀπὸ τὴν σύμμειξιν, καὶ σύγκρασιν αὐτῶν τῶν τεσσάρων ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων, μία Κοινὴ, καὶ ἐν γένει Ἐθνικὴ συνεκροτεῖτο Διάλεκτος, καθ' ἣν τὸ Γένος ὅλο ὁμόγλωσσον καὶ ὁμόφωνον ἐγνωρίζετο, καὶ τοῦτο, ὡς ἐν τοῖς προρρήθεισι διεδηλώθη, αὐτὰ τὰ Ἀθάνατα ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, καὶ τὰ τῶν Δραματικῶν, καὶ Λυρικῶν σιχουργήματα τὸ παραστήνουν πραγματικῶς.

§ ι. Τούτων λοιπὸν συμφώνως καθομολογουμένων, ἀναυτιρρήτως συνάγεται, ὅτι ὑπῆρχεν ἀπ' ἀρχῆς μία Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος, ἡ ὁποία ἀπαραιτήτως ἔπρεπεν, ἡθικῶ τῷ λόγῳ, νὰ εἶναι διηρημένη εἰς Ποιητικὴν, καὶ Δημοτικὴν, ἥτοι εἰς ἔντεχρον, καὶ ἀπλῆν.

§ ια. Αὐτῆς οὖν τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου, τὸ μὲν ἀπλοῦν καὶ Δημοτικὸν μέρος, ὑπ' ἄλλη καὶ ἄλλη, κατὰ καιροὺς, καὶ κατὰ περιστάσεις μορφῇ, διεδόθη ἕως εἰς ἡμᾶς, κατ' ἀδιάκοπον τοῦ Γένους διαδόχην, καὶ διαρκεῖ μέχρι τῆς σήμερον, παρηλλαγμένον μὲν ἐπουσιωδῶς, οὐσιωδῶς δὲ ἀδιάφθορον, καὶ

ἀναλλοιώτου. Αὐτὴν ἡρεῖς ὀνομάζομεν Γλῶσσαν ἀπλήν, Γλῶσσαν Κοινήν, καὶ ἐνὶ λόγῳ Γλῶσσαν Ἐθνικὴν, καὶ πατροπαράδοτον τοῦ Γένους μας.

§ 16. Ὅτι δὲ αὐτὴ ἢ καὶ ἡμᾶς Κοινὴ Γλῶσσα εἶναι οὐσιωδῶς ὁμογενῆς, ὁμόφωνος, καὶ ὁμότροπος μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς φυσικῆς συνθέσεώς της καὶ συναρμογῆς, πραγματικῶς, καὶ ἐξ ἀνεπιλήπτων, ὡς εἰπεῖν, αἰσθημάτων ἀποδεικνύεται. Ἡ αὐτὴ ποσότης, καὶ κατὰ προσωδίαν ποιότης τῶν Γραμμάτων. Ὁ αὐτὸς ῥυθμὸς, καὶ τόνος τῆς φωνῆς. Τὰ αὐτὰ μέρη τοῦ λόγου. Αἱ αὐταὶ κλίσεις, καὶ καταλήξεις τῶν ὀνομάτων. Ὁ αὐτὸς σχηματισμὸς τῶν ῥημάτων. Ἡ αὐτὴ εἴδησις ἀναλυτικῶς τῶν φράσεων. Ὅλα ἐνὶ λόγῳ τὰ συνιστῶντα οὐσιωδῶς τὴν φυσικὴν τοῦ λόγου συναρμογὴν παραστήνουν πραγματικῶς τὸν ἀρχαϊκὸν τύπον καὶ χαρακτηῖρα της. Μυρίαὶ λέξεις, καὶ φράσεις διατρέχουν συνήθως εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, αἱ ὅποιαὶ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς παλαιότερους Ποιητὰς διακρίνονται ὡς ἀρχαϊκαί. Ἄν, κατὰ διαφόρους καιρικὰς περιστάσεις, καὶ ἡθικὰς μεταβολὰς, τὸ σχῆμα, ἢ ἡ μορφή τῆς Διαλέκτου παρήλλαξεν· Ἄν λέξεις νέαι, ἢ ξέναι εἰς τὴν Δημοτικὴν φράσιν εἰσῆχθησαν, καὶ πολλαὶ τῶν παλαιῶν κατηργήθησαν· Ἄν τέλος πάντων ἡ σημασία, ἢ χρῆσις ἄλλων τινων μετεβλήθη· Αὐτὴ ἢ μεταβολὴ εἶναι ἐπουσιῶδες συμβεβηκὸς, ἀχώριστον μὲν εἰς ὅλας τὰς Διαλέκτους τῶν Ἐθνῶν, τὸ ὁποῖον ὁμοῦς γίνεται, καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου διαφορᾶς. Αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς ἐπῆλθε κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ περιστάσεις εἰς αὐτὰς τὰς πρωτογενεῖς Διαλέκτους τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἀττικὴν, μάρτυς αὐτὸς ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Εὐφύεστος Ξενοφῶν. Αἱ λέξεις, ἢ ἡ διαφορετικὴ χρῆσις τῶν λέξεων, μεταβάλλουν μὲν τὸν ἐπουσιῶδη τῆς Διαλέκτου χρωματισμὸν, δὲν ἀνατρέπουν ὁμοῦς τὴν κατ' οὐσίαν

τῆς Γλώσσης ὑπόσασιν. Ἀνευδοιάσως ἄρα συμπεραίνομεν ὅτι ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Κοινὴ Δημοτικὴ Γλῶσσα διαρκεῖ μέχρι τῆς σήμερον οὐσιωδῶς ἀναλλοίωτος.

§ ιγ. Τὸ δὲ ἔντεχνον καὶ ποιητικὸν μέρος αὐτῆς τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων φωνῆς, ἀφ' οὗ, διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν Συγγραφέων καὶ Ποιητῶν, ἔφθασεν εἰς τὸν τελειότερον βαθμὸν τῆς καλλιπειας, καὶ καθαρότητος, περιωρίσθη διόλου εἰς τὴν ἐξηκριβωμένην φράσιν τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου, ὥς ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος κατήντησεν ἐν γένει ἡ Κοινὴ Γλῶσσα τῶν Ῥητόρων καὶ Λογογράφων.

§ ιδ. Αὐτὴ ὁμως ἡ ἐξηκριβωμένη, καὶ ἔντεχνος τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων Διάλεκτος, μετὰ τὴν Ἡγεμονίαν τῶν Μακεδόνων, καὶ τὴν ἐφεξῆς Κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων, ἐξαπλώθη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ συνεφύρθη μετὰ τὴν Γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὥς ἡ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν διαφόρων ἐκείνων ἔθνῶν, καὶ σύμμειξιν τῶν διαφόρων ἔθνικῶν ἰδιωμάτων, ἔχασε τὴν προτέραν αὐτῆς καθαρότητα, διὰ τὰ ἀποκτήσῃ τὴν κοινοτέραν Δημοτικὴν ἀπλότητα. Μετέλλαξε λοιπὸν τὸν εἰδικὸν τῆς σχηματισμὸν, καὶ τὸν ἀπὸ κοινοῦ τύπον καὶ χαρακτῆρα ἐπαναλαβοῦσα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ὑπὸ μιᾶς νεωτέρας μορφῆς, ὡς πέμπτη ἀνεφάνη Ἑλληνικὴ Διάλεκτος, τὴν ὁποίαν οἱ τὴν Γραμματικὴν τέχνην τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης μεθοδικῶς ρυθμίσαντες Γραμματικοί, Κοινὴν μὲν ὠνόμασαν κατὰ δύο λόγους ἄμφω ὀρθοῦς, τὸν μὲν, καθ' ὅτι κατὰ Γραμματικὴν θεωρίαν ἀπὸ κοινοῦ τύπου τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἄλλων μετέχει, τὸν δὲ, καθ' ὅτι κατὰ χρῆσιν κοινῶς οἱ Ἕλληες τότε αὐτὴν ἐμεταχειρίζοντο. Πέμπτην δὲ ὠνόμασαν αὐτὴν, ὡς ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν κατὰ σύγκρασιν παραγομένην.

§ ιε. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ νεωτέρα Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος, καίτοι κυρίως, καὶ οὐσιωδῶς Ἑλληνικὴ, δὲν ἦτον πλέον,

κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν, ἢ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Κοινὴ ἐκείνη Γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Ὅμηρος, καὶ ὁ Ἡσίοδος. Μήτε ἡ ἐφεξῆς Κοινὴ, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Πίνδαρος, καὶ ὁ Εὐριπίδης. Οὔτε, τέλος πάντων, ἡ Κοινὴ Ἀττικὴ, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Λυσίας καὶ ὁ Ἰσοκράτης. Ἄλλ' ἦτον ἡ Κοινὴ Δημοτικὴ Γλῶσσα, ἡ ὁποία ἐφεξῆς κατήντησε Γλῶσσα Κοινὴ τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ Διάλεκτος τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν εὐλόγως οἱ νεώτεροι Φιλολόγοι, κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς, Διάλεκτου Μακεδονικῆν, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν τῆς μορφῆν, Ἀλεξανδρινὴν τὴν ἐπωνόμασαν (α). Συνάγεται ἄρα ἐκ τούτων ἀπάντων, ὅτι καὶ εἰς τοὺς παλαιούς, καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους Ἕλληνας ὑπῆρχεν ἀπαρχῆς, καὶ ὑπάρχει μέχρι τῆς σήμερον, καὶ κατὰ Γραμματικὴν Θεωρίαν, καὶ κατὰ Δημοτικὴν χρῆσιν, μία Διάλεκτος Κοινὴ, ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν Διαλέκτων συνισταμένη.

§ 15. Αὐτῆς τῆς ἀρχαιοτάτης, καὶ κοινῶς καθομολογουμένης Κοινῆς Διαλέκτου καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὴν ὑπαρξίν, ἀπαρνεῖται ὑπεροπτικῶς ὁ τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν ἐμβρόντητος Συγγραφεὺς, ἀπερισκέπτως ἐκφέρων (β), κατὰ τῶν Σεβασμίων πατέρων τῆς Γραμματικῆς Τέχνης, ὅσα μία λύσσα καινοτομίας δύναται μόνη νὰ ἐμπνεύσῃ παραλαλήματα. Καὶ ταῦτα, ὅχι βέβαια κατ' ὅτι ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, ἢ τὴν ὑπαρξίν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ κατ' ὅτι θέλει νὰ ἐξουθενήσῃ τοὺς παλαιούς καὶ νέους Γραμματικούς, διὰ νὰ συστήσῃ αὐτὸς ὡς ἐξ ἀποκαλύψεως νέαν Ἰδίαν του αἵρεσιν. Ἴδου πῶς αὐτολεξεῖ (αυτ.) ἀποφαίνεται. «Πρώτη, λέγει, πλάνη (τῶν Γραμμα-

(α) Ὁρα Στούρτζ de Dial. Maced. Lips. 1808.

(β) Προδρ. Ἐλ. Βιβλ. σελ. γε.

» τικῶν εἶναι ἢ πλασθεῖσα ἀπ' αὐτοὺς καὶ ὀνομασθεῖσα Κοινή
 » πέμπτη διάλεκτος, τόσον γελοιοτέρα, ὅσον καὶ αὐτό της
 » τὸνομα εἶναι φανερὰ ἀντίφασις. » Ὅθεν ἐπιφέρει καὶ Διλη-
 ματικὸν ἐπιχείρημα, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀποφατικῆς του προ-
 τάσεως. « Ἐὰν ἦναι (λέγει) κοινή, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι
 » Διάλεκτος; ἐὰν Διάλεκτος, πῶς Κοινή; » Φαίνεται λοιπὸν
 προδήλως ἐκ τούτου, ὅτι καθ' ὁμωνυμίαν λέξεως σοφιστευόμενος
 ὁ Φιλόσοφος ξενολογικῶς ἐκλαμβάνει τὴν σημασίαν τοῦ ὄρου
 Διάλεκτος, τὸν ὁποῖον δὲν σέργει ὡς μερικὸν, κατηγορούμενον
 ἐπὶ τοῦ Κοινή, ὅς περ γενικός. Συρόμενος ὅμως ἀπὸ τὴν
 πρώτην ἀνασκευὴν τῆς προτάσεως ἐπιφέρει (αὐτ.) ὡς δεῖξιν
 μαθηματικὴν καὶ ἓνα παιδαριώδη λογάριθμον, δυνάμει τοῦ ὁποίου,
 οὐ μόνον τὴν λέξιν Διάλεκτος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν
 τοῦ Κοινή, ὡς δῆθεν μὲ Ἀχιλλέα λόγου, καθ' ὑπόθεσιν
 ἀθετεῖ. « Διὰ νὰ διασκεδασθῇ (λέγει) πᾶσα περὶ τούτου ἀμ-
 » φιβολία, ἃς ὑποθέσωμεν τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν συνθεμένην,
 » ὅχι ἀπὸ τῶσας ὕσας ἀληθῶς ἔχει, ἀλλὰ διὰ τὸ εὐκατά-
 » ληπτον ἀπὸ μόνας ἑκατὸν λέξεις, καὶ διηρημένην εἰς τέσσαρας
 » Διαλέκτους. Ἀπὸ ταύτας τὰς ἑκατὸν λέξεις νόησον, ἐπειδὴ
 » τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ νοήσης, ὅτι ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος
 » περιέχει.

- » 25 Ἰδίας λέξεις.
 » 25 Κοινὰς μὲ τὰς ἄλλας τρεῖς.
 » 25 Κοινὰς μὲ τὰς δύο μόνας.
 » 25 Κοινὰς μὲ μίαν μόνην ἀπὸ τὰς τρεῖς.
 » Ἴδου λοιπὸν τρεῖς κοινότητες, ἀπὸ τὰς ὁποίας καμμία νὰ
 » ὀνομασθῇ διάλεκτος δὲν δύναται, ἐπειδὴ καμμία ἀπ' αὐτὰς
 » δὲν ἦτον εἰς κανὲν ἔθνος Ἑλληνικὸν ἐξαιρέτος. »

§ 15. Ἄς μὴ μᾶς συγχύσῃ ἢ ἀηθιά τοῦ τοιοῦτου γελοιώδους
 παραλογισμοῦ, ὅστις καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωποειοῦ τρόπου ἀπέ-

χει ὀλοτελῶς. Αὐτὸς ὁ ἴδιος Συγγραφεὺς, ὡς καλὸς Νομοθέτης, προνοητικῶς ἐπιφέρει κατ' ἑαυτοῦ τῆς διαδικασίας τὴν ἀπόφασιν « ἀφ' οὗ (λέγει αὐτ.) μίαν φορὰν ἀφήσῃ τις τοὺς κανόνας τοῦ » συλλογίζεσθαι, μὴν ἀπορῆς πλέον ἢ τὸν βλέπῃς νὰ παρα- » φέρεται ὡς μεθυσμένος ἀπὸ πλάνην εἰς πλάνην. » Καὶ βέβαια εἰς τοῦτο κανένας δὲν ἀντιλέγει. Αὐτὸς γὰρ ἔφα. Ἡμεῖς περιωρισμένοι εἰς τοὺς ξενοὺς ὄρους τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ διὰ νὰ λύσωμεν αὐτὸν τὸν λογόγρυφον χρεωσθῶμεν νὰ καθαρῶσιν τὴν πρότασιν ἀπὸ ὅλην τὴν τεθρίαν τῶν σοφιστικῶν διλημάτων, καὶ λογαρίθμων, καὶ ἀκολούθως νὰ ἐξετάσωμεν.

α. Ἄν ἡ λέξις Διάλεκτος, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν σημασίαν, καὶ χρῆσιν, ἐκλαμβάνεται καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου, καὶ ἐπὶ μέρους.

Καὶ β'. Ἄν μία Διάλεκτος, καθ' ὁδὸν διάλεκτος, ὅχι ὡς λέγει ξενογολικῶς ὁ Φιλόσοφος, δύναται, κατ' ὅτι καμμία φυσικὴ δύναμις εἰς τοῦτο δὲν ἀνθίσταται, ἀλλ' ἂν ἐνδέχεται, κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ὀρθῶς ἐκφράττεσθαι, νὰ ᾖ Κοινή. Εἰς γὰρ τοὺς δύο αὐτοὺς ὄρους περιορίζεται ὅλη ἡ τοῦ Φιλοσόφου μας ἀμφηγορία.

§ ιη. Ὁ παιδαριώδης κολυβιστικὸς λογάριθμος, δι' οὗ ὁ Φιλόσοφος μας, ὡς ἄλλος κατὰ τὸ δοκοῦν Ἀρχιμήδης, ὑποθέτει ἀριθμητικῶς τὴν λύσιν τοῦ Γραμματικοῦ του προβλήματος, εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον γελοιώδης διὰ τὴν τραπεζικὴν του εὐτέλειαν, κατ' ὅσον καὶ ὁ ἀπλούστερος Παγκάλης, ὅστις ἔφθασε νὰ μάθῃ, κατὰ τὴν λεγομένην προπαίδειαν, ὅτι δις δύο κάμνουν τέσσαρα, βλέπει προφανῶς ὅτι ὁ μαθηματικὸς Φιλόσοφος ἀριθμητικῶς παραλογίζεται. Ὡς συμπαθείας μᾶλλον, ἢ ἐμβριθεσέρας χρήζει ἀναλύσεως. Ποῖος δὲν βλέπει ὅτι κατὰ τὴν τετραπλῆν ἀναλογίαν τοῦ λογαρίθμου ἐκάστη τῶν τεσσάρων Διαλέκτων ἀνά 25 ἔχουσα ἰδίαις λέξεσι, τὸ ὅλον τῆς ὑποτιθεμένης ποσότητος ἀναπληροῦται; Ὡς ἀπὸ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίως κοινὰς

λέξεις, ἢ μία πέμπτη γενική προκύπτει ποσότης τετραπλῆ τῆς ὑποτιθεμένης· ὅπερ παράλογον. Ἡ τὸ ὄλον περιέχεται εἰς ἕκαστον ἴδιον μέρος· ὅπερ ἄτοπον. Κατ' αὐτὴν ἄρα τὴν μὴ ἀντεπισρεπτικὴν ἀναλογίαν τοῦ λογαρίθμου, ἢ τὸ ὄλον τῆς ὑποτιθεμένης ποσότητος συμπεριλαμβάνουσα, καὶ τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς ὁλότητος κοινὰ μὲ τὰς ἄλλας τρεῖς ἔχουσα διάλεκτος, ἀναντιρρήτως εἶναι Κοινὴ, κατὰ τὸν τριττὸν λόγον τῆς πρὸς ἄλληλα κοινότητος τῶν τεσσάρων μερῶν. Ὡς γὰρ τὸ ἓν ἔχει πρὸς τὰ τρία, οὕτω τὰ τρία πρὸς τὸ τέταρτον. Ὡς, καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λογαρίθμου, ἢ Ἀττικὴ Διάλεκτος προκύπτει ὡς πρὸς τὰς ἄλλας Κοινὴ, καθ' ὅτι ἔχει τόσας λέξεις, ἀπ' ὧσας ὑποτίθεται νὰ εἶναι συνθεμένη ἢ Ἑλληνικὴ ὁλόκληρος Γλῶσσα, ὧν τὰ $\frac{3}{4}$ τὰ ἔχει κοινὰ μὲ τὰς ἄλλας, ἐξ ὧν ἕκαστη ὁμολογουμένως ὑποτίθεται περιεκτικὴ τῆς αὐτῆς ποσότητος. Ἀριθμείειν ἄρα μᾶς διδάσκει ὁ Φιλόσοφος. Φαίνεται ὅμως νὰ μὴν εἶναι πολλὰ εὐτυχῆς εἰς τὰς ἀριθμητικὰς πράξεις του.

§ ιθ. Ἡ διαφορὰ, ἢ κοινότης τῶν Διαλέκτων δὲν ἀναμετρῆται κατὰ τὴν ποσότητα τῶν ἰδίων, ἢ κοινῶν λέξεων. Ἡ ποσότης τῶν λέξεων συνθέτει τὸ λεξικὸν τῆς Διαλέκτου, δὲν χαρακτηρίζει ὅμως αὐτὴν τὴν Διάλεκτον. Διὸ καὶ οἱ τεχνικοὶ Γραμματικοὶ δὲν ὠνόμασαν Κοινὴν ἐκείνην ὅπου ἔχει εἰκοσιπέντε λέξεις ἰδίας, καὶ ἑβδομηταπέντε κοινὰς μὲ τὰς ἄλλας διαλέκτους, ἀλλ' ὠνόμασαν Κοινὴν ἐκείνην ὅπου ἐκ κοινοῦ τύπου συμμετέχει τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἄλλων, ἴδιον μὴ ἔχουσα κατ' ἐξαίρεσιν χαρακτῆρα. Ὁ χαρακτῆρ λοιπὸν τῆς Διαλέκτου διακρίνεται ἀπὸ τὰ κατ' ἰδιοτροπίαν πάθη τῆς φωνῆς, ἀπὸ τὴν σροφὴν τῶν φράσεων, ἀπὸ τὸν κατ' ἰδιότητα ῥυθμὸν τῶν ἐκφράσεων, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ποσότητα τῶν ἰδίων ἢ ξένων λέξεων. Μὲ λέξεις Περσικὰς Ἀττικίζει ὁ Ξενοφών, καὶ μὲ λέξεις Ἀττικὰς βαρβαρίζει ὁ Δάτις. Ἡ Γαλλικὴ Διάλεκτος ἔχει παράνω

ἀπὸ δύο χιλιάδας λέξεις Ἑλληνικὰς, καὶ τὰς πλείω δανεισμένας ἀμέσως ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ὄχι ἐμμέσως διὰ τῆς Λατινικῆς, μ' ὅλον τοῦτο λογίζεται παρὰ πᾶσι, καθὼς καὶ εἶναι, παραφυὰς μεταμορφωμένη τῆς Λατινικῆς, καὶ ὄχι ἄμεσος Διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς.

Τὸ α'. λοιπὸν λάθος τοῦ λογαρίθμου εἶναι τὸ κατὰ ποσότητα μέτρον τῆς διαφορᾶς, ἢ κοινότητος.

Τὸ β'. ὅτι αἱ ἐξ αὐτοῦ τοῦ μέτρου τῆς ποσότητος προκύπτουσαι ἐν μέρει κοινότητες δὲν ἀντεπιστρέφουν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὅλον τῆς ὑποτιθεμένης ποσότητος· ὅπερ παράλογον.

Καὶ γ'. ὅτι τὸ ὅλον περιέχεται εἰς τὰ καθ' ἕνα μέρη, ὡς τὸ μέρος πρὸς τὰ μέρη, καὶ ὄχι πρὸς τὸ ὅλον ἀνάγεται· ὅπερ ἄτοπον.

§ κ. Τὸ περίεργον ὅμως εἶναι, ὅτι μέσα εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν Σοφιστικὴν τεθρίαν τῶν διλημάτων καὶ λογαρίθμων, μόνη αὐτὴ ἢ ἀριθμητικὴ πράξις εἶναι τοῦ Συγγραφέως ἰδία ἐπίνοια. Ἡ δὲ πρώτη ἰδέα αὐτῆς τῆς περὶ Κοινῆς Διαλέκτου ἀμφισβητήσεως, καὶ ὅλη ἢ ἐφεξῆς ἔνστασις τῆς Γραμματικῆς διενέξεως, ἢ μὲν εἶναι πεπαλαιωμένη καὶ κατηρηγημένη, ἢ δὲ εἶναι ξένη, καὶ ἀπὸ ξένου Ἑλληνιστῆς μεταπλασμένη, καὶ μεταποιημένη. Καὶ εἰς τοῦτο ἄς μὴ θαυμάσῃ κανεῖς. Ὅποιος ἐσυνήθισε νὰ συνθέτῃ δέκα ὀλοκλήρους χρόνους κατὰ συνέχειαν αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς, ὀλίγας βέβαια ἢμπορεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ συλλάβῃ ἐξηκριβωμένας ἰδέας.

§ κα. Ἡ πρώτη ἰδέα τῆς περὶ Κοινῆς Διαλέκτου Γραμματικῆς διενέξεως ἀνήκει εἰς τὸ σύστημα τοῦ Ἀρισάρχου (α). Σύγχρονοι Σοφισταὶ μὲ τοὺς πρώτους Κανονιστὰς τῶν Ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων ἀνεφάνησαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Σχολεῖον τῆς Ἀλεξαν-

(α) Ὅρα Κέρρας Ἀμαλθείας περὶ Διαλέκτων, καὶ τοὺς Ἀλεξ. Γραμ.

ῥεῖας. Αὐτοὶ πρῶτοι ἀντεῖπον εἰς τὸ ὄνομα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου. Τὸ πρᾶγμα ὁμῶς ὑφίστατο. Ἡ κατὰ κανόνας διακρίσις τοῦ εἰδικοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος τῶν πρωτογενῶν τεσσάρων Διαλέκτων ἀπεδείκνυε πραγματικῶς τὸν κατὰ Κοινὴν χρῆσιν σύμμικτον χαρακτῆρα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου. Τὸ πρᾶγμα ἄρα ἐσύστηνε τὴν ἀλήθειαν τοῦ ὀνόματος. Καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος τῶν τεχνικῶν Γραμματικῶν διέλυσε τὰ σοφίσματα τῶν Σχολαστικῶν. Ἡ ἀλήθεια ὑπερίσχυσεν. Ἡ τέχνη τῆς Γραμματικῆς ἐπὶ ὁμολογουμένων ἀρχῶν ἐσυσῆθη. Καὶ ἡ Κοινὴ Διάλεκτος ὡς ζῶσα, καὶ κοινῶς λαλουμένη, καὶ τῷ πράγματι, καὶ τῷ ὀνόματι, κανονικῶς διεκρίθη.

§ κβ. Αὐτὴν τὴν σεσαθρωμένην Σχολαστικὴν λογομαχίαν ἠθέλησε, καινοτομίας χάριν, νὰ ἀνακαινίσῃ ξενολογικῶς ὁ αὐτοσχεδὸς Νομοθέτης μας. Καὶ πόθεν ὠδηγήθη εἰς τοῦτο; οἴκοθεν; ὄχι βέβαια! ἀλλ' οἰκειοποιήθη τὰς παρατηρήσεις, ὅπου μὲ ἄκραν πολυμαθεῖαν κάμνει ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ὁ ἐκδότης τοῦ περὶ Διαλέκτων συγγράμματος τοῦ Μαιταίρου, εἰς τὴν Φιλολογικὴν Εἰσαγωγὴν ὅπου ἐπρόσθεσεν εἰς αὐτὸ τὸ Θαυμασίον σύγγραμμα.

§ κγ. Ὁ ἐκδότης αὐτοῦ τοῦ Θαυμασίου συγγράμματος ὁ Πολυμαθὴς Στούρτζ, Γερμανὸς μὲν τῷ Γένει, ἐγκρατὴς δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ Γλώσσης, ἀνακρίνων τὰς περὶ Διαλέκτων δόξας τῶν παλαιῶν Συγγραφέων συμπεραίνει μὲ σπουδαιολογικὴν σεμνότητα ὅτι « οὐκ ἔξεςιν εἰπεῖν Διάλεκτον Κοινὴν, » ἀλλὰ Γλῶσσαν Κοινὴν, ἣτις εἶναι ἡ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων » Γλῶσσα. » Ἴδου πῶς αὐτολεξεῖ ἐκφράττεται ὁ σοφὸς ἐκεῖνος Ἑλληνιστὴς (αὐτ. σελ. λδ.) « itaque apparat, proprie » Dialectum Communem dici non posse, sed linguam Communem, quæ fuerit antiquissimorum

» *Hellenum* » Ὅπερ Ἑλληνισί κατά λέξιν μεθερμηνευόμενον σημαίνει « φαίνεται λοιπὸν ὅτι οὐκ ἔξεσιν εἰπεῖν κυρίως Διάλεκτον Κοινήν, ἀλλὰ Γλῶσσαν Κοινήν, ἣτις ἔπεται νὰ εἶναι » ἢ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων. » Καί ἄς παρατηρηθῇ ἐξ αὐτῆς τῆς κολασιτικῆς ἐκφράσεως τοῦ, φαίνεται, καὶ τοῦ, ἔπεται, ἢ σεμνότης τοῦ Φιλολόγου, ὅστις σκεπτικῶς, καὶ ὄχι θετικῶς, οὐδ' ὀριστικῶς ἐκφέρει τὸ συμπέρασμα. Ἡ φιλολογικὴ λοιπὸν ἀμφισβήτησις τοῦ σοφωτάτου Γερμανοῦ Ἑλληνιστοῦ ἀφορᾷ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Κοινήν Γλῶσσαν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, τὴν ὁποίαν ὁμολογουμένως ὑποθέτει ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν Διαλέκτων συγκειμένην, καὶ ἀκολούθως κρίνει ὅτι ἀρμόζει μᾶλλον νὰ τὴν ὀνομάσωμεν Γλῶσσαν Κοινήν, παρὰ Διάλεκτον Κοινήν. Ἡ ἀμφισβήτησις ἄρα κεῖται ἐπὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ πράγματος. Τὸ πρᾶγμα, δηλαδὴ ἡ ὑπόστασις μιᾶς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Φωνῆς, ὅπερ εἶναι τὸ ὑποκειμένον τοῦ λόγου, καθομολογεῖται. Τὸ ὄνομα, δι' οὗ παρίσταται τὸ πρᾶγμα, ἀμφισβητεῖται.

§ κδ. Ὁ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου μεταρρυθμιστῆς ἀφαρπάσας αὐτὴν τὴν σκεπτικὴν γνώμην τοῦ Γερμανοῦ Ἑλληνιστοῦ τὴν μεταμόρφωσεν εἰς πρότασιν καθόλου ἀποφατικὴν, καὶ εἰς διήγημα σοφιστικῶς μετέτρεψε τὸ συμπέρασμα. Ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς ὅρους τῆς διενέξεως ὑπερπηθῶν, μεταφέρει τὸ Γραμματικὸν θεώρημα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν τῶν πρώτων Ἑλλήνων Κοινήν Γλῶσσαν, εἰς τὴν μεταγενεστέραν κατὰ τοὺς Γραμματικούς πέμπτην Κοινήν Διάλεκτον, καὶ κατ' ἀντιχρονισμόν παραλογιζόμενος, ἀθετεῖ, οὐ μόνον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ὑποκειμένου. « Ἴδου, λέγει, τρεῖς κοινότητες ἀπὸ τὰς ὁποίας καμμία νὰ ὀνομασθῇ Διάλεκτος δὲν δύναται, ἐπειδὴ καμμία ἀπ' αὐτὰς δὲν ἦτον εἰς κἀνὲν ἔθνος

» Ἑλληνικὸν ἐξαιρέτος (α). » Ἐξ οὗ συνάγεται, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Φιλοσόφου μας, ὅτι οἱ Δωριεῖς δὲν ὠμιλοῦσαν ἐξαιρέτως Δωρικὰ, οὐδὲ οἱ Ἄττικοὶ Ἄττικά. Ὅπερ εἶναι νέος χρῆσμός.

§ κε. Ἀποδεδειγμένον λοιπὸν ὄντας ὅτι ἡ φιλολογικὴ ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ α εἰ ἐξέσιν εἰπεῖν Διάλεκτον Κοινήν, εἶναι ἰδέα τοῦ Σοφωτάτου Γερμανοῦ Ἑλλημιστοῦ, καὶ μόνη ἡ σοφιστικὴ τεθρία τῶν διλημάτων καὶ λογαρίθμων εἶναι ἐπίσαστος ἐπίνοια τοῦ Θεσμοδότου παραφρασοῦ, ἀνάγκη εἶναι νὰ διαιρέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν λόγον τῆς ἐξετάσεως, ξεχωρίζοντες τὴν καθ' αὐτὸ ἔννοιαν τοῦ ἐφευρετοῦ, ἀπὸ τὴν σοφιστικὴν βαττολογίαν τοῦ παραφρασοῦ. Καὶ πρὸς μὲν τὸν πρῶτον, μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας ἀποτεινόμενοι, λέγομεν, ὅτι διὰ νὰ καθαρισθῇ ἡ πρότασις ἀπὸ τοὺς ἐξ ὁμωνυμίας ἐνδεχομένους παραλογισμοὺς, ἀνάγκη εἶναι νὰ ὀρισθῇ πρὸ πάντων ἡ λέξις Διάλεκτος, καὶ ἔπειτα νὰ διορισθῇ, πότερον, περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑθνικῆς φωνῆς τῶν Ἑλλήνων ἡ ἀμφισβήτησις γίνεται, ἢ περὶ τῆς μεταγενεσέρας Κοινῆς Διαλέκτου, τὴν ὁποίαν καὶ πέμπτην ὠνόμασαν οἱ Γραμματικοί;

§ κς. Ὁμολογοῦμενον εἶναι ὅτι ἡ λέξις Διάλεκτος, κατὰ

(α) Ὅς παρατηρηθῇ ἐξ αὐτῆς τῆς ξενολογικῆς φράσεως τοῦ Νομοθέτου, ὅτι ὄχι μόνον τὰς ἰδέας του, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἐκφράσεις τῶν ἰδεῶν του, δουλοπρεπῶς τὰς δανεῖζεται ἀπὸ ξένους Συγγραφεῖς. Ὅθεν ξενολογικῶς λέγει δὲν δύναται, ἦτοι non posse. Καὶ ἐξαιρέτος, ἦτοι Specialis. ἀμφοτέρα γλωσσηματικά, καὶ ἐπὶ τοιαύτης σημασίας ἀσυνήθιστα εἰς τὴν ἐξηκριθωμένην φράσιν τῆς Γλώσσης μας. Τὸ γὰρ δὲν δύναται καῖται ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμῖν οὐκ ἐνδέχεται. Καὶ τὸ ἐξαιρέτος ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμῖν κατ' ἐξαιρέσιν ἰδιάζουσα. Καὶ μὲ τοιαύτας φράσεις θίλει ὁ δαιμόνιος νὰ διορθώσῃ τὴν Γλῶσσαν μας!

τὴν γενικωτέραν τῆς σημασίαν ἐκλαμβανομένη, κατηγορεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου, καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους, καθ' ὅτι ζῶσαν καὶ ὁμιλουμένην Ἑθνικὴν σημαίνει φωνήν. Εἶνα ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν γενικὴν καὶ κατὰ τὴν μερικὴν σημασίαν τῆς, ὡς πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, νεωτέρας χρήσεως. Καὶ, ἂν δὲν λανθάνωμαι, ἡ λέξις αὕτη, οὐδ' ἐπὶ γενικῆς, οὐδ' ἐπὶ μερικῆς σημασίας, εὐρίσκεται ἐν χρήσει εἰς κανένα τῶν πρὸ τοῦ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους Συγγραφέων, ἢ Ποιητῶν. Οἱ ἀρχαιότεροι Συγγραφεῖς καὶ Ποιηταὶ ἐμεταχειρίζοντο ἀπλῶς τὴν λέξιν Γλῶσσαν, καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου, καὶ ἐπὶ τοῦ μερικωτέρου τῆς Ἑθνικῆς φωνῆς. Αὐτὸς ὁ πατὴρ τῆς Ποιήσεως ὁ Θεόπνευστος Ὅμηρος, τοῦ ὁποίου τὰ ἀθάνατα Ποιήματα εἶναι τὸ αἰώνιον ἀρχέτυπον σχεδιάσμα τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς, Γλῶσσαν ὀνομάζει ἀδιαφόρως καὶ τὴν Κοινὴν Διάλεκτον ἑνὸς ἔθνους, καὶ τὸ εἰδικῶς ἐγχώριον Ἰδιώμα τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου· ὡς ὅτε, παραδείγματος χάριν, ἐπὶ τοῦ καθόλου ἐκλαμβάνων τὴν λέξιν Γλῶσσα, λέγει περὶ τῶν συμμαχικῶν Ἑθνῶν τοῦ Πριάμου, ἢ. β. σ. 804.

» Ἄλλη δ' ἄλλων Γλῶσσα πολυσπερέων ἀνθρώπων. »

Ἄλλαχοῦ δὲ πάλιν μερικώτερον τὸν ὄρον ἐκλαμβάνωντας λέγει, περὶ τοῦ εἰδικοῦ Ἰδιώματος τῶν κατὰ μέρος κατοίκων τῆς Κρήτης. Ὁδ. τ. σ. 143.

..... Ἐν δ' ἀνθρώποι,
Πολλοί, ἀπειρέσιτοι, καὶ ἐννεμήκοντα πόλεις.
Ἄλλη δ' ἄλλων Γλῶσσα μεμιγμένη.

Μετ' αὐτὸν ὁ τῆς Ἱστορίας πατὴρ ὁ Ὀμηρικὸς Ἡρόδοτος Γλῶσσαν ὀνομάζει ἀδιαφόρως καὶ τὴν ἐν γένει Διάλεκτον ἑνὸς ἔθνους, καὶ τὸ κατὰ μέρος Ἰδιώμα μιᾶς ἐκάστης τοῦ αὐτοῦ ἔθνους φυλῆς. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἐπὶ μὲν

του καθόλου τῆς Ἐθνικῆς φωνῆς τὴν λέξιν Γλῶσσα μεταχειριζόμενος λέγει. βιβλ. α. § 56. « Οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον » Γλῶσσαν ἰέντες. » Καὶ ἐν ταυτῷ « τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα « τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας καὶ τὴν » Γλῶσσαν μετέμαθε. » Καὶ § 58. « Τὸ δὲ Ἕλληνικὸν » (ἔθνος) Γλῶσση μὲν ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰείκοτε τῇ αὐ- » τῇ διαχράται. » καὶ βιβλ. β. § 154. περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν γένει φωνῆς διηγούμενος λέγει « τὴν Ἑλλάδα Γλῶσσαν » ἐκδιδάσκεσθαι. » Ἐπίσης δὲ καὶ περὶ τῶν εἰδικῶν Διαλέκτων μερικώτερον τὸν ὅρον ἐκλαμβάνοντας λέγει περὶ τῶν Ἰώνων αὐτ. § 142. « Γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν νενομί- » κασι ἀλλὰ τρόπους τέσσαρας παραγωγέων . . . ὁμολο- » γέουσι δὲ κατὰ Γλῶσσαν οὐδέν, σφί δε ὁμοφωνέουσι. » Καὶ ἔτι μερικώτερον περὶ τῶν κατὰ χώραν Ἰδιωμάτων (αὐτ.) « οὗτοι χαρακτῆρες Γλῶσσης τέσσαρες γίνονται. » Καὶ, βιβλ. γ. § 119. Περὶ τῶν Ἐρετριέων ἐν μέρει καθι- » σορῶν λέγει, « φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίαν Γλῶσσαν. » Καὶ βιβλ. δ. § 138. « Γλῶσσαν τε τὴν Ἀττικὴν ἐδίδασκον τοὺς » παιῖδας. Καὶ, βιβλ. η. § 135. « Πρόκα τε τὴν Πρόμαντιν » βαρβάρῳ Γλῶσση χραῖν. »

Αὐτὸ τὸ ὄνομα Γλῶσσα μεταχειρίζεται καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐπὶ χωρικῶν ἐν μέρει Ἰδιωμάτων, ὡς ὅτε λέγει περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀκτῇ πόλεων. Συγ. δ. § 109. « Αἱ οἰκοῦνται ξυμμίκτοις » ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσω. »

Ὡς τε ἐκ τούτων ἀπάντων προφανέστατα βλέπομεν ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι Ποιηταὶ καὶ Συγγραφεῖς ἐμεταχειρίζοντο τὴν λέξιν Γλῶσσαν καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου, καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς Ἐθνικῆς φωνῆς. Ἡ δὲ λέξις Διάλεκτος δὲν φαίνεται παρ' αὐτοῖς διόλου οὔσα ἐν χρήσει.

§ κζ. Ὁ δὲ θεῖος Πλάτων, ὅς τις φαίνεται ὅτι πρῶτος

ἔμεταχειρίσθη τὴν λέξιν Διάλεκτος, τὸ μὲν καθόλου τῆς Ἑθνικῆς γλώσσης ὀνομάζει φωνήν, τὴν δὲ συνήθως ὀμιλουμένην γλῶσσαν ὀνομάζει διάλεκτον. Τὴν δὲ λέξιν Γλῶσσα πούποτε δὲν φαίνεται μεταχειριζόμενος. Ὅθεν ἐν μὲν τῷ Κρατύλῳ, τὴν τε ἐν γένει Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν κατ' εἶδος Ἀττικὴν, ἐπίσης τὴν ὀνομάζει φωνήν λέγων, « ἐὰν οὖν σκοπῆς » καί τοῦτο κατὰ τὴν Ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνήν. Καὶ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λέγει, αὐτ. « εἴ τις ζητεῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνήν. » Ἐν δὲ τῷ Φαίδρῳ λέγει « ἡ ὀμιλία καὶ ἡ διάλεκτος Θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους. » Ἐξ οὗ προφανῶς γνωρίζεται ὅτι διάλεκτον ὀνομάζει τὴν πρὸς ἀλλήλους ὀμιλίαν, κατὰ τὴν φυσικὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἀπὸ γὰρ τοῦ λέγω τὸ διαλέγομαι, καὶ ἐκ τούτου διάλεκτος.

§ κη. Κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν σημασίαν μεταχειρίζεται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν λέξιν διάλεκτος λέγων (Ποιητ. κεφ. ε.) « πλεῖστα γὰρ Ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους. » Καί, αὐτ. κεφ. ις. « Ἀριφάδης τοὺς Τραγωδοὺς ἐκωμῶδει, ὅτι ἂ οὐδεὶς ἀν εἴποι ἐν τῇ διαλέκτῳ, τούτοις χρώνται. » Ἐν δὲ τῷ περὶ ζῶων, κεφ. δ. Διάλεκτον ὀρίζει « τὴν τῆς φωνῆς τῇ γλώττῃ διάρθρωσιν, ἥτοι τὴν ἔναρθρον καὶ ὀμιλουμένην φωνήν· γλῶσσαν δὲ ὀνομάζει τοὺς ἐν μέρει τῆς διαλέκτου ξενικοὺς ἰδιωτισμοὺς. Ὅθεν τὸ ὄνομα διορίζων ἀποφαίνεται (Ποιητ. κεφ. ιβ.) « ἅπαν δὲ ὀνομά ἐσιν ἢ κύριον, ἢ γλῶττα. . . . λέγω δὲ κύριον μὲν, ὧ χρώνται ἕκαστοι. γλῶτταν δὲ, ὧ ἕτεροι. » Καί κεφ. κγ'. « Ξενικὸν δὲ λέγω, γλῶτταν, καὶ μεταφορὰν, καὶ ἐπέκτασιν, καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον. . . . ἀν μὲν

» οὖν ἐκ μεταφορῶν (σύγκηται ὁ λόγος, γίνεται) Αἶνιγ-
 » μα. Ἐάν δὲ ἐκ γλωττῶν, βαρβαρισμός. »

§ κθ. Φαίνεται λοιπὸν ἀριθίλως ἐκ τούτων ὅτι τὴν τοῦ ἔθνους ἐν γένει συνήθως ὀμιλουμένην Γλῶσσαν, ὁ Ἄριστοτέλης τὴν ὀνομάζει Διάλεκτον. Γλῶσσαν δὲ ὀνομάζει τὸν κατὰ μέρος τῆς διαλέκτου χωρικὸν ἰδιωτισμόν. Καὶ τοῦτο τὸ ἐρμηνεύει σαφέστερα ἐν Ῥητορ. βιβλ. γ'. ἐν ᾧ τὴν ἐπεξεργασμένην καὶ ἔντεχον φράσιν τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν συνηθισμένην Διάλεκτον, λέγων « κλέπτεται δ' εὖ, (τὰ ὀνόματα) ἐάν τις » ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγων συντιθῆ... » Τί ἄρα ἄλλο σημαίνει ἢ εἰωθυία διάλεκτος, εἰ μὴ τοῦτ' αὐτὸ ὃ λέγομεν συνηθισμένην Ἐθνικὴν διάλεκτον; τί δ' ἄλλο Ἐθνικὴ, εἰ μὴ κοινή; Κοινὸν γὰρ τὸ σύνηθες, οὗ, κατὰ τὸν αὐτὸν Φιλόσοφον, πολλοί, ἢ, τοῦλάχιστον, δύο μετέχουσιν.

§ λ. Οἱ μεταγενέστεροι Συγγραφεῖς μεταχειρίζονται τὴν λέξιν διάλεκτος ἐπὶ τοῦ καθόλου κυρίως τῆς Ἐθνικῆς φωνῆς. Ὅθεν οὐ μόνον τὰς ὁμογενεῖς τῆς Ἑλλάδος φωνὰς ὀνομάζουν Διάλεκτους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς τῶν ἄλλων Ἐθνῶν ἀλλογενεῖς.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης περὶ τῆς πρώτης κατ' ἀρχὰς συνθέσεως τῶν διαλέκτων ὀμιλῶν λέγει, βιβ. α. § η. « τοιούτων » δὲ συσημάτων γινομένων καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, οὐχ » ὁμόφωνον πάντας ἔχει τὴν διάλεκτον, ἐκάστων ὡς ἔτυχε » συνταξάντων τὰς λέξεις, διὸ καὶ παντοίους τε ὑπάρξαι » χαρακτηρας διαλέκτων. Καί, βιβ. β'. § ξς. Ἐπι δὲ Κάδ- » μου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης τὰ καλούμενα γράμματα, πρῶ- » τον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι Διάλεκτον... » Ποία ἄρα εἶναι αὐτὴ ἢ ἀπλῶς Ἑλληνικὴ Διάλεκτος, ἢ δὲν εἶναι ἢ ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων Κοινή, καθ' ἣν ὁ ὅρος ἐπὶ τοῦ καθό-

λου ἐκλαμβάνεται; Ὅθεν καὶ αὐτ. § ογ. πάλιν ἀναφέρει « Ἐλ-
 » ληνικὴν Διάλεκτον. » Ὅτι δὲ διάλεκτον ὀνομάζει
 τὴν κοινὴν ἐν γένει γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὄχι τὰ κατὰ
 φυλὴν ἢ χώραν εἰδικὰ ἰδιώματα, τοῦτο σαφέςατα γνωρίζεται
 ἐξ ὧν λέγει, περὶ τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων ἐμφυλίων πολέμων,
 εἰς τὰ ὑπολειπόμενα, βιβ. ιζ. § ιγ. « Ἕλληνας, λέγει, ὑφ' Ἐλ-
 » λήνων ἀνιλεῶς ἀνηροῦντο, καὶ συγγενεῖς ὑπὸ τῶν κατὰ
 » γένος προσηκόντων ἐφονεύοντο, μηδεμίαν ἐντροπὴν τῆς
 » ὁμοφώνου διαλέκτου παρεχομένης. » Προφανέςατα ἄρα
 ὁμολογεῖ ὁ Συγγραφεὺς μίαν Κοινὴν, μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν
 Ἑλλήνων, Διάλεκτον.

Ὁ Στράβων ὡσαύτως τὴν μὲν λέξιν γλῶσσα ἐπὶ τῶν
 μερικωτέρων καὶ κατὰ φυλὴν ἰδιωμάτων μεταχειρίζεται, ὡς
 ὅτε περιγράφων τὰς διαφορὰς φυλάς, ἐξ ὧν ἀγχείται τὸ
 ἔθνος τῶν Ἀλβανιτῶν, λέγει, βιβ. ια. 503. « πρότερον δὲ καὶ
 » καθ' ἐκάστην γλῶτταν ἰδίᾳ ἐβουλεύοντο ἕκαστοι. Γλῶτται
 » δὲ εἰσιν ἐξ καὶ εἴκοσι αὐτοῖς. » Ὡς καὶ ἐν τῇ ἀ μελ. § η.
 ἀνεφέραμεν. Τὴν δὲ λέξιν διάλεκτος ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς
 ἔθνικῆς φωνῆς μεταχειρίζεται. Καὶ περὶ μὲν τῆς Λατινικῆς
 γλώσσης. βιβ. ε'. 258. « Τῇ Λατινίδι (λέγει) διαλέκτῳ. »
 Περὶ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς 277. « Τὴν Ἑλλάδα (λέγει) διά-
 » λεκτον. » Ποία ἄρα εἶναι αὐτὴ ἢ κατὰ τὸν Γεωγράφον
 ἐν γένει Ἑλλὰς Διάλεκτος, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ ἴδιος, βιβ. η. 333.
 τέσσαρας ἐπαριθμεῖ τὰς Ἑλληνίδας Διαλέκτους λέγων. « Ἐπὶ
 » τούτοις μὲν οὖν πολλὰ ἔθνη γεγένηται. Τὰ δ' ἀνωτάτω
 » τοσαῦτα ὅσας καὶ Διαλέκτους παρειλήφραμεν τὰς Ἑλληνίδας.
 » Τούτων δ' αὐτῶν τεσσάρων οὐσῶν, τὴν μὲν Ἰάδα τῇ παλαιᾷ
 » Ἀτθίδι τὴν αὐτὴν φασμέν. . . . τὴν δὲ Δωρίδα τῇ Αἰολίδι. »
 Ἐν τούτοις λοιπὸν καμμίαν αὐτῶν τῶν τεσσάρων διαλέκτων
 θὲν ὀνομάζει ἀπολύτως, ἢ κατ' ἐξαιρέσειν Ἑλλάδα διάλεκτον.

δὲν εἶναι ἄρα ὁμολογούμενον ὅτι ἀπολύτως Ἑλλάδα διάλεκτον λέγων ὁ Συγγραφεὺς, ὁμολογεῖ μίαν κοινὴν, ἐν γένει, διάλεκτον τῶν Ἑλλήνων, ἢ ὁποῖα κατὰ τὴν φυσικὴν ὁμογένειαν τῶν τεσσάρων εἰδικῶν Διαλέκτων, ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος σύγκειται ἐξ αὐτῶν, καὶ κατὰ κοινὴν χρῆσιν τοῦ ἔθνους, ὡς ἔθνηκὴ Κοινὴ Διάλεκτος ἀπολύτως διακρίνεται; Ἐἰ δὲ μὴ, ὁ Συγγραφεὺς ἤθελεν ἀντιφάσκειν ὅπερ ἄτοπον νὰ τὸ ὑποθέσωμεν.

§ λα. Αὐτὴν τὴν ἐν μέρει διαφορὰν τῶν εἰδικῶν διαλέκτων ἀπὸ τὴν Κοινὴν, ἠμπορεῖ παρασατικώτερον νὰ τὴν πληροφορηθῇ κάθε περίεργος ἀπὸ τὸ περὶ Ἀττικῶν λέξεων ἀξιολογώτατον λεξικὸν τοῦ Μοίριδος, ὅστις ἐξαιρεῖ τὰς Ἀττικὰς λέξεις ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς καὶ κοινὰς. Τί ἄρα θελεῖ ὁ σοφὸς αὐτὸς λεξικογράφος νὰ μᾶς διδάξῃ, εἰ μὴ ὅτι κοινὰί λέξεις εἶναι ἐκεῖναι, τὰς ὁποῖας μεταχειρίζονται ἐν γένει ὅλοι οἱ Ἕλληνες, χωρὶς διασολῆν, ἢ ἐξαιρέσειν τοῦ εἰδικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐν μέρει χωρικῆς διαλέκτου ἐκάστου; Ἔστιν ἄρα Κοινὴ Ἑλληνικὴ Διάλεκτος.

Δίων ὁ Χρυσόσομος ἐπὶ γενικῆς ὡσαύτως σημασίας τῆς ἐκ Συνθήκης ἐνάρθρου φωνῆς ἐκλαμβάνει τὴν λέξιν Διάλεκτος. « Τί δὲ νομίζεις (λέγει, ὁμιλ. ι. § ιγ.) τὸν Ἀπόλλωνα » Ἀττικίζειν, ἢ Δωρίζειν; ἢ τὴν αὐτὴν εἶναι διάλεκτον » ἀνθρώπων καὶ θεῶν; »

Διογένης ὁ Λαέρτιος τὴν ἄκρατον Ἰάδα διάλεκτον, ἀπὸ τὴν μεμιγμένην καὶ ποικίλην διασέλλων, σαφέςατα μᾶς ἐρμηνεύει τὴν διαφορὰν τῆς ἐν μέρει, καὶ εἰδικῆς διαλέκτου ἀπὸ τὴν ἐν γένει ἐθνηκῆν. Ἐκαταῖος Μιλήσιος (λέγει. 9. 69) » τῇ διαλέκτῳ ἀκράτῳ Ἰάδι, καὶ οὐ μεμιγμένῃ χρῆσάμενος, » οὐδὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ποικίλη. » Ὁμολογεῖ ἄρα ὁ Συγγραφεὺς ὅτι ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς καὶ ἀκράτου Ἰάδος, ὑπῆρχε καὶ

μία ἄλλη γενικωτέρα Διάλεκτος μεμιγμένη, καὶ ποικίλη. Ποικίλη δὲ τοῦ Ἡροδότου ἡ διάλεκτος, καθ' ὅτι Ποιητικὴ, ἥτοι συμπεριλαμβάνουσα ὅλην τὴν τροπολογίαν τῆς Ἐθνικῆς διαλέκτου, κατὰ τὸ μεμιγμένον τῆς φράσεως. Ὅτι δὲ κατ' αὐτὸν τὸν λόγον Ποιητικὴ ἡ διάλεκτος τοῦ Ἡροδότου, μᾶς τὸ ἐρμηνεύει ὁ Ἐρμογένης, καὶ ὁ Λογγίνος, οἱ δύο ὑψήσους ἐρμηνευταὶ τῆς ἐντελεσέρας Ῥητορικῆς τέχνης· ὧν ὁ μὲν λέγει « Ἡρό- » ὁτος τῆ λέξει ποιητικῆ κέχρηται διόλου· ὁ δὲ » Ὀμη- ρικώτατον ὀνομάζει τὸν Ἡρόδοτον.

§ 16. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὅς και τὸν ὄρον τοῦ Κοινῆ διεσάφησεν, ἐπὶ τοῦ καθόλου ἐπίσης τῆς Ἐθνικῆς φωνῆς κατηγορῶν τὴν λέξιν διάλεκτος, λέγει. *ερωμ. α. § 127.*
 « Φαίνονται δὲ εἶναι καὶ κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον αἱ γενικαὶ
 » Διάλεκτοι δύο καὶ ἑβδομήκοντα, ὡς αἱ ἡμέτεραι παραδει-
 » ὄσασι γραφαί. Αἱ δὲ ἄλλαι αἱ πολλαὶ ἐπὶ κοινωνία διαλέκτων
 » δύο, ἢ τριῶν, ἢ καὶ πλειόνων γίνονται.... αἱ δὲ πρῶται καὶ
 » γενικαὶ Διάλεκτοι βάρβαροι μὲν, φύσει δὲ τὰ ὀνόματα
 » ἔχουσι.... » καὶ τελευταῖον, ἐν τῷ αὐτῷ, τὸν ὄρισμὸν τῆς λέξεως διάλεκτος ἐξηγῶν λέγει. « Διάλεκτος δὲ ἐστὶ
 » λέξις ἴδιου χαρακτῆρα τύπου ἐμφαίνουσα, ἢ λέξις ἴδιον,
 » ἢ κοινὸν ἔθνος ἐπιφαίνουσα χαρακτῆρα. » Ὅθεν ἐπι-
 » φέρει « φασὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαλέκτους εἶναι τὰς παρὰ
 » σφίσι πέντε, Ἀττικὰ, Ἰάδα, Δωρικὰ, Αἰολικὰ, καὶ πέμ-
 » πτην τὴν Κοινὴν. Ἀπεριλήπτους δὲ οὐσας τὰς βαρβάρων
 » φωνὰς, μηδὲ Διαλέκτους, ἀλλὰ Γλώσσας λέγεσθαι. »
 Παρατηρεῖται λοιπὸν ἐκ τούτου ὅτι ὁ Ἱερὸς αὐτὸς Συγγραφεὺς οὐκ οἶκοθεν πλάττει τὴν κοινὴν πέμπτην Διάλεκτον, ἀλλὰ διηγηματικῶς ἀναφέρει ὅπερ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες περὶ τῶν παρὰ σφίσι Διαλέκτων φασί. Τὸ ὄνομα ἄρα αὐτὸ δὲν εἶναι πλάσμα τοῦ Συγγραφέως, ἀλλὰ κοινῶς ὁμολογεῖται ἀπὸ τού-

Ἕλληνας, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐθνικῶς ὑπάρχον διαγνωρίζεται. Μεταχειρίζεται δὲ ὁ Συγγραφεὺς τὴν μὲν λέξιν διάλεκτος ἐπὶ γενικωτέρας ἐθνικῆς φωνῆς, τὴν δὲ λέξιν γλῶσσα ἐπὶ μερικωτέρας καὶ βαρβαρικῆς, καθὼς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν.

§ λγ. Οἱ ἐφεξῆς μεταγενέστεροι Γραμματικοί, ἐν οἷς καὶ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς, καὶ ὁ Κορίνθου Γρηγόριος ἀδιαφόρως μεταχειρίζονται τὴν λέξιν διάλεκτος, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος εἰδικῶν διαλέκτων, καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς. Ὁθεν ὁ σοφώτατος αὐτὸς Γραμματικὸς ἐν τῷ περὶ Διαλέκτων πολυμαθέςατον αὐτοῦ σύγγραμμα, διττὸν δίδει τὸν ὀρισμὸν τῆς λέξεως. « Διάλεκτος, λέγει, ἐστὶν ἰδίωμα » γλώσσης. Ἡ Διάλεκτός ἐστι λέξις ἴδιον χαρακτῆρα τύπου » ἐμφαίνουσα. Κοινὴ δὲ ἢ πάντες χρώμεθα, καὶ ἢ ἐχρήσατο » Πίνδαρος, ἤγουν ἢ ἐκ τῶν τεσσάρων συνεσῶσα. (α)

Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους θετικῶς ἀποφαίνεται ὅτι « Διάλεκτός ἐστι φωνῆς χαρακτῆρ ἐθνικός. »

Ὁ τοῦ Ὀμήρου ἐξηγητῆς, ὁ πολυμαθῆς Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλωνίκης, εἰς τὰς ἐν Ἰλιάδι παρεκβολὰς, σύμφωνος μὲ τούτους παλαιότερους Γραμματικούς, Γλῶσσαν μὲν ὀνομάζει τὸ κατὰ μέρος τῆς ἐθνικῆς φωνῆς χωρικὸν ἰδίωμα, Διάλεκτον δὲ τὴν ἐκ κοινῆς συνθήκης τοῦ ἔθνους γενικωτέραν φωνήν. Ἴδου πῶς ὀρίζεται ἄμφω τὰς λέξεις. « Γλῶσσα μὲν (λέγει Ἰλ. α. » σελ. 96) τὸ τῆς φωνῆς ὄργανον· δηλοῖ δέποτε καὶ ἀποξενω- » μένην διάλεκτον, » ὡς τὸ « γλῶσσ' ἐμέμικτο. Καὶ » ὡς ὅτε εἵπομεν ὅτι, τὸ μὲν πολέμοιο, καὶ δένδροιο, » καὶ ἵπποιο, Θεταλῶν γλώσσης ἐστὶ. Συρακουσίων δὲ » γλῶσσα λέγει τὸ πίσυνοσ. Κρητῶν δὲ γλώσσης τὸ

(α) Ἐξ οὗ καὶ τὸ καθ' ὁμωνυμίαν παράγεται σόφισμα.

» Φεράπων... » καὶ κατατέρω « αἱ δὲ Γλῶσσαι, καθὰ καὶ
 » αἱ ἀπ' αὐτῶν συγκροτούμεναι Διάλεκτοι, κατασκευάζον-
 » ται παρά τοῖς παλαιοῖς, μὴ ἀπὸ φύσεως εἶναι, διὰ τὸ μηδὲ
 » κοινὰ ἅσιν τυγχάνειν τοῖς ὁμοειδέσι... τῆς μέντοι χω-
 » ρικῆς Γλώττης τῆς τὰς Διαλέκτους συγκροτούσης πα-
 » ρώνυμον τετόλμηται παρά τοῖς παλαιοῖς τὸ γλωσσηματι-
 » κόν. » Φαίνεται λοιπὸν προδήλως ἐκ τούτων ὅτι ἐπὶ
 μερικωτέρας σημασίας ἐκλαμβάνει ὁ σοφὸς ἐξηγητὴς τὴν λέξιν
 γλῶσσα, καὶ ἐπὶ γενικωτέρας τὴν λέξιν διάλεκτος. Ὅθεν
 καὶ κατὰ τὸν ὄρισμὸν αὐτὸν τῆς λέξεως συμπεραίνεται ὅτι, εἰ
 οὐκ ἔξεσιν εἰπεῖν Διάλεκτον Κοινήν, ἀλλ' οὐδ' ὄλως ἐπι-
 τρέπεται εἰπεῖν Γλῶσσαν Κοινήν.

§ λδ. Κατὰ δὲ τὴν μεταγενεστέρα Ἀλεξανδρινὴν Διαλεκτον,
 ἢ ὁποῖα ἀπεκατέστη ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Εὐαγγελ-
 λικοῦ κηρύγματος, βλέπομεν ὅτι ἡ λέξις γλῶσσα, καὶ ἡ λέξις
 διάλεκτος, ἀδιαφόρως κεῖται κατὰ συνωνυμίαν καὶ ἐπὶ τοῦ
 καθόλου καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς ἐκ συνθήκης ἑθνικῆς φωνῆς.
 Εἰς γὰρ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων. κεφ. β. § 4. ἀναγινώσκο-
 μεν « καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο
 » λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς
 » ἀποφθέγγεσθαι. » Καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κεφ. § 6. βλέπομεν,
 » γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ
 » συνεχύθη ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούν-
 » των αὐτῶν. Καὶ § 8. καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῆ
 » ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ἧ ἔγεννήθημεν; Καὶ § ΙΙ. ἀκούο-
 » μεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα
 » τοῦ Θεοῦ. » Ὡς προφανῶς βλέπομεν ὅτι ἡ λέξις γλῶσσα,
 καὶ διάλεκτος, ἐκ παραλλήλου κεῖται κατὰ συνωνυμίαν, ἐπὶ
 ἑθνικῆς φωνῆς.

§ λε. Ἀνακεφαλαιοῦντες λοιπὸν τὸν λόγον συμπεραίνομεν, ὅτι

ἡ λέξις διάλεκτος, νεωτέρας οὔσα χρήσεως, ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς ὀμιλουμένης ἔθνικῆς φωνῆς κατηγορεῖται διπλῆν ὅμως ἔχει τὴν σημασίαν, καθ' ὅτι καὶ χωρικὸν ἐν μέρει σημαίνει ἰδιώμα. Ὅθεν ἂν πρόκηται λόγος περὶ τῆς ἀρχαίας κοινῆς ἔθνικῆς φωνῆς τῶν Ἑλλήνων, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Ὅμηρος, καὶ ὁ Ἡσίοδος, ὀρθότερον εἶναι βέβαια νὰ τὴν ὀνομάσωμεν γλῶσσαν, καὶ ὄχι διάλεκτον, καθ' ὅτι ἡ λέξις διάλεκτος κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάσημα δὲν φαίνεται ἐν χρήσει εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους Ποιητὰς, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ ἀψευδεῖς Νομοθέται τῆς προπατορικῆς Γλώσσης τοῦ Γένους μας. Ἀνάγκη μ' ὅλον τοῦτο εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι Γλῶσσαν Κοινήν, κανένας οὔτε τῶν ἀρχαίων, οὔτε τῶν μεταγενεσέρων Συγγραφέων ὠνόμασεν. Ὡς τὸ ἐπίθετον Κοινήν κατηγορούμενον ἐπὶ τοῦ Γλῶσσα συνδέει ἐκφρασίην ξενολογικὴν, καὶ ὄχι γνησίαν Ἑλληνικὴν. Εἰ δ' ὁ λόγος πρόκειται περὶ τῆς μεταγενεσέρας Κοινῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Πίνδαρος, ὁ Ἐυριπίδης, καὶ οἱ λοιποὶ Δραματικοί, ἢ περὶ τῆς νεωτέρας Κοινῆς ἔθνικῆς φωνῆς, ἥτις, κατὰ σύγκρασίην τῶν πρωτογενῶν Διαλέκτων, διὰ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἔθνῶν παρήχθη, περὶ ἧς ὁ αὐτὸς ἐξηγητὴς τοῦ Ὁμήρου λέγει, Ὁδ. τ. σελ. 1815. « γέμει διὰ τὰς ἐπιμιξίας μυρίων ἔθνικῶν λέξεων ἡ Ἑλλὰς Γλῶσσα, ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ τὴν ὀνομάσωμεν Διάλεκτον Κοινήν, καὶ ὄχι Γλῶσσαν Κοινήν, καθ' ὅτι τὴν καθομιλουμένην κοινήν φωνὴν τῶν μεταγενεσέρων Ἑλλήνων ἐμφαίνει, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἱεροῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες Διάλεκτον κοινήν, καὶ ὄχι Γλῶσσαν ὠνόμαζαν. Ἐξέσιν ἄρα εἰπεῖν Διάλεκτον Κοινήν, καὶ ὄχι Γλῶσσαν Κοινήν. Ὅθεν ὀρθῶ τῷ λόγῳ οἱ Γραμματικοὶ Διάλεκτον Κοινήν τὴν

ωνόμασαν, ὡς κοινῶς οὔσαν ἐν χρήσει, καὶ τοῦ χαρακτηῖρος τῶν ἄλλων μετέχουσαν, καὶ πέμπτην ὡς μεταγενεστέρα κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν. Αὐτὴν καὶ αὐτὸς ὁ πολυμαθὴς Ἑλληνιστὴς, πρὸς ὃν τὸν λόγον μὲ σέβας ἀναφέρομεν, εἰς τὸ περὶ Μακεδονικῆς, καὶ Ἀλεξανδρινῆς Διαλέκτου (α), ἀξιολογώτατον αὐτοῦ πόνημα, διάλεκτον ὀνομάζει, καὶ ὄχι γλῶσσαν.

§ λς. Πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν παραφραστὴν τῆς φιλολογικῆς αὐτῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ μεταρρύθμισήν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου τοῦ ἔθνους μας ἐπαναστρέφοντες τὸν λόγον λέγομεν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους « δεινὸν τὸ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξαπατᾶν. » Καὶ τῶντι, ἂν καλῆ πίσει, ὄχι αὐτοσχεδῶς καὶ ἐξ ἀπροόπτου, ἀλλὰ μὲ ἐπαιλημμένην μελέτην, καὶ προσοχήν, ἠΐθελεν ἐξετάσῃ τὴν ιδέαν τοῦ ξένου Ἑλληνιστοῦ, δὲν ἦτον πρὸς αὐτὸν οὐτ' ἀδύνατον, οὔτε δύσκολον νὰ νοήσῃ ἐπειδὴ, ὡς λέγει « τίποτε δὲν » ἐμποδίζει νὰ νοήσῃ,

α'. Ὅτι ὁ πολυμαθὴς ἐκεῖνος Ἑλληνιστὴς ὀμιλεῖ περὶ τῆς ἀρχαίας Κοινῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς, τὴν ὁποίαν σκεπτικῶς, καὶ ὄχι ἀποφασιστικῶς, λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν Διάλεκτον, ἀλλὰ Γλῶσσαν Κοινήν, καθ' ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ τῶν ἀρχαιστάτων Ἑλλήνων Γλῶσσα.

β'. Ὅτι κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν σημασίαν τῆς λέξεως Διάλεκτος, κανένας λόγος οὔτε φυσικὸς, οὔτε ἠθικὸς, οὔτε μὴν τεχνικὸς, ἐμποδίζει νὰ ὀνομάσωμεν Διάλεκτον Κοινήν τὴν κατὰ κοινήν χρῆσιν καὶ Συνήθειαν ἔθνικὴν τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων Φωνήν. Εἶναι γὰρ Κοινή, καθ' ὅτι εἶναι ὅλου τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος. Εἶναι δὲ Διάλεκτος, καθ'

(α) De Dialecto Macedonica.

ὅτι δι' αὐτῆς διαλεγόμεθα, καὶ ὡς ἔθνος, ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῆ ὀλομερείᾳ, ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη εἰδικῶς διακρινόμεθα.

γ'. Ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ τὴν ὠνόμασαν Διάλεκτον ἦσαν Ἕλληνας· ὁμιλοῦσαν συνήθως Ἑλληνικά· καὶ σύγχρονοι μὲ τοὺς ὁμογλώσσους ὁμογενεῖς τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψον περὶ Ἑλληνικῆς διαλέκτου πρὸς Ἑλλήνας, πλησιέστεροι ὄντες καὶ κατὰ χρονολογίαν πρὸς τοὺς ἀρχαιότερους τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προπάτορας. Ὅμιλοῦσαν ἄρα συνήθως τὴν ἐν κοινῇ χρήσει πατροπαράδοτον γλῶσσαν τῶν, καὶ ἔγραψον εἰς αὐτὴν ὑπὲρ αὐτῆς, χωρὶς νὰ δανείζωνται τὰς ἰδέας τῶν ἀπὸ ξένους Συγγραφεῖς, ἢ νὰ μεταφράζουσι τὰς λέξεις τῶν ἀπὸ ξένας διαλέκτους. Καὶ ἀκολούθως ἡ μαρτυρία τῶν, ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους Ἑλλήνων, εἶναι ἐπικρατεστέρα ἀυθεντεία λόγου ἀπὸ κάθε σοφιστικὸν διλήμμα. Ὅθεν ἂν καὶ πρῶτος, ἂν καὶ μόνος ὁ Ἱερὸς Κλήμης Ἀλεξανδρείας εἶχεν ἀναφέρει τὴν Κοινὴν πέμπτην διάλεκτον, ἡ μαρτυρία του, οὐχ ἦττον καὶ μόνη, ἤθελεν ἦσθαι ἀρκετὴ νὰ μᾶς πιστοποιήσῃ, καθ' ὅτι ἀφηγηματικῶς μᾶς βεβαιοῖ ὅτι « οὕτω λέγουσι οἱ Ἕλληνες. » Καὶ ὄχι ἀξιωματικῶς ὅτι « οὕτω πρέπει νὰ λέγουσι. » Φασὶ δὲ « οἱ Ἕλληνες, λέγει ὁ Σεβάσμιος πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, » διαλέκτους εἶναι τὰς παρά σφίσι πέντε, Ἀττικὴν, Ἰάδα, Δωρικὴν, Αἰολικὴν, Καὶ πέμπτην τὴν Κοινὴν, » Καὶ βέβαια ὁ Ἱερὸς αὐτὸς Συγγραφεὺς ἀφηγηματικῶς ὁμιλῶν δὲν ψεύδεται, καθ' ὅτι γράφει περὶ Ἑλλήνων πρὸς ὁμογλώσσους Ἑλλήνας, καὶ ὄχι περὶ ξένων πρὸς ξενολόγους Βαρβάρους. Ἡμεῖς λοιπὸν ἀκολούθως πιστοὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Σεβασμιῶν πατέρων τοῦ Γένους μας, καὶ ἂν δὲν εἶχουμεν τόσους, ὅσους ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν λόγους πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας, οὐχ ἦττον Ἑθνικῶς προτιμοῦμεν, καὶ σέβουμεν τὰ περὶ τῶν

οικείων ἐξ οικείων λεγόμενα, παρά τὰ τῶν ξένων ἀπὸ ξένους περὶ τῶν οικείων νεολογούμενα.

§ λζ. Πολλοὶ καὶ μεταξύ ἡμῶν, ὅσοι εὐγενοῦς εὐμοίρησαν ἀγωγῆς, ἰξεύρουσι ὅτι παρά Λατίνοις ἡ λέξις *Lingua*, ὅπερ καθ' ἡμᾶς ἀπλῶς ἐρμηνεύεται Γλῶσσα, διαφέρει κατὰ σημασίαν ἀπὸ τῆν λέξιν *Dialectus*, ὅπερ καὶ κατὰ φωνὴν καὶ κατὰ σημασίαν εἶναι λέξις Ἑλληνική. Ὅθεν τὸ μὲν *Lingua* ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς ἔθνικῆς φωνῆς, τὸ δὲ *Dialectus* ἐπὶ χωρικοῦ ἐν μέρει ιδιώματος οἱ λατινίζοντες μεταχειρίζονται (α). Ἀλλ' ἐνταυτῶ εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι, καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν, καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν φωνὴν, σώζεται ἡ Ἑλληνικὴ λέξις γλῶσσα (*Glossa*). Ἡ ὁποία παρ' αὐτοῖς σημαίνει παράφρασιν, ἐξήγησιν, ἢ καὶ παρωδίαν· ὃ ἐστὶ *Interprétation*, *Explication*, *Parodie*· καὶ πολλάκις λέξιν ἄχρηστον, ἢ δύσληπτον (β). Ἄν λοιπὸν ὁ μεταφραστής τῶν περὶ Ἑλληνικῆς Διαλέκτου ξένων ἰδεῶν, πιστὸς εἰς τὸν κατὰ ξένην διάλεκτον ὄρισμόν τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, ἤθελε μεταφράσῃ τὸ μὲν *Lingua*, ἢ *Langue*, γλῶσσα, κατηγορούμενον ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς ἔθνικῆς

(α) Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας δίδει τὸν ὄρισμόν τῶν δύο αὐτῶν λέξεων. Ὅθεν ἐξηγεῖ « *langue* (γλῶσσα) signifie l'idiome, les mots, et les façons de parler dont se sert une Nation. » ἢτοι Γλῶσσα σημαίνει τὸ ἴδιωμα, τὰς λέξεις, καὶ τοὺς τρόπους τοῦ ὁμιλεῖν ἐνδὲ ἔθνους. Τὴν δὲ Διάλεκτον ἐξηγεῖ οὕτω « *Dialecte, langage particulier d'une ville ou d'une province dérivé de la langue générale de la Nation.* » ἢτοι Διάλεκτος ἐστὶ τρόπος ὁμιλίας ἰδιαιτέρος μιᾶς πόλεως ἢ μιᾶς ἐπαρχίας παραγομένη ἀπὸ τῆν γενικὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους. Ποῖος ἄρα ἀμφιβάλλει ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν ὄρισμόν θελεὶ καὶ ὁ Φιλόσοφος μας νὰ μεταχειρισθῇ τὰς Ἑλληνικὰς λέξεις εἰς τὴν Γλῶσσαν μας!

(β) ὅρ. λεξ. Γαλ. Ἀκαδ. λ. *Glosse*.

φωνῆς. Τὸ δὲ *Dialectus*, ἢ *Dialecte*, διάλεκτον, ὡς χωρικοῦ ἐν μέρει ιδιώματος σημαντικόν, πῶς ἔχει νὰ μεταφράσῃ τὸ *Glossa*, ἤτοι Ἑλληνικῶς Γλῶσσα; καὶ μάλιστα ἔχων κατὰ κεφαλῆς, ὡς κεραυνὸν ἐπερχόμενον, τὸν ὄρισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους, « Γλῶσσα δ' ἐστὶ βαρβαρισμός! »

§ λη. Αὐτὴν τὴν σκέψιν εὐκολώτατον ἦτον νὰ τὴν κάμῃ ὁ Νομοθέτης Φιλόσοφος, καὶ ἀντὶ νὰ ἐξερέσῃ ἀκρατῶς τόσας χυδαιολογικὰς ἐξουθενήσεις κατὰ τῶν Σεβασμιῶν Πατέρων τῆς Γραμματικῆς τέχνης, εἰς τῶν ὁποίων τοὺς εὐεργετικοὺς κόπους χρεωσοῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ἑλλήνων ἀπόγονοι, καὶ ὅλη ἡ πεφωτισμένη Εὐρώπη, τὰς πρώτας ἐπιγνώσεις, καὶ διασαφήσεις, δι' ὧν διειρηθῆ, καὶ μετεδοθῆ εἰς τὰς μεταγενεσέρας γενεὰς ἡ οὐράνιος Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, τὸ ἀρχέτυπον ἐκεῖνο σύνθεμα μιᾶς ὑπερφυσικῆς ἐπινοίας, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ἀπεριόριστον ἔκτασιν δικαίως ἠμπορεῖ νὰ καυχηθῇ ὁ φύσει περιωρισμένος ἀνθρώπινος νοῦς, εὐπρεπέστερον ἦτον βέβαια, καὶ ἐνταυτῷ κοσμιώτερον, σεβόμενος τὰ πατρῶα ἔθιμα, νὰ σοχασθῆ ὅτι ἡ λέξις διάλεκτος, μεταγενεσέρας μὲν ὡς πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ἀρχαιοτάτης δὲ ὡς πρὸς ἡμᾶς οὔσα χρήσεως, κατὰ τὸν διττὸν λόγον τῆς σημασίας της, καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου, καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς Ἑθνικῆς φωνῆς ἐκλαμβάνεται, καθὼς καὶ αὐτὴ ἐπίσης ἡ λέξις γλῶσσα. Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Συνήθεια τοῦ νὰ λέγωμεν ἀπλῶς Γλῶσσαν κάθε Ἑθνικὴν φωνήν, καὶ ὄχι Διάλεκτον, εἶναι συνήθεια δημοτικὴ, τὴν ὁποίαν εὐκολώτατα ἠμπορεῖ καθεὶνας νὰ ὑποθέσῃ προερχομένην ἀπὸ μίμησιν Λατινισμοῦ μᾶλλον, ἢ ἀκριβολογίαν Ἑλληνισμοῦ. Ἄν ὅμως καλοεξετάσῃ τινὰς τὸ πρᾶγμα μετὰ βεβαιότεραν σκέψιν, ἠμπορεῖ ἴσως μὲ πιθανότατον λόγον νὰ συμπεράνῃ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς δημοτικῆς συνηθείας, τὴν ἀρχαιότητα τῆς Γλῶσσης, καθ' ἣν ἡ λέξις διάλεκτος δὲν ἐσυνηθίσθη δημοτικῶς, ὡς ἀσυνήθιστος οὔσα

εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθ' ὃν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν δὲν ἐσυνηθίσθη οὐδὲ τὸ πῦρ, οὐδὲ τὸ ὕδωρ, ὡς θεωρούμενα βαρβαρικά (α) περὶ ὧν καὶ ἐν οἰκείῳ τόπῳ λεπτομερέστερον θέλομεν ἐξηγηθῆ. Οἱ δὲ ὡς πρὸς τοὺς ἀρχαίους μεταγενέστεροι Ἕλληνες, κατὰ τὴν Ἀττικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως γνησίως ἐκφραττόμενοι, ἀδιαφόρως μεταχειρίζονται τὴν λέξιν διάλεκτος, κατὰ τὸ διττὸν τῆς σημασίας της, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη. Ὅταν λοιπὸν ἓνας Φιλολόγος ἐπαναλαμβάνη νὰ κρίνῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἐκφράσεις τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης γραμματικῶν, χρεωσθεῖ νὰ τὰς ἐξετάσῃ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν σημασίαν καὶ χρῆσιν, καὶ ὄχι κατὰ τὴν τῶν ξένων ἐκδοχὴν. Εἶναι γὰρ πασίδηλον, ὅτι πολλάκις ἄλλα παρ' ἄλλοις ἢ αὐτῇ σημαίνει φωνή.

§ λθ. Ὅτι δὲ Γλῶσσα, καὶ Διάλεκτος, κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην χρονικῆς περιόδου χρῆσιν παρὰ τοῖς παλαιοῖς, καὶ παρ' ἡμῖν εἶναι ταυτοσήμαντον, τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεσμοδότης, ἐξ ἀπροσεξίας ἴσως, ὁμολογεῖ εἰς τοὺς αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς τοῦ ἐφεξῆς χρόνου. Ἑλ. βιβλ. τόμ. α. σελ. 45. ὕπου ἀπερισκέπτως καὶ τὴν Αἰολικὴν, καὶ τὴν Ἰωνικὴν, καὶ τὴν Ἀττικὴν, κατ' ἰδίαν ἐκάστην Διάλεκτον, ὀνομάζει Γλῶσσαν κοινήν. καὶ ἀνάπαλιν, τὴν Ἰωνικὴν κοινήν Γλῶσσαν, τὴν ὀνομάζει κοινήν διάλεκτον, καὶ ἔτι μᾶλλον κοινοτέραν ὀνομάζει τὴν Αἰολικὴν. Ὡς οὐ μόνον Κοινήν Διάλεκτον ὁμολογεῖ, ἀλλὰ καὶ Κοινοτέραν, ἧς τὸ ὑπερθετικὸν κατ' ἀναλογίαν γίνεται Κοινοτάτη. Καὶ δὲν ἐνθυμεῖται τελείως τὸ τοῦ προλαβόντος χρόνου φρικτὸν αὐτοῦ δίλημμα. « Ἐάν ἦναι » Κοινή, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι διάλεκτος; ἐάν διά-
» λεκτος, πῶς Κοινή; ἐφ' ᾧ μετὰ λόγου ἠμποροῦμεν νὰ

(α) Ὁρα Πλατ. Κρατ.

προσθέσωμεν καί, « ἐάν Κοινή, πῶς εἶναι Κοινοτέρα; Ἰδοὺ αὐτολεξεί τὸ περιέργον αὐτὸ ἐν ὑποσημειώσει ἐδάφριον τοῦ χρησιμοδότου. « Πρὸ τοῦ Ὀμήρου, λέγει, ἡ κοινή τῆς Ἑλλάδος
 » γλῶσσα ἦτον ἡ Αἰολική. Αὐτὴ προχωρήσασα εἰς τὸ τε-
 » λειότερον ὠνομάσθη Ἰωνική.... Τῆς Ἰωνικῆς ἡ τελείωσις
 » ἐγέννησεν ἔπειτα τὴν Ἀττικὴν.... Εἰς τὰς διαφόρους ταύτας
 » περιόδους καὶ μεταβολὰς τῆς γλώσσης, ὅταν ἡ Ἰωνική
 » ἐνίκησε νὰ ἦναι τῶν πεπαιδευμένων ἡ γλῶσσα, ἡ Αἰο-
 » λική, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Δωρικὴν, ὠνομάσθη κοινή,
 » ἤγουν γλῶσσα τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ὅσους δὲν ἔμελε
 » μῆτε νὰ λαλῶσι, μῆτε νὰ γράφωσιν Ἰωνικῶς. Ὅταν πάλιν
 » τῶν Ἀττικῶν ἡ γλῶσσα ἔλαβε τὰ πρωτεῖα, ἤγουν ἔγινε
 » γλῶσσα τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τότε ἡ
 » Ἰωνική καὶ Αἰολική ὠνομάσθησαν δύο τῆς γλώσσης δια-
 » λεκτοί, μὲ ταύτην ὁμως τὴν διαφορὰν ὅτι κοινοτέρα
 » πάλιν τρόπον τινὰ ἔμεινε ἡ Αἰολική, ἐπειδὴ τὴν ἐλάλουν
 » ὄχι μόνον οἱ κυρίως Αἰολεῖς, καὶ Δωριεῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν
 » Ἰώνων, καὶ τῶν Ἀθηναίων αἱ ἀποικίαι, ὅσαι δηλαδὴ ἐχωρί-
 » σθησαν ἀπ' αὐτοὺς πρὶν ἀκόμη γεννηθῶσιν ἡ Ἰωνική, καὶ
 » Ἀττικὴ διάλεκτος (α). »

§ μ. Ἡμεῖς ἄς μὴν ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα πόθεν προέρχεται αὐτὴ ἡ τεράσιος γενεαλογία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ποῖος πρὸ τοῦ Ὀμήρου Συγγραφεὺς σώζεται καὶ τὴν πιστοποιεῖ; ποῖος μετὰ τὸν Ὀμηρον Συγγραφεὺς τὴν διδάσκει, ἢ τὴν ὁμολογεῖ; ποῖος Ἱστορικός ἢ Φιλολόγος τὴν περιγράφει, ἢ τὴν μαρτυρεῖ; ποῖος Γραμματικός, ἢ Λογογράφος τὴν ἐρμηνεύει, ἢ τὴν ἐξηγεῖ; ὅταν ὁ Νομοθέτης χρησιμοδοτῇ, οἱ ἀκροαταὶ τοῦ χρεωσοῦν νὰ

(α) Ὅποιος θέλει ἄς ἐννοήσῃ, ἂν ἠμπορῇ, αὐτὸν τὸν λογό-
 γρυπον!

κλίνουν τὸν ἀνχένα κράζοντες Αὐτὸς ἔφα. Ὁ ὀρθὸς ὁμῶς λόγος ὑπαγορεύει νὰ κρίνωμεν τοῦλάχιστον τὰ ὅσα λέγει, διὰ νὰ τὰ ἐννοήσωμεν, ἂν τῷῳτι κατὰ τὸ ἀξιωματικόν του ἀπόφθεγμα « δὲν πειράζει τίποτε τὸ νὰ νοήσωμεν. »

§ μα. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν Φιλοσοφικὴν γενεαλογίαὶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ καινὴ γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ Ὀμήρου ἦτον ἡ Αἰολικὴ. Οἱ Πελασγοὶ ἄρα, καὶ ἀκολούθως οἱ Ἀθηναῖοι, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁμιλοῦσαν Αἰολικά. Καὶ τοῦτο πᾶσιν δῆλον; ποῖος Συγγραφεὺς μᾶς ἐρμηνεύει τὴν πρὸ τοῦ Ὀμήρου Κοινὴν Γλῶσσαν τῆς Ἑλλάδος; ἢ ποῖος ἀπλῶς Κοινὴν Γλῶσσαν ὀνομάζει; οὐδεὶς ἄλλος βέβαια, εἰ μὴ μόνος ἐξ ἀποκαλύψεως ὁ καθ' ἡμᾶς Φιλοσόφος. Ἄρα « Αὐτὸς ἔφα. »

§ μβ. Αὐτὴ ὁμῶς ἡ Αἰολικὴ Κοινὴ Γλῶσσα ὠνομάσθη, λέγει, κατόπιω Ἰωνικῆ. Ἐπαυσεν ἄρα τοῦ νὰ εἶναι καὶ νὰ λέγεται Αἰολικὴ. Καὶ λοιπὸν οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ὁμιλοῦσαν, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, Ἰωνικά. Καὶ ποία ἢ κατὰ τοῦτο ἱστορικὴ, ἢ φιλογικὴ ἀπόδειξις; οὐδεμία. Ἄρα καὶ τοῦτο « Αὐτὸς ἔφα. »

§ μγ. Ἄλλ' αὐτὴ πάλιν ἡ Ἰωνικὴ Κοινὴ Γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος ἐγέννησε, λέγει, τὴν Ἀττικὴν. Ἐπαυσεν ἄρα καὶ αὐτὴ τοῦ νὰ εἶναι κοινὴ, καὶ ἔμεινε εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα κοινὴ γλῶσσα ἢ Ἀττικὴ. Βλέπομεν ὁμῶς ἐνταυτῷ ὅτι ἡ Αἰολικὴ Γλῶσσα, μὲ ὅλον ὁποῦ ἔπαυσε τοῦ νὰ εἶναι κοινὴ, μετονομασθεῖσα Ἰωνικὴ « ὅταν ἡ Ἰωνικὴ ἐνίκησε » νὰ ἦναι τῶν πεπαιδευμένων ἢ γλῶσσα (αὐτὴ ἡ Αἰολικὴ » πάλιν) ὠνομάσθη κοινὴ, ἤγουν γλῶσσα τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ὅσους δὲν ἔμελε μῆτε νὰ λαλῶσι, μῆτε νὰ γράφωσι » Ἰωνικῶς. » Τῆς κοινῆς ἄρα τῶν Ἑλλήνων γλώσσης ἢ χρῆσις ἦτον ἐξηρητημένη ἀπὸ τὴν κατὰ μέλλησιν, ἢ ἐκλογὴν ἐκαστου

τοῦ λαλοῦντος, ἢ γράφοντος! καὶ τοῦτο τεράσιον! ἀλλ' Αὐτὸς ἔφα!

§ μδ. Ἐξαφνα ὁμῶς βλέπομεν ὅτι αὐτὴ ἡ Αἰολικὴ γλῶσσα, ἢ ὅποια ἦτον ἢ πρὸ τοῦ Ὀμήρου κοινὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ἀφ' οὗ ἔπαυσε τοῦ νὰ εἶναι κοινὴ γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος, ὠνομάσθη αὖθις Κοινὴ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ὅσους δὲν ἔμελε μῆτε νὰ λαλῶσι μῆτε νὰ γράφωσιν Ἰωνικῶς, καὶ ἐνταυτῷ μανθάνομεν ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ γλῶσσα, ἐν ᾧ ἦτον κοινὴ, ἦτον ἢ αὐτὴ μὲ τὴν Δωρικὴν, ἐν ᾧ αὐτῆς τῆς ἐπίσης Κοινῆς οὐδ' ἀπλῶς τὸ ὄνομα ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Φιλοσοφικῆς γενεαλογίας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ἐξ ἀπροόπτου ἄρα ἐξεφύτρωσε καὶ αὐτὴ ἡ ἰσόχρονος Κοινὴ Γλῶσσα ὁμοίᾳ μὲ τὴν πρωτίστην κοινὴν τὴν Αἰολικὴν.

§ με. Βλέπομεν ἀκολούθως ὅτι ἡ Ἰωνικὴ, ἢ ὅποια κατ' ἀρχὰς ἦτον Αἰολικὴ, εἰς τὴν τελείωσίν της, ὅπερ ὡς φαίνεται σημάζει τὴν καθ' ἡμᾶς κοινῶς λεγομένην ἐντέλειαν, ἐγέννησε τὴν Ἀττικὴν. Καὶ ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ Ἀττικὴ ἔλαβε τὰ πρωτεῖα, ἢ Ἰωνικὴ, καὶ ἡ Αἰολικὴ ὠνομάσθησαν δύο τῆς Γλώσσης διάλεκτοι, ἢ μὲν κοινὴ, ἢ δὲ κοινοτέρα. Ὡστε κατ' αὐτὴν τὴν Φιλοσοφικὴν γενεαλογίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης συναίγεται ὅτι ἡ Αἰολικὴ, καὶ ἡ Ἰωνικὴ, ἀπὸ γλῶσσαι κοιναὶ ὅπου ἦσαν τὸ πρότερον, ὠνομάσθησαν ἐφεξῆς τῆς Γλώσσης δύο διάλεκτοι, ἢ μὲν κοινὴ, ἢ δὲ κοινοτέρα, καὶ ἀκολούθως οἱ Ἕλληνες εἶχαν, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κληρὸν, δύο γλώσσας κοινὰς, καὶ δύο διαλέκτους κοινὰς, μὲ τόσην ὁμῶς διαφορὰν ὅτι κοινοτέρα πάλιν τρόπον τινὰ ἔμεινε ἡ Αἰολικὴ. Καὶ τοῦτο; ... Αὐτὸς ἔφα!

§ μς. Αἰσθάνομαι τὴν ἀσθένειαν τοῦ νοός μου, καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἀδύνατόν μοι εἶναι νὰ ἐννοήσω τὸν Φιλοσοφικὸν αὐτὸν λογόγραφον. Ὄθεν συμπεραίνω ἐκ τούτου ὅτι τῶντι «πολλὰ

» πειράζει τὸ νὰ νοήσῃ τινάς! » Ἄλλ' ἄς μὴν ἀπαυ-
δῶσμεν. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν γενεαλογικὴν ἔκθεσιν ὁμολογεῖ
ὁ Φιλόσοφος.

α'. Ὅτι δύο ἦσαν κατ' ἀρχὰς ἀλληλοδιαδόχως αἱ τῆς Ἑλλάδος
κοιναὶ γλῶσσαι. Ἡ Αἰολικὴ, ἡ αὐτὴ οὖσα μὲ τὴν Δωρικὴν,
καὶ ἡ Ἰωνικὴ.

β'. Ὅτι ἡ Ἀττικὴ λαβοῦσα τὰ πρωτεῖα, ἡ Αἰολικὴ καὶ Ἰωνι-
κὴ, Κοιναὶ Γλῶσσαι, κατήνησαν ἐφεξῆς τῆς κοινῆς
γλώσσης δύο Διάλεκτοι Κοιναὶ, καὶ μάλιστα ἡ μία κοι-
νοτέρα τῆς ἄλλης.

Ἄλλ' ἐὰν ἦσαν Διάλεκτοι, πῶς ἦσαν κοιναὶ; καὶ μάλιστα ἡ
μία κοινοτέρα τῆς ἄλλης; ἐὰν δὲ κοιναὶ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ
ὀνομασθοῦν Διάλεκτοι; ἢ ἐξέχασεν ὁ χρησιμοδότης τὸ φρικτὸν
ἐνεῖνο δίλημμα, ὅπερ τὸν παρελθόντα χρόνον κατὰ τῆς ἀμαθείας
τῶν Γραμματικῶν ἐσύνθεσεν; ἀντιφάσκει ἄρα ὁ Φιλόσοφος,
εἰς καρρινικὰς περιπλοκάς αὐτοσχεδῶς περιπλεκόμενος!

§ μζ. Ἀμαρτία εἶναι τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἐπεμβαίνωμεν φορτι-
κῶς εἰς αὐτὸν τὸν αὐτοσχεδῶς χρησιμοδοτοῦντα Φιλόσοφον,
διὰ ὅλα αὐτὰ τὰ δυσβάστακτα λάθη τῶν ἀπο τοῦ ἀνθρωπείου
τρόπου παραλογισμῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἐδοκίμασε νὰ ἐκδρο-
ῆσῃ τῶν πρωτοπειρῶν τὰ πνεύματα. Τὸ σφάλμα ὅμως εἶναι
ἐδικόν του· ἡμεῖς τί πταίμεν; διατί ἀπὸ μανίαν καινοτομίας
ἐπιφορτίζεται αὐτὸς κατ' ἑαυτοῦ τὰ τῶν προγενεσέρων Συγ-
γραφέων λάθη, καὶ ἀποκρύπτει τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ οἰκειο-
ποιηθῇ τὰ νοήματα; ἐν καλῇ πίστει ἤθελε μᾶς εἰπῆ ὅτι αὐτὴν
τὴν ἀδέσποτον, καὶ ἀναπόδεικτον γενεαλογίαν τῆς Ἑλληνικῆς
γλώσσης τὴν μετέπλασεν ἀπὸ τὰ ἐν Ἡσιόδῳ σχόλια τοῦ
Μοσχοπούλου (ἐκδ. Ρωμ.) τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἀναφέρει
ὁ πολυμαθὴς Ἑλληνιστὴς Στούρτζ, εἰς τὴν ἀνωτέρω σημειω-
θεῖσαν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ τοῦ Μαιτταίρου, ἐξ ἧς καὶ τὴν περι-

τοῦ ὀνόματος τῆς Κοινῆς Διαλεκτοῦ ἰδιοποιήθη ἰδέαν, αὐτὴ
 ἢ ἀπλουστάτη ὁμολογία ἤθελε μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν,
 καὶ ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας. Καὶ τότε βέβαια δὲν ἠθέλαμεν
 μεμφθῆ ὡς τερατολόγον τὸν παραφράζοντα τὰς ἐννοίας τῶν
 ἄλλων. Αὐτὸς ὅμως ὁ τεράσιος Νομοθέτης ἀνακρίνων τὰ
 οἰκειὰ διὰ τῶν ξένων, μεταπλάττη τὰ ξένα διὰ νὰ μᾶς τὰ
 παραστήσῃ ὡς οἰκειὰ, ἀποχρόντα λόγου ἔχων τὴν ἰδίαν του
 ἀπόφασιν. Ἡμεῖς λοιπὸν ἀναλύοντες τὴν τερατολογίαν του δὲν
 πταίομεν, καθ' ὅτι ὁ σκοπὸς μας εἶναι νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν
 ἀλήθειαν. Ἰδοὺ πῶς αὐτολεξεῖ μεταφραζόμενος ὁ πολυμαθὴς
 ἐκεῖνος ξένος Ἑλλημιστῆς ἐκφράττει τὴν περὶ τῆς ἀρχαίας
 Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἰδέαν του, τὴν ὁποίαν Κοινὴν ὀνομάζει
 ὁ Μοσχόπουλος. « Γλῶσσα, λέγει, Ἑλληνικὴ ἀρχαιοτάτη,
 » καὶ πρωτίστη τῶν Ἑλλήνων (ὄρα Κλημ. Αλεξ. Στραμ. ζ.
 » σελ. 679) τὴν ὁποίαν Κοινὴν ὀνομάζει ὁ Μοσχόπουλος
 » ἐν τοῖς τοῦ Ἡσιόδου. (Σελ. 10) ἦτον ἐκείνη, ἣ τὸ πρῶτον
 » ἐχρῶντο οἱ τῆς Θετταλίας, καὶ πρὸ πάντων ἢ τῆς Φθιώτι-
 » δος, καὶ Μακεδονίας κάτοικοι. Ἐξ αὐτῆς, ἐν τοῖς ἀδελφοῖς
 » ἐκείνοις καιροῖς παρήχθησαν δύο διαλέκτοι, ἡ Ἴωνικὴ, ἥτις
 » οὐδόλως ἦν διαφέρουσα τῇ Ἀτθίδι, καὶ ἡ Δωρικὴ ἢ αὐτὴ
 » οὔσα τῇ Αἰολικῇ. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ Ἴωνες ὑπ' ἀρχηγῶ τῶ
 » Νηλέω, ὑμῶ τοῦ Κόδρου, εἰς τὰς παραλίους χώρας τῆς
 » μικρᾶς Ἀσίας μετοικήσαντες, ὅπου πρότερον Κᾶρες, καὶ
 » Δελεγες κατοικοῦν, καὶ τὴν αὐτῶν Διάλεκτον διαφόρως τῆς
 » Ἀττικῆς μεταποιήσαντες, Ἴωνικὴν αὐτὴν ἐπωνόμασαν. Ὡσαύ-
 » τως δὲ καὶ οἱ Αἰολοὶ, ἐν Ἀσίᾳ μετοικήσαντες, καὶ τοὺς περὶ
 » τὴν Μυσίαν τόπους κατοικήσαντες, τὴν αὐτῶν διάλεκτον
 » Αἰολικὴν ἐπωνόμασαν. » Ἐξ ὧν ἐννοεῖται, λέγει ὁ σοφὸς
 Ἑλλημιστῆς « ὅτι Διάλεκτος δὲν λέγεται, εἰμὴ ἢ ὁμιλουμένη
 » ἀπὸ ἐν ἔθνος γλῶσσα, δι' ἧς ἀπὸ τὰ ὁμογενῆ ἔθνη δια-

» κρίνεται, καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλοεθνή Γένη ξεχωρίζεται » ὅθεν καὶ μετὰ λόγου συμπεραίνει ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν καὶ πρωτίστην τῶν Ἑλλήνων φωνήν, « οὐκ ἔξεστιν εἰπεῖν Διὰλέκτων » Κοινὴν, ἀλλὰ Γλῶσσαν Κοινὴν, ἣτις ἦν ἡ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων γλῶσσα, πρὸ τοῦ νὰ διακριθῇ τὸ Γένος εἰς δύο, ἢ εἰς τέσσαρα Ἐθνη διαφορετικά.

§ μη. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν Φιλολογικὴν ἐκθεσιν τῆς γενεολογίας τῶν παλαιῶν Διαλέκτων ἡ ὁποία θὲν ἐκπίπτει τελείως ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον τῆς γραμματικῆς ἀκριβολογίας, οὐδ' ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν χρονολογίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καθόλου ἐκτρέπεται, καθὼς ἐν τῇ Α. Μελέτῃ ἐκθέσαμεν, μετασχηματίσας, καὶ μεταπλάσας νεολογικῶς ὁ χρησιμοδότης Φιλόσοφος, μᾶς τὴν παραστήνει ἐφαντορικῶς ὡς ἓνα τερατώδες τραγελαφικὸν αἰνίγμα, διὰ νὰ ἐκθροῖσῃ τὰ νηπιώδη πνεύματα τῶν ἀκροατῶν του, πρὸς ἀξέτησιν τῶν κοινῶς καθομολογούμενων ὅπερ ὀλέθριον.

§ μθ. Ἐν τοσοῦτῳ ἡμεῖς τὸ ἀληθὲς καὶ καλὸν ἐν πᾶσιν ἐπιζητοῦντες, ἄς συλλέξωμεν καὶ ἀπ' αὐτὴν ὅλην τὴν νεολογικὴν παραλογίαν, θύω ὀρθὰς καὶ καλὰς ὁμολογίας, ὅπου αὐτοσχεδῶς, καὶ ἀπερισκέπως ἐκφωνεῖ ὁ Φιλόσοφος.

α. ὅτι ἡ Ἰωνικὴ καὶ Ἀττικὴ διὰλέκτος, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐκθεσίν του, ἐξεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Αἰολικὴν, ὅταν καὶ ἡ μία, καὶ ἀκολούθως ἡ ἄλλη ἀπεκατέστη γλῶσσα τῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Ὡς ἐκόντι ἀέκοντί γε θυμῷ ὁμολογεῖ ὁ Φιλόσοφος ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν πεπαιδευμένων διαφέρει ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν χυδαίων, καὶ ἀκολούθως ὅτι οἱ ἐνδοξοὶ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς θὲν συνέγραφον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν χυδαίων, οὐδὲ διὰ χυδαίους. Ὅπερ εἶναι μεγίστη μαρτυρία ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν καταγίνεται νὰ ἀξέτησῃ μὲ τὴν ἐκθεσίν τῆς νέας γλωσσονομίας του.

β'. Οτι τὴν Αἰολικὴν Διάλεκτον, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ μετὴν Δωρικὴν, τὴν ὁμολογεῖ Κοινὴν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κοινότητα συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν Ἰωνικὴν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ αὐτὴ μετὴν Ἀττικὴν. Ὡς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν συγγενικὴν γενεαλογίαν, ὅσον συγκεχυμένη καὶ ἂν εἶναι, οὐχ ἤττον ὁμολογεῖ τὴν καθ' ὁμογένειαν οἰκειότητα τῶν πρωτογενῶν Διαλέκτων, καὶ τὴν ἐκ τῆς συγκράσεως αὐτῶν παραγομένην Κοινὴν Διάλεκτον, τὴν ὁποίαν ἄς τὴν ὀνομάσῃ ὅπως ὀρέγεται. Ἀρκεῖ ὅτι ὁμολογεῖ καὶ τὴν ὑπαρξίν, καὶ τὸ ὄνομα μιᾶς Διαλέκτου Κοινῆς, ὅπερ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἀναίρεσεν.

§ ν. Αὐτὴν ὅμως τὴν ὑσερόχρονον ὁμολογίαν μὴ δυνάμενος ὡς φαίνεται, νὰ προνοήσῃ ὁ Φιλόσοφος, ὡς αὐτοσχεδῶς συλλογιζόμενος, ἐπεσώρευσεν, εἰς τοὺς αὐτοσχεδίους του σοχασμοὺς τὸν προλαβόντα χρόνον (α) ὅσα ἦτον δυνατὸν ἐξ ἀμηχανίας ἐπιχειρήματα, πρὸς ἐξουθένησιν τῶν Γραμματικῶν, καὶ ἀναίρεσιν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου. « Ποῖοι εἶναι, ἐρω- » τᾶ, οἱ κατ' αὐτοὺς (τοὺς Γραμματικούς) πάντες οὔτοι, ὅσοι » μετεχειρίσθησαν τὴν Κοινὴν Διάλεκτον; ἦσαν ἄρα ὁ κοινὸς » καὶ ἀπαίδευτος ὄχλος τῶν Ἑλλήνων; ἀλλὰ ποίας χρονικῆς » περιόδου ὄχλος; ἦσαν οἱ συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ πάντες » παρὰ τοὺς Ἴωνας, Ἀττικοὺς, Αἰολεῖς, καὶ Δωριεῖς συγγρα- » φεῖς καὶ ποιηταί; ἀλλὰ ποῖοι εἶναι οὔτοι οἱ συγγραφεῖς ἢ » ποιηταὶ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν μὴτ' Ἴωνες, μὴτ' Ἀτ- » τικοί, μὴτ' Αἰολεῖς, μὴτε Δωριεῖς; »

§ να. Ἡμεῖς χωρὶς νὰ ἔμδωμεν εἰς ἐμβρυοφερέραν ἀπάντησιν ὄλων αὐτῶν τῶν Σοφιστικῶν ἐρωτημάτων, ἠμποροῦμεν βέβαια νὰ τὰ ἀντεπιστρέψωμεν πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον Νομοθέτην

(α) Προδρ. Ἑλ. βιβλ. σελ. 45.

ἔρωτῶντες αὐτὸν περὶ τῆς Κοινῆς Γλώσσης, ὅπου αὐτοδеспότως δογματίζει, ὅσα αὐτὸς ἀντιφάσκων περὶ τῆς Κοινῆς Διαλέκτου ἔρωτᾷ. ποῖος γὰρ τῶντι τῶν παλαιῶν Συγγραφέων ἀναφέρει αὐτὴν τὴν Κοινὴν Γλῶσσαν; ποῖος τὴν ὠνόμασε κοινήν; ποίας χρονικῆς περιόδου ὄχλος τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει τὴν ὠμιλοῦσε κοινῶς, καὶ κατ' ἐξαιρέσειν τῶν ἄλλων Διαλέκτων; ποῖοι Συγγραφεῖς ἢ Ποιηταὶ Ἕλληνες τὴν μετεχειρίσθησαν, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν μὴτ' Ἰῶνες, μὴτ' Ἀττικοί, μὴτ' Αἰολεῖς, μὴτε Δωριεῖς; ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὰς τοιαύτας παιδαριώδεις Σχολαστικὰς διατριβὰς, ἅς ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἐκθεσιν τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ Φιλοσόφου, καὶ μόνῃ ἢ ἀντιθετικῇ αὐτῶν παραβολῇ ἀρκεῖ νὰ παραστήσῃ ἀντιφατικῶς τὴν ἀλήθειαν. Ἐπιφέρει λοιπὸν ὁ Φιλόσοφος. (α) « Ἦσαν οἱ συγγραφεῖς καὶ » ποιηταί, ὅσοι ἔγραψαν μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς γλώσσης » μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως; » ἐφ' ᾧ ὑποσημειοῖ « τοῦτο φαίνεται πιθανώτερον ὅτι ἐνοοῦσαν. διότι τῆς » κοινῆς τὸνομα ἐγεννήθη κατὰ τοὺς Καισαρικοὺς χρόνους. » Ἄρχησεν ἄρα ἡ ἰσχυρὰ δύναμις τῆς ἀληθείας νὰ ἐφέλκῃ τὸν νοῦν τοῦ ἄκουτα εἰς τοὺς ὄρους τοῦ ὀρθῶς συλλογίζεσθαι, ἀλλ' ἀμέσως διαφεύγει, συρόμενος ἀπὸ μανίαν καινοτομίας, εἰς τοὺς Σοφιστικὸς του παραλογισμούς. Ὄθεν ἐξακολουθεῖ εἰς τὸ κείμενον « Ἄλλ' αὐτοὶ (οἱ Συγγραφεῖς) μετεχειρίσθησαν » ἄλλος ἄλλην ἀπὸ τὰς παλαιὰς διαλέκτους, οἱ περισσότεροι » τὴν Ἀττικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.

§ νβ. Ἡμεῖς τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς διαλέκτου, εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, δὲν ἰξεύρομεν τι σημαίνει. Δὲν ἰξεύρομεν, μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς γλώσσης, ποία εἶναι ἢ μᾶλλον ἢ ἥττον Ἀττικὴ διάλεκτος.

(α) Δὺτ. σελ. 45.

Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς εἰδημόνας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ὅτι ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος, κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιστάσεις, ἀλλάξε σχῆμα, καὶ μορφήν, ὥστε ἡ μὲν πρωτίστη καὶ ἀρχαία, παραβαλλομένη πρὸς τὴν διάλεκτον τοῦ Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος, οὐδὲν διαφέρει βαρβαρικῆς, καθὼς αὐτὸς ὁ θεῖος Πλάτων αὐτολεξεῖ μαρτυρεῖ ἐν τῷ Κρατύλλῳ. Ἡ δὲ ἐφεξῆς νεωτέρα ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν προτέραν αὐτῆς τελειότητα. Ὅθεν διαφορητικὴ κρίνεται ἡ διάλεκτος τοῦ Λυσίου, καὶ Ἰσοκράτους ἀπὸ τὴν διάλεκτον τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Θουκυδίδου. Καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ κατὰ τρεῖς χρονικὰς περιόδους τρεῖς διαφορητικοὶ τρόποι τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου. Μᾶλλον ὁμως ἢ ἡττον Ἀττικὴν διάλεκτον, κανένας ἐξ ἡμῶν οὔτε ἤκουσεν, οὔτε ἐδιδάχθη. Ἰξεύρομεν ὅλοι ὅτι μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, κανένας Συγγραφεὺς ἢ Ποιητὴς, τοῦλάχιστον ὅσοι πρὸς ἡμᾶς εἶναι γνωστοί, δὲν συνέγραψεν οὔτε εἰς Δωρικὴν, οὔτε εἰς Ἰωνικὴν ἄμικτον διάλεκτον. Λέγωντας λοιπὸν ὁ Φιλόσοφος ὅτι ἄλλος ἄλλην ἀπὸ τὰς παλαιὰς διαλέκτους μετεχειρίσθη, ἅς μᾶς ἀπαδείξη ποῖος ποῖαν ἀπὸ τὰς παλαιὰς διαλέκτους ἄμικτον καὶ ἄκρατον μετεχειρίσθη; Ὅλοι λοιπὸν κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα συνέγραψαν εἰς διάλεκτον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον μικτήν. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ παρά Γραμματικαῖς, καὶ παρά τοῖς Ἕλλησι Κοινή.

§ γγ. Ἄλλ' ἐπιφέρει ὁ Φιλόσοφος, ἐν τῇ αὐτῇ ὑποσημειώσει, « μ' ὄλον τοῦτο εἰς τὴν Α. ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, » ὁ Στράβων τέσσαρας μόνους διαλέκτους ὀνομάζει. Κατὰ » τὴν Β'. ἑκατονταετηρίδα, Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος ἔγραψεν, » ὡς λέγει ὁ Σουΐδας περὶ διαλέκτων, Δωρίδος, Ἰάδος, Αἰολίδος, Ἀτθίδος. Ὅπου βλέπετε πάλιν ὅτι δὲν φαίνεται τὸνομα » τῆς Κοινῆς. Πρῶτος τῶν Ἑλληνικῶν Συγγραφέων (ἂν δὲν » λανθάνωμαι) ὀνομάζει κοινήν διάλεκτον Κλήμης ὁ Ἀλεξαν-

» δρεῦς (Στρῶμ. Α. σελ. 338) περί τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκα-
 » τονταετηρίδος· διότι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Πλούταρχον
 » (πολλὰ ὀλίγον ἀρχαιότερον τοῦ Ἀπολλωνίου) σύνταγμα,
 » περί τῆς Ὀμήρου ποιήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται τὸ
 » ὄνομα τῆς κοινῆς, δὲν εἶναι τοῦ Πλουτάρχου. » — Ἄλλ'
 ἐκ τούτου τί συνάγεται; ὅτι ὁ Στράβων, καὶ ὁ Ἀπολλώνιος δὲν
 ἀνέφεραν τὸ ὄνομα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου (α). Δύω ὅμως ἄλλοι
 σύγχρονοι, καὶ οὐχ ἦττον σεβάσμιοι Συγγραφεῖς τὸ ὁμολογοῦν.
 Ὡν ὁ ἓνας, καίτοι ἀνώνυμος, οὐχ ἦττον ὅμως πολυμαθῆς,
 καὶ ποτισμένος ἀφθόνης μὲ τὰ ἀνόθευτα νάματα τῆς Ὀμηρικῆς
 γλώσσης, καθὼς ἀπ' αὐτὸ τὸ περί τῆς Ὀμήρου ποιήσεως τεχνι-
 κώτατον αὐτοῦ σύγγραμμα προδήλως γνωρίζεται. Ὁ δ' ἄλλος,
 Πατὴρ σεβάσμιος τῆς Ἐκκλησίας, πλήρης καθαροῦ πνεύματος,
 καὶ σοφίας Ἑλληνικῆς, μᾶς διδάσκει ἀφηγηματικῶς ὅτι « φ α σ ἰ ν
 » οἱ Ἕλληνες Διαλέκτους εἶναι τὰς παρά σφίσι πέντε, Ἀτθίδα,
 » Ἰάδα, Δωριίδα, Αἰολίδα, καὶ πέμπτην τὴν Κοινήν. » Τί
 πειράζει λοιπὸν ἂν καὶ πρῶτος, ἂν καὶ μόνος ὁ ἱερὸς αὐτὸς
 Συγγραφεὺς ἀναφέρῃ τὴν πέμπτην Κοινήν Διαλέκτου; αὐτὸς ὁ
 ἴδιος Συγγραφεὺς πρῶτος καὶ μόνος ἐπρόσθεσεν εἰς τὰς δύο
 αἱρέσεις τῆς Φιλοσοφίας καὶ τρίτην τὴν ἀπὸ Ξενοφάνους Ἑλεα-
 τικὴν. Τάχα διὰ τοῦτο ἡ αἵρεσις αὐτὴ δὲν ὑπῆρξεν; ἢ διότι
 κανένας ἄλλος πρὸ τοῦ Λαερτίου δὲν ἀνέφερευε οὔτε Ἰωνικὴν,
 οὔτε Ἰταλικὴν αἵρεσιν, διὰ τοῦτο τάχα ἓνας Σοφιστῆς πρέπει νὰ

(α) Ὁ Στράβων ἐπαριθμῶν τὰς ἀρχαίας Διαλέκτους κατὰ τὴν
 ἐθνικὴν διανομὴν τῶν ἀρχαίων Ἐθνῶν, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ Ἑλληνικὸν
 Γένος ἦτον διηρημένον, δὲν ἠμπαροῦσε βεβαίαια νὰ ὀνομάσῃ κατ' ἀντι-
 χροισμὸν Κοινήν Διάλεκτον, ὑστερόχρονον οὔσαν. Ἀναφέρει
 ὅμως, ἐκτὸς τῶν τεσσάρων εἰδικῶν Διαλεκτῶν, καὶ μίαν Γενικὴν, τὴν
 ὁποῖαν (βιβ. σ. 277.) Ἑλλάδα ὀνομάζει Διάλεκτον, ὡς ἀνωτέρω
 ἐσημειώθη.

συμπεράνη ὅτι αὐταὶ αἱ αἰρέσεις καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη δὲν ὑπῆρξαν, καθ' ὅτι κανένας ἄλλος σύγχρονος Συγγραφεὺς δὲν τὰς ὠνόμασε (α); Τί πειράζει τὸ ὄνομα ὅταν τὸ αὐτὸ πράγμα ὑπ' ἄλλω καὶ ἄλλω ὀνόματι οὐχ ἦττον ὑπαρκτικῶς διακρίνεται; » οὐ γὰρ τὰ ὀνόματα, λέγει Δίων ὁ Χρυσόσομος, πῖσις τῶν » πραγμάτων εἰσιν, ἀλλὰ τὰ πράγματα τῶν ὀνομάτων. » Ὁ Φιλόσοφος βλέπει, ὅτι ὁ Ἱερὸς ἐκεῖνος Συγγραφεὺς, εἰ καὶ πρῶτος, εἰ καὶ μόνος ἀναφέρει τὸ ὄνομα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, δὲν πλάττει ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀλλ' ἀφηγηματικῶς μᾶς βεβαιοῖ ὅτι « οὕτω φασὶν οἱ Ἕλληνες. » Καὶ ποῖοι Ἕλληνες; Οἱ τοῦ καιροῦ του βέβαια. Οἱ σύγχρονοι, καὶ ὁμόγλωσσοί του, τῶν ὁποίων ὁ Συγγραφεὺς εἶναι μάρτυς αὐτήκοος. Τὸ νὰ ὑποθέσωμεν λοιπὸν, ἂν καὶ ἄλλην πῖσιν δὲν εἴχωμεν πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ὅτι ὁ Ἱερὸς αὐτὸς Συγγραφεὺς ψεύδεται, ἢ ὅτι οἱ τοῦ καιροῦ του Ἕλληνες δὲν ἴξευραν τί ἔλεγαν περὶ τῆς Ἐθνικῆς τῶν διαλέκτου, τοῦτο μοι φαίνεται τὸλμημα ἐσχάτης ἀναισχυντίας, ἢ δεῖγμα τελευταίας μωρίας.

§ νδ. Αὐτὰ ὅμως ὅλα τὰ θεωρεῖ ὡς αἰνίγματα ὁ Φιλόσοφος. Ὅθεν καὶ ὡς ἄλλος Οἰδίπους προχωρῶν εἰς τὴν λύσιν, μᾶς ἐρμηνεύει (αὐτ. σελ. 45.) ὅτι « Τὸ πλεον δὴσλυτον παρὰ » τᾶλλα εἶναι, ὅτι τὴν κοινὴν διάλεκτον » ἢ πάντες » χρώμεθα » αὐτὴν ταύτην μετεχειρίσθη καὶ ὁ Πίνδαρος. Τίς » ἄρα εἶναι τῶν Γραμματικῶν ὁ Πίνδαρος οὗτος; Πίνδαρον » ἄλλον δὲν γνωρίζω παρὰ τὸν Πίνδαρον, τοῦ ὁποίου ἔχομεν » τινὰ ποιήματα. Εἰς τὰ ποιήματα ταῦτα ὀνομάζει αὐτὸς τὴν » γλώσσαν του ποτὲ μὲν Δωρικὴν ὀλυμπ. Α. 26

..... Δωρικὴν ἄ

Πὸ φόρμιγγα πασσάλου

Λάμβανε .....

(α) Ὁρα Δογ. Ευγ. Περί ἀρχῆς, καὶ Προόδου τῆς Φιλοσοφ. § ια

» ποτέ δὲ Αἰολικὴν. (αὐτ. 162.)

..... σφραγῶται

Κεῖνον ἰππικῶ νόμῳ

Αἰοληΐδι μολπᾷ

» ἐκ τῶν ὁποίων, καὶ τὸ εἶπω ἐν παρόδῳ, φαίνεται, ὅτι ἡ
 » Δωρικὴ ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Αἰολικὴν διάλεκτον, ὡς παρε-
 » τηρήθη καὶ ἀπὸ ἄλλους, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν Στράβωνα
 » (Η. 333). Δὲν ἔγραφε λοιπὸν ὁ Πίνδαρος εἰς τὴν Κοινὴν
 » διάλεκτον, ἤγουν εἰς διάλεκτον, ἣτις παρὰ εἰς τῶν
 » γραμματικῶν (τῶν μεταγενεσέρων μάλιστα (α)) τὰς κεφα-
 » λὰς πούποτε δὲν ἔλαβεν ὑπαρξιν. »

§ νε. Ὁ κληρὸν βέβαια ἤθελεν ἦσθαι τὸ καὶ ἔμβωμεν εἰς
 λεπτομερῆ ἀναλυσιν ὅλων αὐτῶν τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν,
 ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τῶν τερασίων παραλογισμῶν, ἂν αὐτὸς ὁ
 ἴδιος Φιλόσοφος δὲν μᾶς ἐπεδαψίλευε προχείρως τὴν λύσιν τῶν
 σοφισμάτων του. Μᾶς ἀνακαλύπτει λοιπὸν ἐν τούτοις ὁ Φιλόσο-
 φος, καίτοι ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ Δωρικὴ διάλεκτος ἦτον ἡ αὐτὴ
 μὲ τὴν Αἰολικὴν. Καὶ ἡ μὲν ἀνακάλυψις πρὸς τοὺς εἰδόμενους δὲν
 εἶναι πολλὰ νέα. Ἡ παρατήρησις ὅμως εἶναι περίεργος. Εἰς δὲ
 τοὺς αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς τοῦ ἐφεξῆς χρόνου (Ἑλ. βιβλ.
 τόμ. α. σελ. 45. ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν) μᾶς ἐρμηνεύει ὅχι
 πλέον ἐν παρόδῳ, ἀλλὰ θετικῶς καὶ ὀριστικῶς ὅτι « ἡ Αἰολικὴ
 » γλῶσσα, ἡ ὁποία εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Δωρικὴν, ὠνομάσθη
 » τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Διάλεκτος Κοινὴ, καὶ μάλιστα

(α) Ἐν τῇ ὑποσημείωσει αὐτῇ προστίθεται. « Διότι, ὡς εἶπα, ἄλλο
 » εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐνόησαν οἱ πρῶτως, ὠνομάσαντες Κοινὴν. — ἀλλ’
 ἂν ἡ σοφολογιότης του ἐνόησεν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἄλλο, ὅπερ ἐνόησαν
 οἱ πρῶτως ὠνομάσαντες Κοινὴν, διὰ τὸ δὲν τὸ ἐξηγεῖ καὶ τὸ νοή-
 σωμεν καὶ ἡμεῖς; ἢ πειράζει τὸ καὶ νοήσωμεν;

» κοινοτέρα ἀπὸ τὴν Ἰωνικὴν, ἐπειδὴ τὴν ἐλάλουν, ὄχι
 » μόνον οἱ κυρίως Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἰώνων,
 » καὶ τῶν Ἀθηναίων αἱ ἀποικίαι. » Ἄν λοιπὸν ὁ Πίνδαρος,
 τὸν ὁποῖον γνωρίζει ὁ Φιλόσοφος, ὀνομάξῃ τὴν γλῶσσαν, εἰς
 τὴν ὁποίαν ἔγραψε, ποτὲ μὲν Δωρικὴν, ποτὲ δὲ Αἰολικὴν, πῶς
 συμπεράνει ἀντιφατικῶς ὁ Φιλόσοφος ὅτι ὁ Πίνδαρος δὲν ἔγρα-
 φεν εἰς Κοινὴν Διάλεκτον; ἐντροπὴ εἶναι βέβαια νὰ ὑποθέσωμεν
 ὅτι ὁ Φιλόσοφος ὅταν ἔκαμεν αὐτὸ τὸ συμπέρασμα δὲν εἶχε
 κατὰ νοῦν ὅσα τὸν ἐφεξῆς χρόνου περὶ Αἰολοδωρικῆς Διαλέκτου
 ἐξέθεσεν. Ἐπεται ἄρα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐξέχασε τὰ πρῶτα,
 ὅταν ἐξέθεσε τὰ δεύτερα, ἢ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὰ δεύτερα ὅταν
 ἐδογματίζεε τὰ πρῶτα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν λόγον ὡς ἀπὸ τρίποδος
 αὐτοσχεδῶς ἀλλοπρόσαλλα χρησιμοδοτεῖ. Εἰδ' ἄλλως, πῶς ἦτον
 ἐνδεχόμενον νὰ μᾶς εἰπῇ δογματικῶς ὅτι « ἡ Αἰολικὴ καὶ Δωρικὴ
 » γλῶσσα ὠνομάσθη καὶ ἔμεινε Κοινὴ Διάλεκτος
 » τῶν Ἑλλήνων, » ἐν ᾧ τὸν προλαβόντα χρόνον ἐδογματίσειεν
 ὅτι « Κοινὴ Διάλεκτος παρὰ εἰς τῶν Γραμματικῶν τὰς κεφαλὰς
 » πούποτε δὲν ἔλαβεν ὑπαρξιν; » ἔλεεινὴ τῶντι ἡ δόξα
 ἐνὸς Νομοθέτου, ὅς τις μὲ αὐτοσχεδεῖς σοχασμοὺς ἐξουθενεῖ
 τὴν κρίσιν τῶν ἀκροατῶν του!

§ 15. Καὶ τῶντι αὐτὴν τὴν Αἰολοδωρικὴν Διαλεκτον,
 ὄχι τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην, τὴν ἄκρατον, καὶ ἀπλῆν, τὴν πρὸ
 τοῦ Ὀμήρου, τὴν ὁποίαν οὔτε γνωρίζομεν, οὔτε ἰξεύρομεν,
 ἀλλὰ τὴν, ὡς πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, μεταγενεστέραν,
 ἡ ὁποία καὶ Κοινὴ ὠνομάσθη, ὡς μετέχουσα ἐπίσης καὶ
 Ἰωνισμῶν, καὶ Ἀτικισμῶν, αὐτὴν ὀνομάζουσι Κοινὴν οἱ
 Γραμματικοί, διὸ καὶ λέγουσι ὅτι εἰς τὴν Κοινὴν Διά-
 λεκτον ἔγραψεν ὁ Πίνδαρος, κατ' ὅτι τῶντι εἰς αὐτὴν τὴν
 μικτὴν συνέγραψεν. Αὐτὴν τὴν παρατήρησιν διὰ νὰ τὴν πιστο-
 ποιηθῇ ὁ Φιλόσοφος, ἐπειδὴ ἐξουθενεῖ τὰς Ἑρμηνείας τῶν

Ἑλλήνων Γραμματικῶν, ἀρκοῦσε νὰ προσέξῃ καὶ, ἐπειδὴ τίποτε δὲν πειράζει τὸ νὰ προσέξῃ, εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν ξένων ἐκείνων Ἑλληνιστῶν, τῶν ὁποίων ἰδιοποιεῖται τὰς περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου ἰδέας. Ὁ Μαιτταῖρος λοιπὸν, τοῦ ὁποίου τὸ περὶ Διαλέκτων πολυμαθέςατον σύνταγμα εἶναι ἡ πλουσιωτέρα, καὶ ἐντελεστέρα Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ὁ Μαιτταῖρος, λέγω, αὐτὴν ταύτην τὴν ἐκ Δωρίδος καὶ Αἰολίδος, κατὰ σύγκρασιν τῆς Ἴωνικῆς, μικτὴν διαλεκτὸν τὴν ὁποίαν Κοινὴν ὀνομάζουσι οἱ Γραμματικοί, αὐτὸς Ποιητικὴν διάλεκτον τὴν ἀποκαλεῖ, καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας τὴν ξεχωρίζει, οὕτως ἀποφαινόμενος « Ποιητικὴ διάλεκτος ἐστὶ » ἢ χροῶνται οἱ ποιηταί, ἧτις τῶν ἄλλων μὲν διαλέκτων διαφέρει, μικτὴ δ' ἐξαιρέτως ὑπάρχει ἐκ τῆς τοῦ ποιητοῦ ἰδίᾳς Ἑθνικῆς διαλέκτου, καθάπερ ἐκ Δωρίδος μὲν παρὰ Θεοκρίτῳ καὶ Πινδάρῳ, ἐξ Ἰάδος δὲ παρ' Ἀνακρέοντι καὶ Ξενοφάνει μέμικται (α). » Ἐφ' οἷς ὁ πολυμαθέςατος Στούρτζ ἐρμηνεύει (6). « Πίνδαρόν φασὶ τῇ κοινῇ χρῆσασθαι διαλέκτῳ.

(α) DIALECTUS POETICA ea est, qua usi sunt Poetæ; ab aliis quidem Dialectis distincta, sed ex ea potissimum mixta, quæ Poetæ nationi propria est; uti ex Dorica apud Theocritum et Pindarum; ex Ionica apud Anacreontem et Xenophanem. *Introd. in Græc. Dial. p. XLVII.*

(6) « Pindarum dicant τῇ Κοινῇ usum esse: videtur inde recte posse colligi, Pindarum scripsisse ea lingua, quæ proxime accederet ad antiquissimam illam Hellenum, quam supra descripsimus, et a qua omnium minime recesserit Dialectus Dorica, siue, quæ eadem olim fuit, Aiolica. Ex his explicari possunt non solum verba Pindari ipsius, a Maittaïrio allata, sed etiam hæc Eustathii ad *Odyss. l. p. 1702.* ὡς δὲ etc. *ib. p. XXXIV.*

» Προφανῶς οὖν δεικνύται ὡς ταύτη Πίνδαρος ἐχρήσατο τῇ
 » διάλεκτῳ, ἥτις ὡς ἔγγιστα πλησιάζουσα ἦν τῇ τῶν Ἑλλήνων
 » ἀρχαία γλώσσῃ ἢ ἀνωτέρῳ ἐξεθέμεθα, καὶ ἥς περ μικρὸν
 » τι ἀπέχει ἢ Δωρική, ἢ ὅπερ ταυτὸν, ἢ Αἰολικὴ Διάλεκτος.
 » Ἐξ οὗ εὐχερῶς ἀν ἐρμηνευθεῖη οὐ μόνον ὁ τοῦ Πινδάρου
 » λόγος, ὃν ὁ Μαιταῖρος ἀνέφερεν (α) ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Εὐ-
 » σταθίου, ἐν Οδ. λ. φ. 1702. » λέγοντος «ὡς δὲ Δωριεῖς ἔχαι-
 » ρον καὶ Αἰολίζοντες δηλοῖ Πίνδαρος, ἀναμίξ οὔτω ποιῶν,
 » ἦτοι καὶ Δωρικῶς γράφων καὶ Αἰολικῶς. ».

Ἴδου λοιπὸν πρόχειρος ἡ λύσις τοῦ μεγίστου αὐτοῦ προβλή-
 ματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται πρὸς τὸν Φιλόσοφόν μας τὸ πλέον
 δύσλυτον ἀνιγίμα τῶν Γραμματικῶν.

§ νξ. Διὰ τὰ μὴν ὑπερβῶμεν λοιπὸν τοὺς ὅρους τῆς φιλο-
 λογικῆς ἐξετάσεως καταχρώμενοι τὴν συμπάθειαν ἐκείνων ὅπου
 ἔμαθον τὰ συλλογίζονται κρίνοντες τὰ πράγματα, ἀνάγκη
 εἶναι τὰ ἀπαρτίσωμεν τὸν λόγον συμπεραίνοντες, ὅτι ἐξ ὧν,
 ὡς οἶόν τε ἐξηκριθωμένως, ἐκθέσαμεν, ὁμολογουμένως ἀπο-
 δεικνύεται.

α. Ὅτι ὑπῆρχεν ἀπ' ἀρχῆς μία Γλῶσσα Κοινὴ τοῦ
 Γένους τῶν Ἑλλήνων διηρημένη εἰς πολλὰς εἰδικὰς, καὶ χω-
 ρικὰς διαλέκτους, ὧν τέσσαρες ἦσαν αἱ πρωτογενέστεραι, καὶ
 κεφαλαιωδέστεραι.

β'. Ὅτι αὐταὶ αἱ τέσσαρες πρωτογενεῖς διάλεκτοι ἦσαν πρὸς
 ἀλλήλας ὁμόφωνοι, ὁμογενεῖς, καὶ κατὰ γνησίαν σχέσιν ἢ μία
 μὲ τὴν ἄλλην συνεχόμεναι οὐσιωδῶς, ἐξ οὗ μία γενικὴ κοι-
 νότης ἀναντιρρήτως παρήγετο. Πῶς γὰρ ἄλλως ἤμποροῦσε
 τὰ ὑπάρχει μετὰξὺ αὐτῶν τῶν διαλέκτων μία φυσικὴ ὁμογέν-
 εια, μία σχέσις ἀμεσος συγγενείας, ἀν δὲν ὑφίστατο ἕνας πρω-

τότυπος χαρακτήρ, ἕνας κοινὸς τύπος φωνῆς, δι' οὗ νὰ διακρίνεται τὸ γνήσιον ἀπὸ τὸ νόθον, καὶ τὸ οἰκείον ἀπὸ τὸ ξένον.

γ' Ὅτι αὐτὴ ἢ ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν διαλέκτων κατὰ σύγκρασιν συναρμολογουμένη Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὁμολογουμένως ἔπρεπε νὰ εἶναι γνωστὴ, συνήθης, καὶ ὁμιλουμένη ἀπ' ὅλους ἐν γένει τοὺς Ἕλληνας. Εἰδ' ἄλλως πῶς ἐνδέχεται νὰ εἶναι καὶ νὰ λέγεται Κοινή; ὡς ἐκ κοινῆς ἄρα συνηθείας κοινῶς ὁμιλουμένη, καὶ καθ' ὁμολογίαν κοινὴν Ἑθνικὴ Φωνὴ γνωριζομένη, ὀρθῶ τῷ λόγῳ ὠνομάσθη Διάλεκτος, καθ' ὅτι δι' αὐτῆς, ὡς κοινῶς λαλουμένης, τὸ ὅλον ἐν γένει ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὰ μὴ ὁμόγλωσσα οὐδ' ὁμόφωνα ἔθνη διεκρίνεται. Καὶ τοῦτο μᾶς φαίνεται τόσον ἀναντιρρήτον, ὥσε ἀδιστακτικῶς τολμοῦμεν εἰπεῖν, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων μία κοινὴ Ἑθνικὴ Διάλεκτος, ἀδύνατον ἦτον, καὶ λογικῶς, καὶ γραμματικῶς, νὰ διακριθῇ ἢ μεταξὺ τῶν κατὰ μέρος διαλέκτων, κατὰ σχῆμα, ἢ κατὰ φωνὴν εἰδικὴ διαφορά τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλην.

δ. Ὅτι κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν σημασίαν καὶ χρῆσιν, ἡ λέξις Διάλεκτος οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος τοπικῶν, ἢ ἐθνικῶν ιδιωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς ἐν γένει Ἑθνικῆς φωνῆς κατηγορεῖται. Ὡσε εἰς Ἑλληνικὴν φράσιν ἔξεσι μᾶλλον εἰπεῖν Διάλεκτον Κοινὴν, ἢ Γλῶσσαν Κοινὴν.

§ νη. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτος ὑπέστη, ὡς ἐν τῇ προλαβούσῃ μελέτῃ ἐκθέσαμεν, διαφορὸν μεταρρύθμισεις καὶ μεταβολάς, ἕως οὗ νὰ φθάσῃ εἰς ἡμᾶς, τὰς ὁποίας οὐδ' αὐτὸς ὁ νέος μεταρρύθμιστής, οὐδ' ἄλλος τις τῶν Ἐφεκτικῶν δύναται νὰ ἀρνηθῇ· δὲν ὑπέστη ὁμοῦς οὐσιώδη ἀλλοίωσιν, ἢ διαφοράν. Παρήκμασε μὲν μετὰ τὴν ἡγεμονεῖαν τῶν Μακεδόνων, καὶ μετεβλήθη ἐφεξῆς ἐπὶ τῆς Κυριαρχίας τῶν Ῥωμαίων, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν διαφορῶν

Ἐθνῶν, ἐφύλαξε μ' ὅλον τοῦτο ἀδιάφθορον τὸν ἀρχαῖον τύπον, καὶ ἀναλλοίωτον τὸν πρωτότυπον χαρακτῆρα τῆς. Ὑπ' αὐτῆς ἄρα τῆς νεωτέρας μορφῆς, καὶ ὑφ' ἐνὸς νεωτέρου χρωματισμοῦ, ὡς μία νέα Ἐθνικὴ τῶν μεταγενεσέρων Ἑλλήνων ἀνεφάνη Διάλεκτος. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὑπὸ νεωτέρας μορφῆς ἐν Κοινῇ χρῆσει τῶν Ἑλλήνων διαλεκτὸν ὠνόμασαν οἱ Γραμματικοὶ πέμπτην Κοινήν Διάλεκτον. Ὅθεν πρὸς αὐτὸν τὸν ἀναιροῦντα καὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομα Ὀνοματοθέτην ἀποτείνοντες τὸν λόγον ἐπιλέγομεν κεφαλαιωδῶς.

α. Ὅτι τὴν μὲν ὑπαρξίν αὐτῆς τῆς Κοινῆς Διαλέκτου μόνοι οἱ τὴν αἴσθησιν ἀπαρνούμενοι δύνανται νὰ ἀρνηθοῦν. Αὐτὴ δὲ πραγματικῶς ὑπῆρξε, ὑπάρχει, καὶ, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, θελεῖ διαρκέσῃ ἐν ὄσῳ τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ὑφίσταται.

β. Ὅτι οἱ Γραμματικοὶ τὴν ὠνόμασαν Διάλεκτον, καθ' ὅτι δι' αὐτῆς κοινῶς διαλεγόμεθα, καὶ ὡς ἔθνος ἀπὸ τὰ μὴ ὁμογλωσσα ἔθνη διακρινόμεθα.

γ. Ὅτι τὴν ὠνόμασαν Κοινήν, κατὰ δύο λόγους ἄμφω ὀρθοῦς. Ἡ καθ' ὅτι αὐτὴν κοινῶς οἱ Ἕλληνες συνηθίζουσι, καὶ μεταχειρίζονται. Ἡ καθ' ὅτι ἐκ κοινοῦ τύπου συυθεμιμένη, ἐκ τῶν τεσσάρων πρωτογενῶν σύγκειται Διαλέκτων, καὶ μετέχει τοῦ χαρακτῆρος ἐκάστης τῶν ἄλλων.

δ. Ὅτι τὴν ὠνόμασαν πέμπτην, καθ' ὅτι, κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆς ὑσερόχρονος λογίζεται τῶν τεσσάρων προγενεσέρων· καὶ τὸ κατὰ συνέχειαν ἀριθμοῦ ἐπόμενον τοῦ τετάρτου ἀριθμητικῶς πέμπτον λέγεται.

§ νθ. Καὶ πρὸς πληρεςέραν εὐχαρίσῃσιν τῆς περιεργείας του ἀποκρινόμεθα κεφαλαιωδῶς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Σχολαστικὰς ἐρωτήσεις του. Ἐρωτᾷ οὖν ὁ Φιλόσοφος

Εἰς ποίαν χρονικὴν περίοδον ἡ διάλεκτος αὐτὴ συνεθίξε-

το ; » Ἡμεῖς συνήθως ὀμιλοῦντες τὴν πάτριον Γλῶσσαν μας ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἡ διαλεκτος αὐτὴ κατὰ μὲν τὴν ἀρχαίαν τῆς μορφῆν συνηθίζετο ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῆς ἡγεμονείας τῶν Μακεδόνων. Μάρτυρες ἀφευδαῖς αὐτὰ τὰ ἀθάνατα ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ τὰ τῶν ἐφεξῆς Ποιητῶν σωζόμενα. Κατὰ δὲ τὸν νεώτερόν της σχηματισμὸν ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας τῶν Μακεδόνων μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τελευταῖον κατὰ τὴν ἐσχάτην αὐτῆς σύγκρασιν μὲ τὴν ἀπλουσέραν Ἀττικὴν, ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς σήμερον.

« Εἰς ποῖον μέρος τῆς Ἑλλάδος συνεθίζετο ; » συνηθίζετο, καὶ συνηθίζεται πανταχοῦ ὅπου ἦσαν Ἕλληνας, οἱ ἐφεξῆς Ῥωμαῖοι πολιτοκληθέντες, καὶ ὁμοπίσως Χριστιανοί. Μερικώτερον δὲ ἂν θέλῃ καὶ κατὰ τὰ τοπικὰ θεμάτια, ἃς ἀκούσῃ τὴν ἱστορικὴν μαρτυρίαν τοῦ Πορφυρογεννήτου Ἱστορικοῦ. Ἰξεύρομεν ὅτι ὀλίγην ὑπόληψιν ἔχει ὁ Φιλόσοφος εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πορφυρογεννήτου, δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ὅτι Πορφυρογεννητος. Ἡμεῖς ὁμῶς σεβόμενοι τὰς μαρτυρίας τῶν οἰκείων διὰ τὰ οἰκεία, δὲν δισάζομεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοῦ Συγγραφέως, τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι Ἕλληνας ἀποδέχονται. Ἴδου πῶς ἐξισορεῖ τὴν κατὰ τόπους χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσης ὁ Σεβαστὸς ἐκεῖνος Ἱστορικός. Θεματ. σελ. 42.

« Ἡ τῶν Ἑλλήνων, λέγει, γλῶττα εἰς πέντε Διαλέκτους διήρηται.

» Πρώτην μὲν τὴν τῆς Ἀττικῆς. Δευτέραν τὴν τῶν Ἰώνων. Τρι-
 » τὴν τὴν Αἰολέων. Τετάρτην τὴν Δωριέων. Πέμπτην δὲ τὴν
 » Κοινὴν, ἣ πάντες χρώμεθα. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Μιλήτου
 » μέχρι τῆς Ἐφειῶν πόλεως, καὶ αὐτῆς Σμύρνης, καὶ Κολο-
 » φῶνος, Ἰώνων ἐστὶ κατοικία, οἷτινες τῆ τῶν Ἰώνων Διαλέκτω
 » χρῶνται. Ἀπὸ δὲ Κολοφῶνος μέχρι Κλαζομενῶν, καὶ τῆς
 » ἀντίπεραν τῆς Χίου γῆς, καὶ αὐτῆς τῆς Μιτυλήνης, καὶ τοῦ

» Περγάμου, Αιολέων ἐστὶν ἀποικία, οἵτινες διαλέκτῳ χρῶν-
 » ται τῶν Αἰολέων, τὰ δὲ ἐπέκεινα τούτων ἀπὸ τοῦ λεγομένου
 » Σησοῦ, καὶ ἕως Ἀδύδου, καὶ αὐτῆς Προποντίδος, καὶ μέχρι
 » Κυζίκου, καὶ τοῦ ποταμοῦ Γρανίκου, πάντες Γραικοὶ ὀνο-
 » μάζονται, καὶ Κοινῇ διαλέκτῳ χρῶνται, πλὴν Βυζαν-
 » τίων ὅτι Δωριέων ἐστὶν ἀποικία. — Βλέπει ἄρα ὁ Φιλόσο-
 φος ὅτι ἡ Κοινὴ Διάλεκτος ἦτον γνωστὴ εἰς τὸν κόσμον, καὶ
 δὲν ἔλαβεν, ὡς λέγει, ὑπαρξιν πούποτε παρὰ εἰς τὰς
 κεφαλὰς τῶν Γραμματικῶν.

« Ἀλλὰ ποῖοι Συγγραφεῖς τὴν μεταχειρίσθησαν; » Κατὰ μὲν
 τὴν ἀρχαίαν τῆς μορφῆς ὅλοι οἱ Ποιηταὶ ἀπὸ τὸν Ὀμηρον ἕως
 εἰς αὐτὸν τὸν Λυκόφρονα. Κατὰ δὲ τὸν νεώτερόν τῆς σχηματισ-
 μόν, οἱ μεταφρασαὶ τῆς Θείας Γραφῆς· Οἱ Συγγραφεῖς τοῦ Ἱεροῦ
 Εὐαγγελίου, καὶ Ἀπόστολοι τοῦ Θείου κηρύγματος· Οἱ ἐξηγηταὶ
 τῆς Θείας Γραφῆς, καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας· Καὶ τελευ-
 ταῖον ὅλοι οἱ Νομικοὶ καὶ Ἱστορικοὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Βασιλείας.
 Ὡς ἔοικε, κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τὸ διάστημα, δὲν συνέγραψαν
 ὠρισμένως εἰς τὴν νεωτέραν Ἀττικὴν, ὅλοι συνέγραψαν εἰς τὴν
 Κοινὴν, ἢ ὅποια εἶναι μὲν συγγενῆς, καὶ ὁμότροπος μὲ τὴν
 ἀπλουστέραν Ἀττικὴν, δὲν εἶναι ὅμως κατ' ἐξαιρέσειν ἄμικτος
 τῶν ἄλλων διαλέκτων, κατ' ὅτι μετέχει ἐνταυτῷ καὶ Ἰωνικῶν,
 καὶ Δωρικῶν ιδιωτισμῶν. Διὸ εἶναι καὶ λέγεται Κοινή.

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ κατ' ἡμᾶς πέμπτη Κοινὴ
 Διάλεκτος, τῆς ὁποίας ἡ δεξις ἦτον τὸ παρ' ἡμῖν
 σκοπούμενον.

Περὶ Γραικικῆς, ἢ Ῥωμαϊκῆς Γλώσσης, ἢ περὶ τῆς Κυρίως ἑπωνυμίας τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου μας.

§ ξ. ΓΛΩΣΣΑΝ Ἀπλὴν κοινῶς λέγομεν τὴν τετριμμένην, καὶ κοινῶς ὀμιλουμένην Δημοτικὴν Διάλεκτον, τὴν ὁποίαν καὶ Ῥωμαϊκὴν Γλῶσσαν ἔθνικῶς ὀνομάζομεν.

§ ξα. Αὐτὴ ἡ ἑπωνυμία ἔχει γνησίαν τὴν σημασίαν της. Οἱ Ἕλληνες κατὰ πολιτικὴν μεταρρύθμισιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἑπωνομάσθησαν Ῥωμαῖοι πολιτικῶς, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἑρρέθη· ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα συμμιγεῖσα μὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν, παρήγαγε τὴν διάλεκτον ἐκείνην τοῦ Παλατίου, τὴν ὁποίαν οἱ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἀρχὴν ὑποτελοῦντες Ἕλληνες, κατὰ κοινὴν χρῆσιν ὀμιλοῦσαν καὶ ἔγραφον. Εὐκόλου εἶναι νὰ πληροφορηθῇ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὅποιος θελήσῃ νὰ παρατηρήσῃ τὰ εἰς διαφόρους Ἱστορικοὺς τῆς Βυζαντίδος περιεχόμενα, ἀπὸ διαφόρους τόπους καὶ χώρας γράμματα, ἢ γραμμάτων τεμάχια.

§ ξβ. Αὐτὴ ἡ Διάλεκτος, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν διαφορῶν ἔθνῶν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἑτερόγλωσσον τῶν ἀνὰ πάσαν πόλιν καὶ χώραν ξένων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκπαλαι διαφόρως ἐπρόφερον τὰς διαλέκτους, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἀθηναῖος, κατήνησε διόλου Χυδαϊκῆ, ὥστε περὶ τὰ τέλη τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας τελείως ἐκβαρβαρίσθη.

§ ξγ. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐκβαρβαρισθεῖσαν χυδαϊκὴν Ῥωμαϊκὴν Διάλεκτον ἐνωθεῖσα ἡ ἀπλουστέρα Ἀττικὴ, εἰς τοὺς περὶ τὴν ἄλωσιν δυσευχεῖς ἐκείνους χρόνους, παρήγαγε τὸ μίξοθάββαρον ἐκεῖνο ὕφος, τοῦ ὁποίου ἰδέαν ἀκριβῆ ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ κάθε περίεργος ἀπὸ τὰ Γραικοθάββαρα λεξικά τοῦ Μεουρσίου, καὶ τοῦ Πορκίου, καὶ ἀπὸ τὴν συλλογὴν τῶν διαφορῶν γραμμάτων

τῆς Τουρκογραιίκιας τοῦ Κρουσίου, καθὼς καὶ ἐν οἰκειῷ τόπων λεπτομερέστερον θέλομεν τὸ παραστήσῃ. Τὸ πολυθρύλλητον ποίημα τοῦ Κορνάρου, τὸ ἐπιγραφόμενον Ἐρωτόκριτος, εἶναι τὸ ἐπισημότερον παράδειγμα αὐτῆς τῆς τερατώδους συγκράσεως. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ Δημοτικὴ Γλῶσσα προσηκόντως, καὶ κατὰ θεωρίαν, καὶ κατὰ πράξιν, ἐπωνομάσθη Ἀπλῆ Ῥωμαίικη. Ἀπλῆ μὲν διὰ τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ἔκλυτον τῆς φράσεως. Ῥωμαίικη δὲ κατ' ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν, καθ' ὅτι καὶ ὁ λαὸς ὁποῦ τὴν ὀμιλοῦσε δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἐθνικῶς διεγνωρίζετο. Καὶ αὐτὴ εἶναι κυρίως ἡ καθ' ἡμᾶς Ῥωμαίικη Γλῶσσα.

§ ζδ. Ἄλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν συμπεριελήφθη ἐπίσης καὶ ἡ ἀπλουστερά Ἀττικὴ, τὴν ὁποίαν ἡ κοινὴ μήτηρ ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀδιάφθορον διεφύλαξε, καὶ τὴν ὁποίαν ὄλοι οἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους πρόκριτοι, καὶ οἱ εὐγενεῖς εὐμοιρήσαντες ἀγωγῆς Ἀὐλικοὶ Ῥωμαῖοι, συνήθως καὶ γνησίως μετεχειρίζοντο, καὶ τοῦτο διὰ τὸν αὐτὸν ἐθνικῶς λόγον, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐκθέσαμεν.

§ ξε. Γραιικὴν δὲ Γλῶσσαν, ἀφ' ὅτου τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἀνεφάνη εἰς τὸν κόσμον μέχρι τῆς σήμερον, οὔτε ἤκουσε κανένας ποτὲ, οὔτε ἐφαντάσθη, οὔτε ὀνόμασεν. Ὁ τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν Συγγραφεὺς, ἀφ' οὗ ἐδοκίμασε νὰ ἀνατρέψῃ καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὴν ὑπαρξίν τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου, καθὼς εἰς τὸ α. μέρος τῆς παρούσης μελέτης ἐξηγήσαμεν, ἐνόμισεν ὅτι ἐθριάμβευσε, καὶ ἀπελεύθερος πλέον ἀπὸ κάθε ἠθικὸν δεσμὸν, ἐπεχειρίσθη νὰ διδάξῃ εἰς τὴν ἀπογονίαν τῶν Ἑλλήνων μίαν νέαν ἀγνώριστον Γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἀορίστως τὴν ὀνομάζει Κοινὴν, καὶ συστηματικῶς τὴν ξεχωρίζει καθόλου ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν. Ἰδοὺ πῶς ἀποφαίνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν αὐτοσχεδίων του στοχασμῶν. σελ. οθ. « ἀναγκαιοτέρα εἶναι (λέγει) εἰς ἡμᾶς ἡ γραμματικὴ θεωρία καὶ πράξις τῆς γλώσσης

» τὴν ὁποίαν λαλοῦμεν κατ' ἐκάστην, παρὰ τῆς Γλώσσης τὴν
 » ὁποίαν μᾶς ἀναγκάζει νὰ μάθωμεν ἢ καταληψίς τῶν συγ-
 » γραμμάτων τῶν ἡμετέρων προγόνων. » Ἄλλη λοιπὸν εἶναι,
 κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου, ἡ Γραμματικὴ τῆς
 γλώσσης ὅπου λαλοῦμεν, καὶ ἄλλη, ἡ Γραμματικὴ τῆς γλώσσης
 τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ὅθεν ξε-
 χωρίζει ἐνταυτῷ καὶ τὰς λέξεις, καὶ μᾶς ἐρμηνεύει μὲ μεγάλην
 εὐφυΐαν ὅτι ἐνίοτε μεταχειρίζομεθα εἰς αὐτὴν τὴν ἀνώνυμον
 Κοινὴν Γλῶσσαν καὶ λέξεις Ἑλληνικὰς « προκρίνομεν (λέγει)
 » αὐτ. σελ. : αθ) τὸ ἀγαπῶ, λέξιν Ἑλληνικὴν, παρὰ τὸ φι-
 » λῶ κτ! » ὥσε τὸ φιλῶ φαίνεται ὅτι κατ' αὐτὸν δὲν εἶναι
 λέξις Ἑλληνικὴ. Καὶ τέλος πάντων (σελ. 4) ῥητῶς δύο γλώσ-
 σας ξεχωριστὰς ὁμολογεῖ λέγων « εἶπα ὅτι τῆς Ἑλληνικῆς
 » γλώσσης ἡ ἔρευνα πρέπει νὰ συνοδεύεται πάντοτε μὲ τὴν
 » ἔρευναν τῆς Κοινῆς. » Καὶ σελ. 4α. ὅτι « ἡμελήθη εἰς τὰ
 » σχολεῖα ἢ ἀδιαιλεπτος παραβολὴ καὶ παράθεσις τῶν δύο
 » γλωσσῶν (23). ἔφθασε δὲ καὶ σελ. ση. νὰ εἰπῆ συμβου-
 λεύων τοὺς διδασκάλους, νὰ δείξουν εἰς τοὺς μαθητὰς, ὅχι
 τίς ἔγραψεν ὀρθὰ εἰς τὴν ξένην ταύτην γλῶσσαν,
 ἤτοι τὴν Ἑλληνικὴν. Ὡσε κατ' αὐτὸν ἡ Γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ
 εἶναι ξένη πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ὅρια τοῦ χωρισμοῦ αὐτῆς ἀπὸ τὴν
 κατ' αὐτὸν Κοινὴν λεγομένην Γλῶσσαν ἔσησε τὸν τοῦ Μερλίνου
 μακαρονισμόν, ἐξέλληνίσας μακαρονικῶς τὸ ξηνολογικὸν αὐτὸ
 μορμολύκειον, περὶ οὗ κατωτέρω θέλομεν ὁμιλήσῃ πλατύτερον.
 Αὐτῆς ὅμως τῆς πάντῃ ξεχωρισμένης ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ
 καθόλου διαφορετικῆς Κοινῆς Γλώσσης τὸ ἔθνικὸν ὄνομα
 δὲν τὸ ἐκσομεῖ ὁ Φιλόσοφος, ἀλλ' οὔτε τὸν τύπον, οὔτε τὸν
 χαρακτῆρα τῆς μᾶς ἐρμηνεύει ὀριστικῶς, ὥσε ἀνώνυμος οὔσα
 πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀόριστος, εἶναι πάντῃ ἀδηλος καὶ ἀγνώρι-
 στος, καὶ ὃ ἐν ἰσχύρῳ οὔτε ποία εἶναι, αὔτε τέλος πάντων

ἠμποροῦμεν νὰ διακρίνωμεν ἂν εἶναι Χαλδαϊκὴ, ἢ Ἀραβικὴ.

§ ξς. Οἱ ὅπαδοί του ἠγήτορες τῆς δογματικῆς νομοθεσίας του, αἰσθανόμενοι τὸ κενὸν αὐτὸ τῆς διδασκαλίας, καὶ τὸ ἐκ τούτου διάκενον τῆς ιδέας τοῦ πράγματος, ἐδημιούργησαν ἐκ τοῦ προχείρου ἔθνικὴν προσωυμίαν, καὶ Γραικικὴν αὐτὴν τὴν Καινὴν μᾶλλον ἢ Κοινὴν Γλῶσσαν, ἐπωνόμασαν. Ἀπέκειτο ἄρα εἰς τὴν δυσυχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ νὰ φυτρώσῃ, ὑσερον ἀπὸ τόσους αἰῶνας, ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς σοᾶς καὶ τῆς Ἀκαδημίας, μία γλῶσσα, τῆς ὁποίας ἡ ἔθνικὴ προσωυμία θὲν ἦτον γνωστὴ οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς χρόνους τοῦ Δευκαλίω-
νος.

§ ξζ. Τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἀφ' οὔτου εἰς ἔθνικὸν συνεστήθη πολίτευμα, καθὼς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἱστορικῶς ἀπεδείξαμεν, ποτὲ δὲν ὀνομάσθη Γραικικόν. Ἡ προσωυμία αὐτὴ ἐδόθη εἰς τοὺς ὑπ' ἀρχηγῶ τῶ Γραικῶ εἰς τὴν Ἰταλίαν μετοικήσαντας Θεσσαλιώτας, οἱ ὅποιοι κατ' ἐπωνυμίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των Γραικοὶ ὀνομάσθησαν ἀπὸ τοὺς Λατίνους, καὶ Γραικία ὁ τόπος, ἐν ᾧ κατοίκησαν. Ὅταν ὅμως ἡ ἔθνικὴ ἐπωνυμία τοῦ, Ἕλληνας, ἐπεκράτησεν εἰς ὅλους τοὺς τόπους καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, τότε καὶ οἱ εἰς Ἰταλίαν ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι ἀποικοὶ, Ἕλληνας μετωνομάσθησαν, καὶ μεγάλη Ἑλλάς, ὁ τόπος τῆς ἀποικίας των μετεκλήθη. Πολλὰ ὀλίγοι τῶν παλαιῶν Συγγραφέων, ὡς προεσημειώθη, ἀναφέρουν τὸ ὄνομα Γραικός, ὡς ἐπωνυμίαν τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων πρὸ τοῦ Ἕλληνας τοῦ Δευκαλίωνος, ἐξ οὗ οἱ ὑπ' αὐτὸν λαοὶ, Ἕλληνας ἐπωνομάσθησαν. Μ' ὅλον τοῦτο κανένας ἐξ αὐτῶν, οὐδ' ἄλλος τινὰς τῶν ἀρχαιοτέρων, ἢ μεταγενεστέρων, ἀναφέρει γλῶσσαν Γραικικὴν.

§ ξη. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Λατῖνοι μὲ τὸ ὄνομα Γραικός ἐννοοῦσαν γενικῶς τοὺς παλαιούς καὶ μεταγενεστέρους Ἕλληνας. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἕλληνας ἐνωμένοι ἔθνικῶς μὲ τοὺς Ῥωμαίους διὰ

τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, μετὰ τὴν μετάρθεσιν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Θρόνου ἀπὸ Ρώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετωνομάσθησαν πολιτικῶς ἐν γένει Ῥωμαῖοι, τότε τὸ ὄνομα Γραικὸς παρὰ τοῖς Λατίνοις, καθὼς καὶ τὸ Ἕλλην παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν γένει Χριστιανοῖς, εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἕλληνας κατ' ἐξαίρεσιν ἐδίδετο. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία μετὰ τὸ σχίσμα, θέλουσα, ὄχι μόνον τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας νὰ διαίρεση, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ κράτος τῆς Ῥωμαϊκῆς Μονοκρατορίας ὑπαγόμενα ἔθνη πολιτικῶς νὰ διαχωρίσῃ, ἀπεποιήθη τὸ νὰ ὀνομάξῃ Ῥωμαίους τοὺς ὑπὸ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγομένους Χριστιανούς, καὶ ἐπαναλαβοῦσα τὸ ἀρχαῖον ἐθνικὸν ὄνομα Γραικὸς, συμπεριέλαβεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς Αὐτοκράτορας τῆς Ἀνατολικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας, Αὐτοκράτορας Γραικοὺς ἐπώνομασε, καὶ Αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως Κάρολον τὸν μέγαν (Charlemagnè) ἔσεψε, ἀθετήσασα τὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μοναρχίας τῶν Ῥωμαίων δικαιώματα. Τὴν δὲ πολιτικὴν ἐπωνυμίαν Ῥωμαῖοι εἰς τὸ τῆς παλαιᾶς Ρώμης πολιτικὸν σύστημα ἐκκλησιαστικῶς ἐπεριώρισεν. Ὡς πρὸς τὴν Γλῶσσαν λοιπὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, Γραικὸς, ἢ Ἀνατολικὸς Χριστιανὸς, εἶναι συνώνυμα ταυτοσήμαντα. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἐξ ἀντιθέσεως λόγον, ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τὴν μὲν τοῦ Ῥωμαῖοι ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν περιορίσασα ἐν γένει εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης ὑπαγομένους Χριστιανούς, συμπεριέλαβεν ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν ἐπωνυμίαν Λατῖνοι, ὅλους τοὺς εἰς τὸ σύστημα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας συμπεριληφθέντας λαούς. Ῥώμαιοι δὲ καὶ οὐκ ἔτι Ῥωμαῖοι μετεκλήθησαν οἱ τῆς παλαιᾶς Ρώμης πολῖται.

§ ξθ. Αὐτὴ ἡ τῆς ἐθνικῆς ἐπωνυμίας Ἐκκλησιαστικὴ δια-

φορά σαφέστατα διαδηλοῦται ἐξ αὐτῶν τῶν μετὰ τὸ σχίσμα Ἱστορικῶν τῆς Βυζαντιδος, καὶ ἔτι μᾶλλον παρασατικώτερου ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῶν τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου. Εἰς αὐτὴν ὁμως ὄλην τὴν σειρὰν τῶν Ἱστορικῶν, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις ἢ γράσεις τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου, ὅπου τὸ ὄνομα Γραικὸς μυριάκις ἐπαναλέγεται, οὐδαμοῦ γλῶσσα Γραικικὴ ἀναφέρεται. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς μίαν τῶν συνελεύσεων τῆς Συνόδου ἐκείνης ῥητῶς σημειοῦται, ὅτι « οἱ δὲ » Γραικοὶ ἑλληνισί ἀπεκρίθησαν. » Συνάγεται ἄρα ἐκ τούτων ἀπάντων, ὅτι εἰς τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων, ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει, οὐδ' εἰς καμμίαν μεταβολὴν τῆς ἔθνακῆς του ἐπωνυμίας, ἠκούσθη ποτέ, οὐδ' ὀνομάσθη ἡ γλῶσσα του Γραικική. Εἶναι λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἡ παράλογος ἐπωνυμία μία ἑκτροματικὴ ξενολογία τῆς νέας γλωσσονομίας.

§ ο. Ὁ ἀείμνηστος Εὐγένειος ὁ Βούλγαρις πρῶτος μετεχειρίσθη τὴν Λατινικὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν τοῦ, Γραικοί, ἐπὶ τῆς ἔθνακῆς ὀλοκληρίας τοῦ Γένους μας, καὶ τοῦτο ἴσως κατὰ λόγον πολιτικόν. Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι, ἀφ' ὅτου ἡ τῆς Ἀνατολικῆς ἐπικρατείας Ῥωμαϊκὴ Μοναρχία ἐξέλειψε, τὰ ὑπ' αὐτὴν ὑπαγόμενα ἔθνη ἔπαυσαν τοῦ νὰ εἶναι, καὶ ἔθνακῶς καὶ πολιτικῶς Ῥωμαῖοι. Τὰ ἔθνη ὁμως ἐκεῖνα διὰ τῆς Ἱερᾶς Ὁρθοδόξου Πίστεως, εἰς ἓν ὁμογενὲς πολίτευμα ἠθικῶς συμπεριλαμβανόμενα, καὶ ἐν ἐκκλησιαστικῶν πλήρωμα ἔθνακῶς συγκροτοῦντα, ἔμειναν καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας, ἐνωμένα, καὶ ἀχώριστα. Ὅθεν καὶ ἡ ἐπελθοῦσα δυναστεία τοῦς ὑπ' αὐτὴν ὑποτελοῦντας Ῥωμαίους, διὰ τοῦ Ἱεροῦ ὀνόματος τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, ἔθνος τοῦ Ἰησοῦ ἀποκαλεῖ, ὁπερεῖναι ὡς πρὸς ἡμᾶς αἰώνιον καύχημα. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον ὁ σοφὸς ἐκεῖνος τοῦ Γένους μας πατὴρ ἐκλαμβάνωντας τὴν κατὰ Λατινικὴν χρῆσιν ἐπωνυμίαν τοῦ Γραικός, ὡς περιληπτικὴν

τῆς ὁλοκληρίας τοῦ Ἀνατολικοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος, τὴν μετεχειρίσθη κατὰ παλιτικὴν μάλλον, ἢ ἔθνικὴν γνησιότητα. Ὅθεν κατ' αὐτὴν τὴν σημασίαν ἐκλαμβανομένου τοῦ ὀνόματος, ὀρθῶ τῷ λόγῳ, καὶ τὸν ἀπὸ Ἑλλάδος, καὶ τὸν ἀπὸ Θράκης, καὶ Δακίας, καὶ τὸν ἐκ Πόντου, καὶ Βιθυνίας ὁμοεθνή Χριστιανόν, ὀνομάζομεν Γραικόν, ὅχι ὁμῶς ἐπίσης καὶ Ἕλληνα, καθ' ὅτι ὡς ὀμόπιστος εἶναι καὶ ὁμοεθνῆς. Βάσις γὰρ τοῦ ἔθνους μας ἡ Ὄρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίσις, καὶ κέντρον ἐνότητος ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Ὅταν δὲ αὐτὸς ὁ ὀμόπιστος, καὶ ὁμοεθνῆς ὀμιλῆ συνήθως τὴν πάτριον Γλῶσσαν μας, ἣτις εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ, τότε ἀποκαθίσταται ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ ὁμογενῆς, καθ' ὅτι εἶναι ἐνταυτῷ καὶ ὀμόπιστος, καὶ ὀμόγλωσσος. Ὅθεν καὶ ὀρθῶ τῷ λόγῳ τὸν ὀνομάζομεν Ἕλληνα. Ἡ γὰρ Θρησκεία καὶ ἡ Γλῶσσα εἶναι οἱ δύο ἠθικοὶ δεσμοὶ ὅπου ἐνώνουν τὰ διάφορα ἔθνη εἰς ἓν γένος, καὶ αὐτὰ τὰ δύο χαρακτηριστικὰ διακρίνουν ἓν ἔθνος ὁμογενῆ ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἀλλογενῆ ἔθνη. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἐκ Βουλγαρίας, φέρ' εἰπεῖν, ἢ ὁ ἐκ Συρίας Γραικὸς, ὀμιλῆ τὴν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, τότε λέγω, καὶ χρεωσῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ὀμιλεῖ Γλῶσσαν Ἑλληνικὴν, καὶ ὅχι Γλῶσσαν Γραικικὴν, καθ' ὅτι ἔθνος Γραικῶν, ὡς εἴπομεν, ἔχομεν ἐκκλησιαστικῶς διακεκριμένον· Γλῶσσαν ὁμῶς Γραικικὴν, οὔτε ἐκκλησιαστικῶς, οὔτε πολιτικῶς ἔχομεν ἐγνωσμένην, οὔτε τέλος πάντων ἔθνικῶς εἰς τὸν κόσμον ὑπῆρξε.

§ οα. Τὰ τῆς Δυτικῆς ὁμῶς Εὐρώπης ἔθνη, καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ μεταγενεστέρα ἔθνικὴ Διάλεκτος παρήχθη ἀπὸ τὴν Λατινικὴν, ἐσύγχυσαν τὴν κατ' ἐκκλησιαστικὴν διαφορὰν σημασίαν τῆς μεταγενεστέρας προσηνυμίας τοῦ Γραικὸς (grec) μὲ τὴν ἀρχαίαν ἔθνικὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος. Ὡς παρ' αὐτοῖς καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Χριστιανοὶ κοινῶ τῷ ὀνόματι Γραικοὶ (grecs) ἐν γένει ἐπονο-

μάζονται, και χρονολογικῶς μόνον διακρίνονται, οἱ μὲν παλαιοὶ (anciens), οἱ δὲ μεταγενέστεροι (modernes) ἐπιλεγόμενοι. Ἀκολούθως Γλῶσσαν Γραικικὴν (grecque) λέγουσιν ἐν γένει τὴν Ἑλληνικὴν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον χρονολογικῶς τὴν νέαν ἀπὸ τὴν παλαιάν διασέλλοντες. Ἄν λοιπὸν καί τις ἐξ ἡμῶν ἀκρίτως ἐκλαμβάνωντας τὴν ἔθνικὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν ἤθελε τὴν μεταφέρῃ ξενολογικῶς εἰς τὴν Γλῶσσαν μας, δυοῖν θάτερον, ἀμφοτέρω ἐπίσης ἄτοπα, ἔπεται νὰ παρακολουθήσῃ, δηλονότι, ἢ τὸ Γένος τῶν νέων Ἑλλήνων πρέπει ἀθέσμως νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ Γένος τῶν παλαιῶν, καὶ τούτους μὲν Ἕλληνας, ἐκείνους δὲ Γραικοὺς, ἀντιχρόνως νεολογῶν, νὰ ἐπονομάσῃ, ὥστε καὶ νόθου τὸ ἡμέτερον γένος κακοβούλως νὰ ἀποδείξῃ, καὶ αὐθαίρετον νόμον κατὰ τῆς γνησίας ἔθνικῆς γενεαλογίας κακοφρόνως νὰ σῆσῃ· ἢ ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ξενολογικὴν ἐπωνυμίαν συμπεριλαμβάνωντας καὶ τοὺς παλαιούς καὶ τοὺς νέους Ἕλληνας, νὰ τοὺς ὀνομάσῃ ἐν γένει Γραικοὺς, ὥστε ὁ Σόλων καὶ ὁ Λυκοῦργος, ὁ Λεωνίδα, καὶ ὁ Θεμισοκλῆς, ὁ Φωκίων, καὶ ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς, καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας, καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, θέλουσιν μετονομασθῆναι ξενολογικῶς εἰς τὴν Γλῶσσαν τῶν ἀπογόνων τους, Γραικοί, ἐν ᾧ οἱ ἀθάνατοι αὐτοὶ ἄνδρες οὔτε ἤκουσαν ποτὲ, οὔτε ἔλαβον ἐπὶ ζωῆς τῶν αὐτῶν τὴν προσωυμίαν. Ἀκολούθως δὲ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Κοινῆς Γλώσσης, ἀντὶ τὴν ξενικὴν ἐπανάλαβης ἐπωνυμίαν, καὶ αὐτοδέσποτον ἀναπλάσης Γλῶσσαν Γραικικὴν, τὸ αὐτὸ ἐπίσης θέλει παρακολουθήσῃ ἄτοπον καθ' ὅτι, ἢ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα παραλόγως ἀντιφερόμενος ἔχεις νὰ ξεχωρίσῃς τὴν νεωτέραν Γλῶσσαν ἀπὸ τὴν παλαιάν, καὶ ταύτην μὲν Ἑλληνικὴν, ἐκείνην δὲ Γραικικὴν προϋπερέως νὰ ὀνομάσῃς, ἐν ᾧ ἡ Γλῶσσα οὐσιωδῶς εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, φύσει, καὶ θέσει, ἀχώριστος, καθὼς ἐξ αὐτῆς τῆς φυσικῆς τῆς συναρμογῆς πραγματικῶς ἀποδεικνύεται ἢ εἰς μίαν

καὶ τὴν αὐτὴν ξενολογικὴν ἑπωνυμίαν, ἀντιχρονικῶς τὸν ὄρον ἐκλαμβάνοντας, νὰ συμπεριλάβῃς καὶ τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν, ὡς ἡ οὐράνιος γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου, καὶ Ἡσιόδου, τοῦ Ἡρόδοτου, καὶ Θουκυδίδου, τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Δημοσθένους, καὶ Ἰσοκράτους, καὶ τῶν λοιπῶν προπατόρωνμας, θελεῖ παύσῃ τοῦ νὰ γνωρίζεται, καὶ νὰ λέγεται Ἑλληνικὴ, καὶ θέλει μετονομασθῆ Γραικικὴ, κατὰ τὸ λεξικόπουλου τοῦ Μεουρσίου. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον μετονομάζοντας αὐτοδεσπότης τὰ ἔθνη, καὶ τὰς Γλώσσας τῶν ἔθνῶν διασρέφοντας, καὶ τοὺς μὲν Φραντζέζους, καθ' Ἑλληνικὴν δῆθεν φωνὴν, Γαλάτας ἑπονομάζοντας, ἐν ᾧ καμμία ἔθνη, ἡ πολιτικὴ αὐθεντεία δὲν ἐπικρατύνει τὸν λόγον σου, τοὺς δὲ Ἕλληνας, κατὰ Λατινικὴν ἀντισρόφως ἑπωνυμίαν, Γραικοὺς μετονομάζοντας, ἤμπορεῖς τῶντι νὰ καυχῆθῃς ὅτι τὰ καθεστῶτα ἀνατρέπεις, καὶ γλῶσσαν ὀμιλεῖς Γραικικὴν, δηλαδὴ Γλῶσσαν ἀνύπαρκτον, ἀγνώριστον, καὶ ἀσύστατον, τὴν ὁποῖαν μόνος σου ἔπλασες, καὶ δυνάμει τῆς ὁποίας ἀθετεῖς αὐτονόμως τὰ πανδημῶς καθομολογημένα κύρια τῶν ἔθνῶν ὀνόματα.

§ 66. Ἡ ἑπωνυμία μ' ὄλον τοῦτο τοῦ, Γραικός, ἂν ἦτον ἔθνη, ἤθελεν ἦσθαι ἀρχαιοτέρα τῆς ἑπωνυμίας τοῦ Ἕλληνα. Καὶ ἀκολούθως ἡ Γραικικὴ Γλῶσσα, ἂν ἦτον ἐγνωσμένη εἰς τὸν κόσμον, ἤθελεν ἦσθαι ἀρχαιοτέρα τῆς Ἑλληνικῆς. Ὡς ἂν οἱ νέοι ὀνοματοθετοῦν ὀνομάζοντες Γλῶσσαν Γραικικὴν, εἶχαν σκοπὸν νὰ ἀποδείξουν ἐκ τούτου, ὅτι αὐτὴ ἡ Γλῶσσα εἶναι ἀρχαιοτέρα καὶ γενικωτέρα τῶν κατ' εἶδος Ἑλληνικῶν Διαλέκτων, ἡ ξενολογία τῶν ἤθελεν ἦσθαι τοῦλάχιστον κατὰ τοῦτο εὐλογος. Ἐπρεπεν ὁμως τότε νὰ γνωρίζουν αὐτὴν τὴν Γλῶσσαν, καὶ κατὰ θεωρίαν, καὶ κατὰ πράξιν, ὡς νὰ διορίσουν τὸν φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς, καθ' ὃν ἀπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὴν διακρίνεται. Αὐτοὶ ὁμως ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀναθρεμ-

μένοι μὲ ξινὸν γάλα ξενομαθείας, καὶ ἐξ ἀγωγῆς ἀλλογενεῖς καὶ ἀλλόγλωσσοι, ἐπαγγέλλονται μίαν Γλῶσσαν, τὴν ὁποῖαν μῆτε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κατὰ θεωρίαν γνωρίζουν, μῆτε κατὰ πράξιν ποτὲ ἐγυμνάσθησαν. Διὸ καὶ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, μεταξὺ τῶν ὁμολογέουσι μὲν κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφί δὲ ὁμοφωνέουσι. Καθ' ἑνασ λοιπὸν ἐξ αὐτῶν κατασκευάζει αὐθαιρέτως τὴν Γραικικὴν τοῦ Γλῶσσαν, ἐν ᾧ ὅλοι τῶν ἐκ συστήματος τὴν ὀνομάζουσι Γλῶσσαν Κοινήν. Ἐκ τούτου προέρχεται τὸ νὰ δημιουργοῦνται αὐθημερὰν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, τόσαι Γραικικαὶ γλῶσσαι, ὅσοι εἶναι καὶ Γραικοὶ συγγραφεῖς. Καὶ τὸ γελοιωδέστερον νὰ ἐξυφαίνωνται τόσαι Γραικικαὶ φράσεις ὅσα καὶ κατ' ἔτος ἐκδίδονται τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως συγγράμματα.

§ ογ. Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος εἶναι φύσει Ἑλληνικὴ, καὶ κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ συνθήκην ἀχώριστος ἀπὸ τοῦ ὅλου τοῦ γενικοῦ συστήματος τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς. Κανένας σχηματισμὸς, ἢ πάθος λέξεως δὲν εὐρίσκεται, εἰς ὅλην τὴν ἕκτασιν τῆς τροπολογίας τῆς, κυρίως ξένος, ἢ ἀπηλλοτριωμένος τοῦ γενικοῦ τύπου τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Αὐτὴ δὲν εἶναι κλάδος ἢ παραφυάς τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης μητρὸς Γλώσσης, ἀλλ' εἶναι μέλος συμφυῆς τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ὅλου, τὴν δημοτικὴν Κοινήν συνισῶσα Διάλεκτος. Ὅθεν εἶναι κατὰ τὴν φυσικὴν τῆς συναρμογὴν, Γλῶσσα ἀρχαιοτάτη, Γλῶσσα διηνεκῆς, ἢ ὁποῖα κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς μορφήν εἶναι ἐν ταυτῷ Γλῶσσα ζῶσα, καὶ διαρκοῦσα, κατ' ἐθνικὴν κοινήν χρῆσιν καὶ συνήθειαν. Ἡ καθ' αὐτὸ Γραμματικὴ αὐτῆς τῆς ἀθανάτου Γλώσσης εἶναι ὁ Ὅμηρος. Εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ποιήματα εὐρίσκει ὁ ἐγκρατὴς τῆς γλώσσης Σπουδαιολόγος ὅλην τὴν τεχνολογίαν τῶν ἐν χρήσει λέξεων, ὅλην τὴν τροπολογίαν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς συνθέσεως, ὅλην τὴν ἀπλότητα, ἢ ποικιλίαν τῆς εἱροφῆς τῶν φράσεων.

Ἐκεῖθεν ἠμπορεῖ νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ διακρίνη τὰ διάφορα πάθη τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς, τὰς ἀντιπτώσεις καὶ ἐναλλαγὰς τῶν ὀνομάτων, τὰς μεταβάσεις καὶ ἀντιχρονισμοὺς τῶν ῥημάτων, καὶ ἐν γένει ὅλην τὴν ποικιλίαν τῆς ἐκφράσεως, ἡ ὁποία φυσικὴ οὔσα τροπολογία τῆς Γλώσσης, φαίνεται μίᾳ γενικῇ ἀνωμαλίᾳ εἰς τὰ μάτια τῶν ξενολόγων διορθωτῶν, καθ' ὅτι τοῖς φαίνεται ἀσυνήθιστος. Ἡ καθ' ἡμᾶς λοιπὸν Κοινὴ Διάλεκτος ἀνάγεται ὅλη διόλου εἰς τὴν γραμματικὴν θεωρίαν καὶ πράξιν τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καθ' ἣν καὶ ῥυθμίζεται καὶ συντίθεται. Καὶ ἡ παραβολὴ τῆς μιᾶς μὲ τὴν ἄλλην διακρίνει μὲν τὴν εἴδησιν τῶν φράσεων, δὲν ξεχωρίζει ὅμως τὴν φυσικὴν τῆς γλώσσης συναρμογὴν εἰς δύο Γλώσσας διαφορετικὰς.

§ οδ. Γραμματικὴν δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης λέγοντες ἐνοοοῦμεν, ὅχι τὴν καθ' εἶδος καὶ ἐν μέρει μιᾶς τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων ἰδιαζόντως τεχνολογίαν, ἀλλὰ τὴν τεχνικὴν ἐπέξεργασίαν ὅλων τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων, ἐξ ὧν σύγκειται, καὶ εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, δι' ἧς ἡ καθ' ἡμᾶς συναρμολογεῖται Κοινὴ Διάλεκτος. Ἡ ἀπλουστέρα καὶ μεσοδικωτέρα Γραμματικὴ ὁποῦ ἔχομεν πρὸς παιδαγωγίαν τῶν νέων, εἶναι καθ' ἡμᾶς ἡ Γραμματικὴ τοῦ Λασκάρεως. Τὸ ἀνερμήνευτον ὅμως ἐλάττωμα τῶν Διδασκάλων εἶναι ἡ κατὰ διαδοχὴν κακὴ συνήθεια τοῦ νὰ περιορίζουν ὅλην τὴν τεχνολογικὴν σπουδὴν τῶν νέων εἰς τὸ ἅ μέρος αὐτῆς τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἐπὶ μόνῃς τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου ῥυθμίζεται, καὶ οὐδὲ κατὰ περιέργειαν κἄν, δὲν τοὺς μαθαίνουν νὰ μελετοῦν καὶ τὰ ἄλλα δύο μέρη, καὶ μάλιστα τὸ περὶ Διαλέκτων, τὸ ὁποῖον ὅσον συνοπτικὸν, ὅσον ἀτελὲς καὶ ἂν εἶναι, χρησιμεύει οὐχ ἥττον εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἀπλῶς εἰς τὸν μαθητὴν μίαν ἰδέαν τοῦ ὅτι εἶναι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἄλλαι ἐπίσης Ἑλληνικαὶ διαλέκτοι, ἐκτὸς τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, τὴν

ὁποῖαν διδάσκειται εἰς τὸ ἄ μέρος τῆς τεχνολογίας. Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀπροσεξίας προέρχεται καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν μαθητῶν, καὶ τὸ χεῖριςον, τολμοῦμεν εἰπεῖν, ἡ ἡμιμάθεια πολλῶν Διδασκαλῶν, καθ' ἣν οἱ κατὰ σύγκρατιν τῶν Ἀρχαϊκῶν Διαλεκτικῶν ἰδιωτισμοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Γλώσσης, ἀγνώριστοι πρὸς αὐτοὺς, θεωροῦνται ὡς τόσοι βαρβαρισμοὶ καὶ διαφθορᾶς ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐπιχειρίζονται νὰ διορθώσουν κανονικῶς, χωρὶς νὰ τὰ κρίνουν, ἢ νὰ τὰ ἐξετάσουν τεχνολογικῶς.

§ οε. Ἄλλ' ἐνδέχεται κἀνένας τῶν νεολόγων διορθωτῶν μὴ γνωρίζοντας τὴν ἕκτασιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου μὴ διακρίνωντας, νὰ δυσαρεστηθῇ ἀκούωντας, ὅτι καὶ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην ὀνομάζομεν χωρὶς ἐξαιρέσειν, Ἑλληνικὴν, ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν ὅτι Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν συνέγραψαν οἱ Παλαῖοι Συγγραφεῖς, ἡ ὁποία φαίνεται πάντη διαφορετικὴ ἀπ' ἐκείνην ὅπου ἡμεῖς ὀμιλοῦμεν συνήθως καὶ γράφομεν. Εἰς αὐτὸ ὅμως τοῦτο συνίσταται κυρίως ἡ μεταξύ μας διαφορὰ, καὶ ἡ λύσις τούτου εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν σκοπούμενον, καθ' ὅτι οὐ μόνον ἀξιοῦμεν συστηματικῶς, ἀλλὰ καὶ κρίνομεν ἐπισημονικῶς ὅτι ἡ Γλῶσσα εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, καὶ καμμία οὐσιώδους διαφορὰ δὲν ξεχωρίζει τὴν νεωτέραν ἀπὸ τὴν παλαιάν. διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὅμως τεράστια λέγοντες, ἢ παράδοξα καινολογοῦντες, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν καθαρώτερα τὴν Ἰδέαν μας.

§ ος. Ὁμολογοῦμενον εἶναι ὅτι κανένας ἐξ ἡμῶν, εἴτε Εὐγενής, εἴτε Χυδαῖος, εἴτε Πολίτης, εἴτε Χωρικὸς, δὲν ἐννοεῖ χωρὶς σπουδῆν καὶ ἐξήγησιν τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου. Κανένας ἐξ ἡμῶν δὲν γράφει ὡς ὁ Θουκυδίδης, οὐδ' ὀμιλεῖ ὡς ὁ Δημοσθένης, καὶ τὸ πλεόν ἀξίον ἀπορίας, ὅτι κανένας ἐξ ἡμῶν ἀπαιδευτός, ὅσον ἐγκρατὴς καὶ ἂν εἶναι τῆς καθομιλουμένης

Κοινῆς Διαλέκτου, δὲν ἔννοεῖ μήτε τὴν φράσιν τοῦ Θουκυδί-
δου, μήτε τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους. Πῶς ἄρα ἡ Γλῶσσα
μας εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Γλῶσσαν τῶν Συγγραφέων ἐκείνων,
ἐν ᾧ ἡμεῖς ὁποῦ ὀμιλοῦμεν τὴν μίαν, δὲν ἔννοοῦμεν τὴν ἄλλην;

§ οζ. Εἰς αὐτὴν τὴν εὐλογοφανῆ ἀντίστασιν διὰ τὰ ἀπαντή-
σωμεν μετὰ λόγου ἀνάγκη εἶναι τὰ παρατηρήσωμεν πρὸ πάν-
των προσεκτικῶς, εἰς τί συνίσταται, καὶ πόθεν προέρχεται αὐτὴ
ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον διαφορὰ, τὴν ὁποῖαν ἀναμφιβόλως κα-
θένας αἰσθάνεται, κανένας ὅμως μὲ ἐπίστασιν ἕως τῶρα δὲν
ἐξέτασε. Καὶ διὰ τὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἐξέτασις μεθοδικῶς χρειάζε-
ται.

α. Νὰ ξεχωρίσωμεν τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου ἀπὸ τὴν
Γλῶσσαν τοῦ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους, καθ' ὅτι τὰ μὲν
ἀθάνατα ποιήματα τοῦ πρώτου συμπεριλαμβάνουν τὴν Ἑλληνι-
κὴν Γλῶσσαν ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἐκτάσει καὶ ποικιλίᾳ, τὰ δὲ
συγγράμματα τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων εἶναι κατ' ἐξαιρέσιν
εἰς μίαν ἔντεχνον καὶ ἐξηκριβωμένην εἰδικὴν Διάλεκτον συνθε-
μένα.

β'. Νὰ μὴ ξεχάσωμεν, ὅπερ ἐν τοῖς προλαβοῦσι παραστα-
τικῶς ἐξετέθη, ὅτι ἡ γραπτὴ Διάλεκτος τῶν Συγγραφέων δια-
φέρει ἀπὸ τὴν ὀμιλουμένην καὶ Δημοτικὴν, ὣν ἡ μὲν εἶναι
ἔντεχνος, ἐπεξεργασμένη, καὶ εὐγενικὴ. Ἡ δὲ ἀπλῆ, ἀπέριτος,
καὶ οἰκιακὴ. Αὐταὶ αἱ δύο ἐξαιρέσεις, ὑποτιθέμεναι ὡς ἀρχαὶ
ἀπαράβαται, θέλουν μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀναλυτικὴν ἐξέτασιν
τοῦ προβλήματος.

§ οη. Ὡς πρὸς ἡμᾶς τὸ γνωστὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσ-
σης τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων εἶναι ἢ τῶν σωζομένων Συγγραφέων,
εἴτε ἔμμετρος, εἴτε πεζῆ, ἐπεξεργασμένη σύνθεσις τοῦ λόγου.
Ἄγνοοῦμεν ὅμως διόλου ὁποῖα ἦτον ἢ παρ' αὐτοῖς οἰκιακὴ
φράσις, καὶ Δημοτικὴ διάλεκτος. Ὁ ἐνδιάθετος ἀνθρώπιος

λόγος μᾶς ὑπαγορεύει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι δὲν ἔπεται ὁ Θουκυδίδης νὰ συνδιελέγετο μὲ τοὺς φίλους του, οὔτε νὰ ὀμιλοῦσε πρὸς τοὺς δούλους του, μὲ τὴν αὐτὴν φράσιν, μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις, ἢ μὲ τὴν αὐτὴν τροφὴν τῶν φράσεων καθ' ἣν συνέγραψεν. Ὁ Δημοσθένης εἰς τὸ σπῆτι του δὲν ὀμιλοῦσε βέβαια ὡς ἐπὶ δημοσίου βήματος. Καὶ ἀναμφιβόλως οἱ ψαράδες τῆς Ἴου, ἢ οἱ Γεωργοὶ τῆς Βοιωτίας δὲν ὀμιλοῦσαν τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου ἢ τοῦ Ησίοδου. Αὐτοὶ ὅμως ὅλοι ἐπίσης ὀμιλοῦσαν Ἑλληνικά. Ἀλλὰ τὸ Οἰκιακὸν καὶ Δημοτικὸν ὕφος καθε διαλέκτου εἶναι πάντῃ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ σοβαρὸν, καὶ εὐγενικόν. Σπανιώτατα παραδείγματα τῆς Δημοτικῆς διαλέκτου τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων διτηρήθησαν ἀπὸ τοὺς τεχνικοὺς Συγγραφεῖς. Αὐτὸ ὅμως τὸ βαρβαρικὸν λεγόμενον χαίρομαι, καὶ τὸ παρὰ Πλάτωνι λυσιπελοῦν τῶν καπῆλων, καὶ τὸ παρ' Ἡροδότῳ ἐν βίῳ Ὀμήρου ἄσπα τῶν ἰσάτων ἀντὶ τοῦ ὄσα, καὶ τὸ πάντα ἀντὶ τοῦ πάντοτε, καὶ τὸ τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς ὡς, ἀντὶ τοῦ ἔως, καὶ τὸ τῶν Βοιωτῶν ἔλαβια ἀντὶ τοῦ ἔλαβον. Καὶ ἄλλα τοιαῦτα, σπανιώτατα μὲν, ἀλλὰ περιεργότατα παραδείγματα, μᾶς δίδουν βεβαίαν μὲν καὶ πραγματικὴν, ἀλλ' ἀμυδρὰν, καὶ ὄχι ἐξηκριδωμένην ἰδέαν τῆς διαφορᾶς τῶν ἐκφράσεων τῆς παλαιᾶς Δημοτικῆς διαλέκτου τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἀριστοφάνης ἴσως εἶναι ὁ παραστατικώτερος μάρτυς αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, καθ' ὅτι ἐκθέτει ἐπὶ δημοσίου θεάτρου τὴν συνήθη Δημοτικὴν φράσιν τῶν διαφορῶν προσώπων τοῦ δράματος, ἐξ ἧς ἡ διαφορὰ τῆς οἰκιακῆς ὀμιλίας παρίσταται· καὶ βέβαια ὁ ἀσεῖος ἐκεῖνος Κωμικὸς δὲν ἤμποροῦσεν αὐθαίρετως νὰ πλάσῃ ἀσυνήθεις οἰκιακὰς φράσεις καὶ λέξεις τοῦ διαλόγου, καθ' ὅτι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων δὲν ἦτον εὐάγωγος εἰς τὰς παρὰ συνήθειαν γλωσσηματικὰς ξενολογίας ἑνὸς Ποιητοῦ. Ἀπ' αὐτῶν λοιπὸν τὸν Κωμικὸν διακρίνομεν ὅτι καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πε-

ρικλέους, ἐνυπῆρχε μεγίστη διαφορά εἰς τὴν διαλεκτὸν ἑνὸς δούλου, καὶ ἑνὸς εὐγενοῦς, εἰς τὴν ἔκφρασιν μιᾶς ξένης γυναικός, καὶ μιᾶς Ἀθηναίδος, εἰς τὸ ὕφος ἑνὸς χωρικοῦ, καὶ ἑνὸς πολίτου, ἐν ᾧ ὁμολογουμένως ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὄλων ἦτον ἐν γένει Ἑλληνική. (24). Ἀλλὰ καὶ κατὰ Διάλεκτον εἰδικῶς τὴν αὐτὴν εὐρίσκομεν διαφορὰν. Ἄλλη γὰρ εἶναι ἡ Ἰωνικὴ φράσις τοῦ παρ' Ἀριστοφάνη Σκύθου, καὶ ἄλλη ἡ τοῦ Ἡροδότου.

§ οδ. Οἱ μέχρι τοῦδε αὐτόνομοι ἐξετάσαι τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου ἀνακρίνοντας τὰς ἀναλελυμένας φράσεις, καὶ τὰς δημοτικὰς λέξεις ἀνεξαρτήτως τοῦ μικτοῦ χαρακτῆρος τῆς διαλέκτου ἐξετάζοντες, τὰς παραβάλλουν μὲ τὴν ἔντεχον καὶ ἐξηκριβωμένην εἰδικὴν φράσιν τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων, καὶ εἰς αὐτὴν ὡς πρὸς μοναδικὸν ἀρχέτυπον ἀνάγουν τὴν μεταγενεστέρα αὐτῆς μορφήν. Ὅθεν τὴν εὐρίσκουν πάντῃ διεφθαρμένην, καὶ διαφορετικὴν· καὶ αὐτὴ ἡ ἀκατάλληλος σύγκρισις προξενεῖ τὴν παραλογὸν κρίσιν των. Ἡμεῖς ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τοὺς ὑπεροπτικὸς ἐκείνους ξένους Ἑλληνιστάς, οἱ ὅποιοι, πρὸς ἐξουθένησιν δῆθεν τῆς ἐνεσώσης ἀπογοῖας τῶν Ἑλλήνων, ὀλιγωρικῶς ἐρωτοῦν, ἂν ὁμιλοῦν τὴν σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου, καθὼς μὲ τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν ἐρωτοῦν, ἂν εἰς τὴν Θεσσαλωνικήν ὁμιλοῦν τὴν Γλῶσσαν τοῦ Δημοσθένους, ἢ εἰς τὴν Σμύρνην τὴν Γλῶσσαν τοῦ Θεοκρίτου, καθ' ὅτι πρὸς αὐτοὺς αὐτὴ ἡ ἐρώτησις συμπεριλαμβάνει τὴν προσήκουσαν ἀπόκρισιν: Ἐπιστρέφοντες ὁμως τὸν λόγον πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς σπουδαίους, πρὸς οὓς καὶ ἰδιαζόντως ἀποτείνεται, ἐρωτοῦμεν, εἰς ποῖον αἰῶνα, εἰς ποῖον τόπον, ἢ Γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου, ἢ γλῶσσα τοῦ Ἡροδότου, ἢ τοῦ Θουκυδίδου, τοιαύτη οἷα γραφικῶς εἶναι ἐκτεθειμένη, ἦτον ποτὲ Γλῶσσα συνήθως ὁμιλουμένη καὶ Δημοτικὴ;

§ π. Ἀναντιρρόητον μᾶς φαίνεται εἶναι, ὅτι ἡ Γλῶσσα

τῶν Ποιητῶν, καὶ μάλιστα ἡ τῶν Λυρικῶν καὶ Δραματικῶν, ἦτον ἡ Κοινὴ Γλῶσσα τοῦ λαοῦ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ὡς κοινὴ κατὰ χρῆσιν, ἀνάγκη ἦτον νὰ εἶναι καὶ κοινὴ κατὰ φράσιν. Ὁ ἔντελέστερος ἐξευγενισμὸς τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ πολιτεύματος ἐξευγένισεν ἀμοιβαίως καὶ τὰς ιδέας καὶ τὰς ἐκφράσεις τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ ἀπλούστερον μετεῤῥυθμίσθη ἡ Ποίησις ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον. Διεχωρίσθη ἄρα τὸ τεχνικὸν καὶ ἐπεξεργασμένον ὕφος τῆς Ποιήσεως ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν καὶ δημοτικὸν ὕφος τῆς κοινῆς χρήσεως.

§ πα. Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διαλέκτος, ὡς Δημοτικὴ, δὲν ἐφύλαξεν, εἰ μὴ τὸ ἔσχατον αὐτὸ ὕφος, τὸ ὁποῖον σύμμικτον ἀπὸ τὰ κατὰ διαφόρους χωρικὰς Διαλέκτους πάσθ τῶν λέξεων, ὑπέστη, κατὰ χρονικὴν διέξοδον, διαφόρους μετατροπὰς τῆς φράσεως, ἀναλόγως μὲ τὰς μεταβολὰς τῶν ἠθῶν, καὶ τοῦ πολιτεύματος· διετήρησεν ὁμως ἐν πᾶσι τὸν πρωτογενῆ τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς γλώσσης οὐσιωδῶς ἀναλλοιώτου, καὶ οὕτως ἀλληλοδιαδόχως διεδόθη εἰς ἡμᾶς κατὰ πατροπαράδοτον συνήθειαν. Κατ' αὐτὴν ἄρα τὴν ἰδιοτροπίαν τῆς φράσεως διαφέρει κατὰ σχῆμα ἐπουσιωδῶς ἀπὸ τὴν ἔντεχνον καὶ ἐξηκριβωμένην γλῶσσαν τῶν Συγγραφέων. Κατὰ δὲ τὸν γενικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς φωνῆς συνέχεται οὐσιωδῶς καὶ ἀχωρίσως μὲ αὐτὴν.

§ πβ. Ἄς ἐξηγήσωμεν αὐτὴν τὴν κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντίφασιν· ἡ παλαιὰ καὶ νέα (ἄς τὴν ὀνομάσωμεν οὕτω διὰ σαφήνειαν) Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἀναλλοιώτος καὶ ἀδιάφθορος. Κάθε Γλῶσσα ὁμως σύγκειται μὲν οὐσιωδῶς ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις πρωτοτύπους καὶ πρωτογενεῖς, ἔχει δὲ ἐπουσιωδῶς καὶ πολυειδῆ ποικίλιαν λέξεων, καὶ πολύτροπον στροφὴν φράσεων. Τὰ κατὰ μέρος διάφορα πάσθ τῶν λέξεων, οἱ μετασχηματισμοὶ τῶν φράσεων, συνδέτουν εἰδικῶς τόσας

Διαλέκτους, ὅσαι καὶ ἐπικρατέστεραι ἤθελαν φανῆ διαφοραὶ τοῦ τρόπου τῆς ὁμιλίας τοῦ λαοῦ. Ὅθεν καθ' ἑκάστην Διάλεκτος ἔχει ἓνα ἰδιάζοντα ἐν μέρει σχηματισμὸν τῶν λέξεων, μίαν ἰδιάζουσαν ἑροφήν τῶν φράσεων, καὶ ἐνὶ λόγῳ μίαν εἰδικὴν τοῦ λόγου συναρμογὴν. Κατ' αὐτὴν ἄρα τὴν ἰδιοτροπίαν διαφέρει ἐπουσιωδῶς ἀπὸ τὴν Κοινὴν μητέρα Γλῶσσαν, ἐν ᾗ οὐσιωδῶς συνέχεται μὲ αὐτὴν ὡς φύσει ἀχώριστος.

• § πγ. Ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ἀπέραντος εἰς τὴν τροπολογίαν της, ἦτον, καθὼς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν, διηρημένη μὲν εἰς τέσσαρας κεφαλαιωδές εἰρας διαλέκτους, ὑποδιηρημένη δὲ εἰς μυρία ἄλλα τοπικὰ καὶ χωρικὰ ἰδιώματα, τῶν ὁποίων καθ' ἓν ὡς μία εἰδικὴ ἐγνωρίζετο Διάλεκτος. Ἐξ αὐτῶν ὅλων ὁμολογουμένως, διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἔθνων, ἦτον συνδεμένη ἡ Κοινὴ Δημοτικὴ Διάλεκτος, δι' ἧς οἱ ὁμογενεῖς μεταξὺ τῶν συνδιελέγοντο, καὶ ἀπὸ τὰ ξένα ἔθνη ὡς ὁμόγλωσσοι διεκρίνοντο. Αὐτὴ ἡ Κοινὴ Δημοτικὴ Διάλεκτος, ἐξ ἀνάγκης, ἦτον ὑποκειμένη εἰς διαφόρους ἐπουσιώδεις μεταβολάς, κατὰ τὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ, κατὰ τὰς σχέσεις τοῦ ἔθνους, καὶ κατὰ τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ πολιτεύματος, οὐσιωδῶς ὅμως ἔπρεπε νὰ εἶναι, καθὼς καὶ εἶναι, ἀχώριστος καὶ ἀδιαίρετος ἀπὸ τὴν Ἀρχαϊκὴν μητέρα Γλῶσσαν, καθ' ὅτι ἐξ αὐτῆς σύγκειται, καὶ κατὰ τὸν τύπον αὐτῆς συναρμολογεῖται. Ἡ καθ' ἡμᾶς λοιπὸν Νεωτέρα Διάλεκτος, συνέχεια οὔσα ὁμογενῆς καὶ ἀχώριστος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, συνέχεται μὲν οὐσιωδῶς μὲ αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα, διαφέρει δὲ ἐπουσιωδῶς ὡς Διάλεκτος ζῶσα καὶ ὁμιλουμένη Δημοτικὴ. Ὅθεν ὡς πρὸς μὲν τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου διαφέρει κατὰ τὸν σχηματισμὸν, ὡς πρὸς δὲ τὴν Γλῶσσαν τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων διαφέρει κατὰ τὸν χρωματισμὸν.

§ πδ. Τοῦτο διὰ νὰ ἐξηγηθῇ καθ' ἀρῶτερα, ἀνάγκη εἶναι νὰ

παρατηρήσωμεν.

α. Ὅτι ἡ Γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἔμμετρος, ποιητικὴ, καὶ καθ' ὅλην τὴν ἑκτασίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τροπολογουμένη, ὡς ὁ σχηματισμὸς τῆς φράσεώς της εἶναι κατὰ διαλεκτοῦ ἀπολύτως ἐλεύθερος, καὶ ἀπεριόριστος. Ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς Διάλεκτος εἶναι πεζὴ, περιορισμένη, καὶ ἀπέριττος. Ὁθεν ὡς πεζὴ, δὲν ἐπιδέχεται τὸ σχῆμα τῆς ἔμμετρου Ποιήσεως· ὡς περιορισμένη δὲ εἰς μίαν κατ' εἶδος ἑκφρασίαν, δὲν ἐκτείνεται καθ' ὅλας τὰς τροπολογίας τῆς ποιητικῆς φράσεως· ὡς δὲ ἀπέριττος, δὲν περιέχει, εἰ μὴ τὸ πολοσημόριον τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἡ δημοτικὴ χρῆσις διετήρησεν. Εἰς τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου, ἡ σύγκρασις καὶ ἑναρμόνιος συναρμογὴ τῶν διαφόρων διαλέκτων ἦτον ἀπεριόριστος. Εἰς δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινὴν Διάλεκτον, καίτοι σύμμικτον καὶ ἐκ τῶν ἀρχαϊκῶν ἐκεῖνων διαλέκτων ἐπίσης συγκειμένη, ἡ οὐσιώδης αὐτῆς σύγκρασις καὶ συναρμογὴ εἶναι κατὰ χρῆσιν δημοτικὴν περιορισμένη. Ἐνὶ λόγῳ, διὰ τὰ ἐξηγηθῶμεν σαφέστερα, ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου συμπεριλαμβάνει τὸ ὅλον, ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος σύγκειται ἀπὸ τὰ τοῦ ὅλου μέρη. Ὁθεν εἰς τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου εὐρίσκεις ὅλον τὸν σχηματισμὸν τῆς Διαλέκτου μας. Εἰς τὴν Διάλεκτόν μας ὁμως δὲν εὐρίσκεις ὅλον τὸν σχηματισμὸν τῆς Γλώσσης τοῦ Ὀμήρου. καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπουσιώδης διαφορὰ τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην.

β. Ὅτι ἡ Γλῶσσα τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων εἶναι μονοειδῆς, ἔντεχνος, καὶ ἐς ἄκρον ἐξηκριβωμένη. Ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος εἶναι σύμμικτος, ἀκανόνιστος, καὶ ἀνεπιτήδευτος. Ἡ μία εἶναι μία εἰδικὴ Διάλεκτος, ἐπεξεργασμένη, καὶ ὡς εἶπεῖν, γραφικὴ. Ἡ ἄλλη εἶναι Διάλεκτος Κοινὴ, ἀπλουςάτη, καὶ λαλητή. Ἡ μία εἶναι σοβαρὰ, καὶ συνοπτικὴ. Ἡ ἄλλη εἶναι ἀφελῆς, καὶ ἀναλυτικὴ. Καὶ ἐνὶ λόγῳ ἡ μία εἶναι Εὐγενικὴ. Ἡ ἄλλη εἶναι Δημοτικὴ. Διαφέρει ἄρα ἡ μία τῆς ἄλλης κατὰ

τὸν ἐπουσιώδη χρωματισμόν, ἐν ᾧ οὐσιωδῶς ἀμφότεραι, ὡς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς Γλώσσης Διάλεκτοι, κατὰ φύσιν συνέχονται.

§ πε. Εἰς αὐτὴν τὴν παρατήρησιν πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλην, κατὰ συμβεβηκὸς οὐχ ἦττον ἐπίσημον. Ἡ Κοινὴ Διάλεκτος, ὡς Δημοτικὴ, ἀφεύκτως ἔπεται νὰ ἦτον ἀνέκαθεν ἀπέριττος, ἀφελῆς, καὶ περιορισμένη εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς. Τὰ αὐτὰ ὅμως ἐν γένει ἤδη ὅλου τοῦ ἔθνους· Τὰ αὐτὰ ἔθιμα· Ἡ αὐτὴ θρησκεία· Ἡ αὐτὴ περίπου διοίκησις, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἢ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς πολιτικοὺς νόμους ὁμότροπος, καὶ ὁμοειδῆς τοῦ ἔθνους διαγωγὴ, ἐξ ἀνάγκης μετέδιδαν εἰς τὸν λαὸν τὰς αὐτὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων, τὰς αὐτὰς ἐννοίας τῶν αἰσθημάτων καὶ ἀκολούθως τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις τῶν ἰδεῶν, καὶ ἐξηγήσεις τῶν διανοημάτων. Αἱ καιρικαὶ ὅμως περιστάσεις, καὶ διάφοροι μεταρρυθμίσεις τοῦ πολιτεύματος, ἐπροξένησαν ἠθικὴν μεταβολὴν εἰς τὰ πράγματα. Ἐσμίκρουναν τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν τοῦ λαοῦ, καὶ αὐτὸν, ὡς εἶπεῖν, τὸν τρόπον τοῦ ἐννοεῖν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, μετέβαλαν. Πολλῶν πραγμάτων ἰδέαι διόλου ἐξέλειψαν, καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα κατηργήθησαν. Ἀμοιβαίως καὶ πολλῶν λέξεων σημασίαι μετεβλήθησαν, καὶ μυρίαὶ ἄλλαι διόλου ἀλησμονήθησαν. Ἡ ἔλλειψις τῶν ἰδεῶν ἐπροξένησεν ἐξ ἀνάγκης τὴν σέρησιν τῶν ἐκφράσεων. Καὶ ἡ σέρησις τῶν ἐκφράσεων ἀφαίρεσεν ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ λόγου τὴν ἐννοίαν (25) ἢ Δημοτικὴ ἄρα Διάλεκτος κατήντησεν ἐς ἄκρον σενή. Ἡ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τοῦ ἐννοεῖν ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν μεταβολὴν τοῦ τρόπου τοῦ ἐκφράζεσθαι. Καὶ ἡ μεταλλαγὴ τῆς ἐκφράσεως παρήλλαξεν ἐξ ἀνάγκης ὅλου τῆς Διαλέκτου τὸν χρωματισμόν.

§ πς. Ἄν λοιπὸν παραβάλλῃ τινὰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλῆν δημοτικὴν φράσιν μὲ τὴν ἔντεχνον Ἀττικὴν φράσιν τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Θουκυδίδου, καὶ τοῦ Δημοσθένους, τὴν εὕρισκει

ἀναμφιβόλως διαφορετικὴν, καὶ ἐν μέρει ἀπάδουσαν, καθ' ὅτι δὲν ἔχει μῆτε τὴν αὐτὴν ποσότητα τῶν λέξεων, μῆτε τὴν αὐτὴν τροφήν τῶν φράσεων. Ἄν ὅμως ἤθελεν ἐκλάβῃ τὴν κατ' εἶδος αὐτὴν διαφορὰν ὡς μίαν οὐσιώδη τῆς Κοινῆς Διαλέκτου διαφορὰν, ἀπατάται διττῶς.

α'. Καθ' ὅτι συγκρίνει τὸ μέρος μὲ τὸ ὅλον. Ὅπερ ἄτοπον.

Καὶ β'. Καθ' ὅτι παραβάλλει τὸ ἀπλοῦν μὲ τὸ ἐντεχνον, τὸ μικτὸν μὲ τὸ ἰδιαζόντως ἐξηκριβωμένον, καὶ τὸ δημοτικὸν μὲ τὸ ἐς ἄκρον εὐγενικόν. Ὅπερ ἐπίσης παράλογον.

Ἐκ τούτου λοιπὸν προέρχεται ἢ κατὰ τὸ φαίνομενον δοκοῦσα διαφορὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, καὶ ἐκ τούτου παράγεται τὸ κυριώτερον λάθος τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπερισκέπτων διορθωτῶν τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας.

§ πζ. Ἄλλ' ἐπειδὴ σύμμικτον ὀνομάζομεν τὴν Κοινὴν ἡμῶν Διάλεκτον, ἢ ὁποῖα παρὰ πᾶσι καὶ λέγεται, καὶ νομίζεται, καθὼς καὶ τῶντι εἶναι, ἀπλῆ, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ αὐτοὺς τοὺς δύο ἀντιφατικοὺς ὄρους διὰ νὰ προλάβωμεν ὅπως οὖν τὴν ἐνδεχομένην ἀγανάκτησιν τῶν Νομοθέτων. Ἀμείλικτοι γὰρ οἱ γεννάδες, καὶ πολεμικοί.

§ πη. Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος, ὡς Δημοτικὴ, θεωρουμένη κατὰ τὸ ἀφελές καὶ ἔκλυτον τῆς συνθέσεως τοῦ λόγου, ἢ κατὰ τὸ ἀναλυτικόν, καὶ ὁμαλὸν τῆς φράσεως (αὐτὰ γὰρ εἶναι τὰ κατὰ μορφήν ἐπουσιώδη τῆς χαρακτηριστικά) λέγεται, καθὼς καὶ τῶντι εἶναι, κυρίως ἀπλῆ, καθ' ὅτι εἰς τὸν ἀνόρθουτον φυσικὸν χαρακτῆρα τῆς δὲν ἐπιδέχεται μῆτε σχήματα ὑπερβατὰ, μῆτε φράσεις τραχείας καὶ σχολιάς, μῆτε ἐκφράσεις ἀορίστους καὶ ἀφηρημένας, μῆτε τέλος πάντων περιόδους ἐκτεταμένας καὶ μακροσχοινεῖς. Κατὰ τὴν φυσικὴν τῆς ἄρα τροφήν καὶ φράσιν, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἐντεχνον φράσιν τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων εἶναι ἀπλῆ, ὑπτίος, καὶ ἀφελής. Καὶ τοῦτο

έννοοῦμεν ὅσοι ὀρθῶς γνωρίζοντες τὸν ὄρισμόν τοῦ ὀνόματος τὴν ὀνομάζομεν ἀπλῆν.

§ πθ. Σύμμικτον δὲ τὴν ὀνομάζομεν, ὅχι καθ' ὅτι τὰ διάφορα χυδαῖκά ἰδιώματα, εἰς τὰ ὅποια ὑποδιαίρεται, εὐρίσκονται, ἐξ αἰτίας τῆς συγκοινωνίας τῶν ἄλλοφύλων ἔθνων, μεμιγμένα μὲ ξένας λέξεις καὶ βαρβαρικὰς φράσεις ἀλλογενεῖς. Ἄπαγε! τὸ μεμιγμένον ἐκεῖνο χυδαῖκόν ἔκτρωμα, ἢ παρ' ἡμῶν κοινῶς λεγομένη Μιξοβάρβαρος Γλῶσσα, δὲν εἶναι ἡ Κοινή Γλῶσσα τοῦ Γένους μας. Εἶναι γλῶσσα τοῦ Ἐρωτοκρίτου καὶ τοῦ Μπερτόλδου. Ἐκτρωμα δυσειδές, δυσειδές-ἔρων ἐκτρωμάτων ἀπόγονον. Καὶ ἀκολούθως μήτε εἶναι, μήτε θέλει ἦσθαι ποτέ ὑποκείμενον σπουδαιολογικῆς διατριβῆς, μεταξύ Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὴν φυσικὴν εὐγένειαν τῆς ἔθνικῆς Διαλέκτου τοῦ Γένους των. Ἀλλὰ σύμμικτον ὀνομάζομεν αὐτὴν τὴν φύσει Ἑλληνικὴν Κοινήν Διάλεκτον, διὰ τὴν ἀρχαϊκὴν σύμμιξιν καὶ σύγκρασιν τῶν παλαιῶν Ἑλληνικῶν Διαλέκτων, καθ' ἣν ἀπ' ἀρχῆς συνετέθη, καὶ καθ' ἣν, ὕστερον ἀπὸ μίαν νέκτεταμένην τοῦ χρόνου διαδοχὴν, πατροπαραδότως μετεδόθη εἰς ἡμᾶς, καὶ διασώζεται. Αὐτὸ τὸ οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸν τῆς Κοινῆς Διαλέκτου εἶναι ἐνταυτῷ καὶ μία πραγματικὴ ἀπόδειξις τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἀνοσεύτου αὐτῆς γνησιότητος πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν.

§ 4. Κατὰ τὸν διττὸν λοιπὸν τοῦτον λόγον, δηλαδὴ καθ' ὅτι ἀπλῆ κατὰ φράσιν, καὶ καθ' ὅτι σύμμικτος κατὰ κράσιν, ἢ καθ' ἡμᾶς Κοινή Διάλεκτος δὲν ἔμπορεῖ νὰ παραβληθῆ, κατὰ τὸ καθόλου ἰδιαζόντως μὲ τὴν ἐς ἄκρον ἔντεχνον καὶ ἐξηκριθωμένην Ἀττικὴν· καὶ λέγομεν κατὰ τὸ καθόλου, ἐπειδὴ ἐν μέρει ἐπιδέχεται αὐτὴν τὴν παραβολὴν, καθ' ὅσον συμπεριλαμβάνει πολλοὺς ἀρχαίκοις Ἀττικισμοὺς εἰς τὴν ἰδίαν τῆς σύνθεσιν. Οὐκ ἐνδέχεται ὅμως νὰ παραβληθῆ κατὰ τὸ καθόλου,

καθ' ὅτι ὡς μὲν ἀπλῆ δὲν ἐπιδέχεται τὰς συνοπτικὰς καὶ ἀφηρημένας ἐκφράσεις, ὡς δὲ σύμμικτος σύγκειται ἀπὸ τόσους ἄλλους κατὰ διάλεκτον ἰδιωτισμούς, ὅσους ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ τῆς ἀκράτου Ἀττικῆς δὲν ἀνέχεται. Ἀυτὴν τὴν ἰδίαν διαφορὰν εὐρίσκεις ἂν παραβάλλῃς τὴν Γλῶσσαν τοῦ Δημοσθένους μὲ τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου.

§ 4α. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς, ὁποῖα εἶναι ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον διαφορὰ τῆς νεωτέρας Κοινῆς Διαλέκτου ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν· διαφορὰ, ὡς εἴπομεν, ἐπουσιώδης, ἢ κατὰ συμβεθικὸς, ἢ ὁποῖα διασέλλει μὲν τὴν φράσιν, δὲν ξεχωρίζει ὅμως τὴν οὐσιώδη σύγκρασιν τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ὅθεν πρὸς μὲν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου παραβαλλομένη ἢ ἐπουσιώδης αὐτὴ διαφορὰ, δὲν πρέπει νὰ μᾶς λυπῇ, ὅτε νὰ μᾶς καταισχύνη. Τὰ Ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ἦσαν, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Λυκούργου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους, μαθήματα διδακτὰ, τὰ ὁποῖα καὶ οἱ τότε νέοι τῶν Ἑλλήνων εἶχαν χρεῖαν διδασκαλικῆς ἐξηγήσεως διὰ νὰ τὰ ἐνοήσουν, καθὼς καὶ τῶρα ἡμεῖς. Αὐτὸς ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος ἐν τῷ περὶ τῆς Ὀμήρου Βοιωτῆς ἐξισορεῖ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος Ὀμηρὸς « διδασκαλεῖον κατασκευασάμενος (εἰς » Χίον) » ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπεα. Ἄν λοιπὸν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡροδότου ἡ Ὀμηρικὴ ποιήσις ἦτον μάθημα διδασκαλικόν, παντελῶς δὲν εἶναι ἐντροπὴ εἰς ἡμᾶς τὸ νὰ μὴν ὀμιλοῦμεν συνήθως καθὼς ποιητικῶς ἐσιχουργοῦσεν ὁ Ὀμηρὸς. Πρὸς δὲ τὴν ἐπεξεργασμένην καὶ ἐντεχνον φράσιν τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων, τὴν ἀπλῆν Δημοτικὴν παραβάλλοντες Διάλεκτον, τὴν εὐρίσκομεν ὑπ' αὐτὴν τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν, κατὰ μὲν τὴν ποικιλίαν τῆς φράσεως τρόπον τινα ἀποξενωμένην ἀπὸ τὴν ὁμογενῆ τῆς Ἀττικῆν, κατὰ δὲ τὴν φυσικὴν τῆς συναρμογῆν, οὐχ ἦττον ἔυρυθμον καὶ ἀρμονικὴν, ὡς

γνησίαν Ἑλληνικὴν. Ὡς ἐπιζόμενον εἶναι αὐτὴ ἡ περιγραφή τοῦ χρόνου, ἡ ὁποία ἀφῆρεσεν ἀπο τὴν κοινὴν χρῆσιν τοῦ λαοῦ τόσας λέξεις καὶ φράσεις διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν τόσων ἰδεῶν· αὐτὴ πάλιν ἡ ἴδια τοῦ χρόνου περιγραφή, διὰ τῆς ἀγγιστρόφου παλιρροίας τῶν περιστάσεων, καὶ τῆς καλλιέργειας τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, νὰ μεταφέρῃ, θεοῦ συναιρουμένου, εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν, τὰς αὐτὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων, τὰς αὐτὰς ἐπιδόσεις τῶν τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν, καὶ ἀκολούθως τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ φράσεις τῆς συνηθείας τῶν προπατόρων μας.

§ 46. Ἡ Γλῶσσα μας λοιπὸν εἶναι φύσει καὶ θεσει Ἑλληνικὴ, καὶ καμμία νόθος Γλωσσονομία δὲν δύναται νὰ τῆ ἀφαιρέσῃ αὐτὸ τὸ γνήσιον ὄνομα. Ὁθεν ἂν ὡς Γλῶσσα ζῶσα καὶ λαλουμένη χρειάζεται κάθαρσιν, ἡ κυρίως κάθαρσις αὐτῆς εἶναι τὸ νὰ ἀποβληθῇ μετὰ ζήλου ὅλη ἡ κακοζήλος νεοφανὴς ξενολογία τῶν Γλωσσονόμων, διὰ νὰ διατηρηθῇ ὁ φυσικὸς τῆς χαρακτῆρ ἀναλλοιώτως. Ἄν χρειάζεται διόρθωσιν, ἡ μόνη προσφύης διόρθωσις εἶναι τὸ νὰ ἀπορρίφθωῦν ὅλαι αἱ διεσραμμένοι καὶ γλωσσηματικαὶ διορθώσεις, ὅσαι ἐναντίον τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ συνηθείας κακοζήλως ἐπενοήθησαν, διὰ νὰ φυλαχθῇ παρ' ἡμῶν ὁ ἀρχαϊκὸς τύπος τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου ἀνόθευτος. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ ἀρμοδιώτερος τρόπος δι' οὗ ἡ κοινὴ φράσις δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἣν ἔχασεν ἔκτασιν; τοῦτον, τὸ μὲν ἐπικρατοῦν πνεῦμα τοῦ ἔθνους διὰ τοῦ ἐξευγετισμοῦ τῶν ἐκφράσεων πραγματικῶς τὸν ἀπέδειξεν. Ἡμεῖς δὲ, ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐφεξῆς, τοὺς λόγους καὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν πραγμάτων λεπτομερέστερον ἐξετάζοντες, θέλομεν δοκιμάσῃ νὰ τὸν ἐκθέσωμεν παρασικώτερον. Ἦδη δὲ περιορίζοντες τὴν ἐν τῷ παρόντι μελέτην καὶ θεωρίαν μας εἰς τὸ νὰ παραστήσωμεν τὴν φυσικὴν συναρμογὴν τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου, τοιαύτην διαπραγματικῶς ὑφίσταται, καὶ ἔθνικῶς διαγνωρίζεται,

χρεωσούμεν νὰ ἀπορρίψωμεν ὅλα τὰ ξενολογικὰ ἐκεῖνα νόθα ὀνόματα, δι' ὧν οἱ ἀπειρόκαλοι λαοπλάνοι τὰ νηπιώδη πνεύματα τῶν πρωτοπείρων ἡμιμαθῶν ἀγυρτικῶς ἐκθροοῦντες, ἐδοκίμασαν νὰ ζήσουν ἀνυπέρβατα ὄρια διαχωρισμοῦ μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τῆς ὁποίας τὴν οὐσιώδη ἐνότητα μόν' οἱ ἀναισθητοῦντες ἤμποροῦν νὰ ἀπαρηθοῦν.

§ 4γ. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, καὶ μεταξὺ βαρβάρων, καὶ μεταξὺ τῶν πλέον δεινῶν περιστάσεων, ἐφύλαξε καὶ τὸν φυσικὸν τῆς τύπον καὶ χαρακτῆρα, καὶ τὴν ἐθνικὴν τῆς ἐπωνυμίαν, καὶ δι' αὐτῆς διεσώθη ἡ ἐθνικὴ ἐπωνυμία τοῦ Γένους μας. Ἢδὴ λοιπὸν, ὅτε κρεῖττονι εὐδοκία, ἢ πρὸ διακοσίων χρόνων εὐτυχῶς γενομένη, μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀναγέννησις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐξάπλωσε τὰ φῶτα τῆς μαθήσεως εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς τάξεις τοῦ ἐθνικοῦ πολιτεύματος, καὶ τὴν ὄρεξιν τοῦ καλοῦ κοινὴν εἰς ὅλον τὸ Γένος ἀπεκατέστησεν· ἤδη, ἐν ᾧ διὰ τῆς φωταγωγῆς διδασκαλίας τῶν τόσων λαμπρῶν φωστήρων, τοὺς ὁποίους ὁ παρελθὼν αἶων, εὐτυχῆς συνέχεια τοῦ προπαραελθόντος εὐδαιμόνως παρήγαγεν, ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον κοινὴ ἐπίδοσις εὐρίσκεται εὐφυῶς προετοιμασμένη, καὶ καρποὺς ὠρίμους τελειότερας μαθήσεως ἐπαγγέλλεται· ἤδη τέλος πάντων, ἐν ᾧ τὸ ἐξευγениσμένον ὕφος τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου, ἐξηκριβωμένον ἀπὸ τόσας γνησίας συγγραφὰς ἀνοθεύτων ὁμογενῶν, ἔφθασε νὰ ἐπαναλάβῃ ἐν γένει τὴν φυσικὴν του καθαρότητα καὶ κομψότητα, ἡμεῖς οἱ Ἑλλήνων ἀπόγονοι τὸ οἰκεῖον ἀπογνωρίζοντες καλὸν, καὶ τὴν εὐκλειαν τοῦ Γένους μας ἀγενῶς ὀλιγοροῦντες, νὰ δοκιμάσωμεν ἤδη, δυνάμει μιᾶς κακορέκτου χυδαϊκῆς Γλωσσονομίας νὰ ἀνατρέψωμεν τὴν Εὐγενικὴν Γλῶσσαν τῶν προπατόρων μας, ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ τὴν διορθώσωμεν, καὶ καρικινκῶς ὀπισθοδρομοῦντες νὰ κατέβωμεν ἄνω, διὰ νὰ ἀναβῶμεν κάτω, κατὰ τὸν Θεμίσιον· ὥσε τὰς τοῦ ἰε' αἰῶνος ἀποβολή-

μίας χυδαιολογίας ἐκ νέου ἀνακαινίζοντες, καὶ εἰς τὴν μίξο-
 βάρβαρον χύτραν τοῦ Γραικολατινισμοῦ κακορέκτως ἀνασμί-
 γοντες, νὰ δημιουργήσωμεν μίαν σεσαθρωμένην νέαν Γλῶσσαν,
 ἀνύπαρκτον, Γραικικὴν, ξεχωρισμένην καὶ ἀπηλλοτριωμέ-
 νην ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπερ ὡς πρὸς τὴν Γλῶσσαν τοῦ Γέ-
 νους μας εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον! τοῦτο μᾶς φαίνεται τῶντι
 μιᾶς συστηματικῆς κακοσοφίας ὀλέθριον μελέτημα, τὸ ὁποῖον
 εἶθε ἢ συντηρητικὴ δύναμις τῆς ὀλοκληρίας τοῦ Γένους μας,
 διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἔθνικοῦ πνεύματος, νὰ διασκεδάσῃ ὡς
 χιμαίρειον φάντασμα!

§ 4δ. Αὐτὴν δὲ τὴν περὶ τῆς προσωνομίας τῆς Ἐθνικῆς
 μας Διαλέκτου διένεξιν, ἅς μὴν τὴν ἐκλάβῃ κανένας μετριό-
 φρων μικρόψυχος ὡς μικρολογίαν ἀσήμαντον· ἡ Γλῶσσα εἶναι
 τὸ πρῶτον ἠθικὸν συστατικὸν ἑνὸς ἔθνους. Ὅταν τὸ ὄνομα τῆς
 Ἐθνικῆς Διαλέκτου ἀλλάξῃ, ἀφεύκτως μεταβάλλεις καὶ τοῦ
 ἔθνους τὸ ὄνομα. Μεταβληθέντος δὲ τοῦ ἔθνικοῦ ὀνόματος, ἐξ
 ἀνάγκης καὶ ὅλη ἡ ἔθνικὴ ὑπαρξίς τοῦ Γένους ἀπογνωρίζεται.
 Ὅθεν αὐτὴ μόνῃ ἡ διαίρεσις τῆς Γραικικῆς γλώσσης ἀπὸ τὴν
 Ἑλληνικὴν δύναται νὰ προξενήσῃ καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ ἔ-
 θνους, ὥστε οἱ μὲν νὰ λέγονται Γραικοί, οἱ δὲ νὰ ὀνομάζωνται
 Ἑλληνας. Καὶ ἀκολούθως, ὡς ἐκ συστήματος ἑτερόγλωσσοι,
 καὶ ἐξ αἰρέσεως ἄλλοεθνεῖς, νὰ ἀντιφέρονται μεταξύ των καὶ νὰ
 διαμάχωνται, τὸ ὁποῖον θελεῖ ἀποβῆ, ὃ μὴ γένοιτο, ἡ τελευ-
 ταία δυστυχία, καὶ κατασχύνη τοῦ Γένους μας.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ Διαίρεσως τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου εἰς χωρικά ἰδιώματα.

§ 4ε ΔΙΑΛΕΚΤΟΝ Κοινὴν, κατὰ γενικωτέραν σημασίαν τὸν ὄρον ἐκλαμβάνοντες, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἀπεδείχθη, ὀνομάζομεν τὴν ἕως εἰς ἡμᾶς καθ' ἀδιάκοπον συνέχειαν, ἐκ προγονικῆς παραδόσεως, μετενεχθεῖσαν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἣ ὁποία κατὰ σύμμειξιν τῶν ἀρχαίων Διαλέκτων συνθεμένη ἐν γένει, μετέχει μὲν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τύπου ἐκάστης, ἔχει δὲ ἰδίαν νεωτέραν μορφήν, ὡς ζῶσα καὶ λαλουμένη Ἐθνικὴ Διάλεκτος, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν Δημοτικὴν κοινὴν χρῆσιν καὶ Συνῆθειαν.

§ 4ς. Αὐτὴ ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος, κατὰ μὲν τὴν ὀλικὴν τῆς σύνθεσιν τεχνολογικῶς ἐξεταζομένη, εὐρίσκεται μία καὶ ἡ αὐτὴ, ὁμογενὴς καὶ ὁμόφωνος, μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἐξ ἧς καὶ ὀλικῶς παράγεται, καὶ καθ' ἣν ὀλομερῶς συναρμολογεῖται. Κατὰ δὲ τὴν ἐν μέρει Δημοτικὴν χρῆσιν, καὶ ἰδιαίτουσαν μορφήν θεωρουμένη, ὑποδιαιρεῖται εἰς τόσας ἐμφυλίους Διαλέκτους, καὶ χωρικά ἰδιώματα, ὅσα καὶ χωρία, καὶ πόλεις εὐρίσκονται κατοικημένα ἀπὸ ὁμογενεῖς ἀπογόνους Ἑλλήνων. Ὡς ἐκ κυρίως καὶ ἀληθῶς Διάλεκτον ἀπολύτως Κοινὴν, ἣ ὁποία νὰ ὀμιλῆται καὶ νὰ συνηθίζεται πανταχοῦ ὁμοειδῶς καὶ ὁμοτρόπως, δὲν ἔχομεν. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἐλάττωμα τῆς τωρινῆς καταστάσεως τοῦ Γένους μας, μῆτε ἀπλῶς τῆς ἀμαθείας, ἣ τοῦ ἐκβαρβαρισμοῦ ἀποτέλεσμα. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιότεροι πρόγονοι μας· αὐτοὶ οἱ εἰς τὸ ἄκρον τῆς Σοφίας καὶ Εὐγλωτ-

τίας φθάσαντες παλαιοὶ Ἕλληνες, δὲν εἶχαν ποτὲ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατὰ χώρας καὶ τόπους Ἐθνικὴν Διαλέκτον. Ἐξ αὐτῶν ὅμως τῶν ἐμφυλίων Διαλέκτων, καὶ χωρικῶν Ἰδιωμάτων, τὰ ὅποια θέσει μὲν φαίνονται διαφορετικὰ, φύσει δὲ γνωρίζονται ὁμογενῆ καὶ ὁμόφωνα, καθ' ὃ καὶ πρὸς ἄλληλα ἐν γένει συνέχονται, συγκροτεῖται μία Κοινὴ Ἐθνικὴ Διάλεκτος, ὡς ἀπὸ κοινοῦ τύπου συνθεμένη, καθὼς καὶ προϊόντος τοῦ λόγου θέλομεν παραστήσει σαφέστερα.

§ 45. Αὐτῶν τῶν κατ' εἶδος χωρικῶν Ἰδιωμάτων τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν κατὰ μέρος τύπον, καὶ χαρακτῆρα, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ γήση ἕνας φιλαλήθης ἐξεταστῆς μὲ λεπτομερῆ ἀκρίβειαν, χωρὶς νὰ καταδαπανήσῃ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ καιρὸν καὶ κόπον, περισσότερον ἀπ' ὅσον ἐπιτρέπουν οἱ φυσικοὶ ὄροι τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ὅμως ἔργον ἄξιον περιεργείας, καὶ μιᾶς συστηματικῆς Ἀκαδημίας ἀντικειν μελέτημα. Εἰς ἡμᾶς δὲ, καθ' ὅσον ἐφεῖται νὰ ἀνακρίνωμεν, κατὰ γενικὴν θεωρίαν, καὶ ἰδίαν πείραν, συμπεραίνοντες, ἀρκεῖ νὰ προσδιορίσωμεν τὰ κεφαλαιωδέστερα, ἀνάγοντες τὰ μερικώτερα εἰς τὸν γενικώτερον τύπον καὶ χαρακτῆρα τῶν ἐπικρατεσέρων, μὲ τὰ ὅποια καὶ κατὰ σχῆμα καὶ κατὰ φωνὴν συνέχονται.

§ 46. Αὐτὴ ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐνδεχομένη εὐκρίνεια τῶν χωρικῶν Ἰδιωμάτων, ἢμπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ἀλάνθασα εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ φυσικοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος τῆς Ἐθνικῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ὅπερ ἐστὶ τὸ παρ' ἡμῖν σκοπούμενον.

§ 47. Ἄλλ' ὑπάρχει τάχα πραγματικῶς μία Ἐθνικὴ Διάλεκτος, τὴν ὁποίαν ὀρθῶ τῷ λόγῳ Κοινὴν ἢμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν; Τοῦτο εἶναι κυρίως τὸ πρῶτισον τῆς συζητήσεως πρόβλημα. Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν πρὸ πάντων ἂν τὸ ὑποκείμενον τῆς παρούσης Μελέτης ἔχει τῶντι πραγματικὴν ὑπόστα-

σιν, καὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀνύπαρκτον πλάσμα τῆς φαντασίας μας. Εἰς τὴν ἐξέτασιν ὁμῶς ἐνὸς πράγματος, αὐτὴ ἢ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξις εἶναι ὁ ἰσχυρότερος λόγος, καθ' ὅτι τὰ πράγματα λόγων οὐ χρήζει ὡς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ὄντα ἀληθείας γνωρίσματα. Διὰ τὸ εὐκρινῆσωμεν ὁμῶς τοὺς ὅρους τῶν πραγμάτων, ἀνάγκη εἶναι τὸ μεταχειρισθῶμεν τὰ πανδήμως συνηθισμένα ὀνόματα. Ὅσον τὴν Κοινὴν Ἐθνικὴν Διάλεκτον, τὸ Γένος ὅλο κοινῶς τὴν ὀνομάζει Γλῶσσαν Ῥωμαίικην (α) καὶ εἶπαμεν ἐν τοῖς προλαβοῦσι τὸν λόγον τοῦ διατί. Δὲν πρόκειται ἤδη τὸ ἐξετάσωμεν ἀν ὀρθῶς, ἢ καταχρηστικῶς συνηθίζεται ἡ ἔθνικὴ αὐτὴ προσωνυμία ἐπὶ τῆς ἔθνικῆς διαλέκτου μας. Ἐκθέσαμεν ἀνωτέρω τοὺς λόγους ἱστορικῶς, καθ' οὓς ἐπεκράτησεν. Ἢδη πρόκειται τὸ ἐκλάβωμεν αὐτὸν τὸν ὅρον ὡς ἀπλῶς ὁμολογούμενον, καὶ παρασατικόν, ἐκ κοινῆς συνθήκης, ἐνὸς πράγματος ὀρισμένου καὶ πανδήμως καθομολογουμένου.

§ ρ. Ἄς παρατηρήσωμεν λοιπὸν ὅτι ὅλοι οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι καὶ πολιτικῶς ἐν γένει Ῥωμαῖοι ὀνομάζονται, λέγουν, δοξάζουν, καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι ὀμιλοῦν Ῥωμαίικα. Καθ' ἕνα ὁμῶς ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὴν ἐγχώριόν του φράσιν καὶ προφορὰν, ὀμιλεῖ ἰδιαζόντως μίαν Γλῶσσαν τρόπον τινα διαφορετικὴν. ὁ Ἀθηναῖος ὀμιλεῖ Ἀθηναίικα· ὁ Χῖος Χιώτικα· ὁ Κύπριος Κυπριώτικα· καὶ καθ' ἑξῆς οἱ ἄλλοι καθ' ἕνα τὴν Γλῶσσαν τοῦ τόπου του.

§ ρα. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἡ Διάλεκτος ἐκάστου τόπου καὶ ἐκάστης μοίρας τοῦ Γένους φαίνεται, καὶ κατὰ προφορὰν, καὶ κατὰ λέξιν διαφορετικὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας ὁμογενεῖς Διαλέκτους, βλέ-

---

(α) Ἡ λέξις Διάλεκτος, δὲν εὐρίσκεται ἐν χρήσει εἰς τὴν Δημοτικὴν κοινὴν φράσιν. Καὶ τοῦτο ἴσως εἶναι ἓνα τῶν πολλῶν σημείων τῆς ἀρχαιότητος τῆς Γλώσσης μας.

πομεν ἐν ταυτῷ ὅτι ἡ αὐτὴ Διαλέκτος, τῆς ὁποίας ὁ ξεισμός προσκρούει εἰς τὴν ἀκοήν τῶν μὴ ὑφesiῶν, γνωρίζεται οὐχ ἥττον ὡς οἰκεία καὶ ὁμογενής, σχέσιν ἔχουσα γνησίαν πρὸς τὴν ἐπιχώριον τῶν συνομόρων Διάλεκτον. Πόθεν ἄρα γεννᾶται ἡ σχέσις αὐτὴ, ἂν δὲν ὑπῆρχε μία γενικὴ συγγένεια μεταξὺ ὅλων ἐκείνων τῶν χωρικῶν Διαλέκτων, αἱ ὁποῖαι ὡς ἀπὸ κοινοῦ τύπου, καὶ κατὰ φωνήν, καὶ κατὰ σχῆμα, μεταξὺ των συνέχονται; τὸ προσφυές ὄργανον, δι' οὗ ἡ φυσικὴ αὐτὴ σχέσις γνωρίζεται, εἶναι ἡ ἕξις τῆς ἀκοῆς. Ἐνας ἄλλοεθνής, ὅσον καὶ ἂν εἶναι κατὰ θεωρίαν πεπαιδευμένος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, δὲν ἠμπορεῖ ποτέ, οὔτε τὸν ξεισμόν καὶ τὴν ἐπ' ἔλαττον διαφορὰν μιᾶς ἐγχωρίου Διαλέκτου νὰ διακρίνη, οὔτε τὴν πρὸς τὰς ἄλλας γνησίαν σχέσιν καὶ οἰκειότητα νὰ γνωρίσῃ μὲ εὐκρίνειαν. Ὅλα τὰ ἐκλαμβάνει ἀδιαφόρως, ὡς γνήσια καὶ κοινὰ, ἢ τὰ ὑπολαμβάνει ὡς διεφθαρμένα καὶ ξενικά. Ἐκ τούτου ἀνεφύησαν τὰ τόσα γραικοδάρβαρα λεξικά· αἱ τόσαι μιξοδάρβαρα Γραμματικαὶ ἀπὸ ξένους συνθεμέναι· ἐκ τούτου τέλος πάντων παρήχθησαν καὶ αἱ ἀλλόκοτοι καὶ ἀλλοπρόσαλλοι διορθώσεις δυνάμει τῶν ὁποίων ὁ φυσικὸς χαρακτήρ τῆς διαλέκτου ἀπογνωρίζεται. Πῶς λοιπὸν αὐτὴ ἡ ἐν γένει σχέσις τῶν διαφόρων Διαλέκτων πρὸς ἀλλήλας ὑφίσταται, καὶ μὲ ὅλην τὴν γλωσσηματικὴν ποικιλίαν, καὶ διαφορετικὴν ἰδιοτροπίαν τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην, τὰς συνδέει ὅλας μεταξὺ των, καὶ μία γενικὴ ἀποκαθίσταται γλῶσσα, ἂν δὲν ὑπῆρχε τῶντι, ὡς γενικὸς τύπος καὶ ὑπογραμμὸς, μία κοινὴ Ἑθνικὴ Διάλεκτος, τῆς ὁποίας αἱ πανδήμως συνηθισμένοι λέξεις, αἱ κοινῶς παραδεδεγμένοι φράσεις, ἤθελαν προσδιορίζῃ τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν καὶ πρωτότυπον χαρακτῆρα τῆς Γλώσσης; αὐτὴν ὅθεν τὴν δι' ἐνὸς γενικοῦ τύπου φωνὴν τὰς ἐν μέρει Διαλέκτους συμπεριλαμβάνουσιν, Κοινὴν Ἑθνικὴν ὀνομάζομεν Διάλεκτον.

§ ρβ. Ἀλλὰ πῶς διακρίνεται αὐτὴ ἡ κοινὴ Ἐθνικὴ Διάλεκτος ἀπὸ τὰς ἐν μέρει εἰδικάς, ἐν ᾧ καθ' ἑνας τὴν ἐγγχώριόντου Διάλεκτον ὡς Κοινὴν ἐκλαμβάνει; καὶ τούτου ἡ ἀπόδειξις εἶναι πραγματικὴ. Ἄς ἀναγνώσῃ τινὰς εἰς μίαν συνέλευσιν φύσει ὁμογενῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ διαφόρων τόπων καὶ χώρας συναθροισμένων, οἱ ὅποιοι νὰ μὴν εἶναι ποτισμένοι μὲ τὸ ξινὸν γάλα τῆς ξενολογίας, μήτε θολωμένοι μὲ τὸ πικρὸν δέλεαρ τῆς γλωσσονομίας, ἀλλὰ νὰ ἔχουν καθ' ἕξιν ἐκ γενετῆς τὴν ἀκοήτων γυμνασμένην εἰς τὴν πατροπαράδοτον Γλῶσσαν των, ἃς ἀναγνώσῃ, λέγομεν, εἰς ἐπήκοον αὐτῶν ὅλων μίαν προκήρυξιν, λόγου χάριν, τοῦ Λογίου Ἐρμου, ἢ ἕνα μέρος τῶν Ἄυτοσχεδίων Στοχασμῶν, καὶ μάλιστα τῶν τελευταίων χρόνων τῆς γλωσσονομικῆς αἰρέσεως, καὶ θέλει ἰδῆ ὀφθαλμοφανῶς τὴν διαφωμίαν καὶ δυσαρέσκειαν τῶν ἀκροατῶν· ὁ ἕνας θέλει εἰπῆ αὐτὰ εἶναι Χιώτικα· ὁ ἄλλος Κυπριώτικα. Ἄλλος Κριτικά ἢ Ἀρδανίτικα, καὶ ὅλοι κοινῶς ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι Ῥωμαίϊκα. Ἄς διαβάσῃ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἕνα λόγον τοῦ Μηνιατῆ, ἢ τοῦ Θεοτόκῃ· μίαν περικοπὴν τοῦ Σκούφου· ἢ ἕνα τραγοῦδι τοῦ Γιακουμάκη, καὶ ἀμέσως θέλει ἰδῆ αὐτοὺς ὅλους, γνωρίζοντας τὴν γενικὴν τῆς φράσεως γνησιότητα, νὰ ὁμολογήσουν μιᾶ φωνῇ, ὅτι αὐτὰ εἶναι καθαρὰ Ῥωμαίϊκα. Καὶ αὕτη εἶναι τῆς Κοινῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου κοινὴ Ἐθνικὴ ὁμολογία.

§ ργ. Γνωστὸν εἶναι τοῖς πᾶσιν ὅτι εἰς ὅλους τοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, ἀναγινώσκονται κατ' ἔτος τὴν μεγάλην Σαρακοσὴν, εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ, οἱ λόγοι τοῦ Μηνιατῆ. ἀναγινώσκονται ἐνίοτε καὶ οἱ, Ἄμαρτωλῶν Σωτηρία, ἐπιγραφόμενοι λόγοι τοῦ Ἀγαπίου. Ἀλλ' ἡ μὲν γλῶσσα τοῦ Μηνιατῆ ἠδύνη καὶ ἀρέσκει εἰς ὅλους, ἡ δὲ γλῶσσα τοῦ Ἀγαπίου ἀηδιάζει καὶ ἀπαρέσκει εἰς τοὺς περισσοτέρους. Πόθεν τοῦτο προέρχεται; ἀπὸ τὸ ὅ,τι ὁ ἕνας ὁμιλεῖ τὴν

Κοινήν Γλῶσσαν τοῦ ἔθνους, καὶ ὄχι τὴν χωρικὴν του διαλέκτου, ὁ δ' ἄλλος ὁμιλεῖ γλῶσσαν χωρικὴν καὶ γλωσσηματικῶς κατασκευασμένην, καὶ ὄχι Γλῶσσαν Κοινήν. Ὑπάρχει ἄρα πραγματικῶς, καὶ ὄχι κατὰ φαντασίαν ἰδεολογικῶς, μία Κοινὴ Ἐθνικὴ Διάλεκτος, γνωρισμένη, καὶ κοινῶς παρὰ πάντων ὁμολογουμένη. Αὐτὴν ζητεῖ ὁ ἀπλοῦς ἄνθρωπος, ὅταν παρακαλῆ ἓνα πεπαιδευμένον νὰ τὸν γράψῃ ἓνα γράμμα πρὸς τὸν Ἀρχιερα τοῦ τόπου του. Αὐτὴν ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ προεστοὶ ἐνὸς τόπου, ὅταν παρακαλοῦν τὸν διδάσκαλον τοῦ κοινοῦ σχολείου νὰ γράψῃ μίαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Πατριάρχην. Αὐτὴν οἱ Γραμματικοὶ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Αὐθεντειῶν γυμνάζονται. Αὐτὴν οἱ εὐγενεῖς καὶ πεπαιδευμένοι τοῦ Γένους μας συνήθως μεταχειρίζονται. Ἀλλὰ ποῦ ὁμιλεῖται κοινῶς αὐτὴ ἡ Κοινὴ Διάλεκτος; ἐν γένει μὲν πανταχοῦ, ὅπου εὐρίσκονται Ἑλλήνων ἀπόγονοι πεπαιδευμένοι ἰδιαζόντως δὲ οὐδαμοῦ, καὶ μάλιστα ὅπου εὐρίσκονται χυδαῖοι, ἢ χυδαιολόγοι διορθωταί.

§ ρδ. Καὶ αὐτὰ μὲν ὅλα, ὡς πρὸς εἰδήμονας ὁμογενεῖς, εἶναι τετριμμένα ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν καμμίαν ἄλλην χάριν, εἰ μὴ ὅτι εἶναι τοῖς πᾶσιν ὁμολογούμεναι. Εἶναι δὲ, νομίζομεν, ἀναγκαιόταται πρὸς πιστοποίησιν ἐκείνων, ὅσοι ἢ περιωρισμένοι εἰς τὴν χώραν τῆς γεννήσεως των, δὲν γνωρίζουν, εἰ μὴ τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν των, ἢ ἐν ἀλλοδαπῇ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας περισρεφόμενοι μετέλλαξαν καθ' ἑξὶν τὸν φυσικὸν τῆς διαλέκτου ῥυθμὸν, καὶ ξένην ἀπὸ ξένας κατὰ μίμησιν ἀνέπλασαν ἀνθαιρέτως διάλεκτον. Εἶθε ἢ ἐπίγνωσις αὐτῆς τῆς κοινῶς καθομολογουμένης Κοινῆς Διαλέκτου νὰ καταπραύνη τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτῶν, ὡς ἐμοφωνοῦντες ὡς ὁμογενεῖς νὰ συνομολογήσουν καὶ αὐτοὶ ὡς ὁμόγλωσσοι τὰ παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν πανδήμως ὁμολογούμενα! εἰδὲ μὴ, αὐτοὶ μὲν ἀδιόρθωτοι θέλουν ἐπιμείνῃ εἰς τὰς σρεβλὰς διορθώσεις τῆς γλώσσης των, ἡμεῖς

δὲ, ὡς φύσει Ἕλληνες, οὐχ ἤττον θέλομεν διατηρήσῃ τὴν πρό-
 τοσούτων αἰώνων ὑφισταμένην Κοινὴν Διάλεκτον τοῦ Γένους μας.

§ ρ εἰς ἃς οὐ λοιπὸν ἀπεδείχθη πραγματικῶς ἡ πανδημῶς
 καθομολογουμένη ὑπαρξίς τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ἅς δοκιμά-
 σωμεν ἤδη νὰ διακρίνωμεν καὶ τὰ κατ' εἶδος κεφαλαιωδέσσερα
 χωρικά ἰδιώματα, τὰ ὅποια καὶ εἰδικῶς διαλέκτους ἀν ὀνομά-
 σωμεν, δὲν σφάλλομεν, καθ' ὅτι ἴδιον ἔχοντα ἐν μέρει χαρακτῆρα,
 καθ' ἐν ὧς μία εἰδικὴ διάλεκτος διακρίνεται. Ἐννοεῖται δὲ κατὰ
 τοὺς γραμματικούς ἡ Διάλεκτος τριχῶς.

α. Ἡ κατ' ὅλου ὀνόματος ἀλλαγὴν, ὅπερ διαφορὰν κατὰ
 λέξιν ἡμεῖς λέγομεν.

β. Ἡ κατὰ μέρος τί. Καὶ τοῦτο τριχῶς ἢ κατὰ πρόσθεσιν,
 ἢ κατὰ ἀφαίρεσιν, ἢ κατὰ μετάθεσιν σοιχείου. Ὅπερ διαφορὰν
 ἀπλῶς κατὰ σοιχείον ἅς ὀνομάσωμεν.

γ. Ἡ κατὰ συμβεθελῆς. Καὶ τοῦτο, ἢ κατὰ πρωσφῶδιαν, ἢ
 κατὰ πνεῦμα. Ὅπερ ἡμεῖς διαφορὰν ἀπλῶς κατὰ προφορὰν ἅς
 ἐκλάβωμεν.

Εἰς αὐτὰ τὰ τρία τῆς διαλέκτου χαρακτηριστικὰ, ἡμποροῦ-
 μεν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν κατὰ μετασχηματισμὸν τῆς λέξεως
 διαφορὰν καθ' ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι μία τῶν κατὰ συμβεθελῆς
 ἰδιοτήτων.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τετραπλοῦν λόγον ἐξετάζοντες ἐν γένει
 τὰ κατὰ τόπους καὶ χώρας τῆς Ἑλλάδος δημοτικὰ ἰδιώματα,
 ἡμποροῦμεν ἴσως προσφωῶς ἀνακεφαλαιοῦντες τὴν ἐξέτασιν,
 χωρὶς νὰ ἐκπέσωμεν πολὺ τῆς ἐπ' ἔλαττον ἀκριβολογίας, νὰ τὰ
 ἀνάξωμεν ἐν γένει, κατὰ τὸν ἐπικρατέστερον χαρακτῆρα ἐκάστου,
 εἰς δώδεκα κεφαλαιωδέσσερας διαλέκτους (26) εἶναι δὲ αὗται.

α. Ἡ τῶν κατοίκων Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ
 τῶν περίξ χωρίων, ἐγχώριος Διάλεκτος, τῆς ὁποίας τὸ μὲν
 δημοτικὸν καὶ χυδαϊκὸν μέρος ἔχει ἐπικρατέστερον τύπον τῶν

Αιολοδωρικόν, τὸ δὲ ἐξευγενισμένον, καὶ σπουδαιολογικόν, πρὸς τὴν νεωτέραν ῥέπει Ἀττικὴν, καθ' ἣν ἡ Κοινὴ Ἑλληνικὴ συναρμολογεῖται Διάλεκτος.

β'. Ἡ τῆς Βιθυνίας καὶ τῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας τόπων, ἧς ἐπικρατέστερος χαρακτήρ φαίνεται ὁ σύμμικτος ἀρχαῖος Ἰωνικός καὶ Αἰολικός.

γ'. Ἡ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῶν περὶ τὸν Πόντον χωρίων, τῆς ὁποίας ἐπικρατέστερος χαρακτήρ διακρίνεται ὁ Ἰωνικός (α).

δ'. Ἡ τῆς Μακεδονίας καὶ Θετταλίας, ἡ καὶ ἀπλούστερον λεγομένη Ρουμελιώτικη, ἐν ἧ καὶ ἡ τῆς Ἠπείρου ἀνάγεται, ἧς ἐπικρατέστερος χαρακτήρ γνωρίζεται ὁ Αἰολικός.

ε'. Ἡ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς ἣν ἀνάγεται ἡ τῆς Εὐβοίας, καὶ Βοιωτίας, καὶ Πελοποννήσου ἐν γένει Διάλεκτος, ἧς ἐπικρατέστερος χαρακτήρ ὁ σύμμικτος Ἀττικός καὶ Δωρικός, ὃς ἐστὶ κυρίως ὁ ἀρχαῖος Ἀττικός.

ς'. Ἡ τῆς Μιτυλήνης, ἧτις εἰς διάφορα ἐγχώρια διαιρεῖται ἰδιώματα, χαρακτῆρα ἔχουσα ἐπικρατέστερον τὸν σύμμικτον Αἰολικὸν καὶ Ἰωνικόν (β).

ζ'. Ἡ τῶν Λακῶνων, ἣν καὶ ἀπλῶς Τζακωνίτικην ὀνομάζομεν, ἧς ἴδιος χαρακτήρ ὁ ἀρχαῖος Δωρικός.

η'. Ἡ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἣν καὶ ἀπλῶς Νησιώτικην ὀνομάζομεν. Αὐτῆς ὁ χαρακτήρ, καὶ τοι ἀπὸ ξένας

(α) Εἰς αὐτὴν τὴν γλῶσσαν τὸ ὑπερβάλλον τῶν διεφθαρμένων Τούρκικων λέξεων ἀπαμαυροῖ ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἀρχαῖον τύπον τῆς ἐμφυλίου Διαλέκτου, μ' ὅλον τοῦτο, μεταξὺ ὅλης ἐκείνης τῆς νόθου ἰδιολογίας, διακρίνεται οὐχ ἥττον ὁ φυσικὸς χαρακτήρ τῆς Γλώσσης.

(β) Αὐτὴ ἡ σύμμιξις τοῦ Ἰωνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Γλώσσης μὲ τὸν Αἰολικὸν ἀποδεικνύει τῆς διαλέκτου τὴν ἀρχαιότητα, καθ' ὅτι ὁμολογουμένως προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν Αἰολικῶν ἀποικιῶν μὲ τοὺς εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν Ἴωνας, ὡς ἐν τῇ ἁ Μελέτῃ ἐκθέσαμεν.

διαλέκτους μεταπεποιημένος, οὐχ ἦττον φαίνεται νὰ εἶναι σύμ-
μικτος Ἰωνικός, Δωρικοῦ καὶ Αἰολικοῦ μετέχων.

δ'. Ἡ τῆς Χίου, ἣτις καὶ εἰς πολλά ἐγχώρια ὑποδιαιρεῖται
ιδιώματα, πάντῃ ὅμως διαφοροτικά τῶν ἄλλων νήσων. Αὐτῆς ἐπι-
κρατέστερος χαρακτήρ προφανῶς γνωρίζεται ὁ σύμμικτος Ἰωνικός.

ε'. Ἡ τῶν Ἰωνίων ἐπτὰ νήσων, πάντῃ διαφέρουσα τῶν ἄλ-
λων, ὡς ἐν γένει ἐπὶ Ἰταλικοῦ τύπου μορφωμένη, διὰ τὸ ἐπι-
κρατοῦν ἔθος τῆς Διαλέκτου τῶν Βενετῶν.

ια'. Ἡ τῆς Κρήτης, ἣτις εἰς πολλά ἐγχώρια ὑποδιαιρεῖται
ιδιώματα. Αὐτῆς ἐπικρατέστερος χαρακτήρ διακρίνεται ὁ σύμ-
μικτος Δωρικός.

ιβ'. Ἡ τῆς Κύπρου, καθ' ὅλου διαφέρουσα τῶν ἄλλων εἰδι-
κῶς, ὑποδηρημένη δὲ καὶ αὐτὴ χωρικῶς εἰς τόσα ἐγχώρια
ιδιώματα, ὅσα καὶ χωρία καὶ πόλεις εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον εὐ-
ρίσκονται. Αὐτῆς ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ, καθ' ὅσον ἠμποροῦμεν
νὰ κρίνωμεν, φαίνεται σύμμικτος, καὶ πολὺ τοῦ χαρακτῆρος
τῶν ξένων διαλέκτων μετέχων. Ὁ τύπος ὅμως τῆς φωνῆς ἐν
γένει εἶναι Ἑλληνικός (α).

§ ρς. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ τοπικὰ ιδιώματα τῆς Κοινῆς Ἑλλη-
νικῆς Γλώσσης, τὰ ὅποια ὑποδιαιροῦνται, ὡς εἶπειν, ἐπ'
ἄπειρον, ἀνακεφαλαιοῦντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εὐρίσκομεν,
ἀν ὄχι μὲ ἐντελεσάτην ἀκρίβειαν, τοῦλάχιστον ὅμως κατὰ γε-
νικὴν θεωρίαν, τὸν γενικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα, καθ' ὃν τὸ
ὅλον τῆς Κοινῆς Διαλέκτου οὐσιωδῶς συναρμολογεῖται. Με-
ταξὺ αὐτῶν βλέπομεν ὅτι, εἰς ἄλλα μὲν ὁ Αἰολικὸς χαρακτήρ
εὐρίσκεται σύμμικτος μὲ τὸν ἀρχαῖον Ἰωνικόν, καὶ ἐναλλάξ.

(α) Ἄξιον περιεργείας μᾶς φαίνεται τὸ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι
μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐγχωρίων ιδιωμάτων, τὰ μόνα ιδιώματα
τῶν ὁποίων οἱ ἐγχώριοι δὲν μεταβάλλουν σχεδὸν ποτὲ οὔτε τὴν προ-
φορὰν, οὐδὲ τὴν φράσιν εἶναι τὸ τῆς Χίου, καὶ τὸ τῆς Κύπρου.

Εἰς ἄλλα δὲ ὁ Αἰολοδωρικὸς ἀπλῶς κυριεύει. Ἄλλα ἔχουν τὸν ἀρχαῖον Ἄττικὸν χαρακτῆρα μειγμένον μὲ τὸν Δωρικὸν, καὶ ἄλλα τὸν παλαιὸν Δωρικὸν, ἢ τὸν ἀρχαῖον Ἰωνικὸν κυριεύονται. Αὐτὰ διαφέρει τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἢ κατὰ λέξιν, καὶ προφορὰν, ἢ κατὰ σοιχεῖον, καὶ σχηματισμὸν λέξεων. Ἐν ταυτῷ δὲ καὶ συνέχονται μεταξύ των διὰ μιᾶς γενικῆς κοινότητος. Ὡς εἰ ἀν κἀνένας ἐκλάβῃ εἰδικῶς τὸν τύπον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν τῶν χωρικῶν ἰδιωμάτων ὡς γενικὸν τύπον τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, λαμβάνεται ὀλοτελῶς εἰς τὸ συμπέρασμα του. Εἰ δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἤθελε τὰ ὑποθέσῃ ἐν γένει ὡς νόθα καὶ διεφθαρμένα, καὶ ἤθελεν ἐκλάβῃ ὡς εἰδικὸν τύπον τῆς Κοινῆς Διαλέκτου τὸν τύπον τῆς νεωτέρας Ἄττικῆς, καὶ κατὰ τοῦτο προφανῶς παραλογίζεται. Ἀγαλυτικῶς λοιπὸν ἐξακριβοῦντες τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν, ἢ διαφορὰν αὐτῶν, εὐρίσκομεν ὅτι κατ' ἐν σύγκειται ἀπὸ τριῶν εἰδῶν λέξεις, καὶ φράσεις. Δηλαδή.

α'. Ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις ἀπολύτως κοινὰς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα.

β'. Ἀπὸ λέξεις, καὶ φράσεις κατὰ μέρος κοινὰς, καὶ τοῦτο διττῶς, ἢτοι, ἢ κοινὰς ὡς πρὸς τὰ γενικώτερα, ἢ κοινὰς ὡς πρὸς τὰ μερικώτερα, καὶ ἀκολούθως, ἢ κοινὰς ὡς πρὸς περισσότερα, ἢ κοινὰς ὡς πρὸς ὀλιγώτερα.

γ'. Ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις ἰδίας, αἱ ὁποῖαι μῆτε εἰς ἄλλο κἀνένα τοπικὸν ἰδίωμα εὐρίσκονται, μῆτε ἀπὸ ἄλλου τόπου κατοίκους συνηθίζονται.

§ ρζ. Αἱ μὲν λοιπὸν τοῦ πρώτου εἶδους λέξεις καὶ φράσεις, κατὰ συμμετοχὴν τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος, συσῆνουν τὴν γενικὴν τῆς γλώσσης κοινότητα. Αἱ δὲ τοῦ β'. κατὰ τὴν ἐν μέρει συνάφειαν τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, τὴν κατὰ σχέσιν συγγένειαν τῆς ἐν μέρει διαλέκτου χαρακτηρίζουν. Αἱ δὲ τοῦ γ'. τὴν εἰδικὴν ἰδιοτροπίαν, καὶ ἰδιολογίαν ἐκάστου ἀποτελοῦν. Ὡς εἰ

ἀπὸ μὲν τὰς τοῦ α'. καὶ β'. Εἶδους λέξεις καὶ φράσεις, μία γενική Κοινή Ἐθνική Διάλεκτος συναρμολογεῖται, τύπον καὶ χαρακτηῖρα ἔχουσα σύμμικτον. Ἀπὸ δὲ τὰς τοῦ γ'. εἶδους τὰ κατὰ μέρος χωρικά ἰδιώματα τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο εἰδικῶς διακρίνονται.

§ ρη. Αὐτῶν δὲ τῶν ἀπολύτως κοινῶν λέξεων, καὶ φράσεων, ἐξ ὧν ἡ Ἐθνική Κοινή Διάλεκτος συναρμολογεῖται, αἱ μὲν διακρίνονται ἐκ κοινῆς Συνηθείας Εὐγενικαί, αἱ δὲ χυδαῖκαί, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς διαιρέσεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν κοινήν κρίσιν τοῦ ἐπικρατεσέρου μέρους τοῦ Γένους διαδηλοῦται, ἢ κατὰ τὴν Δημοτικὴν χρῆσιν τοῦ πλήθους διαγνωρίζεται, διακρίνονται τὰ διάφορα εἶδη τοῦ ὕφους τῆς τοῦ λόγου συνθέσεως, τὰ ὁποῖα, ἐν οἰκείῳ τόπῳ, κατὰ κοινήν ὁμολογίαν, θελομέν ἐνκρινήσῃ λεπτομερέστερα. Αἱ δὲ τοῦ γ'. εἶδους κατὰ μέρος χωρικαὶ λέξεις καὶ φράσεις θεωροῦνται κοινῶς ὡς Γλωσσηματικά.

§ ρθ. Συνάγεται ἄρα ἐκ τούτου προφανῶς ὅτι ἀπὸ τὴν ποικίλην τροπολογίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, κατὰ σύγκρασιν τῶν γενικωτέρων Ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων, παράγεται ἡ κατ' ἡμᾶς Κοινή Ἐθνική Διάλεκτος, ἡ ὁποία συμπεριλαμβάνουσα τὰς γενικὰς ἰδιοτροπίας τῶν κοινοτέρων Ἰδιωμάτων, συμμετέχει ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου τοῦ χαρακτηῖρος ἐκάστου. Ὅθεν ὁ γενικὸς αὐτῆς χαρακτήρ εἶναι σύμμικτος. Καὶ τοῦτο ἄς σημειωθῇ ὡς οὐσιῶδες γνώρισμα, τὸ ὁποῖον θέλει μᾶς ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἀναλυτικὴν αὐτῆς ἐξακρίβωσιν. Ἐν τοσοῦτῳ ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ περὶ διορθώσεως, καὶ συνθέσεως τῆς κοινῆς φράσεως ξενολογικῶς τερατολογούμενα.

ΜΕΛΕΤΗ Γ΄.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Περὶ διορθώσεως τῆς Κοινῆς Γλώσσης.

§ α. Εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰς αὐτῆς τέλος πάντων τῆς σεμνῆς Γραμματικῆς τὴν διδασκαλίαν, εὐρέθησαν κατὰ καιροὺς ἄνθρωποι δύστροποι, δυσάρεστοι, οἰη-
ματῖαι, καὶ φιλαυτοὶ, οἱ ὁποῖοι τὴν ἰδίαν τῶν γνώμην ὑπερά-
νω τῶν κοινῶς καθομολογημένων νόμων θέμενοι, ἐδοκίμασαν
νὰ ἀνασκευάσουν τὰ καθεστῶτα, διὰ νὰ κατασκευάσουν, κατ'
ἰδίαν τῶν δοξασίαν, νεοφανές τι σύστημα.

§ β. Ὅλοι αὐτοὶ, εἰς κάθε καιρὸν, καὶ τόπον, εὐκολώ-
τατα ἀπόκτησαν καὶ προσηλύτους, καὶ ὁπαδοὺς· φύσει γὰρ τὸ
ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶναι ἐπιρρέπες εἰς τὰς καινοτομίας· καὶ
τοῦτο εἶναι φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῆς τοῦ εἰδέναι ὀρέξεως,
ἢ ὁποῖα εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ κοινὸν καταφύ-
γιον ὅλων αὐτῶν τῶν καινοτόμων Λαοπλάνων εἶναι ἡ πρόφα-
σις τοῦ νὰ διορθώσουν τὰ κοινῶς παραδεδεγμένα ὡς διεφθαρ-
μένα, καὶ νὰ ἐπανορθώσουν τὴν κοινὴν συνήθειαν ὡς παράλο-
γον κατάχρησιν.

§ γ. Τοιοῦτοι Λαοπλάνοι Αἰρεσιάρχαι ἀνεφάνησαν εἰς
τοὺς ἐσχάτους ἤδη χρόνους καὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς
Γλώσσης τοῦ Γένους μας, οἱ ὁποῖοι εἰς ξένους τόπους ἐκ
νεότητος περιφερόμενοι, καὶ τὴν ὀλοκληρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ
Γένους ὀλοκλήρως ἀπογνωρίζοντες, ἐπανέλαβον, ἐν γωνίᾳ που
καὶ ἐν παραβύσῳ κείμενοι, οὐδὲν ἤττον, ἢ τὸ νὰ μᾶς μάθουν
πῶς πρέπει νὰ ὀμιλοῦμεν τὴν πάτριον Γλῶσσαν μας· καὶ
διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν τόλμην τῶν, ἐτόλμησαν οὐχ ἤττον

νά δογματίσουν ὅτι, ἡ Κοινὴ Γλῶσσα εἶναι διεφθαρμένη, καὶ χρήζει διορθώσεως καὶ καθάρσεως. Ἀνάγκη εἶναι λοιπὸν νά ἐξετάσωμεν ποία εἶναι αὐτὴ ἡ Κοινὴ Γλῶσσα, ἡ ὁποία εἶναι διεφθαρμένη, καὶ ὁποίας χρήζει διορθώσεως, ἀφίνοντες ὡς τελευταίαν σκέψιν τὴν καθάρσιν.

§ δ. Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἡ διόρθωσις ἐνὸς ὁποιοῦδήποτε πράγματος ἀπαιτεῖ πρὸ πάντων τὸν εἰδικῶς διορισμὸν τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ἐφεξῆς τὴν διάγνωσιν τοῦ ἀρχετύπου σχεδιάσματος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀναγόμενον θεωρεῖται σχετικῶς ὡς διεφθαρμένον, καθ' ὃ καὶ πρέπει νά ἐπανορθωθῇ· τί γὰρ ἄλλο εἶναι ἡ διόρθωσις, εἰμὴ ἡ ἐπανόρθωσις τῶν μερῶν ἐνὸς ὑποκειμένου, τὰ ὁποία μετετράπησαν, ἢ διεφθάρησαν ἀπὸ τὸ πρωτότυπον σχῆμα τοῦ πρωτογενοῦς σχεδιάσματος;

§ ε. Ἡ Κοινὴ Γλῶσσα ἐνὸς ἔθνους, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς, ἢ ἡ παραγωγὴ τῆς, δὲν ἔχει ἄλλον κανόνα διαγνωστικὸν τοῦ πρωτοτύπου σχεδιάσματος, εἰμὴ τὴν κατ' ἔθνηκὴν συνθήκην κοινὴν χρῆσιν καὶ συνήθειαν. Ἡ Γλῶσσα λοιπὸν ἐνὸς ἔθνους, τοιαύτη οἷα εἶναι ἐν χρήσει, ἀποκαθίσταται ὡς πρὸς τὸ ἔθνος ὁποῦ συνήθως τὴν ὀμιλεῖ, Γλῶσσα φυσικὴ, καὶ κατὰ τοῦτο πρωτογενὴς καὶ πρωτότυπος. Ὁ κυρίως τύπος τῆς, ὁ φυσικὸς τῆς χαρακτήρ, εἶναι ἐκεῖνος, καθ' ὃν ἡ Κοινὴ Συνήθεια τὴν ἐμόρφωσεν. Ἄν αὐτὸν τὸν γενικὸν καὶ ἀναντίρρητον κανόνα παραβῆς, ὅλη σου ἡ Φιλοσοφικὴ Θεωρία κατανατᾶ μία Σοφιστικὴ σκευωρία, καὶ ὁλόκληρος ὁ συλλογισμὸς σου ἕνας καθόλου παραλογισμὸς.

§ ς. Πρωτογενὴς ἀπολύτως καὶ Πρωτότυπος Γλῶσσα, μεταξὺ τῶν πεπολιτευμένων ἔθνων, ὡς καὶ ἐν προοιμίῳ εἶπομεν, δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸν κόσμον. Ὅλοι εἶναι ἐκ συνθήκης συντεθειμένοι, καὶ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐν γένει, ἢ ἐν μέρει παράγεται. Ἡ παραγωγὴ τῆς ὁμοῦς δὲν μεταβάλλει τὸν εἰδικὸν

τύπον, καθ' ὃν ἡ ἔθνικὴ συνήθεια ἐκ συνθήκης τὴν ἐσχημάτισεν. Ὅθεν ὡς γλώσσα ζῶσα, καὶ ὁμιλουμένη, ἴδιαν ἔχουσα μορφήν, ἴδιον σχῆμα καὶ χαρακτῆρα, ἔθνικὴ διάλεκτος γνωρίζεται, καὶ ὡς ἔθνικὴ φωνὴ ἀπὸ τὰς διαλέκτους τῶν ἄλλων ἔθνῶν διακρίνεται.

§ ζ. Ἀφίνοντες λοιπὸν τὰς πρωτογενεῖς τῶν ἀνθρώπων φωνάς, αἱ ὁποῖαι, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων παρήχθησαν, εἴτε κατὰ θεῖαν ἔμπνευσιν ἐπενοήθησαν, καὶ θεωροῦντες τὴν διάλεκτον καθ' ἕθε ἔθνους, ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν σχετικὴν τῆς ἀποκατάστασιν, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι, ὄργανον οὕσα τῶν ἀμοιβαίως ἀντιδιδόμενων καὶ προσλαμβανομένων ἰδεῶν, δὲν εἶναι ἄλλο, εἰρὴ μία συλλογὴ διαφόρων φωνῶν, ἐκ κοινῆς συνθήκης εὐρύθμως συντεθειμένων, καὶ πρὸς δῆλωσιν τῶν ἀμοιβαίως ἐννοιῶν κατὰ κοινὴν τοῦ ἔθνους προφορὰν συνήθως ἐκφερομένων. Οἷον θεά. θεά. θόλος. θολός. — βῶμος. βωμός. ὄρος. ὀρός. κτ. Τὸ σχῆμα, ἡ μορφή, ἡ συναρμογὴ αὐτῶν τῶν φωνῶν, ὅλα εἶναι κατὰ συνθήκην, καὶ ἡ κοινὴ αὐτῆ συνθήκη ὁμολογεῖται διὰ τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ συνηθείας τοῦ ἔθνους. Ἡ ἐκτεταμένη τοῦ χρόνου διαδοχὴ αἱ ἀγγίξροφοι περιστάσεις αἱ πολύτροποι μεταβολαὶ τοῦ πολιτεύματος, μεταβάλλουν ἀφεύκτως καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐννοεῖν, καὶ τὸν τρόπον τοῦ διαλέγεσθαι τῶν ἀνθρώπων· μεταβάλλεται ἄρα ἡ μορφή τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου, ἀλλ' ἐκ κοινῆς συνθήκης, κατὰ κοινὴν χρῆσιν καὶ συνηθειαν. Καὶ τοιοῦτον εἶναι τὸ κράτος τῆς κοινῆς συνηθείας, ὡσεὶ καὶ αὐτῆ ἡ ἀρχαϊκὴ συνθήκη, ἡ ὁποῖα εἶναι ἡ κεφαλαιώδης ἀρχὴ τῆς διαλέκτου, παύει τοῦ νὰ εἶναι συνηθὴ, εὐθὺς ὅπου ἡ Κοινὴ Συνήθεια παύσῃ τοῦ νὰ τὴν ὁμολογῇ. Ἡ διάλεκτος καθ' ἕθε ἔθνους, ὅταν κατὰ πρώτην ἑναρξιν ἐκ κοινῆς συνετέθη συνθήκης, δὲν εἶχεν οὔτε ἐτυμολογίας Φιλοσοφικῆς, οὔτε τεχνολογίας γραμματικῆς.

Ἡ κοινὴ χρῆσις καθιέρωσε τὴν μορφήν τῶν λέξεων, καὶ τὸ σχῆμα τῆς φωνῆς. Τὰ ἐκ κοινῆς χρήσεως παραδειγματα προηγούνται τῶν κανόνων. Ὁ Ὅμηρος ἐσιχούργησε πολλοὺς χρόνους προλαβόντως πρὸ τοῦ νὰ συνθεῖσῃ ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς κανόνας τῆς Ἐποποιίας. Ὑστερον ἦλθον οἱ Γραμματικοί, καὶ μὲ τὴν Σάμην τῆς κοινῆς συνηθείας, ἔσκησαν κανόνας τεχνικοὺς τῆς ὀμιλίας· οἱ Ποιηταὶ διέκριναν τὰ μέτρα τῆς ἀρμονίας· καὶ οἱ Φιλόσοφοι ἐπενόησαν τοὺς ὀρισμοὺς τῶν πραγμάτων. Οἱ ὀρισμοὶ ἄρα τῶν Φιλοσόφων, τὰ μέτρα τῶν Ποιητῶν, οἱ κανόνες τῶν Γράμματικῶν, αἱ παραγωγαὶ τῶν Φιλολόγων, αἱ ἐτυμολογίαι τῶν Τεχνολόγων, ὅλα εἶναι δεύτερα τῆς προκαταρκτικῆς συνηθείας, καθ' ἣν ἐκ συνηθείας ἢ Διαλέκτος ὀργανίσθη. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀναντίρρητος νόμος, καθ' ὃν ὅλα τὰ μέρη τῆς Διαλέκτου διευθετοῦνται, καὶ ἐξισάζονται. Εἰς μίαν λοιπὸν Ἐθνικὴν Διάλεκτον, ὀρθὴ καὶ γνησίᾳ φωνῇ εἶναι μόνου ἢ συνηθισμένη. Στρεβλὴ δὲ καὶ νόθος, ἢ γλωσσηματικὴ καὶ ἀσυνήθιστος.

§ η. Κατ' αὐτὴν τὴν γενικὴν θεωρίαν, ἃς ἐξετάσωμεν ἤδη ποία εἶναι ἡ Κοινὴ Γλῶσσα, τὴν ὁποίαν οἱ νέοι Νομοδότης θεωροῦν ὡς διεφθαρμένην, καὶ ὁποίαν μελετοῦν νὰ κάμουν διόρθωσιν. Ὁ τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν συγγραφεὺς, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐσημειώθη, διδάσκει μίαν Κοινὴν Γλῶσσαν τῆς ὁποίας δὲν ἀναφέρει μῆτε τὸ εἰδικὸν ὄνομα, μῆτε τὴν ἔθνηκὴν τῆς προσωνομίαν. Τὴν θεωρεῖ ὡς πάντῃ ξένην, καὶ ἀπηλλοτριωμένην ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, δὲν μᾶς δίδει ὅμως θετικῶς τὸν ὀρισμὸν τοῦ ἰδίου τῆς χαρακτῆρος. Ὡς τὸ ὑποκείμενον, ἐφ' ᾧ περιορίζεται ὅλη του ἡ θεωρία, εἶναι ἀόριστον, καὶ ἀπροσδιόριστον. Ἡμεῖς Γλῶσσαν Κοινὴν τοῦ Γένους μας δὲν ἔχομεν, οὐδὲ γνωρίζομεν ἄλλην, εἰμὴ τὴν Ἑλληνικὴν, ἢ ὁποία ὡς πρὸς ἡμᾶς εἶναι δηρημένη εἰς μυρίας

τοπικὰς καὶ χωρικὰς Διαλέκτους, ὡς ἐ μίτε κατὰ τὸ ὅλον, μίτε κατὰ τὸ μέρος εἶναι Κοινή. Ἐξ αὐτῶν τῶν διαφορῶν τοπικῶν διαλέκτων, καὶ χωρικῶν ιδιωμάτων, κατὰ τὴν πρὸς ἀλληλα ὁμογενῆ αὐτῶν σχέσιν καὶ συγγένειαν, παράγεται μία Ἐθνικὴ Διάλεκτος, τὴν ὁποίαν καὶ Κοινήν ὀνομάζομεν, καθ' ὅτι ἡ κοινὴ χρῆσις τοῦ ἔθνους, πρὸ πολλῶν αἰῶνων, τὴν ἐσχημάτισε καὶ τὴν ἐμόρφωσε. Ποία λοιπὸν ἀπ' αὐτὰς τὰς Γλώσσας εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν ὁ Φιλόσοφος Νομοθέτης θεωρεῖ ὡς διεφθαρμένην; Ἄν ὑποθέτῃ τὴν ἀνώνυμον καὶ κατὰ τὴν γνώμην του Κοινήν, ἀλλ' αὐτὴ ὡς ξένη καὶ ἀπηλλοτριωμένη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ἔπεται νὰ εἶναι ἀυθυπόστατος, ἄσχετος, καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ ἀκολούθως ἔπεται νὰ ἔχῃ φύσει, ἢ θέσει, ἴδιον τύπον καὶ χαρακτῆρα. Πῶς ἄρα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, ἀσχετῶς θεωρουμένη, εὐρίσκεται ὡς πρὸς τὸν ἴδιόν της τύπον καὶ χαρακτῆρα διεφθαρμένη; ἢ πρὸς ποῖον πρωτότυπον σχῆμα, ἄσχετος οὕσα, ἀναγομένη ἐπιδέχεται διόρθωσιν; Ἄτοπος ἄρα ἢ τοιαύτη ὑπόθεσις. Μία γλῶσσα Κοινή δὲν ἔχει ἄλλον κανόνα, ἢ ὑπογραμμὸν, εἰμὴ τὴν κοινήν χρῆσιν καὶ συνήθειαν. Τὸ παρά συνήθειαν εἶναι διεφθαρμένον καὶ νόθον. Τὸ δὲ κατὰ συνήθειαν εἶναι ὑγιές, καὶ ὀρθόν. Διόρθωσιν ἄρα ἄλλην δὲν ἐπιδέχεται, εἰμὴ τὴν ἀποικατάστασιν τοῦ ἴδιου της τύπου κατὰ τὴν κοινήν τοῦ ἔθνους ὁμολογίαν.

§ 9. Εἶδὲ ὑποθέτῃ τὰ κατὰ τόπους καὶ χώρας εἰδικὰ ιδιώματα διεφθαρμένα, ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν παραβαλλόμενα, παραλογίζεται σοφιστικῶς, καθ' ὅτι καθέν ἐξ αὐτῶν δὲν συστήνει γενικῶς μίαν Κοινήν Γλῶσσαν, οὐδ' ἢ κατὰ μέρος διαφορὰ ἐνὸς μέρους συνεισάγει ἐνταυτῶ τὴν τοῦ ὅλου διαφορὰν. Ἄλλ' εἰ καὶ τοῦτο ὑποτεθῇ, ὡς ὑποκείμενον, ἢ διαφορὰ ἐκάστου αὐτῶν τῶν χωρικῶν ιδιωμάτων δὲν διακρίνεται, εἰμὴ ἀναγομένη εἰς τὸν πρωτογενῆ τύπον καὶ χαρα-

κτῆρα τῆς Διαλέκτου, ἐξ ἧς παράγεται, καὶ καθ' ἣν ὡς πρὸς κανόνα ὑφιστάμενον ἀναφέρεται ἢ διόρθωσις. Εἰδ' ἄλλως, ἡ Θεωρία εἶναι παράλογος.

§ ι. Τὰ χωρικά ἄρα ἰδιώματα ὡς ἐν μέρει ἔχοντα καθ' ἐν εἰδικὸν τύπον σχηματισμοῦ, δὲν ἔπεται νὰ εἶναι ὀρισμένως τὸ ὑποκείμενον τῆς Θεωρίας τοῦ Νομοθέτου, καθ' ὅτι καθ' ἐν ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸν ἰδιάζοντά του σχηματισμὸν δὲν ἐπιδέχεται ὡς κανόνα τῆς ὀρθότητός του, εἰ μὴ τὴν ἐγγώριον τῶν ὁμοφύλων χρῆσιν, καὶ συνήθειαν.

§ ια. Ἄλλ' ἄρα γε αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν θεωρεῖ ὁ Φιλόσοφος ὡς διεφθαρμένην, καὶ χρήζουσαν διορθώσεως; τοῦτο, καὶ μ' ὅλον ὅπου ἔχομεν ἀρκετὸν ἐνδόξιμον νὰ τὸ ὑποπτευθῶμεν, διὰ τὰς ἀνωμαλίας ὅπου εὐρίσκει εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐσημειώσαμεν, δυσκολευόμεθα ὅμως νὰ τὸ ὑποθέσωμεν, καθ' ὅτι ἂν αὐτὸς ἑαυτὸν ἀδικῆ, ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀδικήσωμεν.

§ ιβ. Μένει λοιπὸν, χωρὶς ἀμφισβόλιαν, ὀρισμένον ὑποκείμενον τῆς διατριβῆς τοῦ Φιλοσόφου μας, ἢ καθ' ἡμᾶς Ἐθνικὴ Διάλεκτος, τὴν ὁποίαν τὴν ὀνομάζει κοινὴν Γλῶσσαν, καὶ ὄχι κοινὴν Διάλεκτον, καθ' ὅτι κατὰ τὸ διλημματικὸν τοῦ σόφισμα « ἐὰν ἦναι κοινὴ πῶς εἶναι διάλεκτος; καὶ ἐὰν ἦναι διάλεκτος » πῶς εἶναι κοινή; » ἀλλ' ἀπεδείχθη ἐν τοῖς προρρήθεισι τὸ σόφισμα τοῦτο πάντῃ ληρώδες καὶ ἄκυρον. Ὅθεν ἡμεῖς, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς τῆς Διαλέκτου συνήθως συνδιαλεγόμεθα, καὶ ὡς ἔθνος ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη διακρινόμεθα, δὲν διςάζομεν τελείως νὰ τὴν ὀνομάσωμεν Κοινὴν Διάλεκτον ἐκλαμβάνοντες τὸν ὄρον ἐπὶ τοῦ καθόλου τῆς ἐθνικῆς φωνῆς, κατὰ τὴν γνησίαν σημασίαν τῶν ὁμοφώνων Ἑλλήνων προγόνων μας. Ἄλλ' ἂν ὁ Φιλόσοφος, διὰ τὸ αἰδέσιμον τῆς ξενολογίας, ἐπιμένῃ πεισματικῶς εἰς τὸ νὰ τὴν ὀνομάξῃ Γλῶσσαν, καὶ ὄχι Διάλεκτον, τελείως δὲν πει-

ράζει νὰ συγκατανεύσωμεν εἰς τὴν γνώμην του, διὰ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἐπεὶ περὶ πραγμάτων, καὶ ὄχι περὶ ὀνομάτων ἢ συζήτησις γίνεται.

§ ιγ. Ἄν λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐν χρήσει Κοινὴν Γλῶσσαν ἐπαγγέλεται νὰ διορθώσῃ, ἀνάγκη εἶναι νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ.

α'. Κατὰ ποῖον λόγον τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τὴν θεωρεῖ ὡς πάντῃ ξένην, καὶ ἀπηλλοτριωμένην, ἐν ᾧ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, φύσει, καὶ θέσει, ἀχώριστος, καὶ οὐσιωδῶς ἀδιαίρετος Ἑλληνική;

β'. Κατὰ ποῖον τύπον Ἀρχαϊκὸν μελετᾷ τὴν διόρθωσιν, ἐν ᾧ ὑποθέτει τὴν Γλῶσσαν αὐτὴν ξένην καὶ ἀποχωρισμένην ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν;

γ'. Πότερον, εἰς τὰ σώματα τῶν χυδαίων, ἢ εἰς τὰ σώματα τῶν εὐγενῶν καὶ σπουδαίων, ἐξετάζωντας εὐρίσκει αὐτὴν τὴν Γλῶσσαν διεφθαρμένην καὶ χρήζουσαν διορθώσεως καὶ καθάρσεως;

§ ιδ. Ὁμολογούμενον εἶναι, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἀπεδείξαμεν, ὅτι κάθε ζῶσα καὶ ὁμιλουμένη Γλῶσσα, ἡθικῶ τῷ λόγῳ, εἶναι διηρημένη εἰς εὐγενικὴν καὶ εἰς Χυδαϊκὴν διαλεκτον. Καὶ αὐτὴ ἡ διαίρεσις εἶναι ἀφευκτος εἰς ὅλας τὰς ἐξευγενισμένας Γλῶσσας τῶν πεπολιτευμένων ἔθνῶν. Κανένας ὁμως τῶν Σοφῶν δὲν ἐξευτέλισε ποτὲ τὸν νοῦν του, ὥστε νὰ ἐκλάβῃ ὡς παράδειγμα τῆς ἐθνικῆς του διαλέκτου τὴν διαλεκτον τῶν χυδαίων. Ἄς λάβωμεν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου αὐτὴν τὴν κοινότερον ἐγνωσμένην Γαλλικὴν διαλεκτον, ἢ ὁποία μὲ ὄλην τὴν πενίαν τῶν λέξεων τῆς, μὲ ὄλην τὴν μονοτονίαν τῆς προσωδίας τῆς, μὲ ὄλην τὴν χασμωδίαν τῶν ἐπανειλημμένων ἄρθρων καὶ ἀντωνυμιῶν τῆς, κατήντησε, χάρις εἰς τὴν εὐφυίαν τῶν Εὐγενῶν συγγραφέων, γλῶσσα γλαφυρὰ, γλῶσσα εὐρυθμος, καὶ ἀρμονικὴ, καλλωπισμένη μὲ ὄλην τὴν πλουσιότητα καὶ κομφό-

τητα τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου, μὲ τῆς ὁποίας τὰς χάριτας ἐσολίσθη προσφυῶς, ὥστε ἀπεκατέστη γλῶσσα, ὡς εἶπεῖν, παγκόσμιος τῆς Εὐρώπης, καὶ γλῶσσα κατ' ἐξοχὴν Διπλωματικὴ, διὰ τὸ ἀναλυτικὸν καὶ σαφὲς τῆς ἐξευγενισμένης τῆς φράσεως. Οἱ Κλασικοὶ ὅμως Συγγραφεῖς δὲν ἐξέλαβον ὡς τύπον τῆς Ἐθνικῆς διαλέκτου τὸ χυδαῖκόν ὕφος τῆς κοινῆς Γλώσσης, οὐδ' ἐπεχειρίσθησαν αὐτονόμως νὰ διορθώσουν τὰς χυδαϊκὰς ἐκφράσεις διὰ νὰ ἀποβάλουν τὰς εὐγενικὰς. Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, τὰς μὲν χυδαϊκὰς λέξεις, διὰ τὸ πενιχρὸν καὶ ἐξευτελισμένον τῆς φράσεως, διόλου τὰς ἀπέρριψαν, τὸ δὲ εὐγενικὸν καὶ διαλεκτικὸν ὕφος εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ εὐκλεὲς τῆς ἐπεξεργασμένης φράσεως ἀνεβίβασαν, καὶ οὕτω διακεκριμένως τὴν Ἐθνικὴν διάλεκτον ἐκανόνισαν καὶ ἐσύστησαν. Καὶ αὕτη ἡ διαίρεσις τῆς Εὐγενικῆς Διαλέκτου ἀπὸ τὴν χυδαϊκὴν εἶναι τόσου προφανῆς, ὥστε ἡ Κοινὴ Διάλεκτος τῶν Εὐγενῶν Φραντζέζων, μ' ὅλον ὅπου πρὸ διακοσίων ἤδη χρόνων ἔφθασεν εἰς τὸν τελειότερον βαθμὸν τοῦ ἐξευγενισμοῦ, κανονισμένη οὕσα καὶ συστημένη πανδημῶς, οὐχ ἤττον εὐρίσκεται εἰσέτι εἰς τὰ τόματα τῶν χυδαίων μέσα εἰς τὸ Παρίσι, καὶ εἰς τὰς θύρας τῆς Ἀκαδημίας, διεσραμμένη, καὶ ἀκατάστατος. Ὀλίγον ὅμως τὸν μέλλει ἓνα Ἀκαδημιακόν, ἂν ὁ ἀχθοφόρος τῆς ἀγορᾶς, ἢ ἡ ψαρποωλήτρια τοῦ φόρου βαρβαρίζουν. Τοὺς βαρβαρισμοὺς τῶν χυδαίων δὲν τοὺς θεωρεῖ ὡς γενικὰς διαφορὰς τῆς Ἐθνικῆς διαλέκτου, οὐδ' ἐξευτελίζει δουλοπρεπῶς τὸ ἀξιοπρεπὲς τῆς εὐγενικῆς φράσεως δοκιμάζοντας νὰ ἐπανορθώσῃ τοὺς χυδαϊσμοὺς, διὰ νὰ ταὺς εἰσάξῃ κακορέκτως εἰς τὸ ὕφος τῶν σπουδαίων. Ἡ ἐξαίρεσις λοιπὸν τοῦ χυδαϊκοῦ ὕφους ἀπὸ τὸ εὐγενικὸν εἶναι τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ὀρθότητος μιᾶς ζώσης Ἐθνικῆς Διαλέκτου.

§ ιε. Ὁ τῆς κατ' ἡμᾶς κοινῆς Γλώσσης διορθωτῆς δὲν

φαίνεται να κάμνη τελείως αὐτὴν τὴν διαφορὰν, ἀλλὰ μὲ ἄκραν ἀδιαφορίαν καλὰ κακοῖς συναναμιγνύς κακορέκτως τὰ ἐκφέρει μεταμορφωμένα καὶ κακόσχημα, χαίρων συνήθως εἰς τοὺς χυδαϊσμούς. Τοῦτο εἶναι σφάλμα ἀκούσιον. Εἰ μὲν οὖν τὴν Γλῶσσαν τῶν χυδαίων θεωρῆ ὡς διεφθαρμένην καὶ χρήζουσαν διορθώσεως, ἔχει κατὰ τοῦτο μεγάλο δίκαιον. Σφάλλει ὁμως ὀνομαζώντάς τὴν Κοινήν, καθ' ὅτι τὸ ἐπικρατέστερον μέρος τῆς Γλώσσης εἶναι τὸ παρά τῶν Εὐγενῶν καὶ σπουδαίων εὐχρηστον ὕφος, δι' οὗ τὰ τοῦ χυδαϊσμοῦ ἐλαττώματα διακρίνονται. Ἡ διόρθωσις ἄρα δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ εὐλόγως, εἰ μὴ κατὰ τὸ σχεδιάσμα τῆς εὐγενικῆς διαλέκτου, ὅπερ εἶναι ἐθνικῶς τὸ ἐπικρατέστερον. Εἰ δὲ τοῦτο ἀπογνωρίζοντας κρίνῃ αὐτονόμως περὶ κρινῶν πραγμάτων, καὶ ἄλλην ὑποθέτῃ Κοινήν Γλῶσσαν, ἀδηλον πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀνήκουστον, τοῦτο μένει νὰ τὸ ἐξηγήσῃ αὐτὸς ὁ Ἰδιος. « Οὐδεὶς γὰρ, κατὰ τὸ θεῖον ῥητόν, οἶδε τὰ » τοῦ ἐτέρου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ. »

§ 15. Μ' ὅλον τοῦτο, ὅπως ποτε καὶ ἂν ὑποθέτῃ αὐτὴν τὴν κοινήν Γλῶσσαν, ἀδιστακτικῶς ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι Κοινή, καὶ ἀκολούθως ὡς κοινή καθομολογεῖται ἐθνικῶς, καὶ κοινῶς συνηθίζεται. Πῶς γὰρ ἄλλως Κοινή; Ἡ Γλῶσσα ἄρα αὐτὴ ὑφίσταται πραγματικῶς, καὶ ἀναμφισβόλλως ἔπεται νὰ ἔχῃ, φύσει, ἢ θέσει, ἴδιον χαρακτῆρα καὶ τύπον, καθ' ὃν ἡ κοινή χρῆσις τὴν ἐμόρφωσεν. Ἀνάγκη εἶναι λοιπὸν, κατ' ἀπαραίτητον λόγον, νὰ προσδιορίσῃ πρῶτον τὸν χαρακτῆρα τῆς, διὰ νὰ διακρίνη τὰς διαφορὰς τῆς, καὶ ἀκολούθως νὰ θεσπίσῃ τὰς διορθώσεις τῆς. Εἰ δ' ἄλλως, ἄλογον πάντῃ εἶναι νὰ ἐπιχειρισθῇ τὴν διόρθωσιν ἐνὸς πράγματος, χωρὶς νὰ προσδιορίσῃ τὸν τύπον καθ' ὃν μελετᾶ νὰ τὸ διορθώσῃ.

§ 16. Χρειαζέται ἐπομένως νὰ ἐξηγήσῃ, ἂν τὴν γλῶσσαν αὐτὴν τὴν θεωρῆ ὡς πρωτογενῆ καὶ πρωτότυπον, ἢ ὡς ὑστερο-

γενῆ καὶ παράγωγον. Καὶ εἰ μὲν ὑποθέτῃ τὸ πρῶτον, εὐκολον εἶναι νὰ αἰσθανθῆ ὅτι προφανῶς παραλογίζεται ἀξιών νὰ διορθώσῃ τὸ καθ' αὐτὸ ἀνεπίδεκτον διορθώσεως, ὡς πρωτότυπον. Εἰ δὲ σέργῃ τὸ δεύτερον, ἀντιφάσκει ἄρα αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁμολογῶν ὅτι ἡ καθ' αὐτὸν κοινὴ Γλῶσσα, εἶναι μία ὑσερογενὴς καὶ παράγωγος Διάλεκτος, ἀναγομένη εἰς ἀρχέτυπον σχεδιάσμα μιᾶς πρωτοτύπου Γλώσσης, ἐξ ἧς παράγεται. Ὅθεν καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀνάγκη εἶναι νὰ σῆσῃ τὸν ὄρον τῆς Διαλέκτου, καὶ νὰ διορίσῃ τὸν τύπον τοῦ πρωτογενοῦς σχεδιάσματος, καθ' ὃν ἀνήκει νὰ γίνῃ ἡ διορθώσις. Εἰ δ' ἄλλως, ἐπὶ ἀσάτων ὄρων ἄσατα, ἐπισωρεύοντας θεωρήματα, πύργους ἐπὶ ἄμμου κτίζει, καὶ αὐτοσχεδῶς συλλογιζόμενος πολυσχεδῶς παραλογίζεται.

§ ιη. Ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς κοινὴ Γλῶσσα, τὴν ὁποίαν, εἴτε κοινῶς ἐν γένει, εἴτε καὶ ἰδίᾳ κατὰ τόπους καὶ χώρας συνθήτως ὁμιλοῦν οἱ φύσει ὁμογενεῖς τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι, εἶναι φύσει Ἑλληνικὴ, καὶ διόλου ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, τοῦτο, καθῶς καὶ ἀπεδείχθη, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ μεταχειρισθῶμεν ἅπασι τὰς τραχείας ἐκφράσεις τοῦ Φιλοσόφου, οὐ μόνον τυφλοῖς, ἀλλὰ καὶ κωφοῖς εἶναι δῆλον ἢ τοῦλάχιστον, διὰ νὰ ἀπαλύνωμεν ὀπωσοῦν τὴν τραχύτητα τῆς φράσεως, μόνον ὁ ἐν ταυτῷ τυφλὸς καὶ κωφὸς δύναται νὰ τὸ ἀπογνωρίσῃ. Ὡς φύσει ἄρα Ἑλληνικὴ δὲν ἐπιδέχεται ἐξέτασιν ἄλλως, εἰ μὴ κατὰ τὸν πρωτότυπον χαρακτήρα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

§ ιθ. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, καθῶς εἶναι ταῖς πᾶσι δῆλον, ἦτον ἐκ πρώτης ἀρχῆς διηρημένη εἰς τέσσαρας κεφαλαιώδεις διαλέκτους, τῶν ὁποίων ἐκάστη εἶχεν ἴδιον χαρακτήρα, εἰδικὸν τύπον, ἴδιον σχῆμα, καὶ ἰδιάζουσαν μορφήν. Εἰς ταύτην ἄρα τῶν πρωτογενῶν ἐκείνων διαλέκτων, εἰδικῶς ἀναγώντας ὁ Φιλόσοφος τὴν κοινὴν Γλῶσσαν, ἔχει νὰ κρίνῃ τὰς

διαφοράς της, καὶ νὰ θεσπίσῃ τὰς διορθώσεις της; Ἡ κοινὴ Γλῶσσα, τὴν ὁποίαν συμφώνως ὄλοι οἱ Γραμματικοὶ Κοινὴν ὀνομάζουσι Διάλεκτον « ἴδιον οὐκ ἔχει χαρακτῆρα ἢ τύπον, ἀλλ' » ἐκ τῶν τεσσάρων καθέστηκε, καὶ συμμετέχει ἐκάστου ἐκείνων. » Διὸ καὶ ταύτη μὲν, ὡς πρὸς κανόνα γενικὸν, ἐκείναις δὲ » πρὸς ιδιότητας χρώμεθα. » Ἄλλ' ἐρρέτωσαν ἐς κόρακας οἱ ἀφιλόσοφοι Γραμματικοὶ καθὼς ἀκορέστως κράζουσι οἱ ἀκρατοῦς κορακίζοντες! ἅς ἐξετάσωμεν φιλοσοφικῶς αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα διὰ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν ἀλήθειαν.

§ κ. Ἡ Κοινὴ Γλῶσσα (ὑποτιθεμένου ὅτι εἶναι αὐτὴ ὅπου ὄλοι κοινῶς γνωρίζομεν) τεχνολογικῶς ἀναλυομένη εἰς τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου (τὰ ὁποῖα ἅς τὰ ὑποθέσῃ ὁ Φιλόσοφος καὶ δώδεκα, ἢ τριανταεξ. Μ' ὄλον ὅπου ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ὀκτὼ μερῶν εἶναι εὐήθης, καθὼς ἀποφαίνεται ὁ δεινὸς Ἀπολλώνιος (α) « οὐ γὰρ φωναῖς μεμέρισαι τὰ τοῦ λόγου μέρη, » σημαينوμένοις δὲ») καὶ θεωρουμένη τιαύτη οἷα εἶναι ὑφισταμένη, καὶ πανδήμως συνηθισμένη, ἀποδεικνύεται πραγματικῶς ὅτι σύγκεται ἀπὸ τόσους Δωρισμοὺς, καὶ Αἰολισμοὺς, ὅσοι καὶ Ἀττικισμοὶ καὶ Ἰωνισμοὶ ἀρχαιότατοι εἰς αὐτὴν συμπεριλαμβάνονται. Ἐν ᾧ ὁμοῦ λέγομεν ἀπὸ τόσους καὶ ὅσους, ἅς μὴν ἐκλάβῃ κανένας τῶν σοφιστῶν ὅτι ποσότητος ἰσαριθμεύς λογαριθμοῦμεν. Αἱ τῶν ἐθνῶν Διάλεκτοι δὲν κατασκευάζονται μὲ τεχνικὸς λογαρίθμους, ἀλλὰ κατὰ τὴν μορφήν τῶν λέξεων καὶ τροφήν τῶν φράσεων σχηματίζονται. Ποιότητος λοιπὸν λέξεων, καὶ σχήματα φράσεων, καὶ πάθη φωνῆς, καὶ συναίρέσεις, καὶ διαιρέσεις, καὶ προσλήψεις, καὶ ἀφαιρέσεις στοιχείων ἀνερευνοῦντες, εὐρίσκομεν ἰσοβαρεῖς τὰς ἀφ' ἐκάστης Ἀρχαϊκῆς Διαλέκτου ιδιότητας, μεμιγμένας εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς καθ'

(α) Ὁρα Ἀπολ. τοῦ δεινοῦ περὶ Ἀντωνυμίας.

ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου. Ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς συμμίκτου συναρ-
μογῆς καί, ὡς εἶπεῦν, κοινῆς συγκράσεως τῶν ἐν μέρει ἰδιο-
τήτων ἐκάσῃς τῶν Πρωτογενῶν Διαλέκτων, ἀξιωματικῶς συνά-
γεται ὅτι « ἐκ τῶν τεσσάρων συνέστηκε καὶ τοῦ χαρακτηῖρος
» ἐκάσῃς συμμετέχει. »

§ κα. Αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἀναντιρρήτου ἀρχῆς ὡς ἀξιῶμα
ὑποτεθείσης, ἂς θεωρήσωμεν ἤδη κατὰ ποῖον εἰδικὸν τύπον,
κατ' ἐξαιρέσιν τῶν ἄλλων, ἔχεις Σὺ ὁ Νομοθέτης νὰ θεσπίσης
τὴν μελετουμένην διόρθωσιν; Ἄν ἕνας, φέρ' εἶπεῦν, πλεονασμὸς,
ἢ ἀφαιρέσις, ἢ μεταβολὴ στοιχείου ἤθελε σοι φανῆ διαφθορὰ
τῆς Γλώσσης, ἀναφερόμενα ὡς πρὸς τὸν τύπον τῆς Ἀττικῆς
Διαλέκτου, αὐτὰ ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἢ Δωρισμοί, ἢ Αἰολισμοί,
τῶν ὁποίων ὡς ἐκ κοινοῦ συμμετέχει ἡ Γλῶσσα, καὶ καθὲν
ἔχει τὴν ἰδίαν του ὀρθότητα εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἢ κοινῇ χρῆ-
σις τὸ ἐδιώρισεν. Ἄν λοιπὸν, ὑπερπηδῶντας τὴν ἀπαράδατον
ἐσάθμην τῆς κοινῆς Συνηθείας, ἤθελες θεσπῆ ἀκρίτως ἕνα χυ-
δαῖκόν Δωρισμὸν, ἢ βάλλης ἕνα νεώτερον Ἀττικισμὸν ἐκεῖ, ὅπου
ἢ συνήθεια ἐδιώρισεν ἕνα ἀρχαῖον Ἴωνισμὸν, καθὼς παραδείγ-
ματος χάριν, ὅταν εἴπῃς τοῦτα, ἐν ᾧ συνήθως λέγομεν
αὐτὰ, καὶ ἀφ' ὅσα ἀντὶ τοῦ κοινῶς συνηθισμένου ἀπ' ὅσα,
ἢ λησμονῶ ἀντὶ ἀλησμονῶ, δὲν διορθῶνεις, ἀλλ' ἀνατρέπεις
τὴν Γλῶσσαν, καὶ τὸν φυσικὸν τῆς νοθεύεις σχηματισμὸν.

§ κβ. Κάθε διάλεκτος ἔχει αὐτοδέσποτον κράτος εἰς τὰς
συνήθεις ἐκφράσεις τῆς. Ὅσοι φιλοσοφικῶς σκέπτονται περὶ
διαλέκτων πραγματικῶς γνωρίζουν καὶ ὁμολογοῦν ὅτι αἱ Διά-
λεκτοι « καὶ ἀφαιροῦσι, καὶ πλεονάζουσι, καὶ μεταβάλλουσι.
» Ἐορτῆ, ὄρτῆ. ζέλω, λῶ. τρόμος, τέτρομος. τῆλε, τῆλυ.
» λάζεται, λάζυται. ἐκεῖνος, κεῖνος, καὶ κῆνος, καὶ τῆνος.
» αὐθαδῆς, αὐτώδης. καὶ τοὺς τόνους ἀναεὶβάζουσι καὶ κατα-
» εὐβάζουσι, ἡμῶν, ἡμων. ὁμοῖος, ὁμοιος. γελοῖος, γέλοιος.

» σὺ, σύγε· τύ; τύγα, καὶ τύνη τοῦ, τοῦνγα, καὶ τοῦγα·
 » ἐγὼ, ἐγωγε, ἐγὼν, καὶ ἐγῶν, καὶ ἐγῶνυ, καὶ μυρία ὅσα
 » τούτοις ὅμοια.» Οὐ γὰρ ἐξωμάλισαι τὰ τῶν διαλέκτων,
 » μάλισα δὲ τὰ τῶν Ἀττικῶν, ἐρμηνεύει ὁ δεινὸς Ἀπολ-
 » λώνιος.» Κατὰ ποῖον λοιπὸν λόγον ἔχεις νὰ διακρίνης τὸ
 ὀρθόν, ἢ σρεβλόν, ὡς πρὸς τὴν διάλεκτον, ἀν παραβῆς τὸν
 κανόνα τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ συνηθείας; Παράλογος ἄρα
 καὶ εὐήθης εἶναι μία ἀπ' ἄλλου πρὸς ἄλλον τύπον σκευωρο-
 μένη διόρθωσις, καὶ μάλισα ὅταν ἀντιφέρεται εἰς τὴν κοινὴν
 χρήσιν καὶ συνηθειαν. Ἀντιφέρεται δὲ ὅταν μεταβάλλῃ τὴν
 παραδεδεγμένην φωνήν. «Οἶμαι γάρ, λέγει ὁ αὐτὸς Ἀπολλώ-
 » νιος, ὡς οἱ ταλαιπωρότερον ἀνασρεφόμενοι τὸ ἀκριβὲς τοῦ
 » λόγου οὐ διέγνωσαν.» Ἄλλ' ἀν οἱ αὐτόνομοι διορθῶνται τῆς
 κοινῆς Γλώσσης ἀφετοῦντες καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῶν πραγμά-
 των, καὶ τὸν λόγον ἀπογνωρίζοντες, ἤθελαν ἐπιμεινῆ πεισμα-
 τικῶς εἰς τὸ νὰ δοξάζουν ὅτι «Οὔτω πρέπει, ὡς ἐκεῖνοι
 δηλαδὴ φαντάζονται ὅτι πρέπει, νὰ διορθωθῆ ἢ πρὸ τοσοῦτων
 αἰῶνων ὑφισταμένη κοινὴ γλῶσσα τοῦ γένους μας, πρὸς αὐτοὺς
 καὶ ἡμεῖς ἀντισρεπτικῶ τῷ λόγῳ λέγομεν «πρὸς τὸν ἀναιροῦντα
 » τὰς ἀρχὰς οὐδεὶς λόγος».

§ κγ. Ἄλλ' ἐνδέχεται ἄλλοι μειλχιώτερον ὀπωσοῦν σοφι-
 σεύοντες νὰ προβάλλουν, ὅτι ὁ ἐπικρατέστερος χαρακτήρ τῆς
 πανδήμως ὀμιλουμένης Γλώσσης ὄντας ὁ Αἰολοδωρικὸς, κατ'
 ἐκεῖνον ἢμπορεῖ προσφυῶς νὰ γίνῃ πᾶσα καὶ παντοία διόρθωσις,
 χωρὶς νὰ ἀφαιρεθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου οἱ πάνδημοι Ἴωνισμοί, καὶ οἱ
 τετριμμένοι Ἀττικισμοί. Εἰς τοῦτο σύμφημι. Ἄλλὰ τὸ συμπέ-
 ρασμα εἶναι κολοβόν. Καμμία ζῶσα καὶ ἐξευγενισμένη Διάλε-
 κτος δὲν γράφεται κατὰ τὸ ὕφος μὲ τὸ ὁποῖον δημοτικῶς ὀμι-
 λεῖται. Συνηθίζονται πάθη φωνῆς, καὶ σροφαὶ φράσεων εἰς
 τὴν οἰκιακὴν ὀμιλίαν, αἱ ὁποῖαι δὲν συγχωροῦνται εἰς σπου-

δαιολογικὴν γραφὴν. Καὶ τοῦτο εἶναι Νόμος, κοινῇ ὁμολογία, καθομολογούμενος. Ὁ Αἰολοδωρικὸς τύπος εἶναι μὲν ἐπικρατέστερος εἰς τὴν γλῶσσαν μας, κυριεῦει ὁμως κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ δημοτικὸν καὶ ὑπτίον ὕφος. Εἰς δὲ τὸ σπουδαιολογικὸν καὶ σοβαρὸν, ἐπικρατέστερος χαρακτήρ εἶναι ὁ σύμμικτος Ἀττικὸς. Ὅθεν ἂν κατὰ τὸ οἰκιακὸν καὶ ἀφελὲς Αἰολοδωρικὸν ὕφος ἀποφασίσῃς νὰ μετατρέψῃς ὅλον τὸν φυσικὸν τῆς γλώσσης σχηματισμὸν, καὶ κολοβώσῃς τὸ ἄρτιον, διὰ νὰ ἀπαρτίσῃς τὸ ἀτελὲς, γραιδίῳν Διάλεκτον ἔχεις νὰ ἀποκαταστήσῃς τὴν ἐξευγενισμένην Γλῶσσαν τοῦ Γένους μας, καὶ ὄχι Διάλεκτον Ἐθνικὴν, πρέπουσαν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Γένους, ἢ ἀρμοδίαν εἰς τὸ νὰ ὑψώσῃ τὸ ἔθνικόν πνεῦμα εἰς τὴν ἀρχαίαν του εὐκλειαν. Κατ' αὐτὸ τὸ κερατζίστικον ὕφος ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ καθέδρας ἔχει νὰ ἐκθέτῃ τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς Φιλοσοφίας μὲ τὴν Γλῶσσαν τῆς κερατζίια Περμαδοῦς καὶ νὰ λέγῃ σύρση τὴν ἔλξιν, καὶ κίνησι τὴν ῥοήν, ἐξευτελιζῶν τὰς ἐννοίας διὰ τῆς εὐτελείας τοῦ λόγου. Εἶδὲ καὶ τὸ σενόν, καὶ πενιχρὸν τῆς φράσεως αἰσθανόμενος, ἤθελες προσοικειώσῃς εἰς τὰς τετριμμένας δημοτικὰς ἐκφράσεις λέξεις ἐπισημονικὰς, καὶ φράσεις σπουδαιολογικὰς, ἐξαλλοιώνωντας τὴν φυσικὴν μορφήν καὶ τὸ σχῆμα των, διὰ νὰ τὰς προσαρμόσῃς εἰς τὸ οἰκιακὸν ὕφος, χίμαιραν προφανῶς ἀναπλάττεις, ἢ ὁποία

Πρόσθε λέων, ὅπισθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα

δὲν ἔχει νὰ φανῇ εἰς ὅλον τὸν πεπολιτευμένον κόσμον, εἰ μὴ ἔν παρασῆμον ἔκτρομα,

..... Εἶτι Σφίκιον τέρας

» Ἐλικτὰ κωτίλλουσα δυσφράσως ἔπη.

κατὰ τὸν Λυκόφρονα· καὶ κατὰ πάντα λόγον ξένη διόλου καὶ νόθος καὶ ὡς πρὸς τὴν παλαιάν, καὶ ὡς πρὸς τὴν νέαν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον.

§ κδ. Τὸ οἰκιακὸν ὕφος εἶναι μὲν ἰδιοτροπία μερικὴ τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου, ὅθεν εἶναι ὅμως αὐτὴ ὅλη ἄρτιος ἢ Ἐθνικῆς μας Διάλεκτος. Μία μονόχορδος λύρα ἀρμονίαν δὲν ἀποτελεῖ. Ἡ κατ' ἡμᾶς Ἐθνικὴ Διάλεκτος, διὰ τοῦτο εἶναι, καὶ λέγεται κοινὴ, διότι σύγκειται ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις ἀπολύτως κοινὰς, τὰς ὁποίας ἐπίσης καὶ ὁ Πολίτης, καὶ ὁ Ἡπειρώτης, καὶ ὁ Ἀθηναῖος καὶ ὁ Νησιώτης, καὶ ἐν γένει οἱ ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων ἀπόγονοι, κατὰ μίαν γενικὴν μορφήν, κατ' ἐν ἐπικρατοῦν σχῆμα ἐκφράσεως, ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος συνήθως μεταχειρίζονται. Αὐτὴ ἡ Διάλεκτος καὶ εἰς τὰ ζῴματα τῶν εὐγενῶν, καὶ εἰς τὰ ζῴματα τῶν χυδαίων ἐπίσης εἶναι Ἑλληνικὴ. Ἡ ἐκλογή καὶ μορφή τῶν λέξεων, ἢ στροφή τῶν φράσεων, τὸ σχῆμα τῆς ἐκθέσεως, διακρίνουσι τὸ εὐγενικὸν καὶ ὑψηλὸν ὕφος ἀπὸ τὸ δημοτικὸν καὶ εὐτελὲς, τὸ σοβαρὸν, καὶ σπουδαιολογικὸν ἀπὸ τὸ οἰκιακὸν καὶ ἀφελές. Καὶ τὸ μὲν δημοτικὸν, ὡς προείπομεν, εἶναι, κατ' ἐγχώριον ἰδιοτροπίαν, διαφορετικὸν εἰς κάθε τόπον καὶ χώραν. Τὸ δὲ ἐξευγενισμένον καὶ σπουδαιολογικὸν εἶναι γενικὸν καὶ κοινὸν, ὡς συμπεριλαμβάνουσι τὸ ὅλον τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου, κατ' ὅπερ παιδευμένος κάθε τόπου κάτοικος Ἕλληνα ὁμοειδῶς καὶ ὁμοτρόπως ἐκφράττεται. Αὐτὴ εἶναι ἡ Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ γλῶσσα τῶν Σπουδαίων καὶ Εὐγενῶν, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἡ γλῶσσα ὅλου τοῦ Ἱερατικοῦ καὶ Πολιτικοῦ πληρώματος τοῦ Γένους μας. Γλῶσσα πλουσιωτάτη, εὐστροφος, καὶ εὐφραδής, ὀλίγον ἀπολειπομένη ἀπὸ τὴν γλαφυράν κομψότητα τῆς παλαιᾶς Ἀττικῆς.

§ κε. Ἄν λοιπὸν ἀπὸ μίαν ἀνήκουσον κακορεξίαν ἤθελες προτιμήσῃς καὶ κολοβώσῃς αὐτὴν τὴν εὐγενικὴν Διάλεκτον, κατ' ἐγχώριον ἰδιοτροπίαν, καὶ ἤθελες περιορίσῃς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ποικίλης τροπολογίας τῆς εἰς τὴν ἰδιολογίαν ἐνὸς χωρικοῦ Ἰδιώματος, δεδύσθω αὐτῆς τῆς Μητροπόλεως, τί φαντάζεσαι

ὅτι ἔχεις νὰ κατορθώσης ; δὲν πιστεύομεν ὅτι ὑποθέτεις νὰ δημιουργήσης Γλῶσσαν Κοινὴν διὰ ὅλον ἐν γένει τὸ Γένος, καθ' ὅτι τὸ ὅλον εἶναι μείζον τοῦ οἰκείου μέρους, καὶ « Ἡ » πλείων παράθεσις τῆς ἐλάσσωνος κανῶν. » Τὸ χωρικὸν ἄρα ἰδιώμα μιᾶς πόλεως δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς κανὼν τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου, καθ' ὅτι ὄν λόγον ἔχει, παραδείγματος χάριν, ὁ Πολίτης νὰ ἐκλάβῃ τὴν οἰκιακὴν του γλῶσσαν ὡς πάγκοινον, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει καὶ ὁ Χῖος, καὶ ὁ Κύπριος, νὰ θεωρῇ τὴν ἐδικήν του ὡς πάνδημον. Ὅθεν ἂν σὺ ἀφαιρῆς τὸ ὦ ἀπὸ τὰς αἰτιατικὰς κατὰ Δωρισμὸν, ὁ Κύπριος ἐκ περιουσίας τὸ προσθέτει καὶ εἰς τὰς ὀνομαστικὰς, καὶ εἰς τὰ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων, κατὰ πλεονασμὸν, ὡς ἐρχεται κατόπιν ἕνας ἀνίδεος Νομοθέτης, καὶ ἐκλαμβάνοντας αὐτὰ τὰ ῥήματα ὡς ἀπαρέμφατα, συνδέει ἕξαφνα δι' αὐτῶν ἀναλελυμένους μέλλοντας, καὶ δοξάζει μὲ τὰ ὅλα του ὅτι διορθώνει τὴν γλῶσσαν μας. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν ἔχει ὁ ἕνας ἰσχυρότερον τοῦ ἄλλου δικαίωμα, ἐπειδὴ καὶ τὰ χωρικά ἰδιώματα ἕκαστον ἔχει, ὡς πρὸς τὸ κοινόν, τὸ αὐτὸ ἐπίσης ἀξίωμα.

§ κς. Τὸ ἀναπόφευκτον λοιπὸν ἀποτέλεσμα μιᾶς τοιαύτης διεσραμμένης διορθώσεως εἶναι τὸ νὰ χωρισθῇ τὸ οἰκιακὸν ἐγχώριον ὕφος ἀπὸ τὴν ὀλομέλειαν τῆς Ἐθνικῆς Διαλέκτου, καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ, διὰ μιᾶς τελείας καταστροφῆς τοῦ κοινοῦ καλοῦ, μίαν εὐτελεῆ καὶ πενιχρὰν Δημοτικὴν Διαλέκτον, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς ἐπὶ δημοσίου βήματος νὰ ἐκφράττεται ὡς ἡ Λυσιγνάτη, καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης νὰ ὀμιλῇ ἐπ' Ἐκκλησίας ὡς ἡ κερά Θάμαρη εἰς τὸ σπῆτι της. Τί ἤθελαν εἰπεῖν οἱ εὐγενεῖς τῆς Φράντζιας, ἂν ὁ Βουφῶν ἤθελε συγγράψῃ μὲ τὸ ὕφος τοῦ Γρεκούρη;

§ κς. Ἀλλὰ τὸ ὕφος αὐτὸ, λέγεις, εἶναι πλουσιώτατον καὶ γλαφυρόν. Τοῦτο εἶναι ἀναντίρρητον· ἀλλ' εἰς τὸ εἶδος του. Ἡ

γλαφυρότης μιᾶς γυναικείας φράσεως δὲν ἀρμόζει τελείως εἰς τὴν ἀνδρικήν ὁμιλίαν ἐνὸς δημοσίου Ῥήτορος. Καὶ τοσοῦτον ἢ πρώτη ἤθελε φανῆ ἄχαρις καὶ ἀτερπής, ἂν ὑπενδύετο τὰ σοβαρὰ σχήματα τῆς δευτέρας, ὅσον καὶ αὐτὴ ἤθελεν εἶναι ἄνοση, καὶ ἀηθὴς ἂν ὑπεκρίνετο τὰ τρυφερὰ θέλγητρα τῆς πρώτης. Ἡ δὲ πλουσιότης μιᾶς διαλέκτου δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἔχη μερικὰς λέξεις καὶ φράσεις κολοβωμένας μὲ τὰς συνήθεις ἑλλείψεις καὶ ἀποκοπὰς, ὅσαι εἰς τὴν οἰκιακὴν ὁμιλίαν, διὰ τὸ γοργὸν τῆς ἐκφράσεως, συνηθίζονται, ἱκανὰς εἰς τὸ νὰ παραστήσουν τὰς ἀπλὰς ἰδέας τῶν κατ' οἶκον συνδιαλεγομένων. Ἀλλὰ θεωρεῖται εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν λέξεων, εἰς τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν συνωμῶν, εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν φράσεων, καὶ εἰς τὴν τροπολογίαν τῆς ἐκθέσεως, δι' ὧν ἡ διάλεκτος ἐπιθαψιλεύει εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τὰ προσφυῆ μέσα τοῦ νὰ ἐκφράξῃ λεπτομερῶς τὰς ἐννοίας του, ὥςτε καὶ ὁ Ποιητής, καὶ ὁ Λογογράφος, καὶ ὁ Κωμωδὸς, καὶ ὁ Ῥήτωρ νὰ εὐρίσκῃ εἰς αὐτὴν ἀνηκούσας λέξεις, καὶ ἀναλόγους ἐκφράσεις εἰς τὸ νὰ παραστήνῃ τὰς ἰδέας του κατὰ τὸν τρόπον ὅπου ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τῆς ὁμιλίας του. « Δεῖ γὰρ διακρίνειν τίνα δικανικὰ τῶν » ὀνομάτων, τίνα διαλεκτικὰ, καὶ τίνα ἱστορικὰ, καὶ τίνα » ποιητικὰ ἐκατέρας τῆς ποιήσεως, καὶ ἐπιλέγεσθαι τὰ πολι- » τικὰ πανταχόθεν. Εἰ δὲ μὴ, καὶ γελοῖοι, καὶ ἐπίφθονοι φα- » νούμεθα. (Διον. ὁ Ἄλ. τεχ. κεφ. α΄.) Ἡ ὠραιότερα διάλε- » κτος (λέγει ὁ εὐφραδέστατος Βολταῖρ) εἶναι ὁμολογουμένως » ἐκείνη, ἢ ὅποια εἶναι ἐνταυτῷ ἢ πλεον ἄρτιος, ἢ πλεον εὐ- » φωνος, καὶ ἐνταυτῷ ἢ πλεον ποικίλη εἰς τὰς στροφάς της, » καὶ ἢ πλεον εὐτακτος εἰς τὴν ἐκθέσιν της· ἐκείνη ἣτις ἔχει » περισσότερα ὀνόματα σύνθετα, καὶ διὰ τῆς προσωδίας της » ἐκφράζει ἀρμοδιώτερα τὰ βραδέα, ἢ ὀρμητικὰ κινήματα τῆς » ψυχῆς· ἐκείνη, τελευταῖον, ἢ ὅποια ὁμοιάζει περισσότερον

» με τὴν Μουσικὴν. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἔχει ὅλα αὐτὰ τὰ
 » προτερήματα. . . ὅθεν καίτοι οὐσα κατὰ μορφὴν ἐξαλ-
 » λωμένη τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤμπορεῖ εἰσεῖτι νὰ
 » θεωρηθῆ ὡς ἡ πλέον ὠραία διάλεκτος τῆς οἰκουμένης. (α)»

§ κη. Ἡ Ἀρβανήτικη καὶ ἡ Κατζιβέλικη γλῶσσα, καθὼς καὶ
 κάθε γλῶσσα ἐνὸς ἀγροίκου λαοῦ, εἶναι ἀναλόγως πλουσία εἰς τὸ
 εἶδος τῆς. Ἡ πλουσιότης ὁμῶς μιᾶς ἐξευγενισμένης γλώσσης συνί-
 σται εἰς τὴν πολυτέλειαν, καὶ ὄχι εἰς τὴν αὐτάρκειαν. Ὁ Διογένης
 εἰς τὸν πίθον τοῦ ἐνομιζέτο πλουσιώτερος ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον
 εἰς τὸν θρόνοντο. Ἄλλ' ὁ μὲν ἦτον Κυρικός Φιλόσοφος, καὶ ἡ
 πλουσιότης τοῦ ἦτον ἀνάλογος μετὰ τὴν ἡθικὴν τοῦ κατὰσασιν. Ὁ
 δὲ ἦτον Μονάρχης τῆς Οἰκουμένης, καὶ ἡ πλουσιότης τοῦ ἔπρεπε
 νὰ εἶναι ἀνάλογος μετὰ τὴν δόξαντο. Ἄς μὴν ἀπατώμεθα παρε-
 ξηγοῦντες τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι «τὸ
 » δι' ὀλίγου γινόμενον μάτην διὰ πολλοῦ γίνεται». Τοῦτο
 εἶναι ἀξίωμα ἀναντίρρητον. Ἀνάγεται ὁμῶς εἰς φυσικὰς, καὶ
 μηχανικὰς πράξεις, καὶ ὄχι εἰς τὸν ὄργανισμόν μιᾶς διαλέκτου,
 τῆς ὁποίας ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἐκφράσεων συνεισάγει τὸν
 πολλαπλασιασμόν τῶν ἰδεῶν, καὶ ἀμοιβαίως δι' αὐτῶν συνει-
 σάγεται. Ἡ διάλεκτος ὄργανον οὐσα διερμηνευτικὸν τῶν ἀντιδι-
 δομένων καὶ προσλαμβανομένων ἰδεῶν χρειάζεται τὴν ἀφθο-
 νίαν καὶ πολυτέλειαν λέξεων, ὅσην ἔτασιν καὶ ποικιλίαν
 ἐπιδέχεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸν τελειότερον
 βαθμόν τοῦ ἡθικοῦ ἐξευγενισμοῦ. Κανένας δὲν ἀντιλέγει ὅτι
 μετὰ καὶ τὸ αὐτὸ μαχέρι ἤμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμῃ ὀλην
 τὴν πρὸς τὸ γεῦμα ὑπηρεσίαν τοῦ, καὶ ἀκολούθως ὅτι εἶναι
 περιττὸν νὰ μεταχειρισθῆ πολλά, δι' ἑνὸς καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέ-
 λεσμα. Αὐτὴ ὁμῶς ἡ αὐτάρκης λιτότης ἀνήκει εἰς ἕνα χυδαῖον

(α) Ὁρα Dict. philosoph. Langue.

ἀμπελουργόν, ὅστις μὲ τὸ αὐτὸ καμπύλον μαχέρι κλαδεύει τὸ κλίμα του, κόφτει τὸ ψωμί καὶ τὸ κρομύδι του, καὶ χρείας τυχοῦσης, τὰ νύχια του. Ἐνας ὁμοῦς εὐγενὴς χρειάζεται καὶ μαχέρι τραπέζης, καὶ μαχέρι πωρικῶν, καὶ κονδυλομάχερο. Καὶ βέβαια δὲν μεταχειρίζεται διὰ τὴν ἐπὶ τραπέζης ὑπηρεσίαν του τὸ μαχέρι τοῦ μαγειροῦ του.

§ κθ. Τὸ οἰκιακὸν ἄρα ὕφος, ἂν δὲν ἔχωμεν σκοπὸν νὰ ἔβγωμεν ἀπὸ τὸ Ταυδοῦρι, βεβαιότατα εἶναι καὶ πλούσιον, καὶ ἀρκετὸν διὰ νὰ συζητήσωμεν τραγουδάκια νόστιμα καὶ παραμύθια ἀσεία.

Ἐνδὸν γυναικῶν, καὶ παρ' οἰκέτας λόγου.

Κατὰ τὴν παρ' Εὐριπίδῃ παροιμίαν. Εἰ δὲ καὶ θέλωμεν νὰ ὑψώσωμεν τὸν νοῦν μας παράνω ἀπὸ τὰ νηπιώδη ἀθύρματα κατὰ τὴν φυσικὴν πρόοδον τοῦ ἔθνικοῦ πνεύματος, ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑψώσωμεν ἀναλόγως καὶ τὴν φράσιν μας εἰς τὴν φυσικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης λαμπρότητα, διὰ νὰ ἐξευγενίσωμεν τὰς ἐννοίας μας μὲ τὸ ἐκκληεὸς τῆς φράσεως, καὶ ἀμοιβαίως τὴν φράσιν μας μὲ τὴν εὐκλειαν τῶν ἐννοιῶν μας.

§ λ. Τὸ Σπουδαιολογικὸν ὕφος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, τὸ ὁποῖον συμπεριλαμβάνει ὅλην τὴν τροπολογίαν τῆς Γλώσσης, ἔφθασε πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων, διὰ τῆς καλλιιεργείας τῶν ἐγκριτωτέρων τοῦ Γένους μας, νὰ ἐπαναλάβῃ ὑπὸ τὴν νεωτέραν τῆς Διαλέκτου μορφήν τὸ κυριώτερον μέρος τῆς πλουσιότητος καὶ εὐφραδείας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ὡς μὲ τὴν πλέον εὐάρμοσον φράσιν, καὶ μὲ τὰς πλέον προσφεεῖς λέξεις, χωρὶς ἀλλοίωσιν, ἢ μετατροπὴν τοῦ φυσικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου, ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ πάσης καὶ παντοίας ἐννοίας προσφευεσάτη καὶ ἀκριβοῦς ἔκθεσις, καὶ αὐτὴ εἶναι τῶν τε ἢ ἐπὶ τὸ ἐντελέστερον ἐπίδοσις τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου. Αὐτὴν

λοιπὸν τὴν κοινὴν ἐπίδοσιν ἀπειροκάλως ἤδη ἀπὸ κακορεξίαν διακόπτοντες εὐτύχημα τάχα ἠθέλαμεν νομίση τὸ νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν καρκινεβατοῦντες καὶ νὰ μιμηθῶμεν, διὰ νοσιμάδα καὶ χάριν, τὴν φράσιν τῆς παραμάνας μας, ὡσε μετὰ μίαν ἑκατονταετῆ πρόοδον τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, νὰ γυναικίζωμεν παίζοντες διὰ νὰ μὴν Ἑλληνίζωμεν σπουδάζοντες;

« Ἐκεῖνο ὁποῦ βλάπτει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τι » τὴν εὐγένειαν τῆς γλώσσης, λέγει ὁ εὐφραδέστατος Βολταίρ (α), δὲν εἶναι ἡ ἐφήμερος νεολογία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀμέσως καθενας ἀηδιάζει, οὐδ' οἱ σολλοικισμοὶ τῆς εὐγενικῆς συντροφίας εἰς τοὺς ὁποίους οἱ ἄριστοι συγγραφεῖς δὲν ὑποπίπτουν ποσῶς· ἀλλ' εἶναι ἡ προσπεποιημένη κακοζηλία τῶν μετρίωτέρων συγγραφέων εἰς τὸ νὰ ὀμιλοῦν περὶ σοβαρῶν πραγμάτων μὲ ὕφος οἰκιακῆς συνομιλίας. » Αὐτὸς ὁ ἴδιος λογογράφος ἐξηγεῖ εὐφρέςατα καὶ τὸ Νομοθετικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα τοῦ ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν καθὼς ὀμιλοῦμεν. « Εἶπε τις, λέγει (β) ἄλλοτε ποτε, ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν καθὼς ὀμιλοῦμεν. Τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ Νόμου εἶναι ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν μὲ φυσικὴν ἀπλότητα, δηλαδὴ ὄχι μὲ σφυγνάς, καὶ κανεντρεχεῖς φράσεις. Ἐκ τούτου ὁμως δὲν συνάγεται ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν μὲ τετριμμένας δημοτικὰς λέξεις καὶ φράσεις κατὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν εἰς τὸ σπῆτι μας οἰκιακῶς συνομιλοῦμεν. Καὶ ἂν ὁ Βολταίρ ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Διαλέκτου δὲν ἀνέχεται αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, ἄς σοχασθῆ κάθε φιλόλογος εἰς τὴν ἄτοπον ὑποπίπτει ὅταν δοκιμάσῃ νὰ συζητήσῃ αὐτὴν τὴν παραλογίαν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.

§ λα. Ἐπειδὴ δὲ περὶ Αἰολοδωρικῶν χαρακτῆρος τῆς Δια-

(α) Dict. phil. Langue.

(β) Idem. Style.

λέκτου πρόκειται, δὲν μᾶς φαίνεται περιττὸν τὸ νὰ ἀναφέρωμεν αὐτολεξεῖ πρὸς πίσωσιν τῆς ἀληθείας τὸν κατωτέρω παράγραφον ἐνὸς ἀνωνύμου Πυθαγορικοῦ, ὅστις μαθητὴς ὢν τοῦ μεγάλου Διδασκάλου ἐξηγεῖ εἰς Αἰολοδωρικὴν Διαλεκτὸν τὴν περὶ ψεύδους καὶ ἀληθείας τοῦ λόγου Πυθαγορικὴν του δόξαν, ὡς ἔπεται (α).

« Τοὶ τινες λέγοντες τὼς μαινομένους καὶ τὼς σοφῶς, τὼς
 » ἀμαθεῖς ταῦτά διαπράσσεσθαι, καὶ λέγουσιν καὶ τᾶλλα ἐπόμενα
 » τῷ λόγῳ, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. Αἱ γὰρ τινεσὶ αὐτῶς ἐρωτάσας
 » αἱ διαφέρη μανία σωφροσύνης, καὶ σοφία ἀμαθείας, φαντι
 » ναί. Εὖ γὰρ καὶ ἐξ ὧν πράσσουντι ἑκάτεροι, δᾶλοι ἐντὶ ὧς
 » ὁμολογησοῦντι. Οὐκοῦν καὶ ταῦτά πράσσουντι, καὶ τοὶ σοφοὶ
 » μαινόνται, καὶ τοὶ μαινόμενοι σοφοί, καὶ πάντα συνταράσσ-
 » σονται. Καὶ ἐπ' ἄρτεος ὁ λόγος, πότερον οἶον ἐν δέοντι
 » σωφρονοῦντες λέγουσι, ἢ τοὶ μαινόμενοι. Ἀλλὰ γὰρ φαντι ὡς
 » ταῦτα μὲν λέγουσι, ὅταν τις αὐτὸς ἐρωτῇ· ἀλλὰ τοὶ μὲν
 » σοφοί, ἐν τῷ δέοντι, τοὶ δὲ μαινόμενοι, αἱ οὐ δεῖ. Καὶ
 » τοῦτο λέγοντες, δοκοῦντι μικρὸν ποτιθῆναι, αἱ δεῖ καὶ μὴ
 » δεῖ· ὡς τε οὐ μηκέτι τὸ αὐτὸ ἤμεν· ἐγὼ δὲ οὐ πράγματος
 » τοσοῦτω προσεδέντος (β) ἀλλοιοῦσθαι δοκῶ τὰ πράγματα,
 » ἀλλ' ἀρμονίας διαλλαγείσας· ὡσπερ Γλαῦκος καὶ γλαυκός,
 » Ξάνθος καὶ ξανθός, Ξοῦθος καὶ ξουθός. Ταῦτα μὲν τᾶν
 » ἀρμονίαν ἀλλάξαντα διήνεικαν. Τὰ δὲ μακρῶς καὶ βραχυτέ-
 » ρως ῥηθέντα Τύρος καὶ τυρός, σάκκος καὶ σάκκος (γ).
 » Ἄτερα δὲ, γράμματα διαλλάξαντα, κάρτος καὶ κράτος, ὄνος
 » καὶ νόος. Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἀφαιρεθέντος οὐθενὸς τοσοῦτον

(α) Ὅρα ἐν τοῖς Διογ. τοῦ Λαερτ. ἐκδ. Ἐνρ. Στεφ. 1570.

(β) Ἴσ. ποτιθέντος. ἢ κατ' ἐπιμιξίαν τύπου κοινῆ ἢ ἔκφρασις.

(γ) Ἴσ. σακός, ἢ σάκος.

» διαφέρει, τί δὴ αἴτις ἢ ποτιθεῖ τι, ἢ ἀφαιρεῖ· καὶ τοῦτο
 » δεῖξω οἷόν ἐστιν (α). Αἴτις ἀπὸ τῶν δέκα ἐν ἀφέλοι, οὐκ
 » ἐτι δέκα οὐδὲ ἐν εἴη. Καὶ τᾶλλα καττούτο.

§ λβ. Βλέπομεν λοιπὸν ἀριθῆλως, καθὼς καὶ εἰς τὸ τεχνολογικὸν μέρος τῆς παρούσης πραγματείας θελομεν παραστήσασα φέσερον, ὅτι οὐδ' αὐτὸ τὸ οἰκιακὸν ὕφος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου εἶναι ἀπολύτως Αἰολοδορικὸν, ἀλλ' εἶναι σύμμικτον, καὶ αὐτὸς ὁ σύμμικτος χαρακτήρ τὸ ἄρτιον τῆς Διαλέκτου συναρμολογεῖ. Ὅθεν καὶ κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Πυθαγορικοῦ φιλοσόφου συνάγεται, ὅτι πᾶν τὸ διαλλάττον τὴν ἀρμονίαν τῆς φωνῆς ἀλλοιοῖ τὰ πράγματα, καὶ μὴ ἄρτιον τὸν λόγον ἀποτελεῖ. Τὸ δὲ μὴ ἄρτιον, φύσει οὐτιδανόν, καθ' ὅτι οὐδ' ἀριθμὸν, οὐδὲ μονάδα ἀποπληροῖ.

§ λγ. Ἄλλοι δὲ ἐμβριθέστεροι εἰς τὰς κρίσεις των, ἀδυσώπητοι ὅμως εἰς τὰς ἀποφάσεις των, θεωροῦν τὴν Κοινὴν Διάλεκτον πάντη διεφθαρμένην καὶ ἀνώμαλον εἰς τὰς τροπολογίας της, καθ' ὅτι εἰδικῶς τὴν παραβάλλου ἐἰς τὸν τύπον καὶ χαρακτήρα τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, τὸν ὁποῖον ὑποθέτου ἰδιαζόντως ἐπικρατοῦντα εἰς τὸν σχηματισμὸν της. Ὅθεν ταραττονται ὅταν ἀκούουν τὰ πληθυντικὰ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων εἰς οὐν σχηματιζόμενα· τοὺς παρῶχημένους χρόνους ποτὲ μὲν τελικῶς ἢ χρονικῶς αὐξανομένους, ποτὲ δὲ ἀναυξήτως ἐκφερομένους· καὶ τὴν ὀριστικὴν ἐγκλισιν πολλακίς ἀντὶ τῆς ὑποτακτικῆς τιθεμένην. Ἀδημονοῦν δ' ἐτι μᾶλλον εἰς τὰς μεταπτώσεις καὶ μεταλλαγὰς τας δὲ ἀπολύτως ἐκφερομένας ὀνομαστικὰς καὶ αἰτιατικὰς, ἀντὶ τῶν γενικῶν, τὰς θεωροῦν ὡς ἀσυγχώρητα σφάλματα, καὶ σολοικισμοὺς παραδειγματικῆς βαρβαρότητος· γράφω, γράφεις, γράφει, γρά-

(α) Ἡ ἔκφρασις κοινή. Καὶ ἰδοὺ τὸ μικτόν.

φομεν, γράφετε, λέγομεν ὅλοι ἐπίσης· διατί ἔχι καὶ γράφου-
σιν, ἀλλὰ γράφουν; κτ.

§ λδ Εἰς αὐτὰς τὰς κανονικὰς παρατηρήσεις κανένας δὲν ἀντιλέγει. Τὸ περίεργον ὅμως εἶναι ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κανονι-
κοὶ ἀπατῶνται διτῶς, καὶ δὲν τὸ αἰσθάνονται.

α΄. Καθ' ὅτι ἢ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος δὲν εἶναι εἰδικῶς ἄμικτος Ἀττικὴ, ἀλλ' εἶναι γενικῶς σύμμικτος Κοινή. Ὅθεν ὅταν εἰπῶ γράφουσι, καὶ ἔχι γράφουν, ἐκφράττομαι μὲν ὀρθῶς ὡς πρὸς τὸν τύπον τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, ἀνατρέπω ὅμως τὸν χαρακτῆρα τῆς Κοινῆς διαλέκτου, ἢ ὁποῖα τὸ ἐκ-
φέρει κατ' ἀποκοπὴν Δωρικῶς, καὶ ὅλον τὸν ρυθμὸν τῆς Γλώσσης ἀνασκευάζω. Κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὲ μεμψῆ μετὰ λόγου ὅταν θέλῃς νὰ γράψῃς ἐξηκριθωμένως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, καθὼς συνέγραψεν ὁ Εὐστάθιος, ὁ εὐφραδέστατος Κορυθαλεὺς, καὶ τόσοι ἄλλοι νέοι συγγραφεῖς, τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων μιμηταὶ καὶ ἀκόλουθοι, ἐν οἷς, τέλος πάντων, καὶ ὁ κλεινὸς Εὐγένειος, καὶ Νεόφυτος ὁ Γραμματικὸς, καὶ Λάμπρος ὁ Θουκυδίδειος. Δὲν εἶναι οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἄπρεπον νὰ συγγράψῃ τινας εἰς Ἀττικὴν Διάλεκτον, καθὼς ἔφθασε κατορθούως νὰ δογματίσῃ (α) ὁ τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν αὐτοσχέδιος Γλωσσονόμος. Ἀρκεῖ μόνον νὰ τὴν μάθῃ μὲ ἀκρίβειαν πρὸ τοῦ νὰ ἀρχήσῃ νὰ γράφῃ, καὶ τότε παλλὰ ὀλίγας συναπαντᾷ δυσκολίας. Ἀλλὰ τότε μὴ λέγῃς ὅτι γράφεις εἰς τὴν καθομιλουμένην κοινήν διάλεκτον. Μὴν ἀνακατώνῃς τὰ κατ' εἶδος διαχωρισμένα καὶ ἄμικτα, μὲ τὰ γενικῶς συγκεκραμένα, καὶ σύμμικτα. Εἰπέ ὅτι ἰδιαζόντως γράφεις εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον κατὰ μίμησιν τῶν ἀρχαιοτέρων, καὶ μὴ ζητῆς νὰ διορθώσῃς τὸ ὅλον τῆς Κοινῆς Διαλέκτου κατὰ

(α) Πρόδρ. Ἐλ. βιβλιοθ.

τὸν λόγον ἑνὸς μέρους· καὶ τότε τὸ ὕφος σου, ὡς διακεκρι-
 μένον καὶ κανονισμένον εἰδικῶς, ἂν εἶναι κατὰ τοὺς τεχνολο-
 γικοὺς κανόνας τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἐξηκριβωμένον καὶ ὀρ-
 θὸν, δὲν ἤμπορεῖ νὰ κατακριθῆ ὡς νόθον ἢ ξένον. Ὅλοι, ὅσοι
 ἐδιδάχθησαν τὸ τεχνολογικὸν καὶ συντακτικὸν μέρος τῆς Γραμ-
 ματικῆς, γνωρίζουν κατὰ θεωρίαν καὶ πράξιν τὸ ὕφος τῆς
 Ἀττικῆς διαλέκτου. κανένας δὲν παραξενεύεται βλέπωντας ἕνα
 τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων νὰ γράφῃ συνήθως τὴν διάλεκτον τῶν
 μεταγενεσέρων προγόνων του. Καθένας ὁμῶς ἀηδιάζει καὶ ἀπο-
 σρέφεται τὴν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο εἶδος αὐθαίρετον μεταρρύθ-
 μισιν τῆς κοινῶς συνηθισμένης ἐθνικῆς διαλέκτου, ἢ ὑποία ὡς
 ζῶσα καὶ ὀμιλουμένη ἕνα μόνον ἔχει κανόνα, μίαν γνωρίζει
 ἀρθότητα, τὴν καθ' ὀμολογίαν κοινὴν τοῦ ἔθνους χρῆσιν καὶ
 συνήθειαν.

β'. Καθ' ὅτι αὐταὶ ὅλαι αἱ τροπολογίαι τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς
 Διαλέκτου, ἢ τοῦλάχισον αἱ περισσότεραι, τὰς ὁποίας οἱ κανο-
 νικοὶ Ἀττικισαὶ θεωροῦν ὡς διαφθοράς, καὶ σολοικισμοὺς
 βαρβαρότητος, αὐταὶ ὅλαι, λέγω, εἶναι ἀρχαιότατοι Ἰωνισμοί,
 ἢ, ὕπερ ταυτὸν, Ἀττικισμοί, ὡσεὶ ἐν ᾧ θέλουσιν νὰ ἀπακατα-
 γήσουν τὴν Κοινὴν Διαλέκτον διόλου Ἀττικὴν, ἀγωνίζονται
 νὰ τὴν ἀπογυμνώσουν ἀπὸ τὸν φυσικὸν τῆς Ἀττικισμὸν. Ποῖος
 τῶν ἐξησηκημένων εἰς τὴν ποικιλίαν τῆς παλαιᾶς Ἀττικῆς δὲν
 ἐξέυρει ὅτι αἱ μεταπτώσεις, καὶ μεταλλαγαὶ εἶναι ἰδιάζοντα
 προτερήματα αὐτῆς τῆς ἐς ἄκρον ἐξευγεισμένης Διαλέκτου ;
 ποῖος ἀγνοεῖ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ἀδιαφόρως ἐχρῶντο τὰς πτώσεις
 τῶν ὀνομάτων καὶ πολλάκις τὰ γένη, καὶ τὰς ἐγκλίσεις τῶν
 ῥημάτων, πρὸς αὐς ἢ ὀριστικὴ ἐγκλίσις, διὰ τὸ σαφέστερον τοῦ
 λόγου, ἐτίθετο πολλάκις μὲ ἄκραν κομψότητα ἀντὶ τῆς ὑπο-
 τακτικῆς ; ποῖος δὲν ἀπῆντησεν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Θου-
 κυδίδου τὰς ἀπολύτως ἐκφερομένας ὀνομασιὰς, καὶ αἰτια-

τικᾶς, οὐ μόνον ἐπὶ οὐδετέρων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀρσενικῶν, καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων (α), καὶ πῶς ἀκολούθως δύναται νὰ μεμφθῆ αὐτὸν τὸν Ἀττικώτατον ἀρχαῖκόν τρόπον τῆς ἐκφράσεως, τὸν ὁποῖον ἡ Κοινὴ Διάλεκτος, πρὸς αἰώνιον κλέος τῆς γνησιότητός της, ἐφύλαξε; ποῖος ἀπογνωρίζει ὅτι τὰ κατὰ Δωρικὴν ἀποκοπὴν σχηματιζόμενα παρ' ἡμῖν πληθυντικὰ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων τὰ ἐσυνήθιζαν καὶ οἱ Ἀττικοί, ἔσων ἀντὶ ἔσωσαν, καὶ ἔδων ἀντὶ ἔδωσαν, καὶ πέφρικαν ἀντὶ πεφρίκασι λέγοντες; ποῖος δὲν ἐδιδάχθη ὅτι αἱ τῶν παρωχημένων αὐξήσεις ἀδιαφόρως γίνονται, ἢ κατ' Ἰωνικόν, ἢ κατ' Ἀττικόν τύπον, καὶ ὅτι τὰ τῶν διαλέκτων οὐκ ἐξωμάλισαι, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ἀπολλώνιος, καὶ μάλισα τὰ τῶν Ἀττικῶν; ὄφεν ἡμελλον, λέγουν, καὶ ἡβουλόμεν, ἀλλ' οὐκ ἔτι πάντα τὰ παρατατικά οὕτως ἐπεκτείνουσι.

§ λε. Πρὸ πάντων δὲ τὸ ἄς, καὶ μάλισα τὸ, διὰ νὰ, πειράζει καθ' ὑπερβολὴν τὴν τεθρονημένην ἀκοὴν τῶν κανονικῶν, καὶ δὲν σοχάζονται ὅτι τὸ μὲν εἶναι γνησιώτατος Ἀττικισμὸς, ὅστις καὶ εἰς τὸν τύπον τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς διαλέκτου ἐφυλάχθη, ὡς τὸ ἄφες ἴδωμεν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἄγε ἴδωμεν, ἢ ἔα ἴδωμεν τῶν παλαιῶν Ἀττικῶν, καθὼς τὸ μεταχειρίζεται ὁ Ὅμηρος, καὶ ὁ Πλάτων, τῶν ὑποῖων ἡ φράσις εἶναι ὁ κυριώτερός τῆς Γλώσσης μας κανὼν. Τὸ δὲ, διὰ νὰ, εἶναι ἐπίσης κατ' ἀττικισμὸν σχῆμα ἐλλειπτικόν, συνυπακουομένου τοῦ λόγου δι' ὄν. Ἡ διαφθορὰ ἄρα τῆς Γλώσσης δὲν προέρχεται, εἰ μὴ ἀπὸ τὸ σενὸν τῶν γραμματικῶν κανόνων τῆς μεταγενεστέρας Ἀττικῆς, καθ' οὗς οἱ κανονικοὶ ἐπιχειρίζονται νὰ διορθώσουν τὴν κοινὴν Γλῶσσαν, ἀνά-

(α) Τούτων ὅλων τὰ πρὸς ἀπόδειξιν παραδείγματα τὰ εὕρισκεις εἰς τὸ τεχνολογικὸν μέρος τῆς παρούσης πραγματείας.

γοντες τὸ γενικὸν εἰς τὸ μερικὸν, καὶ τὸ καθόλου ἀπεριόριστον εἰς τὸ εἰδικῶς περιωρισμένον. Αἱ ἀνωμαλῖαι ἄρα ὅπου τοὺς πειράζουσι, δὲν ὑφίστανται κυρίως, εἰ μὴ εἰς τὸ ἀκατάλληλον τῶν μὴ ἐξηκριθῶμένων ἰδεῶν, καθ' ἃς ἀνώμαλον ζητοῦν νὰ συστήσουσι ὁμαλότητα.

§ λς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος (ἢμποροῦν νὰ προβάλλουσι οἱ κανονικοὶ) εἶναι σύμμικτος, καὶ τοῦ χαρακτήρος ἐκάστης τῶν πρωτογενῶν διαλέκτων μετέχει, τί πειράζει νὰ ἐπανορθωθῇ ἕνας ἀπλοῦς Δωρισμὸς, ἢ ἕνας χυδαϊκὸς Αἰωλισμὸς, δι' ἐνὸς ὁμαλοῦ Ἀττικισμοῦ, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς νεωτέρας Γραμματικῆς, ἐν ᾧ δι' αὐτῆς τῆς ἐπανορθώσεως ὁ χαρακτήρ τῆς διαλέκτου οὐχ ἥττον φυλάττεται, καθ' ὅτι ἐν αὐτῷ φύσει συμπεριέχεται ὁ Ἀττικὸς; Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς, ἀπολύτως μὲν θεωρούμενος, εἶναι ὀρθὸς· σχετικῶς δὲ, ὡς πρὸς μίαν ζῶσαν καὶ ὀμιλουμένην διάλεκτον ἀναφερόμενος, εἶναι ἐσφαλμένος, καὶ ἐλαττωματικὸς. Ἡ Κοινὴ Διάλεκτος, τοιαύτη οἶα κατ' ἔθνηκην συνθήκην ὑφίσταται, συμμετέχει μὲν ἀπολύτως τοῦ τύπου καὶ χαρακτήρος τῶν ἄλλων, καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων καθέστησεν· ἡ κοινὴ ὅμως χρῆσις καὶ συνήθεια ἔστησε τοὺς ὅρους τῆς φράσεως, καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐδιώρισε, φερ' εἰπεῖν, Δωρισμὸν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεταχειρισθῆς Ἀττικισμὸν, ὡς καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ὅθεν ἂν ὁ σκοπὸς σου εἶναι νὰ φυλάξῃς τὴν πατριὸν γλῶσσαν, καὶ ὄχι νὰ τὴν ἀνατρέψῃς, ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἂν θέλῃς νὰ προσοικειώσῃς εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ λόγου μίαν εὐγενικὴν φράσιν, ἀσυνήθιστον μὲν εἰς τὴν τετριμμένην ὀμιλίαν, διὰ τὸ γενὸν τῆς δημοτικῆς ἐκφράσεως, γνησίαν ὅμως Ἑλληνικὴν, καὶ ἀμεταποίητον, ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς εἶναι ὀρθὸς, καθ' ὅτι διὰ τὸ ἐγγύτερον τῆς χρονολογικῆς συγγενείας τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, προσφύεσθαι προσαρμόζεται εἰς τὸ ὕψος τῆς Κοινῆς, κατὰ τύπον Ἀττικὸν

μάλλον, ἢ κατὰ τύπον Δωρικόν, τοῦ ὁποίου τὸ σχῆμα παραλάττει ὡς ἀρχαιότερον. Ὅταν ὁμως θέλῃς νὰ μεταχειρισθῇς λέξιν ἢ φράσιν πανδήμως συνηθισμένην εἰς τὸ κοινὸν ὕφος τῆς ἔθνικῆς διαλέκτου, τότε χρεωσθεῖς νὰ τὴν ἐκφέρῃς τοιαύτην, καὶ κατὰ σχῆμα, καὶ κατὰ μορφήν, οἷαν ἡ κοινὴ χρῆσις τὴν ἐδιώρισεν. Ὡς δὲν ἤμπορεῖς αὐτονόμως νὰ μεταβάλλῃς ἓνα Δωρισμὸν συνηθισμένον εἰς Ἀττικισμὸν, οὐδ' ἓνα Αἰολισμὸν εἰς Ἴωνισμὸν, καθ' ὅτι τὸ σχῆμα τῆς φράσεως εἶναι, ὡς εἵπομεν, κατὰ κοινὴν χρῆσιν προσδιορισμένον. Ἄν λοιπὸν τὰς συνήθειαι τροπολογίας τῆς διαλέκτου, κατὰ τὸ δοκοῦν σοι, μετατρέψῃς, δὲν διορθῶνεις, ἀλλ' ἀνατρέπεις τὴν Γλῶσσαν. Συνθέτεις καὶ ἐκλεπτουργεῖς μίαν νέαν καὶ ἀσυνήθιστον διάλεκτον, δὲν ἐπανορθῶνεις ὁμως οὐδὲ καλλωπίζεις τὴν πατροπαράδοτον καὶ συνηθισμένην. Ὁ γὰρ καλλωπισμὸς γίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου μεταλλαγῆς ἢ ἀλλοιώσεως. Σὺ δὲ ἐξαλλοιώνωντας τὴν μορφήν τοῦ λόγου, ἢ τὸ σχῆμα τῆς φωνῆς, ὄλην διαφθείρεις τὴν διάλεκτον. Τί γὰρ ἄλλο διάλεκτος, εἰ μὴ σύνθεσις φωνῶν ἐκ συνθήκης παραθεδεγμένων, καὶ κατὰ προσωδίαν ἔθνικὴν μὲ ῥυθμὸν προσηρμοσμένων; Ἄν λοιπὸν τὴν φωνὴν μεταβάλλῃς, ἂν τὸν ῥυθμὸν τῆς φωνῆς μετατρέψῃς, ὄλην ἀνατρέπεις τὴν διάλεκτον.

§ λξ. Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν, λέγουν, Κλασικοὺς συγγραφεῖς εἰς τὴν Γλῶσσαν μας, δι' ὧν νὰ διακρίνωμεν ἀξιωματικῶς τοὺς ὑφιστάμενους ὅρους τῆς φράσεως. Διάκενος ὁ λόγος, καὶ ὑπόκουφος ἡ τοιαύτη πρόφασις! μήπως οἱ Ἕλληνες εἶχαν Κλασικοὺς συγγραφεῖς ὅταν ὁ Θουκυδίδης, ὁ Πλάτων, καὶ ὁ Δημοσθένης συνέγραφαν; μήπως αὐτὴν τὴν παιδαγωγικὴν λέξιν τῶν Γραϊκολατίνων Σχολαρίων τὴν ἐγνώριζαν οἱ Ἕλληνες; Κάθε ἔθνος συσημένον ἐν πολιτεύματι, πρῶτον ἀποκαθιστᾷ, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν τὴν ἔθνικὴν του διάλεκτον, καὶ ὕστερον ἀποκτᾷ τοὺς

δὴ σχολαστικῶς λεγομένους Κλασικοὺς συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων τὸ ὕφος κρίνεται ὡς κανονικόν, ὄχι κατὰ τὴν ἐκάστου αὐτόνομον αἵρεσιν, ἀλλὰ νόμῳ κοινῷ, ἤτοι καθ' ὁμολογίαν κοινήν, καθ' ὅσον προσφύερα, καὶ γνησιώτερα εἶναι προσηρμοσμένον εἰς τὸ κοινὸν ἔθος, ὅπερ ἐστὶ εἰς τὴν κοινήν χρῆσιν καὶ συνήθειαν. Ἐπικρατοῦσα δὲ Συνήθεια εἰς ὅλας τὰς διαλέκτους τῶν πεπολιτευμένων ἔθνων εἶναι ἢ τῶν εὐγενῶν χρῆσις.

§ λη. Ἡμεῖς εἰσέτι οἰηματικῶς ἀποσκιρτῶντες ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς ἔθνικῆς ὁμοφωνίας ἀθετοῦμεν ὑπεροπτικῶς τὸ κράτος τῆς κοινῆς συνηθείας, καὶ αὐτὴν τὴν ἀμετάθετον ἀρχὴν τοῦ ὅτι ἔχομεν ἔθνικὴν κοινήν Διάλεκτον ἀπογνωρίζομεν ὅπερ εἶναι τὸ χεῖρισον τῆς ἐσχάτης γλωσσονομίας μελέτημα. Ὅθεν ἀποφεύγωντας καθένας τὸν κόπον τοῦ νὰ σπουδάξῃ καὶ νὰ γυμνασθῇ αὐτὴν τὴν Κοινήν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον, τῆς ὁποίας ἀκρίτως ἀπαρνέϊται τὴν ὑπαρξίν, ἐπαναλαμβάνει αὐθαιρέτως νὰ τὴν διορθώσῃ κατὰ τὴν φαντασίαν του. Πῶς ἄρα νὰ ἀποκτήσωμεν Κλασικοὺς συγγραφεῖς εἰς τὴν Γλῶσσαν μας, ἐν ᾗ καθένας Γλῶσσαν ἰδίαν κατασκευάζει; Εὐκολώτερον εἶναι βέβαια τὸ νὰ συνθέσῃ τινὰς μέσα εἰς τὸ ταμεῖον του μίαν ἰδιαιτέραν διάλεκτον, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς, καθ' οὓς ἤθελε θεωρηματικῶς τὴν ῥυθμίση, παρὰ νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ μάθῃ μίαν ζῶσαν καὶ ὁμιλουμένην διάλεκτον μὲ ὅλους τοὺς ιδιωτισμοὺς, καὶ φυσικὰς ἀνωμαλίας τῆς ιδιοτροπίας της. Ἄλλ' οὕτως ἢ φράσις του ὅσον ὀρθή, ὅσον κανονικὴ καὶ ἂν εἶναι, ἀσχέτως θεωρουμένη, οὐχ ἦτον γνωρίζεται ξένη καὶ ἀσυνήθιστος σχετικῶς πρὸς τὴν καθομολογουμένην Κοινήν Διάλεκτον. Πῶς ἔμποροῦμεν λοιπὸν νὰ ἀναγνωρίσωμεν Κλασικοὺς συγγραφεῖς, ἐν ὧσιν οἱ συγγραφεῖς ἀπογνωρίζουν ὑπεροπτικῶς τὸ κράτος τῆς Κοινῆς Συνηθείας; Εἰς μίαν ζῶσαν καὶ ὁμιλουμένην διάλεκτον ἢ κοινή Συνήθεια εἶναι τὸ μέτρον, δι' οὗ ἢ

ὀρθότης ἀναμετρεῖται τῆς φράσεως. Ἄν λοιπὸν τὸ μέτρον παρὰ νόμῳ καταργηθῆ, ἐν τίνι μετρηθῆσεται;

§ λθ. Ἄλλ' ἐπειδὴ θέλεις καὶ ἀξιωματικὰ παραδείγματα, ἔσω σοι ἐκ τοῦ προχείρου τὰ καθ' ὁμολογίαν κοινὴν πανδήμως ἐγκρινόμενα. Ἐχεις τὸ μελίρρυτον ὕφος τοῦ Μηνιάτη, τὸ ὁποῖον ὅλον τὸ Γένος καὶ ἀρέσει καὶ νοσιμύεται. Ἐχεις τὸ ρητορικώτατον ὕφος τοῦ Θεοτόκη, τὸ ὁποῖον τῆς τοῦ πρώτου εὐφραδείας τελείως δὲν ἀπολείπεται. Ἐχεις τὸ διδασκαλικὸν ὕφος τοῦ Σκούφου, τὸ ὁποῖον οὐδὲ τῆς συνήθους ἀπλότητος ὑπερεῖται τῶν ἄλλων. Ἡ τέλος πάντων, ἂν πρὸς τὸ ὑψηλότερον καὶ τελειότερον ῥέπῃς τῆς φράσεως, διατὶ δὲν μιμῆσαι τὸ ἐντεχνόν καὶ ἐξηκριθωμένον ὕφος τοῦ Εὐγενείου, τὸ ὁποῖον δὲν ἐκπίπτει τελείως ἀπὸ τὸν φυσικὸν τῆς Κοινῆς Γλώσσης ῥυθμόν; ἔχεις πρὸς ταῦτοις τὸ γλαφυρότατον ὕφος τοῦ Κριτία, ἂν μεταξὺ ὁμογλώσσων ὁμογενῶν ἐγυμνάσθῃς τὴν ἦν ἐπαγγέλλεσαι νὰ διορθώσῃς Γλῶσσαν, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις τὸ πολιτικὸν ὕφος τοῦ Αὐθέντου Καρατζᾶ, τὸ ὁποῖον ὅλον τὸ ἄριστον μέρος τοῦ Γένους μας καὶ ἐνασμενίζεται, καὶ ἐγκρίνει.

§ μ. Ἄλλ' ἡ σοφολογιότης σου δὲν θέλεις νὰ μιμηθῆς τοὺς ἄλλους. Εὐρίσκεις εἰς ὅλους σφάλματα· θέλεις, ἐνὶ λόγῳ, νὰ φανῆς τῶν ἄλλων ὑπέρτερος. Ἄριστος ὁ σκοπός σου. Μάθε λοιπὸν καλὰ τὴν κοινὴν Γλῶσσαν, καὶ γίνου Σὺ ὁ ἴδιος Κλασικός, ὄχι ὅμως ἄλλ' ἀντ' ἄλλων λέγωντας, καὶ ἄλλοπρόσαλλα δημιουργῶντας, ἄλλ' αὐτὴν τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους Διάλεκτον ἐξηκριθωμένως φυλάττωντας· τὰς ξενικὰς νεολογίας, καὶ γλωσσηματικὰς τερατολογίας προσεκτικῶς ἀποφεύγωντας· τοὺς χυδαίκοις βαρβαρισμοὺς, καὶ τοὺς μεταποιημένους βαρβαροελληνισμοὺς ἐπισαμένως ἀποβάλλωντας· τὰς ἀνηκούσας γνησίας ἐκφράσεις ἀμετατρέπτως ἐκφέρωντας, καὶ τὰς εὐγενικὰς λέξεις καὶ φράσεις τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς μὲ εὐρυθυμίαν εἰς τὸ ὕφος

σου προσαρμόζοντας. Τότε ὁμολογουμένως τὸ ὕφος σου ἀποκαθίσταται Κλασικόν, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ὁμογλώσσους ὁμογενεῖς ἄρεσόν καὶ θαυμάσιον. Ἄν ὁ καιρὸς, ἡ πρόοδος τῶν μαθημάτων, ἡ ἔκτασις τῶν ἰδεῶν, ἡ ἐπίδοσις τοῦ ἔθνικοῦ πνεύματος, ἔφεραν εἰς αὐτὸ τὸ κοινῶς συνηθισμένον ὕφος κάμμίαν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολήν, ἀνάλογον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἔθνικῆς διαλέκτου, χωρὶς ἀλλοίωσιν ἢ μετατροπὴν τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, μιμήσου την καὶ Σὺ ὁ φιλόκαλος διδάσκαλος χαριέστατα τῷ κοινῷ νόμῳ τοῦ ἔθνους ὑπήκων ὡς ὁμογενεῖς, καὶ ὁμόγλωσσος « μηδ' ἔμπροσθεν τῶν νόμων, ἀλλ' ὕστερος » πολιτεύου, καθὼς λέγει ὁ Αἰσχίνης » (ἐν Κτησιφ.).

§ μα. Ἡ μόνη κατὰ συμβεβηκὸς φθορὰ ὅπου ἔπαθεν ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος εἶναι, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐκθέσαμεν, ἡ κατάργησις τῶν κυριωτέρων καὶ τεχνικωτέρων λέξεων, τῶν ὁποίων ἐξέλειψεν ἡ χρῆσις διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν εὐγενικωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἐσερήθη τὸ ἔθνος ἐξ αἰτίας τῶν φρικτῶν περιστάσεων εἰς τὰς ὁποίας ὑπέπεσεν. Ἀπ' αὐτὴν τὴν κατὰ συμβεβηκὸς φθορὰν, τὸ εὐγενικὸν ὕφος τῆς διαλέκτου διελύθη καὶ ἐξευτελίσθη. Ἡ δὲ τετριμμένη δημοτικὴ διάλεκτος κατήντησεν ἐς ἄκρον πενιχρὰ καὶ σενή, ἀνάλογος μὲν ὡς πρὸς τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀφελὲς πνεῦμα τοῦ χύθην λαοῦ, πτωχῇ ὁμῶς καὶ ἐξηπορημένη πρὸς λαμπρὰν ἔκθεσιν τῆς πολυειδοῦς ποικιλίας τῶν εὐγενικῶν ἰδεῶν καὶ ὑψηλῶν νοημάτων τῶν Σοφῶν. Αὐτὴν τὴν ἔλλειψιν τὴν αἰσθάνθη τὸ ὑγιὲς μέρος τοῦ Γένους μας, ἅμα μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ σύσασιν τῆς ἐν τῷ πολιτεύματι ἔθνικῆς του ὀλοκληρίας· καὶ ἔκτατε ὅλοι οἱ εὐγενοῦς εὐμοιρήσαντες ἀγωγῆς ἄρχησαν νὰ καλλιεργοῦν τὸ κοινὸν ὕφος τῆς διαλέκτου προσοικειοῦντες εἰς αὐτὸ λέξεις καὶ φράσεις γνησίας Ἑλληνικὰς, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἶχεν ἐκλείψῃ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ πλήθους,

καὶ ἀναβιβάζοντες αὐτὸ ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον καὶ ἀνθηρότερον τῆς Ἑλληνικῆς φράσεως. Αὐτὴ εἶναι ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴ τοῦ κοινοῦ ὕφους, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν.

§ μβ. Αὐτὴ λοιπὸν ἢ μεταβολὴ γίνεται χωρὶς ἀλλοίωσιν, ἢ μεταβολὴν τοῦ φυσικοῦ ῥυθμοῦ καὶ κοινοῦ χαρακτῆρος τῆς Διαλέκτου. Δὲν συνίσταται εἰς τὸν ἐξελληνισμόν τῶν χυδαϊκῶν λέξεων, οὐδ' εἰς τὸν μετασχηματισμὸν τῶν δημοτικῶν ἐκφράσεων. Ἡ ξενολογικὴ νεολογία· ἢ ἔτυμολογικὴ χυδαιολογία· ἢ προσωδικὴ κακοφωνία· καὶ ἢ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς φράσεως μετατροπὴ, δὲν λογίζεται ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴ, ἀλλ' εἶναι καὶ λογίζεται παρὰ πᾶσι μία γλωσσηματικὴ καταστροφὴ τοῦ ἐξευγενισμένου ὕφους τῆς Γλώσσης μας. Αὐτὴ ἄρα δὲν εἶναι ἢ διόρθωσις, τὴν ὁποίαν ἢ Γλῶσσα μας ἐπιδέχεται.

§ μγ. Ἡ μόνη προσφυὴς διόρθωσις τὴν ὁποίαν ἢ καθ' ἡμᾶς κοινὴ Γλῶσσα, καθὼς καὶ κάθε ἄλλη ζῶσα καὶ λαλουμένη ἔθνικὴ διάλεκτος, ἐπιδέχεται, εἶναι ἢ προσαρμογὴ εἰς τὸ κοινὸν ὕφος τῶν γνησίων λέξεων καὶ φράσεων ὅσαι ἐκ περιστάσεως, ὡς εἴπομεν, ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν ἔλλειψαν, ἢ ἐξ ἀμαθείας κατηργήθησαν. Αὐτὰς χρεωσθῶν οἱ νέοι τῆς Γλώσσης διορθωταὶ νὰ προσοικειώσων εἰς τὸ ὕφος των, κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἶδους τῆς συγγραφῆς του ἕκαστος, καὶ μὲ μεγάλην προσοχὴν, καὶ διάκρισιν. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων θεωρεῖται ἢ εὐφυΐα τοῦ γράφοντος, καὶ εἰς τὴν εὐρυθμον αὐτῶν συναρμογὴν ἢ ἐπιτηδειότης τοῦ συγγραφέως. Εἰς αὐτὴν συνίσταται ὅλη ἢ προσφυὴς καὶ τεχνικὴ ἐπανόρθωσις τῆς φράσεως. Ἡ διόρθωσις τῆς Γλώσσης τότε λέγεται καὶ εἶναι διόρθωσις ὅταν γίνεται πρὸς καλλωπισμὸν, καὶ ὄχι πρὸς ἀνατροπὴν τῆς διαλέκτου. Καλλωπισμὸς δὲ εἶναι ἢ ἀνήκουσα προσθήκη τῶν ἐλλειπόντων, καὶ ὄχι ἢ ἀφαίρεσις, ἢ μεταβολὴ τῶν προσόντων. « Τὸ προσιδέναι τοῖς

» ὑπάρχουσι, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (ῥητορ. κεφ. β.) οὐ κατα-
 » λύειν ἐστίν, ἀλλ' αὖξιν τὰ καθεστώτα ».

§ μδ. Ἐν ᾧ δὲ λέγομεν προσθήκην λέξεων, καὶ προσαρ-
 μογὴν φράσεων δὲν ἐννοοῦμεν τὸ νὰ συρράψῃ καθενας εἰς τὸ
 ὕφος τῆς συγγραφῆς του ἀκρίτως καὶ κακοζήλως ὅσας λέξεις
 καὶ φράσεις Ἑλληνικὰς ἤθελεν ἀπαντήσῃ εἰς ἓνα Γραικολατι-
 νικὸν λεξικὸν ἢ εἰς ἓνα τῶν παλαιῶν συγγραφέων τοῦ ὁποίου
 ἢ κατὰ χρονικὴν περίοδον φράσις δὲν ἔχει σχετικὴν ἀναλογίαν
 μὲ τὴν νεωτέραν μορφήν τῆς καθ' ἡμᾶς διαλέκτου. Δὲν χρησί-
 μέναι τελείως πρὸς καλλωπισμὸν τῆς Γλώσσης μία κακόεδρος
 λέξις, ἢ μία φράσις ερυφνὴ, τῆς ὁποίας ὁ εἰδικὸς σχηματι-
 σμὸς δὲν ἀρμόζει προσφυῶς εἰς τὸ εἶδος καὶ σχῆμα τῆς Κοινῆς
 Διαλέκτου. Ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ μιᾶς διαλέκτου διακρίνεται ἀπὸ
 τὸ σχῆμα τῶν φράσεων. Τὸ σχῆμα τῶν φράσεων γνωρίζεται
 ἀπὸ τὴν μορφήν καὶ θέσιν τῶν λέξεων. Ἡ μορφή τῶν λέξεων
 συνίσταται εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν στοιχείων ἐξ ὧν συντί-
 θεται. Καὶ ἡ ὀλομερὴς τοῦ λόγου κατασκευὴ συναρμολογεῖται
 διὰ τοῦ φυσικοῦ ῥυθμοῦ τῆς φωνῆς κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα
 τῆς διαλέκτου. Τὸ πνεῦμα αὐτὸ, σύμφωνον αἰείποτε μὲ τὸ
 ἦθος τοῦ ἔθνους, τὰς μὲν ἀποδέχεται, τὰς δὲ ἀποβάλλει
 φωνάς. Ἐκ τούτου προέρχονται αἱ κατὰ διάλεκτον ιδιότητες,
 τὰς ὁποίας, ὡς πρὸς αὐτὴν μὲν τὴν διάλεκτον εἰδικῶς ἀναγο-
 μένας, τὰς ὀνομάζομεν ἰδιωτισμοὺς, ὡς πρὸς δὲ τοὺς γενικοὺς
 κανόνας τῆς Γλώσσης ἀναφερομένας, τὰς θεωροῦμεν ὡς ἐξαι-
 ρέσεις, ἢ καὶ ἀνωμαλίας, ἐξ ὧν καμμία ζῶσα καὶ ὀμιλουμένη
 διάλεκτος δὲν εἶναι ἀμέτοχος. Διὸ καὶ κατὰ τὴν Γαλλικὴν
 παροιμίαν, « οὐδεὶς γενικὸς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως ». Καὶ ἂς
 παρατηρηθῇ ἐν παρόδῳ ὅτι, ὅσον τὸ πνεῦμα μιᾶς ἔθνικῆς
 διαλέκτου εἶναι εὐστροφον καὶ ζωηρὸν, τόσον αἱ ιδιότητες αὐτῆς
 εἶναι πολυποίκιλαι καὶ πολυειδεῖς· ὅλαι ὁμως ἀνάλογοι μὲ τὸν

ῥυθμὸν, καὶ μὲ τὴν ἀρμονίαν τῆς φράσεως. Ἄν λοιπὸν μεταχειρισθῆς μίαν λέξιν, ἢ φράσιν Ἑλληνικὴν μὲν, ἀλλ' ἀσυνήθιστον, ἢ τραχείαν, ἢ ὁποῖα εἴτε κατὰ φωνὴν, εἴτε κατὰ μορφήν, δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν ῥυθμὸν, ἢ εἰς τὸ σχῆμα τῆς κοινῆς φράσεως, ὁμολογουμένως δὲν καλλωπίζεις, ἀλλ' ἀνατρέπεις τὴν Γλῶσσαν, καὶ ἀηδίαν προξενεῖς εἰς τοὺς ἀκούοντας, « οὐ γὰρ ἅπαντα πέφυκε τὰ μέρη τῆς λέξεως ὁμοίως διατιθέναι τὴν ἀκοήν, λέγει Διονύσιος ὁ Ἄλικαρνασσεύς (περὶ συνθ. ὄνομ. τμημ. ιβ) « Αἰτία δὲ ἦτε τῶν γραμμάτων φύσις, » ἐξ ὧν ἡ φωνὴ συνέστηκε, πολλὰς καὶ διαφορὰς ἔχουσα δυνάμεις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν πλοκὴ παντοδαπῶς σχηματιζομένη ».

§ με. Ἐτι δὲ μᾶλλον χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ εἰς τὴν κατὰ σημασίαν ἢ κατὰ χρῆσιν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως. Πολλάκις μία λέξις Ἑλληνικὴ εἶναι κατὰ χρῆσιν πρὸς ἡμᾶς χυδαϊκὴ. Πολλάκις δὲ ἡ αὐτὴ λέξις, κατ' ἄλλην ἢ ἄλλην σημασίαν ἀσυνήθως ἐκλαμβάνομένη, ἀντὶ εὐγενικῆς παρασῆνει ἰδέαν ἀχρεϊστάτην (α). Αὐτὰ ὅλα τὰ κατ' ὁμοφωνίαν, ἢ κατ' ὁμωνυμίαν ἐλαττώματα δὲν εἶναι καλλωπισμὸς, ἀλλὰ μiasμός τῆς φράσεως. Δὲν συμπεριλαμβάνομεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων τὰς κακοζήλως μεταπλασμένας, καὶ κακορέκτως μεταπεποιημένας γλωσσηματικὰς, τὰς ὁποῖας τὸ σχῆμα τῆς διαλέκτου δὲν ἀνέχεται, καὶ τὸ ἀνόθευτον πνεῦμα τοῦ ἔθνους ἀποσρέφεται, κατ' ὅτι τὰ τοιαῦτα νόθα ἐκτρώματα χρεωσθεῖ ὁ φιλόκαλος συγγραφεὺς νὰ τὰ ἀποφύγῃ ὡς τῆς πλέον διεστραμ-

(α) Εὐκόλον εἶναι κάθε εἰδήμων τῆς Κοινῆς Διαλέκτου νὰ εὕρῃ καὶ κατὰ τὰ δύο αὐτὰ τῆς φράσεως ἐλαττώματα μὲν ἀχρεϊστάτα παραδείγματα εἰς τὴν χυδαϊολογικὴν συγγραφὴν τῶν αὐτοσχεδίων σοχησμῶν, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ὀφειλομένην σεμνοπρέπειαν ἀποσιωπῶμεν.

μένης κακοεπείας ἀηδῆ ἀποτελέσματα. Ἡ Γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ εἶναι ἀρκετὰ πλουσία κατ' ἑαυτὴν, δὲν ἔχει χρεῖαν ξενολογικῶν συνθεμάτων πρὸς παράσασιν τετριμμένων Ἰδεῶν. Ἀρκεῖ ὁ γράφων νὰ τὴν ἰξεύρῃ, καὶ νὰ μὴν ἀρχήσῃ νὰ τὴν γράφῃ πρὸ τοῦ νὰ τὴν μάθῃ καλᾶ.

§ μς. Αἱ οἰκειότεραι λέξεις, καὶ ἀρμοδιώτεραι φράσεις πρὸς τὸ κοινὸν ὕφος τῆς ἐθνικῆς μας διαλέκτου, κατ' ὅσον ἡ κοινὴ χρῆσις πραγματικῶς τὸ ἀπέδειξεν, εἶναι ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθησαν οἱ τῆς ἐσχάτης περιόδου τοῦ Ἑλληνισμοῦ πλησιέστεροι πρὸς ἡμᾶς Συγγραφεῖς, δηλαδὴ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Ἱστοριογράφοι τῆς Βυζαντιδῆς, οἱ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων διδάσκαλοι τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τέλος πάντων ἀναβαίνοντες ἕως εἰς αὐτὸν τὸν Ἰσοκράτην. Περαιτέρω τούτου, τὸ σχῆμα τῆς διαλέκτου διαφέρει, καὶ ὁ ῥυθμὸς τῆς φράσεως διόλου ἐξαλλοιοῦται. Ἡ Γλῶσσα μ' ὅλον τοῦτο ἐπίδχεται εὐμενῶς τὰς ἀπλουςέρας ποιητικὰς λέξεις, καὶ μάλιστα τὰς εἰς τύπον κοινὸν σχηματισμένας. Φύσει γὰρ εἶναι ἡ γλῶσσα μας Ποιητικὴ, κατ' ὅτι κοινή.

§ μς. Ὅσας δὲ πρὸ αὐτῆς τῆς ἐσχάτης χρονικῆς περιόδου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀρχαϊκὰς λέξεις καὶ φράσεις ἐφύλαξεν ἡ κοινὴ συνήθεια (καὶ δὲν εἶναι ὀλίγοι) ἐκεῖνας ὡς ἱερά κειμήλια εὐκλεοῦς προγονικῆς κληρονομίας χρεωσούμεν νὰ τὰς φυλάττωμεν μὲ ἄκρον σέβας ἀπαράλλάκτως, ἐναμβρυνόμενοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα τῆς πατροπαράδοτου ἐθνικῆς διαλέκτου μας. Διὰ τοῦτο ἕνας ἐξεταστῆς τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ὅσον φιλόσοφος καὶ ἂν εἶναι, πρέπει νὰ προσέχῃ ἀκριβῶς εἰς τὰς παραδεδγεμένας ἐκφράσεις, καὶ νὰ μὴ δογματίξῃ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, κατὰ πρώτην προσβολὴν, ὅτι εἶναι διεφθαρμένοι, ἢ ὅτι ἡ συνήθης φωνὴ εἶναι βαρβαρισμός.

§ μη. Ἐπαναλέγομεν δὲ καὶ αὖθις, ὅτι ὁ πρῶτος κανὼν

τῆς φιλοσοφικῆς Γραμματικῆς εἶναι ἡ κοινὴ χρῆσις καὶ συνήθεια, καθ' ἣν ὁ ἔμπειρος ἐξεταστὴς χρεώσῃ, ἀπαραιτήτως νόμῳ κοινῷ, νὰ φυλάξῃ τὸ ἐν χρήσει σχῆμα τῆς φωνῆς ἀμετάτρεπτον. Καὶ ἀκολούθως νὰ ἐξετάσῃ μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν τὸν ἀρχαϊκὸν τύπον, πρὸς ὃν ἀνάγεται, καὶ καθ' ὃν ἡ δοκοῦσα διαφθορὰ ἐνδέχεται νὰ μὴν εἶναι, εἰ μὴ μία τροπὴ σχηματισμοῦ, φύσει ἢ θέσει γνησίᾳ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς Γλώσσης.

§ μβ. Τοιαύτη, νομίζομεν, εἶναι ἡ μόνη προσφυὴς διόρθωσις, τὸν ὁποῖαν χαρίεσστα ἐπιδέχεται ἡ ἔθνικὴ μας διάλεκτος. Ὁμολογοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη διόρθωσις, διὰ νὰ γίνῃ προσφυῶς καὶ κατὰ τὸν προσήκοντα λόγον, χρειάζεται καὶ σπουδὴν, καὶ πράξιν, καὶ γύμνασιν, καὶ ἀκολούθως εἶναι πλεονθύςκολος, καὶ κοπιασικὴ ἀπὸ τὴν ἀπότομον μάχαιραν τῆς γλωσσηματικῆς αὐτονομίας, δι' ἧς ὁ νομοθέτης φιλόσοφος ἠμπορεῖ νὰ κόψῃ τὸν Γορδιαῖον δεσμὸν κάθε ἔθνικῆς συνηθείας, δογματίζοντας ἀξιωματικῶς ὅτι ἡ Γλῶσσα εἶναι διεφθαρμένη, καὶ Οὕτω ΠΡΕΠΕΙ, δηλαδὴ καθὼς ἐκεῖνος ἤθελε κρίνῃ εὐλόγον ὅτι πρέπει, νὰ διορθωθῇ. Εὐκόλου ὅμως ἐπίσης, καὶ ὡς ἔγγιστα τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου, νομίζομεν, εἶναι τὸ νὰ σοχασθῇ ὁ φιλόσοφος ὅτι μία ἀρχαιοτάτη Γλῶσσα, τόσων πολυειδῆς, καὶ πολύτροπος, πρὸ τοσοῦτων αἰῶνων ὑφισταμένη, καὶ ἀπὸ ἐν ἐξευγενισμένον ἔθνος συνήθως ὀμιλουμένη, ἐν μιᾷ ῥοπῇ, μὲ αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς, ὡς ἐκ πίθου βαφέως, δὲν μεταμορφοῦται, οὐδὲ μετασχηματίζεται.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ Μακαρονισμοῦ.

§ ν. ΠΕΡΙ τὰ τέλη τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ἡ κοινὴ χρῆσις τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς Διαλέκτου, ἡ ὁποία, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐξετέθη, ἦτον ἡ γλῶσσα τῶν εὐγενῶν καὶ πεπαιδευμένων, κατηργήθη, καὶ ὀλοτελῶς ἐξέλειψεν ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν, ἐξ αἰτίας τοῦ γενικοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ λαοῦ. Οἱ κατ' ἐκείνους τοὺς δυσυχεῖς χρόνους, καὶ ὀλίγον μετέπειτα ἀναφανέντες σπουδαιολόγοι ὅπως οὖν μέτοχοι παιδείας καὶ ἑλληνικῆς μαθήσεως, συνηθισμένοι ἐκ μελέτης εἰς τὴν Ἀττικὴν φράσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, βιασμένοι ὁμῶς ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν νὰ ἐκφράττωνται κατὰ τὴν δημοτικὴν συνήθειαν, ἠγωνίζοντο ὅσον τὸ δυνατόν νὰ μεταφέρουν τὰς χυδαῖκας ἐκφράσεις τοῦ λαοῦ εἰς τὸν κοινὸν τύπον τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου, διὰ νὰ ἐξευγενίσουν ὅπως οὖν τὸ ὕφος τῆς ὁμιλίας των. Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς μεταφορᾶς τῶν χυδαϊκῶν ἐκφράσεων εἰς τὸν τύπον τῆς μεταγενεσέρας Ἀττικῆς, πολλοὶ ξένοι ξένας ἐνταυτῷ καὶ βαρβαρικὰς λέξεις εἰς τὴν βαρβαρικὴν γλῶσσαν τῶν χυδαίων προσάψαντες, καὶ τὰ χυδαϊκὰ ὀνόματα ἐξελληνίσαντες, ἀνέπλασαν τὴν σύμμικτον καὶ νοθευμένην ἐκείνην Διαλεκτον, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς κοινῶς μιζοβάρβαρον ὀνομάζομεν, καὶ εἰς αὐτὴν πολλοὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους συνέγραψαν, καὶ ἐσιχούργησαν πολλὰ χυδαϊκὰ ποιημάτια, ἐν οἷς τὸ ἐπισημότερον διὰ τὴν ξενολογικὴν ἀμορφίαν εἶναι τὸ τοῦ Κορνάρου, ὡς εἶπομεν, ἐπιγραφόμενον Ἑρωτόκριτος.

§ να. Αὐτῆς τῆς μιξοβαρβάρου διαλέκτου ἴδια χαρακτη-
ριστικά εἶναι

α. Τὸ νὰ ἐνώνη ξένας λέξεις, καὶ φράσεις βαρβαρικάς μὲ
τὰς δημοτικῶς συνήθεις ἑλληνικάς.

β'. Τὸ νὰ συγχέῃ καὶ νὰ συγκιρῶν τὰς χωρικάς, καὶ με-
ρικὰς ἰδιολογίας τῶν χυδαϊκῶν ἰδιωμάτων μὲ τὰς κοινὰς καὶ
πανδημῶς συνηθισμένας ἐκφράσεις τῆς Κοινῆς Διαλέκτου.

Καὶ γ'. Τὸ νὰ ἐκβαρβαρίξῃ τὰς Ἑλληνικάς λέξεις, καὶ νὰ
ἐξελληνίξῃ τὰς χυδαϊκάς, καταβιάζουσα τὰς πρώτας εἰς τὸν
τύπον τὸν χυδαιολογικόν, καὶ ἀναβιάζουσα τὰς δευτέρας εἰς
τὸν τύπον τὸν Ἀττικόν.

§ νβ. Ἡ ἐκ νέου, ὡς εἰπεῖν, ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων
εἰς τὴν αἰχμάλωτον Ἑλλάδα, ἐξαπλώνουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν
τὰ φῶτα τῆς μαθήσεως καὶ παιδείας εἰς τὸ Γένος μας, ἄρχισαν
οἱ εὐγενεῖς καὶ πεπαιδευμένοι νὰ διακρίνουν τὸν φυσικὸν τύπον
καὶ χαρακτῆρα τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, καὶ νὰ ξεχωρίζουν τὴν
γνησίαν καὶ εὐγενικὴν φράσιν ἀπὸ τὴν νοθευμένην, καὶ χυδαϊ-
κὴν. Ἐκτοτε τὸ ἐξευγενισμένον ὕφος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου
ἄρχισε νὰ καθαρίζεται ἀπὸ ὅλας τὰς ξένας καὶ βαρβαρικάς
ἐκφράσεις, καὶ νὰ πλουτίζεται μὲ ὅλας τὰς προσφυεῖς, καὶ
γλαφυράς ἑλληνικάς φράσεις, ὥστε εἰς αὐτὸν τὸν ἐκ κοινοῦ
τύπου ἀρχαϊκὸν χαρακτῆρα τῆς Κοινῆς διαλέκτου, φυλάττοντας
τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν τῆς ἀπλῆς καὶ ἀναλελυμένης φράσεως,
ἔφθασε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν φυσικὴν ἁρμονίαν, καὶ εὐφράδειαν
τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καθ' ἣν ἀπολύτως σχηματίζεται.
Διεχωρίσθη λοιπὸν ἡ μιξοβάρβαρος γλῶσσα ἀπὸ τὴν γνησίαν
ἀπλῆν Ἑλληνικὴν, καὶ ὡς ἔκτρομα ξενολογικὸν κατηργήθη διό-
λου, καὶ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐξέλειψεν. Ὅθεν πρὸ ἐνὸς ἤδη
ὀλοκλήρου αἰῶνος μόλις νὰ εὐρίσκεται εἰς κάμμίαν κόχην τῆς
Ἑλλάδος, ἢ εἰς κανένα ξένον τόπον τῆς Εὐρώπης, κανένας

ἡμιασθῆς ξενολόγος διδάσκαλος, ἄγευστος καλοῦ, καὶ ἀνίδεος πάντῃ τῆς φυσικῆς εὐρυθμίας τῆς ἐθνικῆς διαλέκτου μας, ὁ ὁποῖος ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ διορθώσῃ τὴν ἣν δὲν ἐγυμνάσθη πατριὸν γλώσσαν του, μιξοβαρβαρίζει ὡς ξένος, τὴν γνησίαν φράσιν κατ' ἕξιν μὴ διακρίνωντας.

§ νγ. Εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς πτώσεως τῆς Λατινικῆς Γλώσσης, τὰ διάφορα χωρικὰ ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὴν διαφθορὰν αὐτῆς καὶ διάλυσιν ἐμορφώθησαν κατὰ χώρας καὶ τόπους εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ Ἰσπανίαν, μὴ ὄντα εἰσέτι μορφωμένα, οὐ δ' ἐντελῶς σχηματισμένα ἐδίδου λαβὴν εἰς τοὺς χυδαίολογοῦντας συγγραφεῖς νὰ φιλοτιμοῦνται εἰς τὸ νὰ ἐκλατινίσουν τὰς χυδαίικας ἐκφράσεις τοῦ ὄχλου, διὰ νὰ διορθώσουν δῆθεν τὴν ἐγχώριον γλώσσαν των. Ἀπ' αὐτὴν τὴν μακίαν τῶν διορθωτῶν τῆς δημοτικῆς διαλέκτου ἐξυφάνθη εἰς τὴν Ἰταλίαν ἓν ὕφος βαρβαρολατινικόν, ὅμοιον μὲ τὸ παρ' ἡμῶν βαρβαρογραικικόν, κατ' ὅτι κάθε ζῶσα καὶ ὀμιλουμένη διάλεκτος, ἐκ μιᾶς ἀρχαιοτέρας γλώσσης παραγομένη, ἔχει ἀφεύκτως καὶ τοὺς Κορνάρους τῆς, καὶ τοὺς διορθωτάς τῆς.

§ νδ. Αὐτὸ τὸ βαρβαρολατινικόν ὕφος περιπαίζοντες οἱ εὐφύεστεροι συγγραφεῖς τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἰταλῶν διαλέκτου, ὕφος (burlesque), ἤτοι ἀσειῶν, διὰ τὸ γελοιῶδες τῆς κακοειδοῦς του μορφῆς, καὶ ὕφος (macaronique) μακαρονικόν, τουτέστι σύμμικτον, διὰ τὸ μίκτον καὶ ἄλλοπρόσαλλον τῆς φράσεως, προσφυῶς τὸ ἐπωνόμασαν. Δὲν ἔφθασεν ὅμως ἡ λεπτόνοιά των, τῆς γλώσσης ἴσως μὴ συγχωρούσης, ἕως οὗ καὶ ῥῆμα μακαρονίζειν νὰ σχηματίσουν, καὶ ὄνομα ῥηματικὸν μακαρονισμόν νὰ παράγουν. Αὐτὴ ἡ θαψίλεια τῶν παραγωγῶν εἰς ἄλλον Νομοθέτην ἀπέκειτο. Ἀπ' οὗ ὅμως ἀνεφάνη εἰς τὴν Ἰταλικὴν διάλεκτον Δάντης καὶ Πετράρκας, καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν Κορ-

νέλλιος καὶ Ράσν, ἐξέλειψε καὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μακαρονικοῦ ὕφους, καὶ δὲν ἔμεινε πλέον, εἰ μὴ εἰς κωμικὰς ποιήσεις διὰ τὸ ἀσεῖον ἐπίτηδες. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία εἰς τὸ λεξικὸν τῆς μόλις σημειοῖ τὴν λέξιν (macaronique) (α) μακαρονικόν, τὴν ὁποίαν ἰδοὺ πῶς τὴν ἐξηγεῖ « μακαρονικόν, εἶναι » ἐπίθετον κοινόν, ὅπερ λέγεται ἐπὶ ἐνὸς εἴδους ποιήσεως » χυδαϊκῶς ἀσεΐας, κατ' ἣν τινες εἰσάγουσι εἰς τὴν σιχουρ- » γίαν πολλὰς λέξεις χυδαϊκὰς δίδοντες εἰς αὐτὰς καταλήξεις » λατινικὰς.

§ νε. Βλέπομεν λοιπὸν κατὰ τὸν ὄρισμὸν τῆς Ἀκαδημίας ὅτι μακαρονικὸν ὕφος ποιήσεως λέγεται τὸ Λατινικὸν ἐκεῖνο ὕφος εἰς τὸ ὁποῖον εἰσάγονται λέξεις χυδαϊκαὶ μὲ καταλήξεις λατινικὰς, καὶ ὅχι τὸ χυδαϊκὸν εἰς τὸ ὁποῖον εἰσάγονται λέξεις λατινικαὶ μὲ καταλήξεις χυδαϊκὰς. Καὶ τοῦτο κατ' ὅτι εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν Γλῶσσαν, ἐφ' ᾧν κατηγορεῖται ἡ μακαρονικὴ ποιήσις, αἱ χυδαϊκαὶ καταλήξεις τῶν ὀνομάτων εἶναι διαφορετικαὶ ἀπὸ τὰς καταλήξεις τῆς Λατινικῆς Γλῶσσης. Πεζὸν δὲ ὕφος μακαρονικὸν οὔτε ἀναφέρει, οὔτε ἀπὸ κανένα τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου ἐθνικὸν συγγραφεὺς φέρει παράδειγμα. Ὁ Βολταίρ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν εὐφυεστάτην κρίσιν τοῦ κλεινοῦ Εὐγενείου, εἶναι πάντοτε Βολταΐρος καλὰ κακοῖς συναναμιγνύς, εἰς τὸ φιλοσοφικὸν του λεξικὸν ἐν λέξει Ἀλληγορία (Allégorie), ἐν ᾧ περιπαίξει τὰς ἀλληγορίας τῆς Θεΐας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, φέρει χλευαστικῶς διάφορα παραδείγματα ἀλληγορικὰ ἀπὸ τὰς ὁμιλίας τοῦ ἀγίου Αὐγουστίνου ἐφ'

(α) Macaronique, adj. des deux genres; il se dit d'une sorte de poésie burlesque, où l'on fait entrer beaucoup de mots de la langue vulgaire auxquels on donne une terminaison latine.

οἷς ἐπιφέρει (α) « Οἱ λόγοι τοῦ Βαρλὲ καὶ τοῦ Μαλλιάρ εἶναι
 » ὅλοι ἐπ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα συνθεμένοι, καὶ ἐκφωνημένοι,
 » τὸ ἥμισυ μὲν κάκιςα λατινικά, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ κάκιςα
 » φραντζέζικα. Αἱ διδασχαὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἦσαν μὲ τὴν αὐτὴν
 » ὄρεξιν συνθεμένοι, καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ἀκόμη χειρότερα.
 » Ἀπ' αὐτὸ τὸ τερατῶδες μίγμα ἀνεφύει τὸ μακαρονικὸν ὕφος,
 » τὸ ἀρχέτυπον τῆς βαρβαρότητος. Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς εὐφρα-
 » δείας, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τοὺς Ἰρῶνας καὶ Ἰροκουέζους
 » διήρκεσε μέχρι τῆς Βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ ιγ. »

§ 15. Δὲν ἰξεύρομεν πόσον ἀληθεύει ἡ περὶ Μακαρονικοῦ
 ὕφους κρίσις τοῦ πολυγράφου αὐτοῦ σκεπτικοῦ ἐπὶ τῆς Γερμα-
 νικῆς Γλώσσης, ἡ ὁποία εἶναι γλῶσσα μήτηρ ἐκτεταμένη, καὶ
 πάντη διαφορετικὴ κατὰ φωνὴν καὶ κατὰ σχῆμα ἀπὸ τὴν Λατι-
 νικὴν. Ἰξεύρομεν ὅμως μετὰ πληροφορίας ὅτι ὁ ἐφεκτικὸς αὐτὸς
 Φιλόσοφος δὲν ἐνοχλεῖται τελείως ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῶν ὅσα
 λέγει. Ὁ σκοπὸς του εἶναι νὰ εἰπῇ ὅ,τι θέλει, καὶ ὀλίγον ἀκρι-
 βολογεῖται τὴν τῶν λεγομένων ἀλήθειαν. Μ' ὅλον τοῦτο βλέ-
 πομεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πάνδημος ἑτασῆς, ὅστις μόνος ἐπὶ
 πεζοῦ λόγου τὸ μακαρονικὸν ὕφος κατηγορεῖ, οὐχ ἤττον ὁμο-
 λογεῖ ὅτι ἡ βαρβαρικὴ αὐτὴ κατάχρησις εἶχε παύσῃ καὶ εἰς
 Γαλλίαν πρὸ τῆς Βασιλείας Λουδοβίκου τοῦ ιδ, ὅτε ἡ Γαλλικὴ
 Διάλεκτος ἔφθασεν εἰς τὴν τελειοτέραν αὐτῆς καλλιπέειαν. Ἄς
 παρατηρήσωμεν δὲ καὶ ἐν τούτῳ παροδικῶς, ὅπερ κατωτέρω
 σαφέστερον θέλει ἐκτεθῆ, ὅτι καὶ αὐτὸς θεωρεῖ τὸ τερατῶδες
 ἐκεῖνο μίγμα τῆς μακαρονικῆς φράσεως ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς,
 Ἰταλικῆς, καὶ Γερμανικῆς γλώσσης, τῶν ὁποίων ὁ ἀρχέτυπος
 χαρακτήρ εἶναι καὶ κατὰ φωνὴν, καὶ κατὰ σχηματισμὸν πάντη

διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῆς Λατινικῆς Γλώσσης μεθ' ἧς συνεμίχθησαν.

§ νζ. Ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς αὐτοσχεδὸς Φιλόσοφος πρόθυμος εἰς τὸ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ Γένος μας, χάριν νεολογίας, κάτ' ἐξενολογικὸν τερατούργημα, ἔλαβεν ἀκρίτως αὐτὴν τὴν Ἰδέαν τοῦ Βολταῖρ, καὶ ἀποσπάσας ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ βαρβαρολατινισμοῦ τὴν μόνον ἐπὶ ἀσείας χυδαίικῆς σιχουργίας Λατινικῆς λεγομένην λέξιν μακαρονικὴν, τὴν μετέφερεν εἰς τὴν Γλῶσσαν μας, καὶ κατεσκεύασε, μὲ τὴν συνηθισμένην του εἰς τὰς παραγωγὰς εὐφυΐαν, καὶ ῥῆμα μακαρονίζειν, καὶ θετικὸν ὄνομα μακαρονισμόν, τὸν ὁποῖον ὡς Μεδοῦσης κεφαλὴν προβάλλει εἰς τὰ θολωμένα μάτια τῶν πρωτοπείρων, διὰ νὰ καταταράξῃ τὴν φαντασίαντων. Τί ὁ σκοπὸς του ἐκ τούτου; νὰ φωτίσῃ τάχα τοὺς εἰς τὸ σκότος, ὡς λέγει, τῆς ἀμαθείας περιπλανωμένους Γραικοὺς, ἢ νὰ λαμπρύνῃ τὴν πάτριον Γλῶσσαν των μὲ τὴν εὐκλείαν τῆς ὀρθοπεΐας; ὄχι βέβαια. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκθροήσῃ τὰ συνεσαλμένα πνεύματα τῶν ἡμιμαθῶν, καὶ νὰ ἀποσκεπάσῃ τὴν ἀμορφίαν τοῦ βαρβαρογραικισμοῦ μὲ μίαν βαρβαρολατινικὴν ἐξουθένησιν τοῦ κυρίως Ἑλληνισμοῦ. Ὄφει καὶ αὐτὴν τὴν ιδέαν τοῦ πράγματος, καὶ αὐτὸν τὸν ὄρισμόν τοῦ ὀνόματος κακοβούλως μετασρέψας, χίμαιραν ἐκ τέρατος κακοειδῶς ἐτερατούργησεν.

§ νη. Ἀλλ' ἐπειδὴ, κακῇ τύχῃ, πέπρωτο εἰς τὴν δυστυχισμένην Ἑλλάδα, ὕπερον ἀπὸ δύο αἰῶνας τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, νὰ ἀναφανῇ εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς Νέας Φιλοσοφίας αὐτὸ τὸ ξενολογικὸν ἔκτρωμα, τὸ ὁποῖον ὡς τερατῶδες μορμολύκειον ἔφθασε νὰ ἐκφοβήσῃ τὰ ἀπλούστερα πνεύματα, καὶ νὰ καταταράξῃ ἐν γένει τὴν ἡσυχίαν τοῦ φιλολογικοῦ τῶν Ἑλλήνων συστήματος, ἀνάγκη εἶναι, ἐκόντι ἀέκοντί γε θυμῷ, νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὴν τὴν δυσφόρητον

ἀηδῖαν τοῦ νὰ ἐξετάσωμεν μὲ ἄκραν ἐπίσασιν καὶ ἐπιμονήν, ἂν τὸ φορτικὸν αὐτὸ ξενολόγημα ἔχη καμμίαν σχέσιν, ἢ ἀναλογίαν μὲ τὴν πατριον γλώσσαν μας.

§ νδ. Στιχουργία μακαρονική λέγεται εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν διάλεκτον, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ἓνα ποίημα συνθεμένον εἰς φράσιν λατινικὴν, καὶ συγκείμενον ἀπὸ λέξεις χυδαϊκὰς μετασχηματισμένας κατὰ τὸν τύπον τῆς λατινικῆς Γλώσσης. Μακαρονίζειν λοιπὸν, ἂν ἡ ἔκφρασις αὐτῆ φιλολο- γικῶς ἐπιτρέπεται, ὡς πρὸς τὴν διάλεκτον τῶν Ἰταλῶν καὶ καὶ τῶν Φραντζέζων, σημαίνει τὸ νὰ ἐκφέρῃ τινὰς τὰς δημο- τικῶς συνήθεις Ἰταλικὰς, ἢ Γαλλικὰς λέξεις μὲ σχηματισμὸν Λατινικὸν (α) τὸ ὁποῖον παρασῆνει μίαν γελοιώδη τωόντι νό- θευσιν τοῦ εἰδικοῦ χαρακτῆρος καὶ τύπου καὶ τῶν δύο ἀμοι- βαίως διαλέκτων. Ἡ τοιαύτη νόθευσις ὡς πρὸς τὴν Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν διάλεκτον εἶναι, κατὰ πάντα λόγον τεχνολογικῆς θεωρίας, ἐλάττωμα οὐσιῶδες ἐκφράσεως, καθ' ὅτι καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη αὐτῶν τῶν δύο διαλέκτων, μ' ὄλον ὁποῦ ἀμφό- τεραι συνεμορφώθησαν, τρόπον τινα, ἀπὸ τὴν Λατινικὴν, εἶναι ὁμῶς ἀπ' αὐτὴν ξεχωρισμένα καὶ κατὰ τὴν προφοράν, καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν λέξεων, καὶ καθ' ὄλην τοῦ λόγου τὴν κατα- σκευήν.

§ ξ. Ὡς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμῶς Κοινὴν Ἑλληνικὴν Διάλεκτον, ἡ τοιαύτη νόθευσις φυσικῶ τῷ λόγῳ οὐκ ἐνδέχεται. Ἐπειδὴ ἡ Διάλεκτός μας εἶναι φύσει Ἑλληνικὴ, καὶ ἀκολούθως ἀχώριστος ἀπὸ τὸν ἴδιον φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς

(α) Τοιοῦτον εἶναι τὸ τοῦ Μολιέρ κωμωδοῦμενον « Dignus dignus » est intrare in nostro docto corpore. »

Κανένας ὁμῶς μέχρι τοῦδε δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰπῇ ὅτι ὁ Ὁράσιος μακαρονίζει ὅταν λέγῃ « Versus malè tornatos, κ. τ. λ. »

ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Ἡ γλῶσσα μας, ὡς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐκθέσαμεν, ἐφύλαξε τὰ αὐτὰ μέρη τοῦ λόγου, τὰς αὐτὰς κλίσεις καὶ καταλήξεις τῶν ὀνομάτων, τὸν αὐτὸν σχηματισμὸν τῶν ῥημάτων, καὶ ἐπιρρήμάτων, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὄλην τὴν σοικειώδη τοῦ λόγου κατασκευήν. Εἶναι ἄρα μία καὶ ἡ αὐτὴ, ὡς καὶ τοῦτο παρασατικῶς ἀπεδείχθη. Ὅθεν ἂν εἰς τὴν δημοτικὴν ἀπλὴν φράσιν, ἢ ὅποια εἰς τὸ εἶδος τῆς εἶναι φύσει Ἑλληνικῆ, ἤθελες ἐνώσῃ ὁμοιοεῖς καὶ προσφευεῖς λέξεις εὐγενικωτέρας χρήσεως, ἀναβιδάζεις μὲν τὸ ὕφος τῆς φράσεώς σου ἀπὸ τὸ εὐτελὲς καὶ πενιχρὸν, εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ εὐγενικόν, δὲν νοθεύεις ὁμῶς, οὐδ' ἄλλοιότις τὸν φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου. Ἄρα κατὰ τὸν λόγον ἐκείνον, καθ' ὃν ὁ μακαρονισμὸς ἐλέγχεται εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν διαλεκτὸν πρὸς τὴν ἐδικὴν μας δὲν ἔχει καμμίαν ἀναλογίαν, οὐδὲ συνάφειαν.

§ ξα. Μακαρονισμὸς λοιπὸν, ὡς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς διάλεκτον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἄλλος, εἰμὴ ὁ μιζοβάρβαρος τρόπος τοῦ νὰ ἐξελληνίσῃ ὁ γράφων τὰς βαρβαρικὰς λέξεις, ἢ νὰ ἐκβαρβαρίσῃ τὰς Ἑλληνικὰς. Καὶ ἐν τελευταία ἀναλύσει, ὁ Μακαρονισμὸς, ὡς πρὸς μίαν ζῶσαν καὶ λαλουμένην διάλεκτον, δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰ μὴ κατὰ λέξιν μὲν, αὐτὸς ὁ παρά τοῖς Ἑλλησι λεγόμενος βαρβαρισμὸς. Κατὰ φράσιν δὲ, αὐτὸς ὁ σολοικισμὸς. Ὁ μακαρονισμὸς κατὰ λέξιν συνίσταται εἰς τὴν μετατροπὴν τοῦ συνήθους τῆς λέξεως σχηματισμοῦ, καὶ μεταμόρφωσιν ἀπὸ τοῦ ἰδίου τῆς σχήματος εἰς πρωτότυπον σχῆμα, πρὸς ὃ κατὰ τεχνολογίαν ἀνάγεται. Ὡς ὅταν παραδείγματος χάριν, τὴν δημοτικῶς κατ' ἀποκοπὴν Δωρικὴν συνηθισμένην λέξιν λάδι, ἤθελες ἐκφέρῃ κατὰ τύπον ἀττικὸν ἐλάδιον, καὶ τὸ ξίδι ὀξίδιον, καὶ τὸ χιόνι χιόνιον, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τότε ὁμολογουμένως μακαρονίζεις, καθ' ὅτι βαρβαροελ-

ληνίζεις, τὰς δημοτικὰς λέξεις μὲ Ἀττικὰς καταλήξεις ἐκφέρων, ἔναντίον καὶ τῆς παλαιᾶς, καὶ τῆς νέας κοινῆς συνηθείας καὶ χρήσεως, καθὼς ἐβαρβάριζε καὶ ὁ ἐκφέρων δανειῶ ἀντὶ τοῦ συνηθισμένου δανείσω. (α) Ὁ δὲ κατὰ φράσιν μακαρονισμὸς θεωρεῖται εἰς τὸ παρά συνηθειαν σχῆμα τῆς τοῦ λόγου συνθέσεως, καθ' ὃ ἡ μορφή τῆς φράσεως ἀκαταλλήλως ἐξαλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται. Καθὼς λόγου χάριν, ἀν ἤθελες εἶπῃ « κά-
 » μη τὸ θέλουσιν, ἢ δεχθῆν ἢ θελον, ἀντὶ τοῦ συνηθους, θέλουν κάμη, καὶ ἤθελα δεχθῆ, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τότε βέβαια μακαρονίζεις καθ' ὅτι ξενολογικῶς σολοικίζεις, ὅπερ εἶναι κυρίως μακαρονισμὸς.

§ ξβ. Ἄλλ' ὁ πρὸς ἡμᾶς ἐξηγητὴς τοῦ μακαρονισμοῦ διακρίνει (προδ. σελ. 49'.) δύο ἄλλα εἶδη μακαρονισμοῦ, εἰσέτι ἀγνωρίζα. Τὸ ἐν εἶναι (ὡς λέγει αὐτόφι) « καὶ εἰς τὸν περὶ
 » λόγον, καὶ εἰς τὴν ποιήσιν, ὅπου παραδείγματος χάριν,
 » εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, πολλάκις εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον,
 » εὐρίσκονται οἱ Τούρκικοι σχετλιασμοὶ ἀχ, ὠχ, ἀντὶ τῶν
 » Ἑλληνικῶν, ᾶ, αἷ, ἔ, ὦ. Καὶ αὐτοῦ τοῦ κοινοτέρου ὄφου
 » ὁ Ἰταλικὸς σύνδεσμος Μά, ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ, ὅμως, ἢ
 » ἀμμή. Τὸ πῶς, ἀντὶ τοῦ ὅτι· καὶ τὸ διατί, ἀντὶ τοῦ
 » διότι· ἔταν (λέγω) ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα εὐρίσκονται
 » γειτονευμένα, καὶ μακαρονισμένα μὲ λέξεις ἑλληνικὰς τοιαύ-
 » τας κρείττων, ἀνέχομαι, ἐνδόμυχος, φρυάττω,

(α) Ἀπόδειξις πραγματικὴ αὐτῆς τῆς θεωρίας εἶναι ὅτι οἰκειότερον κρίνεται εἰς τὴν ἀκοὴν ἐνὸς φύσει ὁμογενοῦς, ὅσον ἀγράμματος καὶ ἂν εἶναι, τὸ γὰ εἰπῆς ἔλαιον, ὄξος, χιών, κτ'. Παρὰ ἐλάδιον, ὀξύδιον, χιόνιον, καθ' ὅτι τὰς πρώτας τὰς γνωρίζει ἐκ παραδόσεως ὡς παλαιότερας Ἑλληνικῆς φράσεως γνησίας λέξεις, τὰς δὲ δευτέρας δὲν τὰς γνωρίζει μῆτε ἐκ παραδόσεως, μῆτε ἐκ συνηθείας, μῆτε ὡς παλαιᾶς, μῆτε ὡς νέας.

» ἀποφράς, ἀπὸ τὰς ὁποίας μεταξύ χιλίων ἀδιθάκτων τῆς
 » Ἑλληνικῆς Γλώσσης μόλις εὐρεθῆ εἰς ἄλλους νὰ καταλάβῃ
 » μίαν. »

§ ξγ. Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν αὐτὰ τὰ παραδείγματα ὅπου
 φέρει ὁ Φιλόσοφος διὰ νὰ παραστήσῃ τὸ πρῶτον εἶδος τοῦ κατὰ
 τὴν δόξαν του μακαρονισμοῦ ἂν εἶναι προσφυῆ εἰς τὴν γλῶσσαν
 μας. Καὶ πρῶτον μὲν λέγομεν ὅτι ἀγνοεῖται κοινῶς ἀπὸ ὅλους
 τοὺς Ἕλληνας ἂν τὸ ὦφου εἶναι κοινότερον. Ἰξεύρουν ὅσοι
 ἀνέγνωσαν τὸ μιζοδαρβαρον ποίημα τοῦ Κορνάρου ὅτι ὁ ποιη-
 τὴς αὐτὸς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν αὐτὴν, καθὼς καὶ πρὸς
 μαρτυρίαν ἀναντιρρήτων ὁ μακαρονικὸς μας φιλόσοφος πανσό-
 φως σημειῶν, ἀναφέρει τὸν στίχον κείμενον σελ. 45. Τοῦ Ἑρω-
 τοκρίτου·

• Ὄφου κακὸ πού μ' εὔρηκε . . . . .

κανένας ὅμως μέχρι τοῦδε τῶν κατ' ἡμᾶς δὲν ἐφαντάσθη νὰ
 οἰκειοποιηθῆ τὴν ποίησιν τοῦ Ἑρωτοκρίτου ὡς παράδειγμα τῆς
 Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας. Τελείως δὲν χρησιμεύει ἂν κατὰ φι-
 λοσοφικὴν παραγωγὴν τὸ ὦφου εὐρίσκεται συνθεμένον ἀπὸ
 δύο σχετλιασμοὺς Ἑλληνικοὺς τὸ Ὠ καὶ τὸ ΦΥ συνώνυμον
 τοῦ φεῦ (α), ἀρκεῖ ὅτι ἡ ἔκφρασις εἶναι κοινῶς ἀσυνήθις,
 καὶ μετασχηματισμένη ἀπὸ τὸ Γαλλικὸν οὔφ! ouf! (β) ὡς εἶ
 εἶναι καὶ λογίζεται ξενολογικὸν, ὃ ἔστι κυρίως μακαρονισμός.

§ ξδ. Ἐφεξῆς δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Φιλόσοφος εὐρίσκει
 τὸν μακαρονισμόν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πρωτογενεῖς φωνὰς τοῦ
 ἀνθρώπου, ἄχ, ὦχ, κτ! χωρὶς νὰ σοχασθῆ ὅτι αὐταὶ αἱ φων-

(α) Συνώνυμον τάχα ἔπρεπε νὰ εἰπῆ ὁ Φιλόσοφος, ἂν ἔξευρε τὴν
 πατριὸν γλῶσσαν μας, ἢ ταυτοσήμαντον;

(β) Ouf! vous me serrez trop!

Mol. dans Tartufe.

ναὶ δὲν ἀνήκουν ἰδιαζόντως εἰς καμμίαν διάλεκτον ἔθνηκην, ἀλλ' ἀνάγονται ἐν γένει εἰς τὴν φυσικὴν ἀνθρώπινον γλῶσσαν, καθ' ἣν τὸ ἄχ, καὶ ὦχ, ἅπερ νομίζει Τούρκικα, δὲν διαφέρουν τοῦ ἄ! καὶ ὦ! Ἑλληνικοῦ, εἰμὴ καθ' ὅτι κατὰ συναγωγὸν δασυτέρως ἐκφέρονται, καθὼς καὶ τὸ ah! καὶ oh! τῶν Γάλλων, καὶ τῶν ἄλλων ἐπίσης ἔθνωϊν. Ὡς εἶναι ἄπορον πότερον τὸ ἌΧ, ἢ ὦχ, εἶναι μακαρονισμὸς κατὰ λέξιν, ἢ τὸ Γραικοβαρβαρον ἌΜΜΗ μεταπεποιημένον μακαρονικῶς ἀπὸ τοῦ ἀν μῆ, ἐν ᾧ τὸ ἐν κοινῇ χρήσει συνηθισμένον ἈΜΗ εἶναι λέξις κυρίως Ἑλληνικὴ, ἐξ οὗ καὶ τὸ πανδήμως συνηθισμένον ΜἌ, τὸ ὁποῖον τὸ νομίζει ὁ Φιλόσοφος Σύνδεσμον Ἰταλικόν; (α)

§ ξε. Τὰς δὲ Ἑλληνικὰς λέξεις, κρείττω, ἀνέχομαι, ἐνδόμυχος, φρυάττω, ἀποφράς, καὶ τὰ λοιπὰ, δὲν ἐξεύρομεν διὰ ποῖον λόγον ὁ Φιλόσοφος τὰς θεωρεῖ Μακαρονικὰς. Τάχα καθ' ὅτι εἶναι Ἑλληνικαί; ἀλλ' ἡ ἔθνηκὴ μας Διάλεκτος, φύσει οὕσα Ἑλληνικὴ, εἶναι ὅλη συνθεμένη ἀπὸ λέξεις Ἑλληνικὰς. Ἡ τάχα καθ' ὅτι ἀσυνήθεις εἰς Δημοτικὴν ὁμιλίαν; ἀλλ' αὐταὶ εἶναι συνήθεις εἰς εὐγενικὴν σπουδαιολογίαν. Μήπως ἡ φωνή, ἢ τὸ σχῆμα τῶν λέξεων αὐτῶν εἶναι ξένη, ἢ μεταπεποιημένη; τότε γὰρ λέγεται καὶ λογίζεται Μακαρονικὴ μία λέξις, ὅτε κατὰ φωνήν, ἢ κατὰ σχῆμα εἶναι μεταμορφωμένη καὶ νοθευμένη, καθ' ὅτι τότε θεωρεῖται καὶ λογίζεται ξένη πρὸς τὴν Διάλεκτον εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνάγεται. Ἄλλ' ἀπ' αὐτὰς (λέγει) τὰς λέξεις «Μεταξὺ χιλίων ἀδιδάκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μόλις εὐρεθῆ εἰς μόνος νὰ καταλάβῃ μίαν.» Καὶ τί πρὸς τοῦτο; ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ὁποῖος δὲν ἐδιδάχθη τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν δὲν καταλαμβάνει, εἰ μὴ τὸ

(α) Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀμῆ, καὶ Μά, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ὁποῦ καὶ διατί, ἐν οἰκείῳ τόπῳ θέλει γίνῃ ἀκριβεστέρα ἐξέτασις.

πολλοσημόριον τῶν λέξεων ἀπὸ τὰς ὁποίας σύγκειται ἢ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος, ἔτι δὲ μᾶλλον δὲν καταλαμβάνει οὐδὲ τὸ πολλοσημόριον τῶν λέξεων ἐξ ὧν συναρμολογεῖται τὸ καθ' ἡμᾶς ἐξευγενισμένον ὕφος τῆς διαλέκτου, διὰ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ κρίνεται παρ' ἡμῖν χυδαῖος· καὶ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει ὄχι μόνον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κοινὴν Γλῶσσαν, ἢ ὁποία οὐσιωδῶς συνέχεται μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς γλῶσσας τῶν πεπολιτευμένων ἔθνῶν, αἱ ὁποῖαι εἰδικῶς ἐκάσῃ ἔχει ἴδιον τύπον, καὶ ξεχωριστὸν χαρακτῆρα. Καμένας δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι ὁποῖος δὲν διδάχθῃ τὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἢ συγγράφει, ἢ καὶ ἀπλῶς ἐξηγεῖται, πολλὰ ὀλίγας λέξεις καταλαμβάνει ἀπ' ὅσας εἰς γραφὴν ἢ εἰς ὀμιλίαν μεταχειρίζεται ἐκεῖνος ὁποῦ τὴν ἐδιδάχθη, καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει εἰς κάθε γλῶσσαν ὁ χυδαῖος ἀπὸ τὸν εὐγενῆ, ὁ ἀμαθῆς ἀπὸ τὸν σπουδαῖον. Μὰ τάχα διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ὁποῦ ἐδιδάχθη τὴν Ἑθνικὴν του Διάλεκτον δὲν πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ εἰς συγγραφὴν, ἢ εἰς ὀμιλίαν, εἰ μὴ ὅσας λέξεις καταλαμβάνει ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν τὴν ἐδιδάχθη; καὶ εἰς ποίαν γλῶσσαν ἠκούσθη αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ Μακαρονισμοῦ; Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι εἰς ὅλας τὰς ζώσας καὶ ὀμιλουμένας διαλέκτους τῶν πεπολιτευμένων ἔθνῶν εὐρίσκονται ὁμοεθνεῖς ἄνθρωποι ἀδίδακτοι, οἱ ὁποῖοι δὲν καταλαμβάνουν τὰς λέξεις ὁποῦ μεταχειρίζονται οἱ εὐγενεῖς καὶ πεπαιδευμένοι τοῦ ἔθνους ἐκείνου, καὶ αὐτοί, ὡς εἶπομεν, ὡς Χυδαῖοι, ἐθνικῶς διακρίνονται ἀπὸ τοὺς Σπουδαίους. Διὰ τοῦτο ἄρα ἓνας σπουδαῖος, ὁποῦ συγγράφει εἰς τὴν Ἑθνικὴν του Διάλεκτον, χρεωσθεῖ νὰ μὴ μεταχειρισθῇ, εἰ μὴ μόνον τὰς λέξεις ὁποῦ μεταχειρίζονται οἱ χυδαῖοι; ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀνήκουσον θεώρημα, τὸ ὁποῖον εἶναι τέλειος παραλογισμὸς, παύει τοῦ νὰ ἀνάγεται εἰς τὸν Μακαρονισμόν, καὶ καταπτᾷ εἰς συστηματικὸν χυδαϊσμόν.

Εἰς τοιαύτην παραλογίαν δὲν ἔφθασε ποτὲ, ὅχι ὁ Βολταίρ, ὁ ὁποῖος φιλοτιμεῖται εἰς τὴν εὐφράδειαν τοῦ ὕφους του, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ τοῦ Μακαρονισμοῦ ἐφευρετῆς Μερλῖνος, ὅστις ἐπίτηδες χυδαιολογεῖ. Ἐκ τοῦ ἐναντίου μάλιστα καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος, καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ λόγου τὸ μακαρονικὸν ἐπερί- παιξαν ὕφος, λέξεις Μακαρονικὰς ὀνομάζουσι τὰς χυδαϊκὰς λέξεις ἐκεῖνας ὅπου μεταμορφωμέναι εἰς σχῆμα λατινικόν, ὡς σπουδαιολογικαὶ λέξεις ἐκφέρονται, καθὼς ἀνωτέρω ἐξηγή- σαμεν.

§ ζς. Κατὰ τὸν ὀρθὸν λοιπὸν ὀρισμὸν τῆς Μακαρονικῆς φράσεως, ἀναγομένου τοῦ ξενολογικοῦ αὐτοῦ θεωρήματος ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, Μακαρονικαὶ λέξεις εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Διάλεκτον ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθῶσι ἐκεῖναι ὅσαι ἀπὸ τὴν δημο- τικὴν χρῆσιν, εἰς τύπον Ἀττικὸν μεταμορφωμέναι, ὡς σπουδαιό- λογικαὶ ἐκφέρονται, οἷον ὄξινον, ἀντί ξινόν, ὄξινισεν, ἀντί ξίνισεν· ἐντάμα, ἀντί ἀντάμα, ἐγρήγορα, ἀντί γλίγωρα. Μηγαρί ἀντί τοῦ μή γάρ, ἢ τοῦ χυδαϊκοῦ μήγαρις. Σύγ- καιρα ἀντί ἐν καιρῷ, ἢ δημοτικῶς ἐγκαιρα. Σύνωρα, ὅπερ ὀμόφωνον τοῦ σύνορα, ἀντί τοῦ ἐν ὦρα, ἢ τοῦ Ἀττικώ- τερον δημοτικῶς συνηθισμένου ζυνωρίς, ἐπιρρήματικῶς, κα- θὼς καὶ χωρίς. Ἐπαρμένας, ἀντί παρμένας. Ἐξεύρω, ἀντί ἰξεύρω. Ἐμπορῶ, ἀντί ἠμπορῶ. Προπατῶ, ἀντί περιπατῶ. Καταχερεῖ, ἀντί ἐπιχειρίζεται, ἢ ἀρχίζει. Ἀργοπορίζω, ἀντί ἀργοπορῶ. Ἐκλιστρά, ἀντί γλιστρά. Πέτεται, ἀντί πετᾶ. Λησμονῶ, ἀντί ἀλησμονῶ. Εἶπη, ἀντί εἶπη. Εἶδη ἀντί εἶδη, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ ὅποια, καὶ κατὰ χρῆσιν, καὶ κατὰ φωνήν, καὶ κατὰ σχῆμα, εἶναι ξένα, νόθα, καὶ ἀσυ- νήθιστα, καὶ εἰς τὴν παλαιὰν Ἀττικὴν, καὶ εἰς τὴν νεωτέραν Δημοτικὴν, καὶ ἐνὶ λόγῳ εἰς ὅλην τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινὴν Διά- λεκτον, ὁποιοῦδήποτε εἶδους καὶ ἂν εἶναι ἢ φράσις τῆς. Αὐταὶ

ἄρα εἶναι λέξεις μακαρονικαὶ ὡς νόθαι καὶ ἀσυνήθως μεταμορφωμένα. Αἱ δὲ φύσει Ἑλληνικαὶ λέξεις, ὅταν ἀμεταποίηται καὶ ἀμετασχημάτισται κατὰ τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν τῆς φωνῆς εἰς τὸ σπουδαιολογικὸν ὕφος τοῦ λόγου καταλλήλως προσαρμόζονται, εἶναι πλουτισμὸς τῆς διαλέκτου, καὶ ὄχι μακαρονισμὸς. Ἡ Γλῶσσα μας εἶναι φύσει Ἑλληνική. Αἱ Ἑλληνικαὶ λέξεις πρὸς αὐτὴν δὲν εἶναι ξένα, οὔτε ἑτερογενεῖς. Ἄν ἡ χρῆσις πολλῶν λέξεων ἐξ ἀμαθείας ἔλειψεν ἀπὸ τὴν δημοτικὴν ὁμιλίαν, καὶ ἡ σημασία αὐτῶν δὲν εἶναι γνωστὴ εἰς τὸ πλῆθος, τοῦτο, ὡς παρεσήσαμεν, εἶναι ἐκ περιζήσεως τῆς Δημοτικῆς διαλέκτου συμβεβηκὸς, ὄχι ὁμῶς τῆς φυσικῆς τῆς συνθέσεως οὐσιῶδες χαρακτηριστικόν.

§ ἔξ. Ἄν ὁ τοῦ Μακαρονισμοῦ Φιλόσοφος ὑποθέτῃ τὴν ἡ ἐδημιούργησε Γραικικὴν Γλῶσσαν, φύσει καὶ θέσει, ξεχωρισμένην ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, τοῦτο εἶναι ἄλλη θεωρία, καὶ μένει νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ ἀπὸ ποίας λέξεις καὶ φράσεις εἶναι συνθεμένη αὐτὴ ἢ πρὸς ἡμᾶς ἀγνώριστος Γραικικὴ Γλῶσσα. Ποῖος εἶναι ὁ τύπος τῆς; ποῖος ὁ ῥυθμὸς τῆς; ποῖος ὁ χαρακτῆρας τῆς; τότε ὁμῶς πρέπει νὰ παύσῃ τοῦ νὰ τὴν ὀνομάξῃ Κοινήν, καθ' ὅτι ἡ Κοινὴ Γλῶσσα τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα γεννημένων καὶ ἀναθρεμμένων Γραικῶν (α) εἶναι, φύσει, καὶ θέσει, Ἑλληνική. Ποῖος λοιπὸν Γραικὸς, ἐκ γενετῆς ὁμιλῶν καθ' ἑξὶν τὴν Κοινήν τῶν Ἑλλήνων Διάλεκτον δὲν ἀκούει ὁσημέραι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπλουτέραν δημοτικὴν ὁμιλίαν λέξεις καὶ φράσεις Ἑλληνικὰς ἀμεταποιήτως ἐκφερομένας κατὰ τὴν λογογραφικὴν τῶν παλαιᾶν μορφήν, καθὼς παραδείγματος χάριν· λόγου χάριν· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· μάλισα· ἡγουν· θετέον· τετέλεσαι· καλῶς

(α) Ἄς θεωρηθῇ μὲ ἐπίστασιν ἢ τῆς προσωνημίας τοῦ Γραικὸς ἐξήγησις εἰς τὸ β'. Μέρος τῆς παρούσης Μελέτης.

ἐχόντων τῶν πραγμάτων. ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. ἐξ ἀνάγκης.
 βία καὶ δυναστεία. μόλις καὶ μετὰ βίας. ἀδίκως καὶ παραλόγως.
 τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον. τέλος πάντων. καὶ τὸ ἐπὶ ἐμπορικῆς
 συμφωνίας· ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἐγγυητής· καὶ τὰ κατὰ
 θρησκείαν, εὐλογητὸς ὁ Θεός. εὐλόγησον πάτερ. Θεοῦ εὐδο-
 κοῦντος. Θεοῦ θέλοντος· θεία χάριτι. ἐξομολόγησις. συγχώρη-
 σις. μετάλληψις. εὐχαριστία. Ἱερά λειτουργία. προσφορά.νάμα.
 ἀντίδωρον. ἄχραντα μυστήρια. ὡς δόξη τῷ προεσῶτι. ὦ τοῦ
 θαύματος! ἄπαγε τῆς βλασφημίας. κτ; ποία δουλεύτρα, ἢ
 ποία παραμάνα δὲν ἀκούει καθ' ἑκάστην εἰς τὴν οἰκιακὴν
 ὁμιλίαν τῶν εὐγενῶν τὸ, ἐπιτρέπει. ὁ καιρὸς τὸ καλεῖ. ἀνέχε-
 ται. ἀνεξίκακος. ἀνεξιθρησκεία. ἐνδιάθετος. ἐνδόμυχος. ἐνίοτε.
 πολλάκις. ἐνσυντόμῳ. ἐνὶ λόγῳ. δυοῖν θάτερον. τῶν ὧν οὐκ
 ἄνευ. κατ' ἔτος. κατὰ τύχην. καλῇ τύχῃ. καλῇ πίστει. πρὸς
 καιρόν. κατὰ πάντα λόγον. καθόλου. φρικτὸν πρᾶγμα. ἄωρος
 θάνατος. ἀπύλωτον σῶμα. ἔφριξε τὸ πνεῦμα μου. ἀκατανόη-
 τον πρᾶγμα. ἀνερμήνευτον. ἀνεκδιήγητον. ἀνέκφραστον. ἀχανές
 πέλαγος. ἀπέραντον. ἀπεριόριστον. ἀνυπόφορον κακόν. συγγνώ-
 μη. εὐνοία. διάθεσις. κτ! κτ! κτ! ἀπὸ τὰ ὑποῖα ὄχι κατα-
 χρηστικῶς γέμει, ἀλλὰ γνησίως σύγκειται ἢ καθ' ἡμᾶς ἐξευγε-
 νισμένη Κοινὴ Διάλεκτος; κατ' αὐτὸν ἄρα τὸν λόγον πῶς
 ἔμπορεῖ νὰ εἰπῇ μετὰ λόγου ἓνας ξενολόγος ἐπὶ τῆς Κοινῆς
 Ἑλληνικῆς Γλώσσης μας ὅτι τὸ, ὁ καιρὸς δὲν μοι τὸ ἐπιτρέπει.
 Ἡ χρειαὶ τὸ καλεῖ. Αἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτοῦν. Καὶ τὰ τούτοις
 ὅμοια, εἶναι μακαρονικά, ἐν ᾧ εἶναι φύσει γνήσια Ἑλληνικά;
 καὶ ναὶ μὲν ὁ τὴν φράσιν του γνησίως ἐξελληνίζων δὲν ὁμιλεῖ
 κατὰ τὸ τετριμμένον χυδαῖκόν ἰδίωμα τῶν καπήλων, καὶ κατα-
 βοικυρῶν, ὁμιλεῖ ὅμως συνήθως καὶ προσφυῶς κατὰ τὸ ἐξευ-
 γενισμένον ὕφος τῶν Σπουδαίων καὶ Εὐγενῶν.

§ ζη. Μακαρονισμὸς ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς

Διάλεκτον εἶναι τὸ νὰ εἰπῇ, βοίξουσι τὰ αὐτία μου. Βαυίζουσιν ὡς οἱ σκύλοι. Μοῦ ἐξάλιξε τὴν κεφαλὴν, διὰ νὰ ὄχι μόνον ἐργάζωνται, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ ὅποια καὶ κατὰ λέξιν καὶ κατὰ φράσιν εἶναι καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐγενικὴν, καὶ ὡς πρὸς τὴν χυδαϊκὴν κοινὴν φράσιν, πάντῃ ἀσυνήθιστα καὶ ἀνάρμοστα. Εἰς τί λοιπὸν ὠφελεῖ ὅλη ἡ Μακαρονικὴ Φιλοσοφία; εἰς τί πταίουσι τὰ Γραμματικὰ Σχολεῖα; ὅταν αὐτὸς μὴ γνωρίζωντας τὸν φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς κατ' ἡμᾶς Διαλέκτου, καὶ μὴν ἔχωντας ἐξ ἀγωγῆς συνηθισμένην τὴν ἀκοήν του εἰς τὴν γνησίαν φράσιν τῶν εὐγενῶν, ἐκλαμβάνῃ τὰς συνηθεῖς ἐκφράσεις ὡς μακαρονισμοὺς, καὶ θέλωντας νὰ ἐξευγενίσῃ τοὺς χυδαϊσμοὺς μακαρονίζει βαρβαροελληνίζωντας;

§ ξδ. Αὐτὴ ἡ παρατήρησις, φυσικῶ τῷ λόγῳ, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωμεν ἔτι μᾶλλον προσεκτικώτερα ἐν ἄλλου εἰδούς ἐλάττωμα φράσεως, τὸ ὁποῖον ἀνάγεται κυρίως εἰς ὅλας τὰς ζώσας καὶ ὀμιλουμένας διαλέκτους τῶν πεπολιτευμένων ἔθνῶν, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἰξεύρομεν διὰ ποῖον λόγον παρέτρεξεν ἐξ ὀλοκλήρου ὁ τοῦ Μακαρονισμοῦ διερμηνευτῆς Φιλόσοφος, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ ἴδιος Βολταῖρ τὸ ἐξηγεῖ εἰς τὸ φιλοσοφικόν του λεξικόν, εἰς τὸ περί ὕφους ἄρθρον, ὡς ἐλάττωμα φθοροποιὸν τῆς ἐξηκριθωμένης φράσεως. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ παρά Γάλλοις Μαροτικὸν ὕφος λεγόμενον. Ἄς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὴν γλῶσσαν μας αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸν ξενολόγημα πρὸς ἀντιπαράταξιν τοῦ ξενολογικοῦ Μακαρονισμοῦ, κατὰ τὴν εἰς ξενολογίαν ῥοπήν τοῦ διδασκάλου φερόμενοι « ὅπη γὰρ ῥέποι ταύτη ἄγειν » ὀρίζει ὁ Θεῖος Ἱπποκράτης· καὶ τὸν ἀφορισμὸν τούτου ἐνδέχεται νὰ εὐλαβῆται ὡς ἰατροφιλόσοφος ὁ Διδάσκαλος.

« Μαροτικὸν λοιπὸν ὕφος ἐξηγεῖ ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία » ἐν λέξει *Marouique* λέγεται ἐπὶ πεπαλαιωμένου ὕφους

» ἐκφράσεως κατὰ μίμησιν τοῦ ὕφους Κλήμεντος Μαρότου (α)
 » ἐξ οὗ, ὕφος Μαρωτικόν, καὶ σίχος Μαρωτικός, καὶ Γλώσσα
 » Μαρωτικὴ, λέγεται. Τὸ Μαρωτικὸν ὕφος, λέγει ὁ Βολ-
 » ταίρ (β) πρὸ ὀλίγων ἤδη χρόνων διέφθειρεν ὀλίγον τὴν
 » ποίησιν διὰ τὴν ἀλλοπρόσαλλον σύμμειξιν τῶν χυδαϊκῶν καὶ
 » εὐγενικῶν, τῶν πεπαλαιωμένων καὶ νεωτέρων λέξεων. »

Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ φθοροποιὸν τῆς διαλέκτου ἐλάττωμα
 ὑπάγεται κυρίως τὸ ὕφος τοῦ διορθωτοῦ τῆς γλώσσης μας,
 τὸ ὁποῖον Μαρωτικὸν ὕφος κατὰ μίμησιν ἠμποροῦμεν κυρίως
 νὰ ὀνομάσωμεν. Ἄς ἐξετάσωμεν προσεκτικῶς τὴν ὑπόθεσιν.

§ ο. Ὁ φιλόσοφος ἀφ' οὗ παρέστη κατὰ τὴν ἰδέαν του
 τὸ ἀεῖδος τοῦ Μακαρονισμοῦ, ὅπερ ἀνωτέρω ἐξετάσαμεν, μᾶς
 ἐρμηνεύει εἰς τὴν αὐτὴν συνέχειαν τῶν αὐτοσχεδίων Στοχασ-
 μῶν καὶ τὸ β'. τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν δόξαν του συνίσταται εἰς
 τὸ νὰ συμμίξῃ, καὶ νὰ συγκεράσῃ τις ὅλας τὰς διαλέκτους
 ζώσης τινὸς Γλώσσης. Ἴδου πῶς περὶ τούτου κανονικῶς ὀρίζει
 ὁ ἴδιος « τοιοῦτος (λέγει) τελευταῖον μακαρονισμὸς ἤθελεν
 » εἶσθαι καὶ τὸ νὰ συμμίξῃ καὶ νὰ συγκεράσῃ τις ὅλας τὰς

(α) Κλήμης Μαρότης (Clément Marot) ἐγεννήθη εἰς τοὺς 1496.
 Μετέφρασε διὰ σίχων τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ. καὶ ἀπέθανεν εἰς
 Τουρῖνο εἰς τοὺς 1544.

(β) Le style Marotique a, depuis quelque temps, gaté
 un peu la poésie par cette bigarure des termes bas et
 nobles, surannés et modernes . . . . .

Ἐφ' οἷς ἐπιφέρει

De tous ces termes bas, l'entassement facile,
 Deshonore, à la fois, le génie et le style.

ἮΤΟΙ

Λεξιθίων πεινυρῶν ὁ σωρὸς καὶ ὁ τύφος

Ἐτιμάζει ἐνταυτῷ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ ὕφος.

» διαλέκτους ζώσης τινος γλώσσης. Ὑπόθεσις Γαλατικὸν ποίημα
 » συνθεμένον ἀπ' ὅλας τῆς Γαλλίας τὰς διαλέκτους, αἱ ὁποῖαι
 » δὲν εἶναι ὀλίγαι, ἢ, νὰ φέρω παράδειγμα οἰκιακόν, ὑπόθεσις
 » ὅτι εἰς τὸν Ἑρωτόκριτον εὐρίσκονται ὅλαι τῆς σημερινῆς
 » Ἑλλάδος αἱ διαλέκτοι, καὶ θέλει καταλάβει τὴν ἀτοπίαν
 » τοῦ πράγματος. »

Ταυτὴ εἶναι ἡ ἔρμηνεία τοῦ Β΄. εἴδους τοῦ Μακαρονισμοῦ
 κατὰ τὸν Φιλόσοφον.

§ οα. Ἡμεῖς πρὸ τοῦ νὰ ἔμβωμεν εἰς ἀνάλυσιν αὐτῆς τῆς
 γριφώδους ἔρμηνείας, χρεωσούμεν νὰ παρατηρήσωμεν κατὰ
 πρῶτον παροδικῶς, ὅτι τὰ παραδείγματα ὅπου φέρεται πρὸς
 ἀπόδειξιν, τόσον τὸ ξένον, ὅσον καὶ τὸ ὅπερ ὀνομάζει οἰκιακόν,
 εἶναι ἀμφοτέρω ἀκατάλληλα καὶ ἀνάρμοστα πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς
 Κοινὴν Ἑθνικὴν Διάλεκτον.

Τὸ α΄. Καθ' ὅτι δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ ὑποθέσῃ τινὰς ποίημα
 Γαλατικὸν συνθεμένον ἀπὸ τὰς διαλέκτους τῆς Γαλλίας,
 ἐν ᾧ τί ἐστὶ Γαλατικὸν ποίημα, εἰς ὅλον τὸν κόσμον εἶναι
 ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι εἰς ὅλον τὸν
 κόσμον γνωστὸν ὅτι ἡ κυρίως Ἑθνικὴ διάλεκτος τῆς Γαλλίας,
 εἶναι μία καὶ ὄχι πολλαί, τὰ δὲ κατὰ φυλὴν δημοτικὰ ιδιώματα
 τῶν Ἑθνῶν ὅπου εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Γαλλίας, ἢ μᾶλλον
 ὀρθότερον εἰπεῖν, τῆς Φράντζιας, κατὰ χώρας καὶ τόπους
 δημοτικῶς ὁμιλοῦνται, δὲν συνέχονται μὲ τὴν κοινὴν Ἑθνικὴν
 διάλεκτον, οὐδ' ὡς ἐκ κοινοῦ τύπου εἰς σύμμικτον συγγραφὴν
 ὑπάγονται, καθ' ὅτι καὶ κατὰ φωνὴν, καὶ κατὰ σχηματισμὸν
 λέξεως, καὶ μορφήν φράσεως, διαφέρει τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο,
 καὶ ὅλα ἀπὸ τὴν Κοινὴν Ἑθνικὴν διάλεκτον. Ὅθεν ἀδύνατον
 εἶναι νὰ ὑποθέσῃ τινὰς ποίημα Γαλατικὸν συνθεμένον ἀπ' ὅλας
 τὰς διαλέκτους τῆς Γαλλίας, ἂν δὲν νοσημεύεται ἐπιτήδως νὰ
 παραλαλῇ ὑποθέτωντας τραγελάφους. Ποίημα μὲν Γαλλικὸν

μακαρονικὸν ἤμπορεῖ νὰ συντεθῆ, ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν, ὄχι ὅμως καὶ ποίημα Γαλατικόν, καθ' ὅτι οὐδ' εἰς τὴν Γαλίαν, οὐδ' εἰς ἄλλο μέρος τῆς γνωστῆς οἰκουμένης, εὐρίσκεται Γλῶσσα Γαλατικὴ, καθὼς οὐδὲ Γραικικὴ. Αἱ δὲ χωρικαὶ καὶ τοπικαὶ Διάλεκτοι τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τῆς παλαιᾶς, φύσει, καὶ θέσει, συνέχονται οὐσιωδῶς μεταξύ των, δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γενικοῦ τύπου καὶ χαρακτήρος, καθ' ὅν ἀπὸ κοινοῦ, διὰ τῶν ἐν κοινῇ χρήσει ἐκφράσεων, μίαν Κοινὴν συγκροτοῦν διάλεκτον, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ θέλομεν διασαφήσῃ λεπτομερέστερον. Διάλεκτοι τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος ξέναι ὡς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινὴν ἔθνηκὴν Διάλεκτον, καὶ κατὰ φωνὴν, καὶ κατὰ μορφήν διαφορετικαί, τὰς ὁποίας καὶ ἔθνηκας Διαλέκτους ἠμποροῦμεν ὀρθῶ τῇ λόγῳ νὰ ὀνομάσωμεν, εἶναι ἡ Ἀρβανίτικη, ἡ Σλαβωνικὴ, ἡ Ἰλλυρικὴ, ἡ Βλάχικη, καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Τζακῶνων, ἡ ὁποία καίτοι κυρίως Αἰολοδωρικὴ, εἶναι μ' ὅλον τοῦτο μεταμορφωμένη, καὶ μετασχηματισμένη διὰ τῆς Ἰλλυρικῆς. Καὶ αὐταὶ μόναι αἱ τέσσαρες ἠμποροῦν, ὡς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινὴν Διάλεκτον, νὰ παραβληθῶν μὲ τὰς χωρικὰς καὶ τοπικὰς Διαλέκτους τῆς Γαλλίας ὡς πρὸς τὴν Γαλλικὴν. Τὸ α'. Λοιπὸν παράδειγμα εἶναι πάντῃ ἀνοίκειον καὶ ἀνάρμοςον.

Τὸ β'. Εἶναι οὐχ ἥττον παράλογον, καθ' ὅτι ὁ Ἐρωτόκριτος εἶναι ὡς πρὸς ἡμᾶς ποίημα ξενικόν, καὶ ὄχι οἰκιακόν, καθὼς εἶναι τοῖς πᾶσιν ὁμολογούμενον, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ πραγματικῶς εἶναι δῆλον ὅτι τὸ ξενικόν αὐτὸ ποίημα εἶναι συγθεμένον ἀπὸ διάφορα χυδαῖκά Ἰδιώματα ἐνωμένα μὲ λέξεις καὶ φράσεις μεταπεποιημένας Ἑλληνικὰς, κατὰ τὴν μισοβάρβαρον φράσιν τῶν εἰς τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ ἐκείνου κατοίκων τῆς Κρήτης Βενετῶν. Ὅθεν ἀμφίβολον εἶναι τί ἔχει σκοπὸν νὰ παραστήσῃ ὁ Φιλόσοφος μὲ αὐτὸ τὸ, ὡς πρὸς ἡμᾶς μὲν

ξενικόν, ὡς πρὸς αὐτὸν δὲ οἰκιακόν, παράδειγμα. Ὁ σκοπὸς τοῦ εἶναι τάχα νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ποίημα τοῦ Ἐρωτοκρίτου δὲν εἶναι σύμμικτον ἀπὸ διάφορα χωρικά ἰδιώματα, καὶ ἀκολούθως δὲν εἶναι μακαρονικόν; ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὰ πράγματα. Ἡ ὅτι εἶναι σύμμικτον καὶ διὰ τοῦτο εἶναι μακαρονικόν; ἀλλὰ τότε τὸ παράδειγμα ἀντιβαίνει εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου του. Αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν ἄς τὴν ἀφήσωμεν νὰ τὴν λύσῃ ὁ ἴδιος.

§ 56. Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κατὰ τὸ β', εἶδος δογματιζομένου μακαρονισμοῦ, τοῦ ὁποίου προφανέστατα παραδείγματα μᾶς ἐπιδαφιλένει αὐτὸς ὁ ἴδιος διερμηνευτὴς εἰς αὐτὸ τὸ ὕφος τῆς ἐρμηνείας του.

Ἄν λοιπὸν ὁ κατὰ σύμμικξιν καὶ σύγκλωσιν, ὡς λέγει, τῶν κατὰ χώρας καὶ τόπους διαλέκτων συγκροτούμενος μακαρονισμὸς, ἤμπορῇ νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς φύσει καὶ θέσει σύμμικτον Ἑλληνικὴν κοινὴν Γλῶσσαν, ὁ Διερμηνευτὴς Φιλόσοφος ὁμολογουμένως καταχρᾶται αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ μακαρονισμοῦ, ἀνακατώνωντας κακορέκτως εἰς τὸ αὐθαίρετον ὕφος τοῦ διαφόρων διαλέκτων χωρικάς καὶ χυδαϊκὰς ἐκφράσεις, ἐναντίον τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ συνηθείας τῶν εὐγενῶν καὶ σπουδαίων. Ὡς εἰς δυοῖν θάτερον ἐκ τούτου συμπεραίνεται, ἢ ὅτι ἐπίτηδες μακαρονίζει διὰ νὰ παρασῆσῃ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν ἀηδίαν τοῦ κατὰ διάλεκτον Μακαρονισμοῦ, ἢ τοὺς ἐκ κοινῆς συνθήκης ὄρους τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου ἀγνοῶν, ἀθετεῖ ἐξ ἀπροσεξίας αὐτοὺς τοὺς ὄρους τῆς περὶ Μακαρονισμοῦ διδασκαλίας του. Ἄς λάβωμεν ἐκ τοῦ προχείρου παραδείγματα αὐτὰς τὰς φράσεις ὅπου μεταχειρίζεται εἰς τὸ αὐτὸ ἐδάφιον, ἐν ᾧ περὶ Μακαρονισμοῦ πραγματεύεται.

§ 57. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐδάφιον (σελ. ρ') ἐν ὑποσημειώσει λέγει, « Ἄλλ' ὅταν ἡ γλῶσσα εὐρίσκει' ἀκόμη νὰ εἶπω οὕτως

» εἰς τὰ σπάργανα, τὰ σφάλματα εἶναι εὐκολοσφόγγισοι ρύ-
 » ποι.» Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν μικρὰν περίοδον εὐρίσκονται
 ἐπισωρευμένα ὅλα τὰ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ εἶδη τοῦ μακα-
 ρονισμοῦ. Εἰς αὐτὴν καὶ λέξεις Ἑλληνικαὶ ἀσυνήθισται εἰς τὴν
 τετριμμένην ὁμίλιαν εὐρίσκονται συντροφευμένα, ἢ διὰ τὰ μετα-
 χειρισθῶμεν τὰς αὐτὰς λέξεις τοῦ Ἑρμηνευτοῦ, γειτονευμένα
 μὲ λέξεις χυδαϊκᾶς. Καὶ κατὰ χωρικὴν διάλεκτον ἰδιωτισμοὶ
 μακαρολισμένοι μὲ βαρβαρογραφικισμούς. Οἷον τὸ, Ἄλλ' ὅταν,
 ἔκφρασις καθόλου ἑλληνικῆ, γειτονευμένον μὲ τὸ, ἀκόμη,
 δημοτικόν. Τὸ, τὰ εἶπω, κατὰ σχηματισμὸν Ἀττικόν, μὲ τὸ
 οὕτως διόλου διδασκαλικόν. Καὶ τὰ σπάργανα, καὶ οἱ
 ρύποι, λέξεις πάντῃ Ἑλληνικαὶ ἀσυνήθισται εἰς τὴν δημοτικὴν
 φράσιν συντροφευμένα μὲ τὸ εὐκολοσφόγγισοι, διόλου χυδαϊ-
 κόν, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῆς καλῆς ὀρέξεως ὁποῦ παρασῆνει κατὰ
 μεταφοράν, εἶναι ἐνταυτῷ καὶ χιώτικος ἰδιωτισμὸς ἐξελληνισ-
 μένος.

Ἀμέσως δὲ ἀπὸ τὰ εὐκολοσφόγγισα μεταβαίνει ὁ δι-
 δάσκαλος εἰς ἔνθερον ἐπευχὴν. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται
 (αὐτ. σελ. ρβ) «Μακαρία ἡ ὥρα τὰ εὐρίσκετο καὶ εἰς ἡμᾶς
 » κἀνεῖς Μερλῖνος τὰ συντάξῃ μακαρονικὸν μικρὸν ποιη-
 » μάτιον, μὲ σκοπὸν τὰ θεραπεύσῃ τὴν ἄμετρον μεταχεί-
 » ρησιν τῶν ἑλληνισμῶν καὶ τὴν χωρὶς κρίσιν σύγκρασιν
 » αὐτῶν μὲ τοὺς χυδαϊσμούς. Τοιοῦτον γελοιαστικὸν ποιη-
 » μάτιον (καὶ τὸ λέγω χωρὶς γέλωτος) ἤθελεν ὄχι μόνον τὴν
 » γλῶσσαν διορθῶσει, ἀλλὰ διασκεδάσει ἐν ταυτῷ πολ-
 » λὰς ἄλλας γραμματικὰς ἀλογίας, τὰς ὁποίας τὰ παρα-
 » σῆσω τῶρα μοῦ λείπει ὁ καιρὸς.»

Βλέπομεν λοιπὸν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τερατώδους φράσεως ὅτι
 τῶντι εἰσηκούσθη ἡ δέησις του, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς πα-
 ρασῆνει, ὄχι μακαρονικὸν μικρὸν ποιημάτιον ἀλλὰ

σύγγραμμα αὐτοσχεδὸς μακαρονικόν, ἄξιον τῶντι νὰ παραδληθῆ μὲ τὰ μακαρονικά σιχουργήματα τοῦ Μερλίνου. Καὶ ἀληθινὰ ἄξιος περιεργείας εἶναι ἡ τραγελαφικὴ φράσις του. Εἰς αὐτὴν βλέπομεν μίαν τερατώδη συμπλοκὴν τῶν πλέον γλωσσηματικῶν ἐκφράσεων μὲ τὰς πλέον ἐξηκριβωμένας Ἑλληνικὰς λέξεις, ἡγουν τὸ, μακαρία ἡ ὦρα, δι' ὄλου Ἑλληνικὸν κατὰ φράσιν, ησιώτικον ὁμως κατὰ χρῆσιν, γειτονευμένον μὲ τὸ εὐρίσκετο κατὰ σχηματισμὸν Ἀττικὸν διδασκαλικῶς ἐκφερόμενον. Τὸ κἀνεὶς χυδαῖκόν, μακαρονισμένον μὲ τὸ ποιημάτιον κατὰ τύπον διόλου Ἑλληνικοῦ ὑποκοριστικοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ πλεονασμὸν χυδαῖκόν προσετέθη τὸ μικρόν. Τὸ ἄμετρον σύνηδες Ἑλληνικόν, μὲ τὸ μεταχείρησιν διόλου ἀσυνήθιστον ὅπερ εἶναι τοῦ α. Εἶδους μακαρονισμός. Καὶ τέλος πάντων τὸ γελουασικόν, τὸ ὁποῖον πολλὰ φρόνημα ἔκαμεν ὁ σοβαρὸς διδάσκαλος νὰ μᾶς προειδοποιήσῃ, ὅτι τὸ λέγει χωρὶς γέλωτος, καθ' ὅτι κύριος οἶδε τί ἠμποροῦσε καθ' ἕνας νὰ ὑποθέσῃ! τὸ δὲ ἤθ' ελεε διορθώσῃ, καὶ ἀλλὰ διασκεδάσει, ὡς κυρίως γραμματικᾶς ἀλογίας, ἅς τὰς ἀποδώσωμεν εἰς τὸ τῶρα μοῦ λείπει ὁ καιρὸς Ἀρβανίτικον, καὶ ἅς γνωρίσωμεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκρίτου συγκράσεως τῶν Ἑλληνισμῶν μὲ τοὺς χυδαῖσμούς, οὐ μόνον τὸν κυρίως μακαρονισμὸν τῆς φράσεως, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ' αὐτὸ τύπον τοῦ Μαροτικοῦ ὕφους ὅπερ ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν. « Νομίζω, λέγει, ὁ εὐφραδέστατος Βολταίρ ὅτι εἰς τὴν ποιήσιν κατ' ὡς καὶ εἰς τὸν πεζὸν λόγον δὲν πρέπει ὁ γράφων νὰ συγχέῃ τὰ εἶδη τοῦ ὕφους (α). »

§ οδ. Τοιαῦτα λοιπὸν παραδείγματα μᾶς ἐπιδαφιλεῖει ἀφθόνως ὁ τοῦ μακαρονισμοῦ διερμηνευτῆς εἰς κάθε ἐδάφιον τῆς νομοθετικῆς διδασκαλίας του, τὰ ὁποῖα περιττὸν, καὶ ἐπαχθές

(α) Dict. philosoph. Style.

εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν ἕν πρὸς ἕν. Καθ' ὅτι ἂν ἀποφασίσωμεν νὰ ἀναλύσωμεν ὅλας τὰς φράσεις του, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀντιγράψωμεν ὅλον τὸ κείμενον τῶν αὐτοσχεδίων του σοχασμῶν, καὶ τότε ἀληθινὰ ὁ κόπος ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς ὑπομονῆς. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐλέγξῃ κανένας τῶν συνηγόρωντου ὅτι τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὁποῦ ἐκδέσαμεν εἶναι ἐπίτηδες παρμένα ἀπὸ τὸ ἀ. μέρος τῆς διδασκαλίας του, ὅτε ὁ διδάσκαλος, πρωτόπειρος εἰσέτι εἰς τὴν φράσιν τῆς Κοινῆς Γλώσσης, δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐξ ἀγωγῆς συνήθεις ἰδιολογίας, ἅς ἀναφέρωμεν καὶ μίαν μόνην ἐκ τοῦ προχείρου περιόδου ἀπὸ τὸ ἔσχατον μέρος τῶν αὐτοσχεδίων του σοχασμῶν, ὅτε ἐγκρατῆς ἐξάπαντος ὁ διδάσκαλος τοῦ πνεύματος τῆς Γλώσσης ὁποῦ ἐν διασηματι δέκα ὀλοκλήρων χρόνων αὐτοσχεδῶς ἐδιώρθωσεν, ἐπενόησεν ἐξ ἀπροόπτου ὅτι οἱ ἐν κοινῇ χρήσει ὀριστικοὶ καὶ ὑποθετικοὶ μέλλοντες πρέπει νὰ συνδέττωνται δι' ἀπαρεμφάτων μὴ ἀναλελυμένων, συγκείμενοι μ' ὅλου τοῦτο ἀναλυτικῶς διὰ τοῦ θέλει μελλητικοῦ ῥήματος, δι' οὗ ἡ φράσις ἀποκαθίσταται τῶντι τραγελαφικῇ, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ θελομεν τὴν ἀνάλυσιν λεπτομερέστερα. Τί δὲν ἐπινοεῖ ἕνας ὀξύτατος νοῦς δέκα ὀλοκλήρους χρόνους αὐτοσχεδῶς σοχαζόμενος, καὶ μάλιστα ὅταν ὀδηγῆται ἀπὸ τὰ φῶτα μιᾶς ἀορίστου Φιλοσοφίας! ἰδοὺ πῶς εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον ἐκφράζεται ὁ διδάσκαλος. « Δύο ἐνταυτῶ » καλὰ (λέγει τόμ. η, σελ. ιθ) ἤθελε προξενήσῃν ἡ τοιαύτη » μέθοδος, καὶ τοῦ ἔθνους τὴν παιδείαν ἤθελε ταχύνειν, » καὶ τοὺς μετακενώνοντας τὴν σοφίαν εἰς αὐτὸ, γρηγορώ- » τερα φέρειν εἰς κατάστασιν νὰ μὴν ἔχῃσι σχεδὸν πλεόν » χρεῖαν μετακενώσεως. »

Παρατηρεῖται λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν τραγελαφικὴν ἐκφράσιν ὅτι τὸ ἐνταυτῶ, διόλου Ἑλληνικόν, εὐρίσκεται γειτονευμένον μὲ τὸ χιώτικον γρήγορα, ὅπερ εἰς Ἑλληνικὸν τύπον συγκρι-

τικοῦ μεταφερόμενον ἔγινε γρηγορώτερα. Τό, ἤθελε, ῥῆμα ὑποθετικόν, νεωτέρας κοινῆς χρήσεως, συνθεμένον μέ τό προξενήσειν καί ταχύνειν, ἀπαρέμφατα τύπου Ἄττικοῦ, πάντη ἀσυνήθους εἰς τήν ἀναλελυμένην φράσιν τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς διαλέκτου, καθ' ἣν ἡ ἔκφρασις αὐτή κατὰ χωρικὴν προφορὰν συνεφέλικουσα τό ὕ ἐπί τρίτου προσώπου τῆς ὑποτακτικῆς ἐγκλίσεως, τύπον μέν ἐμφαίνει ἀπαρεμφάτου, διαγνωρίζεται δὲ γλωσσηματικῆ, ὡς ἰδιάζουσα εἰς τό χωρικόν ἰδίωμα τῶν Κυπρίων καί Χίων, καθὼς ἀπό τὰ σωζόμενα εἰς τήν Τουρκογραίικαν γράμματα τοῦ ἰε αἰῶνος πραγματικῶς ἀποδεικνύεται. Ἄλλως δὲ ἡ φράσις εἶναι ἀπολύτως Σόλοικος, καθ' ὅτι τό ἡθελε δὲν συντάσσεται μετὰ ἀπαρεμφάτου, μήτε κατὰ τήν παλαιάν, μήτε κατὰ τήν νεωτέραν Κοινήν διαλεκτον. Ἡ δὲ παιδεία καί ἡ σοφία, λέξεις Ἑλληνικώταται σπουδαιολογικαί, εὐρίσκονται ὀρεκτικώτατα μακαρονισμένα με τό μαγειρικόν μετακενώνοντας, τό ὁποῖον κανένας, τῶν εὐγενῶν, οὔτε ἐμεταχειρίσθη οὔτε, μεταχειρίζεται εἰς ἔκφρασιν σπουδαιολογικήν. (α) Καί ἀκολούθως τό νησιώτικον σχεδόν πλεον συντροφευμένον μέ τό ἰκανώτερα, διόλου καί κατὰ

(α) Νά κενώσῃ λέγουν δημοτικῶς εἰς τὰ νησιά τῆς μεσογείου θαλάσσης καί εἰς μερικοὺς ἄλλους τόπους τῆς Ἑλλάδος τό νά μεταθέσῃ ὁ μάγειρας τό φαγὶ ἀπό τήν χύτραν εἰς τό πινάκι διὰ νά τό φέρῃ εἰς τό τραπέζι. Καί μετακενώνω λέγουν τό νά μεταθέσῃ ἀπό ἓν ἀγγεῖον εἰς ἄλλο τό λάδι, τό ξίδι, τό κρασί κτ'. Ὅπερ καί μεταγγίζω λέγεται· παρὰ πᾶσι δὲ ἡ λέξις κενώνω, καί παρ' αὐτοῖς τοῖς χυδαίοις εἶναι λέξις μαγειρικῆ, καθὼς καί τό παραγμισματτα. Τό δὲ μετακένωσις εἶναι διόλου μεταπεποιημένη λέξις Κορακισικῆ, καθ' ὅτι τό μέν ἀπλοῦν κένωσις Ἑλληνικόν, εἶναι ἐν χρήσει εἰς φράσιν Ἰατρικὴν. Τό δὲ νεοσύνητον μετακένωσις εἶναι πάντη ἀσυνήθιστον καί εἰς τήν ἰατρικὴν καί εἰς τήν μαγειρικὴν.

τύπον καὶ κατὰ χρῆσιν Ἑλληνικόν, καὶ ἀνακατωμένον μὲ τὴν μεταπλασμένην μαγειρικὴν λέξιν μετακένωσιν, ἢ ὅποια δὲν εἶναι μῆτε παλαιᾶς, μῆτε νεωτέρας χρήσεως. «Τὸ εὐτελὲς καὶ
 » χυδαῖκόν, λέγει ὁ εὐφραδέστατος Βολταίρ, (α) δὲν εἶναι εἶδος
 » ὕφους, ἀλλ' εἶναι ἐλάττωμα. Αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα (ἐπιφέρει
 » ἐν τοῖς αὐτοῖς) εἶναι μία προσποίησης ἀξιοκαταγέλαστος.
 » Ἐκτὸς δὲ τούτου εἶναι καὶ ἐν ἄλλο ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον
 » εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπροσεξίας. Τοῦτο δὲ, λέγω, εἶναι τὸ νὰ
 » συμμίσξῃ ὁ γράφων εἰς τὸ ἀπλοῦν καὶ εὐγενὲς ὕφος ὁποῦ
 » ἀπαιτεῖ ἢ ἰσορία τὰς χυδαῖκὰς ἐκεῖνας λέξεις, τὰς τετριμ-
 » μένας ἐκεῖνας ἐκφράσεις ὁποῦ ἀποδοκιμάζει ἢ σεμνοπρέ-
 » πεια. »

§ οε. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἀπάντων ὁμολογουμένως συνά-
 γεται ὅτι ὁ διδάσκαλος αὐτὸς κατ' ἑαυτοῦ ἀντιλέγων εἰς τὴν
 περὶ Μακαρονισμοῦ ἐρμηνείαν του, λόγοις μὲν ἐλέγχει τὸ ξενο-
 λογικὸν αὐτὸ τοῦ μιξοβαρβάρου ὕφους ἐλάττωμα, ἔργοις δὲ
 μακαρονικῶς μιξοβαρβαρίζων ἀποδεικνύει πραγματικῶς, ὅτι
 ἀγύμναστος πάντῃ εἰς τὴν γνησίαν φράσιν τῆς κατ' ἡμᾶς Κοι-
 νῆς Διαλέκτου, δὲν γνωρίζει τελείως τί ἐστὶ κυρίως ὁ κατὰ
 διάλεκτον μακαρονισμὸς, καὶ ἀκολούθως συγχέει τὸ Μαρ-
 τικὸν ὕφος μὲ τὸ Μακαρονικόν, ὥσε ἐκτρωματικὴν τῶν ὄντι
 ἀποτελεῖ τὴν φράσιν του. Ὁ δὲ κυρίως Μακαρονισμὸς, ὅστις
 κυρίως εἰς τὰς ἑτεροκλήτους λέξεις καὶ ξενολογικὰς ἐκφράσεις
 ἀνάγεται, δὲν ἔχει καμμίαν ἀναλογίαν οὐδὲ σχέσιν μὲ τὴν κατ'
 ἡμᾶς φύσει Ἑλληνικὴν Κοινὴν Διάλεκτον.

§ ος. Τὸ περιεργότερον δὲ ὅλης αὐτῆς τῆς ξενολογικῆς
 ἐρμηνείας εἶναι, ὅτι ὁ διδάσκαλος, ἄσχετος εἰς τὴν μακαρονι-
 κὴν του διδασκαλίαν, καθάπτεται ἀδεῶς καὶ αὐτῶν τῶν ὁσίων,

(α) Ὅρα, Dictionnaire philosoph. Genre de style.

καὶ γιγαντιαίῳ τῷ βήματι μεταβαίνει ἀπὸ τὰ μακαρονικά σι-
 χουργήματα τοῦ Μερλίνου εἰς τὰ ἀμίμητα ποιήματα τοῦ Ὀμή-
 ρου, ὥσε ἔμελλε κατὰ δυσυχίαν, εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους
 χρόνους, νὰ ἰδῇ ἡ δυσυχὴς Ἑλλάς τὸ ἀθάνατον ὄνομα τοῦ
 πατρὸς τῆς Ποιήσεως συντροφευμένον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Μερ-
 λίνου καὶ τοῦ Κορνάρου. Ὡ τῆς Θρασυβουλίας!

§ οξ. Τοῦ τοιοῦτου λοιπὸν μακαρονισμοῦ, τὴν κατὰ σύμ-
 μιξιν καὶ σύγκρασιν τῶν Διαλέκτων ἐννοῶν φράσιν, λέγει εἰ-
 ρωνικῶς ὁ Φιλόσοφος, διὰ νὰ περιπαίξῃ δῆθεν τοὺς Γραμ-
 ματικούς μὲ τὴν συνηθισμένην του ἀσειότητά «Τοῦ τοιοῦτου
 » μακαρονισμοῦ εὐρετῆς καὶ ἀρχηγός, κατὰ τοὺς γραμμα-
 » τικούς, ἐχρημάτισεν ὁ Ὀμηρος. Ἡ Ἰλιάς, καὶ ἡ Ὀδύσσεια,
 » δύο θεῖα ποιήματα, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸσαύτας ἑκατονταετη-
 » ρίδας χρόνου, δὲν ἔπαυσαν, μήτε θέλου, εἰς αἰῶνας αἰῶνων,
 » παύσει νὰ θαυμάζωνται, ἄλλο δὲν εἶναι κατ' αὐτοὺς, ἀμμη
 » συμπλοκὴ καὶ σύγκλωσις μακαρονικὴ ὅλων τῆς Ἑλλάδος
 » τῶν διαλέκτων, παρὰ τοῦ Μερλίνου τὴν ποιήσιν τόσον γε-
 » λιοιτέρα, ὅσον ἐκεῖνος ἔμιξε δύο μόνας, καὶ ταύτας ἐξ
 » ἐπίτηδες διὰ τὸ γελοῖον.»

§ οη. Εἰς αὐτὴν τὴν τερατώδη παραβολὴν τῆς ποιήσεως
 τοῦ Ὀμήρου μὲ τὴν ποιήσιν τοῦ Μερλίνου, ποῖος νοῦς δὲν
 ἐξατονεῖ; ποῖα γλῶσσα δὲν ἀπαυθεῖ; ἢ ποῖος νέος Οἰδίπους
 δύναται νὰ λύσῃ τὸ τῆς γεροντικῆς Σφιγγὸς γριφωδέστατον αἰ-
 νιγμα; ἐπιθυμοῦσα, ἂν ἦτον τρόπος, νὰ τὸ ἐκλάβωμεν ὡς ἓνα
 γελοιῶδες τῶντι παράδειγμα ἀηδεςάτου μακαρονισμοῦ, καθ'
 ὅτι καὶ ἡ φράσις καὶ ἡ ἐκθεσις τοιοῦτον τὸ παρασῆνει. Ἡ παρα-
 λογία ὅμως τοῦ συμπεράσματος, καὶ αὐτὴ μᾶλλον ἢ ἀτοπία
 τοῦ νοήματος, ἂν τέλος πάντων ὑποκρύπτεται εἰς μίαν παρα-
 λογίαν ἀνθρώπινὴν τις ἐννοια, μᾶς ἀφαιροῦν καὶ αὐτὴν τὴν
 φυσικὴν δύναμιν τοῦ γελασικοῦ.

Ανατίρρητον εἶναι ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Μακαρονικοῦ Διδασκάλου δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ὑβρίσῃ ἐνταῦθα, κατὰ τὴν Φιλοσοφικὴν του συνήθειαν, μὲ τὸ ξενολογικὸν ὄνομα τοῦ Μακαρονισμοῦ καὶ αὐτὸν τὸν Θεόπνευστον Ὅμηρον, καθὼς προφανῶς συνάγεται ἀπ' ὅσα ὀρθῶ τῷ λόγῳ σεμνοπρεπῶς ἀποδίδει ἐπίθετα εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκείνου ποιήματα. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς του ὅλος περιορίζεται εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ ὅτι τὰ δύο ἐκεῖνα θεῖα ποιήματα δὲν εἶναι μακαρονικά διὰ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς ἀφιλοσόφους Γραμματικούς, καθ' οὓς ὑποθέτει ὁ Διδάσκαλος ὅτι τὰ θεῖα ἐκεῖνα ποιήματα δὲν εἶναι ἄλλο ἀμὴ συμπλοκὴ καὶ σύγκλισις μακαρονικῆ ὄλων τῆς Ἑλλάδος τῶν διαλέκτων. Ἀλλὰ ποίους Γραμματικούς ἐννοεῖ ὁ Φιλόσοφος; ἐκείνους ὅπου μεθοδικῶς διέκριναν καὶ ἐκανόνισαν τὰς ἀρχαϊκὰς διαλέκτους, ἐξ ὧν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα σύγκειται; ἢ ἄλλους τινὰς πρὸς ἡμᾶς ἀγνωρίστους, πρὸς τοὺς ὁποίους συστηματικῶς ἀντιφέρεται; ἂν οἱ ἔσχατοι τοῦτοι εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς μελαγχολίας του, ἡμεῖς εἰς Αἰρέσεως ἔριδας καὶ ὑβριστικὰς λογομαχίας δὲν ἀνακατωνόμεθα. Ὁ σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ ὑβρίσωμεν τοὺς ἀφιλοσόφους Γραμματικούς, οὐδὲ τοὺς ἀγραμματάτους Φιλοσόφους νὰ κατακρίνωμεν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῆς Διδασκαλίας των ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβέστερα νὰ ἐξιχνιάσωμεν. Ἄν ὅμως ἐγκαλεῖ τοὺς παρὰ πᾶσι γνωστοὺς ἀρχαίους Γραμματικούς, δι' ὧν διεσώθη, καὶ μετεδόθη εἰς ἡμᾶς ἡ γλῶσσα τῶν προπατόρων μας, ἐρωτοῦμεν τὸν Φιλόσοφον εἰς τί αὐτοὶ οἱ αἰεμνηστοὶ πατέρες τοῦ Γένους μας ἔπταισαν; ποῖος ἐξ αὐτῶν ἐφαντάσθη ποτὲ νὰ προσάψῃ τὸν τερατώδη μακαρονισμὸν τοῦ Μερλίνου εἰς τὴν Οὐράνιον Γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου; ποῖος ἀπ' αἰῶνος μέχρι τοῦδε ἄλλος, ἐκτὸς μόνου αὐτοῦ τοῦ Φιλοσόφου Διδασκάλου μας, ἰδεάσθη ποτὲ νὰ ἐκλάβῃ τὸ φορτικὸν ξενολόγημα τοῦ μακαρονισμοῦ ὡς κανόνα καὶ ζάφην τῆς ἀμιμῆτου

Ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου; ὡς πρὸς αὐτοὺς τοὺς Γραμματικούς τὰ ἀθάνατα ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ἦσαν, καὶ ἔσονται, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὁ ἀπαράβατος ὑπογραμμὸς τῆς μεθοδικῆς τεχνολογίας, δι' ἧς ἔφησαν τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης πρὸς ὁδηγίαν τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων. Κατὰ τί ἄρα τοὺς μέμφεται ὁ τοῦ Μακαρονισμοῦ διερμηνευτῆς; καθ' ὅτι ὅλοι τὴν Οὐράνιον Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου θαυμάζοντες, μιᾶ φωνῇ μεσέβας ὁμολογοῦν, ὅτι ὁ Ὄμηρος « λέξει ποικίλη κεχρημένος » τοὺς ἀπὸ πάσης διαλέκτου τῶν Ἑλληνίδων χαρακτῆρας ἐγκατέμιξεν (α); » Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν σύμμειξιν τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων ἐξ ὧν οὐσιωδῶς ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα σύγκειται εὐρίσκει ὁ Φιλόσοφος τὸν Μακαρονισμόν τοῦ Μερλίνου; ἀλλὰ παραλογίζεται φεῦ ἀκρίτως συρόμενος εἰς κατάκρισιν ὁ διδάσκαλος...! καθ' ὅτι ἂν ὡς ἄλλος Ἀρίσταρχος, ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ φαντάξῃ καινοπρεπῶς, θελήσῃ νὰ ἀρνηθῇ ὅτι εἰς τὴν Ποίησιν τοῦ Ὀμήρου εὐρίσκεται ὅλη ἡ κατὰ τὰς διαφόρους διαλέκτους ποικιλία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, πόθεν ἔχει ἄλλως νὰ διακρίνῃ τὸν ἐκάστης αὐτῶν τῶν ἀρχαϊκῶν διαλέκτων φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα;

§ ο.θ. Ἄν χρειάζεται ἤδη νὰ ἐμβῶμεν εἰς ἀγῶνα διὰ νὰ ἀποδείξωμεν αὐτὴν τὴν πρὸ τασούτων αἰῶνων ἐγνωσμένην ἀλήθειαν, ἢ ἀπόδειξις εἶναι πρόχειρος. Ἄς παρατηρήσῃ κάθε περιέργος τὰ ὅσα περὶ μακαρονισμοῦ εἶπε κατ' ἀρχάς ὁ Φιλόσοφος, καὶ θελεῖ πληροφορηθῇ, ὥστε πλέον νὰ μὴ διζᾷσῃ, ὅτι

(α) Ὁρχ Εὐστάθιου. Κέρας Ἀμαλθείας. Ἰωάννην τὸν Γραμματικόν. Γρηγόριον τὸν Κορίνθου καὶ αὐτὸ τὸ περὶ τῶν παρ' Ὀμήρῳ διαλέκτων ψευδωνύμως, ἢ ἴσως καθ' ὁμωνυμίαν τοῦ Πλουτάρχου ἐπιγραφόμενον τεχνικώτατον σύγγραμμα. Ἰδὲ τέλος πάντων καὶ αὐτοὺς τοὺς ξένους Μαιτταῖρον, καὶ Στούρτζ τοὺς πολυμαθεῖς Ἑλληνιστάς.

ὄλη ἢ κατὰ τῶν Γραμματικῶν ἀδημονία τοῦ Φιλοσόφου προέρ-
 χεται ἀπὸ τὸν παραλογισμὸν τοῦ ἰδίου του συμπεράσματος.
 Ὁ Μερλίνος δὲν ἔμιξε, καθὼς ὑποθέτει ὁ Διδάσκαλος, δύο
 διαλέκτους διὰ τὸ γελοῖον τῆς μακαρονικῆς ποιήσεως. Ἡ Λατι-
 νικὴ γλῶσσα, εἰς τῆς ὁποίας τὸν τύπον μετασχηματίζει ὁ Μερ-
 λίνος τὰς Ἰταλικὰς λέξεις, καθὼς καὶ ὁ Φιλόσοφός μας ἐξελλη-
 νίζει τὰς βαρβαρικὰς, δὲν εἶναι ἰσόχρονος, οὐδ' ὁμότροπος,
 καὶ ὁμοειδῆς διάλεκτος μὲ τὴν Ἰταλικήν. Ἡ Ἰταλικὴ διάλεκτος
 εἶναι μὲν παραφυὰς καὶ γέννημα τῆς Λατινικῆς, δὲν εἶναι ὅμως
 μέρος αὐτοφυῆς καὶ ἀχώριστον αὐτῆς, καθὼς εἶναι ἡ Δωρικὴ,
 καὶ ἡ Ἰωνικὴ πρὸς τὴν ὀλομέλειαν τῆς Ἑλληνικῆς. Οἱ Ῥωμαῖοι
 δὲν ὠμιλοῦσαν Λατινικὰ καὶ Ἰταλικὰ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Οὐίρ-
 γιλίου, καθὼς οἱ Ἕλληνες ὠμιλοῦσαν Ἰωνικὰ καὶ Δωρικὰ εἰς
 τὸν καιρὸν τοῦ Ὀμήρου. Καὶ αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ἂν ὁ Φιλό-
 σοφος μας εἶχε τὸν νοῦν του ἐλεύθερον ἀπὸ προλήψεις συνη-
 ματικὰς, ἔπρεπε νὰ τὸ καλοσοχασθῆ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ ὁ ἴδιος
 ὄχι τὸν ἀσειὸν, ἀλλὰ τὸν ἀηδέσατον μακαρονισμὸν τῆς μιξο-
 βαρβάρου του φράσεως. Μ' ὅλον τοῦτο παράδειγμα ὀπισθοῦν
 προσφυῆς πρὸς τὴν ἀμίμητον Ποίησιν τοῦ Ὀμήρου, ἂν τέλος
 πάντων ἐπιτρέπεται νὰ παραδειγματίσῃ τινὰς ἐν πρωτότυπον
 ἀπαραδειγματίσων ποίημα, ἠμποροῦσε νὰ ἐκληφθῆ ἡ Ποίησις
 τοῦ Οὐίργιλίου, καὶ τοῦτο, ὄχι αὐτοσχεδῶς, καὶ χωρὶς σκέ-
 ψιν, ἀλλὰ μὲ προσοχὴν καὶ ἀκριβολογίαν, σοχαζόμενος ὅτι,
 καθὼς ἡ Ποίησις τοῦ Οὐίργιλίου συμπεριλαμβάνει ὅλας τὰς
 ιδιότητας τῆς Λατινικῆς Γλώσσης, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαθίσταται
 παραδειγματικὴ, οὕτω καὶ ἡ Οὐράνιος Ποίησις τοῦ Ὀμήρου
 ὡς, πολλῶ κρείττονι λόγῳ, σύμμικτος καὶ ἀρμονικὴ, συμ-
 περιλαμβάνουσα ἐν γένει ὅλην τὴν κατὰ διάλεκτον ποικιλίαν τῆς
 Ἑλληνικῆς φωνῆς, ἀποκαθίσταται παραδειγματικὴ ὡς ἀρχέ-
 τυπος. Ὅθεν παράδειγμα τῆς Ποιήσεως τοῦ Οὐίργιλίου εἶναι ἡ

ποίησις τοῦ Ὀμήρου· παράδειγμα δὲ τῆς ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου εἶναι αὐτὸς μόνος ὁ Ὀμηρος. Ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ ἀπλούς-ἀ-του συλλογισμοῦ ἀποδεικνύεται προφανέστατα ὅτι ὁ Φιλόσοφος συρόμενος ἀπὸ τὸ ἀκατάλληλον παράδειγμα ὁποῦ ἔφερεν εἰς ἀπόδειξιν, παραλογίζεται νεανικῶς ἀπαρνούμενος συστηματικῶς αὐτὴν τὴν ἐγνωσμένην ἀλήθειαν.

§ π. Ἐπειδὴ δὲ ἐνὸς ἀτόπου δοθέντος μυρία ἐπακολουθεῖ κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπως ἐφεξῆς παραλογιζόμενος ὁ Φιλόσοφος μας μεταβαίνει ἀπ' ἀτόπου εἰς ἄτοπον, ὅθεν ἐπιφέρει. « Διὰ τὰ καταλάβῃ (λέγει αὐτ. σελ. ρα) » πόθεν προέρχεται ἡ ποικιλία τῆς γλώσσης εἰς τὸν Ὀμήρου » δὲν ἔχει χρεῖαν κόπου μεγάλου ὅσιν ἔκαμε σκέψιν μικράν » εἰς μόνην τὴν γλώσσαν τὴν ὁποῖαν λαλεῖ. Δὲν εἶναι κάμμία » γλώσσα ἐλευθέρα ἀπὸ τοιαύτης ποικιλίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν » ἀνωμαλίας ὀλιγωτέρας ἢ περισσοτέρας, καθ' ὅσον πλησιάζει » ἢ μακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀκμὴν αὐτῆς. Φυσικὰ εἰς τοῦ Ὀμήρου » τοὺς χρόνους αἱ τοιαῦται ἀνωμαλῖαι ἔπρεπε νὰ ἦναι περισ- » σότεραι. » Βλέπομεν λοιπὸν ἀπ' αὐτὴν τὴν Φιλοσοφικὴν δια- » σάφησιν ὅτι ἡ Οὐράνιος Γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου, μὲ τὴν ὁποῖαν συνέγραψε τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα Ποιήματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐξηγητῆς ὀνομάζει Θεῖα. Αὐτὴ, λέγομεν, ἢ ἀμίμητος καὶ ἐναρμόνιος γλῶσσα εἶναι, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Φιλοσόφου, γεμάτη ἀπὸ ἀνωμαλίας, καὶ ὅτι αἱ τοιαῦται τῆς γλώσσης ἀνωμαλῖαι φυσικὰ ἔπρεπε εἰς τοῦ Ὀμήρου τοὺς χρό- » νους νὰ ἦναι περισσότεραι.

§ πα. Ἄς μὴν ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα τὴν ἔννοιαν τοῦ φυσικά, καθ' ὅτι δὲν ἰξεύρομεν ἂν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ὀμήρου ἢ φύσις ἦτον ἀνώμαλος. (α) Ἄς παρατηρήσωμεν ὅμως ὅτι ἐν

(α) Ὁμολογοῦμενον εἶναι ὅτι ἐνταῦθα τὸ φυσικά, εἶναι μία δουλο-

ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς προρρηθεῖσι μέμφεται ἐξουθενητικῶς τοὺς Γραμματικούς διὰ τὸ ὅτι ὠνόμασαν, ὄχι καθῶς ἀνοικείως λέγει Σολοικισμούς, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνοι εὐμεθόδως εἶπον Σολοικοφανῆ, ὅσα κατ' ἰδιοτροπίαν δὲν ὑπάγονται εἰς τοὺς μεθοδικούς κανόνας τῆς πεζῆς φράσεως, αὐτὸς ἤδη ὁ ἴδιος μᾶς ἐρμηνεύει, ὅτι αἱ τοιαῦται ποικιλίαι τῆς φράσεως εἶναι ἀνωμαλῖαι τῆς γλώσσης εἰς τὸν Ὅμηρον. Καὶ τί ἄλλο εἶναι ὁ Σολοικισμὸς, εἰ μὴ ἀνωμαλία ἐκφράσεως; Ὡς μὲ ἄλλας λέξεις, ἔτι μᾶλλον πενιχράς καὶ εὐτελεῖς, μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ γλώσσα τοῦ Ὁμήρου εἶναι γεμάτη ἀπὸ Σολοικισμῶν, ὁ ἐστὶ κατ' αὐτὸν ἀνωμαλίας, καὶ ὅτι αἱ τοιαῦται ἀνωμαλῖαι φυσικὰ ἔπρεπεν εἰς τοῦ Ὁμήρου τοὺς χρόνους νὰ ἦναι περισσότεραι. Μὲ τοιαύτας παραλογίας φιλοτιμεῖται ὁ Φιλόσοφος νὰ ὑβρίζῃ τοὺς παλαιούς Γραμματικούς, ἐν οἷς μάλιστα Θεόδωρον τὸν Γαζῆν, τοῦ ὁποίου τὰ συγγράμματα σώζονται πρὸς ἀπολογίαν.

§ πβ. Ἀλλ' ἡ Φιλοσοφία τοῦ Διδασκάλου κατὰ τοῦτο εὐρίσκεται ἀτελής. Τὸ ἀνώμαλον δὲν εἶναι ἀνθυπόστατον. Ἀλλ' εἶναι σχετικὸν ὡς πρὸς τὸ ὁμαλὸν παραβαλλόμενον. Πρὸς ποίαν λοιπὸν Γλῶσσαν παραβάλλει τὴν πρωτότυπον Γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου, διὰ νὰ διακρίνῃ τὰς ἀνωμαλίας τῆς; πρὸς τὴν ἀρχαιοτέραν Ἑλληνικὴν, τὴν πρὸ τοῦ Ὁμήρου; καὶ αὐτὴν δὲν δύναται, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἐνδέχεται ἐξ ἀποκαλύψεως, νὰ τὴν γνωρίζῃ. Κανένα ποίημα, κανένα σύγγραμμα πρὸ τοῦ Ὁμήρου δὲν σώζεται. Πῶς ἠμπορεῖ ἄρα νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν προτέρων;

πρέπει μετάφρασις τοῦ Γαλλικοῦ, *naturellement*, ἀκρίτως ἐκφερομένη. Ἐπειδὴ τὸ *naturellement*, δὲν παρασῆνει παρά τοῖς Γάλλοις αὐτὴν τὴν δύναμιν ὅπου παρασῆνει πρὸς ἡμᾶς τὸ φυσικὰ, τὸ ὅποιον καὶ παρ' αὐτοῖς *physiquement*, ἐρμηνεύεται.

Ἡ πρὸς τὴν Ἀττικὴν τὴν μετὰ τὸν Ὀμηρον παραβάλλει τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου; ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται. Καθ' ὅτι εἶναι ἠθικῶς ἀδύνατον νὰ ὑποπτευθῶμεν τοιοῦτον παραλογισμόν, ὡς νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐκλαμβάνει τὸ μεταγενέστερον ὡς τύπον τοῦ προγενεστέρου, καὶ τὸ μέρος ὡς κανόνα τοῦ ὅλου. Ἐπειτα, ὄχι μόνον κανονικῶς, ἀλλ' οὐδ' ἠθικῶς ἐνδέχεται νὰ παραβληθῇ ἡ πρώτου τύπος καὶ ποιητικὴ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου μὲ μίαν τῶν ἐφεξῆς ἔθρικῶς διακεκριμένων εἰδικῶν διαλέκτων, καθ' ὅτι τὸ μέρος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐκλησθῇ ὡς κανὼν τοῦ ὅλου· ὅπερ ἄτοπον. Τὰς ἀνωμαλίας λοιπὸν ὅπου ὑποδέτεται ὁ Φιλόσοφος εἰς τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου, δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὰς διακρίνη, εἰ μὴ κατ' ἰδίαν ἐπίνοιαν. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ὡς πρὸς ἡμᾶς νόμος.

§ πγ. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καθ' ἣν ὁ πατὴρ τῆς Ποιήσεως ἐραφώδησε τὰ ἀθάνατά του ποιήματα, ἦτον ὡς πρὸς αὐτὸν γλῶσσα ζῶσα, λαλουμένη, καὶ ἀδομένη. Ὡς πρὸς ἡμᾶς δὲ, καὶ τί λέγω πρὸς ἡμᾶς; ὡς καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς παλαιότερους Ἕλληνας, ἦτον γλῶσσα, ὄχι πλέον συνήθης καὶ δημοτικῆ, ἀλλὰ γλῶσσα ἔντεχνος, καὶ Ποιητικῆ. Πῶς ἄρα δύναται ὁ πλέον ἐπιτήδειος Σοφιστῆς νὰ ἀποδείξῃ, τοῦλάχιστον μὲ ὅπως οὖν πρόσχημα εὐλογοφανές, ὅτι ἡ δεῖνα ἔκφρασις τοῦ Ὀμήρου εἶναι, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καθ' ἣν ἐσιχούργησε, μία φυσικὴ ἀνωμαλία;

Ἄλλ' ἀνωμαλίαν λέγοντας ὁ Φιλόσοφος ἐννοεῖ τὴν ποικιλίαν τῆς φράσεως, ἐξηγοῦν οἱ πατριασαί του. Ὡς τῆς ἀθλιότητος! ἡ ποικιλία τῆς φράσεως παύει τοῦ νὰ εἶναι ποικιλία, εὐθὺς ὅπου καταντήσῃ ἀνωμαλία. Ἡ κατὰ Διάλεκτον ποικιλία τῆς φράσεως συγκροτεῖ τὴν φυσικὴν ἁρμονίαν τῆς Γλώσσης. Ἡ δὲ κατὰ Γλῶσσαν ἀνωμαλία εἶναι ἀνάρμοστος καὶ βαρβαρικὴ παραφωνία. Ἄν λοιπὸν ὁ τοῦ Μακαρονισμοῦ διδάσκαλος τοὺς

δρους τῶν πραγμάτων ἀνατρέπωντας, καὶ οὐ μόνον τὴν φωνὴν καὶ τὸ σχῆμα τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς σημασίας τῶν ὀνομάτων μεταβάλλοντας ἐννοεῖ ποικιλίαν ἐν ᾧ λέγει ἀνωμαλίαν, συμφάσκει ἄρα μὲ τοὺς Γραμματικούς, καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ ἀντιφάσκει, ἐκείνους μὲν παραλόγως μεμφόμενος, αὐτὸς δὲ μὲ ἄλλας λέξεις τὰ αὐτὰ πράγματα ἀντιφατικῶς ὁμολογῶν. Καὶ γὰρ ἐκείνοι αὐτὸ τοῦτο ἀποφαίνονται ὁμοφώνως λέγοντες, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, « Ὅμηρος δὲ λέξει » ποικίλη κεχρημένος τοὺς ἀπὸ πάσης Διαλέκτου τῶν Ἑλληνίδων χαρακτῆρας ἐγκατέμιξε. » Αὐτὴ δὲ ἢ παρὰ πάντων ὁμολογουμένη ποικιλία τῆς Ὀμηρικῆς φράσεως εἶναι ἀρμονία, καὶ ὄχι ἀνωμαλία τῆς Γλώσσης.

§ πδ. « Ἀλλὰ πρόσθε, λέγει ὁ Φιλόσοφος, εἰς ταύτας » τὰς ἀνωμαλίας καὶ τὴν Φύσιν αὐτὴν τῆς ποιήσεως, εἰς τὴν » ὁποῖαν ὅλα τὰ ἔθνη ἐσυγχώρησαν περισσοτέραν ἐλευθερίαν, » καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ῥυθμοῦ, ἢ τοῦ μέτρου, καὶ διότι » πολλάκις ἢ εἰκονικῆ τοῦ λεγομένου παράσασις γεννᾶται ἀπὸ » τὰς τοιαύτας ἀνωμαλίας, καὶ θέλεις εὐρεῖν τὴν λύσιν τῆς » ἀπορίας σου. »

Ἡμεῖς ἂς μὴν ἐξετάσωμεν κἀνταῦθα τὴν κατὰ ξενολογίαν φύσιν τῆς ποιήσεως, πρὸς τὴν ὁποῖαν τὰ ἔθνη ἐσυγχώρησαν περισσοτέραν ἐλευθερίαν. Τὰ προνόμια τῆς Ποιητικῆς Φύσεως πρὸς ἡμᾶς εἶναι ἀπόρρητα. Ἄλλ' ἂς σοχασθῶμεν, ὅσον ἀνθρωπίνως ἐνδέχεται, πῶς ἢ ἀνωμαλία τῆς Γλώσσης συγκροτεῖ τὸν ῥυθμὸν τῆς Γλώσσης; πῶς ἀνωμαλία οὐσα συντελεῖ εἰς ἀπαρτισμὸν τοῦ μέτρου; πῶς ἕνας σίχλος κατασκευάζεται ἐνταυτῷ ἀνώμαλος, καὶ εὐρυθμος; πῶς κατορθοῦται ἅμα ἕμμετρος, καὶ ἀνώμαλος; τὸ μέτρον παύει τοῦ νὰ εἶναι μέτρον, εὐθὺς ὅπου καταντήσῃ ἀνώμαλον. Ὁ ῥυθμὸς, ὡς μέτρον ὁμαλότητος, παύει τοῦ νὰ εἶναι ῥυθμὸς, εὐθὺς ὅπου

ἀποβῆ ἀνώμαλος. Δυστυχία τῇ ἀληθείᾳ εἶναι νὰ καταδαπανᾷ ὁ Φιλόσοφος τοὺς αὐτοσχεδίους του σοχασμοὺς μόνον εἰς γραμματικά θεωρήματα! εἶδ' ἂν ἤθελεν ἐπαναλάβῃ νὰ λύσῃ καὶ μαθηματικά προβλήματα, ἦτον ἐξ ἀποφάσεως ὁ μόνος ἐπιτίθειος εἰς τὸ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ μὲ τὴν θαυμασίαν του διαλεκτικὴν τὸ κυκλικὸν τετράγωνον.

§ πέ. Ὑποπίπτει ὅμως, κατὰ δυσυχίαν, εἰς τὰς τοιαύτας παραλογίας ἀπὸ αἵρεσιν καινοτομίας, καὶ ἀδετεῖ τὰ πανδήμως ὁμολογούμενα ἀπὸ μίαν παράλογον ὑπεροψίαν ὅπου ἐκ προλήψεως συνέλαβε κατὰ τῶν ἀκροατῶν του. Δοξάζει ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς ἓνα ὄχλον ἀπαιδευτον, καὶ ἀκολούθως νομίζει ὅτι αἱ λόγοι του εἶναι χρησμοί, καὶ τὰ νοήματά του ἀναντίρρητα δόγματα. Σκοπὸν ἔχωντας νὰ ἐξουθενήσῃ συστηματικῶς τοὺς οὖς ὀνομάζει λαλοῦς Γραμματικούς, διὰ νὰ συστήσῃ ἴδιον σύστημα Φιλοσοφικόν, μεταμορφώνει μὲ νέας λέξεις τὰ πεπαλαιωμένα τῆς ἡμιμαθείας ἐλαττώματα, καὶ παρασῆνει τὰ τῆς Σχολαστικῆς παιδαγωγίας τετριμμένα σφάλματα, ὡς Φιλοσοφικῆς Διδασκαλίας καινοφανῆ ἀξιώματα. Ποῖος πρωτόπειρος Σχολάριος δὲν ἤκουσε τὸ θρυλλούμενον ἐκεῖνο κοινὸν καταφύγιον τῶν ἀθλίων Παιδαγωγῶν, τὸ καὶ δὴ λεγόμενον « Ἄδεια Ποιητικῆ; Αὐτὴν τὴν τετριμμένην Ποιητικὴν Ἄδειαν θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ καινοπρεπῶς ὁ ἐμβριθῆς Φιλόσοφος μὲ τὴν διεξοδικὴν περίφρασιν τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν ὄλα τὰ ἔθνη συγχωροῦν εἰς τὴν φύσιν τῆς ποιήσεως. Καὶ δὲν αἰσθάνεται τοῦλάχιστον τὴν διαφορὰν ὅπου ἔχει μίᾳ Ἄδειᾳ Ποιητικῆ, ἢ μίᾳ Ἐλευθερίᾳ τῆς Ποιητικῆς Φύσεως, ἀπὸ μίαν φυσικὴν ἀνωμαλίαν τῆς Γλώσσης. Δὲν σοχάζεται ὅτι ἢ μὲν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς φωνῆς, ἢ δὲ κατὰ τὸ ποιὸν τῶν λέξεων κρίνεται, ἐφ' ᾧ καὶ κατηγορεῖται! Ἡ Ποιητικὴ Ἄδεια, ἢ ἐλευθερία γίνεται διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ῥυθμοῦ ἢ τοῦ μέτρου, κατὰ

προσθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν, κατ' ἔκτασιν, ἢ συσὸλῃν εἰσιχείου ἐπὶ λέξεως, ὅπερ ἔστι κατὰ τὸ ποσὸν τῆς φωνῆς. Δὲν ἐκτείνεται ὁμως μῆτε εἰς αὐθαίρετον χρῆσιν, μῆτε εἰς ἀνώμαλον σύνθεσιν, μῆτε εἰς παρά συνήθειαν σχηματισμὸν τῆς λέξεως, δηλαδὴ δὲν ἀλλοιοῖ κατ' ἀνωμαλίαν τὴν γνησιότητα τῆς ἐκφράσεως, καθ' ὅτι τότε παύει τοῦ νὰ εἶναι ἄθεια, καὶ ἀποκαθίσταται κατὰ χρῆσιν· παύει τοῦ νὰ εἶναι ἐλευθερία, καὶ καταντᾷ ἀταξία. Τὸ γὰρ ἀνώμαλον φύσει εἶναι ἄτακτον. Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅρια τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ ἔθνη συγχωροῦν εἰς τὴν Τέχνην, καὶ ὄχι εἰς τὴν Φύσιν τῆς Ποιήσεως.

§ πς. Αὐτῆς δὲ τῆς Ποιητικῆς ἀδείας ἢ ἐλευθερίας, ὁ Ὅμηρος, ὡς Πατὴρ τῆς Ποιήσεως, ἦτον πάντῃ ἀνευθεής. Ἡ ἀπέραντος τροπολογία τῆς ἐναρμονίου γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσιχουργοῦσε, τῷ ἐπεδαψίλευε κάθε εἶδους ὁμαλὴν καὶ γνησίαν ποικιλίαν πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου τῆς Ποιήσεως, καὶ δὲν εἶχε καμμίαν χρεῖαν νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τὸ εὐτακτον καὶ ὁμαλὸν εἰς τὸ ἀτακτον καὶ ἀνώμαλον τῆς φράσεως. Ἀλλὰ « καὶ διότι πολλάκις (λέγει ὁ Φιλόσοφος) ἡ εἰκονικὴ τοῦ » λεγομένου παράσασις γεννᾶται ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἀνωμα-
 » λίας. » Φεῦ τῶντι τῆς τοσαύτης ἀνωμαλίας τοῦ νοός! μὲ αὐτὴν τὴν καινοπρεπῆ περίφρασιν θέλει νὰ μᾶς παραστήσῃ ὁ Φιλόσοφος τὰς παρά πᾶσι κοινῶς λεγομένας Ποιητικὰς ὀνοματοποιίας, καὶ διὰ νὰ μὴν ὀμιλήσῃ, καθὼς ὀμιλοῦν ὅλοι, μᾶς λέγει ὅτι ἀπὸ τὰς ἀνωμαλίας τῆς Γλώσσης τοῦ Ποιητοῦ γεννᾶται ἡ εἰκονικὴ παράσασις τοῦ λεγομένου! Ὡς μίᾳ ἔντεχνος καὶ προσφυῆς ὀνοματοποιία εἶναι ὡς πρὸς αὐτὸν ἀνωμαλία τῆς Γλώσσης! καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἄριστα λύει τὴν ἀπορίαν τῶν μαθητῶν, καὶ καταδικάζει τὴν ἀμάθειαν τῶν Γραμματικῶν!

§ πς. Ἀπ' αὐτὰς λοιπὸν ὅλας τὰς ἀνωμαλίας συνάγεται

ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλοσόφου εἶναι νὰ μᾶς ἀποδείξῃ, πρὸς ἔξου-
 ζήνησιν τῶν Γραμματικῶν, ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἔμιξεν εἰς τὰ
 Ποιήματά του ὅλας τὰς διαλέκτους τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης,
 καὶ ἀκολούθως ὅτι δὲν μακαρονίζει. Μεγάλῃ χάρις τῶντι πρὸς
 τὸν Ὅμηρον αὐτὸ τὸ προνόμιον, τοῦ νὰ εἶναι δόγματι νομοθε-
 τικῶ ἀπελεύθερος Μακαρονισμοῦ! μένει μ' ὅλον τοῦτο ὑπεύθυ-
 νος εἰς Βαρβαρισμούς, ὡς ὑποκείμενος εἰς ἀνωμαλίας! Ἡ γὰρ
 κατὰ λέξιν ἀνωμαλία, εἶναι ὁ κυρίως Βαρβαρισμός!

§ πῆ. Ἄλλ' ἂν χαριζόμενος ὁ Φιλόσοφος θέλῃ κατὰ φιλο-
 προσωπίαν, ἢ χάριν νὰ κάμῃ πρὸς τὸν Ὅμηρον τὴν τιμὴν τοῦ νὰ
 τὸν ἀπαλλάξῃ μὲ Νομοθετικὴν ἐλευθεριότητα ἀπὸ τὸ γε-
 λιοιαστικὸν ἔγκλημα τοῦ Μακαρονισμοῦ, πῶς ἔχει νὰ ἀπο-
 λυτρώσῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὄνειδος τοὺς ἐφεξῆς Ποιητὰς, καὶ μάλιστα
 τοὺς Ἀττικοὺς δραματικοὺς, οἱ ὅποιοι ἀνυποσώλως συμπλέκουν
 καὶ συγχλάθουν εἰς τὴν Ποιητικὴν τῶν φράσιν ὅλας τῆς Ἑλλά-
 δος τὰς διαλέκτους; ἅς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ
 Ὀμήρου οἱ διάφοροι διάλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης μὴ οὔσαι
 εἰσέτι διακεκριμένοι, καὶ οὔτε κατὰ τὸν τύπον τῆς φωνῆς,
 οὔτε κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς φράσεως εἰδικῶς διαχωρισμένοι
 (τὸ ὅποιον εἶναι μὲν ἐναντίον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, ἅς ὑπο-
 τεθῇ ὅμως χάριν τῆς Φιλοσοφικῆς Γλωσσονομίας), αἱ τοιαῦ-
 ται ἀνωμαλῖαι φυσικὰ εἰς τοῦ ὁμήρου τοὺς χρόνους
 ἔπρεπε νὰ ἦναι περισσότεραι. Ἄς ὑποθέσωμεν λοιπὸν,
 ὅταν ὁ Ὅμηρος λέγῃ, δῶ, ἀντὶ δῶμα, θ, ἀντὶ ὄτε. Ἄψ, ἀντὶ
 ὀπίσω. μάψ, ἀντὶ μάτην. ἄλλο, ἀντὶ ἄλλοτε. ὀτρέχας, ἀντὶ
 ὀμότριχας. οἰετέας, ἀντὶ ὀμιτετεῖς. ὄπατρον, ἀντὶ ὀμοπάτριον.
 τρεῖν, ἀντὶ τρέχειν. τῶ, ἀντὶ τιμῶ. λῶ, ἀντὶ θέλω. κάρτιςοι,
 ἀντὶ κράτιςοι. ἔμμεναι, ἀντὶ εἶναι. ἐλθέμεναι, ἀντὶ ἐλθεῖν κτ.
 ὅτι τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι κυρίως Δωρισμοί, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς
 ἀνωμαλῖαι τῆς γλώσσης.

Καί πάλιν ὅταν λέγη, καθδρασθέτι, ἀντί τοῦ κατέδρα. Ὑββάλειν, ἀντί τοῦ ὑποβάλλειν. ὀδρῆν, ἀντί ὀσμῆν. Ἰδμεν, ἀντί ἴσμεν. εὐκηλος ἀντί ἔκηλος. αὐτάρ, ἀντί ἀτάρ. φῆσθα, ἀντί φῆς. εἶπησθα, ἀντί εἶπης, κτ. Ὅτι καί ταῦτα δὲν εἶναι κυρίως Αἰολισμοί, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς ἀνωμαλῖαι τῆς γλώσσης.

Ὅταν δὲ πάλιν λέγη δῶκεν, ἀντί τοῦ ἔδωκεν. Ἰρεὺς, ἀντί ἱερεὺς. ἔλθῃσι, ἀντί ἔλθωσι. λέγῃσι, ἀντί λέγωσι. θῆρῃσι, ἀντί θηρσί. νοῦσον, ἀντί νόσον. κεινόν, ἀντί κενόν. μέιλαν, ἀντί μέλαν. ἦρη ἀντί ἦρα. λελασμένος, ἀντί ληλησμένος. καί πυλέων, καί νυμφέων, ἀντί πυλῶν καί νυμφῶν. Καί βέλεα, καί σῆθεα, ἀντί βέλη, καί σῆθη. κτ. Ὅτι καί αὐτὰ ὅλα δὲν εἶναι κυρίως Ἰωμισμοί, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς ἀνωμαλῖαι τῆς γλώσσης.

Καί τελευταῖον, ὅταν λέγη, λεῶς ἀντί λαός. χρεῶς ἀντί χρέος. τοῦπος, ἀντί τὸ ἔπος. θαιμάτιον, ἀντί τὸ ἱμάτιον. λωτεῦντα, ἀντί τὸν λωτεύοντα. τιμῶς, ἀντί τιμῆς. ἀρείους καί κακίους, ἀντί ἀρείους καί κακίους. καί βοῦς, ἀντί βόας. ἰχθῦς, ἀντί ἰχθύας. λούται, ἀντί λούεται. κῦτα, ἀντί ἐλύετο. ἔσων, ἀντί ἔσωσαν. ἐπέσθων, ἀντί ἐπέσθωσαν. καί τῶ χεῖρε, τῶ γυναῖκε, ἀντί τὰ χεῖρε, τὰ γυναῖκε. καί σοφῆς γυνή, καί κλυτὸς Ἴπποδάμεια, ἀντί σοφῆ καί κλυτή. καί μυρία ὅσα τούτοις ὅμοια, τὰ ὅποια ἀφειδῶς καταχράται ὁ Ποιητής, ὅτι καί αὐτὰ ὅλα δὲν εἶναι κυρίως Ἀττικισμοί, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς ἀνωμαλῖαι τῆς γλώσσης.

Ἄς ὑποθέσωμεν τέλος πάντων, ὅταν λέγη, δέξατο οἱ, καί, Θέμιν δὲ καλλιπάρηου δέκτο δέπας.

ὅτι δὲν συνέμιξε διαφόρους κατὰ διάλεκτον φωνὰς πρὸς ποικίαν τοῦ λόγου, ἀλλ' ὅτι ἀνωμάλως ἐκφράττεται ἐνὶ λόγῳ ἅς ἀποκαταστήσωμεν τὴν ἐναρμόμιον φράσιν τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ πατρὸς τῆς Ποιήσεως, καθόλου καὶ κατὰ πάντα, μίαν γενι-

κὴν ἀνωμαλίαν τῆς Γλώσσης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐξαιρεῖται κανένας σίχος τῆς Ἰλιάδος, ἢ τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐκτὸς ἴσως μόνου τοῦ,

Ἴππους τε ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα.

ὁ ὁποῖος ἐνδέχεται νὰ εἶναι ὁμαλὸς εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ Διδασκάλου μας.

§ πθ. Ἄλλ' ὕπερον ἀπ' ὄλην αὐτὴν τὴν ἄπο τοῦ ἀνθρωπιείου τρόπου ὑπόθεσιν, τί ἔχομεν νὰ κατορθώσωμεν; Τὸ νὰ ἐλευθερώσωμεν τὸν Ὅμηρον, ὕπερον ἀπὸ τριάντα αἰῶνας ἀκηράτου λαμπρότητος, ἀπὸ τὴν καταδίκην τοῦ Μακαρονισμοῦ καταδικάζοντες μόνου τὴν φράσιν του ὡς ἀνώμαλον; ἀλλὰ τοῦτο ἐχαρίσθη εἰς αὐτὸν, κατὰ χάριν, διὰ τὴν ἀρχαιότητά του, καθ' ἣν ἡ γλῶσσα εἶχε φυσικὰ περισσοτέρας ἀνωμαλίας. Τοὺς μετὰ τὸν Ὅμηρον ὅμως μεταγενεστέρους Ἀττικοὺς Ποιητὰς, πῶς ἔχομεν νὰ τοὺς ἀπολυτρώσωμεν ἀπ' αὐτὴν τὴν καταδίκην; Νὰ εἰπῶμεν ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν ἔμιξαν ὅλας τὰς διαλέκτους τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς τὰ ποιήματά των, ἀλλ' ὅτι οἱ Δωρισμοί, οἱ Αἰολισμοί, οἱ Ἴωνισμοί, τοὺς ὁποῖους ἀκρατῶς μεταχειρίζονται εἰς τὴν κυρίως Ἀττικὴν φράσιν των, δὲν εἶναι ἄλλο, εἰ μὴ φυσικὰ ἀνωμαλίας τῆς Γλώσσης; Ἀλλὰ τοῦτο θέλει ἦσθαι τῆς ἐσχάτης ἀνοησίας προφανεστάτη ἀπόδειξις. Εἶναι τοῖς πᾶσιν ὁμολογούμενον ὅτι, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σοφοκλέους, καὶ Εὐριπίδου, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτον ἐξηρημένη ἀπὸ κάθε εἶδους ἀνωμαλίαν, καὶ διηρημένη εἰς ἐθνικὰς διαλέκτους, ἐξ ὧν κάθε μία εἶχε διακεκριμένως ἴδιον καὶ ξεχωριστὸν χαρακτῆρα. ὡσεὶ ἢ κατὰ λέξιν, ἢ κατὰ φράσιν, ἰδιοτροπία ἐκάστης ἦτον ἀκριβῶς διαγνωρισμένη· μ' ὅλον τοῦτο οἱ ἀσυνεῖδητοι ἐκεῖνοι Ἀττικοὶ Ποιηταὶ συνέπλεκαν καὶ συνέκλωσαν εἰς τὴν σιχουργίαντων, ὅλας τὰς Διαλέκτους τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ βάλλουν τελείως εἰς τὸν νοῦν των τὴν μετὰ

τοσούτους αἰῶνας μέλλουσιν αὐτοῖς καταδίκην τοῦ Μακαρο-
 ρισμοῦ. Ὄφειν ὅσον συγκαταβατικός καὶ ἂν ἤθελεν ἦσθαι ἓνας
 Μακαρονικός Νομοθέτης· ὅσον εὐδιάθετος καὶ ἂν ἤθελεν ἦσθαι
 ἓνας Γλωσσονόμος Φιλόσοφος, εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ τὴν ποικι-
 λίαν τῆς φράσεώς των ὡς φυσικὰ ἀνωμαλίαν τῆς γλώσ-
 σης, εἶναι ἀδύνατον νὰ τοὺς δικαιολογήσῃ, καθ' ὅτι εἰς τὸ
 διάστημα ἐκεῖνο, καθ' ὃ αὐτοὶ ἐσιχουργοῦσαν, ἡ Ἀττικὴ γλῶσσα
 δὲν ἦτον πλέον φυσικὰ γεμάτη ἀπὸ ἀνωμαλίας, ἀλλ'
 ἦτον, φύσει, καὶ θέσει, διόλου ἐξηκριβωμένη, καὶ καθαρισμένη
 ἀπὸ κάθε εἶδος ἀνωμαλίας· μάρτυς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης, ὁ
 Πλάτων, ὁ Δημοσθένης, καὶ οἱ λοιποὶ σύγχρονοι Συγγραφεῖς.
 Ὅταν λοιπὸν ἐκ τοῦ προχείρου, παραδείγματος χάριν, ἀκούω-
 μεν τὸν Σοφοκλέα νὰ λέγῃ εἰς τὸν Οἰδίποδα

Τίς, ὄντιν' ἄθροισπέπεια

Δελφίς εἶπε πέτρα

Ἄρρητ' ἄρρητων τελέσαντα

Φοινίαισι χερσίν;

.....

Ἐλαμψε γὰρ τοῦ νιφόντος

Ἀρτίως φανείσα

Φάμα Παρυασοῦ, τὸν ἄθρονον

Ἄνδρα πάντ' ἰχνεύειν·

Φοιτᾶ γὰρ ὑπαί τ' ἀγρίαν ὕλαν

Ἄνὰ τ' ἄντρα καὶ πέτρας, ὡς ταῦρος

Μέλεος μελέω ποδὶ χηρεύων

Τὰ μεσόμφαλα γᾶς ἀπονοσφίζων

Μαντεία. . . . .

Ἡ τὸν Εὐριπίδην εἰς τὴν Ἑκάβην νὰ τραγωδῇ ἐπὶ δημο-
 οῖου θεάτρου,

Ἡ νᾶσον ἀλιήρει

Κώπα πεμπομένην τάλαιναν

Οἰκτρὰν βιοτὰν ἔχουσαν οἴκοις

Ἐνθα πρωτόγονός τε φοῖνιξ

Δάφνα θ' ἱεροῦς ἀνέσχε

Πτόρθους Λατοῖ φίλα

Ὠδίνος ἄγαλμα Δίας

Σὺν Δηλιάσι τε κούραισιν

Ἀρτέμιδός τε θεᾶς

Χρυσέαν ἄμπυκα

Τόξα τ' εὐλογήσω;

Τί ἔχομεν νὰ εἰποῦμεν εἰς τοῦτο; ὅτι Ἄττικίζουσι αὐτοὶ οἱ Ποιηταί; ἀλλ' οἱ σίχοι τῶν εἶναι γεμάτοι ἀπὸ Δωρισμοῦς, Αἰολισμοῦς, καὶ Ἰωνισμοῦς; ἄρα συνέμιξαν ὅλας τῆς Ἑλλάδος τὰς Διαλέκτους! ἄρα μακαρονίζουσι! Αὐτὸς, τέλος πάντων, ὁ τρισάθλιος Ἀρισοφάνης τί ἔχει νὰ ἀπογίγη μὲ ὅλους τοὺς ἀξείους Δωρικοῖωνισμοῦς; ὅταν, λόγου χάριν, ὁ Σκύθης τοῦ καταχαρούμενος εἰς τὴν μακαρονικὴν φράσιν τοῦ Ποιητοῦ του, ἤθελεν εἰπῆ μὲ τὴν συνηθισμένην του ἀξειότητα πρὸς τὸν ἑρμηνευτὴν τοῦ μακαρονισμοῦ Φιλόσοφον.

Ὡς γλυκερὸν τὸ γλῶσσ' ὡσπερ Ἄττικὸς μέλις!

Τί γλῶσσαν ὀμιλεῖ τότε ὁ κωμωδὸς, Ἄττικᾶ; ἢ Γκιουρτζίδικα; Ἄλλ' Ἰωνικά, ἤθελεν εἰπῆ κἀνένας τῶν πατριαστῶν ἀντιφάσκων. Καὶ ναὶ βέβαια Ἰωνικά! ὄχι ὅμως τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἡροδότου, καὶ Ἰπποκράτους, οὐδὲ τὴν Γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου, καὶ Ἡσιόδου, ἀλλὰ τὴν ἐπιχωριάζουσαν σύμμικτον δημοτικὴν Γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἣτις ἐκ τῶν τεσσάρων συνίσταται, καὶ ἐξ αὐτῶν συναρμολογεῖται. Ἄλλ' ἢ σύμμιξις, καὶ σύγκρασις αὐτῶν τῶν ἀχωρίστων Διαλέκτων εἶναι κατὰ τὸν Φιλόσοφον Μακαρονισμός. Ἄρα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὅλοι οἱ Ἄττικοὶ Ποιηταὶ μακαρονίζουσι! Ἰδοὺ λοιπὸν εἰς πόσα ἄτοπα ὑποπίτει ἓνας αὐτόνομος γνωμοδότης, ὅταν μὲ προκατελημμένα φρονήματα αὐτοσχεδῶς ἐπαναλαμβάνει νὰ κρίνη τὰ πράγματα!

4. Ἡμεῖς δὲ ἀνακεφαλαιοῦντες ὅσα εἰς πλάτος ἐκθέσαμεν συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἐναρμόνιος σύμμιξις καὶ σύγκρασις τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων εἶναι κυρίως καὶ οὐσιωδῶς συστατικὸν τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, πρὸς ἣν τὸ ξενολογικὸν ἔκτρωμα τοῦ μακαρονισμοῦ ἀναφερόμενον, δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν, οὐδ' ἀναλογίαν χαρακτηρισικὴν.

4α. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, εἴτε κατὰ τὴν παλαιάν, εἴτε κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς μορφῆν θεωρουμένη, εἶναι φύσει ἀνεπίδεκτος Μακαρονισμοῦ. Αἱ ἀρχαϊκαί, ἢ εἰδικαί διαλέκτοι, ἐξ ὧν σύγκεται, εἶναι μέρη ἀχώριστα τῆς ὁλοκληρίας τῆς· εἶναι οὐσιώδη συστατικά τῆς ποικίλης ἀρμονίας τῆς· δὲν εἶναι παραφυάδες, οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς γεννήματα τῆς πτώσεως ἢ διαφορᾶς τῆς. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ αἱ ἔθνικαί διαλέκτοι, ὅπου παρήχθησαν ἀπὸ τὴν Λατινικὴν, εἶναι παραφυάδες νόθαι, κατὰ μετατροπὴν καὶ ἀλλοιώσιν τοῦ πρωτοτύπου χαρακτῆρος συνδεμέναι, καὶ ξεχωρισμέναι ἀπὸ τὴν Ἀρχαϊκὴν Γλῶσσαν καὶ κατὰ φωνὴν, καὶ κατὰ σχῆμα ἐκφράσεως. Ἡ Λατινικὴ Γλῶσσα δὲν σύγκεται, οὐδὲ συναρμολογεῖται ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν, Γαλλικὴν, ἢ Ἰσπανικὴν Διάλεκτον, καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ σύγκεται καὶ συναρμολογεῖται ἀπὸ τὴν Δωρικὴν, Αἰολικὴν, Ἰωνικὴν, καὶ Ἀττικὴν. Ὅθεν ἓνας Ἕλληνα Ἀττικίζει, καὶ Αἰολίζει ἐνταυτῷ, καθ' ὅτι μὲ τὴν ἐκ κοινοῦ τύπου σύμμιξιν τῶν διαλέκτων Ἑλληνίζει προσφυῶς. Ὁ δὲ Ἰταλὸς, ἢ ὁ Γάλλος δὲν ἔμπορεῖ νὰ Λατινίσῃ ποιητικῶς, οὐδὲ νὰ ἐνώσῃ τὰς χωρικὰς διαλέκτους τοῦ ἔθνους του εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φράσιν, καθ' ὅτι τότε μακαρονίζει τῶντι χυδαιολογικῶς. Ὁ τοῦ μακαρονισμοῦ Διερμηνευτὴς Φιλόσοφος, ἀφ' οὗ ἐδανείσθη τὴν περὶ Μακαρονισμοῦ ἐπὶ πεζοῦ λόγου ἰδέαν, ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸν λεξικὸν τοῦ Βολταίρ, ἔπρεπε τούλάχιστον νὰ διαβάσῃ ἐν ταυτῷ καὶ τὸ περὶ Γλωσσῶν κεφάλαιον τοῦ αὐτοῦ ἐξετασοῦ διὰ νὰ πληροφορηθῇ ὅτι αὐτὴ

ἡ σύμμειξις καὶ σύγκρασις τῶν εἰδικῶν διαλέκτων ὅπου δὲν συγ-
χωρεῖται εἰς ἓνα Ποιητὴν Ἰταλὸν ἢ Γάλλον, εἶναι φυσικὴ καὶ
ἀναφαίρετος εἰς τὴν Γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων. « Προφανέστατα
» φαίνεται (λέγει ὁ ἀγγλινούσατος αὐτὸς ἐξεταστής (α)) ὅτι
» οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐλάμβαναν (εἰς τὴν στιχουργίαν
» των) τοιαύτας ἐλευθερίας, αἱ ὁποῖαι παρ' ἡμῖν ἤθελαν ἦσθαι
» ἀπελευθεριάσεις ἀνένδεκται. » Ἐφ' οἷς ἐπιφέρει « ἂν ὁ Τάσ-
» σος εἶχε μεταχειρισθῆ ποτὲ μὲν τὴν Διαλέκτον τῶν Βεργα-
» μάσκων, ποτὲ δὲ τὸ χωρικὸν ἰδίωμα τῶν Πιεμοντέζων, καὶ
» ἄλλοτε τὴν χωρικὴν Γλῶσσαν τῶν Γενοβέζων, κανένας βέ-
» βαια δὲν ἤθελε τὸν ἀναγνώση ποτέ. Οἱ Ἕλληνες ἄρα εἶχαν διὰ
» τὴν παίησιν των εὐκολίας τοιαύτας, οἷας κανένα ἔθνος δὲν
» ἐπιτρέπει εἰς τὴν Γλῶσσαν του. » Βλέπει λοιπὸν ἐκ τούτου
ὁ Φιλόσοφος ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου δὲν ἔχει ἀνωμαλίας,
τάς ὁποίας ὄλα τὰ ἔθνη συγχωροῦν εἰς τὴν φύσιν τῆς ποιή-
σεως, ἀλλ' ὅτι ἔχει φυσικὰς εὐκολίας, τάς ὁποίας κανένα
ἄλλο ἔθνος δὲν συγχωρεῖ εἰς τὴν γλῶσσαν του. Μόνη δὲ ἡ
Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ὡς φύσει σύμμικτος, φυσικὰ τὰς σέργει,
καὶ μὲ φυσικὴν ἀρμονίαν τὰς ἀποδέχεται.

(α) Il paraît évident que les Romains et les Grecs se donnaient des libertés, qui seraient chez nous des licences intolérables. . . . .

Si le Tasse s'était servi tantôt du Dialecte bergamasque, tantôt du patois du Piémont, tantôt de celui de Gênes, il n'aurait été lu de personne. Les Grecs avaient donc pour leur poésie, des facilités qu'aucune nation ne s'est permise.
VOLT, Dict. philosop. Langues.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ Μιξοβαρβαρισμοῦ.

§ 46. ΜΙΞΟΒΑΡΒΑΡΟΣ φράσις παρ' ἡμῖν κρίνεται καὶ λέγεται ἐκείνη ὅπου σύγκειται ἀπὸ λέξεις χυδαϊκῆς τετριμμένες, ἢ ξενικῆς, ἐνωμένας μὲ λέξεις Ἑλληνικῆς μετασχηματισμένας, καὶ ἀσυνηθίστους εἰς τὴν κοινὴν δημοτικὴν ὁμιλίαν. Αὐτὴ ἢ ἐκτρομακτικὴ σύνθεσις γίνεται τριχῶς, ἢ κατὰ σχῆμα καὶ φωνὴν λέξεως, ἢ κατὰ τροφήν καὶ σύνταξιν φράσεως, ἢ κατὰ μετωνυμίαν, καὶ μεταλλαγὴν τῆς παραδεδομένης σημασίας τοῦ ὀνόματος.

§ 47. Ἡ ἀπλὴ Ἑλληνικὴ φράσις τῆς Κοινῆς διαλέκτου εἶναι μὲν, ὡς προλαβόντως ἐξηγήσαμεν, σύμμικτος, δὲν εἶναι ὅμως ἀπολύτως ἀπεριόριστος. Ἡ κοινὴ χρῆσις ἔφησε τοὺς ὄρους, καθ' οὓς ἡ γνησίᾳ φράσις διακρίνεται ἀπὸ τὴν νόθου καὶ μιξοβαρβαρον. Ἡ διάλεκτος, ὡς ἀπλῆ, εἶναι ἀναλυτικὴ εἰς τὰς φράσεις τῆς, ὡς δὲ σύμμικτος, σύγκειται ἀπὸ Δωρισμοῦς, Διολισμοῦς, Ἰωνισμοῦς, καὶ Ἀττικισμοῦς, τῶν ὁποίων τὴν ἐκ κοινῆς συνηθείας ἐναρμόνιον σύγκρασιν θελομεν δοκιμάσῃ εἰς τὸ τεχνολογικὸν μέρος τῆς παρούσης πραγματείας νὰ εὐκρινήσωμεν μεθοδικώτερον. Ἢδὲ δὲ, καθ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὸ προκείμενον μελέτημα, ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι, κατ' αὐτὴν τὴν σύγκρασιν τῶν ἀρχαϊκῶν διαλέκτων, σχεδιάζεται τὸ κατ' εἶδος προσηρμοσμένον ὕφος τῆς φράσεως.

§ 48. Δύω εἰδῶν μιξοβαρβαρισμὸς διακρίνεται εἰς τὴν Ἰλιώσαν μας, ὁ μὲν παλαιότερος, ὁ δὲ νεώτερος. καὶ ὁ μὲν

παλαιός, ὅστις καί, ὡς εἶπομεν, θεία συνάρσει, διόλου σχεδὸν ἐξέλειψεν, εἶναι ἢ κακόμορφος ἐκείνη βαρβαροελληνική καταστροφή μᾶλλον, ἢ ἐπανόρθωσις τῆς φράσεως, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζοντο οἱ δημοτικοὶ σιχουργοὶ εἰς τοὺς περὶ τὴν ἄλωσιν ἐκείνους χρόνους τῆς γενικῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Γένους μας. Αὐτοῦ τοῦ μιζοβαρβαρισμοῦ παραδείγματα σώζονται πολλά, ὧν τὸ κοινότερον εἶναι τὸ τερατώδες ποίημα τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ὡς καὶ πολλαχοῦ ἀνεφέραμεν. Τὸ δεύτερον εἶδος εἶναι ἡ ἀρροθμός καὶ ἀλλοπρόσαλλος δασκαλικὴ φράσις ἐκείνων ὅπου χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὸν φυσικὸν ῥυθμὸν, καὶ τὴν ἐκ κοινοῦ ἀρχαίου τύπου ἀρμονίαν τῆς νεωτέρας Κοινῆς Διαλέκτου ἐπιχειρίζονται νὰ ἐξελληνίσουν τὰς δημοτικὰς φράσεις μὲ λέξεις χυδαῖκὰς διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰς συνηθισμένας ὡς θῆθεν διεφθαρμένας, καὶ βαρβαρικὰς. Τοῦτος εἶναι γέννημα ἐκτρωματικὸν τοῦ πρώτου, ὁ ὁποῖος διήρκεσε μέχρι τοῦδε, καὶ κακῆ τύχῃ εἰς τοὺς ἐσχάτους ταύτους χρόνους ἐπολλαπλασιάσθη, ἀφ' ὅτου ἀνεφύη τὸ ἀκατάστατον σύστημα τῆς αὐθαιρέτου γλωσσονομίας πρὸς κἀθάρσιν, ὡς λέγουσι, καὶ διόρθωσιν τῆς Γλώσσης μας. Τοῦτου τοῦ ἀηδεσάτου μιζοβαρβαρισμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ γραικοβαρβαρισμὸν καταλλήλως ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν, παραδείγματα κατὰ δυσυχίαν μᾶς προσφέρονται ἄπειρα καθ' ἑκάστην, ἀπὸ τὰ κατὰ μέρος ἐκδιδόμενα συρράμματα ἐκείνων ὅπου καταγίνονται νὰ διορθώσουν τὴν κοινὴν Γλῶσσαν. Διὰ νὰ μὴ χάσωμεν ὅμως τὸν καιρὸν εἰς μάτην ἀνερευνοῦντες ἀγνωρίζων συγγραφέων γλωσσηματικὰ συγγράμματα, εὐρίσκομεν ἀφθόνως τὰ παραδείγματα εἰς αὐτὴν τὴν συρράφην τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν, ἢ ὅποια εἶναι ἀκένωτος πηγὴ ὅλης τῆς γλωσσηματικῆς νεολογίας, καὶ μία τῶντι παραδειγματικὴ σύγκρασις ὅλης τῆς τερατώδους Γραικοβαρβαρικῆς ξεολογίας. Ἄλλως δέ, καὶ τὸ σέβας ὅπου χρεωσοῦμεν προσωπικῶς εἰς τὸν Συγγο-

φέα απαιτεῖ αὐτὴν τὴν ἀνάλυσιν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς μας εἶναι νὰ κρίνωμεν τὸ πρᾶγμα πρὸς ὀδηγίαν τῶν ἀπλουστέρων, καὶ ὄχι νὰ κατακρίνωμεν, ἄπαγε! τὸν Συγγραφέα, περιττὸν εἶναι νὰ ἀνακρίνωμεν, ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην ἕως εἰς τὴν ἄλλην, τὸ σύγγραμμα. Ἀρκεῖ νὰ ἀναλύσωμεν, ὡς ἐκ τοῦ προχείρου παράδειγμα, ἐκεῖνο μόνον τὸ κόμμα τῆς φράσεως, ὅπερ εἰς τὰ περίμακαρονισμοῦ ἐπιφέρει ὁ διδάσκαλος (α) τὸ ὁποῖον παρασῆνει ἐνταυτῇ καὶ τοὺς τρεῖς τρόπους τοῦ μιζοβαρβαρισμοῦ. Ἴδου ἡ φράσις του.

§ 4ε. « Μηγαρί δὲν εἶναι ἄλλα μέσα λογικῶν ζώων »
 « ἀξιώτερα, καὶ νὰ κινήσωσι τοὺς νέους εἰς τὴν ἀγάπην »
 « τῆς παιδείας ἰκανώτερα παρὰ τὸν ξυλοκοπισμὸν! » Ἄς παρατηρήσωμεν λοιπὸν ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν περικοπὴν περιέχεται ἐνταυτῷ καὶ ὁ κατὰ λέξιν, καὶ ὁ κατὰ φράσιν, καὶ ὁ κατὰ μεταλλαγὴν σημασίας μιζοβαρβαρισμός. Καὶ ὁ μὲν κατὰ λέξιν εἶναι τὸ μηγαρί, τὸ ἀξιώτερα, καὶ ὁ ξυλοκοπισμός. Τὸ μηγαρί εἶναι λέξις χυδαϊκὴ τοῦ ἠπειρωτικοῦ ἰδιώματος, τὴν ὁποῖαν οἱ χυδαῖοι μήγαρις ἐκφέρουν συνήθως, καὶ ὄχι μηγαρί, οἱ δὲ εὐγενεῖς καὶ σπουδαιολόγοι τῆς ἠπείρου, καὶ τῶν ἄλλων ἐπίσης τόπων τῆς Ἑλλάδος, μῆτε ὡς οἱ χυδαῖοι μήγαρις, μῆτε ὡς ὁ Φιλόσοφος μηγαρί λέγουσι. Αὕτη λοιπὸν ἡ χυδαϊκὴ λέξις ἐξελληνισμένη ἀποκαθίσταται πάντῃ ἐκτροματικὴ, καὶ ἀκολούθως μιζοδάρβαρος, καθ' ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν Γλῶσσηματικὴν τῆς μορφῆν δὲν εὐρίσκεται εἰς χρῆσιν μῆτε εἰς τοὺς παλαιοὺς μῆτε εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας.

Τὸ ἀξιώτερα ἐπὶ τύπου συγκριτικοῦ, καὶ μάλιστα ἐπὶ ἀψύχων κατηγορούμενον, δὲν εὐρίσκεται εἰς χρῆσιν, μῆτε εἰς τὴν παλαιάν, μῆτε εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων. Ἄν

(α) Αὐτ. σελ. ρη.

κάνεναι χυδαῖος τὸ μεταχειρίσθῃ, τὸ ἔφτιξε καὶ ἐπεινος κατὰ μίμησιν δασκαλικὴν διὰ τὰ ἐξελληνίσθῃ τὴν φράσιν του. Εἰς τὴν δημοτικὴν φράσιν τὰ συγκριτικὰ ὀνόματα ἐκφέρονται συνήθως ἀναλλυμένα διὰ τοῦ πλέον, ἀορίσως συγκριτικοῦ, ὅπερ καὶ πλῖο, καὶ πιό, καὶ χυδαῖκώτερον πλιὰ, καὶ πιά διὰ τὸ γοργόν τῆς φωνῆς προφέρεται. Ἐκτός μόνου τοῦ καλήτερα, τὸ ὁποῖον ὡς πανδήμως συνηθισμένον τὸ μεταχειρίζονται καὶ οἱ χυδαῖοι, προσδέτοντες μ' ὅλον τοῦτο τὸ πλῖο, ἢ πλιὰ κατὰ τὸ ἰδιώμα τῆς ἐγχωρίου των γλώσσης. Τὰ δὲ θετικά ἄξιος, ἄξια, ἄξιον, ἄπερ καὶ κατὰ συνίζησιν ἄξιος, ἄξια, ἄξιο ἐκφέρονται, τὸ μὲν ἐπὶ ἀνθρώπου μόνον κατηγορεῖται οἷον ἄξιος ἄνθρωπος. Τὸ δὲ ἄξια προπαροξυτόνως μὲν ἐπὶ ὑποκειμένου, οἷον ἄξια γυναῖκα, ὀξυτόνως δὲ ἐπὶ ὀφθικίων καὶ τιμῆς, ὅθεν καὶ τὸ ἀξιάσου καὶ τιμή σου λεγόμενον. Τὸ δὲ συδέτερον ἄξιο, κατηγορεῖται πολλάκις καὶ ἐπὶ προσώπου καὶ ἐπὶ πράγματος, οἷον ἄξιο παλικάρι, καὶ ἄξιο πράγμα. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φράσιν πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ πράγματος, καὶ ὄχι πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ ὑποκειμένου ἀνάγεται. Εἰς δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς γνησίαν ἐξευγενισμένην φράσιν, καθ' ἣν τὰ συγκριτικὰ κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου συνηθίζονται, ὅταν ὁ ῥυθμὸς τῆς φράσεως, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ὕφους τὸ ἀπαιτῆ, τὸ ἀξιώτερος, ἢ καὶ θετικῶς ἄξιος, δὲν κατηγορεῖται, εἰμὴ μόνον ἐπὶ ἀνθρώπου, οἷον, ἄξιος ἄνθρωπος, ἀπολύτως ὁ κατὰ πάντα ἐπιτήδειος. Ὁ δαῖνα εἶναι ἄξιος τὰ κάμη τὸ καὶ τό. Ἦτοι εἶναι ἐπιτήδειος, ἢ ἱκανός, ὅπερ καὶ αὐτὸ εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν. Τὸ δὲ ἀξιώτερος καίτοι σπανίως ἐν χρήσει, τὸ μεταχειριζόμεθα ἐνίοτε κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷον ὁ δαῖνα εἶναι ἀξιώτερος τοῦ δαῖνος, ἦτοι ἐπιτηθειότερος ἐπὶ δὲ πραγμάτων οὐδέποτε εὐρίσκεται. Τὸ ἀξιώτερα λοιπὸν τοῦ Φιλοσόφου, τὸ ὁποῖον ἀνάγεται εἰς τὸ, μέσα, κεῖται μὲν κατὰ χρῆσιν χυδαῖκην, ἀντὶ

τοῦ ἀξιώτερα, ἤτοι πρέποντα, ἀνήκοντα, εὐρίσκεται δὲ κατὰ τύπον Ἀττικοῦ συγκριτικοῦ, ὅπερ ἀκαταλλήλως τὴν χυδαίην χρῆσιν τῆς λέξεως δι' ἀρχαϊκοῦ τύπου ἐξελληνίζει, καὶ τοῦτο εἶναι ὁ κατὰ λέξιν μιζοβαρβαρισμός.

§ 45. Εἰς τὴν αὐτὴν θεωρίαν ὑπάγεται καὶ τὸ ἰκανώτερα. Τὸ θετικὸν ἰκανός, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, εὐρίσκεται ἐν χρήσει εἰς τὸ σπονδαιολογικὸν ὕφος τῆς Κοινῆς Διαλέκτου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας τοῦ ἐπιτήδειος, ἄξιος. Καὶ τότε ὡς καὶ τὸ ἄξιος πρὸς ἄνθρωπον ἀναφέρεται. Ὅταν δὲ ἀνάγεται εἰς πράγματα, δὲν σημαίνει πλέον τὸ ἄξιος, ἐπιτήδειος, ἀλλὰ τὸ ἀρκούν, τὸ ἀποχρῶν, διὸ καὶ ἐπὶ οὐδετέρων, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, συνηθίζεται, οἷον ἰκανὰ πράγματα, ἰκανὰ εἶπαμεν, ἤτοι ἀρκετὰ. Τὸ δὲ συγκριτικὸν ἰκανώτερα δὲν συνηθίζεται τελείως. Τὸ ὑπερθετικὸν τούτου κατ' ἑκτασίμῃ ὑπερβολῆς εὐρίσκεται συνηθέστερον εἰς τὸ ὕφος τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἀνώνυμον ἐκεῖνον σίχον, ὅστις ἀποκρύφως εἰς τὸν Λουκιανὸν ἀποδίδεται

Ἐξ ὤραι πόνοις ἰκανώταται.

ἤτοι ἐξ ὤραι ἀρκοῦν, εἶναι ἀρκετὰ εἰς τοὺς κόπους τῆς σπουδῆς. Εἰς δὲ τὴν παλαιάν Ἀττικὴν, καὶ τὸ ὑπερθετικὸν ἰκανώτατος, καὶ τὸ συγκριτικὸν ἰκανώτερος ἀναφέρεται ἐπὶ ἀνθρώπων, καὶ ὄχι ἐπὶ πραγμάτων· τοῦλάχιστον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ μεταχειρίζεται καὶ τὰ δύο ὁ Ἰσοκράτης, λέγων εἰς τὸν παναθ. « Ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καθιστάναι καὶ τὰς ἄλλας πράξεις, » τοὺς ἰκανωτάτους τῶν πολιτῶν. » Καὶ ἀλλαχοῦ ὡσαύτως « οὐδὲ κριτὴν ἰκανώτερον ἐξομεν ἐπαγαγέσθαι. »

Ὁ Φιλόσοφος λοιπὸν μεταχειριζόμενος εἰς τὴν Κοινὴν Διαλέκτου τὸ ἀσυνήθιστον ἰκανώτερα ἐπὶ σημασίας μὲν χυδαϊκῆς, ἀντὶ τοῦ ἐπιτηδείοτερα, κατὰ τύπον δὲ καθόλου Ἀττικόν,

ἐξελληνίζει τὴν χυδαϊκὴν φράσιν, ἥτοι βαρβαροελληνίζει, καὶ τοῦτο εἶναι κατ' ἡμᾶς ὁ μιξοβαρβαρισμὸς κατὰ φράσιν.

§ 45. Ὁ δὲ ξυλοκοπισμὸς δὲν χρειάζεται πολλά λόγια διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἡ χυδαιολογία του, κατ' ὅτι καὶ κατὰ θεωρίαν, καὶ κατὰ πράξιν, καὶ ἡ λέξις καὶ ἡ χρῆσις εἰς βαρβάρους μόνον ἀνήκει. Ἐχει δὲ πρὸς τοῖς ἄλλαις καὶ ἴδιον γνώρισμα τοῦ βαρβαρισμοῦ τῆς τὸ γλωσσηματικόν, κατ' ὅτι εἶναι λέξις ἰδιαζόντως χυδαϊκὴ ἐγχωρίου διαλέκτου, καὶ ὄχι κοινῆ, τῆς ὁποίας σύντροφος ὁμόσχημος, καὶ ὁμοιάμορφος εἶναι ὁ ξυλοβροντισμὸς. Μία τοιαύτη βαρβαροειδὴς λέξις συντροφευμένη μὲ τὸν Ἰταλογραϊκισμὸν τῆς παρά προθέσεως, κειμένης ἀντὶ τοῦ ἢ διασαφητικοῦ, ἀποπληροῖ ὀλόκληρον τὸν βαρβαροελληνισμὸν τῆς φράσεως, ὅστις εἶναι ὁ κατ' ἡμᾶς σύμμικτος, καὶ κατὰ λέξιν, καὶ κατὰ φράσιν, μιξοβαρβαρισμὸς.

§ 4η. Κατὰ φράσιν δὲ ἀπλῶς μιξοβαρβαρισμὸς εἶναι τὸ μνηγαρί δὲν εἶναι ἄλλα μέσα λογικῶν ζώων ἀξιώτερα, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν φράσιν καθ' ὅλου μιξοβάρβαρον, κατ' ὅτι εἰς τὸ ἀπλοῦν δημοτικὸν ὕφος αἱ συγκριτικαὶ γενικαὶ ἐκφέρονται ἀναλελυμένοι, πολλῶ δὲ κρείττου λόγῳ, ὅταν ἡ ἀρχὴ τῆς φράσεως εἶναι καθόλου χυδαϊκὴ. Ὅθεν εἶναι καὶ κοινὴ παροιμία διὰ τὰς τοιαύτας μιξοβαρβάρους φράσεις τὸ, ἐλληνίζ' ὁ βάρβαρος. Ὁμοία αὐτῆς εἶναι τὸ, νὰ κινήσωσι τοὺς νέους ἰκανώτερα, τῆς ὁποίας ὁ βαρβαροελληνισμὸς ἔτι μᾶλλον προσκρούει εἰς τὴν ἀκοῆν, κατ' ὅσον ὁ ἐπόμενος Ἰταλογραϊκισμὸς τοῦ, παρά τὸν ξυλοκοπισμὸν, εἶναι, ὡς παρεσήσαμεν, καὶ κατὰ λέξιν καὶ κατὰ φράσιν μιξοβαρβαρισμὸς.

§ 49. Ἀπὸ τὴν ὀλικὴν δὲ συμπλοκὴν τῶν μιξοβαρβάρων αὐτῶν φράσεων ἀπαρτίζεται τὸ τρίτον σχῆμα τοῦ μιξοβαρβαρισμοῦ.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ ἡ παράστασις τοῦ μιξοβαρβαρισμοῦ ἐμφανε-

σέρα πρὸς ὀδηγίαν τῶν πρωτοπειρίων, ἅς δοκιμάσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τοῦ συγγραφέως μὲ τὰς αὐτὰς, καθ' ὅσον ἀρμόζει, λέξεις, μὲ μορφήν ὅμως φράσεως κατάλληλον πρὸς τὸ ὕφος, καθ' ὃ ἤθελε προτιμῆσθαι νὰ ἐκφράττεται.

§ ρ. Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι τὸ ὕφος τὸ χυδαῖκόν διαφέρει καὶ κατὰ λέξιν, καὶ κατὰ φράσιν ἀπὸ τὸ ὕφος τὸ εὐγενικόν. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ σπουδαιολογικὸν ἀπὸ τὸ δημοτικόν. Αὐτὴν τὴν διαφορὰν κατωτέρω θέλομεν τὴν σαφηνίσθαι λεπτομέρεσσερα, ἥδη δὲ ὡς ἐκ καινῶς καθομολογουμένης ἀρχῆς ἀφορμούμενοι, ἅς περιορίσωμεν τὴν θεωρίαν μας εἰς αὐτὴν τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐννοίας.

Ἄν λοιπὸν ὁ συγγραφεὺς καθ' ἑξίν, ἢ κατ' ἰδίαν ὄρεξιν νοσημιέται νὰ ἐκφράττεται χυδαϊκῶς, τὸ χυδαῖκόν ὕφος ἀπαιτεῖ τὴν γνησίαν φράσιν του, ἢ ὁποία γίνεται οὕτως.

« Μήγαρις δὲν εἶναι κί' ἄλλος τρόπος πλὴν ἄξιος γιὰ λογικὰ
» ζῶα, καὶ πλὴν πιτήδειος νὰ παρακινήσῃ τοὺς νέους ν' ἀγα-
» πῆσουν τὴν μάθησι παρ' ὀξύλοκοπισμῶς; »

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκφραττόμενος ὁ συγγραφεὺς χυδαΐζει μὲν καθόλου, δὲν μιζοβαρβαρίζει ὅμως παντελῶς, καθ' ὅτι ἡ φράσις του εἶναι μὲν χυδαϊκὴ, ἀλλ' εἶναι κατάλληλος καὶ γνησία, καὶ ὄχι ἄλλοπρόσαλλος, ἢ βαρβαροελληνικὴ.

Εἰ δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ συγγραφεὺς κατὰ καλὴν ὄρεξιν νοσημιέται νὰ ἐκφράττεται εὐγενικῶς, τότε τὸ εὐγενικόν ὕφος κατὰ καινὴν συνήθειαν τὸν ὀδηγεῖ νὰ ἐκφρασθῆ οὕτως. « Μήπως
» δὲν εἶναι ἄλλα μέσα πλέον πρέποντα διὰ λογικὰ ζῶα, καὶ
» πλέον ἐπιτήδεια εἰς τὸ νὰ παρακινήσουν τοὺς νέους εἰς ἀγα-
» πην τῆς μαθήσεως ἐκτὸς τοῦ ραβδισμοῦ; »

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκφραττόμενος ὁ συγγραφεὺς ὀμιλεῖ

τὴν συνηθισμένην γλῶσσαν τῶν εὐγενῶν, καὶ οὐδὲ κακορέκτως χυδαΐζει, οὐδὲ κακοζήλως μιζοβαρβαρίζει.

Μὰ τέλος πάντων ἂν θελήῃ νὰ ἀναδιβάσῃ τὸ ὕφος τῆς ἐκφράσεως τοῦ εἰς τὸ σπουδαιολογικώτερον, χωρὶς νὰ μετασχηματίσῃ τὴν συνηθισμένην φράσιν τῆς κοινῆς διαλέκτου, ἔπεται νὰ ἐκφρασθῇ οὕτως. « Μήπως δὲν εἶναι ἄλλα μέσα » εὐπρεπέστερα ὡς πρὸς λογικὰ ζῶα, καὶ ἀρμοδιώτερα εἰς » τὸ νὰ παρακινήσουν τοὺς νέους εἰς τὴν ἀγάπην τῆς μαθησεως καὶ παιδείας ἐκτὸς τῆς μάστιγος; » (α)

Καὶ κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἐκφραττόμενος ὁ σπουδαιολόγος, Ἑλληνίζει μὲν γνησίως, δὲν μιζοβαρβαρίζει ὅμως χυδαιολογικῶς, οὐ δὲ μακαρονίζει ξενολογικῶς.

§ ρα. Διὰ νὰ μὴν ὑποθέσῃ ὅμως κανένας τῶν ἀνιδέων σχολαστικῶν ὅτι αὐτὴν μόνην τὴν φράσιν ἠύραμεν εἰς ὅλην τὴν

(α) Ὡς παρατηρηθῆ δὲ ἐν τούτοις παροδικῶς ὅτι εἰς μὲν τὸ χυδαῖκόν ὕφος παραφράζοντες, εἴπαμεν τρόπος, καὶ ὄχι μέσα, καθ' ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου μεταχειρίζονται τὸ μήγαρις καὶ τὸν ξυλοκοπισμόν, δὲν λέγουν μέσα οὐδὲ ἐννοοῦν τί σημαίνει ἡ λέξις μέσα. Ἡ μέση μου, λέγουν, ἢ τὰ μέσα μου μοῦ ποιοῦν, ὅταν αἰσθάνονται νεφρτικαὺς πόρους, ἢ ἀπλῶς μέσα, ἀντὶ τοῦ ἔνδον, ἢ μεταξῦ. Εἰς δὲ τὸ εὐγενικὸν καὶ σπουδαιολογικὸν ὕφος λέγομεν μέσα, καθ' ὅτι εἶναι ἐν κοινῇ χρήσει ἡ λέξις. Δὲν λέγομεν ὅμως μήγαρις, οὐδὲ μηγαρί, καθ' ὅτι τὸ μὲν εἶναι ἐγνωσμένως χυδαῖκόν, τὸ δὲ Γραικοβαρβαρὸν ἀσυνήθιστον καὶ ἀγνώριστον. Καθ' ὅλα δὲ τὰ εἶδη τοῦ ὕφους λέγομεν νὰ παρακινήσῃ, καὶ ὄχι νὰ κινήσῃ, καθ' ὅτι τὸ ἀπλῶς κινῶ, ἢ ἐπὶ τοπικῆς κινήσεως, ἢ ἐπὶ ἰατρικῆς χρήσεως τὸ μεταχειρίζομεθα. Τὸ δὲ παιδεῖα εἰς μόνον τὸ σπουδαιολογικὸν ὕφος τὸ μεταχειρίζομεθα, καὶ τότε ἐκ παραλλήλου μὲ τὸ μάθησις πρὸς ἀποφυγὴν ὁμωνυμίας, οὕτω καὶ τὸ ἀξίος, ἐπὶ σημασίας τοῦ προσήκοντος, μόνον οἱ χυδαῖοι τὸ μεταχειρίζονται. Τὸ δὲ ἱκανώτερα πάντα ἀχρηστον καὶ ἀσυνήθιστον.

ἔκτασιν τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν μιζοβαρβαρον, καὶ εἰς αὐτὴν βαρυγυμῶντες ἐπέκεινα τοῦ δέοντος ἐπεκτάθημεν. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη.

« Παρὰ τοὺς φιλογενεῖς ἄλλος δὲν δύναται δι' ὄχι ἄλλο » παρὰ διὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἔξιν. Καὶ ὁ πλεον παρὰ τοὺς » ἄλλους λησμονηθεῖς. »

Ἰδοὺ καὶ ἄλλη. « Ὡ ζεῦ καὶ θεοὶ δότε εἰς τοὺς ἐργαζο- » μένους καὶ δύναμιν, καὶ γνῶσιν Γαδάρων διὰ νὰ ὄχε μόνον ἐργάζωνται.

Καὶ ἑτέρα. « Ποτὲ οἱ ἀπὸ σᾶς παιδευόμενοι δὲν θέλουν » γενῆν ἔρασαι τῆς παιδείας μανικοὶ, ἀν δὲν ἴδωσι πρώτους » ἐσᾶς μαινομένους. (α) » Καὶ τέλος πάντων, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ὁ λόγος φορτικὸς, ὅποιος ἔχει καιρὸν καὶ ὄρεξιν ἄς ἀναλύσῃ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν μέθοδον ὅλας τὰς φράσεις τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν, καὶ θέλει εὖρη ἀρκετὰ παραδείγματα διὰ νὰ διδαχθῇ συστηματικῶς ὅλα τὰ εἶδη τοῦ μιζοβαρβαρισμοῦ, τὰ ὅποια εἶναι πάντῃ ξένα, καὶ ἀκατάλληλα εἰς τὴν ἔθνην μας Κοινὴν διάλεκτον.

§ ρβ. Ἡ ἀπλῆ Ἑλληνικὴ φράσις τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς διαλέκτου διακρίνεται, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, κατὰ κοινὴν χρῆ-

(α) Εἰς αὐτὴν τὴν φράσιν εὐρίσκειται ἔτι μᾶλλον καὶ ὁ κατὰ μετωνυμίαν, καὶ παραλλαγὴν τῆς σημασίας μιζοβαρβαρισμὸς προφανέσερος. Τὰ γὰρ ὀνόματα τοῦ μανικοῦ, καὶ μαινομένου, τὰ ἐκλαμβάνει ἐνταῦθα, ὡς ἐν ἄλλοις ἐξήγησεν, ὄχι κατὰ τὴν πανδήμως παραδεγεμένην σημασίαν, καθ' ἣν πρὸ δύο χιλιάδων περίπου ἤδη χρόνων ἡ λέξις μανία καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς παραγόμενα ἐκλαμβάνονται, ἀλλὰ κατὰ τὴν σημασίαν, ὡς λέγει, καθ' ἣν ἰδιαζόντως ὁ Πλάτων ἐμεταχειρίσθη τὴν λέξιν, ὥς καὶ κατ' αὐτὴν τοῦ τὴν ἀπολογία ἐμολογεί ὁ Φιλόσοφος ὅτι μιζοβαρβαρίζει, τὰς μὲν κοινὰς λέξεις καινῶς, τὰς δὲ καινὰς κοινῶς καταχρώμενος.

σιν καὶ συνηθεῖαν, ἀπὸ τὴν νόθον, καὶ μιζοβάρβαρον. Ἡ διάλεκτος ὡς ἀπλή, εἶναι μὲν ἀφελής, καὶ ἀναλυτικὴ εἰς τὰς ἐκφράσεις τῆς, δὲν εἶναι ὅμως ἔκλυτος, καὶ ἐκχαυνωμένη εἰς τὰς φράσεις τῆς. Ἐχει τὰς ἐν χρήσει συνεπτυγμένας τῆς φράσεις, τὰς ὁποίας ὁ γράφων δὲν ἠμπορεῖ ἀνδραίρετως νὰ διαλύσῃ, καθὼς οὐδὲ τὰς ἀναλυτικὰς νὰ συσείλῃ, χωρὶς νὰ μεταβάλῃ τὴν φυσικὴν τῆς μορφήν. Ὡς δὲ σύμμικτος, σύγκειται μὲν ἀπὸ Αἰολισμοῦ, Δωρισμοῦ, Ἰωνισμοῦ, καὶ Ἀττικισμοῦ, διακρίνονται δὲ ἐκ συνηθείας εἰς αὐτὴν τὴν σύμμειξιν οἱ χυδαῖσμοι καὶ βαρβαρισμοί, τῶν ὁποίων ἡ εὐγενὴς φράσις εἶναι ἀνεπίδεκτος.

§ γγ. Αὐτὴν τὴν ἐκ κοινοῦ τύπου ἐναρμόνιον σύγκρασιν τῶν ἀρχαϊκῶν διαλέκτων, καθ' ἣν συναρμολογεῖται ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινὴ Διάλεκτος, θελόμεν δοκιμάσῃ νὰ τὴν σαφηνίσωμεν ἐναργέστερον εἰς τὸ τεχνολογικὸν μέρος τῆς παρούσης πραγματείας. Ἦδη δὲ, καθ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὰ προκειμένον μελέτημα ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ μιζοβαρβαρισμοῦ ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν Αἰολισμῶν, Δωρισμῶν, Ἰωνισμῶν, καὶ Ἀττικισμῶν ἡ σύγκρασις, δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀπεριόριστος, ἀλλ' ὑπάγεται εἰς τὸν ῥυθμὸν τῆς φράσεως, καθ' ὃν ἡ ἐπικρατεστέρα κοινὴ χρῆσις ἔσῃσε τοὺς ὅρους τῆς συνθέσεως. Ὅθεν ἂν ἓνας συγγραφεὺς ἀγύμναστος εἰς τὴν ἐναρμόνιον ποικιλίαν τῆς συνηθισμένης γησίας φράσεως, καὶ ὀδηγούμενος ἀπλῶς ἀπὸ θεωρίαν φιλοσοφικῆς γραμματικῆς, χωρὶς πείραν, ἢ ἔξιν τοῦ φυσικοῦ τῆς γλώσσης ῥυθμοῦ, ἤθελε ἀναποδογυρίσῃ τὰς κοινῶς συνηθισμένας φράσεις, καὶ τὰ μὲν κοινὰ καινῶς, τὰ δὲ καινὰ κοινῶς μετασχηματίζων ἤθελε μεταχειρισθῆ αὐτονόμως Ἀττικισμοὺς ὅπου συνηθίζονται Ἰωνισμοί, καὶ Δωρισμοὺς ἢ Αἰολισμοὺς ὅπου συνηθίζονται Ἀττικισμοί, ἢ καὶ ἀνάπαλιν, ὁ τοιοῦτος γράφει μὲν κατὰ τὴν φαν-

τασίαν του Ἑλληνικά, γράφει ὅμως κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ξενικά, καὶ ἀκολούθως ἢ φράσις του, ὡς ἐν τερατώδες ἄμορφον καὶ ἄσχημον μίγμα, γίνεται ἀλλοπρόσαλλος, καὶ ἀποκαθίσταται μιζοβαρβαρος.

§ ρδ. Εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ξενολογικοῦ μιζοβαρβαρισμοῦ ὑπάγονται ὅλαι αἱ κατὰ σοιχείον, ἢ κατὰ σχῆμα, ἢ κατὰ προσωδίαν παραλλαγῆαι τῶν συνηθισμένων λέξεων, οἷον, παραδείγματος χάριν, τὸ ἀφ' ὅσα καὶ ἀφ' ὅτι ξενολογικῶς ἐκφερόμενα κατὰ τὸν τύπον τῆς κοινοτέρας Ἀττικῆς, ἐν ᾧ ἡ κοινὴ συνήθεια προφέρει ἀπ' ὅσα, καὶ ἀπ' ὅτι κατὰ τὸν τύπον τῆς ἀρχαιοτέρας Ἰωνικῆς. Καὶ ἀντιτρόφως, τὸ ἀπ' οὗ καὶ ἀπ' ὅτου Ἰωνικῶς ἐκφερόμενα, ἀντὶ τοῦ συνήθως Ἀττικῶς ἐκφερομένου ἀφ' οὗ καὶ ἀφ' ὅτου. Τὸ δὲ τερατώδες ἀπ' ἴσως, ὡς μὴ ὑπαγόμενον εἰς κανένα τύπον, εἶναι Γραικοβαρβαρισμὸς ἀπαραδειγματίστος. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ νὰ εἴπω, νὰ εἴπηρς, νὰ εἴπη κατὰ τὸν τύπον τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς διαλέκτου σχηματιζόμενον, καταντᾶ γλωσσηματικὸν, καθ' ὅτι ἡ κοινὴ συνήθεια ἐφύλαξε καὶ κατὰ τοῦτο τὸν ἀρχαϊκὸν τύπον τῆς παλαιᾶς Ἀττικῆς, καθ' ἣν ὁ τόνος τῆς φωνῆς καταβιδάζεται ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ εἶδου.

Ὅφρ' εὔ εἰδῆς
Ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν.

» τονώσεως γὰρ διαφόρου Ἀττικῆς καὶ τὸ ἰδὲ καὶ λαβὲ, κατὰ
» συνεκδρομὴν τοῦ εἰπέ, ἐλθέ, εὐρέ, σημειοῖ ὁ Εὐστάθιος Ἰλ.
» Α. » Καὶ ὡς παρατηρηθῆ ἐν τούτοις ἡ διαφορὰ τῆς νεωτέρας
κοινῆς χρήσεως, τὴν ὁποίαν χρεώσῃ ὁ γράφων νὰ γνωρίζη
μετ' ἀκριβείας, διὰ νὰ μὴ μιζοβαρβαρίξῃ ἀήθως ἐκφραττόμε-
νος. Ἡ καθ' ἡμᾶς κοινὴ Διάλεκτος ἐφύλαξε κατὰ τὸν τύπον
αὐτὸν τῆς διαφόρου τονώσεως τὸ, ἰδὲ, εἰπέ, καὶ ἐλθέ. Δὲν
μεταχειρίζεται ὅμως τὸ λαβὲ, μήτε τὸ εὐρέ. Ὅθεν τὸ κατ'

ἀντίστροφον λόγον κακοζήλως εὐρῶ, εὐρῆς, εὐρῆ τοῦ συγγραφέως τῶν αὐτοσχεδίων σοχασμῶν, εἶναι ἀσυνήθως γλωσσηματικόν, καθ' ὅτι ἡ κοινὴ χρῆσις κατὰ τὸν τύπον τῆς κοινοτέρας Ἀττικῆς εὐρω, εὐρης, εὐρη ἐκφέρει.

§ ρε. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τοῦ κατὰ μορφήν λέξεως μίξοβαρβαρισμοῦ ὑπέκεινται καὶ τὰ κατὰ τὸν τύπον τῆς κοινῆς Ἀττικῆς ἐκφερόμενα οἷον τὸ ἐλάδιον, τὸ ὀξίδιον, τὸ ὀμμάτιον, τὸ ποδάριον κτ. Ἐν ᾧ ἡ κοινὴ Συνήθεια κατὰ τύπον Δωρικὸν ἐκφέρει λάδι, ξίδι, μάτι, ποδάρι κτ. ὡσεὶ ἂν ἡ ὕλη, τὴν ὁποίαν ἐκφέρει ὁ γράφων, ἀπαιτῆ νὰ ὑψώσῃ τὸ ὕφος τῆς φράσεως του εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν τῆς σπουδαιολογικῆς ἀκριβολογίας, προσφύεσεν εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἐξηκριβωμένην φράσιν τῆς Κοινῆς διαλέκτου τὸ νὰ εἰπῆ, κατὰ τὸν τύπον τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, ἔλαιον. ὄξος. ὄμμα. ποῦς κτ. καθ' ὅτι τότε ἐλληρίζει γησιῶς, καὶ δὲν μίξοβαρβαρίζει ξεнологικῶς. Χρειαζέται ὅμως τότε ὅλο τὸ σχεδιάσμα τοῦ ὕφους νὰ εἶναι κατὰ πάντα ὁμόσχημον, προσηρμοσμένον εἰς τὴν ὕλην τοῦ συγγράμματος, καὶ κατάλληλον. Εἰ δ' ἄλλως, οὐχ ἤττον ὑποπίπτει ὁ γράφων εἰς τὸ εἶδος τοῦ κατὰ μορφήν, ἢ σχῆμα φράσεως μίξοβαρβαρισμοῦ, οἷον εἶναι. παρ. χ. τὸ « νὰ τὸν ἴδω μὲ τὰ » ὀμμάτιά μου. » « Κάθημαι ἐπάνω εἰς βελώνας. » « Εἶμαι ἐπάνω εἰς ἀκάνθας. » Καὶ τὸ γελοιωδέστερον καὶ κατὰ φράσιν καὶ κατὰ νόημα. « Ὀλίγον φοβεῖται νὰ » πέσῃ ὁποῖος δὲν ἔμαθε νὰ πέταται ὑψηλά. » Καὶ τὸ γριφώδες. « Τίποτέ που δὲν ἤθελε γεννηθῆν, ἐάν, » διότι τὸ ἀπέτυχε τις πρῶτος πρῶτον δὲν ἐδοκίμαζε καὶ δεύτερον (α).

(α) Αὗται ὅλαι αἱ παραδειγματικαὶ φράσεις περιέχονται αὐτολεξεῖ εἰς τοὺς αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς τῆς Ἑλ. βιβλ. καὶ ὁποῖος δυσπισεῖ ἐς λάβη τὸν κόπον νὰ τὰς ἐξετάσῃ διὰ νὰ πληροφορηθῆ.

§ ρδ. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα τοῦ κατὰ φράσιν ἀηδεσάτου βαρβαροελληνισμοῦ, ὃς παρ' ἡμῖν εἶναι καὶ λέγεται μιξοβαρβαρισμὸς, ὑποπίπτουν ἀφεύκτως ὅσοι μὴ αἰσθανόμενοι καθ' ἑξῆς τὴν εὐρυθμίαν τῆς γνησίας φράσεως, δὲν γνωρίζουν, οὐδὲ κατὰ πράξιν τὴν κατὰ σχέσιν τοῦ λόγου, ἢ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ὕλης, διαφορὰν τοῦ ὕφους, καθ' ὃ συνήθως συμπλέκονται κατ' εἶδος αἱ φράσεις εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ζῶσαν, καὶ ὀμιλουμένην Κοινὴν διάλεκτον. Διὰ τοῦτο τοὺς βλέπομεν νὰ ἐκφράττωνται καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον μὲ τὴν αὐτὴν σοβαρότητα καὶ Γλωσσηματικὴν νεολογίαν καὶ ὅταν ἐπὶ δημοσίου βήματος ἐκφαντορικῶς δημηγοροῦν, καὶ ὅταν ὡς προλεγόμενα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου μᾶς διηγοῦνται οἰκιακῶς τὴν Ἴσוריαν τοῦ Παπατρέχα τῆς Βολησσοῦ. Μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ φράσεις μεταφράζουν τοὺς στίχους τοῦ Μερλίνου, καὶ παραφράζουν τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους. Ὅμοιοι τῶντι μὲ τοὺς ῥακενδύτας Βολισσιανούς, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ αὐτὸ ἔνδυμα καὶ σχῆμα πηγαίνουν τὴν μεγάλην Παρασκευὴν εἰς τὸν Ἐπιτάφιον, καὶ τὴν κυριακὴν τοῦ Πάσχα εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

§ ρε. Διὰ νὰ εὐκρινήσωμεν αὐτὸ τὸ οὐσιῶδες ἐλάττωμα πρὸς ὀδηγίαν τῶν πρωτοπειρῶν, ἀνάγκη εἶναι νὰ σήσωμεν πρῶτον τὸν ὄρισμὸν τῆς λέξεως, καὶ ἀκολουθῶς νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ πράγματος.

Ὑφός λοιπὸν λέγομεν τὴν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὀλικοῦ σχήματος τοῦ λόγου συμπλοκὴν τῶν καταλλήλων, καὶ προσηρμοσμένων φράσεων.

Φράσιν δὲ ὀνομάζομεν τὴν κατ' ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων λέξεων εὐρυθμον συναρμογὴν τῆς ἐκφράσεως. Ἡ φράσις χαρακτηρίζει τὸ ὕφος. Τὸ ὕφος σχηματίζει τὸν λόγον. Τὸ ὕφος δὲν εἶναι ἡ Διάλεκτος. Διασέλλει ὅμως καὶ διακρίνει τὸν φυσικὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς Διαλέκτου.

§ ρη. Ἡ Γλῶσσα τοῦ Γένους μας ἐν γένει θεωρουμένη, εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, ὡς καὶ ἀλλαγῶν εἶπομεν, ἐν πᾶσι καὶ κατὰ πάντα Ἑλληνική. Αἱ κατὰ διαλέκτου τροπολογίαι τῆς συναρμολογοῦν τὴν κατ' ἡμᾶς Κοινὴν ἔθνηκὴν Διάλεκτον. Τὸ ὕφος ὅμως τῆς διαλέκτου διαιρεῖται γενικῶς εἰς Εὐγενικὸν καὶ Δημοτικὸν, τοῦ ὁποῖου ἐσχάτη μοῖρα εἶναι τὸ χυδακικόν. Τούτων τὴν κατ' εἶδος λεπτομερῆ ἐκθεσιν θέλομεν τὴν κάμην, Θεοῦ συναιρουμένου εἰς τὸ ἐφεξῆς τεχνολογικὸν μέρος τῆς παρούσης πραγματείας. Ἦδη δὲ ὡς ἐν προμελέτῃ περιορίζομεν τὸν λόγον εἰς τὸ νὰ δώσωμεν μίαν εὐκρινῆ ἰδέαν, κατὰ τὸν ἀνωτέρω ὀρισμὸν τῆς διαφορᾶς, ὅπου κατ' εἶδος ἔχει τὸ ὕφος τῆς κοινῶς συνηθισμένης ἐκφράσεως, ὥστε νὰ διακρίνη ὁ μελετῶν ἐξ ἰδίας γυμνάσεως τὴν κατὰ κοινὴν χρῆσιν ἐγνωσμένην διαφορὰν τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας, ὅπως θεῖ, καὶ ὅπου θεῖ, χρεωεῖ νὰ μεταχειρίζεται, συμφώνως μὲ τὴν Κοινὴν τοῦ Γένους συνήθειαν. Αὐτὴν τὴν οὐσιώδη τοῦ ὕφους διαφορὰν δὲν τὴν φανταζόμεθα κατ' ἰδίαν ἐπίνοιαν, οὐδὲ τὴν ἀναπλάττομεν κατὰ συστηματικὴν καινοτομίαν. Ἡμεῖς Αἴρεσιν ἰδίαν δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ συστήσωμεν. Ἡ Αἴρεσις μας εἶναι ἡ κοινὴ ὁμολογία τῶν ἐγκρίτων τοῦ Γένους μας, καὶ εἰδημόνων τῆς Γλώσσης μας. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ κατ' εἶδος τοῦ ὕφους διαφορὰ ὑφίσταται πραγματικῶς, καὶ διαγνωρίζεται, κοινῇ ὁμολογίᾳ ἔθνηκῶς, εἰς τὴν Γλῶσσαν μας.

§ ρθ. Ἡ ἀγνοια αὐτῆς τῆς κοινῶς καθομολογουμένης διαφορᾶς τοῦ ὕφους εἶναι ἡ κυριωτέρα ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς ἀποπλανήσεως τῶν ἀγυμνάσων συγγραφέων, διὰ τῆς ὁποίας ἀπὸ τὴν καθημαξευμένην ὁδὸν ἐκτρεπόμενοι, χωρὶς πείραν, χωρὶς ἔξιν, χωρὶς ὁδηγὸν, ἐκπίπτουν εἰς ἀλλοκότους ἐκφράσεις, καὶ τραγελάφους ἀντικρυς ἀναπλάττουν πρὸς κάθαρσιν καὶ διόρθωσιν τῆς κοινῆς διαλέκτου. Ἡ δὲ ἀκριβὴς ἐπίγνωσις τῆς ὁμο-

λογουμένης αὐτῆς τοῦ ὕφους διαφορᾶς, ὡς ἀπαράβατος σάθμη γίνῃ τούς ὅρους τῆς ἐκφράσεως, καὶ ὡς ἀλάνθαστος ὁδηγὸς χειραγωγῆ τὸν γράφοντα εἰς τὰς πολυειδεῖς στροφάς τῆς γνησίας φράσεως, δι' ἧς ὁ λόγος καταλλήλως καὶ προσφυῶς ἀπαρτίζεται. Ἐξ αὐτῆς ὁ γράφων ὁδηγούμενος, ὅσον ἀγύμναστος καὶ ἂν εἶναι εἰς τὴν ἐναρμόνιον γλαφυρότητα τῆς Γλώσσης, ὅσον ἀπειρόκαλος καὶ ἂν εἶναι εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων λέξεων, ἀρκεῖ ἀπλῶς νὰ διακρίνῃ τὸ χυδαῖκόν ἀπὸ τὸ Εὐγενικόν, τὸ νόθον ἀπὸ τὸ γνήσιον, τὸ συνηθισμένον ἀπὸ τὸ ἀσυνήθιστον, καὶ ἀκολούθως ἤμπορεῖ γνησίως νὰ συνθέσῃ τὰς φράσεις του, κατὰ τὴν ὕλην, καὶ μορφήν τῆς συγγραφῆς του, χωρὶς νὰ ἐκπίπτῃ ἀπὸ τὸ ἐν ὕφους εἰς τὸ ἄλλο ἄλλοπρόσαλλα ἐκφραττόμενος, ποτὲ μὲν χυδαῖζων σπουδαιολογικῶς, ποτὲ δὲ σπουδαιολογῶν χυδαῖκῶς, ὑπὲρ ἐστὶ κινδ' ἡμᾶς ὁ κατὰ λέξιν καὶ φράσιν μιζοβαρβαρισμός.

§ ρι. Καὶ ταῦτα μὲν φιλολογικῶς ἐκθέσαμεν πρὸς μελέτην, ὄχι αὐτονόμως δογματίζοντες, ἀλλὰ σκεπτικῶς ἐξακριβώνοντες, ὡς οἶοντε, τὴν ἀλήθειαν. Ἐφεξῆς δὲ καὶ τὴν ὀλικὴν τῆς διαλέκτου συναρμογὴν τεχνολογικῶς ἐξετάζοντες θέλομεν παρασηΐση, Θεοῦ συνάιρουμένου, τὴν τε τῶν ὀνομάτων σύνθεσιν, κατὰ τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου, καὶ τὴν κατ' εἶδος τοῦ ὕφους διαίρεσιν, πρὸς ὀλομερῆ τοῦ συντάγματος ἀποπλήρωςιν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α. ΤΟΜΟΥ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

(1) ΣΕΛ. 8, Ἐξεδόθη πρὸ τριῶν ἤδη χρόνων εἰς Ἀγγλικὴν διάλεκτον τὸ ἄ. Μέρος ἐνὸς πολυμαθοῦς συγγράμματος ἐπιγραφόμενον *HORÆ PELASGICÆ*, ἤτοι ὨΡΑΙ ΠΕΛΑΣΓΙΚΑΙ *By Herbert Marsh. D. D. F. R. S. Cambridge 1815.*

Ὁ πολυμαθὴς συγγραφεὺς αὐτοῦ τοῦ περιέργου συγγράμματος παραβάλλοντας τὰ περὶ τοῦ ἔθνους, καὶ τῆς Γλώσσης τῶν Πελασγῶν, παρὰ τοῦ Ἡροδότου ἰσορούμενα, μὲ τὰ παρὰ Θουκυδίδου καὶ Στράβωνος περὶ αὐτῶν ἀναφερόμενα, εὕρισκε τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου ἐσφαλμένην, καὶ ἀκολουθῶνς διὰ τῆς Φιλοσοφικῆς Κριτικῆς ἐξ εἰκασίας ὀδηγούμενος συμπεραίνει.

ἄ. Ὅτι Πελασγικὸν ἔθνος ἦτον αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ἐφεξῆς μετωνομάσθη Ἑλληνικόν, καθ' ὅτι τὸ κυριεῦον ἔθνος ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Πελασγοί, ὥστε, « βλέπει καθένας, λέγει, ὅτι Πελασγοὶ καὶ Ἕλληνες εἶναι μόνον ἐπωνυμίαι διχοφορητικαί, ἀνήκουσαι ὅμως εἰς ἓν » καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος. »

β. Ὅτι Πελασγικὴ διάλεκτος εἶναι αὐτὴ ἐκείνη, ἣτις μετωνομάσθη Ἑλληνικὴ, καὶ ὅτι διάλεκτος τῶν Πελασγῶν ἦτον ἡ Αἰολικὴ.

Εὐκόλον ὅμως ἦτον εἰς τὸν σοφὸν Συγγραφεῖα νὰ συλλογισθῇ πρῶτον, ὅτι ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ὅρους τῆς ὀρθῆς κρίσεως τὸ νὰ παραβάλλῃ τινὰς τὴν γνώμην ἐνὸς προγενεσέρου ἱστορικοῦ μὲ τὰς δόξας τῶν μεταγενεσέρων, ὅταν περὶ ἀρχαιοτέρων πραγμάτων ὁ λόγος πρόκειται. Αἱ τῶν μεταγενεσέρων ἀνακαλύψεις, ὅταν περὶ θέσεως ἐνὸς τόπου, ἢ περὶ ἐνὸς φυσικοῦ, ἢ ἐπισημονικοῦ θεωρήματος συζητεῖται, ἢμποροῦν νὰ συντελέσουν πρὸς ἐξακρίβωσιν, ἢ ἐπανόρθωσιν μιᾶς ἀτελοῦς περιγραφῆς, ἢ ἐρμηνείας ἐνὸς παλαιοτέρου συγγραφέως. Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ ὑπάρξεως, ἢ ἐπωνυμίας ἐνὸς ἔθνους, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε καὶ διεγνωρίζετο ὑπὸ μιᾶς ἐθνικῆς ἐπωνυμίας ἐν ᾧ συνέγραψεν ἓνας παλαιὸς συγγραφεὺς, καὶ μάλιστα μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς του, πῶς ἢμπορεῖ ἓνας φιλόλογος ἐξεταστὴς νὰ ἀντιθέσῃ εὐλόγως εἰς τὴν γνώμην ἐκείνου, δόξας μεταγενεσέρων συγγραφέων, εἰς τῶν ὁποίων τὸν καιρὸν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔθνος δὲν ὑπῆρχε πλέον, οὐδὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἢ ὑπαρξίς του διεκρίνετο; Προ-

γενεσέρους, ἢ Συγχρόνους τοῦ Ἡροδότου Ἱστορικούς δὲν ἔχομεν, τῶν ὁποίων τὰς μαρτυρίας γὰ ἀντιπαραβάλλωμεν εἰς τὰς ἱστορικὰς ὁμολογίας του, πῶς λοιπὸν ἐκ μόνης εἰκασίας πιθανολογούντες ἤμποροῦμεν γὰ κρίνωμεν τὸ ἐναντίον τῶν ὅσα αὐτὸς θετικῶς λέγει ὅτι εἶδε, καὶ ἤκουσεν; Ὁ μόνος Συγγραφεὺς τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν ὡς ἐπικρατεσέραν αὐθεντεῖαν ἤμποροῦμεν γὰ ἀντιπαραθέσωμεν εἰς τὴν ἱστορικὴν ὁμολογίαν τοῦ Ἡροδότου, εἶναι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος, καὶ αὐτοὶ ἄμφω οἱ ἀρχαιότατοι ποιηταὶ δὲν μᾶς ἐρμηνεύουν τι περὶ Πελασγῶν ἐναντίον τῶν ὅσα περὶ αὐτῶν ἐξισορεῖ ὁ Ἡρόδοτος.

Δεύτερον δὲ αὐτὰς τὰς μαρτυρίας ὅπου ἀναφέρει ὁ πολυμαθὴς συγγραφεὺς, ἂν ἤθελε τὰς καλοεξετάσῃ, ἤθελε πληροφορηθῆ καὶ ἐξ αὐτῶν, ὅτι κανένας τῶν παλαιῶν Ποιητῶν, οὐδὲ τῶν μεταγενεσέρων Ἱστορικῶν ὁμολογεῖ ὅτι μόνον τὸ Πελασγικὸν ἔθνος κατοικοῦσε τὴν Ἑλλάδα, οὐδ' ὅτι ὀλόκληρον τὸν τόπον εἶχε κυριεύσῃ.

Ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδος Β. Τὰ διάφορα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀναγράφων λέγει

Νῦν δ' αὖ τοὺς ὕσαι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον,
 Οἷ τ' Ἄλον, οἷ τ' Ἀλόπην, οἷ τε Τριχίην ἔνέμοντο
 Οἷ τ' εἶχον Φθίην, ἢ δ' Ἑλλάδα Καλλιγύναικα
 Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο, καὶ Ἕλληνες, καὶ Ἀχαιοί.

Ἐν δὲ Οὐδυσσεΐας τ. τοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης ἀναφέρων λέγει.

..... Ἐν μὲν Ἀχαιοί.
 Ἐν δ' Ἐτεόκριτες μεγαλήτορες. Ἐν δὲ Κυδῶνες.
 Δωριεὲς τε τριχάϊκες. Δίσι τε Πελασγοί.

Συγχρόνως ἄρα μὲ τοὺς Πελασγοὺς ἐπεπόλαζαν καὶ ἄλλα ἔθνη εἰς τὴν Ἑλλάδα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγει ὁ Ὅμηρος καὶ τοὺς Λέλεγας, καὶ Καύκωνας, καὶ πρὸ πάντων τοὺς Κῆρας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἔθνος ἰσχυρότατον, πολυάνθρωπον, καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος διεσπαρμένον, καθὼς καὶ οἱ Πελασγοί, περὶ ὧν λέγει ὁ Ποιητῆς ἰλ. Κ. 428.

Πρὸς μὲν ἄλλος Κῆρες, καὶ Παίονες ἀγκυλόδαξοι
 Καὶ Λέλεγες, καὶ Καύκωνες, Δίσι τε Πελασγοί.

Ὁ δὲ Θεουκιδίδης Συγγρ. α. 3. ἱστορικῶς ἀποφαινεται. « Πρὸ γὰρ » τῶν Τρωϊκῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασασμένη ἡ Ἑλλάς. » Δοκεῖ δὲ μοι οὐδὲ τοῦνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ » μὲν πρὸ Ἕλληνας τοῦ Δευκαλιώνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἢ ἐπίκλησις

» αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπὶ πλείους
» ἀφ' αὐτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχουσαι.»

Βλέπει λοιπὸν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς μαρτυρίας τοῦ Θουκυ-
δίδου ὅτι ἄλλα τε ἔθνη συνομολογοῦνται σύγχρονα μὲ τὸς Πε-
λασγούς.

Ὁ Στράβων, μὲ τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν δοκιμάζει ὁ Συγγραφεὺς
νὰ συστήσῃ τὴν ἰδέαν του, ὁμολογεῖ βιβ. ε. 221. Ὅτι τὸ Πελασγικὸν
ἔθνος ἦτον περιπλανώμενον ἔνθεν κἀκεῖσε εἰς διαφόρους τόπους τῆς
Ἑλλάδος, «διὰ δὲ τὸ πλάνητας εἶναι καὶ δίκην ὀρνέων ἐπιφοιτῶν
» ἐφ' οὓς ἔτυχε τόπους Πελαργούς ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν κληθῆναι.»

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, τοῦ ὁποίου τὴν μαρ-
τυρίαν κατ' ἐξοχὴν φαίνεται σεβόμενος ὁ Συγγραφεὺς, ὁμολογεῖ, Ῥωμ.
Ἀρχαιολ. βιβ. α, § ιζ. Ὅτι τὸ Πελασγικὸν γένος ἦτον καὶ αὐτὸ ἐν
ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ γένη, ἦτον ὅμως περιπλάνητον καὶ δὲν εἶχε εἰσι-
μον ἤτοι βεβαίαν κατοίκησιν τόπου. «Ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πε-
» λασγῶν γένος, Ἑλληνικόν, ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον. Ἐχρή-
» σατο δὲ τύχαις δυσπότμοις, εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δ'
» εἰς τὴν πολύπλανόν τε καὶ οὐδενὸς τόπου βέβαιον οἴκησιν». Ἐπι-
φέρει δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁ αὐτός. «Πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τὸ καλοῦ-
» μενον νῦν Ἀχαικὸν Ἄργος ᾤκησαν αὐτόχθονες ὄντες, ὡς οἱ πολλοὶ
» περὶ αὐτῶν λέγουσι. . . . . ἔκτε δὲ ὕψερρον γενεᾷ Πελοπόννη-
» σον ἐκλιπόντες εἰς τὴν τότε μὲν Αἰμονίαν, νῦν δὲ Θετταλίαν
» ὀνομαζομένην, μετανήστησαν. . . . . πάντε δὲ μείναντες αὐτόφι γε-
» νεάς. . . . . περὶ ἔκτην γενεᾷν ἐξελαύνονται Θετταλίας ὑπὸ τε
» Κουρήτων καὶ Αελέγων, οἱ νῦν Αἰτωλοὶ καὶ Λοκροὶ καλοῦνται, καὶ
» συγχῶν ἄλλων τῶν περὶ τὸν Παρνασσὸν οἰκούντων, ἠγομένου
» τῶν πολεμίων Δευκαλίωτος τοῦ Προμηθεύς, μητρὸς δὲ Κλυμένης
» τῆς Ὠκεανοῦ.»

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ διάφορα ἔθνη τὰ ὑπ' ἀρχηγῶ τῶ Δευκαλίωτι ἐκ-
βαλόντα ἀπὸ Θετταλίας τοὺς Πελασγοὺς ὁμολογουμένως εἶναι οἱ ὑπὸ
Ἑλληνας υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωτος Ἑλληνας γενικῶς ἐπονομασθέντες. Κα-
νένας βεβαίαι δὲν ἀντιλέγει ὅτι καὶ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος ἐν μέρει,
ὡς διεσπαρμένον εἰς διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος, συμπεριελήφθη
εἰς τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, ὅταν ἡ ἔθνικὴ αὐτῆ ἐπωνυμία κατὰ πᾶσαν
τὴν Ἑλλάδα ἐπεκράτησε, κανένας ὅμως, ὀρθῶ τῶ λόγῳ τὰ τῶν
παλαιῶν ἱστορικῶν ἀνακρίνωντας, δὲν ἠμπορεῖ νὰ συμπεράνη ὅτι τὸ
Ἑλληνικὸν γένος ἦτον ἐν γένει Πελασγικὸν καὶ ὅτι Πελασγοὶ, ἢ

Ἕλληνας, εἶναι δύω ἐπωνυμῖαι ἀνήκουσαι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, καθὼς συμπεραίνει ἀξιωματικῶς ὁ τῶν Πελασγικῶν Ὄρων Συγγραφεύς.

Περί δὲ τῆς Γλώσσης τῶν Πελασγῶν ἀδύνατον εἶναι νὰ συμπεράνωμεν πόθεν ὁ Συγγραφεύς ἔφθασε νὰ γνωρίσῃ ὅτι ἦτον αὐτὴ ἢ πρὸς ἡμᾶς ἐγνωσμένη Αἰολικὴ. Ὁ Ἡρόδοτος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος μετὰ τὸν Ὅμηρον ἐγνωσμένος Συγγραφεύς, εἰς τοῦ ὁποῖου τὸν καιρὸν καὶ τὸ ἐν Δωδώνῃ χρησῆριον ἐσώζετο, καὶ πλήθῃ εἰσέτι Πελασγῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ μέρος εὐρίσκοντο, καὶ ἡ Αἰολικὴ Διάλεκτος πανδήμως ὠμιλεῖτο, ὁμολογεῖ ρητῶς ὅτι δὲν γνωρίζει ὁποῖαν γλῶσσαν ὠμιλοῦσαν οἱ Πελασγοί, ἐξ εἰκότων ὅμως καὶ σημείων συμπεραίνει ὅτι ὠμιλοῦσαν γλῶσσαν βάρβαρον, καθὼς καὶ οἱ Κᾶρες, τοὺς ὁποῖους βαρβαροφώνους ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος. «Ἦν τινα δὲ γλῶσσαν ἴσαν οἱ » Πελασγοί, (λέγει βιβ. ἀ. § 56) οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Εἰ δὲ » χρεῶν ἐσι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν » ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρησῶνα πόλιν οἰκούντων, οἱ ὄμουροι κοτε ἦσαν » τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεσόμενοισι. . . . ἦσαν οἱ Πελασγοί βάρβαρον » γλῶσσαν ἰέντες ».

Ἰσπερ λοιπὸν ἀπὸ μίαν τοιαύτην θετικὴν ὁμολογίαν τοῦ πρώτου καὶ μόνου ἰσοχρόνου Ἱστορικοῦ, ὅς τις καὶ τῷ γένει ἦν Αἰολεὺς, καὶ ὁμολογουμένως ἐγνώριζε τὴν πάτριον γλῶσσαν του, πῶς ἐνδέχεται ἓνας Ἑλληνιστὴς τοῦ 5^{ου} μετὰ χριστὸν αἰῶνος νὰ δογματίσῃ ἀξιωματικῶς ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Πελασγῶν ἦτον Αἰολικὴ, καὶ ἡ Αἰολικὴ διάλεκτος ἦτον ἡ γλῶσσα τῶν πρώτων Ἑλλήνων;

Παραδοξότερον δὲ ἀπὸ ὅλα εὐρίσκει ὁ Συγγραφεύς τὴν ἱστορικὴν ῥῆσιν τοῦ Ἡροδότου, περὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης τῶν Ἀθηναίων, λέγοντος, « τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ » τῇ ἐς Ἑλληνας, καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθεν. » Ὅθεν μὲ ἐμπληξεν τρόπον τινα φωνάζει. « Now a Whole Nation, all at once for- » getting its former language and learning a new one, is a » phenomenon of Which history affords no exemple. » Ἦτοι « ἄρα ἐν ἔθνος ὀλόκληρον ἐξέχασε παρενθὺς τὴν ἀρχαίαν του » διάλεκτον διὰ νὰ μάθῃ μίαν νέαν, ὅπερ ἤθελεν ἦσθαι ἐν φαινό- » μενον, ὁμοιον τοῦ ὁποῖου ἡ Ἱστορία δὲν μᾶς ἐπιχωρηγεῖ κανένα » παράδειγμα! »

Ὁ θαυμασμὸς ὅμως καὶ ὅλη ἡ ἀπορία τοῦ σκεπτικοῦ συγγραφέως προέροχεται ἀπὸ παρεξήγησιν τῆς λέξεως μᾶλλον, παρά ἀπὸ τὸ παρά-

δοξον τῆς ἐννοίας τοῦ Ἱστορικοῦ. Λάθος, εἰς τὸ ὁποῖον συχνά ὑποπίπτουν οἱ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων ξένοι μεταφρασαί. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν λέγει ὅτι τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, παρεούθς, *all at once* ἐξέχασε *to forget* τὴν ἀρχαίαν του διάλεκτον διὰ τὰ μάθη μίαν νέαν, ἀλλ' ὅτι ἅμα μετὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἐθνικοῦ του πολιτεύματος εἰς πολιτείαν Ἑλληνικὴν, δηλ. ὅταν ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Ἴωνος τὸ ἐθνικὸν σύστημα τῶν Ἀθηναίων μετεῤῥυθμίσθη εἰς σύστημα Ἑλληνικόν, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν γενικὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἑλλήνες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι Ἴωνες μετωνομάσθησαν, τότε τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἦτον πρότερον Πελασγικόν, μετέμαθεν, ἦτοι μετεῤῥύθμισε καὶ τὴν Γλῶσσαν του ἀπὸ Πελασγικὴν εἰς Ἑλληνικὴν. Ὅτι δὲ ἡ ἀρχαία του ἐκείνη διάλεκτος ἦτον βαρβαρικὴ, τὸ μαρτυρεῖ ὁ Πλάτων εἰς τὸν Κρατύλον λέγων « Οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη εἰ ἡ παλαιὰ » φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει. » Ὅπερ συμφωνεῖ μετὰ τὸ τοῦ Ἡροδότου « ἦσαν δ' οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν » ἰέντες. »

Ἄν λοιπὸν ὁ σοφὸς ἐξεταστὴς ἤθελεν ἐξετάσῃ μετὰ βαθυτέραν σκέψιν τὴν ἐννοίαν τοῦ Ἡροδότου, καὶ ἤθελεν ἐξηγήσῃ ὀρθότερα τὸ μεταμαθεῖν, τὸ ὁποῖον σημαίνει ὄχι *to forget*, δηλ. ἐξέχασεν, ἀλησμόνησεν, ὅπερ παράλογον, ἀλλὰ *to reform, to change or alter a thing*, ἦτοι *réformer, changer*, ὃ ἐστὶ μεταβαλεῖν, μεταῤῥυθμίσαι, ἤθελε γνωρίσῃ εὐκρινῶς ὅτι κανένα παράδοξον δὲν περιέχει ἡ ἐννοία τοῦ Ἡροδότου, καὶ ὅτι τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τῆς διαλέκτου ἐνὸς ἔθνους μυρία παραδείγματα μᾶς ἐπιδαφιλεύει καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα Ἱστορία τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα περιττὸν εἶναι νὰ ἐκθέσωμεν ἐν τῷ παρόντι. Ἀρκεῖ μόνον ὁ σοφὸς ἐξεταστὴς νὰ ἐξετάσῃ τὰς μεταβολὰς καὶ μεταῤῥυθμίσεις ὁποῦ, κατὰ τὰς διαφόρους μεταβολὰς τοῦ πολιτεύματος, ἔπαθεν ἡ ἀρχαία ἐθνικὴ του Διάλεκτος, καὶ θέλει πληροφορηθῆ ὅτι τὸ νὰ μεταμάθῃ, ἦτοι νὰ μεταβάλῃ ἐν ἔθνος τὴν ἀρχαίαν του διάλεκτον, δὲν εἶναι ἓνα φαινόμενον ἀπαραδειγματίστων.

Εἰς τοιαύτους παραλογισμοὺς ἐκπίπτουν ὅσοι ἀκρίτως διὰ τῆς Φιλοσοφικῆς Κριτικῆς συρόμενοι παραβαίνουν τοὺς ὅρους τῆς ὀρθῆς Κρίσεως, ἀντιθέτοντες τὰς ἀνυποστάτους αὐτῶν εἰκασίας εἰς τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαιοτέρων Συγγραφέων, ὡς συμπεράσματα ἀναντιρρήτα.

Ἡ ἀληθὴς Φιλοσοφικὴ Κριτικὴ ὑπαγορεύει πρὸ πάντων τὸ προσῆκον σέβας πρὸς τὸν κρινόμενον Συγγραφέα, καὶ τὴν ὀφειλομένην συστολήν

καὶ εὐλάβειαν ἀπὸ τὸν κρίνοντα, ὡς μὲ ἄκραν προσοχὴν καὶ σκέψιν
 καὶ εὐκρινισθῆ, εἴτε ἐκ τῶν προτέρων, εἴτε ἐκ τῶν ὑσέρων, ἢ ἀληθῆς
 ἔννοια τοῦ Συγγραφέως, εἰς τῆς ὁποίας τὴν εὐκρίνειαν χειάζεται πρὸ
 πάντων, καὶ χρειάζεται ἀπαραιτήτως, ἢ ἀκριβῆς ἔρμηνεῖα τῶν λέ-
 ξῶν, κατὰ τὴν σημασίαν ὁποῦ, ἢ κατὰ κοινὴν χρῆσιν, ἢ καὶ κατ'
 ἰδιωτισμὸν τοῦ Συγγραφέως, ἀναγνωρίζεται ἔχουσα ἢ λέξις, εἰς τὴν
 χρονικὴν περιόδον τῆς Γλώσσης, ἢ εἰς τὴν ἰδιάζουσαν φράσιν, καθ' ἣν
 συνέγραψεν ὁ Συγγραφεύς. Καὶ οὕτως, ἢ διὰ τῆς παραβολῆς τῆς Ἰσο-
 ρικῆς μαρτυρίας ἄλλων ἰσοχρόνων Συγγραφέων, ἢ καὶ διὰ τῆς συγ-
 κρίσεως μιᾶς εὐλόγου πιθανολογίας, ἤμπορεῖ ὁ προσεκτικὸς κριτὴς
 καὶ συνάξῃ, ἂν ὄχι συμπέρασμα μαθηματικῶς ἀναντιρρόητον, καθ' ὅτε
 κατὰ τὸν Γάλλον ποιητὴν

Le vrai n'est pas toujours vraisemblable.

τοῦλάχιστον ὅμως συμπέρασμα μετὰ πιθανοῦ λόγου ὀρθόν.

(2) Σελ. 29. Ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Θησεύς λέγει, ὅτι
 ὁ Θησεύς πρῶτος τὴν πόλιν Ἀθῆνας ὠνόμασε, καὶ Παναθήναια θυσίαν
 ἐποίησε κοινὴν.

Δὲν εἶναι βέβαια ἔξω τοῦ σκοπομένου τὸ καὶ ἐξετάσωμεν τὴν κατὰ
 τοῦτο δόξαν τοῦ Πλουτάρχου, ἢ ὁποία προφανῶς ἀντίκειται εἰς τὴν
 περὶ τούτου κοινὴν δόξαν τῶν παλαιῶν Ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν, καὶ
 ἰδοὺ αὐτολεξεῖ ἡ φράσις τοῦ Συγγραφέως. « Μετὰ δὲ τὴν Διγέως
 » τελευτῆν μέγα καὶ θαυμαστὸν ἔργον εἰς νοῦν βεβλημένος ὁ Θησεύς
 » συνώκισε τοὺς τὴν Ἀττικὴν κατοικοῦντας εἰς ἓν ἄστυ, καὶ Πόλεις
 » ἓνα δῆμον ἀπέφηνε τοὺς τέως σποράδας ὄντας, καὶ δυσανακλήτους
 » πρὸς τὸ κοινὸν πάντων συμφέρον, ἔσι δ' ὅτε καὶ διαφορομένους
 » ἀλλήλοις, καὶ πολεμοῦντας . . . . τὴν τε πόλιν Ἀθῆνας προσηγό-
 » ρησε, καὶ Παναθήναια θυσίαν ἐποίησε κοινὴν. » Ὁμολογουμένως
 ἄρα αὐτὴ ἡ δόξα τοῦ Πλουτάρχου ἀντιλέγει καὶ εἰς τὴν Μυθολογίαν,
 καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀρχαιολογίαν. Ὁ Ἀπαλλόδαμος ἐξἱστοροῦν τὰ περὶ
 τῆς ὀνομασίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων μυθολογούμενα λέγει (βιβλ. γ.
 κεφ. ιδ.) « γενομένης δὲ ἐρίδος ἀμφοῖν περὶ τῆς χώρας, Ἀθηναίων καὶ
 » Ποσειδῶνα διαλύσας ὁ Ζεὺς, κριτὰς ἔδωκεν, οὐχ ὡς εἶπον τινὲς
 » Κέκροπα, καὶ Κραναὸν, οὐδὲ Ἐρεχθίδα. Θεοὺς δὲ τοὺς δώδεκα
 » Καὶ τούτων δικαζόντων, ἡ χώρα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκρίθη, Κέκροπος
 » μαρτυρήσαντος, ὅτι πρῶτον τὴν ἐλκίαν ἐρύττεισεν. Ἀθηναῶν μὲν οὖν
 » ἀφ' ἑαυτῆς τὴν πόλιν ἐκάλεσεν Ἀθῆνας. Αὐτὴν δὲ τὴν μεταξὺ Ποσει-

» δῶνος καὶ Ἀθηναῖς ἔριν περὶ τῆς χώρας τῶν Ἀθηναίων ἀναφέρει καὶ
 » ὁ Πausanias (Αττ. κεφ. κδ.) λέγων « ἐς δὲ τὸν ναόν, ὃν Παρθενῶνα
 » ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον ἐσιούσιν ὅποσα ἐν τοῖς κλυομένοις ἀετοῖς
 » κεῖται, πάντα ἐς τὴν Ἀθηναῖς ἔχει γένεσιν. Τὰ δὲ ὀπισθεν ἡ Ποσει-
 » δῶνος πρὸς Ἀθηναῖν ἐσιν ἔρις ὑπὲρ τῆς Γῆς. » Καὶ κεφ. κς. ἐπιφέρει
 « ἱερά μὲν τῆς Ἀθηναῖς ἐσιν ἥτε ἄλλη πόλις καὶ ἡ πᾶσα ὁμοίως Γῆ. »
 Ὁ δὲ Πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος ἀναφέρον τὰς διαφόρους ἐπι-
 νυμίας ὅπου κατὰ καιροὺς ἔλαβεν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων λέγει (βιβ.
 η. § 44.) « Ἀθηναῖοι δὲ ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα
 » καλομένην, ἔσαν Πελασγοί, ὀνομαζόμενοι Κραναοί. Ἐπὶ δὲ Κέρρο-
 » πος Βασιλῆος, ἐκλήθησαν Κεχροπίδα. Ἐκδεξαμένον Ἐριχθῆος τὴν
 » ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν. Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχει
 » γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. » Καὶ ὁ
 Στράβων καταγράφων τὰ διάφορα ὀνόματα ὅπου κατὰ καιροὺς ἔλαβεν
 ἡ Πόλις τῶν Ἀθηναίων λέγει (βιβ. β. 397), « πολὺ δ' ἂν πλείων εἴη
 » λόγος, εἰ τοὺς ἀρχηγέτας τοῦ κτίσματος ἐξετάζοι τις ἀρξάμενος
 » ἀπὸ Κέρροπος. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως λέγουσιν ἅπαντες. Τοῦτο δὲ καὶ
 » ἀπὸ τῶν ὀνομάτων δῆλον. Ἀττικὴν μὲν γὰρ ἀπὸ Ἀκταίωνός φασιν.
 » Ἀτθίδα δὲ, καὶ Ἀττικὴν ἀπὸ Ἀτθίδος τῆς Κραναοῦ, ἀφ' οὗ καὶ
 » Κραναοὶ οἱ ἔθνικοι. Μοψοπιαν δὲ ἀπὸ Μοψόπου. Ἴωνίαν δὲ ἀπὸ
 » Ἴωνος τοῦ Ξούθου. Ποσειδωνίαν δὲ, καὶ Ἀθηνας ἀπὸ τῶν ἐπωνύ-
 » μων θεῶν. »

Ὅτι δὲ Ἰωνία ἐλέγετο, οὐ μόνον ἡ Ἀττικὴ, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ Πελο-
 πόννησος, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιωνυμία διήρκεσε μέχρι Θησεύς, τὸ μαρ-
 τυρεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος Πλούταρχος λέγων (αὐτ.) ὅτι ὁ Θησεύς διεχώρισε
 τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν, σήσας εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς
 Κορίνθου τὴν θρυλλουμένην ἐκείνην σήλην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔγραψε
 τὸ διορίζον τὴν χώραν ἐπίγραμμα, εἰς δύο τρίμητρα, ὧν ἔφραζε
 τὸ μὲν πρὸς Ἔω

Τὰ δ' οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία.

τὸ δὲ πρὸς Ἑσπέραν

Τὰ δ' ἐς Πελοπόννησος οὐκ Ἰωνία.

Ἐς παρατηρηθῆ δὲ ἐν παράδῳ, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ, καίτοι
 ἀρχαιότατον τῶν σωζομένων, δὲν εἶναι συνθεμένον εἰς Γλώσσαν Αἰο-
 λικὴν, οὐδ' Ἰωνικὴν, ἐξ οὗ δῆλον ὅτι ἡ Κοινὴ Διάλεκτος τῶν Ἀθηναίων
 ἀπ' ἀρχῆς τῶν ἄλλων διέφερε. Κανένας λοιπὸν τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ

Πλουτάρχου Μυθολόγων, ἢ Ἱστορικῶν, δὲν φαίνεται νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν Θησέα τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὅθεν διὰ νὰ συμβεβιάσωμεν, ὡς οἶον τε, εὐλογοφανῶς αὐτὴν τοῦ Πλουτάρχου τὴν ἀντίφασιν, ἀνάγκη εἶναι νὰ συμπεράνωμεν, ἐξ ὧν ἰσορεῖ, ὅτι ὁ Θησεύς συνοίκισεν εἰς μίαν πόλιν τοὺς σποράδην δήμους τῶν Ἀθηναίων, καὶ αὐτὴν τὴν, ὡς εἶπεῖν, νέαν πόλιν ἐνώσας μὲ τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος, τὴν ἐπωνόμασεν Ἀθήνας, καθὼς καὶ ἡ παλαιὰ ἐπωνομάζετο. Καὶ τῶντι ἡ παλαιὰ πόλις τοῦ Κέκροπος ἔκτοτε ὠνομάσθη Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις καὶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἤμποροῦμεν ἔτι μᾶλλον νὰ τὸ πιθανολογήσωμεν ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὅπου μέχρι τοῦδε εἰς τὴν πρὸς Ἐῶ τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ζημένην Σριαμβεντικὴν Στοᾶν τοῦ Ἀδριανοῦ σώζεται. Ἐχει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ οὕτως. Εἰς μὲν τὸ πρὸς Δυσμᾶς μέρος

Ἐδ' εἰς Ἀθήνας Θησεῶς ἡ πρὶν Πόλις.

Εἰς δὲ τὸ πρὸς Ἀνατολάς

Ἐδ' εἰς Ἀδριανοῦ καὶ οὐ Θησεῶς Πόλις.

Ἐξ οὗ προφανῶς καθομολογεῖται ὅτι ἡ ἐκτὸς τῆς Ἀκροπόλεως Πόλις τῶν Ἀθηνῶν, Πόλις Θησεῶς ἐλέγετο. Καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς μεταγενεστέρας ἐπιγραφῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Ἀττικὴ Διάλεκτος ἦτον, ὡς ἀνεκάθευ, καὶ κατὰ σχῆμα, καὶ κατὰ ρυθμὸν φωνῆς, διαφέρουσα τῆς Αἰολικῆς, καθ' ὅτι βλέπομεν ὅτι καὶ κατὰ σχῆμα, καὶ κατὰ ρυθμὸν ἡ μεταγενεστέρα αὐτῆ ἐπιγραφὴ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ἀνωτέρω σημειωθείσαν τὴν παρὰ τοῦ Θησεῶς ἀρχαϊκὴν.

Ἡ δόξα μ' ὅλον τοῦτο τοῦ Πλουτάρχου φαίνεται ἔτι μᾶλλον σφαιλερὰ εἰς τὸ περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων ἰσορούμενον, τῆς ὁποίας τὴν πρώτην τελετὴν τὴν ἀποδίδουν οἱ ἀρχαιότεροι Συγγραφεῖς εἰς τὸν Ἐρεχθεά, καὶ ὄχι εἰς τὸν Θησέα, καθὼς καὶ κατωτέρω θέλει σημειωθῆ.

(3) Σελ. 33. Περὶ τῆς Διαλέκτου τῶν Πελασγῶν ὄρα ἀνωτέρω σημ. α.

(4) Σελ. 35. Ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ μετέμαθου, ὄρα τὰ ἐν σημ. α.

(5) Σελ. 42. Ὁ μεταξὺ τῶν πολυμαθεστέρων Φιλολόγων τῆς Εὐρώπης σοφώτατος Ἀρχαιολόγος Ἀκερβλάδ, ὃς πολλῶν ἀνδρῶν εἶδεν ἄσφα, καὶ νόον ἔγνω, εἰς τὴν ἐξήγησιν μιᾶς Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν εἰς Ἰταλικὴν διάλεκτον ἐξέδωκεν εἰς Ρώμην κατὰ τὸ αἰωγ' ἔτος,

παρενήρει (σελ. 45) τὴν περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἰδιαζόντως περὶ τῶν προσεθέντων εἰς τὸ Καθμεῖον ἀλφάβητον ὀρθοτάτην ἰδέαν του, τὴν ὁποῖαν ἡ ἀπέραντος πολυμαθεῖα τοῦ σοφωτάτου αὐτοῦ ἀρχαιολόγου κράτις ἐπισηρίζει. Δὲν τὴν ἐκθέτει ὅμως εἰς πλάτος, ὑποσχόμενος νὰ τὴν σαφηνίσῃ, ὅταν ἐκδώσῃ τὸ ὕπερ ἀνεκάλυψεν ἀρχαῖον Αἰγυπτιακὸν Ἀλφάβητον. Ἴδου ἡ φράσις του.

« *Molte sono le opinioni degli autori sull' origine di*
 » *esse lettere, e sarebbe fuor del mio proposito di qui*
 » *parlarne. A me sembra probabile, che dagli Egizi abbiano*
 » *i Greci ricevuto quasi tutte le nuove lettere del loro Al-*
 » *fabeto; e per rendere più chiara la somiglianza fra le*
 » *Greche, e le Egizie lettere, ho fatto rappresentare*
 » *queste ultime ricavate dalla iscrizione di Rosetto, incon-*
 » *tro alle Greche lettere che ad esse corrispondono. Se*
 » *mai potrò pubblicare il mio Alfabeto Egizio, sarà questa*
 » *materia sviluppata con più estensione, che non permette*
 » *questo luogo.*

Περὶ δὲ τῆς προφορᾶς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐξηγούμενος ὁ αὐτὸς Ἀρχαιολόγος ὑποσημειοῖ σελ. 35. « *Le lingue ogni giorno*
 » *variano, e tutte quelle, che da molti secoli si conoscono*
 » *sono perciò divise in letterali, e volgari. Come i Greci,*
 » *così i Caldei, gli Etiopi, gli Arabi, e molti altri popoli*
 » *hanno un idioma vernacolo più o meno dallo scritturale*
 » *diverso. Non credo però che alcuno de' nostri eruditi*
 » *abbia finora intrapreso d' insegnare ai moderni abitanti*
 » *della Mesopotamia la pronunzia dell' antica lingua Cal-*
 » *dea, ne a quelli di Tigrè, come va letta la lingua Gheez,*
 » *ne agli Arabi di Aleppo, o del Cairo, come devesi re-*
 » *citare l' Alcorano, ò le Muallacat. Ai soli Greci, una*
 » *volta nostri maestri, si è preteso d' insegnare la pro-*
 » *nunzia del proprio linguaggio, e non trovandoli in questo*
 » *punto molto docili; si sono frattanto introdotte, quasi*
 » *in tutte le scuole d' Europa strane pronunzie e arbitrarie,*
 » *che variano secondo le nazioni, le provincie, e le città,*
 » *anzi quasi in ogni scuola vien letto il Greco d' una*
 » *diversa maniera. Io non voglio sostenere, che la Greca*
 » *pronunzia non abbia, nel decorso di tanti secoli, sof-*

» *ferto qualche alterazione ; anzi sono persuaso , che ne*
 » *più antichi tempi i dittonghi per esempio , venivano pro-*
 » *feriti sciolti . * ammetto che Η s' avvicinava più all' Ε , che*
 » *non all' Ι ** ; che l' Υ aveva un suono particolare ; e che Ο*
 » *e Ω alquanto fra di loro differivano : ma queste minuzie ,*
 » *dai Greci coll' andar del tempo trascurate , e delle quali*
 » *in niun modo si può stabilire , come dagli antichi Elleni*
 » *venivano osservate , sono esse di tanta importanza da far*
 » *abbandonare la nativa Greca pronunzia , che tanta ele-*
 » *ganza di quella degli antichi conserva ? Se la odierna*
 » *pronunzia non è in ogni punto quella di Platone e di De-*
 » *mostene , sarà almeno quella di Libanio , e dei Filostrati ;*
 » *ed in ogni modo vale essa infinitamente più di qualunque*
 » *altra nelle nostre scuole insegnata pronunzia . Sembra*
 » *però che da qualche tempo questa vada prendendosi , per*
 » *lasciar l' usurpato posto all' unica buona pronunzia , che*
 » *in oggi avere si possa , quella cioè che contra più di*
 » *quindici secoli d' antichità , e che ancora usasi da molti*
 » *milioni d' uomini , cui è vernacola la Greca lingua . In*
 » *Francia alcuni valenti Grecisti hanno già adottato quest'*
 » *ultima , ed è probabile , che in Germania , ove i Greci*
 » *studj più che altrove fioriscono , qualche rinomato pro-*
 » *fessore ristabilirà la medesima , se non per altro , almeno*
 » *per allettare la Greca giovintù alle loro scuole , dalle*
 » *quali una barbara ed insulsa pronunzia l' avea finora*
 » *respinta .*

Ἄν λοιπὸν καμμία πρόφασις ὁπωσοῦν εὐλογοφανῆς ἤμπορῇ νᾶ σμι-
 κρύνῃ τὴν θριμύτητα τοῦ πικροῦ αἰσθηματος ὃ ποῦ δοκιμάζει ἡ καρ-
 δία ἐνὸς Ἑλλήνος φιλογενοῦς ὁσάκις βλέπει , ἢ ἀκούει τὴν δυσυχισμένην
 Ἑλλάδα βαρβαρικῶς λεηλατουμένην καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πλέον Εὐ-
 γενεῖς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης περιηγητὰς , οἱ ὅποιοι μεταχειριζόμενοι ,
 χωρὶς συζόλλῃν , τὰ μέσα ὁποῦ τῆς ἐπιδαφιλέουσι μίᾳ βαρβαρικῇ δύ-
 ναμει , ἀνασκάπτουν τυμβορύχων δίκην τὸ κλασικὸν ἐκεῖνο εἶδος τῶν

* Βεβαιότατα εἰς τὴν Ἰωνικὴν Διάλεκτον.

** Ποῖα ὅμως ἢ τῶ Ε ἀρχαία προφορὰ , ἐν ᾧ ἀντὶ τούτου τῷ Ι χράνται οἱ Λατῖνοι ;

Μουσῶν, καὶ ἀνιλεῶς τὸ ξεγυμνῶν καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ λείψανα τῶν ἐλεεινῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς του λαμπρότητος, ὁ μόνος πρὸς παρηγορίαν λόγος εἶναι ὅτι εὕρισκονται ἐνίοτε μεταξὺ τῶν διαφόρων περιηγητῶν καὶ μερικοὶ τῶν φιλόκαλοι, οἱ ὅποιοι δὲν θάπτουν εἰς τοὺς ἀφανεῖς τάφους τῶν ἰδιωτικῶν τους ταμείων τὰ ὅσα ἀνορύττουν ἀπὸ τοὺς κατεδαφισμένους τάφους τῶν Ἑλλήνων κειμήλια, ἀλλὰ κοινολογοῦν τοῦλάχιστον διὰ τοῦ τύπου τὰς εὐτυχεῖς ἀνευρέσεις των καὶ μεταδίδουν εἰς τὴν ἀπογονίαν τὰ ἀντίτυπα τῶν πολυτίμων ἐκείνων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος.

Μία τοιαύτη παρηγορία εἶναι καὶ ἡ ἐξηγήσις τῆς ἀνωτέρω σημειωθεῖσης ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ὀπολυμαθῆζατος τοῦτος ἀρχαιολόγος Ἀκερβλάδ σημειωμένην οὕτως.

Inscrizione Greca sopra una lamina di piombo trovata in un sepolcro nelle vicinanze di Athène. In Roma 1813.

Αὐτὴν τὴν σεσαθρωμένην μολυβδένιαν μικρὴν πλάκα τὴν εἶχεν εὑρῆ ὁ σοφὸς περιηγητὴς Δοδουὲλ Ἄγγλος, μέσα εἰς ἓνα παλαιὸν μνήμα ὁποῦ ἀνέσκαψε πλησίον τοῦ Παιρεᾶ εἰς Ἀθήνας, καὶ καλῆ τύχῃ ἐπέτυχεν εἰς Ρώμην τὸν πολυμαθῆζατον Ἀκερβλάδ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπαρδειγματίσις πολυμαθῆζα καὶ φυσικὴ εὐφυΐα ἤρκεσε νὰ ἀνακαλύψῃ ἐξ ἀμόρφων, ὡς εἰπεῖν, σημείων, γράμματα, καὶ νόημα περιέρχον νὰ συνάξῃ ἀπὸ λέξεις δημοτικὰς. Κρίνομεν λοιπὸν συμφέρον νὰ μεταδώσωμεν καὶ εἰς τοὺς φιλομαθεῖς ὁμογενεῖς μας αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν διὰ νὰ διεγείρωμεν τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν φιλοτιμίαν, καὶ προσπάθειαν εἰς ἔρευναν καὶ διατήρησιν τῶν πολυτίμων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα ἢ ἐξ ἀμαθῆζας καταφρονοῦνται, ἢ ἀπὸ ἀδιαφορίαν ἀφανίζονται. Καὶ τῶντι ὅλος ἀνατριχιάζει ἓνας Σπουδαῖος φιλογενῆς, ὅταν ἰδεασθῇ ὅτι ἦτον ἐνδεχόμενον αὐτὸ τὸ σεσαθρωμένον κομμάτι τοῦ μολυβιοῦ νὰ μείνῃ αἰωνίως σκεπασμένον εἰς τὴν σκόνην τοῦ τάφου, καὶ ἐξ ὀλοκλήρου νὰ διαφθαρή, ἢ κατὰ δυστυχίαν νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τινὸς βαρβάρου, καὶ νὰ κατανήσῃ ἓνα βόλι διὰ τὸ πιεῖν τοῦ! πόσα τάχα τοιαῦτα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τοῦδε ἐξηφανίσθησαν! μυριάκις χάρις εἰς τὴν ἀκούραστον φιλοπονίαν τοῦ φιλοκάλου ἐξηγητοῦ, ὅς τις πρὸς εὐκλειαν τῶν Γραμμάτων ἀνεκάλυψε τὰ σχεδὸν ἀφανῆ ἐκεῖνα σημεία τῆς περιέρχου αὐτῆς ἐπιγραφῆς, καὶ διὰ τοῦ τύπου ἄφθαρτον μετέδωκεν εἰς τὴν ἀπογονίαν τὸ σεσαθρωμένον ἐκεῖνο πρωτότυπον.

Μοι λείπει ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος τοῦ νὰ ἐκδώσω ἐν ὁμοιογράφῳ

ἀντιτύπω τὸ σχέδιον αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς, τὸ ὁποῖον ὁ σοφὸς διερμηνευτὴς ἐξέδωκεν, ἄλλως δὲ ἤθελεν ἴσως λογισθῆ περιττὸν, ὀλίγοι ὄντες οἱ κατ' ἡμᾶς ἀρχαιολόγοι. Ἴδου ὅμως εἰς κεφαλαιώδη σοιχεῖα τὰ δι' ἀμόρφων σημείων ἐγχαραγμένα εἰς ἐκείνην τὴν Πλάκα γράμματα.

ΓΟΥΝΑΙ

ΤΥΡ . . ΣΟΥΝΙΑ

. . . . ΜΗ. . . . ΝΚΑΙΕΙΤΙΣ ΑΛΛΟΣ ΕΜΟΙ Ε. . .

ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΥΣ ΠΑΝΤΑΣ ΚΑΤΑΔΩΑΥΤΟΥΣ

ΟΝΗΣΙΜΗ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΤΟΥΣ

ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΤΟΥΤΩΝ ΕΠΗΜΟΙ

ΠΡΑΞΗΣΣΟΙ ΠΑΡΑΤΑΤΙΘΗΜΑΙ

ΤΗΡΗΙΝΕΡΜΗΚΑΤΟΧΗΚΑΤΟΧΟΣ

ΙΣΘΙΤΟΥΤΩΝΤΩΝΟΝΟΜΑΤΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΟΥΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

Ν

ΕΡΜΗ ΚΑΙ ΓΗΙΚΕΤΕΧΩΥΜΑΣ ΤΗΡΗΙ

ΤΑΥΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΥΣ ΚΟΛΑΖΗΤΗ

. . . . . ΝΜΟΛΥΒΑΟΚΟΠΟΝ

Ἐξ ὧν ὁ σοφὸς διερμηνευτὴς τὰ ἐλλείποντα ἐξ εἰκασίας ἀναπληρῶν ἀναγινώσκει οὕτως.

Εὐθύνας

Σάτυρον Σουινᾶ

Καὶ Δημήτριον καὶ εἷτις ἄλλος ἐμοὶ ἐχθρὸς.

Καὶ τούτους πάντας καταδῶ αὐτούς,

Ὀνήσιμε, πάντας τούτους,

Αὐτούς, καὶ τὰς τούτων ἐπ' ἐμοὶ

Πράξεις σοὶ παρακατατίθεμαι

Τηρεῖν, Ἐρμῆ κάτοχε, κάτοχος

Ἴσθι τούτων τῶν ὀνομάτων

Καὶ τῶν τούτων πάντων.

Ἐρμῆ καὶ γῆ, ἰκετεύω ὑμᾶς τηρεῖν
Ταῦτα, καὶ τούτους κολάζετε.

Ἐπαινῶ τὸν μολυβδοκόπον.

Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς περιέργου ἐπιγραφῆς παρατηρεῖ ὁ σοφὸς διερμηνευτῆς α. Τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐγχαραγμένων σημείων, δι' οὗ ὁ χαρακτῆρ τῆς παλαιᾶς ὀξυγραφίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων παρίσθαι, τοῦ ὁποίου σπανιώτατα παραδείγματα εἶδαν μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους ἀμυδρὰν τινα ἰδέαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑποψίαν ὑπάρξεως. β', τὴν ἀντὶ τοῦ Ε. χρῆσιν τοῦ Η. Καὶ τὰς παλαιᾶς σημασίας τῶν δημοτικῶν λέξεων. Ἡμεῖς δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγνωρίζοντες παρασατικώτερον τὸν χαρακτῆρα τῆς δημοτικῆς φράσεως, τῆς ὁποίας σπανιώτατα εὐρίσκονται ἐν γραφῇ παραδείγματα, ὠφελόμεθα διακρίνοντας τὸ δημοτικὸν ὕφος τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἀπὸ τὸ ἐπεξεργασμένον καὶ ἔντεχνον τῶν Ἀττικῶν Συγγραφέων.

Ἄς παρατηρηθῇ λοιπὸν, α, ἡ ἐπανάληψις τῶν ἀναφορικῶν Ἀντωνυμιῶν, ἧτις καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς δημοτικὴν διάλεκτον συνηθῶς σώζεται, οἷον «καὶ τούτους πάντας καταδῶ αὐτούς» ὡς ἂν εἶποι τις καθ' ἡμᾶς, καὶ τούτους ὅλους τοὺς καταδῶν.

β. Ἡ χρῆσις τοῦ πρωτοτύπου ῥήματος καταδῶ, τοῦ ὁποίου τὸ παράγωγον δίδωμι παρὰ τοῖς λογογράφοις συνηθίζεται. Εἰς δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς δημοτικὴν φράσιν τὸ βαρύτερον τούτου Διολικῶς συνηθίζεται. Καταδῶνω γὰρ δημοτικῶς λέγομεν, καὶ ὄχι καταδίδω, οὐδὲ καταδίδωμι, ἄπερ παράγωγα.

γ. Αὐτοῦ δὲ τοῦ καταδῶ, ἢ καταδῶνω, ὕπερ ταυτὸν, ἀρχαιοτάτου ῥήματος ἢ χρῆσις ἐπὶ κατάρας, ἢ σημασίας τοῦ προδίδω, ἢ παραδίδω, δέν μοι φαίνεται νὰ εὐρίσκεται εἰς κανένα τῶν λογογράφων Ἀττικιστῶν. Παράδοτε αὐτὸν τῷ Σατανᾷ, εὐρίσκομεν εἰς τὰς τοῦ Ἀποστόλου ἐπιστολάς, καταδῶ δὲ τινα τοῖς δαιμονίοις, οὐχ εὔρηται, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κατάρας ἐνδέχεται νὰ ἔμεινεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς δημοτικὴν διάλεκτον, τὸ χυδαῖκῶς ἐκφωνούμενον «Νὰ τὸν πάρῃ ὁ» «διάβολος». Ἄς παρατηρηθῇ δὲ ὅτι καὶ τὸ καταδῶνω εἰς τὴν δημοτικὴν διάλεκτον ἀείποτε ἐπὶ κακοῦ λέγεται οἷον «τὸν κατάδωκε ζῶν»

» κριτήν» ἐπὶ ἐξωτερικῆς κρίσεως, ἐφ' ἧς καὶ χυδατικώτερον πρὸς ἐμφάνισιν δυναστείας « τὸν τράβιξε σὴν κρίσιν, λέγεται, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ ἐπὶ κακοποιῶν δυνάμεων. Ἐπὶ δὲ Ἐκκλησιαστικῆς, ἢ συμπολιτικῆς κρίσεως « τὸν κάλεσε σὴν σύνοδον, τὸν κάλεσε σοὺς ἄρχοντας, καὶ ὄχι τὸν κατὰδωκε.

δ. Τὸ δὲ « Ἐρμῆ καὶ Γῆ τούτους κολάζετε » δὲν εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ παρ' ἡμῖν δημοτικῶς σωζόμενον « ὁ θεὸς καὶ ἡ Γῆ νὰ τὸν κρίνη » ; βλέπομεν ὅτι μόνον τὸ μυθολογικὸν ὄνομα τοῦ Ἐρμοῦ εἰς τὸ γενικὸν τοῦ Θεοῦ μετετρέπη, καὶ αὐτὸ παρασῆνει τὴν διὰ τῆς Ἱερᾶς Χριστιανικῆς πίστεως μεταβολὴν τῶν ιδεῶν, καὶ ἀκολουθῶς τῶν δημοτικῶν ἐκφράσεων. Αἱ ἐκφράσεις ἀναλόγως μὲ τὰς ιδέας μετεβλήθησαν, τὸ πνεῦμα ὅμως, καὶ ὁ ὀργανισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διέμενευ ἀναλλοίωτος.

ε. Ἀπὸ τὸν θ. Στίχον τῆς ἐπιγραφῆς συμπεραίνει ὁ σοφώτατος διερμηνευτής, ὅτι ἡ ἐπιγραφή περιεῖχε καὶ ἄλλα ὀνόματα, τῶν ὁποίων τὰ σοιχεῖα διόλου ἐξηφανίσθησαν ὅπερ πιθανώτατον. Ἡμεῖς δὲ ἀναλογώτερον μὲ τὴν καδ' ἡμᾶς συνήθη δημοτικὴν φράσιν θεωροῦντες τὴν ἐκφρασίαν τῆς ἐπιγραφῆς, δὲν ἠμποροῦμεν τάχα νὰ εὐρωμεν εἰς αὐτὸν τὸν σίχον ἀκάτοχος ἴσθι τούτων τῶν ὀνομάτων, τὴν ἀρχαίαν χρῆσιν τῆς ἐν δημοτικῇ συνήθειᾳ σωζομένης λέξεως, τῶν ὀνομάτων, ἀντὶ τοῦ, ἀτομικῶν, ἀνθρώπων, ὃ παρὰ Γάλλοις des *individus* ἐρμηνεύεται; ἡ καδ' ἡμᾶς δημοτικὴ συνήθεια Ἵνομάτοι ἐκφέρει κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ σ, ὅπερ εἰς γραφὴν προσίθεται διὰ τὸ ἀκέραιον τῆς λέξεως, καὶ γράφεται ὀνομάτοι, ἦτοι ἀτομικά, ἀγνώριστα ὑποκείμενα, des *individus*. Οἶον, ἤλθην δέκα Ἵνομάτοι. εἶδα καμμιά δεκαριά Ἵνομάτους, καὶ ἐφεξῆς. Καὶ τοῦ μὲν κατ' ἀρχάς τῆς λέξεως φωνήεντος ἡ ἀφαίρεσις δὲν εἶναι σπάνιον πάθος Ἑλληνικῆς φωνῆς εἰς τὴν γλώσσαν μας, ὡς παιδαριώδης ἔμφασις ἤθελε νομισθῆ τὸ νὰ φέρωμεν πρὸς ἀπόδειξιν παραδείγματα. Ἡ μόνη χρήσουσα προσοχῆς παρατήρησις εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ γένους, καδ' ἦν εἰς ἡμᾶς συνήθως ἡ λέξις ὀνομάτοι ἀρσενικῶς, καὶ ὄχι οὐδενίως ἐκφέρεται; τάχα πρὸς διασολὴν τῆς σημασίας τοῦ ὀνομάτοι ἀπὸ τὸ ὀνόματα, ἀπλουστερώς μετεβλήθη τὸ γένος; καδ' ὅτι, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς θέλομεν ἀποδείξῃ, ἡ ἀπλῆ δημοτικὴ φράσις φύσει ἀποφεύγει τὰς ὁμωνυμίας καὶ ὁμοφωνίας ἢ τάχα καὶ οἱ παλαιοὶ Ἀττικοὶ δημοτικῶς εἰς τύπον γένους ἀρσενικοῦ τὴν λέξιν ἐπρόφεραν; ἡ γὰρ γενικὴ πληθυντικὴ, τῶν ὀνομάτων, δὲν διακρίνει τὸ γένος.

ἴξεύρομεν ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἄττικοὶ διαφόρως ἐμεταχειρίζοντο τὰ γένη τῶν λέξεων, ὁ σκότος, ἀντὶ τὸ σκότος, τὸ πόλις, ἀντὶ ἡ πόλις, ὁ μέλις, ἀντὶ τὸ μέλι, κτ. κτ. Μάρτυς αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ οἱ λοιποὶ δραματικοὶ ποιηταί. Ἀλλὰ τοῦτο ὅπως ποτε καὶ ἂν ἤθελαν τὸ κρίνουσιν οἱ εὐφύεστεροι ἀρχαιολόγοι, οὐχ ἤττον εἶναι πασίδηλον ὅτι αὐτὸ τὸ τῆς ἐπιγραφῆς « τούτων τῶν ὀνομάτων » ἀναλογεῖ κατὰ χρῆσιν καὶ σημασίαν μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς δημοτικὴν ἔκφρασιν τούτους τοὺς ὀνομάτων. Οὕτως ἴσως καὶ τὸ παρ' ἡμῖν συνηθισμένον « τοῦ » λόγου σου » ἀντὶ τοῦ Σὺ, εὐπρεπέστερον, ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ κάμμίαν χρῆσιν δημοτικὴν ἀρχαιότεραν, τῆς ὁποίας ἴσως κάμμία εὐτυχῆς περίσσεια θέλει μᾶς προξενήσῃ τὴν ἀπόδειξιν.

Ἡ πόση αἰώνιος δόξα ἤθελεν ἦσθαι διὰ ὅλους τοὺς περιηγητάς, ἂν τὰ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης σποράδην μετακομιζόμενα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα ἢ ἐκτεθειμένα ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰς τόπους πολὺ μεταξύτων ἀπέχοντες, ἢ καταβυθισμένα εἰς τοὺς πολυτελεῖς τάφους τῶν ἰδιωτικῶν ταμείων, δὲν χρησιμεύουσιν, εἰ μὴ εἰς τὸ καὶ κολακεύουσιν ἢ τὴν πολυτέλειαν ἐνὸς ἡγεμόνος, ἢ τὴν φιλοτιμίαν ἐνὸς περιηγητοῦ, ἂν, λέγω, αὐτὰ τὰ καθ' ἑκάστην ἀνορυπτόμενα πολύτιμα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος ἤθελαν συναχθῆναι εἰς ἓνα κοινὸν Μουσεῖον, ἐπίτηδες οἰκοδομημένον εἰς ἓνα τόπον καὶ μάλιστα μίαν νῆσον τῆς Ἑλλάδος, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀρμόδιον, τὸ ὁποῖον ὡς ἓνα μέν ἐν Δελφοῖς χρησθήριον τοῦ Μουσηγέτου Ἀπόλλωνος ἠμποροῦσαν εὐκόλως ὅλοι οἱ φίλοι τῶν Μουσῶν νὰ συμβουλευνται περὶ πάσης καὶ παντοίας ἰδέας τῆς ἀρχαιολογίας. Ὁ αἴθριος οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος· ἡ εὐκρασία τοῦ κλίματος· τὸ εὐγενὲς τοῦ ἀέρος· ἡ ξηρασία τῆς γῆς· ὅλα συντελοῦν εἰς μίαν αἰώνιον καὶ ἀδιάφθορον διατήρησιν τῶν δημοσίων ἐκείνων κειμηλίων. Ἡ ἰλαρότης τοῦ ἤθους· ἡ ἀπλότης τοῦ ἔθους· ἡ εὐπορία τῶν πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ἡ εὐγενικὴ τῶν κατοίκων φιλοξενία, ἤθελαν ἐπιχωρηθῆναι εὐκολώτατα μέσα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πλέον ἐνδεεῖς μαθητάς εἰς τὸ νὰ ἐξασκοῦνται ἐλευθέρως, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ τεράσια ἐκείνα παραδείγματα τῆς φυσικῆς ἐντελείας τῶν τεχνῶν· οἱ ἀρχαιολόγοι ἠμποροῦσαν χωρὶς πολλὰ ἔξοδα νὰ γυμνάζουσιν τὴν περιέργειάν των, περικυκλωμένοι ἀπὸ ὅλα τὰ σωζόμενα σημεῖα τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ Εὐγενεῖς τῆς Εὐρώπης, τῶν ὁποίων ἡ πολυτέλεια δὲν εὐρίσκει ὄρους ἀναλόγους μὲ τὴν ἐλευθεριότητα τῶν φρονημάτων τους, ἠμποροῦσαν νὰ χορτάσθουν περιφανῶς ὅλην των τὴν πολυτέλειαν συντελοῦντες εἰς τὴν ἀποκατάστασιν καὶ σύστασιν ἐνὸς

τοιούτου παγκοσμίου Μουσείου· τέλος πάντων αὐτοὶ οἱ τῆς Εὐρώπης μεγαλοπρεπέστατοι Ἡγεμόνες ἤθελαν προσθέσῃ εἰς τὴν δόξαν τῆς μεγαλειότητός των τὸν εὐκλεέστερον τίτλον τοῦ νὰ εἶναι καὶ νὰ γνωρίζονται κατὰ κοινὴν συνθήκην ἐγγυηταὶ καὶ προσάται τῆς ἀσύλου διατηρήσεως τῶν δημοσίων ἐκείνων κτημάτων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ λογίζωνται ὡς μία ἄσυλος, καὶ ἀναπόσπαστος ἰδιοκτησία ὅλων τῶν αἰῶνων καὶ ὅλων τῶν πεπολιτευμένων ἔθνων.

Ἄλλ' εἶναι ἴσως τις ἀπ' αἰῶνος προωρισμένος ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ αὐτὸ τὸ πρὸς κλέος τῆς ἀνθρωπότητος μεγαλοπρεπὲς κατόρθωμα!

(6) Σελ. 46. Εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος σώζεται μέχρι τῆς σήμερον μεταξὺ τῶν ποιμένων ἓνας ἀρχαιότατος τρόπος Ἠλεκτρισμοῦ, καθ' ὃν τρίβοντες δύο κομμάτια ξύλου νωποῦ ξεφλουδισμένου τὸ ἓν διὰ τοῦ ἄλλου, μὲ ἄκραν ὀξύτητα, καὶ σφοδρότητα, ἐξάπτουν τὸ φλογιστικὸν θερμὸν, ὅπερ *Calorique rayonnant*, παρὰ τοῖς νεωτέροις χυμικοῖς ἐρμηνεύεται, μ' ὅλον ὀποῦ, κατὰ τὰς φυσικὰς παρατηρήσεις, τὸ ξύλον εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ἥττον μεταδοτικὰ σώματα τοῦ φλογιστικῆς θερμῆς. Τὴν δὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ φλογιστικοῦ σπινθηρὸς ἀναπτομένην φωτιάν τὴν δοξάζουν οἱ ποιμένες ἐκεῖνοι ὡς προφυλακτικὴν τῆς ἐπιζωοτίου ἀρρώστιας, καὶ σωσικὴν τῶν ποιμνίων τους. Ὅθεν καὶ τὴν ἀνάπτουν, ἂν δὲν λανθάνωμαι, κατ' ἔτος, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀναμφιβόλως ὅμως μίαν τῶν ἐπισήμων ἐτησίων δεσποτικῶν ἐορτῶν. Τίς οἶδε πόθεν, καὶ πῶς ἐπεκράτησεν αὐτὴ ἡ συνήθεια!

(7) Σελ. αὐτ. Παράδοξον εἶναι πῶς ὁ Στράβων, καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς διαφόρως ἀναφέρουν τὴν τοῦ Δευκαλίωνος μυθολογούμενην γεννησιν, ὃ μὲν ἐξιγορῶν αὐτόν υἱὸν Προμηθεῖος καὶ Πανδώρας, οὗ ἕνεκα λέγει (βιβλ. 9. σελ. 677. Amstelod. 1707) καὶ τὴν ἣν ἔλαχε πρὸς Νότον μοῖραν τῆς Θεσσαλίας Πανδώραν ἐκάλεσεν ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὃ δὲ (Ῥώμ. Ἀρχ. βιβ. α. σελ. 47.) Υἱὸν Προμηθεῖος μητρὸς δὲ Κλυμένης τῆς Ὠκεανοῦ ὀνομάζει τὸν Δευκαλίωνα, ἐν ᾧ ὁ τῆς Ἑλληνικῆς Θεογονίας πατὴρ Ἡσίοδος ῥητῶς μυθολογεῖ, περὶ μὲν τῆς Κλυμένης, ὅτι ἥτον γυναῖκα τοῦ Ἰαπετοῦ, καὶ μῆτηρ τοῦ Προμηθεῖος, πατὴρ τοῦ Δευκαλίωνος, ὡς αὐτολεξεῖ τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ ἀνεφέραμεν, περὶ δὲ τῆς Πανδώρας, ἣν

..... πάντες ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες

Δῶρον ἐδώρησαν, πῆμ' ἀνδράσιν ἀλφειστήσιν.

ῥητῶς λέγει ὁ ποιητής (ἔργ. καὶ ἡμ. σ. 83).

Αὐτὰρ ἔπει δόλον αἶπὺν ἀμήχανον ἔξετέλεσεν
 Εἰς Ἐπιμηθεά πέμπε Πατὴρ κλυτὸν Ἀργειφόντην
 Δῶρον ἄγοντα θεῶν ταχὺν ἄγγελον. Οὐδ' Ἐπιμηθεὺς
 Ἐφφράσασθ' ὡς οἱ ἔειπε Προμηθεὺς, μήποτε δῶρον
 Δέξασθαι πάρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν
 Ἐξοπίσω, μήπου τι κακὸν θνητοῖσι γένηται.
 Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ', ἐνόησε.

ἐξ ᾧ ἀναντιρρήτως ὁμολογεῖται ὅτι ὁ Ποιητής τῷ Ἐπιμηθεῖ ἀποδίδει εἰς γυναῖκα τὴν Πανδώραν. Ὡς ἀδέσποτος πάντῃ ἀποβαίνει ἡ περὶ τούτου δοῦσα καὶ τοῦ Στραβῶνος, καὶ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς.

(7 bis) Σελ. 56. — Ὅρα τὰ περὶ γλώσσης Πελασγῶν ἐν σημ. α.

(8) Σελ. 70. Οἱ ξένοι Ἑλληνισαί, ἐν αἷς καὶ ὁ Γερμανὸς Καίπεν, τῶν ὁποίων τὰς ἐξηγήσεις τὰς Θεωροῦν οἱ καθ' ἡμᾶς νεολόγοι ὑποκορισαί ὡς χρησμούς τοῦ Ἀπόλλωνος, δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ὅτι εἶναι ξένοι, μὴ γνωρίζοντες εἰ μὴ κατὰ μελέτην καὶ Θεωρίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὰς ιδιότητας, ἀποδίδουν αὐτὴν τὴν παρά τοῦ Ποιητοῦ διαίρεσιν τῆς διαλέκτου εἰς τὸ ἀρχαιότερον, ἢ μεταγενέστερον τῶν ὀνομάτων, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Καίπεν, ὅς τις καὶ τὸ, ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν, κόμμα τῆς φράσεως τοῦ Πλάτωνος, τὸ ἐκλαμβάνει ὡς ἀξιωματικὴν μαρτυρίαν τῆς γνώμης του, καθ' ἣν ἀποφαινεται ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ἄλλοι παλαιοὶ ποιηταὶ δυσὶν ὀνόμασι τὰ αὐτὰ πρόσωπα ἢ πράγματα ὀνομάζουσι, ᾧ τὸ μὲν ἀρχαιότερον τὸ ἀναφέρουσι εἰς τοὺς Θεοὺς, τὸ δὲ νεώτερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἐσοχάσθη ὁμοῦς ὁ πολυμαθὴς ἐξηγητὴς ὅτι ὁ Πλάτων δὲν λέγει ὅτι τὸ ὄνομα, ὃ Θεοὶ καλοῦσι τὸν ἔρωτα, προέρχεται ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν, ἀλλ' ὅτι οἱ σίχοι, ἐν αἷς τὸ ὄνομα ἐκείνο ἀναφέρεται, εἶναι ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν. Ἴδου ἡ φράσις τοῦ Πλάτωνος, τὴν ὁποίαν καὶ ἀνωτέρω αὐτολεξεὶ ἀνεφέραμεν «Τοῦτο δὴ τὸ πάθος» (λέγει), τουτέστι τὸν ἔρωτα, ἀνθρώποι μὲν ἔρωτα ὀνομάζουσι, Θεοὶ δὲ ὃ καλοῦσιν ἀκούσας, εἰκότως διὰ νεότητα, γελάσεις». Καὶ ἰδοὺ Θετικῶς ἡ διαφορὰ τῶν δύο ὀνομάτων. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Συγγραφεὺς ὡς μαρτυρίαν, ὅτι λέγουσι τινὲς τῶν Ὀμηρίδων, ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν, δύο ἔπη εἰς τὸν ἔρωτα, τὰ ὁποῖα δύο ἔπη αὐτολεξεὶ τὰ ἀναφέρει, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθησαν. Ποῖος λοιπὸν δὲν ἐννοεῖ ἀδιεξήκτως αὐτὴν τὴν φράσιν τοῦ Πλάτωνος, ἐν ἣ τὸ, ἐκ τῶν ἀπο-

Θέτων ἐπῶν, ὡς ἐν παρενθήκῃ κόμμα, ἀνάγεται εἰς τὰ ἄπερ οἱ Ὀμηρίδες λέγουσι δύο ἔπη, τὰ ὑποῖα εἶναι ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν, δι' ὧν διακρίνεται ἡ διαφορὰ τῶν δύο ὀνομάτων, τῶν ὑποίων, τὸ μὲν εἶναι τῆς διαλέκτου τῶν Θεῶν, τὸ δὲ τῆς τῶν ἀνθρώπων, ὅχι καθ' ὅτι τὸ ἐν εἶναι ἀρχαιότερον, τὸ δὲ μεταγενέστερον, ἀλλὰ καθ' ὅτι τὸ μὲν εἶναι ἐγκριτώτερον, τὸ δὲ δημοτικώτερον.

Ἀλλὰ καὶ τούτου κατὰ χάριν φιλοξενίας δοθέντος· ἡ γὰρ ἀλήθεια δὲν εἶναι πρὸς τὰς λέξεις ἀμείλικτος. Τίς ἢ ἀμφιβολία ὅτι πρὸς ἐν ἔθνος ὁποῦ ἔχει πολίτευμα, καὶ τάξεις ἐν τῷ πολιτεύματι, καὶ ἀκολούθως εἰς τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα τῶν προγόνων τοῦ ἐναμφρύνεται, τὸ ἀρχαιότερον θεωρεῖται ὡς σεβασμιώτερον, καὶ ἀκολούθως εὐγενικώτερον; ἢ μήπως καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι αὐτὸ τοῦτο δὲν πάσχομεν; καὶ κατὰ τοῦτον ἄρα τὸν λόγον, οὐχ ἦττον ἡ διαφορὰ τῆς εὐγενικῆς διαλέκτου ἀπὸ τῆν δημοτικὴν διακρίνεται, καὶ αὐτὴ ἡ διαφορὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ὀνομάτων, ὡς Θειοτέρων, καὶ τῶν μεταγενεστέρων, ὡς δημοτικῶν, καθ' ὁμολογίαν κοινὴν, ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῆς σήμερον. Αὐτὴν μᾶς ἐρμηνεύει θετικῶς ὁ Πατὴρ τῆς ποιήσεως· ὅπερ εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν ζητούμενον.

Μὰ τέλος πάντων, καὶ καθ' ὅσον ἠμποροῦμεν ἐκ τῶν ὑσέρων νὰ κρίνωμεν, αὐτὸς ὁ ἀνθρώπειος τρόπος δὲν μᾶς ὑπαγορεύει ὅτι, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσης, οὐκ ἐνδέχεται οἱ ψαράδες τῆς Ἴου νὰ ἀμιλοῦσαν τὴν διάλεκτον τοῦ Ὀμήρου, οὐδὲ οἱ Γεωργοὶ τῆς Βοιωτίας τὴν διάλεκτον τοῦ Ἡσιόδου;

(9) Σελ. 77. Ὁ πολυμαθὴς μεταφραστὴς τοῦ Ἡροδότου λαρσέ (Larchet) ἐν τῷ ὀνόματι Γελέοντες ὑποσημειοῖ ὅτι « εἰς ὅλας τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἡροδότου πρὸ τῆς τοῦ Γρονουβίου (éd. de Gronouii, 1761) εὐρίσκεται Γελέοντας. Αὐτὸς ὅμως ὁ σοφὸς ἐκδότης γράφει Τελέοντας, καθ' ὅτι ἡ λέξις αὐτὴ εὐρίσκεται παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σόλωνος, καὶ ἐν τοῖς τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν λέξιν Αἰγιόχρεως. Ἄς προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι αὐτὴ ἡ λέξις Τελέοντας, εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸν Εὐριπίδην, ἐν Ἴωνι.

Τελέων μὲν ἔσαι πρῶτος.

ἐπιφέρει ὅμως ὁ μεταφραστὴς, ὅτι « ἡ τῆς Κυζίκου πλάκα, τὴν ὁποῖαν » ἀναφέρει ὁ Κάυλος, ὀρίζει τὴν λέξιν, Γελέοντες. Τί δὲ σημαίνει » τὸ Γελέοντες; ὁ Πλουτάρχος, ὅστις ἐκφέρει Τελέοντες, ὑπο-

» Ζέτει ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ γεωργοί. Πόθεν ὅμως παράγει αὐτὴν τὴν
 » σημασίαν τῆς λέξεως; τὸ ἔννομα αὐτὸ ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὰς ἐπισή-
 » μους ἐκείνας γενεάς, ἐξ ὧν κατ' ἐκλογὴν ἐδιωρίζοντο οἱ ἄρχοντες,
 » οἱ ὁποῖοι καὶ οἱ ἐντέλει ὠνομάζοντο ἕως τὸν καιρὸν τοῦ Θησεώς,
 » καὶ τοῦ Σόλωνος, καθὼς ὁ αὐτὸς Πλούταρχος μαρτυρεῖ.

» Ἡ λέξις λοιπὸν Γελέοντες, ὡς ἀρχαϊκὴ, δὲν παράγεται, ὡς
 » φαίνεται, ἀπὸ τοῦ γῆ, καθὼς ἐνδέχεται τις νὰ ὑποθέσῃ, ἐπειδὴ
 » καὶ ὁ δῆμος αὐτὸς ἦτον ὁ πρότερος καὶ περιφανέστερος τῶν ἄλλων
 » καὶ ἐν Κυζίκῳ, καὶ ἐν Ἀθήναις. Οἱ παλαιοὶ ἔλεγον, καθὼς ἐξηγεῖ
 » ὁ Ἡσύχιος, Γελεῖν ἀντὶ τοῦ λαμπρύνειν. Καὶ τὸ Γελαῖν δὲ ἐνίοτε
 » ἐπὶ τοιαύτῃ ἐκλαμβάνετο σημασίᾳ. Ὄθεν ἡ λέξις Γέλοντες ἠμπορεῖ
 » νὰ ἐκληφθῆ ἀντὶ τοῦ ἐκλαμπροῦ, περιφανεῖς, ἦτοι οἱ εὐγενεῖς, καὶ
 » ἀκολούθως τὸ Γέλοντες εἶναι ταυτοσημαντὸν τοῦ Γελέοντες. »

Αὐτὴν τὴν εὐφραδέατην ἐξηγήσιν τοῦ Γάλλου μεταφραστοῦ, τὴν ὁποίαν
 αὐτολεξεῖ μεταφράζομεν, κατὰ δύο λόγους μᾶς ἔδοξε νὰ τὴν ἀναφέ-
 ρωμεν.

Ἄ. Καθ' ὅτι συντελεῖ κυρίως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἐν
 τῷ πολιτεύματι τάξεων, ἡ ὁποία ἐπεκράτησεν ἀπ' ἀρχῆς καὶ εἰς αὐτὰ
 τὰ ἀρχαιότερα ἔθνη ὅτε εἰς ἔθνικὸν πολίτευμα συνεσῆθησαν.

Καὶ β'. Καθ' ὅτι χρησιμεύει πρὸς ἐνδειξιν τῆς ἀνοσιᾶς μερικῶν
 νεωτέρων ἐκδότων τῶν παλαιῶν συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀυθάθειαν
 τολμοῦν νὰ διορθῶνουν κατὰ τὴν φαντασίαν των τὸ κείμενον τοῦ
 συγγραφέως ὅπου ἐκδίδουν, χωρὶς νὰ ἐννοοῦν τὴν κυρίως σημασίαν
 τῶν λέξεων. Ἐν τούτοις πρὸς σύσασιν τῆς σημασίας τοῦ Γελεῖν, ἃς
 προσθέσωμεν ὅτι οὐ μόνον ὁ Ἡσύχιος ἐξηγεῖ Γελεῖν, λάμπειν, ἀνθεῖν.
 Καὶ Γέλαν, αὐγὴν Ἡλίου, καὶ Γέλεα, συνώνυμον τοῦ Τέλεα, ἐφ' ᾧ
 ὁ σχολιαστὴς ὑποσημειοῖ, ὡς καὶ Γέγγει καὶ τέγγει. Γέλγη, καὶ
 τέλγη, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐστάθιος (σελ. 159. καὶ 1188. ἐκδ. Ῥώμ.) σημειοῖ
 « Γελαῖν λέγεται ἡ γῆ ἀντὶ τοῦ περιεσφράπτεσθαι τῇ διαχύσει, καὶ
 » ἰλαρότητι τοῦ ἀέρος. Ὁμοίως καὶ ἀήρ, καὶ ἡμέρα, καὶ θάλασσα
 » Γελαῖν λέγονται τροπικῶς. »

Ἐκ τούτου τοῦ Γελεῖν ὡς φαίνεται γίνεται τὸ παρ' ἡμῖν ἐν κοινῇ
 χρήσει γιαλίζει, ἦτοι λάμπει, ὅπερ εἶναι τῶν μυρίων σωζομένων
 σημείων τῆς ἀρχαιότητος τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς διαλέκτου. Καθὼς
 καὶ τὸ πασρεύειν ἀπὸ τοῦ ἀπασράπτειν.

Ὁ δὲ Πολυδεύκης εἰς τὸ ὁμομασικόν του. βιβλ. η. κεφ. 9. τμῆμ. λα.
 σημειοῖ. « Ἀπὸ δὲ τῶν Ἴωνος παιδῶν ἐπὶ Ἐρεχθίδος, Τελέοντες,

» Ὀπλητες, Αἰγικόρες, Ἀργάδεις. » Ἐφ' οἷς ἐπιφέρει. « Οἱ Φυλοβα-
 » σιλῆις ἐξ Εὐπατριδῶν ὄντες, μάλιστα τῶν ἱερῶν ἐπεμελοῦντο, συνε-
 » δρέοντες ἐν τῷ βασιλείῳ τῷ παρά τὸ βουκολεῖον. Ὅτε μέντοι
 » τέσσαρες ἦσαν αἱ φυλαί, εἰς τρία μέρη ἐκάσῃ διήρητο. Καὶ τὸ
 » μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο Τριττὺς, καὶ ἔθνος, καὶ φατρία. Ἐκώσου
 » δὲ ἔθλους γένη τριάκοντα, ἐξ ἀνδρῶν τοσοῦτων, ἃ ἐκαλεῖτο Τρια-
 » κάδες, καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ γένους, Γενῆται, καὶ Ὀμογάλακτες,
 » γένει μὲν οὐ προσήκοντες, ἐκ δὲ τῆς Συνόδου οὕτω προσαγορευό-
 » μενοι. Τρία δὲ ἦν τὰ ἔθνη πάλαι, Εὐπατρίδαι, Γεωμόροι, Δη-
 » μιουργοί. »

Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος ἐν λέξει Αἰγικόρεως, ἐξηγεῖ. Αἰγικορεῖς
 « οὐκ ἔστι δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὡς τινες, ἀλλὰ φυλὴ παλαιά, μία
 » τῶν τεσσάρων τῶν ἀπὸ Ἰωνος. Τέσσαρες δ' ἐξ αὐτῶν, Αἰγικορεῖς,
 » Ἀργαδεῖς, Τελέοντες, Ὀπλίται. Ἡ φυλὴ τοίνυν Αἰγικορίς.

Εἰς δὲ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἡροδότου πρὸ τῆς τοῦ Γρονοβίου εὕρισκεται,
 Γελέοντας, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη. « Ἐσσοῦμενος δὲ ὁ Κλεμ-
 » σθένης, τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. Μετὰ δὲ, τετραφύλους ἔοντας
 » Ἀθηναίους, δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἰωνος παίδων Γελέοντος, καὶ
 » Αἰγικόρεος, καὶ Ἀργάδεω, καὶ Ὀπλήτος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας.
 » Ἡροδ. βιβ. ε. § 66.

Παρ' Εὐριπίδῃ δὲ ἐν Ἴωνι. σ. 1575, κτ. ἐκδοσις Παύλου Στε-
 φάνου 1611, Τελέων γράφεται τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου υἱοῦ τοῦ
 Ἰωνος, ὡς ὁ χρησμὸς ὀρίζει

Οἱ τοῦδε γὰρ

Παῖδες γενόμενοι τέσσαρες, ρίζης μιᾶς,
 Ἐπώνυμοι γῆς, κάπιφυλίου χθονὸς
 Λαῶν ἔσονται, σκόπελον οὐ ναίουσ' ἐμόν
 Τελέων μὲν ἔσαι πρῶτος, εἴτα δεύτερος,
 Ὅ πάντες ἀργολῆς τ' ἐμῆς ἀπ' Αἰγίδος
 Ἐμφυλον ἔξουσ' Αἰγικορεῖς. . . . .

Ἡ δὲ Λατινικὴ μετάφρασις ἔχει οὕτως,

Geleon quidem primus erit. Deinde secundum (*Ionis F.*)

Hopletè (*tertium*), Argades, et (*quartum denominatum*) à mea
 Ægide

Ægicoreis habebunt tribulem (ac suæ tribus principem). . .

Ὁ δὲ Πλούταρχος, ἐν βίῳ Σόλωνος, ἐκδοσις Ἐνρίκου Στεφάνου,
 Τελέοντας ἐκφέρει, καὶ ὄχι Γελέοντας « Καὶ τὰς φυλάς εἰσιν οἱ λέ-

» γοντες οὐκ ἀπὸ τῶν Ἰωνος υἰῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν γενεῶν εἰς ἃ διηρέ-
 » θησαν οἱ βίοι, τὸ πρῶτον ὠνομάσθαι, τὸ μὲν μάχιμον Ὀπλίτας,
 » τὸ δὲ Ἐργατικὸν Ἐργάδεις· οὐκ εἰ δὲ τῶν λοιπῶν Τελέοντας μὲν,
 » τοὺς γεωργούς, Αἰγικορεῖς δὲ τοὺς ἐπὶ νομαῖς καὶ προβατείαις δια-
 » τρίβοντας». Πρῶτος δὲ καὶ μόνος αὐτὸς ὁ Συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος
 εἰς πολλὰς ἐρμηνείας παρὰ τοῖς ἀκριβεστέροις δὲν ἐγκρίνεται, ἐφαν-
 τάσθη νὰ ἐξηγήσῃ Γεωργούς τοὺς Τελέοντας, ἢ ὅπερ ταυτὸν Γε-
 λέοντας. Δὲν μετέβαλεν ὅμως τὸ παρὰ πᾶσι τοῖς σωζομένοις ἀναφε-
 ρόμενον ἀρχαῖον ὄνομα. Πόθεν δὲ παρέλαβεν αὐτὴν τὴν σημασίαν
 τοῦ ὀνόματος ὁ Πλούταρχος, καθὼς μετὰ λόγου ἀπορεῖ ὁ βασιλευσ-
 σατος Λαρσέ, εἶναι ἄδηλον.

Ὁ νέος ἐκδότης τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου, εἰς τὴν ἀτελεστάτην
 συλλογὴν τὴν πολυτελῶς ἙΛΛΗΝΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ ἐπιγραφομένην,
 τομ. γ', αὐτοσχεδῶς ἐκλαμβάνωντας τὴν ἐξηγήσιν τοῦ Πλουτάρχου
 ὡς ἐπικρατεστάτην αὐθεντεῖαν λόγου, χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ
 ἐξετάσῃ τὴν ἀρχὴν, ἢ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τοῦ ὀνόματος, ἀδι-
 σκίτως μετέβαλε τὴν γραφὴν, καὶ τὸ ἀρχαῖον διεφθαιρεν ὄνομα,
 μετατρέψας μὲ αὐτοκρατορικὴν ὀνοματοθεσίαν τὸ Τελέοντας εἰς Γε-
 δέοντας, διὰ νὰ συμφωνήσῃ ἡ λέξις μὲ τὴν τοῦ Πλουτάρχου ἐξηγήσιν.
 Ἐφ' ᾧ σημειοῖ, σελ. 421. » Οἱ πρὸ ἐμοῦ ἀντὶ τοῦ διηρημένου Γε-
 » δέοντας, ἢ (ὡς φέρεται ἐν τῇ Στεφανείῳ ἐκδόσει) Τελέοντας. Ὅπερ
 » ἕτεροι μεταποιεῖν δεῖν ὑπέλαβον εἰς τὸ Γελέοντας». Δὲν σημειοῖ
 ὅμως ὁ διορθωτὴς Φιλόσοφος εἰς ποίαν τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκδόσεων εὐ-
 ρίσκεται τὸ Γεδέοντας, καὶ μάλιστα ὡς γράφει διηρημένον, οὐδὲ μᾶς
 λέγει ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἕτεροι οἱ τινες μεταποιεῖν δεῖν ὑπέλα-
 βον τὸ Τελέοντας τῆς Στεφανείου ἐκδόσεως εἰς τὸ Γελέον-
 τας, ἐν ᾧ εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὰς μαρτυρίας, ἄς
 ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἀδικήτως τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ Τελέοντας καὶ
 Γελέοντας ἐπροφέρετο, ὡς Γέλεα, καὶ τέλεα κατὰ τὸν Ἡσύχιον. « Ἄλλ'
 » οὐδὲ γὰρ τοῦτο (λέγει) εὐπορὸν ἐστὶ νοῆσαι τί βούλεται τοῦνομα.
 Ὁμολογουμένως ἄρα συμπεραίνεται ὅτι δὲν ἐκοπίασεν ὁ Φιλόσοφος
 νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἀρχαίαν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, οὐδ' αὐτὴν τέλος
 πάντων τὴν εὐφυεστάτην ἐρμηνείαν τοῦ Λαρσέ κατεδέχθη ὡς φαίνεται
 νὰ ἀναγνώσῃ. Ὅθεν δικαίως ἀπορεῖ νὰ νοῆσῃ τί βούλεται τοῦ-
 νομα, διὸ τὸ αὐτοδημιούργητόν του ὄνομα πιθανολογῶν ἐπιφέρει·
 « εἰκὸς δὲ, ὁ καί τις τῶν πρὸ ἐμοῦ ὑπετόπασε, παρὰ τὸ γῆν θαίειν,
 » ὃ ἐστὶ μερίζεσθαι, ὡς εἶναι τοὺς Γεδέοντας, ἢ μᾶλλον Γεδαίοντας

» τοὺς αὐτοὺς τοῖς γεωμόροις, τούτεσι τοῖς Γεωργοῖς. Ἐξί δὲ τὸ αὐτὸ
 » ἔτυμον σώζοντας καὶ παρὰ τὸ γῆν δαίειν, ἤγουν τέμνειν, κόπ-
 » τειν, σχίζειν, ἐξηγεῖσθαι τοῦνομα. Δηλοῖ γάρ καὶ ταῦτα τὸ πολυ-
 » σήμαντον δαίω». Ὡς τῆς πολυσοφίας! τί ἀμφιβολία! ὅταν ὁ αὐ-
 τουργὸς ὀνοματοθέτης αὐτοδεσπότης μετατρέψῃ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα
 Τελέοντας ἢ Γελέοντας, εἰς Γεδέοντας, καὶ τοῦτο πάλιν εἰς Γεδαιόν-
 τας, ὁμολογουμένως ἔπεται ὡς δημιουργὸς νὰ γνωρίζῃ καὶ τὴν ἔτυμο-
 λογίαν, καθ' ἣν ἀδεῶς ἀπὸ τοῦ γῆν δαίειν τὸ ἐδημιούργησε. Τὸ ἀπαι-
 τοῦμενον ὅμως ἀπὸ ἑνὸς σεβάσμιον ἐκδότην καὶ διορθωτὴν τῶν πα-
 λαιῶν Συγγραφέων δὲν εἶναι τὸ νὰ πιθανολογήσῃ τὴν ἰδέαν τῶν
 λέξεων ἃς αὐτὸς αὐθαιρέτως τεχνουργεῖ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς
 λέξεις τοῦ Συγγραφέως, ἢ νὰ σημειώσῃ διὰ βασιλείας σκέψεως καὶ
 παραβολῆς ἀρχαιοτέρων χειρογράφων τὴν δοκοῦσαν διαφθοράν τῆς
 γραφῆς, καὶ ταύτην ἐν ὑποσημειώσει καὶ ὄχι αὐτοκρατορικῶς εἰς τὸ
 κείμενον πρὸς αἰώνιον τοῦ πρωτοτύπου διαφθοράν. Καθ' ὅτι ἂν ὅλοι
 οἱ ἐκδόται τῶν παλαιῶν Συγγραφέων ἤθελαν μιμηθῆ αὐτὸν τὸν λο-
 μεῶδη τρόπον τῆς αὐθαιρέτου διορθώσεως, μετ' ὀλίγους χρόνους δὲν
 θέλει μείνῃ κανένα πρωτότυπον κείμενον παλαιοῦ Συγγραφείως ἀνό-
 φευτον.

(10) Σελ. 80. Χοιρεάται. Ἐνδέχεται ἢ διὰ τοῦ οἰ γραφῆ νὰ εἶναι
 ἐσφαλμένη, καθ' ὅτι καταντᾷ ἡ λέξις ταυτοσήμαντος τοῦ Ἰάται. Πι-
 θανώτερον οὖν φαίνεται τὸ διὰ τοῦ εἰ, ὡς ἂν εἴη Χειρεάται· οὕτω
 γάρ τοὺς χειροτεχνήτας, καὶ Δημιουργοὺς, ἤθελε σημαίνει ἡ λέξις,
 ἢ καὶ ἀπλῶς τοὺς Ἐργάτας, ὅπερ ἀναλογεῖ μὲ τὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ
 δήμου διανομήν. Ἡ δὲ λέξις Ἐργάται, τάξιν δημοτικὴν σημαίνουσα
 σώζεται ἐν κοινῇ χρήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς σήμερον.

(13) Σελ. 84.

(14) Σελ. 114.

(15) Σελ. 119.

Κατὰ λάθος ἀντιγραφῆς ἐσημειώθησαν. Αἱ γὰρ
 περὶ τούτων σημειώσεις συμπεριλαμβάνονται εἰς
 τὰ τοῦ β', τόμου. Αὐτὸ δὲ τὸ ἐξ ἀπροσεξίας
 λάθος, καὶ τὴν ἀριθμητικὴν σειρὰν τῶν χοιρείων
 ἐσύγχυσεν. ἀλλ' ἀβλαβὲς τὸ λάθος. διὸ καὶ
 συγγνωσέον.

(14) Δίς. Σελ. 135. Τὸ περιεργότατον αὐτὸ σύγγραμμα τοῦ
 Λυδοῦ, περὶ Βασιλικῶν ὄφφικίων, ἐχαρίσθη χειρόγραφον παρὰ τοῦ
 μακαρίτου Αὐθέντου Κωνσταντίνου Μουρούζη ἐπὶ τῆς μεγάλης του
 Δραγομανίας τῷ Κόμητι Σουαζουήλ Πρέσβει τῆς Γαλλίας παρὰ τῆ

Ὁσμανικῆ Βασιλείᾳ. Ὁ Κόμης Σουαζουήλ τῷ ἐμπιστεύθη τῷ σφωτάτῳ Βιλλουαζῶν διὰ νὰ τὸ ἐκδώσῃ εἰς τύπον· ἀλλὰ τῆς Δημοκρατικῆς ἐπαναστάσεως τῆς Γαλλίας ἐπελθούσης, ὁ Βιλλουαζῶν παρημέλησε τὴν ἐκδοσιν καὶ τὸ χειρόγραφον ἐκράτησε. Μετὰ δὲ τὴν εἰς Παρίσι ἐπιστροφὴν του ὁ Κόμης Σουαζουήλ τὰ περὶ τούτου ἀνερευνήσας καὶ τὸ χειρόγραφον ἀνακτησάμενος, ὡς ἀληθῶς καὶ οὐκ ἐπιπλάσως Φιλέλλην, ἰδίους ἀναλώμασιν εἰς τύπον ἐξέδωκε.

(15) Σελ. 133. Κατὰ λάθος παραδρομῆς ἐγράφη εἰς τὸ κείμενον « θυρυχῶν υἱῶν, ἀντὶ ἀνεψιῶν, τοῦ τελευταίου Αυτοκράτορος τῶν Ρωμαίων Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. Ἦσαν γὰρ ἀνεψιοὶ τοῦ Αυτοκράτορος, υἱοὶ δὲ τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀδελφοῦ του, ὡς Ἰσορεῖ ὁ τῆς Βασιλείας μέγας Λογοθέτης Φραντζῆς βιβλ. δ. κεφ. κ. τοῦ χρονικοῦ του λέγων.

« Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ 1570. ἔτους (1465.) ὁ Δεσπότης
 » κύριος Θωμᾶς ἐμήνυσεν, ἵνα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ θυγάτηρ
 » ἐκεῖσε (εἰς Ῥώμην) ἀπέλθωσιν, ὅπου κάκεῖνος ἦν. Καὶ
 » ἐγένετο ὅτε ἀπεσώθησαν μετὰ νηὸς εἰς τὸν Ἀγκόνα, καὶ
 » μόνον ἤκουσεν ὅτι ἐν Ἀγκόνα παρεγένοντο ἐν Ῥώμῃ ὄν,
 » καὶ μὴ φθάσας ἰδεῖν αὐτὰ, μαΐου 16. ἐν Ῥώμῃ πρὸς Κύριον
 » ἐξεδήμησεν, ὑπάρχων ἐτῶν 75, καὶ πρὸς τι μικρὸν καὶ
 » ὄντων τῶν παιδῶν εἰς Ἀγκόνα, ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὁ Βησ-
 » σαρίων Καρδιναλῆς πρὸς τὸν παιδαγωγὸν αὐτῶν. »

Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ εἰρημένου Καρδιναλῆ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν προῤῥηθέντων παιδῶν εἰς Ἀγκόνα.

Εὐσπενέσατε ἄνερ καὶ ἡμῶν φίλτατε φίλων. Ἐδεξάμην καὶ πρότερον καὶ νῦν διὰ τοῦ Ἑρμητιανοῦ γράμματα τῆς εὐγενείας σου, πρὸς ἃ οὐκ ἀπεκρινάμην, ἀναμένων ἵνα γένηται τις ἀποκατάστασις εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν αὐθεντοπούλων. Ἐπειδὴ οὖν ἐγένετο, νῦν γράφω. Παραμυθεῖσθαι μὲν καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς αὐθεντοπούλους διὰ τὴν ἀφόρητον λύπην τοῦ μακαρίτου ἐκείνου καὶ ἀγίου δεσπότη, οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος καιροῦ. Διὸ παραιτήσωμαι τοῦτο τὰ νῦν. Γίνωσκε δὲ ὅτι ὁ ἀγιώτατος Πάπας διὰ παρακλήσεως φίλων τινῶν καὶ οἰκείας καλοφελείας, ἔταξε νὰ

διόη κάθε μῆνα τὰ αὐθεντόπουλα δουκάτα τριακόσια, ὡσπερ
 ἔδιδε καὶ τῷ ἁγίῳ Δεσπότη. Θέλει δὲ καὶ ὀρίζει ὁ ἁγιώτατος
 Πάπας, ἵνα τὰ μὲν διακόσια κατὰ μῆνα νὰ εἶναι διὰ τὰ τρία
 ἀδελφια ἐπίσης ἀνέγκυσα, νὰ ἐξοδιάζωνται εἰς τροφήν ἐκείνων,
 καὶ ἀνθρώπων ὑποχειρίων μικρῶν, ἕξ ἢ ἑπτὰ τοῦ καθ' ἑνός,
 καὶ εἰς ἀγοράν καὶ τροφήν ἀλόγων τεσσάρων τὸ ὀλιγώτερον,
 καὶ εἰς ῥόγαν τῶν αὐτῶν ὑποχειρίων, καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν
 αὐθεντοπούλων, νὰ εἶναι καλὰ ἐνδύματα, καὶ κάπου νὰ περισ-
 σεύση καὶ τίποτες τὸν καθ' ἕνα, διὰ νὰ βοηθηθῶσι κάπου εἰς
 ἀσθένειάν τους, ἢ εἰς ἄλλην ἀνάγκην. Καὶ τοῦτο θέλει ἵνα
 γένη ἐξάπαντος, καὶ νὰ μὴδὲν γένη ἀλλέως. Τὰ δὲ λοιπὰ
 ἑκατὸν δουκάτα τὸν μῆνα, ἤγουν χίλια καὶ διακόσια τὸν χρόνον,
 νὰ ἐξοδιάζωνται εἰς τινὰς ἄρχοντας καὶ καλὰ πρόσωπα ὅπου νὰ
 εἶναι κοντά των νὰ τὰ δουλεύουν, καὶ νὰ τὰ συντροφιᾶζουν,
 καὶ νὰ τὰ φυλάττουσιν. Ἀκούσας δὲ ὁ ἁγιώτατος Πάπας τὸ
 πόσοι εἶναι αὐτοῦ ὑπερεθαύμασε καὶ καταγινώσκεται μας. Καὶ
 γὰρ ἐὰν εἰς τὸν αὐθέντην τὸν μακαρισμένον ἐκεῖνον τοιοῦτον
 ἀνθρώπον, ἐθαύμαζον πῶς εἶχεν ἐδῶ τόσους καὶ ἐκατηγόρου
 τον, ὅτι εἰς ξενιτεῖαν νὰ θρέφῃ τόσους μὲ ξένα δουκάτα, καὶ
 ξέναις ἐλπίδαις, πόσον μᾶλλον τώρα ὅπου ἤλθον καὶ ἄλλοι
 πλειότεροι παρὰ ὅπου ἦσαν ἐδῶ καταγινώσκονται τον καὶ κατη-
 γοροῦσι τον. Καὶ μάλιστα εἰς αὐθεντόπουλα νέα καὶ ὄρφανὰ,
 ὅπου οὐδὲ ἀξίωμα, οὐδὲ ὄνομα, οὐδὲ φήμην ἔχουσι. Καὶ οὐ
 μόνον καταγινώσκονται των, ἀμὴ οὐδὲ βούλονται νὰ ἐξοδιά-
 ζωσιν ἕνα τορνέσιον πλέον. Καὶ ἄμποτες μᾶς τὸ ἔταξαν νὰ τὸ
 φυλάξωσι πλείως καὶ νὰ μὴδὲν μεταβληθῶσιν, ὡσπερ ἐποίησαν
 καὶ ἄλλοτε. Δι' αὐτὸ εἶναι χρεῖα νὰ φροντίξῃ ἡ εὐγενείαςου
 μετὰ τοῦ ἀρχόντου τοῦ Κριτοπούλου τοῦ Ἰατροῦ τοῦτο, ὅπου
 κατὰ τὸ παρὸν ἔχετε τὴν φροντίδα τῶν αὐθεντοπούλων. Ἐπα-
 νασήσωμεν τίς νὰ τὰ διοικῆ, ἢ τίς εἶναι ἀναγκαίως νὰ κρατηθῆ

καὶ μετὰ ταῦτα θέλουσι μερισθῶν μετὰ βουλῆς ἐδικῆς μας εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσιν ἀπομένειν. Ἐμένα γοῦν προηγουμένως φαίνεται με ὡς ἀναγκαιώτατον ὅπου οὐδὲν ἠμπορεῖ νὰ λείψῃ· πρῶτον ὁ ἰατρός, δεύτερον ὁ διδάσκαλος Ἕλληνας, τρίτον ὁ διδάσκαλος Λατῖνος, τέταρτον Δραγουμάνος, οὗτοι εἰσὶν ἀναγκαιώτατοι καὶ οὐδὲν ἠμπορεῖ νὰ λείψωσιν. Ἐπι δὲ καὶ εἰς ἡ δύο παπάδες Λατῖνοι εἶναι ἀναγκαιώτατοι διὰ νὰ ψάλλωσι λειτουργίαν Λατινικὴν συνεχῶς. Εἶναι γὰρ χρειὰ νὰ ζῶσι τὰ παιδιά Λατινικῶς, ὡσπερ ἐβούλετο καὶ ὁ μακαρισμένος πατήρ των. Καὶ οἱ ἄρχοντες ὅπου θέλωσιν εἶσθαι μετ' ἐκείνους, εἶναι χρειὰ νὰ προσέχωνται εἰς τοῦτο, νὰ μηδὲν φεύγωσιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα, ὡσάν τὸ ἐποίησαν εἰς τὴν σράταν ὅπου εἶρχεσθε, διότι ἂν φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι χρειὰ νὰ φεύγωσι καὶ ἀπὸ τὴν Φραγγίαν. Οὐδὲ τινὰς γὰρ θέλει ἀνδρωπον ὅπου τὸν ὀνομάζει ἄπισον, καὶ αἰρετικόν, καὶ ἀποσρέφεται τὸν φανερά. Ἀφ' οὔτου γοῦν τοῦτοι οἱ ἀναγκαῖοι τοὺς εἶπαμεν νὰ κατασαθῶσι, καὶ σηθῆ τὸ μερτικόν των, τότε θέλει εἶσθε. Τοῦτο δὲ θέλω τὸ κοιτάξειν ἐγὼ ἐδῶ, καὶ θέλω τοὺς κατασήσειν, τότε θέλετε ἰδεῖν τὸ ὑπόλοιπον πόσον εἶναι, καὶ πόσον ἀπομένει ἀπὸ τὰ ἀσ' φλωρία. Καὶ τότε ἡ εὐγενεία σας ὅλοι ἀντάμα θέλετε ἀποκατασήσειν τίς νὰ ἀπομείνη, καὶ τί νὰ ἔχη ὁ καθ' εἰς μετὰ βουλῆς ἡμετέρας. Ἐμένα οὖν φαίνεται μου, ὅτι ὅσον εἶναι πλείονες καὶ ἐλαφρώτεροι ὅπου μέλλουν νὰ ἀρκεθοῦν με ὀλίγον ὁ καθεὶς, εἶναι δὲ ἄλλως χρήσιμοι, τόσον θέλει εἶσθαι κάλλιον, διότι θέλουσιν ἔχειν τὰ παιδιά πλείονα συντροφίαν, καὶ πλείονα δουλοσύνην, καὶ πλείονα τιμὴν. Ὅμως τοῦτο θέλομεν τὸ σκέψασθαι ἀντάμα, καὶ θέλομεν ποιήσειν τὸ κάλλιον. Ἡ εὐγενεία σου εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ὡσπερ διοικητῆς τῶν παιδίων μετὰ τοῦ Κριτοπούλου. Εἶναι γοῦν ἀνάγκη πρὸ πάντων νὰ φροντί-

σητε τὴν παιδείυσίν των, καὶ τὰ ἤθη των. Νὰ γίνουσι καλὰ καὶ πεπαιδευμένα ἂν θέλετε νὰ ἔχουσι τιμὴν ἐδῶ, εἰ δὲ μὴ θέλουσι τὰ καταφρονήσει καὶ αὐτὰ, καὶ ἐσαῶς ἐδῶ, καὶ οὐδὲ σραφεῖν θέλουσι νὰ σᾶς ἰδοῦν. Μὲ τὸν μακαρίτην τὸν αὐθύτην τὸν πατέρα τους ἐσυντύχαμεν περὶ τούτου. Καὶ ἐκεῖνος ἐβούλετο νὰ τὰ ἐνδύσῃ καὶ νὰ ποιήσῃ νὰ ζοῦν φράγγικα παντελῶς, ἤγουσι νὰ ἀκολουθοῦσι τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πάντα ὡσάν Λατῖνοι καὶ ὄχι ἀλλέως, νὰ ἐνδύνωνται λατινικῶς, νὰ μάθουσι νὰ γονατίζουν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ Πάπα καὶ Καρδινάλιους καὶ τοὺς ἄλλους αὐθέντας, νὰ ἀποσκεπάζωνται τὸ κεφάλιν τους. Νὰ τιμῶσι τοὺς χαιρετῶντας αὐτούς, ὅταν ὑπάγουσι νὰ ἰδοῦν Καρδινάλην ἢ ἄλλον ὅμοιον αὐθέντην. Νὰ μηδὲν καθίζουσι ποσῶς, ἀμὴ νὰ γονατίζουν. Καὶ ἀπέκη ὅταν τοὺς εἶπῃ ἐκεῖνος, νὰ συκοθοῦσιν. Ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι καὶ πολλάκις ἂν τοὺς τὸ εἶπωσι νὰ μηδὲν καθήσωσιν. Αὐτὰ οὖν ὅλα ἐνθυμᾶσθε τα νὰ τοὺς νουθετήσετε καὶ νὰ τοὺς παιδεύσετε καλὰ. Ἐτι ποιήσετε ὅτι τὸ βᾶδισμὰ τους νὰ εἶναι σεμνὸν καὶ τίμιον, ἢ ὁμιλία τους χρησιμωτάτη καὶ ἢ φωνὴ τους νὰ εἶναι μετρία, καὶ ἡρεμία, τὸ βλέμμα τους προσεκτικὸν, νὰ μηδὲν χάσκωσι ἐδῶθεν κἀκεῖθεν. Ἄς τιμοῦν πάντας, ἄς ἀγαποῦν πάντας, ἄς συντυχένωσι πάντας καὶ τοὺς ἐδικούς των καὶ τοὺς ξένους μετὰ τιμῆς. Μηδὲν εἶναι ἀλαζονικοὶ, ἄς εἶναι ταπεινοί, καὶ ἡρεμοὶ· καὶ μηδὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι βασιλέως ἀπόγονοι, ἀμὴ ἄς ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι διωγμένοι ἀπὸ τὸν τόπον των ὄρφανοί, ξένοι, ὀλόπτωχοι. Ὅτι εἶναι χρεῖα νὰ ζοῦν ἀπὸ ξένα χέρια. Καὶ ὅτι ἂν δὲν ἔχωσι ἀρετὴν, ἂν οὐδὲν εἶναι φρόνημοι, ἂν οὐδὲν εἶναι ταπεινοί, ἂν οὐδὲν τιμῶσι πάντας, οὐδὲ τοὺς θέλουσι τιμῆσει οἱ ἄλλοι, ἀμὴ θέλουσι τοὺς ἀποσρέφουσι πάντες. Αὐτὰ οὖν ὅλα φρόντισέ τα καλὰ ἢ εὐγενείας μετὰ καὶ τοῦ Κριτοπούλου. Ἐπειδὴ τὸ γομάριν ἀπάνωσας εἶναι

πρὸς τούτοις ἅς ἐπιμελοῦνται νὰ μάθουν γράμματα, νὰ προ-
κόψουν, μηδὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι εὐγενικοί, ἢ εὐγένεια
χωρὶς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι τίποτε, καὶ εἰς πάντας μὲν τοὺς
αὐθεντάς ὅπου ἔχουν καὶ μεγάλας αὐθεντίας καὶ ἀρχάς, ἢ
μάλιστα αὐτοὺς ὅπου ἔχασαν ὅλα. Διὸ ἅς σπουδαίξουν νὰ μαν-
θάνουσιν, ἅς ἔχουν εὐπέθειαν καὶ ὑποταγὴν καὶ ὑπακοήν εἰς
τὴν εὐγενεῖαν σου, καὶ εἰς τὸν Ἰατρὸν ὅπου τοὺς ἀνέθρεψε,
καὶ εἰς τὸν διδάσκαλόν των, καὶ ἅς σᾶς ὑπακούωσι, καὶ ἅς
ποιοῦν τὸ τοὺς λέγετε. Ἐξάπαντος ἅς μάθῃ ὁ καθεὶς ἀπ'
αὐτοὺς ἐκ σήθους ἓνα προσφώνημα τὸ πλέον μικρὸν εἰς τὸν
Πάπαν, νὰ τὸ εἴπωσι τοῦ Πάπα γονατισοὶ καὶ ἀποσκεπάσοι
ὅταν ἔλθωσιν ἐδῶ, καὶ μηδὲν γένη ἀλλέως. Ὅταν περιπατοῦν
εἰς τὴν σφάταν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποσκεπάζονται τοὺς, καὶ
τιμοῦν τοὺς, ἅς ἀποσκεπάζονται καὶ αὐτοὶ τὸ καπάσιν των, ἢ
ὀλότερα ἢ πλεῖον ἢ ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁμοίως
καὶ ἂν ἔρχωνται ξένοι εἰς τὸ σπῆτην τίμιοι ἄνθρωποι νὰ τοὺς
βλέπουσιν, ἅς τοὺς προσυκλώνονται, ἅς τοὺς ἀποσκεπάζονται,
ἅς τοὺς παρεμβάλωσι κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς συντυχένωσι
ὀλίγα μὲν, ἔντιμα καὶ εὐχαριστικά, καὶ ταπεινά, μηδὲν γελῶσι
ποσῶς, μηδὲν διαχέτωνται, ἀλλὰ μετὰ καθεστηκότος καὶ σοβα-
ροῦ φρονήματος αὐτοὺς συντυχένουσιν. Εἰς τὴν τροφὴν των
ἅς εἶναι προσεκτικοί, καὶ ἐγκρατεῖς εἰς τὸ τραπέζιν των, ἅς
κάθωνται μετὰ προσοχῆς καὶ παιδείσεως. Ἄν θέλετε νὰ εἶναι
πεπαιδευμένοι εἰς τοὺς ἠθικούς των, νὰ μηδὲν ἀναισχυνοῦν
τινὰ, συνηθῆσατέ τους ἀπὸ τῶρα καλὰ ἡθῆ, καὶ ταπεινά καὶ
ἡμερα. Ἄς μανθάνωσιν ἀπὸ τῶρα νὰ γονατίζουν ἐπιτήδεια καὶ
εὐμορφα. Καὶ μηδὲν τὸ ἔχωσιν ἐντροπήν ὅτι μεγάλοι ῥηγάδες
καὶ Βασιλεῖς τὸ ποιοῦσιν. Ὅταν σεβαίνουν εἰς ἐκκλησίαν Λατι-
νικὴν ἅς γονατίζουν καὶ ἅς εὐχωνται ὡσπερ οἱ Λατῖνοι. Ὑπα-
γένετέ τους συνεχῶς εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς λειτουργίας,

καὶ ἄς σέκωνται μετὰ εὐλαβείας καὶ προσοχῆς· χωρὶς γέλωτος, χωρὶς λαλίας. Ἄς γονατίζουσι καὶ ἄς ἀποσκεπάζονται ὡσπερ οἱ Λατῖνοι, καὶ μιμοῦνται ἐκείνους. Ἄν οὕτως ποιῶσι, θέλουσι βοηθηθεῖν, θέλουν ἔχειν τιμὴν παρὰ πάντας, θέλω δυνηθεῖν καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς συνεργῶ. Εἰ δὲ τάναντία ποιῶσιν, ἐγὼ οὐδὲν θέλω δυνηθεῖν νὰ τοὺς βοηθήσῃ οὐδὲ ὄλω. Οἱ ἄνθρωποι θέλουν τοὺς ἀποσραφεῖν, καὶ τινὰς οὐδὲν τοὺς θέλει τιμῆσειν οὐδὲ ποσῶς. Ταῦτα οὐδὲν λέγω γράφειν τὴν εὐγενεῖάν σου καὶ τοὺς ἄλλους μὲ τόσῃ πολυλογίᾳ, εὐκαιρα καὶ μάταια. Ἀλλὰ διὰ νὰ λέγετε συνεχῶς τὰ αὐθεντόπουλα. Νὰ ποιήσητε νὰ τοὺς τὰ ἀναγνώσκη συνεχῶς ὁ διδάσκαλός των. Νὰ τὰ ἀγροικοῦν καλὰ διὰ νὰ ποιῶσιν. Ἐκείνους τὰ ἤθελα γράψειν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὡς νέοι ἀκόμη, οὐδὲν τὰ ἀγροικοῦν καλὰ, δι' αὐτὸ γράφω τα τὴν εὐγενεῖάν σου. Νὰ τοὺς παραινεῖτε καὶ ἀπὸ λόγου μου, καὶ ἀπὸ ἐδικοῦ σας νὰ ποιῶσιν ὡσάν γράφομεν. Ἐνταῦθα εἶναι θανατικὸν κατὰ τὸ παρόν. Δι' αὐτὸ ἐφάνη καλὸν μετὰ βουλήν των ἀρχόντων, ὅπου εἶναι ἐδῶ, καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἀγιωτάτου Πάπα νὰ μηδὲν ἔλθουν τὰ αὐθεντόπουλα ἐδῶ διὰ τὸν κίνδυνον. Ἀλλ' οὐδ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀγκόνα νὰ εἶναι, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι γερὸς, ἀμὴ νὰ διαβῆτε νὰ ὑπάγετε εἰς ἄλλην χώραν τὴν λέγουσι Τζίκολον, ὅπου εἶναι καλὸς ἀήρ νὰ σέκετε ἐκεῖ ἕως τοῦ Σεπτεμβρίου, ἢ ὀκτωβρίου μὲ τοὺς αὐθεντοπούλους καὶ τὴν αὐθεντοπούλαν. Σκέψασθε ἐσεῖς ἐν τῷ μέσῳ ἂν πρέπη νὰ ἀπομείνη αὐτοῦ πάντοτε. Ὡσάν βουλευόνται καὶ οἱ ἄρχοντες ὅπου εἶναι ἐδῶ. Ὁ μακαριώτατος Πάπας καὶ ἐγὼ, γράφομεν τὸν λεγάτον τῆς Μάρκας ὅπου νὰ σὰς βοηθήσῃ, καὶ νὰ σὰς συνδράμῃ εἰς εἴτι εἶναι χρεῖα. Αὐτοῦ εἶναι καὶ τις ἐπίσκοπος τοῦ Κόσμου ὅπου εἶναι ἐδικός μου καὶ ἦτον καὶ δουλευτὴς τοῦ ἀγίου τοῦ δεσπότη, τὸ τζίκολον εἶναι ἐνορία του καὶ ἔχει καὶ ἐκεῖ καλὸν ὁσπίτην καὶ θέλει σὰς τὸ δώσειν νὰ

κατοικήσετε ἐκεῖ. Καὶ θελεὶ σὰς συνεργήσειν εἰς τὸ εἶναι δυνατόν.

Ἐκ Ρώμης Αὐγούστου θ', αὐξὲ ἔτους.

Ὁ Βησσαρίων Καρδινάλης καὶ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄς παραβληθῇ τὸ μιζοθάρβαρον ὕφος αὐτῆς τῆς Ἐπιστολῆς μὲ τὴν φράσιν τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν, καὶ τῆς Διδασκαλίας τοῦ Βολισσινοῦ Παπατρέχα, ἥτις ὡς προλεγόμενα εἰς τὴν Α. Β. Γ. Ῥαψωδίαν τῆς Ἰλιάδος πρὸς ἐσχάτην κατασχύνην ἐξεδόθη τοῦ Γένους μας, καὶ θελεὶ γνωρίσῃ ὃ μὴ προκατειλημμένος ἀναγνώστης ἀπὸ ποίας πηγᾶς ἀπήντησεν ὁ Νέος Νομοθέτης τὰς τοῦ ἰε αἰῶνος μιζοθαρβαρικὰς χυδαιολογίας πρὸς νεωτέραν κάθαρσιν καὶ διόρθωσιν τῆς Γλώσσης μας.

Ἰδοὺ δὲ καὶ παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ καιροῦ ἀποδεικτικά τοῦ ἀπλουστεροῦ ὕφους τῶν Εὐγενῶν, ἐξ ὧν ἡ διαφορὰ τῆς εὐγενικῆς φράσεως ἀπὸ τὴν μιζοθάρβαρον χυδαϊκὴν διακρίνεται.

Ὁ Φράντζης τὰ καθ' ἑαυτὸν τῇ συνήθει διαλέκτῳ ἐξισορῶν λέγει. Βιβλ. δ'. κεφ. α'.

« Ἄλωθεὶς οὖν κἀγὼ καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ τῆς
 » αἰχμαλωσίας ὑπενεγκῶν ὁ ἄθλιος, τέλος ἐξαγορασθεὶς τῇ
 » πρώτῃ τοῦ σεπτεμβρίου τοῦ 579ξβ', ἀπέσωσα εἰς τὴν Πελο-
 » πόννησον ἐν τῇ Σπάρτῃ. Τῆς δὲ γυναικὸς μου καὶ τῶν
 » τέκνων μου ἀλωθέντων ὑπότινων γερόντων Τούρκων καλο-
 » γνώμων ὄντων, καὶ παρ' αὐτῶν πάλιν πραθέντων τῷ πρώτῳ
 » Ἴπποκόμῳ τοῦ Ἀμηνῆ, ὃς λέγεται τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ μη-
 » ραχούρης, ὃς καὶ ἄλλας πολλὰς τῶν ἀρχοντισσῶν ἠγόρασε,
 » καὶ πολλοῦ ἐράνου ἐπέτυχε δι' αὐτῶν. Τοῦ δὲ κάλλους,
 » καὶ ἄλλων χρηστῶν ἡθῶν τῶν τέκνων μου μὴ δυναμένων
 » κρυβῆναι, μαθὼν περὶ τούτων ὁ Ἀμηνῆς ἀπῆρεν αὐτὰ,
 » δοὺς τῷ εἰρημένῳ αὐτοῦ πρωτοῖπποκόμῳ χρήματα πολλὰ.
 » Ἐναπέμεινε δὲ ἡ ἀθλία αὐτῶν μήτηρ μόνη μετὰ μιᾶς καὶ
 » μόνης ἀνατροφούσης αὐτὴν, αἱ δὲ ἄλλαι διμερίσθησαν.

» Καὶ οἱ Λατῖνοι καταφρονοῦντες μέμφονται καὶ κατηγο-
 » ροῦντες ἐλέγχουσιν ἡμᾶς, καὶ λέγουσιν, ὅτι διὰ τὰς ἀμαρτίας
 » ἡμῶν καὶ διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς φρονεῖν ἡμᾶς, ἀπωλέσαμεν τὴν
 » βασιλείαν. Ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι ἀμαρτωλοὶ ὑπάρχομεν
 » καὶ οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός.

Περὶ δὲ τοῦ ὀρθῶς φρονεῖν γινώσκετε, ὅτι ἡμεῖς καινοτομίαν
 » οὐδεμίαν ἐποιήσαμεν εἰς τὰ τοῦ Εὐαγγελίου ρητά. Εἰμὴ
 » πισεύομεν καὶ δοξάζομεν τὰ ὅσα οἱ αὐτόπται τοῦ λόγου
 » καὶ ὑπέρεται ἡμᾶς ἐδίδαξαν, καὶ αἱ ἅγιοι καὶ οἰκουμενικαί
 » ἐπτὰ σύνοδοι καὶ αἱ κατὰ καιρὸν τοπικαί, ἡμῖν ὄντως πα-
 » ρέδωσαν, ἀληθῶς καὶ βεβαίως κρατοῦμεν ὡς ἐδίδαξεν ὁ
 » ἀγιώτατος Σίλβεςτρος ἐν τῇ πρώτῃ Συνόδῳ. Καὶ ὁ ἀγιώτατος
 » Πάπας Δάμασος ἐν τῇ δευτέρᾳ Συνόδῳ. Καὶ ὁ ἀγιώτατος
 » Πάπας Καιλεσίνος ἐν τῇ τρίτῃ Συνόδῳ. Καὶ ὁ ἀγιώτατος
 » Πάπας Λέων ἐν τῇ τετάρτῃ Συνόδῳ. Καὶ ὁ ἀγιώτατος Πάπας
 » Βιγίλιος ἐν τῇ πέμπτῃ Συνόδῳ. Καὶ ὁ ἀγιώτατος Πάπας
 » Ἀγάθων ἐν τῇ ἕκτῃ Συνόδῳ. Καὶ ὁ ἀγιώτατος Πάπας
 » Ἀδριανὸς ἐν τῇ ἑβδόμῃ Συνόδῳ. Ὡς ἴξε πάντες ὅτι ἔθεν-
 » το καὶ ἀναθεματισμοὺς καὶ ἀφορισμοὺς ἀλύτους, μήτις
 » τολμήσῃ προσθῆσαι ἢ ἐκλεῖψαι, ἢ ὅλως παρασαλεῦσαι, ἀπερ-
 » ἐκεῖνοι εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς καὶ ἀκριβῶς ἑξακο-
 » λουθοῦντες διὰ πνεύματος ἀγίου ἐσφραγίσαντο. Μάρτυρες
 » τῶν αὐτῶν αἱ συνοδικαὶ βίβλοι καὶ τὰ συνοδικὰ γράμματα
 » τῶν κατὰ καιρὸν ἄκρων ἀρχιερέων ἢτοι Πάπων, καὶ τῶν
 » ἀγίων ἐκείνων μεγάλων συνόδων, ὡς ἠριθμήσαμεν ἐκ τῆς ὑμε-
 » τέρας ὄντες καὶ αὐτοὶ τῆς φυλῆς τῶν Λατίνων, ἄνδρες Θεο-
 » φρουροῦμενοι ἔργῳ καὶ λόγῳ τετιμημένοι. »

Ταύτην τὴν παράδοσιν ἡμεῖς ἀσφαλῶς κρατοῦμεν, ἵνα
 » μὴ εἰς ἀφορισμὸν τῶν ἀγιωτάτων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀγίων

» οἰκουμενικῶν ἐπτὰ συνόδων καὶ τῶν ἀγιωτάτων ἐκείνων
 » ὄντως ἄκρων ἀρχιερέων πέσωμεν. κ. τ. λ. »
 Ἰδοὺ δὲ πρὸς παράδειγμα καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου
 τοῦ Παλαιολόγου ῥηθεῖσα ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνελεύσει τῶν Ἀνατολικῶν
 Ἀρχιερέων ἐν τῷ κελλίῳ τοῦ Πατριάρχου εἰς Φλωρεντίαν.

Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

« Ἡμεῖς πατέρες ἅγιοι ἤλθομεν ὁπωσδήποτε ἐν τῇ Φραγγίᾳ,
 » καὶ ἐγὼ οὐδὲν ἐκινήθηκα μόνος ἐλθεῖν. Οὐδὲ ἐγὼ ἠρξάμην
 » ταύτην τὴν ὑπόθεσιν πρῶτος, ἀλλ' ἐνθυμείσθε ὅτι ὁ πατήρ
 » μου ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦν εἰς τὸ ἕξαμήλιον,
 » καὶ ἔσειλε τὸν εὐδαίμονα Ἰωάννην ἐκεῖνον εἰς τὴν Ἰταλίαν
 » καὶ ἠρξάτο τοῦ τοιοῦτου ἔργου· ἐπίσασθε γὰρ τὸν Βασιλέα
 » τὸν πατέρα μου, καὶ τὴν γνώσιν αὐτοῦ καὶ τὴν πράξιν, ὅτι
 » οὐ μόνον ὑπῆρχεν ἄριστος φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ τῶν δογ-
 » μάτων τῆς ἐκκλησίας λεπτότατος ἐξηγητής. Εἶχε γὰρ συνή-
 » γορον καὶ τὸν Πατριάρχην ἐκεῖνον κύριον Εὐθύμιον τὸν
 » ὄντως ἐνάρετον καὶ θεολόγον ἀκρότατον. Τοσοῦτοι δὲ καὶ
 » τηλικοῦτοι ὑπάρχοντες οὐκ ἐνόησαν τοῦ τοιοῦτου ἔργου τὴν
 » ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ καὶ ἠρξάντο καὶ ἐπεθύμουν τελειῶσαι
 » αὐτό. Ὁ καιρὸς δὲ ἐμπόδισε τοῦτο. Ἐφθασεν οὖν τὸ ἔργον
 » καὶ ἕως ἡμᾶς, οὐχ ὡσπερ εἰς τοὺς πρὸ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ
 » μᾶλλον κρειττοτέρως. Ὅτι τε ἔσειλαν κάτεργα, καὶ ἐξόδοις,
 » καὶ ὅτι ἐζήτησαν τὸ ἔργον μετὰ πολλῆς τῆς ὀρμῆς. Ταῦτα
 » εἰδότες ἡμεῖς, ἐγώ τε καὶ ὁ ἅγιος ὁ Πατριάρχης συνήξαμεν
 » ὑμᾶς πάντας, καὶ μετὰ γνώμης ὑμῶν ἤλθομεν ἕως ὧδε.
 » Πλημμελεῖ οὖν ὁ καιρὸς, καὶ τίποτε οὐδὲν ἐποιήσαμεν ἀνηκόν
 » τῷ πράγματι. Ἐνθυμήθητε τὸ ἡμέτερον ὀσπήτιον πῶς κιν-
 » δυνεύει παρὰ τῶν ἀσεβῶν. Καὶ ἐὰν συμβῇ τίποτε πόσον
 » ἐνὶ τὸ κακόν. Ἐχω τὸ ὅτι διωγμὸς μέλλει γενέσθαι πολλῶ
 » χεῖρον Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξημιανοῦ. Διὸ καὶ ὀφείλομεν

» καταλείψαι τὰς διαλέξεις, καὶ τὰς φιλονεικίας, καὶ εὐρεῖν
 » τι μέσον, καὶ χωρῆσαι εἰς αὐτό. Τὸ δὲ μέσον ἐστὶν ἐν
 » ὑμῖν. Ἐν μόνον λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ διαλεγόμενος φρά Ἰωάννης
 » ὡμολόγησε παρρησίᾳ ἐν τῇ Συνόδῳ ὅτι ὁμολογοῦσιν οἱ
 » Λατῖνοι μίαν αἰτίαν τὸν πατέρα υἱοῦτε καὶ πνεύματος, καὶ
 » ἀναθεματίζουσι τοὺς δύο ἀρχάς, ἢ δύο αἰτίας ποιοῦντας
 » ἐν τῇ ὁμοουσίῳ Τριάδι. Ἐξ οὗ περ ἐζήτησα ἐγγράφως δοθῆ-
 » ναι μοι τὴν ὁμολογίαν ταύτην, καὶ ἔσειλόν μοι αὐτήν,
 » ἢν ἀναγνόντες σκέψασθε περὶ τῆς ἐνώσεως βουλήν. »

Καὶ ἑτέρα ὁμιλία τοῦ Αὐτοκράτορος κατ' ἰδίαν.

Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. « Ἡμεῖς ὡ δεσπότες Ἀρχιερεῖς οὐ δι' ἄλλο
 » τι ἐξενητεύθημεν καὶ ἤλθομεν ἐν ταύτῃ τῇ γῆ, εἰ μὴ διὰ
 » τὴν ἐνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ οὐ δι' ἄλλο τι πλημμελοῦ-
 » μεν (*) ἐδῶ εἰμὴ διὰ τὴν προτίμησιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν,
 » καὶ ἰδοὺ ἔχομεν εἰς τὴν Ἰταλίαν μῆνας ιε. Καὶ τίποτε προ-
 » τίμησιν οὐδὲν εὔρομεν, ἀλλ' ἀεὶ καὶ ὑπερούμεθα τῶν οἰκῶν
 » ἡμῶν καὶ μέλλομεν πλημμελεῖν. κ. τ. λ. »

Εἰς δὲ τὸν ὄρον αὐτῆς τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὃν ἐν πρωτο-
 τύποις εἶδαμεν, ῥητῶς διαλαμβάνεται.

« Εὐγένιος Ἐπίσκοπος δούλος τῶν δούλων τοῦ θεοῦ, εἰς
 » αἰτίδιον τοῦ πράγματος μνήμην. Συναινοῦντος τοῖς ὑπογε-
 » γραμμένοις καὶ τοῦ ποθεινοτάτου υἱοῦ ἡμῶν Ἰωάννου Πα-
 » λαιολόγου τοῦ περιφανοῦς Βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, καὶ
 » τῶν τοποτηρητῶν τῶν σεβασμίων ἀδελφῶν ἡμετέρων τῶν
 » Πατριαρχῶν, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τὴν ἈΝΑΤΟΛΙΚΗΝ Ἐκ-
 » κλησίαν παρισανόντων. . . . .

» Ἰδοὺ γὰρ οἷτε ΔΥΤΙΚΟὶ καὶ ἈΝΑΤΟΛΙΚΟὶ πατέρες μετὰ
 » τὸν μακρότατον τῆς διαφωνίας καὶ διασάσεως χρόνον. . . .

(*) Ἀντὶ τοῦ διατρίβωμεν πολὺν καιρὸν.

» Συνελθόντες γὰρ ΛΑΤΙΝΟΙ τε καὶ ΓΡΑΙΚΟὶ ἐν ταύτῃ
 » τῇ Ἱερᾷ καὶ Ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμένηῃ Συνόδῳ, κ. τ. λ.

Ἐν δὲ τοῖς ὑπομνήμασι σημειοῦται.

» . . . Ἡμεῖς δὲ τῇ τρίτῃ συναχθέντες, τῇ καὶ Ἰουλίου ἐν
 » τῷ Ρουχαρείῳ τοῦ Βασιλέως, ὑπεγράψαμεν τοὺς τόμους.
 » Ἐποιήσαμεν γὰρ πέντε Λατινικῶς τε καὶ Ἑλληνικῶς,
 » καὶ ὑπέγραψαν οἱ τε ΛΑΤΙΝΟΙ καὶ οἱ ΓΡΑΙΚΟὶ ἀμφοτέ-
 » ροις τοῖς μέρεσιν, ὅπως λάβωσιν οἱ Λατῖνοι τὸ πρῶτον
 » καὶ οἱ Γραικοὶ τὸ δεύτερον. Τοὺς δ' ἄλλους ἵνα στείλωσιν
 » εἰς τοὺς Πατριάρχας ».

Ἐκ τούτων λοιπὸν ἀπάντων καὶ πολλῶν ἄλλων, τὰ ὅποια διὰ συν-
 τομίαν παρατρέχωμεν, προφανέστατα ἀποδεικνύεται ἢτε διαφορὰ τοῦ
 δημοτικοῦ ὕφους τῆς κοινῆς διαλέκτου ἀπὸ τὸ Εὐγενικόν, καὶ ἡ ἐκ-
 κλησιαστικὴ χρῆσις τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Γραικός, καὶ Λατῖνος, δι' ἧς
 οἱ Ἀνατολικὸὶ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικούς διακρίνονται.

(16) Σελ. 137. Ἐξ παραβληθῆ αὐτῇ ἡ μαρτυρία τοῦ Φιλέλληνος
 περιηγητοῦ μὲ τὰ εἰς τοὺς αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς τοῦ Φιλοσόφου
 καθηγητοῦ κατὰ τῶν Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς γλώσ-
 σης αὐτῆς νεανικῶς ἐξ ἀμάξης τραγουδούμενα.

17. } Σημεῖωσαι ὅτι κατὰ παραδρομὴν ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη
 18. } ἐπροξενήθη ἡ τοῦ ἀριθμοῦ σύγχυσις.
 19. }

(20) Σελ. 156. Γεώργιος ὁ Ζηγαβηνὸς ἤμασε κατὰ τοὺς δυσ-
 χεῖς ἐκείνους χρόνους περὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετέ-
 φρασεν ἀπὸ τῆς Λατινικῆς εἰς τὴν ἀπλὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον τὴν
 Ῥωμαϊκὴν Ἱστορίαν Κωνσταντίνου τοῦ Καισαρέως. Συνέγραψε δὲ καὶ
 περὶ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων καὶ περὶ τῶν εἰσοσιτεσσάρων σοιχείων
 σύνταγμα γραμματικόν, τὸ ὅποῖον εὐρίσκεται χειρόγραφον εἰς τὴν
 Καισαροβασιλικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης ἐν Ἀουστρία, ὡς σημεῖοι ὁ
 Φαβρίκιος. Ἐλ. Βιβλιοθ. τομ. X. φ. 680. Ἐκδ. Ἀμβ. ἀπὸ δὲ τοὺς
 εἰχους αὐτοῦς, οὓς ἀνεφέραμεν, συμπεραίνεται ὅτι ἔγραψε καὶ περὶ
 πνευμάτων, ἧτοι προσφθίας Ἑλληνικῆς, ἅπερ ἀμφοτέρα ἔπεται νὰ
 εἶναι περιεργείας ἄξια, εἶναι ὅμως ἀγνώριστα, ὡς ἀνέχοντα.

(21) Σελ. 161. Τὸ κοινωφελὲς κοινὸν Ἑλληνικὸν σχολεῖον τοῦ Βου-
 κορεζίου, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἐκλάμπρου ἡγεμονείας τῶν Πραγκοβάνων εὐ-

τυχῶς ἐσυσῆθη, ἀνηγέρθη, καὶ κηδεμονικῶς ἐπροικίσθη ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας τοῦ Σοφωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου τοῦ Νοταρά, ὃς τις ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐδιώρισε τὸ ἐν Βουκορεσίῳ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σάββα. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης Ἡγεμονείας τοῦ μακαρίτου Αὐθέντου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη ἐν αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ περιουχῇ κτήριον πολυτελές ἐκ Θεμελιῶν οἰκοδομήθη, καὶ δι' Αὐθεντικοῦ χρυσοβούλου πρὸς ἐντελεστέραν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ ἐπισημῶν μεγαλοπρεπῶς ἐσυσῆθη. Τελευταῖον δὲ ἐπὶ τῆς ἡδὴ εὐκλεῶς ἀμαζούσης Ἡγεμονείας τοῦ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου Ἰωάννου Καρατζᾶ ἔτι μᾶλλον κηδεμονικῶς τὰ πρὸς λαμπροτέραν σύστασιν τοῦ κοινωφελοῦς αὐτοῦ Σχολείου διετάχθησαν.

(22) Σελ. 166. Ἡ Σχολαρχία τοῦ ἀειμνήστου Εὐγενείου τοῦ Βουλγάρειος, εἰς διαφόρους τόπους τῆς Ἑλλάδος, διήρκεσε περίπου τοὺς εἴκοσι χρόνους, εἰς δὲ τὸ Σχολεῖον τοῦ Ἄθωνος περίπου τοὺς ἑξ, ὡς ὁ ἴδιος ἀναγγέλλει εἰς τὴν πρὸς Κύριλλον τὸν Πατριάρχην ἀπολογητικὴν του ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν, γεγραμμένην κατὰ τὸ αψνθ. ἔτος Ἰαννουαρ. κθ. Ἰδού ἢ φράσις τοῦ αἰδιῖμου ἐκείνου Καθηγητοῦ. « Τίνα λοιπὸν » ἔχει λόγον ὅτι ἐδυσχέρανα ἐγὼ διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἀτάκτων, » ὅταν μέρος τὸ ἐπισημότερον τῆς ἐμῆς φροντίδος ἦτον νὰ κρατῶ » μακρὰν τοῦ σχολείου τὴν ἀταξίαν, καὶ νὰ τὸ φυλάττω εἰς τὴν » δυνατὴν τάξιν, καὶ κοσμιότητα; εἶτα τίμι λόγῳ εὐθύς ἢ ὑμετέρα » Παναγιότης μόλις ἐπάτησεν εἰς τὸ ὄρος, διέκρινεν εὐθύς τοὺς » ἀτάκτους τοῦ σχολείου καλλιώτερον ἐμοῦ, ὅς τις διέτριβον ἐν αὐτοῖς » ἡδὴ ἑξ χρόνους; ἐπιφέρει δὲ ἐφεξῆς.

» Διατί Δεσπότη μου ἐπιεικέσατε, νὰ ἐξαφθῆς τώρα τὸ ὕψερρον » εἰς τόσῃν ὀργῇν κατὰ τοῦ ταπεινοῦ δούλου σου; εἶδες ὅτι ἀνάξιος » εἶμαι νὰ κρατήσω αὐτὸ τὸ σχολεῖον, καὶ εἰκοσιπέντε χρόνους; » ὡς γράφεις, οὐδὲν ὄφελος ἔδειξα, ἀφήνω νὰ εἰπῶ ὅτι μετὰ εἴκοσι » χρόνους ἀνωφελῆ, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ καταστήσῃς διδάσκαλον· σιωπῶ » τόσους καὶ τόσους, οἵτινες ὑπ' ἐμοῦ κατὰ δύναμιν φωτισθέντες » φαίνονται εἰς τόσας πολιτείας, καὶ τοὺς ἄλλους, σὶ ὅποιοι μετ' ὀλίγον » θέλουν φανοῦν, καὶ θέλουν ἀκουσθῶσιν. . . . »

Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς φράσεως τοῦ Σοφωτάτου αὐτοῦ Πατρὸς, τὴν ὁποίαν ἐπίτηδες πρὸς ἐνδειξιν ἀναφέρομεν, ἅς ἰδοῦν οἱ ἀμακρόνοι Κοραϊσιαὶ πῶς μακαρονίζουν οἱ Ἕλληνες.

(23) Σελ. 227. Ἐνα τοιοῦτον λάθος ἐκφράσεως ἐξ ἀπροσεξίας, ὡς φαίνεται, παρεῖσθυσεν καὶ εἰς μίαν πατριαρχικὴν ἀποδείξιν ἐν μηνί

δεκεμβρίᾳ αἰωδ' γεγραμμένην, πρὸς ἔγκρισιν καὶ δοκιμασίαν τῆς εἰς τὸ ἀπλοῦν ὕφους παραφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὴν ὁποίαν δι- γλωττον ὀνομάζει ἡ Πατριαρχικὴ ἀποδείξις, ὡς Ἕλληνισί καὶ Ῥωμαῖσι ἐκδεδομένην. Αὐτῆς τῆς Πατριαρχικῆς ἀποδείξεως ὁμοιόγραφον ἀντί- τυπον ἐξεδόθη παρὰ τῆς Βρετανικῆς Βιβλικῆς ἐπιλεγομένης εταιρείας εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Λόνδρας περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰωῆ ἔτους. Εὐκό- λον εἶναι νὰ συμπεράνῃ κάθε εὐαίσθητος ὁμογενὴς ὁποίαν προσβολὴν ἔκαμεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν ξένων αὐτῆ ἢ παράδοξος ἔκφρασις τῆς Ἕλληνισί καὶ Ῥωμαῖσι διγλώττου ἐκδόσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν ᾗ εἶναι τοῖς πᾶσι δῆλον ὅτι ἡ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικώ- τερον εἰς τὸ ἀπλούστερον παράφρασις παρασῆνει μὲν δύο φράσεις δια- φορετικὰς, ὅχι ὅμως καὶ δύο γλώσσας διαφορετικὰς. Ὅθεν ἡ κατ' ἡμᾶς δημοτικῶς λεγομένη Ῥωμαϊκὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ἡ ἐκκλησιαστι- κῶς, ἢ φιλολογικῶς λεγομένη Ῥωμαϊκὴ, ἀλλ' εἶναι ἡ ἀπλῆ δημοτικὴ φράσις τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς. Ῥωμαϊκὴ δὲ γλῶσσα εἶναι ἡ χυδαία Λατινικὴ, ἣτις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Λατίνοις Romana Rustica ἐπο- νομάζεται πρὸς διασολὴν τῆς ἐξευγενισμένης Λατινικῆς. Αὐτὴν τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν ἀναφέρουν καὶ οἱ Εὐαγγελισαὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει κεφ. ιθ. § 20. Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἣν ἔθετο ὁ Πιλάτος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἦν γεγραμμένη Ἑβραῖσι, Ἕλληνισί, Ῥωμαῖσι. Ἄν λοιπὸν αὐτὸ τὸ Ἕλ- ληνισί καὶ Ῥωμαῖσι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ παραβληθῇ μὲ τὸ Ἕλληνισί καὶ Ῥωμαῖσι τῆς διγλώττου ἐκδόσεως τῆς Καινῆς διαθήκης, πόση δια- φωνία ἐξ ἀπροσεξίας συναίγεται; πῶς ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου καταντᾷ ξένη καὶ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ Πατριαρχείου, ἐν ᾗ εἰς αὐτὴν τὴν ἱεράν ἐσίαν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ὀρθοπειρίας χρεω- σοῦμεν ὅλοι κοινῶς τὴν διατήρησιν καὶ τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν πίσεως, καὶ τῆς ἀνοθεύτου γλώσσης τῶν προπατόρων μας. Τὰ τοιαῦτα λάθη τῆς ἐκφράσεως κατανοῦν, εἰς τὰ εἴδη τῶν ξένων, τοσοῦτον μᾶλλον πειρακτικὰ, ἐναντίον τῆς φυσικῆς ὁμογενείας τῆς γλώσσης μας, κατ' ὅσον ἡ πηγὴ ἐξ ἧς διαδίδονται εἶναι ἱερά καὶ ἐπίσημος.

(24) Σελ. 239. Τὰς περὶ χυδαϊκῆς καὶ πολιτικῆς ὁμιλίας διαφορὰς τὰς εὐρίσκεις εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὕφους ἐκάστου εἴδους ἐν τῷ β', τόμῳ τοῦ συντάγματος.

(25) Σελ. 243. Χρεωσῶ νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὴν κατὰ τοῦτο ἰδέαν ἐνὸς τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι ἀγγιχνοῦσέρων Διπλωματικῶν τοῦ αἰῶνος μας, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν φυσικὴν του βαθύνοιαν κρίνωντας τὰ

πράγματα κατεδέχθη νά μοι κοινολογήσῃ αὐτοπροσώπως τὴν γνώμην του. « Ἐγὼ δοξάζω, μοί εἶπεν ὁ βασιυνούσατος Κόμης Καποδίστριας » Μηνύστροφος ἐν Ἀπορρήτοις τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τοῦ » Αὐτοκράτορος πάσης Ῥωσσίας, ὅτι δὲν εἶναι αἱ λέξεις, οὔτε αἱ » φράσεις τῶν παλαιῶν Συγγραφέων ὅπου μᾶς δυσκολεύουν νά κατα- » λάβωμεν τὰς ἐννοίας των. Ἄλλ' εἶναι αὐτὴ ἡ μεταβολὴ τῶν ἰδεῶν » αὐτῆ ἡ διαφορὰ τοῦ τρόπου τοῦ ἐννοεῖν, ὅπου μᾶς ἐμποδίζει νά » συμπεριλάβωμεν τὴν αὐτὴν ἐννοιαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν » ὁ συγγραφεὺς, κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἰδεῶν του, τὴν συνέλαβε, » καὶ ἐκ τούτου προέρχεται καὶ ἡ διαφορὰ τῆς ἐκφράσεως ». Καὶ τῶντι πόσαι φράσεις τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Θουκυδίδου, καὶ αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους, εἶναι πρὸς ἡμᾶς ἀκατάληπτοι, ἐν ᾧ προσφεύσασα ἐξηγοῦμεν τὰς λέξεις, τεχνικώτατα ἀναλύομεν ὅλην τοῦ λόγου τὴν σύνθεσιν. Μᾶς λείπει ὅμως ἡ ἰδέα τοῦ πράγματος· δὲν ἔχομεν τὴν αὐτὴν διάθεσιν τῆς διανοίας. Δὲν ἐννοοῦμεν ἄρα ἐξηκριβωμένως τοῦ συγγραφέως τὴν ἐννοιαν. Ὅθεν οἱ μὲν συνεσαλμένοι καὶ μετριοφρονες ἐξαρκοῦνται εἰς μόνην τὴν κατὰ λέξιν ἐξήγησιν τῆς φράσεως. Οἱ δὲ αὐτάρκειοι καὶ τολμηροὶ, λάθος ἀντιγραφῆς, ἢ ἐκδόσεως ὑπονοοῦντες, ἀντεπινοοῦν μίαν σρεβλὴν τοῦ κειμένου διόρθωσιν, ἐξ ἧς ἐξηγοῦν τὴν διεσραμμένην ἰδέαν των, ὅχι ὅμως τὴν καθ'αυτὸ ἐννοιαν τοῦ συγγραφέως. Ἡ γὰρ εὐτέλεια τῶν ἰδεῶν ἐξευτελίζει τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀμοιβαίως.

(26) Σελ. 256. Ἡ καθ' ἡμᾶς κοινὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, μὲ λεπτομερῆ ἀκρίβειαν θεωρουμένη, εὐρίσκεται διηρημένη εἰς τόσα διαφορετικὰ ἐγχώρια ἰδιώματα, ὅσα καὶ χωρία, τολμῶ εἰπεῖν, καὶ πολύχνια εὐρίσκονται κατοικημένα ἀπὸ Γραικοὺς, καὶ πολλάκις εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν, ἢ ὁμιλίαν τῶν κατοίκων τῆς μιᾶς ἐνορίας διαφέρει ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τῶν κατοίκων τῆς ἄλλης. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς, καὶ κατὰ τινα τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς.

Ὁ πολυμαθὴς Βιλλουαζῶν, τοῦ ὁποίου τὸ ἄπειρον μνημονικὸν ἀπέσθυεν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν κρίσιν τοῦ νοός του, εἰς τὴν β', ἀναφορὰν του πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, δὲν ἰξεύρω εἰς ποίαν βᾶσιν ἐπισηριζόμενος, ἠθέλησε νά περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν ἐν γένει ὄλων τῶν ἐγχωρίων τῆς Ἑλλάδος ἰδιωμάτων εἰς ἐβδομῆντα δύο, κατ' ἀναλογίαν ἴσως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς τὴν Βαυλῶνιον Πυργοποιίαν συγκεχυμένων γλωσσῶν.

Αὐτὸν περίπου τὸν ἀριθμὸν ἀορίστως σημειοὶ καὶ Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς εἰς τὰς πρὸς Κρόνσιον ἀκρίτους ἐπικρίσεις του, λέγων « Περὶ

» δὲ τῶν διαλέκτων, τί ἂν εἴποιμι, πολλῶν οὐσῶν, καὶ διαφόρων, » ὑπὲρ τῶν ἐβδομήκοντα » (ἴσως ὑπὲρ τὰς). Τὸ ἀόριστον ὁμῶς τῆς φράσεως ὑπεμφαίνει τὸ ἄσφατον καὶ συγκεχυμένον τῆς ιδέας, καθὼς καὶ εἰς πολλά ἄλλα ἢ τοῦ ἐξετάζου αὐτοῦ ἀκρισία κατάδηλος γίνεται ὅρα Κρούσ. Τουρκογραφίαι. σελ. 461. Καὶ ἀλλαχού' ἦτον γὰρ ὡς φαίνεται καὶ οὗτος, τοῖς ξένοις χαριζόμενος, κατ' ἰδίαν φιλοτιμίαν, ὑπὲρ τὸ δέον τῶν οἰκειῶν κατήγορος. Ὁ Ἱερὸς Κλήμης Ἀλεξανδρείας ἐβδομήκοντα δύο λέγει ὅτι εἶναι αἱ γενικαὶ διάλεκτοι. Καὶ ἴσως ἐκ τούτου προέρχεται ὅτε τοῦ Ζυγομαλά ἄσφατος ἀναλογισμὸς, καὶ ἡ τοῦ Βιλλουαζῶν ἀναπόδεικτος ἀναρίθμησις. Ἄλλ' ὁ Ἱερὸς τῆς Ἐκκλησίας πατὴρ τὰς διαλέκτους τῶν ἐθνῶν ἀναλογιζόμενος φαίνεται νὰ ἀναρίθμη ἐβδομηκονταδύο συμφώνως μὲ τὴν παλαιὰν γραφήν.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἐν τῷ παρόντι τὴν ἀκρίτως ἐκφερομένην γνώμην τοῦ Ζυγομαλά, ὅς τις ἀβεββαίως ἀναλογιζόμενος ἐκφέρει ὑπὲρ τὰς ἐβδομήκοντα, ὡς ἡμπορεῖ νὰ τὰς ὑποθέσῃ τινὰς καὶ ὀγδοήκοντα, καὶ ἐννεήκοντα, καὶ ἑκατόν· ἐν τούτῳ γὰρ ἀποπληροῦται τὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἀβεββαίον. Ἄλλως δὲ, εἰς τὸν καιρὸν ὅπου αὐτοσχεδῶς καὶ ἀνεξετάτως ἔγραφεν ὁ Ζυγομαλάς, ὁ ὁποῖος, ἐκ τῶν ὅσα πρὸς Κρούσιον γράφει, ὀλίγην ἰδέαν Ἑλληνικῆς φιλολογίας, καὶ οὐδόλως ἐξηκριβωμένην ἰδέαν ἀρχαιολογίας, φαίνεται ὅτι εἶχεν, ἢ κατὰ πόλεις καὶ χώρας τῆς Ἑλλάδος σύγχυσις τῶν δημοτικῶν διαλέκτων ἔπεται νὰ ἦτον ἀπεριόριστος διὰ τὰ κατὰ τόπους ἐπιπολάζοντα ἔθνη τῶν διαφόρων ξένων ἐθνῶν. Ὡς ἡ ἀναρίθμησις αὐτὴ εἶναι πάντῃ ἀδέσποτος. Ὁ δὲ σοφὸς Ἑλληνιστὴς Βιλλουαζῶν ὅς τις περὶ τὰ τέλη τοῦ 11. αἰῶνος περιῆλθε τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐξ ἰδίας του πείρας καὶ παρατηρήσεως, ρητῶς ἐπαρίθμηε τὰς κατ' ἡμᾶς διαλέκτους ἐβδομήκοντα δύο. Ὁμολογουμένως ἄρα ἐλανθάσθη εἰς τὴν ἐπαρίθμησιν, ὅπερ κ' ἔτι αὐτοῦ ζῶντος ζώση φωνῇ ἀπέδειξα, καὶ ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ εἰς Γαλλικὴν διάλεκτον ἐξέθεσα. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς, ὡς πρὸς τὰς κεφαλαιωδεσέρας τοπικὰς διαλέκτους, εἶναι ὑπερβολικὸς, ὡς πρὸς δὲ τὰς ἰδιωτικὰς καὶ χυδαϊκὰς γλώσσας εἶναι πολλὰ ἐλλειπής. Ἐγὼ εἰς τὸ ἐγχειρίδιον ὅπου Γαλλισὶ ἐξέδωκα εἰς Παρίσιον κατὰ τοὺς 1802 ἐπιγεγραμμένον *observations sur l'opinion de quelques Hellénistes touchant le grec moderne*, Ἐπαρίθμῳ δεκατριῶς τὰς κατ' ἡμᾶς κεφαλαιωδεσέρας διαλέκτους, διασέλλων τὴν Θετταλικὴν ἀπὸ τὴν Μακεδονικὴν διάλεκτον. Στοχάζομαι ὁμῶς ὅτι ἀκριβέστερον θεωρουμένης τῆς ὁμοειδοῦς σχέσεως τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην, καὶ κατὰ λέξιν καὶ κατὰ γράμμα, καὶ κατὰ προ-

φοράν, ἢμποροῦν ἀμφότεραι νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, καθὼς καὶ τῶντι εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ἀδιαφόρως καὶ τὰς δύο ὑπὸ μιᾶς προσωνομίας Ρουμελιώτικην γλῶσσαν τὰς ὀνομάζομεν. Ἐπίσης σοχάζομαι ὅτι καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς Ρόδου ἢμπορεῖ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸν αὐτὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς ἐν γένει διαλέκτου τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἢν νησιώτικην ὀνομάζομεν, ὡς πολλὰ ὀλίγον κατ' ἰδιωτισμὸν διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἄλλα. Ὅθεν καὶ κεφαλαιωδέστερον εἰς δώδεκα γενικωτέρας διαλέκτους συμπεριλαμβάνω ἐν τῇ παρόντι τὰ πολυάριθμα χωρικά καὶ τοπικά ἰδιώματα.

Ἐν τοσοῦτῳ παρακαλῶ κάθε εὐμενῆ ἀναγνώστην νὰ μὴν ὑποδέσῃ ὅτι αὐτὴν τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν γενικωτέρων διαλέκτων τὴν κάμνω ὀριστικῶς ἢ δογματικῶς. Νομοθέτης δὲν εἶμαι, οὐδὲ Δημαγωγός, οὐδ' ἐξ ἀποκαλύψεως χρησιμοδοτῶ. Ἐκδέτο σκεπτικῶς τὴν ἰδέαν ὅπου ἐκ πολυχροίου πείρας, καὶ παρατηρήσεως ἔφθασα νὰ συλλάβω. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ λανθάνωμαι, καὶ τὸ τοιοῦτον λάθος δὲν τὸ νομίζω ἐντροπήν. Αἱ περιστάσεις πρὸ πολλῶν ἡῶν χρόνων μὲ ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὴν φίλην κοινὴν πατρίδα· δὲν ἔχω πρόχειρα τὰ μέσα νὰ ἐξακριβώσω τὴν περὶ τούτου ἰδέαν μου. Γράφω περὶ οἰκείων μεταξὺ ξένων, καθ' ὅτι ἡ ξενιτεία δὲν μ' ἀπεξένωσε ποτέ, οὔτε θέλει μ' ἀποξενώσῃ κατὰ διάθεσιν ἀπὸ τοὺς οἰκείους· διὸ καὶ ὀμιλῶ καὶ γράφω ἀκαταπαύτως τὴν πάτριον γλῶσσαν μου. Ἄς ἐξετάσῃ λοιπὸν κάθε περίεργος φιλομαθὴς τὴν περὶ τούτου ἰδέαν μου. Καὶ ἂν τὴν εὖρη σύμφωνον μὲ τὰ πράγματα, ἄς τὴν σέρεξῃ. Εἰ δὲ μὴ, ἄς τὴν ἐπανορθώσῃ, ὅχι ὅμως κατὰ τὴν φαντασίαν του, ὡς ἐκ Τρίποδος, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν καὶ ὑπόστασιν τῶν πραγμάτων, τῶν ὁποίων κριτὴς ἀδέκαστος εἶναι ἡ κοινὴ τοῦ γένους ὁμολογία.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ Α. ΤΟΜΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

§ α.	ΠΕΡΙ τῆς ἀρχῆς καὶ πρώτης συνθέσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων μιᾶς διαλέκτου.....	σελ. α
§ ζ.	Τὸ ὑποκείμενον τῆς παρούσης πραγματείας.....	» ε
§ ια.	μεταρρύθμισεις τοῦ Γένους, καὶ τῆς Γλώσσης.....	» θ
§ ιγ.	τελευταία καταστροφή τοῦ Γένους καὶ τῆς Γλώσσης....	» ιβ
§ ιη.	πρώτη ἐποχὴ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Γένους μας.....	» ις
§ κγ.	δευτέρα ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων.....	» ιθ
§ κς.	σύστημα γλώσσης Ἰωσήπου τοῦ Μοισιόδακος.....	» κδ
§ κζ.	σύστημα τοῦ λογοθέτου Καταρτζῆ.....	» κς
§ λδ.	σύστημα Διολοδώρικόν.....	» λδ
§ μβ.	ἐσχάτη γλωσσονομία.....	» με
§ νη.	ὄροι τοῦ παρόντος συντάγματος.....	» ξη
§ ξε.	περὶ τοῦ ὕφους τῆς παρούσης ἐκθέσεως.....	» οβ
	ἘΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	» ος

ΜΕΛΕΤΗ Α.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

	Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης.....	σελ. ι
§ γ.	περὶ Πελασγῶν.....	» 3
§ ζ.	περὶ Δαναῶν, Θετταλῶν, καὶ Γραικῶν.....	» 9
§ θ.	περὶ Καρῶν, Καυκίωνων, καὶ Λελέγων.....	» 14
§ ια.	περὶ Ἡπειρωτικῶν ἔθνῶν.....	» 17

ΜΕΡΟΣ Β΄.

	Περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποικιῶν, καὶ τῆς ἐφεξῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.....	σελ. 18
§ ιγ.	Ἀποικία εἰς Κρήτην.....	» 19

§ ιε. Ἀποικίαι εἰς Πελοπόννησον.....	σελ. 22
§ ιϛ. Ἀποικίαι εἰς τὴν Ἀττικὴν.....	» 25
§ κς. Ἀποικία εἰς Βοιωτίαν.....	» 30

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, καὶ τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.....	σελ. 45
§ μα. Υἱοὶ τοῦ Ἕλληνοσ.....	» 49
§ μγ. Ἰωνικὴ ἀποικία.....	» 51
§ μς. Ἐθνικαὶ Διάλεκτοι, καὶ περὶ Γλώσσης Πελασγῶν.....	» 55
§ αὐτ. περὶ Γλώσσης Καρῶν.....	» 57
§ μη. Βαρβαρικάι Διάλεκτοι.....	» 59
§ να. ὑποδιαίρεσεις τῶν ἀρχαϊκῶν Διαλέκτων.....	» 61
§ αὐτ. ἀρχαία Ἰωνικὴ.....	» 62
§ νγ. ἀρχαία Ἀττικὴ.....	» 63
§ νδ. ἀρχαία Δωρικὴ.....	» αὐτ.
§ νε. ἀρχαία Διολεκτικὴ.....	» 65

ΜΕΡΟΣ Δ΄.

Περὶ τῶν κατὰ χρονικὰς περιόδους μεταβολῶν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.....	σελ. 66
Περίοδος Α΄.....	» 67
§ ξδ. Διαίρεσεις τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς Διάλεκτον Εὐγενικὴν καὶ Διάλεκτον Χυδαϊκὴν.....	» 76
Περίοδος Β΄.....	» 84
§ οε. Γλῶσσα ποιητικὴ.....	» 85
§ οη. ἀρχὴ εἰς πεζὸν λόγον συγγραφῆς.....	» 87
Περίοδος Γ΄.....	» 89
§ πγ. ἀκμὴ τῆς Ἀττικῆς Διαλέκτου.....	» 90
§ πε. Διολοδωρικὴ Δημοτικὴ.....	» 93
Περίοδος Δ΄.....	» 99
§ υιδ. Σχολεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας.....	» 100
§ υιε. Μακεδονικὴ Διάλεκτος.....	» 101
§ υιβ. Νεωτέρα Ἀττικὴ.....	» 104
Περίοδος Ε΄.....	» 108
§ ρς. πτώσεις τῆς Ποιητικῆς.....	» 110
§ ριε. τέχνη Γραμματικῆς.....	» 117

§ ρη.	Εὐαγγελικὸν κήρυγμα.....	σελ. 120
	Περίοδος ζ'.....	» 121
§ ρκα.	Μετάρθεσις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Θρόνου τῆς Ρώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν.....	» 122
§ ρκζ.	ἔφοδος τῶν Σταυροφόρων. Ἄλωσις Κωνσταντινουπόλεως. Πτώσις τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων.....	» 126
§ ρκθ.	Ἀπολύτρωσις τῆς Κωνσ. πολ. ἀνέγερσις τῆς Βασιλείας, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.....	» 128
	Περίοδος Ζ'.....	» 129
§ ρλ.	Ἄλωσις τῆς Κωνσ. πολ. καταστροφή τῆς Βασιλείας. Ἀφα- νισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ μαθημάτων.....	» αὐτ.
§ ρλγ.	Ἀπλῆ Ρωμαϊκὴ Γλῶσσα.....	» 132
§ ρμα.	διαίρεσις τῆς Κοινῆς Διαλέκτου εἰς Εὐγενικὴν καὶ Χυ- δαϊκὴν.....	» 138
§ ρμν.	Ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καταφύγιον τῶν Ἑλ- ληνικῶν γραμμάτων, καὶ γενικὸν κέντρον τῆς ὀλο- κληρίας τοῦ Γένους μας.....	» 145
§ ρνζ.	α. Ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους μας.....	» 154
§ ρξδ.	β. ἐποχὴ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐπι- σημῶν.....	» 161

ΜΕΛΕΤΗ Β.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

	Περὶ Κοινῆς Διαλέκτου.....	σελ. 177
§ ιη.	Κολυβιτικὸς λογάριθμος.....	» 185
§ κε.	εἰ ἔξεις εἰπεῖν Διάλεκτον Κοινήν.....	» 190
§ μ.	τεράσιος γενεαλογία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.....	» 206
§ νγ.	πέμπτη Κοινὴ Διάλεκτος.....	» 214
§ νδ.	ὅτι ὁ Πίνδαρος εἰς Κοινήν Διάλεκτον ἔγραψε.....	» 216

ΜΕΡΟΣ Β΄.

	Περὶ Γραικικῆς, ἢ Ρωμαϊκῆς Γλώσσης, ἢ περὶ τῆς κυρίως ἐπωνυμίας τῆς Ἑθνικῆς Διαλέκτου μας.....	σελ. 225
§ ξα.	Ρωμαϊκὴ Γλῶσσα.....	» αὐτ.
§ ξε.	Γραικικὴ Γλῶσσα.....	» 226
§ ξζ.	Ἡ τοῦ Γραικοῦ προσωνυμία.....	» 228
§ ογ.	Ἡ κατ' ἡμᾶς Κοινὴ Ἑλληνικὴ Διάλεκτος.....	» 234

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Περὶ διαίρεσεως τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου εἰς χω- ρικά ἰδιώματα.....	σελ. 250
§ υε. Ὄρισμός τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινῆς Διαλέκτου.....	» αὐτ.
§ υθ. Ἄν ὑπάρχῃ Ἐθνικὴ Διάλεκτος καθ' ἡμᾶς.....	» 251
§ ρε. τὰ κεφαλαϊωδέερα χωρικά ἰδιώματα.....	» 256
§ ρς. συναρμολογία τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐθνικῆς Διαλέκτου....	» 259

ΜΕΛΕΤΗ Γ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

Περὶ διορθώσεως τῆς Κοινῆς Γλώσσης.....	σελ. 261
§ κ. Κοινὴ Γλῶσσα.....	» 271
§ κγ. Αἰολοδορικὴ Γλῶσσα.....	» 273
§ λγ. Κοινὴ Ἀττικὴ.....	» 282
§ λς. Κλασικαὶ Συγγραφεῖς.....	» 287
§ μγ. Διόρθωσις προσφύης τῆς Κοινῆς διαλέκτου.....	» 291

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ Μακαρονισμοῦ.....	σελ. 296
§ νδ. τί ἐστὶ κυρίως Μακαρονισμός.....	» 298
§ νθ. Στιχουργία Μακαρονική.....	» 302
§ ξβ. α. Εἶδος Μακαρονισμοῦ.....	» 305
§ ξθ. ὕφος Μαροτικόν.....	» 311
§ ος. β. εἶδος Μακαρονισμοῦ.....	» 321
§ οη. τερατώδης παραβολὴ τῆς Ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου μετὰ τὴν ποίησιν τοῦ Μερλίνου καὶ Ἐρωτοκρίτου.....	» αὐτ.
§ π. Ἀνωμαλίας τῆς Γλώσσης τοῦ Ὀμήρου.....	» 325
§ μθ. Μακαρονισμὸς τῶν Ἀττικῶν ποιητῶν.....	» 343
§ μκ. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα φύσει ἀνεπίδεκτος Μακαρονισμοῦ.....	» 336

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Περὶ Μιξοβαρβαρισμοῦ.....	σελ. 338
§ υιδ. δύο εἶδη μιξοβαρβαρισμοῦ.....	» αὐτ.
§ ρβ. Ἀπλῆ Ἑλληνικὴ φράσις.....	» 346
§ ρη. Διαφορὰ ὕφους.....	» 351

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

ΤΩΝ ΕΣΦΑΛΜΕΝΩΝ.

- Σελ. ς. ςιχ. 23. Καὶ μθ. 2. Καὶ υθ. 12. Καὶ ξγ. 23. Ἐτυμολ. γρ. ἔτυμολ.
- Σελ. ς. ς. 19. ὅταν. γρ. ὅταν.
- Σελ. ι. ς. 2. ἀλλά δέ. γρ. ἀλλά δέν. Καὶ ςιχ. 3. ἐξωλοθ. ἢ ἐξωλοθ. ἀδιαφόρως.
- Σελ. ιγ. ς. 25. ἀμυδρῶ. γρ. ἀμυδρῶς.
- Σελ. ιδ. ς. 1. χρυσή. γρ. χρυσῆ.
- Σελ. ιθ. ς. 6. ἐποχή. γρ. ἐποχὴν.
- Σελ. κγ. ς. 12. ὅποιαν γρ. ὅποιαν.
- Σελ. κε. ς. 10. ὄρασις. γρ. ὄρασις. Καὶ ςιχ. 11. παλαιῶν. γρ. παλαιῶν.
- Σελ. λς. ς. 15. Ξενοφών. γρ. Ξενοφῶν.
- Σελ. μη. ς. 10. μεταβάλλη. γρ. μεταβάλῃ.
- Σελ. νγ. ς. 13. Καὶ υθ. ς. 22. Καὶ οα. ς. 19. Καὶ ογ. ς. 17. πατρῶας. γρ. πατρῶας.
- Σελ. ξ. ς. 5. μὲν γρ. μὴν. Καὶ ςιχ. 19. νομαθειςίας. γρ. νομοθειςίας.
- Σελ. ξβ. ς. 6. τραχειαν. γρ. τραχειῶν. Καὶ ς. 14. ἄρρυθμον. γρ. ἄρρυθμον.
- Σελ. ξς. ς. 7. Ἀττικῆς. γρ. Ἀττικῆς.
- Σελ. ξη. ς. 30. ἐκτεθην. γρ. ἐκτεθειμ. ὡσαύτως καὶ Σελ. 85. ς. 15. Καὶ 127. 4.
- Σελ. ος. ς. 6. τούναντιον. γρ. τούναντίον.
- Σελ. οη. ς. 29. Καὶ οθ. ς. 6. αὐτοί. γρ. αὐταί. Καὶ ς. 7. ἐφελκῆσ. γρ. ἐφελκῦς.
- Σελ. 7. ς. 9. περιοικούντας. γρ. περιοικούντας.
- Σελ. 8. ς. 5. ἀμυδρᾶν. γρ. ἀμυδρᾶν.
- Σελ. 15. ς. 1. ἔτυμολ. γρ. ἔτυμολ.
- Σελ. 18. ς. 10. την. γρ. τήν.
- Σελ. 40. ς. 21. ὄρασ. γρ. ὄρασ.
- Σελ. 42. ς. 14. Φοινίκα. γρ. Φοινίκα.
- Σελ. 43. ς. 17. θρηλλουμ. γρ. θρυλλουμ.
- Σελ. 52. ς. 30. των. γρ. τῶν.
- Σελ. 60. ς. 11. ὁμογεν. γρ. ὁμογεν.

- Σελ. 61. ζ. 16. εὐρίσκ. γρ. εὐρίσκ.
- Σελ. 64. ζ. 1. παρείχθ. γρ. παρήχθ.
- Σελ. 71. ζ. 4. τοῖς αὐτῆς. γρ. τοῖς αὐτοῖς. Καὶ ζ. 5. Ἡ. γρ. Ἡ.
- Σελ. 72. ζ. 2. ὄθεν. γρ. ὄθεν.
- Σελ. 74. ζ. 9. Δίος. γρ. Δῖος.
- Σελ. 81. ζ. 9. μαντοίας. γρ. μαντείας. Καὶ ζ. 11. οἴσι. γρ. οἴσι.
- Σελ. 82. ζ. 4. γνώσκειν. γρ. γινώσκειν.
- Σελ. 85. ζ. 29. ἔψαλαν. γρ. ἔψαλλαν.
- Σελ. 87. ζιχ. 24. ἀνεφύει γρ. ἀνεφύη. Καὶ ζ. 27. Μηλυτοῦ. γρ. Μι-
λήτου.
- Σελ. 95. ζ. 6. Ἀθηναῖα. γρ. Ἀθηναία.
- Σελ. 96. ζ. 26. ἐποπ. γρ. ἐποπ.
- Σελ. 100. ζ. 8. συνεφέλησε. γρ. συνεφέλυσε.
- Σελ. 107. ζ. 25. ὄρα. γρ. ὄρα.
- Σελ. 109. ζ. 18. χυδαῖα. γρ. χυδαία.
- Σελ. 110. ζ. 11. τοῖς ἐκχαυνομένης. γρ. τῆς ἐκχαυνώμενης.
- Σελ. 111. ζ. 23. ὀμαλότερον. γρ. ὀμαλώτερον.
- Σελ. 112. ζ. 23. ἐξεθέρμενον. γρ. ἐξεθέρμαινον.
- Σελ. 116. ζ. 7. ὠριμ. γρ. ὠριμ. Καὶ ζ. 11. εἰκοσιοσόν. γρ. εἰκο-
σόν. Καὶ ζ. 12. ἡλικ. γρ. ἡλικ.
- Σελ. 123. ζ. 28. ἀφίσουν. γρ. ἀφήσουν.
- Σελ. 126. ζ. 1. εἶμαρμ. γρ. εἶμαρμ.
- Σελ. 129. ζ. 27. πολόδδυνον. γρ. πολυώδυνον. Καὶ Σελ. 130. ζ. 30.
πολόδδυνον. γρ. πολυώδδυνον.
- Σελ. 155. ζ. 18. κατατρυχώμενον. γρ. κατατρυχώμ.
- Σελ. 159. ζ. 26. αἰοῖδημος. γρ. αἰοῖδημος.
- Σελ. 172. ζ. 28. ἄσματ. γρ. ἄσματ.
- Σελ. 187. ζ. 15. διλημάτων. γρ. διλημμάτων.
- Σελ. 194. ζ. 1. σύγκηται. γρ. σύγκειται.
- Σελ. 196. ζ. 21. Ἀπόλλωνα. γρ. Ἀπόλλωνα.
- Σελ. 198. ζ. 19. Θεσσαλωνίκης. γρ. Θεσσαλονίκης.
- Σελ. 202. ζ. 28. εἶχωμεν. γρ. εἶχομεν.
- Σελ. 206. ὑποσημ. Καὶ 208. ζ. 30. λογόγρυφον. γρ. λογογρυφον.
- Σελ. 215. ζ. 28. γεννικὴν. γρ. γενικὴν.
- Σελ. 225. ζ. 18. ἑτερόγλ. γρ. ἑτερόγλ.
- Σελ. 232. ζ. 17. Θεμισοκλῆς. γρ. Θεμισοκλῆς. Καὶ Περικλῆς. γρ.
Περικλῆς.

- Σελ. 238. ζ. 12. διετήρηθησαν. γρ. διετηρήθησαν.
- Σελ. 242. ζ. 10. πολοσημόριον. γρ. πολλοσημόριον.
- Σελ. 244. ζ. 10. φαίνομενον. γρ. φαινόμενον.
- Σελ. 246. ζ. 21. παίδας. γρ. παιδας.
- Σελ. 248. ζ. 30. αποβολημαίας. γρ. αποβολιμαίας.
- Σελ. 251. ζ. 17. πείραν. γρ. πείραν.
- Σελ. 254. ζ. 27. Μανιάτη. γρ. Μηνιάτη. Καὶ 28. Ἀργαπίου. γρ. Ἀγαπίου.
- Σελ. 257. ζ. 13. Πελοπονήσου. γρ. Πελοποννήσου. Καὶ ὑποσημ. 1. ὑπερβάλον. γρ. ὑπερβάλλον. Καὶ 4. γλώσσης. γρ. γλώσσης.
- Σελ. 277. ζ. 10. ἀπλάς. γρ. ἀπλᾶς.
- Σελ. 279. ζ. 17. ἐκκλεές. γρ. εὐκλεές.
- Σελ. 280. ζ. 20. κανεντρεχεῖς. γρ. κακεντρεχεῖς.
- Σελ. 287. ζ. 20. μεταβάλλης. γρ. μεταβάλης. Καὶ ζ. 17. εἴμη γρ. εἰ μή.
- Σελ. 290. ζ. 18. συμβηκός. γρ. συμβεβηκός.
- Σελ. 327. ζ. 25. ἐραψώθησε. γρ. ἐρράψ.
- Σελ. 329. ζ. 26. ἀπά. γρ. ἀπό.
- Σελ. 331. ζ. 26. ὁμιετείς. γρ. ὁμοιετεῖς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050717